GHEORGHE-IULIAN IONIŢĂ
ŞTEFANIA-DIANA IONIŢĂ-BURDA

349
I-69

Dreptul protecţiei mediului

Ediţia a IV-a, revăzută şi adăugită

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III 169.461
BCU IAŞI

PRO UNIVERSITARIA

III169.461
BCU IASI

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

conf. univ. dr. GHEORGHE - IULIAN IONIȚĂ
cercetător științific asociat, Institutul de Cercetări Juridice
„Acad. Andrei Rădulescu" al Academiei Române
asist. univ. dr. ȘTEFANIA-DIANA IONIȚĂ-BURDA

DREPTUL PROTECȚIEI MEDIULUI

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

La elaborarea prezentei ediții s-a avut în vedere legislația în vigoare la 15.12.2016

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

349
I-69

conf. univ. dr.
GHEORGHE-IULIAN IONIȚĂ

asist. univ. dr.
ȘTEFANIA-DIANA IONIȚĂ-BURDA

762935

DREPTUL PROTECȚIEI MEDIULUI

EDIȚIA A IV-A
REVĂZUTĂ ȘI ADĂUGITĂ

ACU

0 000010 61599 BCU IAȘI

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PRO UNIVERSITARIA
2017
BUCUREȘTI

Copyright © 2014, 2017, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IONIȚĂ, GHEORGHE-IULIAN
Dreptul protecției mediului / Ioniță Gheorghe-Iulian, Ioniță-Burda Ștefania-Diana. - Ed. a 4-a, rev. și adăug. - București : Pro Universitaria, 2016
Conține bibliografie
ISBN 978-606-26-0661-9

I. Ioniță-Burda, Ștefania Diana

349.6(498)(075.8)

21 APR. 2017

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CUPRINS

CUVÂNT-ÎNAINTE 15

CAPITOLUL I
CONSIDERAȚII GENERALE
1. Tendințe legate de mediu care modelează viitorul 17
2. Protecția mediului - problemă vitală a lumii contemporane 22
3. Apariția și dezvoltarea reglementărilor juridice privind mediul 24
   3.1. Pe plan internațional 24
   3.2. Pe plan național 27

CAPITOLUL II
NOȚIUNEA ȘI TRĂSĂTURILE DEFINITORII ALE DREPTULUI PROTECȚIEI MEDIULUI
4. Noțiunea de mediu și drept al protecției mediului 33
   4.1. Noțiunea de mediu 33
   4.2. Noțiunea de drept al protecției mediului 35
5. Obiectul reglementării 37
6. Metoda de reglementare 37
7. Raporturile juridice specifice dreptului protecției mediului 38
   7.1. Caracterul normelor juridice 38
   7.2. Definiția raportului juridic 38
   7.3. Caracterele raportului juridic 39
   7.4. Subiectele raportului juridic 39
   7.5. Conținutul raportului juridic 39
   7.6. Obiectul raportului juridic 40
8. Definiția dreptului protecției mediului 40
9. Funcțiile dreptului protecției mediului 40
10. Izvoarele dreptului protecției mediului 41
11. Principii fundamentale. Elemente strategice. Modalități de implementare 43
   11.1. Principiile fundamentale ale dreptului protecției mediului 44
      11.1.1. Protecția mediului - obiectiv de interes public major 44
      11.1.2. Principiul precauției 45
      11.1.3. Principiul prevenirii 45
      11.1.4. Principiul conservării 46
      11.1.5. Principiul „poluatorul plătește" 46
   11.2. Elemente strategice 47
   11.3. Modalități de implementare 47

BCU CLUJ / BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL III
DREPTUL FUNDAMENTAL LA UN MEDIU SĂNĂTOS ŞI ECHILIBRAT ECOLOGIC

12. Dreptul la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic ca drept fundamental 49
12.1. Noţiune 49
12.2. Recunoaşterea dreptului la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic 50
12.2.1. Consacrarea la nivel regional şi internaţional 51
12.2.2. Consacrarea la nivel naţional 52
12.2.2.1. Consacrarea în legislaţiile naţionale ale altor ţări 52
12.2.2.2. Consacrarea în legislaţia românească 53
12.3. Raportul dintre dreptul fundamental la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic şi celelalte drepturi fundamentale 54
12.4. Natura juridică 56
12.5. Conţinutul 56
12.5.1. Drepturile-garanţii ale dreptului la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic 57
12.5.2. Îndatoririle statului, persoanelor juridice şi fizice privind protecţia mediului 59

CAPITOLUL IV
RESURSELE NATURALE ABIOTICE

13. Atmosfera 61
13.1. Consideraţii generale 61
13.2. Implicaţiile poluării atmosferei 61
13.2.1. Formele poluării atmosferei 62
13.2.1.1. Poluarea fizică 62
13.2.1.2. Poluarea chimică 62
13.2.1.3. Poluarea (micro) biologică 63
13.2.2. Efectele poluării atmosferei 63
13.2.2.1. Depunerile acide 63
13.2.2.2. Efectul de seră 64
13.2.2.3. Distrugerea progresivă a stratului de ozon 65
13.2.3. Cazuistică 66
13.3. Protecţia atmosferei 67
13.3.1. Reglementări interne în materie 67
13.3.1.1. Regimul general de protecţie a atmosferei 67
13.3.1.2. Regimul special de protecţie a atmosferei 69
13.3.1.3. Dispoziţii privind minimalizarea impactului aviaţiei civile asupra mediului 71
13.3.1.4. Condiţiile tehnice privind protecţia atmosferei şi normele metodologice privind determinarea emisiilor de poluanţi atmosferici produşi de surse staţionare 72
13.3.2. Reglementări internaţionale şi regionale în materie 73
13.3.2.1. Actul final de la helsinki al conferinţei pentru securitate şi cooperare în europa 73
13.3.2.2. Convenţia asupra poluării atmosferice transfrontiere pe distanţe lungi 73
13.3.2.3. Convenţia privind protecţia stratului de ozon 76
13.3.2.4. Convenţia cadru a naţiunilor unite asupra schimbărilor climatice 77
13.3.2.5. Declaraţia mileniului 79
14. Apa 79
14.1. Consideraţii generale 79
14.1.1. Clasificarea apelor 81
14.1.2. Caracteristicile apelor 82

14.2. Implicațiile poluării apelor 82
14.2.1. Formele poluării apei 83
14.2.1.1. Poluarea fizică 83
14.2.1.2. Poluarea chimică 83
14.2.1.3. Poluarea (micro) biologică 84
14.2.2. Efectele poluării apelor 85
14.2.3. Cazuistică 86
14.3. Protecția apei 87
14.3.1. Reglementări interne în materie 87
14.3.1.1. Regimul general de protecție a apelor 87
14.3.1.2. Regimul special al apelor 88
14.3.1.3. Planul de amenajare a teritoriului național - secțiunea a ii-a - apa 92
14.3.1.4. Regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei contigue şi al zonei economice exclusive ale României 92
14.3.1.5. Măsuri de protecție a calității resurselor de apă 93
14.3.2. Reglementări regionale şi internaționale în materie 94
14.3.2.1. Actul final de la helsinki al conferinței pentru securitate şi cooperare în europa 94
14.3.2.2. Convenția internațională pentru prevenirea poluării de către nave 95
14.3.2.3. Convenția națiunilor unite asupra dreptului mării 97
14.3.2.4. Convenția privind protecția mării negre împotriva poluării 98
14.3.2.5. Convenția privind protecția şi utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere şi a lacurilor internaționale 100
14.3.2.6. Convenția privind cooperarea pentru protecția şi utilizarea durabilă a fluviului dunărea 104
14.3.2.7. Declarația mileniului 105
15. Solul şi subsolul 106
15.1. Considerații generale 106
15.1.1. Clasificarea solurilor (terenurilor) 106
15.2. Implicațiile poluării solului şi subsolului 108
15.2.1. Formele poluării solului şi subsolului 108
15.2.1.1. Poluarea fizică 108
15.2.1.2. Poluarea chimică 109
15.2.1.3. Poluarea (micro) biologică 110
15.2.2. Efectele poluării solului şi subsolului 111
15.2.3. Cazuistică 112
15.3. Protecția solului şi subsolului 113
15.3.1. Reglementări interne în materie 113
15.3.1.1. Dispoziții cuprinse în constituție 113
15.3.1.2. Regimul general de protecție a solului şi a subsolului 113
15.3.1.3. Regimul fondului funciar 113
15.3.1.4. Stabilirea grupelor de terenuri care intră în perimetrele de ameliorare 115
15.3.2. Reglementări regionale şi internaționale în materie 116
15.3.2.1. Actul final de la helsinki al conferinței pentru securitate şi cooperare în europa 116
15.3.2.2. Convenția națiunilor unite pentru combaterea deşertificării în țările afectate grav de secetă şi/sau de deşertificare, în special în africa 116

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL V
RESURSELE NATURALE BIOTICE

16. Biodiversitatea 119
16.1. Biodiversitatea vegetală 121
16.1.1. Pădurile 121
16.1.2. Păşunile 122
16.1.3. Culturile (plantele cultivate) 123
16.2. Biodiversitatea animală 124
16.2.1. Fauna acvatică 124
16.2.2. Fauna terestră 125
16.3. Protecţia biodiversităţii 126
16.3.1. Reglementări interne în materie 126
16.3.1.1. Regimul general de protecţie a biodiversităţii 126
16.3.1.2. Regimul fondului forestier naţional şi al vegetaţiei forestiere de pe terenurile din afara acestuia 127
16.3.1.3. Regimul vânătorii şi protecţiei fondului cinegetic 135
16.3.1.4. Regimul pescuitului şi acvaculturii 139
16.3.1.5. Măsuri pentru asigurarea gospodăririi durabile a fondului forestier 142
16.3.2. Reglementări regionale şi internaţionale în materie 143
16.3.2.1. Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie 143
16.3.2.2. Convenţia privind conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice 145
16.3.2.3. Convenţia privind conservarea vieţii sălbatice şi a habitatelor naturale din europa 147
16.2.3.4. Convenţia internaţională pentru protecţia noilor soiuri de plante 148
16.2.3.5. Convenţia privind diversitatea biologică 149
16.3.3.6. Acord privind conservarea păsărilor de apă migratoare african-eurasiatice 152
17. Ariile protejate 154
17.1. Consideraţii generale 154
17.2. Problemele ariilor protejate 154
17.2.1. Categorii i.u.c.n. de arii protejate 155
17.2.2. Categorii de arii naturale protejate în românia 155
17.2.3. Situaţia ariilor naturale protejate în românia 160
17.2.3.1. Rezervaţiile şi monumentele ale naturii 161
17.2.3.2. Rezervaţiile biosferei, parcurile naţionale sau naturale 162
17.3. Regimul ariilor protejate 164
17.3.1. Reglementări interne în materie 164
17.3.1.1. Regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei şi faunei sălbatice 164
17.3.1.2. Planul de amenajare a teritoriului naţional - secţiunea a iii-a - zone protejate 171
17.3.1.3. Regimul rezervaţiei biosferei „delta dunării" 171
17.3.2. Reglementări regionale şi internaţionale în materie 174
17.3.2.1. Actul final de la helsinki (1975) al conferinţei pentru securitate şi cooperare în europa 174
17.3.2.2. Convenţia asupra zonelor umede, de importanţă internaţională, în special ca habitat al păsărilor acvatice 175
17.3.2.3. Convenţia privind protecţia patrimoniului mondial, cultural şi natural 176

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL VI
AŞEZĂRILE UMANE

18. Aşezările umane 179
18.1. Problemele aşezărilor umane 180
18.1.1. Urbanizarea şi implicaţiile ei 181
18.1.2. Cazuistică 184
18.2. Modul de viaţă şi calitatea vieţii 185
18.3. Protecţia aşezărilor umane 186
18.3.1. Reglementări interne în materie 186
18.3.1.1. Regimul general de protecţie a aşezărilor umane 186
18.3.1.2. Dispoziţii privind amenajarea teritoriului şi urbanismul 187
18.3.1.3. Regimul calităţii în construcţii 192
18.3.1.4. Normele de igienă şi sănătate publică privind mediul de viaţă al populaţiei 194
18.3.2. Reglementări regionale şi internaţionale în materie 197
18.3.2.1. Actul final de la helsinki al conferinţei pentru securitate şi cooperare în europa 197
18.3.2.2. Convenţia europeană pentru protecţia drepturilor omului şi a demnităţii fiinţei umane faţă de aplicaţiile biologiei şi medicinii 197
18.3.2.3. Declaraţia mileniului 199

CAPITOLUL VII
ACTIVITĂŢILE ECONOMICE CU IMPACT ASUPRA MEDIULUI

19. Substanţele şi preparatele chimice periculoase 201
19.1. Consideraţii generale 201
19.1.1. Categorii de substanţe şi preparate periculoase 201
19.2. Implicaţiile utilizării substanţelor şi preparatelor chimice periculoase 202
19.2.1. Factorii care influenţează toxicitatea substanţelor şi preparatelor chimice 202
19.2.1.1. Doza de expunere 203
19.2.1.2. Durata expunerii 203
19.2.1.3. Reactivitatea biologică 203
19.2.1.4. Calea de expunere 203
19.2.1.5. Vârsta 203
19.2.1.6. Starea de sănătate 204
19.2.2. Efectele expunerii la substanţe şi preparate chimice periculoase 204
19.2.3. Cazuistică: 204
19.3. Regimul substanţelor şi preparatelor chimice periculoase 205
19.3.1. Reglementări interne în materie 205
19.3.1.1. Regimul general al substanţelor şi preparatelor chimice periculoase 205
19.3.1.2. Regimul special al substanţelor şi preparatelor chimice periculoase 206
20. Deşeurile 209
20.1. Consideraţii generale 209
20.1.1. Clasificarea deşeurilor 210
20.2. Implicaţiile generării deşeurilor 210
20.2.1. Eliminarea deşeurilor 210
20.2.1.1. Depozitarea 210
20.2.1.2. Imersarea 211
20.2.1.3. Incinerarea 211
20.2.2. Valorificarea deşeurilor 212

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

20.2.2.1. Recuperarea, reciclarea, refolosirea 212
20.2.2.2. Compostarea 214
20.2.2.3. Producerea biogazului 214
20.2.3. Cazuistică 216
20.3. Regimul deşeurilor 216
20.3.1. Reglementări interne în materie 216
20.3.1.1. Regimul general al deşeurilor 216
20.3.1.2. Regimul special al deşeurilor 217
20.3.2. Reglementări internaţionale în materie 221
20.3.2.1. Convenţia privind controlul transportului peste frontieră al deşeurilor periculoase şi al eliminării acestora 221
21. Îngrăşămintele chimice şi produsele de uz fitosanitar 223
21.1. Consideraţii generale 223
21.1.1. Clasificarea produselor de uz fitosanitar 224
21.2. Implicaţiile folosirii îngrăşămintelor chimice şi a produselor de uz fitosanitar 224
21.2.1. Probleme pe care le ridică îngrăşămintele chimice 224
21.2.2. Probleme pe care le ridică produsele de uz fitosanitar 225
21.3. Regimul îngrăşămintelor chimice şi al produselor de uz fitosanitar 226
21.3.1. Reglementări interne în materie 226
21.3.1.1. Regimul general al îngrăşămintelor chimice şi al produselor de uz fitosanitar 226
21.3.1.2. Planul de acţiune pentru protecţia apelor împotriva poluării cu nitraţi proveniţi din surse agricole 228
21.3.1.3. Dispoziţii privind fabricarea, comercializarea şi utilizarea produselor de uz fitosanitar pentru combaterea bolilor, dăunătorilor şi buruienilor în agricultură şi silvicultură 229
21.3.1.4. Procedurile de stabilire a nivelurilor maxime de reziduuri de pesticide în plante şi produse vegetale 231
22. Activităţile nucleare 232
22.1. Consideraţii generale 232
22.2. Implicaţiile activităţilor nucleare 233
22.2.1. Radioactivitatea 233
22.2.1.1. Surse de iradiere 233
22.2.1.2. Efectele iradierii 234
22.2.1.3. Măsuri de protecţie 235
22.2.2. Probleme privind activitatea nucleară 237
22.2.2.1. Impactul asupra mediului 237
22.2.2.2. Funcţionarea unei centrale atomo-electrice 238
22.2.2.3. Deşeurile radioactive 238
22.2.3. Cazuistică 239
22.3. Regimul activităţilor nucleare 240
22.3.1. Reglementări interne în materie 240
22.3.1.1. Regimul general al activităţilor nucleare 240
22.3.1.2. Regimul special pentru desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare 242
22.3.1.3. Criteriile de încadrare a activităţilor de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare din zonele i şi ii de expunere la radiaţii 247
22.3.2. Reglementări regionale şi internaţionale în materie 248
22.3.2.1. Tratatul de interzicere totală a experienţelor nucleare 248
22.3.2.2. Convenţia privind securitatea nucleară 250

22.3.2.3. Convenția privind protecția fizică a materialelor nucleare 253
22.3.2.4. Convenția cu privire la notificarea rapidă a unui accident nuclear .. 257
22.3.2.5. Convenția cu privire la asistența în caz de urgență radiologică 258

CAPITOLUL VIII
RĂSPUNDEREA JURIDICĂ ÎN DREPTUL MEDIULUI
23. Răspunderea internă în domeniul protecției mediului 263
23.1. Răspunderea penală în domeniul protecției mediului 264
23.1.1. Conținutul infracțiunii 264
23.1.1.1. Obiectul infracțiunii 265
23.1.1.2. Subiecții infracțiunii 265
23.1.1.3. Latura obiectivă a infracțiunii 266
23.1.1.4. Latura subiectivă a infracțiunii 267
23.1.2. Infracțiuni la regimul protecției mediului (în general) 268
23.1.2.1. Grupe de infracțiuni la regimul protecției mediului (în general) 270
23.1.2.2. Dispoziții procedurale privind constatarea și cercetarea infracțiunilor la regimul protecției mediului (în general) 274
23.1.3. Infracțiuni la regimul calității aerului 274
23.1.4. Infracțiuni la regimul protecției apei 274
23.1.5. Infracțiuni la regimul fondului forestier 276
23.1.6. Infracțiuni la regimul vânătorii și protecției fondului cinegetic 279
23.1.7. Infracțiuni la regimul pescuitului și acvaculturii 282
23.1.8. Infracțiuni la regimul deșeurilor 284
23.1.9. Infracțiuni la regimul desfășurării în siguranță, reglementării, autorizării și controlului activităților nucleare 284
23.2. Răspunderea contravențională în domeniul protecției mediului 286
23.2.1. Conținutul contravenției 287
23.2.2. Procedura contravențională 288
23.2.3. Contravenții la regimul protecției mediului (în general) 291
23.3. Răspunderea civilă în domeniul protecției mediului 297
23.3.1. Subiectele răspunderii civile în domeniul protecției mediului 298
23.3.1.1. Responsabilul 298
23.3.1.2. Victima 299
23.3.2. Condițiile generale ale răspunderii civile în domeniul protecției mediului 299
23.3.2.1. Fapta ilicită 299
23.3.2.2. Prejudiciul 300
23.3.2.3. Legătura de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciul generat 301
23.3.2.4. Vinovăția responsabilului 302
23.3.3. Cauzele exoneratoare de răspundere 303
23.3.4. Formele răspunderii civile în domeniul protecției mediului 306
23.3.4.1. Răspunderea subiectivă 306
23.3.4.2. Răspunderea obiectivă 308
23.3.4.2.1. Regimul general al răspunderii civile în domeniul protecției mediului 309
23.3.4.2.2. Regimul special al răspunderii civile pentru daune nucleare 310
24. Răspunderea internațională în domeniul protecției mediului 315
24.1. Subiectele răspunderii internaționale în domeniul protecției mediului 316
24.1.1. Responsabilul 316
24.1.2. Victima 317
24.2. Formele și condițiile răspunderii internaționale în domeniul protecției mediului 317
24.2.1. Regimul general al răspunderii pentru fapta internațională ilicită 317

24.2.1.1. Atribuirea conduitei subiectului de drept internațional 318
24.2.1.2. Încălcarea obligației internaționale 319
24.2.1.3. Circumstanțele care înlătură caracterul imputabil al faptei ilicite 319
24.2.2. Regimul special al responsabilității internaționale pentru consecințele prejudiciabile generate mediului de activități licite 321
24.2.2.1. Regimul special al răspunderii civile pentru pagubele produse prin poluare cu hidrocarburi 321
24.2.2.2. Regimul special al răspunderii civile pentru daune nucleare 326
24.2.3. Regimul comunitar privind răspunderea pentru mediul în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului 332
24.3. Cazuistică 338

CAPITOLUL IX
AUTORIZAREA, MONITORIZAREA ȘI CADRUL INSTITUȚIONAL
25. Autorizarea activităților economice și sociale cu impact asupra mediului 339
25.1. Procedura de reglementare 339
25.2. Evaluarea impactului anumitor proiecte publice și private asupra mediului 341
26. Monitorizarea mediului 347
26.1. Sisteme de monitorizarea a mediului pe plan internațional 347
26.1.1. Sistemul global de monitoring al mediului (gems) 347
26.1.2. Centrul mondial pentru monitorizarea conservării biodiversității (unep world conservation monitoring center) 348
27. Cadrul instituțional 348
27.1. Instituțiile mediului în românia 348
27.1.1. Instituții specializate 348
27.1.1.1. Ministerul mediului, apelor și pădurilor 348
27.1.1.2. Agenția națională pentru protecția mediului 350
27.1.1.3. Garda națională de mediu 351
27.1.1.4. Comisia națională pentru controlul activităților nucleare 352
27.1.1.6. Centrul național pentru așezări umane (habitat) 354
27.1.2. Structuri de gestiune 355
27.1.2.1. Administrația națională „apele române" 355
27.1.2.2. Regia națională a pădurilor - romsilva 356
27.1.2.3. Administrația fondului pentru mediu 357
27.1.3. Structuri de cooperare 358
27.1.3.1. Comitetul național pentru protecția stratului de ozon 358
27.1.3.2. Comisia națională pentru schimbări climatice 359
27.1.3.3. Registrul național al substanțelor chimice potențial toxice 360
27.1.4. Alte instituții cu atribuții și răspunderi în domeniul protecției mediului 362
27.2. Organizații internaționale cu activitate în domeniul protecției mediului 368
27.2.1. Organizații (inter)guvernamentale 368
27.2.1.1. Programul națiunilor unite pentru mediu 368
27.2.1.2. Organizația națiunilor unite pentru educație, știință și cultură 368
27.2.1.3. Organizația națiunilor unite pentru alimentație și agricultură 368
27.2.1.4. Organizația mondială a sănătății 369
27.2.1.5. Organizația mondială de meteorologie 369
27.2.1.6. Grupul interguvernamental de experți privind schimbările climatice 369
27.2.1.7. Organizația pentru cooperare și dezvoltare economică 369
27.2.1.8. Biroul european de mediu 369
27.2.2. Organizații neguvernamentale 370

27.2.2.1. Uniunea internațională pentru conservarea naturii 370
27.2.2.2. Rețeaua de acțiune pentru climă 370
27.2.2.3. Fondul pentru viața sălbatică 370
27.2.2.4. Greenpeace 371

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ 373

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CUVÂNT-ÎNAINTE

Bizar este faptul că, *după ce la început s-a temut de natură, omul, s-a erijat în „stăpân" al naturii*, odată cu evoluția industrială (ce a reprezentat o evoluție în plan material, din nefericire, necorelată cu o evoluție ci, din contră, cu o involuție în plan spiritual), *când* (în euforia descoperirilor ştiinţifice) *a crezut că o poate supune*, indiferent de consecințe și preț.

În prezent, omul *s-a „trezit"* (sau aşa tindem să credem) *conştientizând că face parte din natură*, fiind (în acelaşi timp) creația şi creatorul propriului său mediu (care-i asigură existența fizică şi îi oferă posibilitatea unei dezvoltări intelectuale, morale, sociale, spirituale), *că existența lui* (ca specie şi ca individ), *dar şi a celorlalte specii, depinde de acțiunile lui* (care ar trebui să fie responsabile) *şi încearcă să desluşească şi să înțeleagă* (poate nu este prea târziu sau poate doar ne amăgim) *complexele interacțiuni dintre/şi în interiorul suportului vieții* (atmosfera, hidrosfera, litosfera) *şi viața însăşi* (biosfera).

Să credem că „societatea umană este capabilă de o accentuată discontinuitate față de trecut" (oare?) *că „dacă omul şi societatea ar fi sisteme închise, formele vieții umane nu s-ar fi schimbat atât de mult de-a lungul istoriei ... suntem capabili să schimbăm programul nostru, să dăm noi direcții vieții noastre, atât la nivel individual cât şi colectiv"*?...

la prima ediție

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL I
CONSIDERAȚII GENERALE

1. TENDINȚE LEGATE DE MEDIU CARE MODELEAZĂ VIITORUL

Cu toate că ne este greu să recunoaștem, supraviețuirea omului (ca individ și ca specie), indiferent de stadiul de dezvoltare, a depins și depinde integral de sistemele și resursele naturale ale Terrei.

Din nefericire, pe măsură ce economia globală se extinde, ecosistemele „decad" într-un ritm tot mai rapid.

În acest context, se conturează câteva *tendințe legate de mediu care modelează viitorul* omenirii:

a) ***creșterea temperaturii***, ca rezultat al creșterii concentrației de dioxid de carbon în atmosferă (în special), de la 280 părți per milion (în urmă cu peste 200 de ani), la 316 părți per milion (1950) și ajungând la 379 părți per milion (2005)[1]; în aceste condiții, temperatura medie anuală globală a crescut cu aprox. 0,5°C, de la aprox. 14°C (1969-1971) la aprox. 14,5°C (2009)[2]. Din nefericire, se estimează că această concentrație a dioxidului de carbon se va dubla (față de cea preindustrială) iar *temperatura va crește cu aprox. 2-6°C*[3], ceea ce *va determina*[4]:

- *la o creștere a temperaturii cu mai puțin de 2° C*:
  - ✓ calota glaciară arctică va dispare, lăsând „fără adăpost" urșii polari și schimbând dramatic balanța energetică a Pământului, pe măsură ce gheața reflectorizantă va fi înlocuită (în timpul lunilor de vară) cu suprafața întunecată a mării;
  - ✓ recifele de coral tropicale suferă episoade severe și repetate de „albire" datorită apei mai calde a oceanului, care ucide cea mai mare parte a coralilor și dă o lovitură puternică biodiversității marine;
  - ✓ secetele răspândite în zona sub-tropicală sunt însoțite de valuri de căldură și incendii intense; cele mai afectate regiuni vor fi cele din sud-vestul SUA, sudul Africii și Australia;
- *la o creștere a temperaturii cu 2-3° C*:

---

[1] A se vedea și IPCC, *Climate Change 2007: Synthesis Report*, p. 37, diponibil la http://www.ipcc.ch /pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr.pdf

[2] A se vedea și WMO, *2000-2009, The warmest decade*, Press Release no. 869, disponibilă la http://www.wmo.int/pages/mediacentre/press_releases/pr_869_en.html.

[3] A se vedea și IPCC, *Climate Change 2007, op. cit.*, p. 67.

[4] Lynas M., *Climate change explained – the impact of temperatures rises*, The Guaridan, 14 Aprilie 2009, disponibil la http://www.guardian.co.uk/environment/2009/apr/14/climate-change-environmenttemperature #history-link-box.

✓ vara, valuri de căldură, cum a fost cel din Europa în anul 2003, ce a ucis peste 30.000 persoane, vor deveni evenimente anuale;
✓ jungla amazoniană traversează un „punct critic", în momentul în care căldura extremă şi precipitaţiile scăzute, fac pădurea neviabilă; o mare parte din aceasta este înlocuită de savană sau deşert;
✓ dioxidul de carbon dizolvat în apă transformă oceanele din ce în ce mai acide, distrugând restul recifelor de coral şi „ştergând" multe dintre speciile de plancton care stau la baza lanţului trofic marin;
✓ creşterea nivelului mării cu câţiva metri este acum inevitabilă, la fel ca şi dispariţia „păturii" de gheaţă din Groenlanda;

- *la o creştere a temperaturii cu 3-4° C*:
  ✓ gheţarii şi zăpada din lanţurile muntoase se topesc şi nu mai alimentează fluxurile de apă dulce spre aşezările şi terenurile agricole de la poalele munţilor; cele mai afectate regiuni vor fi cele din California, Peru, Pakistan şi China;
  ✓ producţia globală de hrană este în pericol de vreme ce grânarele cheie din Europa, Asia şi SUA suferă de secetă şi valurile de căldură depăşesc pragurile de toleranţă ale culturilor.
  ✓ Gulf Stream-ul (curentul oceanic) se reduce semnificativ; răcirea Europei este puţin probabilă din cauza încălzirii globale, dar schimbările oceanice modifică toate tiparele vremii şi conduc la creşterea nivelului mării în estul SUA şi UK;
- *la o creştere a temperaturii cu 4-5° C*:
  ✓ un alt „punct critic", în momentul în care cantităţi masive de metan (un gaz cu un puternic „efect de seră") eliberat prin topirea permafrostului siberian, accelerează încălzirea globală;
  ✓ multe aşezări umane din sudul Europei, nordul Africii, Orientul Mijlociu şi din alte zone sub-tropicale, devin neviabile datorită căldurii excesive şi secetei; civilizaţia se concentrează spre poli unde temperaturile rămân destul de scăzute pentru culturi iar precipitaţiile (deşi însoţite de inundaţii) persistă;
  ✓ toată „marea de gheaţă" de la ambii poli a dispărut, la fel ca şi gheţarii din Anzi, Alpi şi Munţii Stâncoşi;
- *la o creştere a temperaturii cu 5-6° C*:
  ✓ în regiunea arctică temperaturile cresc mai mult decât media (până la 20° C), ceea ce înseamnă că întreaga regiune este lipsită de gheaţă tot timpul anului;
  ✓ cele mai multe regiuni din zona tropicală, subtropicală şi chiar mai jos, sunt prea fierbinţi pentru a fi populate;
  ✓ creşterea nivelului mării face ca oraşele din zona de coastă (din întreaga lume) să fie în mare măsură abandonate;
- *la o creştere a temperaturii mai mare de 6° C*:
  ✓ pericol de „încălzire scăpată de sub control", stimulat (probabil) de eliberarea hidraţilor de metan din ocean; suprafaţa Pământului ar putea deveni (probabil) ca a planetei Venus, nelocuibilă;
  ✓ cea mai mare parte a vieţii marine a dispărut;

✓ populația umană s-a redus drastic, supraviețuitorii refugiindu-se în zonele înalte și regiunile polare;

✓ peste 90% dintre specii (probabil) au dispărut, această stare de fapt rivalizând cu cele mai grave extincții în masă din istorie;

b) ***creșterea populației*** - populația lumii a crescut de la 2,5 mld. (anul 1950) la cca. 7,4 mld. (în prezent), estimându-se ca până *în 2050*, să ajungă (în medie) la peste *9,7 mld.* (în funcție de estimări)[5]. Tragic este faptul că, dacă până acum, creșterea s-a făcut simțită (în special) în țările dezvoltate și în curs de dezvoltare, în următorii ani, această *explozie demografică, se va produce în țările în curs de dezvoltare, care sunt deja suprapopulate*; această accentuată creștere a populației va determina[6]:

- *reducerea suprafeței agricole pe cap de locuitor*, de la 0,24 la 0,12 ha. (pe la mijlocul secolului XX), estimându-se că aceasta (suprafața) se *va reduce la 0,08 ha.* (până în 2050). În aceste condiții, perspectivele sunt sumbre pentru țări ca Etiopia, Nigeria, și Pakistan, unde creșterea necontrolată a populației determină o suprafață tot mai mică de teren arabil pe cap de locuitor (cu titlu de exemplu: în Pakistan, până în 2050, va scădea la 0,04 ha.), reducere care *amenință securitatea alimentară*;
- *reducerea resurselor de pește oceanic*, principala sursă de proteine animale din regimul alimentar al țărilor insulare și al celor cu linii întinse de țărm, datorită creșterii recoltei de pește oceanic de 5 ori în ultimii 50 ani, de la 19 mil. (în 1950) la 93 mil. t. (în 1997). S-a apreciat că *oceanele nu pot suporta o captură anuală mai mare de 95 mil. t.* iar, în condițiile creșterii populației, cantitatea pe cap de locuitor va fi din ce în ce mai mică;
- *reducerea suprafețelor împădurite*, „plămânul verde" al Terrei, reducere *dramatică în ultimii 50 de ani* (mai ales în țările în curs de dezvoltare), estimându-se că aceasta (scăderea) va continua, de la 0,56 ha. (în prezent) la 0,38 ha. (în 2050), datorită creșterii populației, transformării în teren agricol și depășirii producției durabile pentru produsele forestiere;
- *scăderea nivelului pânzelor freatice*, datorită irigării într-un ritm ce depășește reîncărcarea naturală (prin ploi și topirea zăpezilor); astfel, suprapomparea apei în bazinele acvifere din India, China, Africa de Nord, Arabia Saudită și S.U.A. depășește 160 mil. t. anual. *Situația este critică în India*, unde populația s-a triplat (din 1980) iar consumul de apă a ajuns la dublul volumului producției durabile de apă a pânzelor freatice (ce poate determina o scădere a recoltei de cereale cu până la ¼ și implicit creșterea numărului deceselor prin înfometare, ținând seama că populația crește cu 18 mil./an și ½ din copii sunt malnutriți și subponderali), *și China*, care a cunoscut o creștere economică de 4 ori (începând cu 1980), consumul de apă depășind cu mult nivelul producției durabile de reîncărcare a bazinelor acvifere (nivelul pânzelor freatice a scăzut cu 1,6 m. în Câmpia de nord a

---

[5] Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, *World Population Prospects: The 2015 Revision*, p. 1 și 2, disponibilă la https://esa.un.org/unpd/wpp/publications/files/key_findings_wpp_2015.pdf.

[6] Brown L., Flavin C., French H. și ceilalți, *Starea lumii 2000*, (traducere) Ed. Tehnică, București, 2000, p. 3-7; Brown L., *Eco-Economie. Crearea unei economii pentru planeta noastră*, (traducere) Ed. Tehnică, București, 2001, p. 27-81.

Chinei care furnizează peste 40% din recolta de cereale), putând determina un import de cereale care ar destabiliza pieţele mondiale de cereale;

c) ***dispariţia unor specii vegetale şi animale***, ireversibilă, ca urmare a alterării sau distrugerii habitatului dar şi exploatării neraţionale, existând *riscul prăbuşirii întregului ecosistem* datorită decăderii ecosistemelor locale

Schema-cadru a schimbărilor climatice

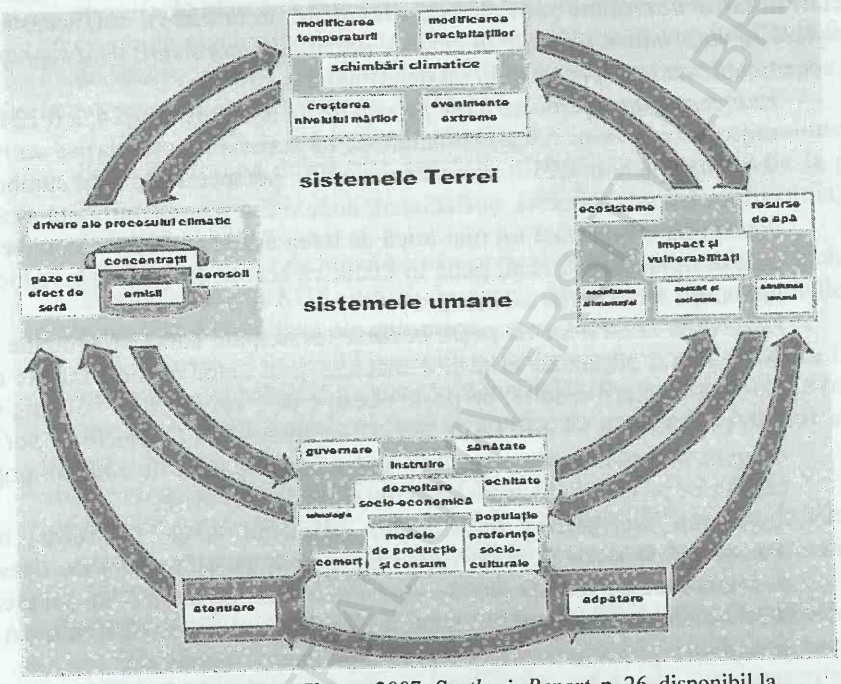

Sursă: IPCC, *Climate Change 2007: Synthesis Report*, p. 26, disponibil la http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr.pdf

În acest context, *provocările* cu care se confruntă civilizaţia sunt *stabilizarea populaţiei şi climei*[7]; astfel,

- ***stabilizarea climei*** se poate realiza prin trecerea de la o economie a energiei bazată pe combustibili fosili, la surse alternative de energie (a se vedea tabelul de mai jos cu privire la tendinţele globale ale investiţiilor în energiile regenerabile);
- ***stabilizarea populaţiei*** se poate realiza prin informarea cu privire la resursele naturale şi prin asigurarea serviciilor de planing familial pentru a nu se ajunge la intervenţia naturii (aşa cum se întâmplă, în prezent, în Africa); cu titlu de exemplu, în ce priveşte rata fertilităţii, ţările cu o rată ridicată sunt Nigerul (7,6), Sudanul (6,7), Congo (6,5), Somalia (6,4), Burundi (6,1), Angola (6,0) iar ţările cu o rată scăzută sunt Koreea de Sud (1,2), România (1,2), Singapore (1,2), Taiwan (1,2), Grecia (1,3), Polonia (1,3), Portugalia (1,3), Spania (1,3)[8].

[7] Brown L., Flavin C., French H. şi ceilalţi, Starea lumii 2000, *op. cit.*, p. 17-23.

[8] Population Reference Bureau, *2016 World Population Data Sheet*, p. 2, disponibilă la http://www.prb.org/pdf16/prb-wpds2016-web-2016.pdf.

Tendințe globale ale investițiilor în energiile regenerabile

Categorie / an unitate	2004 md.$	2005 md.$	2006 md.$	2007 md.$	2008 md.$	2009 md.$	2010 md.$	2011 md.$	2012 md.$	2013 md.$	2014 md.$	2015 md.$	creștere 2014-15 (%)	RCAC 2004-15 (%)
1. Investiții totale														
1.1. Investiții noi	46,6	72,8	112,0	154,0	182,2	178,7	239,9	278,5	257,3	234,0	273,0	285,9	5	18
1.2. Tranzacții totale	55,5	99,1	147,9	212,7	241,6	242,9	297,6	352,0	324,9	301,1	360,4	379,8	5	19
2. Investiții noi														
2.1. Dezvoltare de tehnologii														
2.1.1. Capital de risc	0,4	0,6	1,2	2,1	3,2	1,6	2,5	2,5	2,4	0,8	1,0	1,3	36	13
2.1.2. C-D a Guvernului	1,9	2,0	2,2	2,7	2,8	5,4	4,9	4,8	4,7	5,2	4,5	4,4	-3	8
2.1.3. C-D a firmelor	3,2	2,9	3,1	3,5	4,0	4,1	4,2	5,1	5,0	6,6	4,5	4,7	3	3
2.2. Producerea de echipamente														
2.2.1. Capital propriu de extindere	0,3	1,0	3,1	3,6	6,7	2,9	5,4	2,4	1,6	1,4	1,6	2,1	32	18
2.2.2. Piețe publice	0,3	3,6	9,3	21,4	10,9	12,9	11,2	10,0	3,8	10,1	16,2	12,8	-21	42
2.3. Proiecte														
2.3.1. Activ financiar	32,0	52,6	84,5	109,8	135,8	120,2	152,9	181,4	163,3	158,0	188,4	199,0	6	18
din care capital propriu reinvestit	0,0	0,1	0,7	3,2	3,6	1,9	4,4	3,4	2,8	1,9	3,7	5,8	59	-
2.3.3. Capacitate de distribuție mică	8,5	10,2	9,4	14,1	22,3	33,5	62,6	75,7	79,3	53,9	60,4	67,4	12	21
Total investiții financiare	**32,9**	**57,6**	**97,3**	**133,7**	**153,1**	**135,7**	**167,5**	**192,8**	**168,3**	**168,4**	**203,6**	**209,4**	**3**	**18**
C-D, proiecte mici	13,6	15,2	14,7	20,3	29,1	43,0	71,7	85,7	89,0	65,6	69,5	76,5	10	17
Total investiții noi	**46,6**	**72,8**	**112,6**	**154,0**	**182,2**	**178,7**	**239,2**	**278,5**	**257,3**	**234,0**	**273,0**	**285,9**	**5**	**18**
3. Tranzacții de fuziuni și achiziții														
3.1. Procurare de capital privat	0,8	3,7	1,9	3,6	5,1	2,2	1,9	3,0	3,3	0,5	2,6	3,5	36	14
3.2. Retrageri de investitori de pe piață	0,4	2,4	2,7	4,0	0,9	2,5	4,9	0,2	0,4	1,7	1,8	1,8	1	16
3.3. Fuziuni și achiziții de firme	2,4	7,6	11,9	20,4	16,9	21,8	19,4	29,7	10,2	16,3	11,8	19,2	63	21
3.4. Achiziții și refinanțări	5,3	12,5	19,5	31,7	36,4	37,7	32,3	40,6	53,7	48,6	71,2	69,3	-2	26
4. Investiții noi pe sector														
4.1. Eolian	19,0	29,0	39,8	61,2	75,4	79,8	98,7	84,2	81,9	90,6	105,7	109,6	4	17
4.2. Solar	11,9	16,1	22,2	38,9	61,6	64,4	103,7	154,8	146,2	119,1	143,8	161,0	12	27
4.3. Bio-carburanți	4,0	9,6	28,2	28,3	18,5	10,4	10,1	10,3	7,2	5,7	4,7	3,1	-35	-2
4.4. Biomasă și deșeuri	7,7	9,7	11,9	16,2	17,1	14,7	15,7	18,0	13,5	10,5	10,4	6,0	-42	2
4.5. Hydro (micro)	2,6	7,3	7,6	6,7	7,6	6,2	7,9	7,2	6,4	5,5	5,5	3,9	-29	4
4.6. Geotermal	1,2	1,0	1,5	1,9	1,7	2,9	2,8	3,7	1,8	2,4	2,6	2,0	-23	5
4.7. Marin	0,0	0,1	0,9	0,8	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,4	0,2	-42	14
Total	**46,6**	**72,8**	**112,0**	**154,0**	**182,2**	**178,7**	**239,2**	**278,5**	**257,3**	**234,0**	**273,0**	**285,9**	**5**	**18**
5. Investiții noi pe locație														
5.1. US	8,6	11,9	29,1	32,2	35,6	23,9	34,7	49,1	40,6	35,3	37,0	44,1	19	21
5.2. Brazilia	0,8	3,1	5,2	11,4	11,8	7,9	7,2	10,2	7,7	4,4	8,0	7,1	-10	21
5.3. America (excl US și Brazilia)	1,7	3,3	3,7	5,0	6,1	5,5	12,0	9,3	10,1	12,0	13,3	12,8	-3	20
5.4. Europa	24,8	33,3	46,9	66,8	81,8	82,7	113,4	122,9	89,0	60,0	62,0	48,8	-21	6
5.5. Orientul Mijlociu și Africa	0,6	0,8	1,1	1,8	2,3	1,6	4,1	3,0	10,2	9,3	7,9	12,5	58	32
5.6. China	3,0	8,3	11,2	16,7	25,6	38,8	39,6	47,4	61,7	62,0	87,8	102,9	17	38
5.7. India	2,7	3,0	4,9	6,7	5,6	4,3	8,8	12,8	7,8	6,6	8,3	10,2	22	13
5.8. ASOC excl. (China și India)	7,3	9,0	10,0	12,4	13,6	13,9	19,3	23,8	30,2	44,4	48,8	47,6	-2	19
Total	**46,6**	**72,8**	**112,0**	**154,0**	**182,2**	**178,7**	**239,2**	**278,5**	**257,3**	**234,0**	**273,0**	**285,9**	**5**	**18**

Sursă: UNEP, Bloomberg New Energy Finance, *Global trends in renewable energy investment*, 2016, p. 14, disponibil la http://fs-unep-centre.org/sites/default/files/publications/globaltrendsinrenewableenergyinvestment2016lowres_0.pdf.

Se pare că inițiativa și timpul sunt resursele deficitare, totuși semnale încurajatoare își fac simțită prezența; ***omul*** *realizează* ***(oare?)*** *acum, în al doisprezecelea ceas, că trebuie* ***să facă o alegere*** *care nu numai că-i va influența propria-i existență, pe cea a generațiilor viitoare ci și* ***VIAȚA*** *însăși.*

2. PROTECȚIA MEDIULUI - PROBLEMĂ VITALĂ A LUMII CONTEMPORANE

Amenințările de perspectivă referitoare la mediu nu constituie (prin ele însele) cea mai periculoasă problemă ci, mai degrabă, percepția noastră asupra lor (amenințărilor), deoarece majoritatea oamenilor nu acceptă extrema gravitate a acestora.

Într-adevăr, există întotdeauna un grad de incertitudine asupra problemelor complexe (criza mediului) și este necesar un studiu atent deoarece este extrem de ușor să se exagereze incertitudinea, unii (oameni) fiind (sincer) tulburați de ce se cunoaște și ce nu se cunoaște (în special) despre actuala criză a mediului.

Cercetătorii *trebuie să răspundă la probleme care par „descurajant de simple" la prima vedere* (pentru că sunt „adevărate mistere" pentru știință atunci când se pun la scară globală) Unde, când, cât plouă? Cât de umed sau de uscat este solul? Cum se modifică suprafața Pământului? *sau mai „complicate"* Ce cantitate de gheață se va topi în Oceanul Arctic? *răspunsul fiind în legătură directă cu gradul de seriozitate cu care este privită amenințarea*[9].

Astfel, pe fondul exploziei demografice, al revoluției tehnico-științifice și a dorinței de ridicare a standardului de viață indiferent de cost, în prezent, între societatea umană, pe de o parte și mediu, pe de altă parte, se manifestă acut o serie de contradicții grave care au apărut ca urmare a lipsei de corelare între nivelul limitat al resurselor (regenerabile și neregenerabile) ale Terrei și nivelul tot mai ridicat al consumului uman, cu repercusiunile prezentate (vezi *supra* 1).

În acest context, *omul* (însuși) *este cel mai serios obstacol deoarece este* (personal) *responsabil de crearea problemei poluării* care (poluarea) este omniprezentă și constituie o amenințare reală pentru existența sa ca specie[10]; omul a sesizat destul de târziu că este în același timp creația și creatorul mediului său înconjurător, care îi asigură existența biologică și intelectuală și, *aproape fără să-și dea seama, a pus în mișcare vaste experimente ecologice, fără a avea însă mijloacele de a urmări rezultatele lor în mod sistematic*[11].

Criza ambientală nu este altceva decât rezultatul activităților umane (inconștiente) care se repercutează negativ asupra ecosistemelor, tinzând (chiar reușind) să le submineze capacitatea naturală de autoreglare[12].

În aceste condiții, *dacă nu se întreprind* (deliberat) *măsuri în direcția schimbării tendințelor* (în ce privește consumul și poluarea, în special) *schimbările vor fi impuse sub efectul unei catastrofe care se va abate asupra generațiilor actuale*[13].

---

[9] Gore Al., *Pământul în cumpănă. Ecologia și spiritul uman*, (traducere) Ed. Tehnică, București, 1995, p. 41.
[10] Gray O., *Cases and Materials on Environemental Law*, 2nd Ed., The National Bureau of National Affairs, Inc., Washington, D.C., 1973, p. 1387.
[11] Brown L., *Starea Lumii 1988*, (traducere) Ed. Tehnică, București, 1988, p. 53.
[12] Commoner B., *Cercul care se închide*, Ed. Politică, București, 1980, p. 123-125.
[13] Țurlea S., *S.O.S.! natura în pericol*, Ed. Politică, București, 1989, p. 12.

Cauze, efecte şi posibile soluţii ale problemelor de mediu

tipuri de degradare	*cauze*	*efecte*	*posibile soluţii*
poluarea aerului;	urbanizarea; industrializarea; creşterea numărului vehiculelor; încălzirea locuinţelor cu combustibili fosili;	diminuarea stratului de ozon; probleme de sănătate;	măsuri preventive; impunerea standardelor; taxe de emisie; înlocuirea combustibililor fosili;
epuizarea resurselor de apă dulce;	perceperea apei ca un bun gratuit; reglementarea valorii;	epuizarea apei subterane; creşterea costului marginal;	îmbunătăţirea tehnologiilor; management integrat al pierderii de apă; îmbunătăţirea valorii;
degradarea calităţii apei dulci;	poluarea industrială şi urbană; poluarea apelor subterane; suprapomparea apelor subterane;	consecinţe asupra sănătăţii; proasta calitate a apelor de suprafaţă şi subterane; costul tratării apei; creşterea costului marginal al aprovizionării cu apă potabilă;	reglarea pompării apei subterane; management integrat al pierderii de apă; revizuirea valorii;
poluarea apei marine şi de coastă;	împrăştierea petrolului şi a încărcăturii; scurgerea apelor reziduale; management defectuos al deşeurilor solide;	închiderea plajelor (litoralului) şi pierderi în turism; consecinţe asupra sănătăţii; eutrofizarea; contaminarea peştilor;	MARPOL şi MEDPOL; management temeinic al deşeurilor solide; controlul poluării apei; facilităţi portuare; tehnologii de tratare;
degradarea zonelor de coastă;	preţ de piaţă scăzut pentru teren în comparaţie cu valoarea pe termen lung;	dezvoltare întâmplătoare; poluare; degradarea zonelor umede;	planificare mai bună, măsuri pentru acordarea corectă a stimulentelor (preţuri şi taxe)
degradarea solului;	despădurire; păşunat excesiv; practici agricole; reglementări impuse;	eroziune; sărăturare; deşertificare; pierderea fertilităţii;	conservarea solului; abordarea susţinută a managementului producţiei agricole;
degradarea ecosistemelor	poluarea apei; preţ de piaţă scăzut pentru teren în comparaţie cu valoarea reală; lipsa de control a dezvoltării; practici agricole; depozitarea deşeurilor solide;	dispariţia unor specii animale şi vegetale	impozite; dezvoltare planificată şi reglementare; conservare naţională; activitatea organizaţiilor neguvernamentale
deşeurile solide;	management ineficient; inexistenţa unei pieţe pentru reciclarea materialelor;	riscuri pentru sănătate; poluarea plajelor (litoralului) şi regiunilor umede; contaminarea apelor subterane;	îmbunătăţirea tehnologiilor şi managementului colectării şi depozitării;
deşeurile periculoase;	reglementare şi management inadecvat;	poluarea apelor de suprafaţă şi subterane; contaminarea solului;	autorizarea; reciclarea; îmbunătăţirea colectării;

Sursă: Pearce D., Warford J., *World without End: Economics, Environment and Sustainable Development*, Oxford University Press, Inc., New York, 1993, p. 339-340.

Condiţia fundamentală a respectării stabilităţii relative a ecosistemelor naturale, este aceea de a menţine complexitatea interacţiunilor în propria lor dinamică; cu cât

modificările sau degradarea factorilor de mediu devine mai importantă, cu atât echilibrul temporar al sistemului societate-om-natură ajunge mai precar; dar în conflictul real şi, deseori simulat, dintre om şi natură, primul poate, amplificându-şi forţa prin intermediul societăţii, să hotărască protejarea şi conservarea celui de-al doilea[14].

„Mediul este factorul de bază pentru continuarea supravieţuirii omului iar prosperitatea omenirii pe termen lung este de neconceput dacă nu suntem în stare să asigurăm generaţiilor viitoare posibilitatea de a se bucura din plin de binefacerile naturii"[15].

Protecţia mediului este o activitate umană conştientă, ştiinţific fundamentată, îndreptată spre realizarea unui scop concret, constând în prevenirea poluării, menţinerea şi îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă pe Terra[16]; cu alte cuvinte, totalitatea acţiunilor menite să asigure conservarea resurselor naturale şi protejarea calităţii componentelor mediului. „Însuşi conceptul de protecţie a mediului a cunoscut o interesantă evoluţie, de la simpla obligaţie de ocrotire a resurselor naturale, la o viziune şi o acţiune complexă, care presupune o gestiune raţională, armonioasă a resurselor, concomitent cu măsuri multiple şi ferme de conservare şi protejare propriu-zisă a factorilor de mediu. Se poate afirma deci că protejarea, conservarea şi dezvoltarea ca termeni definitorii ai conceptului de protecţie a mediului se exprimă în recuperarea, menţinerea şi ameliorarea stării naturii înconjurătoare, într-un cuvânt, o raţionalizare şi echilibrare a interacţiunii dintre om (societate) şi natură, transformarea acesteia într-o relaţie economico-ecologică"[17].

3. APARIŢIA ŞI DEZVOLTAREA REGLEMENTĂRILOR JURIDICE PRIVIND MEDIUL

3.1. Pe plan internaţional

Oamenii au adoptat norme de conduită socială (încă din cele mai vechi timpuri) care (probabil) s-au referit la vânat, pescuit, protecţia colectivă împotriva dezastrelor şi animalelor sălbatice, dar conceptul de ocrotire a naturii apare însă mai târziu având ca bază unele principii filozofice, religioase şi administrative[18]. Astfel,

- 242 î.e.n., India, împăratul Asoka a dispus prin lege ocrotirea peştilor, animalelor şi pădurilor, prin înfiinţarea unor rezervaţii naturale („Abhaya-rana");
- Imperiul Roman, provincia Thesalia, Caius Plinius Secundus menţionează în „Naturalis historia" pedeapsa capitală pentru omorârea unei berze;

---

[14] Sion I. G., *Ecologie şi drept internaţional. Cooperarea şi strategia internaţională în domeniul protecţiei mediului înconjurător*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1990, p. 26.
[15] Okita S., *Cu faţa spre secolul 21*, AGER, Economistul-RAI, Bucureşti, 1992, p. 155.
[16] Lupan E., *Dicţionar de protecţia mediului*, Ed. Lumina Lex, 1997, p. 178.
[17] Kiss A., *Droit international de l'environnement*, A. Pedone, Paris, 1990, p. 22-23.
[18] Soran V., Borcea M., *Omul şi biosfera*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985, p. 10 şi urm.; Ghinea L., *Apărarea naturii*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 122-127.

- după anul 1000, regii şi principii poloni (Boleslaw Chrabry, Boleslaw de Masowsa, Wladislaw Jagiello) au adoptat unele măsuri privind protecţia vânatului şi pădurilor;
- 1273, Anglia, Eduard I, a edictat câteva ordonanţe referitoare la fumul produs prin arderea cărbunelui;
- 1681, Marea ordonanţă a lui Colbert asupra Marinei interzicea, sub pedeapsa amenzii, „aruncarea gunoaielor în apele porturilor şi dependinţelor acestora şi depunerea acestora pe chei ori pe insule";
- 1735, Finlanda, sub impactul dispariţiei unor păduri de pini datorită tăierilor masive pentru export, s-a adoptat o lege privind pădurile;
- 1810, Napoleon, prin decret (aplicabil şi în Belgia şi Olanda) reglementa implementarea industriilor după gradul de toxicitate;
- 1832, Arkansas, a luat fiinţă „Hat Spring Rezervation";
- 1864, California, a fost înfiinţat parcul „Yosemite" pentru protecţia arborilor Sequoia;
- 1869, în Germania şi 1872 în Luxemburg, s-au prevăzut sisteme de licenţe ori autorizaţii pentru desfăşurarea activităţilor industriale;
- 1872, Munţii Stâncoşi, a fost înfiinţat celebrul „Yellow-Stone Park" cu cele 3000 gheizere, considerat cea mai frumoasă rezervaţie din lume;
- 1884, Paris, prin decizia prefectului de Sena, Eugene-René Poubellé se instituia obligaţia utilizării unor recipiente speciale pentru depunerea gunoaielor „pubele";
- 1948, a luat fiinţă Uniunea Internaţională pentru Conservarea Naturii deschizând drumul cooperării internaţionale pentru protecţia mediului, fiind urmată de înfiinţarea altor organizaţii şi programe internaţionale: Fondul Mondial pentru Natura Sălbatică (1961), Programul „Omul şi Biosfera" (lansat de UNESCO în 1970), Greenpeace (1971), Programul Naţiunilor Unite pentru Mediu (1972) etc.;
- 1972, 5-16 iunie, Stockholm, ***Conferinţa UN asupra Mediului Uman***, considerată prima conferinţă mondială în domeniul protecţiei mediului, la care au participat delegaţiilor din 113 state, între care şi România[19]. Cel mai important document[20] adoptat în cadrul conferinţei a fost *„Declaraţia Conferinţei UN asupra mediului uman"*[21] care cuprinde un preambul în şapte puncte urmat de 26 de principii (primul principiu afirmă dreptul fundamental al omului la libertate, egalitate şi condiţii de viaţă satisfăcătoare, într-un mediu a cărui calitate să-i permită să trăiască în demnitate şi bunăstare; principiile 2-7 cuprind conţinutul propriu-zis al documentului; principiile 8-20 se referă la realizarea protecţiei mediului şi principiile 21-26 sunt consacrate cooperării internaţionale). Al doilea rezultat important al Conferinţei îl reprezintă *„Planul de acţiune pentru mediu"*[22], care conţine 109 recomandări care acoperă 6 probleme ample, respectiv aşezări umane, managementul resurselor naturale, poluarea se importanţă internaţională,

---

[19] UNEP, *Stockholm 1972, Report of the United Nations Conference on the Human Environment - Participants*, disponibil la http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?Document ID=97&ArticleID=1519&l=en.

[20] A se vedea şi Popescu D., Popescu M., *Dreptul mediului. Documente şi tratate internaţionale*, Ed. Artprint, Bucureşti, 2002.

[21] UNEP, *Declaration of the United Nation Conference on the Human Environment*, disponibil la http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=97&articleid=1503.

[22] UNEP, *Action Plan for the Human Environment*, disponibil la http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=97&ArticleID=1504&l=en.

aspectele educaționale și sociale ale mediului, dezvoltarea și mediul, organizațiile internaționale[23]. Ziua de *5 iunie* a fost proclamată *„Ziua Mondială a Mediului"*;

- 1992, 3-14 iunie, Rio de Janeiro, ***Conferința UN asupra Mediului și Dezvoltării***, cunoscută și sub denumirea de *Summit-ul Pământului*, considerată a doua conferință mondială privind mediul și dezvoltarea, la care au participat 172 delegații (108 la nivel de șef de stat sau de guvern) și 2400 reprezentanți ai ONG[24]; au fost adoptate[25] „Declarația de la Rio asupra Mediului și Dezvoltării" (supranumită „Carta Terrei") „Agenda 21", „Declarația de principii pentru Managementul Durabil al Pădurilor", „Convenția-cadru a UN privind schimbările climatice", „Convenția asupra biodiversității"; astfel:
  - *Declarația de la Rio privind mediul și dezvoltarea*[26] cuprinde 27 de principii și se axează pe studiul raportului dintre mediu și dezvoltare din perspectiva dezvoltării durabile, „recunoscând natura integrală și interdependentă a Pământului, casa noastră"; cele două declarații (Stockholm 1972 și Rio 1992) se completează reciproc;
  - *Agenda 21*[27] este un plan de acțiune cuprinzător ce urmează a fi luat la nivel global, național și local dew către organizațiile din sistemul UN, guverne și grupuri majore în fiecare domeniu în care se manifestă un impact uman asupra mediului; cuprinde 40 capitole, grupate în patru secțiuni, respectiv dimensiunile economice și sociale (secțiunea I), conservarea și managementul resurselor pentru dezvoltare (secțiunea II), întărirea rolului grupurilor majore (secțiunea III) și mijloace de implementare (secțiunea IV);
  - *Convenția-cadru a UN asupra schimbărilor climatice* - are ca obiectiv stabilizarea concentrațiilor de gaze cu efect de seră din atmosferă (la un nivel la care să împiedice orice perturbare antropică, periculoasă pentru climă) într-un interval de timp suficient pentru ca ecosistemele să se poată adapta (în mod natural) la aceste schimbări, astfel încât să nu fie amenințată producția alimentară iar dezvoltarea economică să se poată desfășura în mod durabil; a intrat în vigoare la 21 martie 1994[28].
  - *Convenția privind diversitatea biologică* (biodiversitatea), recunoscând drepturile suverane ale statelor asupra resurselor lor naturale – guvernele naționale având autoritatea de a determina accesul la resursele genetice conform legislației naționale – (art. 15 alin. (1)) stipulează că fiecare parte contractantă va face eforturi de a crea condiții pentru a facilita accesul altor părți contractante la resursele genetice pentru utilizări sigure din punct de vedere al mediului (art.15 alin. (2)); a intrat în vigoare la 29 decembrie 1993[29];

---

[23] CIESIN, *The 1972 Stockholm Conference*, Environment, vol. 34. no. 8, disponibil la http://www.ciesin.org/docs/008-570/box9.html.

[24] UN, *UN Conference on Enviromnment and Development (1992)*, disponibil la http://www. un.org/geninfo/bp/enviro.html.

[25] A se vedea și Duțu M., *Dreptul internațional și comunitar al mediului*, Ed. Economică, București, 1995, p. 45-60.

[26] UN, *Rio Declaration on Environment and Development*, disponibil la http://www. un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm.

[27] UN Departament of Economic and Social Affairs, Division for Sustainable Development, *Agenda 21*, disponibil la http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/.

[28] Ratificată de România prin Legea nr. 24/1994 publicată în M. Of. nr. 119 din 12 mai 1994.

[29] Ratificată de România prin Legea nr. 58/1994 publicată în M. Of. nr. 199 din 02 august 1994.

- *Declarația de principii pentru un consens global asupra managementului, conservării și dezvoltării durabile a tuturor tipurilor de păduri*[30] - nu a putut să se transforme într-un document cu caracter juridic, obligatoriu, datorită divergențelor; chiar în denumire se specifică acest caracter, „fără forță juridică obligatorie";
- *Declarația asupra deșertificării* - cu toate că în faza pregătitoare a Conferinței de la Rio, acțiunea mondială asupra deșertificării nu a fost avută inițial în vedere, decizia finală a reuniunii în această privință a fost inclusă în capitolul 12 al „Agendei 21"; la 17 iunie 1994, 115 state au semnat la Paris *Convenția Națiunilor Unite pentru combaterea deșertificării în țările afectate grav de secetă și/sau deșertificare, în special Africa*[31]; intrată în vigoare la 26 decembrie 1996. Este prima convenție mondială încheiată după Rio și, pe de o parte, afirmă o prioritate africană (unde se găsesc majoritatea statelor amenințate de fenomenul deșertificării), dar și a altor regiuni (Asia, America Latină, Caraibe, regiunea nord-mediteraneană) iar, pe de altă parte, structura sa cuprinde aspecte novatoare, articulându-se în jurul programelor de acțiune desfășurate la nivel național, regional și subregional, a căror aplicare condiționează executarea obligațiilor părților;
- 2012, 3-14 iunie, Rio de Janeiro, ***Conferința UN asupra Dezvoltării Durabile***, cunoscută și sub denumirea de *Summit-ul Rio+20*, la care au participat 86 de șefi de stat și de guvern, și a pus în fața statelor un plan de dezvoltare ecologică (aprobat prin consens de 188 dintre ele), sub sloganul „Viitorul pe care ni-l dorim". Pregătirile acestei conferințe au fost evidențiate șapte domenii care necesită o atenție sporită[32], respectiv locurile de muncă, energia, orașele, mâncarea, apa, oceanele și dezastrele. Acest document (A/CONF.216/L.1)[33] a fost aspru criticat de societatea civilă pentru lipsa de ambiție și de măsuri clare, dure, asumate și impuse statelor[34].

3.2. Pe plan național

Inițiativele românești privind ocrotirea naturii sunt vechi și valoroase, aceasta (ocrotirea naturii) cunoscând de-a lungul timpului mai multe etape, fiecare cu obiective și trăsături proprii; astfel,

- *într-o primă etapă* (sec. XIV-1828), unele reglementări priveau ocrotirea proprietății și implicit a vegetației și animalelor ce trăiau în respectivul

---

[30] UN, *Non-legally binding authorative Statement of principles for a legal consensus on the management, conservation and sustainable development of all types of forest*, disponibil la http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-3annex3.htm.

[31] Ratificată de România prin Legea nr. 111/1998 publicată în M. Of. nr. 222 din 12 iunie 1998.

[32] Rio+20 United Nation Conference on Sustainable Development, *7 Critical Issues at Rio+20*, disponibil la http://www.uncsd2012.org/7issues.html.

[33] UN, *RIO+20 United Nation Conference on Sustainable Development*, disponibil la https://rio20.un.org/sites/rio20.un.org/files/a-conf.216l-1_english.pdf.pdf.

[34] Crăciun O., *Summitul Rio+20: O planetă verde, însă fără angajamente clare*, 23.06.2012, disponibil la http://www.tvrinfo.ro/summitul-rio-20-o-planeta-verde-insa-fara-angajamente-clare_17716.html.

perimetru prin instituția „braniștii", un loc interzis, unde nimeni nu avea voie să vâneze, să pescuiască, să păşuneze vitele sau să cosească fânul fără voia stăpânului; pedeapsa era corporală şi confiscarea bunurilor pe care le obținea în momentul săvârşirii faptei;

- *a doua etapă* (1829-1863), caracterizată de liberalizarea comerțului ca urmare a aplicării Tratatului de la Adrianopol (1829), perioadă în care agricultura (cultura cerealelor, în special) se dezvoltă, dezvoltare ce a determinat defrişarea masivă a pădurilor şi degradarea solurilor; în paralel se dezvoltă industria şi comerțul, impunându-se reglementări pentru protecția pădurii, faunei, solului, apei şi atmosferei;
- *a treia etapă* (1864-1929) este caracterizată de o intensificare a preocupărilor legiuitorului pentru ocrotirea naturii; apare primul Cod penal, primul Cod silvic şi o serie de legi care priveau poluarea; în paralel îşi face simțită prezența o adevărată mişcare de ocrotire a naturii în rândul medicilor, biologilor şi artiştilor în favoarea protecției unor suprafețe datorită valorii deosebite a peisajului (Bucegi, Valea Prahovei), dar şi a unor specii de animale şi plante amenințate cu dispariția;
- *a patra etapă* (1930-1949) este caracterizată de încununarea cu succes a eforturilor naturaliştilor pentru legiferarea protecției naturii, prin adoptarea Legii privind monumentele naturii, despre care Al. Borza afirma cu satisfacție „România poate fi mândră de a fi legiferat această mare problemă culturală şi ştiințifică printre primele națiuni, în anul 1930, după proiectul alcătuit de oameni de ştiință şi jurişti competenți, având ca temei anteproiectul alcătuit de noi";
- *a cincea etapă* (1950-1989), a unei protecții „planificate", s-a caracterizat prin exploatarea irațională a resurselor naturale (aproape până la epuizare), degradarea factorilor de mediu prin introducerea în industrie şi agricultură a unor tehnologii defectuoase din punct de vedere ecologic, urbanizare şi sistematizare prost înțelese, care (combinate) au declanşat o adevărată criză a mediului; de remarcat că în plan legislativ (şi sub presiunea conştientizării la nivel mondial a gravelor probleme ecologice) s-a adoptat (în 1973) prima Lege privind protecția mediului înconjurător (Legea nr. 9/1973[35]) şi (ulterior) o serie de acte normative şi programe ce vizau protecția unor factori de mediu;
- *a şasea etapă* (poate nu ultima), etapa post-revoluționară (1990-prezent), este influențată de transformările social-politico-economice care au influențat şi problematica protecției mediului; astfel, vidul legislativ creat ca urmare a caducității unei importante părți a legislației (în materie de mediu, şi nu numai) a determinat o amplă campanie de legiferare (nelipsită de surprize) culminând cu apariția Legii protecției mediului (Legea nr. 137/1995[36]), după cinci ani, Codului silvic (Legea nr. 26/1996[37]), Legii apelor (Legea nr. 107/1996[38]), Legii privind desfăşurarea în siguranță a activității nucleare (Legea nr. 111/1996[39]), precum şi aderarea/ratificarea masivă de către România a convențiilor şi tratatelor internaționale; de menționat apariția primelor formațiuni politice declarate ca adepte a unui program ecologic (M.E.R. şi P.E.R).

---

[35] Legea nr. 9/1973 publicată în B. Of. nr. 91 din 23 iunie 1973.
[36] Legea nr. 137/1995 (R) publicată în M. Of. nr. 70 din 17 februarie 2000.
[37] Legea nr. 26/1996 publicată în M. Of. nr. 93 din 08 mai 1996.
[38] Legea nr. 107/1996 publicată în M. Of. nr. 244 din 08 octombrie 1996.
[39] Legea nr. 111/1996 (R) publicată în M. Of. nr. 78 din 18 februarie 1998.

Cronologic (cu titlu de exemplu):

- 1533 - Vlad Vintilă, 1621 - Ştefan Tomşa, 1646 - Matei Basarab, emit acte domneşti care priveau „braniştile" („opreliştile de stricare a naturii") şi care se refereau nu numai la ocrotirea pădurii dar şi a animalelor şi peştilor care trăiau în perimetrul respectiv;
- 1739, Banat şi 1781, Transilvania, s-au instituit reglementări privind folosirea pădurilor;
- 1786, Bucovina, apare „Orânduiala de pădure", considerat primul Cod silvic românesc (conţinea 12 articole privitoare la întreţinerea şi tăierea pădurilor, depozitarea şi folosirea fructelor, interzicerea unor activităţi, formarea pădurilor, pedepse etc.);
- 1792, Moldova, „anaforaua" pentru codru, dumbrăvi şi lunci;
- 1843, Moldova şi 1847, Ţara Românească, apar unele reglementări care încercau să pună ordine în exploatarea pădurilor ce aparţineau bisericii şi clerului şi chiar dacă nu au dus la rezultate notabile au prefigurat legile moderne de mai târziu;
- 1864, este adoptat primul Cod penal român (pus în aplicare în 1865), care prevedea sancţiuni pentru incendierea pădurilor şi fâneţelor (art. 358 şi 360) şi restricţii privind vânătoarea în parcuri închise, interzicându-se şi otrăvirea peştilor în bălţi, heleşteie ori havuzuri (art. 309 şi 368);
- 1868, este adoptată Legea pentru poliţia rurală, care (art. 102) interzicea vânătoarea timp de patru luni pe an, distrugerea cuiburilor şi ouălor păsărilor de interes cinegetic şi, de asemenea, cuprindea unele măsuri de combatere a bolilor şi dăunătorilor la plante şi animale;
- 1872, este adoptată „Legea despre vânatu", prin care se reglementa dreptul la vânătoare, stabilindu-se interzicerea temporară sau chiar totală a acestuia pentru unele specii precum şi modul în care se realiza aceasta (cu puşca sau călare);
- 1874, este adoptată Legea asupra serviciului sanitar, în care se stipulau norme ce trebuiau respectate de proprietarii stabilimentelor industriale astfel încât să nu afecteze mediul ambiant şi să producă zgomot dăunător sănătăţii oamenilor şi animalelor;
- 1881, este adoptat primul Cod silvic român care încerca o reglementare de ansamblu a regimului de exploatare a pădurilor, în scopul asigurării „pe tot locul unde natura terenului şi esenţelor vor permite, lemnul pentru lucru şi industrie, reclamate de necesităţile ţării"; de asemenea, se instituia (pentru prima oară) necesitatea igienizării unor păduri, indiferent de proprietar, în scop anti-erozional, de fixare a solului şi regularizare a regimului apelor;
- 1885, este adoptată o nouă Lege sanitară, care cuprindea unele măsuri ce priveau poluarea, pe baza şi în aplicarea căreia s-a elaborat (în 1894) Regulamentul pentru industriile insalubre, în care se prevedeau sancţiuni aspre, ajungându-se chiar la închiderea stabilimentului industrial necorespunzător exploatat ori întreţinut; alte măsuri privind sănătatea publică au fost stabilite (în 1893) prin Regulamentul pentru condiţiile de igienă şi salubritate publică, care cuprindea şi reglementări referitoare la poziţia construcţiilor şi alinierea străzilor, completat (în 1894) prin Regulamentul pentru alinierea satelor şi construirea locuinţelor ţărăneşti;
- 1891, este adoptată Legea asupra poliţiei vânatului şi Regulamentul de aplicare ce introduc elemente noi în privinţa vânătorii (perioade de prohibiţie 15 februarie-15 august);

- 1896, este adoptată Legea pescuitului, un proiect de lege al cunoscutului Grigore Antipa;
- 1896, se adoptă „Condițiunile generale pentru exploatarea pădurilor statului" ce privea ocrotirea vegetației;
- 1899, este publicat Regulamentul pentru măsurile de apărare a sănătății publice față de exploatările de petrol;
- 1899, este adoptat Regulamentul privitor la arendarea, pe proprietăți ale statului, a dreptului de vânătoare prin „permis", deosebit de arendarea licitativă, ce cuprindea o serie de măsuri pentru protejarea vânatului împotriva braconajului;
- 1900, este adoptată Legea pentru crearea unui fond necesar pădurilor, menținerea coastelor şi fixării terenului şi moşiilor statului, ce cuprindea reglementări privitoare la tăierea rațională şi regenerarea unor păduri rezervate în scopul apărării solului de eroziune;
- 1930, este adoptată prima Lege pentru ocrotirea monumentelor naturii, înființându-se prima Comisie a monumentelor naturii, care trebuia să inventarieze monumentele naturii, să ia măsuri pentru conservarea lor şi să se ocupe de publicațiile referitoare la aceste monumente (36 rezervații naturale pe o suprafață de cca. 15.000 ha., până în anul 1944);
- 1935, este înființat Parcul Național Retezat;
- 1950, prin Decretul nr. 237 şi Regulamentul de aplicare, aprobat prin H.C.M. nr. 518/1954, ocrotirea naturii este considerată o problemă de stat; este reorganizată Comisia pentru ocrotirea monumentelor naturii în cadrul Academiei; la nivel local administrarea este încredințată primăriilor în perimetrul cărora se aflau; ulterior, în locul fostelor comisii regionale au fost înființate subcomisii pe lângă filialele Academiei (Cluj, Iaşi) şi pe lângă baza de cercetări ştiințifice din Timişoara. Se împuternicesc fostele comitete executive (prin H.C.M. nr. 518/1954) ale consiliilor populare județene, ca la propunerea Comisiei să adopte măsuri provizorii pentru ocrotirea faunei, florei, depozitelor fosilifere, peşterilor, etc. aflate pe teritoriile propuse spre a dobândi calitatea de monument al naturii şi să prevină executarea oricăror lucrări care ar putea prejudicia integritatea lor; ca urmare a activității Comisiei (până în anul 1965) numărul rezervațiilor a crescut la 130 pe o suprafață de 75.000 ha.;
- 1973, este adoptată (prima) Legea privind protecția mediului înconjurător (Legea nr. 9/1973[40]) ca o reglementare cadru atotcuprinzătoare (ce a situat România printre primele țări din lume ce dispuneau de o asemenea lege-cadru) care a consacrat, pe de o parte, regimul juridic general al ocrotirii mediului (inclusiv crearea unui cadru instituțional adecvat) iar, pe de altă parte, a stabilit o serie de reguli aplicabile principalilor factori naturali sau creați prin activități umane;
- 1973, se înființează Consiliul Național pentru Protecția Mediului Înconjurător[41] (pentru coordonarea şi îndrumarea unitară a activităților în domeniu) ca organ al administrației de stat; în teritoriu s-au înființat comisii pentru protecția mediului înconjurător subordonate (fostelor) consilii populare județene şi al municipiului Bucureşti;

[40] Legea nr. 9/1973 publicată în B. Of. nr. 91 din 23 iunie 1973.
[41] Conform art. 62 şi urm. din Legea nr. 9/1973.

- 1974, sunt adoptate Legea apelor (Legea nr. 8/1974[42]), Legea privind fondul funciar (Legea nr. 59/1974[43]), Legea privind sistematizarea teritoriului şi localităţilor urbane şi rurale (Legea nr. 58/1974[44]);
- 1976, sunt elaborate Programul naţional de perspectivă pentru amenajarea bazinelor hidrografice, Programul naţional pentru conservarea şi dezvoltarea fondului forestier în perioada 1976-2010[45];
- 1987, este adoptată Legea privind conservarea, protejarea şi dezvoltarea pădurilor, exploatarea lor raţională, economică şi menţinerea echilibrului ecologic (Legea nr. 2/1987[46]);
- 1989, este adoptată Legea privind gospodărirea raţională, protecţia şi asigurarea calităţii apelor (Legea nr. 5/1989[47]);
- 1991, este înfiinţat Ministerul Mediului[48];
- 1993, a fost adoptată Legea pentru constituirea Rezervaţiei Biosferei „Delta Dunării" (Legea nr. 82/1993[49]);
- 1995, a fost adoptată o nouă reglementare cadru, Legea privind protecţia mediului (Legea nr. 137/1995[50]);
- 1996, au fost adoptate: Codul silvic (Legea nr. 26/1996[51]), Legea apelor (Legea nr. 107/1996[52]), Legea privind desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare (Legea nr. 111/1996[53]), Legea privind fondul cinegetic şi protecţia vânatului (Legea nr. 103/1996[54]);
- 1997, a fost adoptat Codul aerian (OG 29/1997[55]);
- 2000, au fost adoptate: Ordonanţa de urgenţă a Guvernului privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei şi faunei sălbatice (OUG nr. 236/2000[56]); Ordonanţa de urgenţă a Guvernului privind protecţia atmosferei (OUG nr. 243/2000[57]).
- 2001, au fost adoptate: Ordonanţa de urgenţă a Guvernului privind gestionarea deşeurilor industriale reciclabile (OUG nr. 16/2001[58]); Legea privind evaluarea conformităţii produselor (Legea nr. 608/2001[59]); Legea privind fondul piscicol, pescuitul şi acvacultura (Legea nr. 192/2001[60]);

---

[42] Legea nr. 8/1974 publicată în B. Of. nr. 52 din 04 aprilie 1974.
[43] Legea nr. 59/1974 publicată în B. Of. nr. 138 din 05 noiembrie 1974.
[44] Legea nr. 58/1974 publicată în B. Of. nr. 135 din 01 noiembrie 1974.
[45] Legea nr. 2/1976 publicată în B. Of. nr. 35 din 23 aprilie 1976.
[46] Legea nr. 2/1987 publicată în B. Of. nr. 52 din 09 noiembrie 1987.
[47] Legea nr. 5/1989 publicată în B. Of. nr. 24 din 05 iulie 1989.
[48] HG nr. 264/1991 publicată în M. Of. nr. 99 din 09 mai 1991.
[49] Legea nr. 82/1993 publicată în M. Of. nr. 283 din 07 decembrie 1993.
[50] Legea nr. 137/1995 (R) publicată în M. Of. nr. 70 din 17 februarie 2000.
[51] Legea nr. 26/1996 publicată în M. Of. nr. 93 din 08 mai 1996.
[52] Legea nr. 107/1996 publicată în M. Of. nr. 244 din 08 octombrie 1996.
[53] Legea nr. 111/1996 (R) publicată în M. Of. nr. 78 din 18 februarie 1998.
[54] Legea 103/1996 (R) publicată în M. Of. nr. 328 din 17 mai 2002.
[55] OG nr. 29/1997 (R) publicată în M. Of. nr. 45 din 26 ianuarie 2001.
[56] OUG nr. 236/2000 publicată în M. Of. nr. 625 din 04 decembrie 2000.
[57] OUG nr. 243/2000 publicată în M. Of. nr. 633 din 06 decembrie 2000.
[58] OUG nr. 16/2001 (R) publicată în M. Of. nr. 104 din 07 februarie 2002.
[59] Legea nr. 608/2001 publicată în M. Of. nr. 712 din 08 noiembrie 2001.
[60] Legea nr. 192/2001 (R) publicată în M. Of. nr. 627 din 02 septembrie 2003.

- 2002, au fost adoptate: Legea grădinilor zoologice şi acvariilor publice (Legea nr. 191/2002[61]); Ordonanța de urgență a Guvernului pentru prevenirea, reducerea şi controlul integrat al poluării (IPPC) (OUG nr. 34/2002[62]); Hotărârea Guvernului privind procedura de atribuire a etichetei ecologice (HG nr. 189/2002[63]); Ordonanța Guvernului privind protecția animalelor utilizate în scop experimental sau în alte scopuri ştiințifice (OG nr. 37/2002[64]); Ordonanța de urgență a Guvernului pentru completarea Legii protecției mediului nr. 137/1995 (OUG nr. 91/2002[65]);
- 2003, au fost adoptate: Legea privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 91/2002 pentru modificarea şi completarea Legii protecției mediului nr. 137/1995 (Legea nr. 294/2003[66]); Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 111/1996 privind desfăşurarea în siguranță a activităților nucleare (Legea nr. 193/2003[67]);
- 2004, au fost adoptate: Hotărârea Guvernului privind stabilirea condițiilor de introducere pe piață a aparatelor electrocasnice în funcție de nivelul zgomotului transmis prin aer (HG nr. 482/2004[68]); Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 192/2001 privind fondul piscicol, pescuitul şi acvacultura (Legea nr. 298/2004[69]);
- 2005, a fost adoptată actuala reglementare-cadru, Ordonanța de urgență a Guvernului privind protecția mediului (OUG nr. 195/2005[70]);
- 2006, a fost adoptată Legea vânătorii şi protecției vânatului (Legea nr. 407/2006[71]);
- 2007, a fost adoptată Ordonanța de urgență a Guvernului privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei şi faunei sălbatice (OUG nr. 57/2007[72])
- 2008, au fost adoptate: Codul Silvic (Legea nr. 46/2008[73]),Ordonanța de urgență a Guvernului privind pescuitul şi acvacultura (OUG nr. 23/2008[74]);
- 2011, a fost adoptată Legea privind calitatea aerului înconjurător (Legea nr. 104/2011[75]);
- 2012, a fost adoptată Hotărârea Guvernului privind organizarea şi funcționarea Gărzii Naționale de Mediu (HG nr. 1005/2012[76]);
- 2015, a fost adoptată Hotărârea Guvernului privind organizarea şi funcționarea Ministerului Mediului, Apelor şi Pădurilor (HG nr. 38/2015[77]).

---

[61] Legea nr. 191/2002 publicată în M. Of. nr. 271 din 23 aprilie 2002.
[62] OUG nr. 34/2002 publicată în M. Of. nr. 233 din 03 aprilie 2002.
[63] HG nr. 189/2002 publicată în M. Of. nr. 166 din 08 martie 2002.
[64] OG nr. 37/2002 publicată în M. Of. nr. 95 din 02februarie 2002.
[65] OUG nr. 91/2002 publicată în M. Of. nr. 465 din 28iunie 2002.
[66] Legea nr. 294/2003 publicată în M. Of. nr. 505 din 14 iulie 2003.
[67] Legea nr. 193/2003 publicată în M. Of. nr. 343 din 20 mai 2003.
[68] HG nr. 482/2004 publicată în M. Of. nr. 348 din 21 aprilie 2004.
[69] Legea nr. 298/2004 publicată în M. Of. nr. 593 din 01 iulie 2004.
[70] OUG nr. 195/2005 publicată în M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005.
[71] Legea nr. 407/2006 publicată în M. Of. nr. 944 din 22 noiembrie 2006.
[72] OUG nr. 57/2007 publicată în M. Of. nr. 442 din 29 iunie 2007.
[73] Legea nr. 46/2008 publicată în M. Of. nr. 238 din 27 martie 2008.
[74] OUG nr. 23/2008 publicată în M. Of. nr. 626 din 28 august 2008.
[75] Legea nr. 104/2011 publicată în M. Of. nr. 452 din 28 iunie 2011.
[76] HG nr. 1005/2012 publicată în M. Of. nr. 729 din 29 octombrie 2012.
[77] HG nr. 38/2016 publicată în M. Of. nr. 58 din 23 ianuarie 2015.

CAPITOLUL II
NOȚIUNEA ȘI TRĂSĂTURILE DEFINITORII ALE DREPTULUI PROTECȚIEI MEDIULUI

4. NOȚIUNEA DE MEDIU ȘI DREPT AL PROTECȚIEI MEDIULUI

4.1. Noțiunea de mediu

În doctrină se susține: „cuvântul mediu acoperă o idee importantă, una din acele idei care conduc o societate să se întrebe despre rațiunile sale de a trăi, despre valorile sale, despre capacitatea sa de a se reînnoi"[78]; el reprezintă „totalitatea înfăptuirilor, fenomenelor și energiilor lumești ce vin în contact cu o ființă, de care depinde soarta acesteia și a căror acțiune provoacă o reacțiune în zisa ființă"[79].

Se constată faptul că noțiunea de ***mediu*** are valențe multiple, aproape orice poate intra în conceptul de mediu:

- *„mediul* (înconjurător-MI): reprezintă o realitate polimorfă care cuprinde ansamblul entităților vii (organisme și comunități: populații biologice și populații umane) și nevii (geo-fizico-chimice, obiectele create de om), precum și complexul factorilor constitutivi-necesari (climaterici, edafici, hidrologici, cosmici etc.); împreună, prin inter-relații specifice (directe, indirecte), ele formează structuri relativ stabile, distincte în raport cu un sistem dat: de la mediul „apropriat" (environ-ul) la cel „îndepărtat" (cosmic). La nivel global, această realitate este alcătuită din următoarele sisteme: atmosfera, geosfera (litosfera plus hidrosfera), biosfera, sociosfera și cosmosul.
- *mediul natural*: mediul înconjurător (MI) din care a fost exclusă populația umană (în punctul său focal se află o comunitate formată din populații biologice). Deși societatea (populația) umană nu este cuprinsă în sine, ea are un impact indirect. Marile cicluri naturale nu sunt însă perturbate.
- *mediul uman*: mediul înconjurător (MI) în al cărui punct focal se află o comunitate formată din populații umane.
- *mediul manipulat* (militar): mediul înconjurător (MI) a cărui compoziție, structură ori dinamică este perturbată prin utilizarea, în scopuri militare sau în orice alt scop ostil omului, a tehnicilor de modificare a mediului.
- *mediul modificat*: mediul natural, modificat sub impactul direct al activității socio-economice și culturale. Marile cicluri naturale sunt perturbate.
- *mediul amenajat*: mediul creat de om pentru obținerea de hrană și materii prime vegetale și animale; el cuprinde sistemele agrozootehnice, silvice, piscicole, etc.

[78] Despax M., *Droit de l'environnement*, Litec, Paris, 1980, p. VII, IX.
[79] Racoviță M. citat de Vancea Ș., *Curs de ecologie generală*, Univ. Al. I. Cuza, Iași, 1972, p. 17.

- *mediul construit*: mediul ca produs efectiv al activității socio-economice și culturale; el cuprinde edificiile, tehnostructurile, artefactele, etc.
- *mediul artificial*: mediul amenajat plus cel construit.
- *mediul fizic*: mediul natural, mediul modificat plus cel artificial - în sensul material (bio-geo-fizico-chimic); el poate fi considerat societal (la scară națională), regional (la scară continentală) și global (la scară planetară). Spre deosebire de acest tip de mediu, ale cărui componente au un caracter funcțional („asimilat" de om la nivel de percepție), ambientul (protecția psiho-culturală asupra mediului fizic) are un caracter axiologic („asimilat" de om la nivel de percepție, interpretare și valorizare).
- *mediul social*: relații („sociale"), interpersonale, intergrup și intersocietale; relații („de transformare") economice, culturale, politice, juridice, etice etc. – la nivel local, național și regional (social-internațional). La nivel global, umanitatea – luată în întregime – nu este înconjurată de un mediu social (starea mediului global influențează umanitatea și se reflectă indirect asupra calității vieții prin intermediul funcționării societăților).
- *mediul extern*: mediul fizic, fie regional, fie global, plus mediu social-internațional. Factorii fizici și sociali ai mediului extern afectează probabilitatea satisfacerii necesităților umane materiale și, respectiv, nemateriale"[80].

Definițiile prezentate *în dicționare* se orientează către o dublă accepțiune a termenului[81] „ansamblul condițiilor/elementelor ... și/sau cadru de viață al individului":

- „ansamblul condițiilor fizice, caracteristicilor chimice ale mediului (aer, apă, sol) și ființelor vii care înconjoară omul"[82];
- „ansamblul elementelor naturale și artificiale care înconjoară un individ uman, animal, vegetal sau o specie/ansamblul elementelor obiective și subiective care constituie cadrul de viață al unui individ"[83];
- „ansamblul elementelor constitutive ale mediului ființelor vii/ansamblul elementelor constitutive ale peisajului artificial creat de oameni"[84].

Accepțiunea termenului de „mediu" *în instrumentele și documentele internaționale* nu este unitară, sensul utilizat este amplu și (din acest motiv) ambiguu:

- „mediul natural al omului, cuprinzând elementele abiotice precum rocile, apa și atmosfera și elementele biotice incluzând biocenozele naturale și seminaturale, inclusiv flora și fauna în stare sălbatică" (Convenția Benelux în materie de conservare a naturii și protecția peisajelor, 1982);
- „resursele naturale abiotice și biotice, ca aerul, apa, solul, flora și fauna și interacțiunea între aceiași factori, bunurile care compun moștenirea culturală și aspectele caracteristice ale peisajului" (Convenția privind răspunderea civilă pentru daune rezultând din exercitarea de activități periculoase pentru mediu, 1993).

În legislația națională mediul a fost definit ca:

---

[80] Sion I. G., *Ecologie...*, *op. cit.*, p. 268-269.
[81] A se vedea și Duțu M., *Dreptul mediului. Tratat. vol. I*, Ed. Economică, București, 1998, p. 49.
[82] *Le Grande Enciclopedie Larousse*, Libraire Larousse, Paris, 1973.
[83] *Le Petit Larousse Ilustré*, Cedex, Paris, 1990, p. 377.
[84] *Dictionnaire Hachette encyclopedique*, Hachette Livre, Paris, 2001, p. 547.

- „totalitatea factorilor naturali şi a celor creaţi prin activităţi umane care, în strânsă interacţiune, influenţează echilibrul ecologic, determină condiţiile de viaţă pentru om, de dezvoltare a societăţii" (Legea nr. 9/1973, art. 3);
- „ansamblul de condiţii şi elemente naturale ale Terrei: aerul, apa, solul şi subsolul, aspectele caracteristice ale peisajului, toate straturile atmosferice, toate materiile organice şi anorganice, precum şi fiinţele vii, sistemele naturale în interacţiune cuprinzând elementele enumerate anterior, inclusiv valorile materiale şi spirituale, calitatea vieţii şi condiţiile care pot influenţa bunăstarea şi sănătatea omului" (Legea nr. 137/1995, anexa I);
- „ansamblul de condiţii şi elemente naturale ale Terrei: aerul, apa, solul, subsolul, aspectele caracteristice ale peisajului, toate straturile atmosferice, toate materiile organice şi anorganice, precum şi fiinţele vii, sistemele naturale în interacţiune, cuprinzând elementele enumerate anterior, inclusiv unele valori materiale şi spirituale, calitatea vieţii şi condiţiile care pot influenţa bunăstarea şi sănătatea omului" [OUG nr. 195/2005, art. 1 alin. (2)].

Se poate constata (analizând cele trei definiţii formulate de legiuitorul român) că prin definiţia formulată în Legea nr. 137/1995 se face o extindere expresă la „condiţii şi elemente" faţă de cea formulată în Legea nr. 9/1973 care se referă la „factorii naturali" iar „factorii creaţi prin activităţile umane" din vechea reglementare sunt înlocuiţi cu „valorile materiale şi spirituale, calitatea vieţii şi condiţiile care pot influenţa bunăstarea şi sănătatea omului" (care sunt create, mai mult sau mai puţin, prin activităţi umane). În ceea ce priveşte definiţia formulată în OUG nr. 195/2005, aceasta preia definiţia formulată în Legea nr. 137/1995, singura deosebire fiind particularizarea valorilor materiale şi spirituale prin faptul că face referire doar la „unele" dintre acestea.

Este evident că, din moment ce acest concept (mediu) are numeroase valenţe (care nu sunt unitare), *este imperios necesar ca să se formuleze o definiţie unitară, acceptată, la care să se raporteze atât practicienii cât şi teoreticienii* acestei ramuri de drept.

De remarcat că un consens doctrinar şi legal se manifestă în ceea ce priveşte factorii de mediu (naturali şi artificiali), factori care conturează dimensiunea conceptului de mediu, stabilind astfel obiectul protecţiei, conservării şi dezvoltării deoarece „conceptul actual de mediul înconjurător are un caracter dinamic, care caută să cunoască şi să urmărească funcţionarea sistemelor protejate în toată complexitatea lor"[85].

4.2. Noţiunea de drept al protecţiei mediului

Ecoul primei Conferinţe mondiale în domeniul protecţiei mediului (Stockholm 1972) s-a materializat printr-o serie de reglementări internaţionale, transpuse şi la nivel naţional, având ca obiect protecţia, conservarea şi dezvoltarea factorilor naturali sau artificiali ai mediului.

În ţara noastră (aşa cum am menţionat), în anul 1973, a fost adoptată Legea privind protecţia mediului înconjurător (Legea nr. 9/1973) ca o reglementare-cadru care a

[85] Marinescu D., *Dreptul mediului înconjurător*, ed. a III-a, Ed. Casa de editură şi presă „Şansa" SRL, Bucureşti, 1996, p. 10.

consacrat, pe de o parte, regimul juridic general al ocrotirii mediului (inclusiv crearea unui cadru instituțional adecvat) iar, pe de altă parte, a stabilit o serie de reguli aplicabile principalilor factori naturali sau creați prin activități umane. Ulterior, în vederea dezvoltării și particularizării reglementărilor de principiu, s-au adoptat o serie de acte normative vizând protecția unora dintre factorii de mediu.

Dar simpla existență a unei legislații a mediului nu a constituit un temei suficient (era necesar) pentru recunoașterea acestui drept ca ramură distinctă[86].

În doctrină s-a susținut:

- „evoluțiile generale înregistrate în ultimele decenii au determinat un proces de formare și afirmare a unei ramuri noi, distincte în cadrul sistemului juridic, dreptul mediului depășind stadiul unor simple dezvoltări în cadrul ramurilor tradiționale ... Cerințele imperative de ordin tehnic, social, politic, economic etc., reglementările juridice adoptate în acest sens, precum și necesitatea sporirii eficienței acțiunii socio-umane în soluționarea problemelor ecologice au determinat formarea unei noi ramuri de drept - dreptul mediului"[87];
- „deși ni se pare, dat fiind caracterul său complex, că autonomia și independența acestui domeniu al dreptului, au a suferi serioase amendamente, înclinăm mai mult spre opinia după care, dreptul mediului înconjurător constituie o ramură de sine stătătoare, cu caracter interdisciplinar"[88];
- „optând pentru autonomia dreptului mediului, ne-am exprimat totodată părerea că, datorită caracterului său complex, dreptul mediului nu trebuie privit ca o ramură „închisă" a unui sistem rigid, care este împărțit mecanic și ermetic separat în diferite domenii"[89].

Într-adevăr, respectând exigențele teoriei generale a dreptului, *se poate afirma cu certitudine că ne aflăm în prezența unei ramuri de drept distincte*, autonome, în sistemul juridic român, deoarece:

- există o multitudine de norme juridice specifice (cuprinse în legea-cadru; legi, hotărâri ale Guvernului, ordine ale diferitelor ministere, decrete, norme STAS, normative, metodologii, prin care este reglementată protecția și calitatea principalilor factori de mediu; legi prin care se aderă/ratifică principalele convenții internaționale);
- relațiile sociale reglementate (obiectul reglementării) sunt specifice (relațiile sociale care iau naștere în procesul de protecție, conservare, dezvoltare a calității mediului);
- atitudinea statului (metoda) pentru reglementarea relațiilor sociale specifice este de intervenție directă, conferind un caracter de autoritate, imperativ, reglementării juridice a raporturilor sociale în acest domeniu;
- există o serie de principii (bine conturate) care guvernează teoria și practica protecției mediului (protecția mediului - obiectiv de interes public major, precauției, prevenirii, conservării, „poluatorul plătește").

---

[86] *Ramura de drept* este ansamblul normelor juridice care reglementează relațiile sociale dintr-un anumit domeniu al vieții sociale, în baza unei metode specifice de reglementare și a unor principii comune - a se vedea Popa N., *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, București, 1997, p. 242-243.

[87] Duțu M., *Dreptul mediului. Tratat..., op. cit.*, p. 45.

[88] Marinescu D., *Dreptul mediului... , op. cit.*, p. 48.

[89] Lupan E., *Dreptul mediului. Tratat elementar. vol. I*, Ed. Lumina-Lex, București, 1996, p. 119.

5. OBIECTUL REGLEMENTĂRII[90]

Obiectul dreptului protecției mediului îl constituie *relațiile sociale specifice care iau naștere în procesul de protecție, conservare și dezvoltare a mediului.*

Așa cum precizam, există o multitudine de norme juridice cuprinse în acte normative care, în esență, reglementează relații sociale ce se desfășoară în legătură cu mediul vizând:

- *protecția mediului* (obiectiv central al reglementării cadru privind protecția mediului, care precizează[91] „Obiectul prezentei ordonanțe de urgență îl constituie un ansamblu de reglementări juridice privind protecția mediului, obiectiv de interes major, pe baza principiilor și elementelor strategice care conduc la dezvoltarea durabilă a societății"), care se realizează prin instituirea unui regim special pentru desfășurarea anumitor activități considerate periculoase pentru mediu, stabilirea anumitor obligații, a unei proceduri de autorizare, prevenirea și combaterea poluării etc. Se conturează concepția potrivit căreia protecția presupune aplicarea unei planificări și gestiuni ecologice globale, cuprinzând reglementări, proceduri, instituții existente la nivel național și internațional.
- *conservarea mediului*, care presupune ansamblul măsurilor luate în vederea păstrării integrității structurale și funcționale a obiectivelor vizate, împreună cu întregul complex de factori care le asigură și condiționează perenitatea. Folosirea resurselor într-un mod și cu o rată care să nu conducă la declinul pe termen lung al acestora, menținând potențialul lor în acord cu necesitățile și aspirațiile generațiilor prezente și viitoare;
- *dezvoltarea mediului*, care presupune menținerea posibilităților și condițiilor de viață pentru generațiile viitoare prin dezvoltarea resurselor regenerabile dar și consumul echilibrat al resurselor neregenerabile, precum și redresarea factorilor de mediu afectați de poluare.

6. METODA DE REGLEMENTARE[92]

Dată fiind importanța deosebită pe care o prezintă protecția, ocrotirea și dezvoltarea mediului, *statul intervine în mod direct*, conferind un *caracter de autoritate, imperativ, reglementării juridice a raporturilor sociale din acest domeniu de activitate.*

---

[90] *Obiectul reglementării*: relațiile sociale ce cad sub incidența normelor juridice - a se vedea Popa N., *Teoria generală..., op. cit.*, p. 243.

[91] Art. 1 alin. (1) din OUG nr. 195/2005.

[92] *Metoda reglementării*: modalitatea practică de influențare a conduitei în cadrul respectivelor relații sociale - a se vedea Popa N., *Teoria generală..., op. cit.*, p. 243.

7. RAPORTURILE JURIDICE SPECIFICE DREPTULUI PROTECȚIEI MEDIULUI

7.1. Caracterul normelor juridice[93]

Normele dreptului protecției mediului sunt:

- *norme imperative*:
  - onerative (obligă subiectul să săvârșească o anumită acțiune, comandă o conduită): să ia măsuri de prevenire și limitare ..., să țină evidență strictă ..., să asigure supravegherea ..., să depoziteze ..., să respecte condițiile ..., să evalueze ..., să raporteze ..., să execute ..., să îmbunătățească ..., să mențină ..., să sesizeze ... etc.;
  - prohibitive (obligă subiectul să se abțină de la săvârșirea unor acțiuni; impun abținerea de la o conduită): importul ... este interzis ..., să nu folosească ..., să nu arunce ..., este interzisă amplasarea ..., să nu degradeze ... etc.;
- *norme organizatorice* (privesc organizarea instituțiilor și organismelor sociale): privind înființarea ..., privind organizarea și funcționarea ...;
- *norme tehnice* (conduc un anumit proces):
  - norme de calitate a mediului - stabilesc nivelurile maxime admisibile de poluare în mediile receptoare: aer, apă, sol;
  - norme de emisie - stabilesc cantitatea, concentrațiile de poluanți care pot fi degajați de o sursă dată;
  - norme de procedeu - stabilesc un anumit număr de specificații (tipuri de dispozitive de epurare impuse);
  - norme de produs - stabilesc fie proprietățile fizice și chimice pentru un anumit produs fie reguli privind condițiile, ambalajul sau prezentarea produsului respectiv.

7.2. Definiția raportului juridic[94]

Raportul juridic specific dreptului protecției mediului este *relația socială, reglementată de normele juridice specifice, care ia naștere în procesul de protecție, conservare și dezvoltare a mediului, se desfășoară între participanți determinați și este susceptibilă de a fi apărată pe calea coercițiunii statale.*

---

[93] *Norma juridică*: o regulă generală și obligatorie de conduită, al cărei scop este acela de a asigura ordinea socială, regulă ce poate fi adusă la îndeplinire pe calea statală, în caz de nevoie prin constrângere - a se vedea Popa N., *Teoria generală..., op. cit.*, p. 159.

[94] *Raportul juridic*: acea legătură socială, reglementată de norma juridică, conținând un sistem de interacțiune reciprocă între participanți determinați, legătură ce este susceptibilă de a fi apărată pe calea coercițiunii statale - a se vedea Popa N., *Teoria generală..., op. cit.*, p. 289.

7.3. Caracterele raportului juridic

Raportul juridic specific dreptului protecției mediului prezintă următoarele caractere:

- *caracter social* - prin reglementarea sa de către norma de dreptul mediului, pe de o parte, relația dintre persoane (persoane fizice și juridice, publice sau private, statul, organele și instituțiile de stat), nu-și pierde trăsătura de a fi o relație socială iar, pe de altă parte, norma de dreptul mediului se adresează întotdeauna conduitei persoanelor;
- *caracter volițional* - ia naștere prin voința statului exprimată în lege;
- *poziția juridică de subordonare* respectiv *supraordonare a părților*.

7.4. Subiectele raportului juridic[95]

Subiectele raportului juridic specific dreptului protecției mediului sunt *persoane fizice și juridice, statul, organele și instituțiile de stat.*

Statul apare ca reprezentant sau apărător al intereselor generale ale societății (sau un organ/instituție de stat care acționează în această calitate), „protecția mediului constituie obligația și responsabilitatea autorităților administrației publice centrale și locale, precum și a tuturor persoanelor fizice și juridice" [art. 6 alin. (1) din OUG nr. 195/2005].

7.5. Conținutul raportului juridic[96]

Conținutul raportului juridic specific dreptului protecției mediului este format din *drepturile și obligațiile participanților determinați în procesul de protecție, conservare și dezvoltare durabilă a mediului.*

Drepturile și obligațiile specifice sunt stabilite în *Constituție*, cu referire la dreptul omului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic (vezi *infra* 12), *reglementarea-cadru privind protecția mediului* (OUG nr. 195/2005), în capitolul XIV „Atribuții și răspunderi", dar și *în reglementările sectoriale*, Legea fondului funciar (Legea nr. 18/1991), Lege privind constituirea Rezervației biosferei „Delta Dunării" (Legea nr. 82/1993), Codul silvic (Legea nr. 46/2008), Legea vânătorii și a protecției fondului cinegetic (Legea nr. 407/2006), Legea apelor (Legea nr. 107/1996), Legea privind desfășurarea în siguranță, reglementarea, autorizarea și controlul activităților nucleare (Legea nr. 111/1996), etc.

---

[95] *Subiecte ale raporturilor juridice* nu pot fi decât oamenii (fie individual fie grupați în forme organizate) - a se vedea Popa N., *Teoria generală..., op. cit.*, p. 299.

[96] *Conținutul raportului juridic* este format din ansamblul drepturilor și obligațiilor subiectelor într-un raport juridic determinat, drepturi și obligații prevăzute de norma juridică - a se vedea Popa N., *Teoria generală..., op. cit.*, p. 310.

7.6. Obiectul raportului juridic[97]

Obiectul raportului juridic specific dreptului protecției mediului îl constituie chiar *conduita părților*, respectiv acțiunile pe care titularul dreptului subiectiv le întreprinde sau solicită, *în procesul de protecție, conservare și dezvoltare a mediului*; dată fiind marea diversitate de conduite ce pot fi adoptate, acestea sunt prestabilite de lege.

8. DEFINIȚIA DREPTULUI PROTECȚIEI MEDIULUI

Pe baza celor prezentate *dreptul protecției mediului* ar putea fi definit ca *ansamblul complex al reglementărilor și instituțiilor juridice care guvernează, prin intervenția directă a statului, relațiile sociale ce se desfășoară între participanți determinați în procesul de protecție, conservare și dezvoltare a mediului pentru realizarea unei dezvoltări durabile a societății.*

9. FUNCȚIILE DREPTULUI PROTECȚIEI MEDIULUI

Având în vedere necesitatea (tot mai pregnantă) unei reconcilieri între dezvoltare și protecția mediului, dreptul intervine prin reglementările, instituțiile și funcțiile sale pentru realizarea acestui deziderat; astfel, pe lângă funcțiile generale ale dreptului[98], dreptul protecției mediului îndeplinește o serie de *funcții specifice*:

- *funcția de protecție, conservare și dezvoltare a mediului*, ce privește însăși natura și esența acestei ramuri de drept;
- *funcția de promovare a obiectivelor dezvoltării durabile*, ce privește tocmai reconcilierea dintre dezvoltare și protecția mediului;
- *funcția de organizare și instituționalizare a acțiunii sociale*, ce privește crearea și perfecționarea structurilor organizatorice (atât la nivel național cât și la nivel regional și internațional) pentru realizarea deziderатului propus;
- *funcția de promovare a cooperării internaționale*, ce privește armonizarea și coordonarea activităților întreprinse la nivel național, cu cele realizate pe plan regional și internațional.

---

[97] Prin *obiect al raportului juridic*, se înțeleg acțiunile pe care titularul dreptului subiectiv le întreprinde sau le solicită în procesul desfășurării raportului juridic - a se vedea Popa N., *Teoria generală..., op. cit.*, p. 314.

[98] Funcția de instituționalizare sau formalizarea juridică a organizării social-politice; funcția de conservare, apărare și garantare a valorilor fundamentale ale societății; funcția de conducere a societății; funcția normativă - a se vedea Popa N., *Teoria generală..., op. cit.*, p. 134-137.

10. IZVOARELE DREPTULUI PROTECȚIEI MEDIULUI

Dintre izvoarele specifice dreptului protecției mediului, se impun a fi precizate:

- *Constituția*[99] (legea fundamentală a României), statuează în Titlul I, Capitolul II, art. 35 *dreptul fundamental al omului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic* [„Dreptul la mediu sănătos: (1) Statul recunoaște dreptul oricărei persoane la un mediu înconjurător sănătos și echilibrat ecologic. (2) Statul asigură cadrul legislativ pentru exercitarea acestui drept. (3) Persoanele fizice și juridice au îndatorirea de a proteja și a ameliora mediul înconjurător"] și se referă (de asemenea) la problemele mediului în Titlul IV „Economia și finanțele publice" stabilind trei categorii de obligații în sarcina statului, care vizează:
  - exploatarea resurselor naturale, în concordanță cu interesul național [art. 135 alin. (2) lit. d)];
  - refacerea și ocrotirea mediului (înconjurător), precum și menținerea echilibrului ecologic [art. 135 alin. (2) lit. e)];
  - crearea condițiilor necesare pentru creșterea calității vieții [art. 135 alin. (2) lit. f)].

  De asemenea, stipulează „dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului..." [art. 44 alin. (7)] și „... obligația de a despăgubi proprietarul pentru daunele aduse solului, plantațiilor sau construcțiilor, precum și pentru alte daune imputabile autorității" [art. 44 alin. (5)];
- *Codul silvic* (Legea nr. 46/2008[100]);
- *Legile* (cu titlu de exemplu):
  - Lege privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale și al zonei contigue a României (Legea nr. 17/1990[101]);
  - Legea fondului funciar (Legea nr. 18/1991[102]);
  - Legea privind constituirea Rezervației biosferei „Delta Dunării" (Legea nr. 82/1993[103]);
  - Legea vânătorii și a protecției fondului cinegetic (Legea nr. 407/2006[104]);
  - Legea apelor (Legea nr. 107/1996[105]);
  - Legea privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare (Legea nr. 111/1996[106]);
  - Legea privind calitatea aerului înconjurător (Legea nr. 104/2011[107]);
  - Legea privind regimul deșeurilor (Legea nr. 211/2011[108]);
  - Legea privind emisiile industriale (Legea nr. 278/2013[109]);

---

[99] Constituția României din 21.11.1991 (R) publicată în M. Of. nr. 767 din 31 noiembrie 2003.
[100] Legea nr. 46/2008 (R) publicată în M. Of. nr. 611 din 12 august 2015.
[101] Legea nr. 17/1990 (R) publicată în M. Of. nr. 252 din 08 aprilie 2014.
[102] Legea nr. 18/1991 (R) publicată în M. Of. nr. 01 din 05 ianuarie 1998.
[103] Legea nr. 82/1993 publicată în M. Of. nr. 283 din 07 decembrie 1993.
[104] Legea nr. 407/2006 publicată în M. Of. nr. 944 din 22 noiembrie 2006.
[105] Legea nr. 107/1996 publicată în M. Of. nr. 244 din 08 octombrie 1996.
[106] Legea nr. 111/1996 (R) publicată în M. Of. nr. 552 din 27 iunie 2006.
[107] Legea nr. 104/2011 publicată în M. Of. nr. 452 din 28 iunie 2011.
[108] Legea nr. 211/2011 (R) publicată în M. Of. nr. 220 din 28 martie 2014.
[109] Legea nr. 278/2013 publicată în M. Of. nr. 671 din 01 noiembrie 2013.

- *Ordonanțele Guvernului României* (cu titlu de exemplu):
  - Ordonanța de urgență a Guvernului privind protecția mediului (OUG nr. 195/2005[110]);
  - Ordonanța Guvernului privind fabricarea, comercializarea și utilizarea produselor de uz fitosanitar pentru combaterea bolilor, dăunătorilor și buruienilor în agricultură (OG nr. 4/1995[111]);
- *Hotărârile Guvernului României* (cu titlu de exemplu):
  - Hotărârea Guvernului privind înființarea, organizarea și funcționarea Comitetului Național pentru protecția stratului de ozon (HG nr. 243/1995[112]);
  - Hotărârea Guvernului privind înființarea Institutului național pentru cercetare-dezvoltare pentru ecologie industrială - ECOIND (HG nr. 261/1999[113]);
  - Hotărârea Guvernului privind înființarea Centrului Național pentru Așezări Umane (HG nr. 711/2001[114]);
  - Hotărârea Guvernului privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei Naționale pentru Controlul Activităților Nucleare (HG nr. 1627/2003[115]);
  - Hotărârea Guvernului privind organizarea și funcționarea Gărzii Naționale de Mediu (HG nr. 112/2009[116]);
  - Hotărârea Guvernului privind organizarea și funcționarea Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor (HG nr. 38/2015[117]);
- *Tratatele internaționale* [care „... ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern" potrivit art. 11 alin. (1) din Constituție] (cu titlu de exemplu):
  - Convenția de la Viena privind răspunderea civilă pentru daune nucleare (1963) și Protocolul comun referitor la aplicarea Convenției de la Viena și Convenției de la Paris (1988) - aderat prin Legea nr. 106/1992[118];
  - Convenția asupra zonelor umede de importanță internațională în special ca habitat pentru păsările acvatice (Ramsar, 1971) - aderat prin Legea nr. 5/1991[119];
  - Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural (Paris, 1972) - acceptată prin Decret CPUN nr. 187/1990[120];
  - Convenția internațională pentru prevenirea poluării de către nave (MARPOL) (Londra, 1973) - aderat prin Legea nr. 6/1993[121];
  - Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa (Berna, 1979) - aderat prin Legea nr. 13/1993[122];

[110] OUG nr. 195/2005 publicată în M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005.
[111] OG nr. 4/1995 publicată în M. Of. nr. 18 din 30 ianuarie 1995.
[112] HG nr. 243/1995 publicată în M. Of. nr. 87 din 09 mai 1995.
[113] HG nr. 261/1999 publicată în M. Of. nr. 164 din 19 aprilie 1999.
[114] HG nr. 711/2001 publicată în M. Of. nr. 442 din 07 august 2001.
[115] HG nr. 1627/2003 publicată în M. Of. nr. 69 din 27 ianuarie 2004.
[116] HG nr. 112/2009 publicată în M. Of. nr. 128 din 02 martie 2009.
[117] HG nr. 38/2016 publicată în M. Of. nr. 58 din 23 ianuarie 2015.
[118] Legea nr. 106/1992 publicată în M. Of. nr. 258 din 15 octombrie 1992.
[119] Legea nr. 187/1990 publicată în M. Of. nr. 18 din 26 ianuarie 1991.
[120] Decret nr. CPUN 187/1990 publicat în B. Of. nr. 46 din 31 martie 1990.
[121] Legea nr. 6/1993 publicată în M. Of. nr. 57 din 18 martie 1993.
[122] Legea nr. 13/1993 publicată în M. Of. nr. 62 din 25 martie 1993.

- Convenția asupra poluării atmosferice pe distanțe lungi (Geneva, 1979) - aderat prin Legea nr. 8/1991[123];
- Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării (Montego Bay, 1980) - ratificat prin Legea nr. 110/1996[124];
- Convenția de la Viena privind protecția stratului de ozon (1985) - aderat prin Legea nr. 84/1993[125];
- Convenția de la Basel privind controlul transportului transfrontalier al deșeurilor periculoase și al eliminării acestora (1989) - aderat prin Legea nr. 6/1991[126];
- Convenția privind protecția Mării Negre împotriva poluării (București, 1992) - ratificat prin Legea nr. 98/1992[127];
- Convenția privind diversitatea biologică (Rio de Janeiro, 1992) - ratificată prin Legea nr. 58/1994[128];
- Convenția - cadru a Națiunilor Unite privind schimbările climatice (Rio de Janeiro, 1992) - ratificată prin Legea nr. 24/1994[129];
- Convenția privind securitatea nucleară (Viena, 1994) - ratificată prin Legea nr. 43/1995[130];
- Convenția privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea (Sofia, 1994) - ratificată prin Legea nr. 14/1995[131].

11. PRINCIPII FUNDAMENTALE. ELEMENTE STRATEGICE. MODALITĂȚI DE IMPLEMENTARE

Principiile de drept, *acele idei conducătoare ale conținutului tuturor normelor juridice*, sunt rezultatul unei experiențe sociale și o reflectare a unor cerințe obiective ale evoluției societății, conviețuirii sociale și asigurării acelui echilibru necesar între drepturile unora și obligațiile altora[132].

Pe plan internațional, relațiile de cooperare în domeniul protecției, conservării, exploatării și gospodăririi resurselor naturale sunt cârmuite de principii generale care rezultă din tratatele încheiate (internaționale, regionale, bilaterale)[133]; cum era și firesc acestea au fost transpuse, într-o formă sau alta, și în plan național și chiar dacă cunosc formulări și precizări variate, semnificația rămâne aceeași.

---

[123] Legea nr. 8/1991 publicată în M. Of. nr. 18 din 26 ianuarie 1991.
[124] Legea nr. 110/1996 publicată în M. Of. nr. 300 din 21 noiembrie 1996.
[125] Legea nr. 84/1993 publicată în M. Of. nr. 292 din 15 decembrie 1993.
[126] Legea nr. 6/1991 publicată în M. Of. nr. 18 din 26 ianuarie 1991.
[127] Legea nr. 98/1992 publicată în M. Of. nr. 242 din 29 septembrie 1992.
[128] Legea nr. 58/1994 publicată în M. Of. nr. 199 din 02 august 1994.
[129] Legea nr 24/1994 publicată în M. Of. nr. 119 din 12 mai 1994.
[130] Legea nr. 43/1995 publicată în M. Of. nr. 104 din 29 mai 1995.
[131] Legea nr. 14/1995 publicată în M. Of. nr. 41 din 27 februarie 1995.
[132] Popa N., *Teoria generală..., op. cit.*, p. 112, 114.
[133] În doctrină sunt precizate principii generale – *„sic utere tuo"*, bunei vecinătăți, notificării și consultării, protejării patrimoniului comun – și principii specifice – prevenirii, interzicerii poluării, nediscriminării, poluantul plătește – Sion I. G., *Ecologie..., op. cit.*, p. 119-124.

Astfel, *în dreptul român*, aceste *principii sunt fie consacrate*, ca atare, *expres de lege*[134] (precauției, prevenirii, conservării, „poluatorul plătește") *fie rezultă din alte dispoziții* (protecția mediului - obiectiv de interes public major).

De asemenea, în lege[135] sunt stipulate *„elemente strategice"* (utilizarea durabilă a resurselor naturale; informarea și participarea publicului la luarea deciziilor, precum și accesul la justiție în probleme de mediu; dezvoltarea colaborării internaționale pentru protecția mediului) și *„modalitățile de implementare a principiilor și a elementelor strategice"* (prevenirea și controlul integrat al poluării prin utilizarea celor mai bune tehnici disponibile pentru activitățile cu impact semnificativ asupra mediului; adoptarea programelor de dezvoltare, cu respectarea cerințelor politicii de mediu; corelarea planificării de amenajare a teritoriului și urbanism cu cea de mediu; efectuarea evaluării de mediu înaintea aprobării planurilor și programelor care pot avea efect semnificativ asupra mediului; evaluarea impactului asupra mediului în faza inițială a proiectelor cu impact semnificativ asupra mediului; introducerea și utilizarea pârghiilor și instrumentelor economice stimulative sau coercitive; rezolvarea, pe niveluri de competență, a problemelor de mediu, în funcție de amploarea acestora; promovarea de acte normative armonizate cu reglementările europene și internaționale în domeniu; stabilirea și urmărirea realizării programelor pentru conformare; crearea sistemului național de monitorizare integrată a calității mediului; recunoașterea produselor cu impact redus asupra mediului, prin acordarea etichetei ecologice; menținerea și ameliorarea calității mediului; reabilitarea zonelor afectate de poluare; încurajarea implementării sistemelor de management și audit de mediu; promovarea cercetării fundamentale și aplicative în domeniul protecției mediului; educarea și conștientizarea publicului, precum și participarea acestuia în procesul de elaborare și aplicare a deciziilor privind mediul; dezvoltarea rețelei naționale de arii protejate pentru menținerea stării favorabile de conservare a habitatelor naturale, a speciilor de floră și faună sălbatică ca parte integrantă a rețelei ecologice europene - Natura 2000; aplicarea sistemelor de asigurare a trasabilității și etichetării organismelor modificate genetic; înlăturarea cu prioritate a poluanților care periclitează nemijlocit și grav sănătatea oamenilor).

11.1. Principiile fundamentale ale dreptului protecției mediului

11.1.1. Protecția mediului - obiectiv de interes public major

Protecția mediului este considerată „obiectiv de interes public major" și, deși nu este stipulat expres ca principiu [ci ca obiect de reglementare al reglementării cadru privind protecția mediului, în art. 1, alin. (1)], coroborat cu (prevederile) art. 135 alin. (2) lit. e), din Constituție („statul trebuie să asigure ... refacerea și ocrotirea mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic"), conferă caracter imperativ normelor de dreptul mediului și relevă concepția conform căreia protecția mediului

[134] OUG nr. 195/2005, art. 3 lit. a)-f).
[135] OUG nr. 195/2005, art. 3 lit. g)-i) și art. 4.

constituie obligația și responsabilitatea autorităților administrației publice centrale și locale, precum și a tuturor persoanelor fizice și juridice[136].

Dispoziții în acest sens se găsesc și în reglementările sectoriale:

- „bun de interes național" - fondul forestier național [art. 3 alin. (1) din Legea nr. 46/2008];
- „bun public de interes național și internațional" - fauna de interes cinegetic (art. 2 din Legea nr. 407/2006);
- „acțiuni de interes general" – cunoașterea, protecția, punerea în valoare și utilizarea durabilă a resurselor de apă [art. 1 alin. (2) din Legea nr. 107/1996].

A fost afirmat în Declarația Conferinței Națiunilor Unite asupra mediului înconjurător (1972) (pct. 2) „ocrotirea și îmbunătățirea mediului este o problemă de importanță majoră ..." și în Actul final de la Helsinki (1975) al Conferințe pentru securitate și cooperare în Europa (pct. 5.1.) „... protecția și ameliorarea mediului ... constituie o sarcină de importanță majoră ...".

11.1.2. Principiul precauției

Consacrat prin art. 3 lit. b), din reglementarea cadru privind protecția mediului („principiul precauției în luarea deciziei"), a fost transpus din principiul 15 al Declarației asupra mediului și dezvoltării de la Rio de Janeiro (1992) „... lipsa certitudinii științifice nu trebuie folosită ca pretext pentru amânarea adoptării de măsuri efective pentru prevenirea degradări mediului", reluat și în Preambulul Convenției privind diversitatea biologică[137] „... lipsa certitudinii științifice totale nu trebuie folosită ca motiv pentru amânarea măsurilor de evitare sau de reducere a acestui pericol".

Acesta se fundamentează ideea că lipsa certitudinii științifice nu poate constitui un pretext pentru amânarea adoptării măsurilor efective pentru prevenirea unor eventuale atingeri aduse mediului recunoscându-se incertitudinea studiilor de impact și obligând la o diligență maximă în adoptarea oricăror decizii care ar putea avea impact deosebit aspra mediului.

11.1.3. Principiul prevenirii

Consacrat (inițial) prin art. 3 lit. c), din reglementarea cadru privind protecția mediului („principiul acțiunii preventive"), nu reprezintă decât o particularizare a principiului enunțat („prevenirii") și nu poate decât să reflecte îngrijorarea legiuitorului în ce privește „fenomenul" poluării și consecințele acestuia.

Acest principiu („prevenirii") își are fundamentarea în realitatea că este mult mai ușor să previi degradarea mediului decât să repari, să redresezi echilibrul ecologic.

A fost afirmat în numeroase convenții internaționale: Convenția pentru prevenirea poluării mării de către nave (MARPOL 73/78)[138], Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării (Montego Bay 1982)[139] etc. „... prevenirea poluării ...", „... prevenirea,

[136] Art. 6 alin. (1) din OUG nr. 195/2005.
[137] Ratificată de România prin Legea nr. 58/1994 publicată în M. Of. nr. 199 din 02 august 1994.
[138] România a aderat prin Legea nr. 6/1993 publicată în M. Of. nr. 57 din 18 martie 1993.
[139] Ratificată de România prin Legea nr. 110/1996 publicată în M. Of. nr. 300 din 21 noiembrie 1996.

reducerea şi controlul poluării ..." şi presupune, pe de o parte, acţiuni asupra cauzelor care produc degradarea (aplicarea unor tehnologii nepoluante în toate domeniile de activitate) iar, pe de altă parte, activităţi de limitare a efectelor nocive pentru mediu (instruirea unor proceduri administrative ca studiu de impact, bilanţ de mediu, etc. sau a unui regim special pentru desfăşurarea unor activităţi ca deşeuri toxice, substanţe radioactive etc.).

11.1.4. Principiul conservării

Consacrat prin art. 3 lit. f), din reglementarea cadru privind protecţia mediului („principiul conservării biodiversităţii şi a ecosistemelor specifice cadrului biogeografic natural") şi art. 135 alin. (2) lit. e), din Constituţie („statul trebuie să asigure ... refacerea şi ocrotirea mediului înconjurător, precum şi menţinerea echilibrului ecologic"), a fost enunţat în Preambulul Convenţiei privind diversitatea biologică (Rio de Janeiro 1992)[140] „... conservarea diversităţii biologice este o problemă comună a umanităţii, ... statele sunt responsabile de conservarea diversităţii lor biologice şi de utilizarea durabilă a resurselor biologice ...".

Conservarea presupune ansamblul măsurilor luate în vederea păstrării integrităţii structurale şi funcţionale a obiectivelor vizate, împreună cu întregul complex de factori care le asigură şi condiţionează perenitatea.

Tot mai mult acest concept (conservare) este completat şi chiar înlocuit de un alt concept „dezvoltare durabilă", respectiv dezvoltarea care corespunde necesităţilor prezentului, fără a compromite posibilitatea generaţiilor viitoare de a-şi satisface propriile necesităţi[141].

11.1.5. Principiul „poluatorul plăteşte"

Consacrat prin art. 3 lit. e), din reglementarea cadru privind protecţia mediului, îşi face aplicaţia în art. 95 alin. (1) din aceiaşi reglementare („Răspunderea pentru prejudiciul adus mediului are caracter obiectiv ... în cazul pluralităţii autorilor, răspunderea este solidară"), figurând între principiile directoare ale relaţiilor economice internaţionale aflate sub influenţa politicilor în domeniul protecţiei mediului şi exploatării resurselor naturale, adoptate de ţările membre ale O.C.D.E. [1972, Rezoluţia (68) 4 a C.E.].

S-a ridicat problema cine suportă în final aceste cheltuieli şi ce reprezintă obiectul plăţii?

Potrivit prevederilor Convenţiei privind protecţia şi utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere şi a lacurilor internaţionale (Helsinki 1992)[142] „... costurile măsurilor de prevenire, control şi reducere a poluării vor fi suportate de cel care poluează" [art. 5 lit. b)].

Astfel, *lato sensu* se urmăreşte imputarea costului social al poluării provocate care să acopere toate efectele poluării (atât cele produse aspra bunurilor şi persoanelor, cât şi

[140] Ratificată de România prin Legea nr. 58/1994 publicată în M. Of. nr. 199 din 02 august 1994.
[141] Art. 2 pct. 23 din OUG nr. 195/2005.
[142] Ratificată de România prin Legea nr. 30/1995 publicată în M. Of. nr. 81 din 03 mai 1995.

cele produse asupra mediului) iar *stricto-sensu* se urmăreşte doar imputarea costului măsurilor anti- şi depoluante.

11.2. Elemente strategice

În art. 3 lit. g)-i) din reglementarea cadru privind protecţia mediului sunt prevăzute elementele strategice care stau la baza reglementării:

- *utilizarea durabilă a resurselor naturale;*
- *informarea şi participarea publicului la luarea deciziilor, precum şi accesul la justiţie în probleme de mediu;*
- *dezvoltarea colaborării internaţionale pentru protecţia mediului.*

11.3. Modalităţi de implementare

În art. 4 lit. a)-s), reglementarea-cadru privind protecţia mediului, stipulează modalităţile de implementare a principiilor şi elementelor strategice:

- *prevenirea şi controlul integrat al poluării prin utilizarea celor mai bune tehnici disponibile pentru activităţile cu impact semnificativ asupra mediului;*
- *adoptarea programelor de dezvoltare, cu respectarea cerinţelor politicii de mediu;*
- *corelarea planificării de amenajare a teritoriului şi urbanism cu cea de mediu;*
- *efectuarea evaluării de mediu înaintea aprobării planurilor şi programelor care pot avea efect semnificativ asupra mediului;*
- *evaluarea impactului asupra mediului în faza iniţială a proiectelor cu impact semnificativ asupra mediului;*
- *introducerea şi utilizarea pârghiilor şi instrumentelor economice stimulative sau coercitive;*
- *rezolvarea, pe niveluri de competenţă, a problemelor de mediu, în funcţie de amploarea acestora;*
- *promovarea de acte normative armonizate cu reglementările europene şi internaţionale în domeniu;*
- *stabilirea şi urmărirea realizării programelor pentru conformare;*
- *crearea sistemului naţional de monitorizare integrată a calităţii mediului;*
- *recunoaşterea produselor cu impact redus asupra mediului, prin acordarea etichetei ecologice;*
- *menţinerea şi ameliorarea calităţii mediului;*
- *reabilitarea zonelor afectate de poluare;*
- *încurajarea implementării sistemelor de management şi audit de mediu;*
- *promovarea cercetării fundamentale şi aplicative în domeniul protecţiei mediului;*

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- *educarea şi conştientizarea publicului, precum şi participarea acestuia în procesul de elaborare şi aplicare a deciziilor privind mediul;*
- *dezvoltarea reţelei naţionale de arii protejate pentru menţinerea stării favorabile de conservare a habitatelor naturale, a speciilor de floră şi faună sălbatică ca parte integrantă a reţelei ecologice europene-Natura 2000;*
- *aplicarea sistemelor de asigurare a trasabilităţii şi etichetării organismelor modificate genetic;*
- *înlăturarea cu prioritate a poluanţilor care periclitează nemijlocit şi grav sănătatea oamenilor.*

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL III
DREPTUL FUNDAMENTAL LA UN MEDIU SĂNĂTOS ŞI ECHILIBRAT ECOLOGIC

12. DREPTUL LA UN MEDIU SĂNĂTOS ŞI ECHILIBRAT ECOLOGIC CA DREPT FUNDAMENTAL[143]

12.1. Noţiune

Se poate vorbi de *generaţii*[144] *ale drepturilor omului* (potrivit opiniilor formulate în cadrul UNESCO) care nu reprezintă altceva decât etapele de dezvoltare succesivă şi istorică ale acestora.

Astfel, apariţia drepturilor din:

- prima generaţie – *civile şi politice* – este legată de pregătirea intelectuală a revoluţiilor burgheze din Europa; au apărut ca măsuri de protecţie a individului împotriva violenţei şi arbitrarului guvernanţilor, ca revendicări ale unei poziţii juridice egale în faţa legii; nu presupuneau, în principiu, acţiuni concrete din partea statului, în afara abţinerii în faţa libertăţii persoanei;
- a doua generaţie – *sociale, economice şi culturale* – s-a impus după adoptarea Declaraţiei Universale a Drepturilor Omului; se pot realiza prin intermediul şi mijloacele statului implicând din partea acestuia (statului) acţiuni, măsuri, garanţii;
- a treia generaţie (asociate cu noţiunile de „solidaritate" şi responsabilitate comună) – *dreptul la pace, dreptul la dezvoltare, dreptul la comunicare, dreptul la patrimoniu comun, dreptul la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic* – s-a impus ca o necesitate a colaborării dintre state; au avut ca punct de plecare ideea promovării personalităţii umane valorificând raportul individ-colectivitate în viziunea realităţii contemporane; pot fi realizate numai prin cooperarea statelor şi nu individual de fiecare dintre ele.

În ce priveşte denumirea acestui drept fundamental, nu se manifestă un consens; astfel, sunt utilizate *elemente de individualizare* („sănătos", „curat", „echilibrat", „adecvat", „conservat", „sigur", „decent", „de calitate") *care sunt doar elemente de conţinut ce se regăsesc în ceea ce toate reglementările* (internaţionale, regionale, naţionale) *reclamă* ***„protecţia"*** (de altfel, cum ar putea exista un mediu sănătos, curat,

---

[143] A se vedea şi Ioniţă G. I., *The fundamental right to a healthy and ecologically balanced environment: romanian particularities of recognition and guarantee*, în „Law Review. Judicial doctrine and case-law online quaterly publication", vol II, issue 2, Apr.-Iun. 2012.

[144] A se vedea şi Sion I. G., *Ecologie..., op. cit.*, p.188-190; Muraru I., *Drept constituţional şi instituţii politice, ed. a IV-a, vol. I*, Ed. Actami, Bucureşti, 1995, p. 199-200.

echilibrat, adecvat, conservat, sigur, decent, de calitate, dacă nu ar fi protejat?) care este ***elementul esențial de conținut și terminologic***[145] al acestui drept fundamental.

Totuși, legiuitorul român, în noua ***Constituție***[146] folosește termenul ***„mediu sănătos și echilibrat ecologic"*** (considerând că acesta corespunde realităților sociale, economice și politice din România), prin urmare, vom respecta „litera și spiritul legii fundamentale" și vom utiliza termenul consacrat prin aceasta.

12.2. Recunoașterea dreptului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic

În ceea ce privește necesitatea recunoașterii dreptului fundamental la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, opiniile sunt împărțite:

- „recunoașterea sa este prematură sau inoportună în contextul dezvoltării prezente a societății"[147];
- „nu putem pretinde că dreptul la mediu sau dreptul la un mediu sănătos este un drept recunoscut de Convenție (Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Roma 1950) (n.ns.) ... chiar dacă ideea a încolțit în mințile câtorva teoreticieni de avangardă ... s-ar putea aborda în viitor ..."[148];
- „dacă dreptul mediului decurge din interesul comun al umanității, putem considera că acest interes se reflectă în drepturile recunoscute individului"[149];
- „consecințele recunoașterii unui drept constituțional la un mediu înconjurător de calitate ar fi, în mod cert, importante pentru economie, chiar pentru legislație și reglementările privind mediul ... pentru politica de protecție a mediului în general"[150];
- „realitățile economico-sociale și juridice actuale evidențiază acuitatea și semnificațiile majore ale unui asemenea drept fundamental"[151];

Totuși, cu toate problemele pe care le-ar ridica o recunoaștere expresă (ca în cazul drepturilor omului din prima și a doua generație), preocupările și încercările întreprinse[152] la nivel internațional și regional (preluate în legislațiile naționale) conturează recunoașterea acestui drept fundamental, recunoaștere care nu poate constitui o preocupare superficială, nefundamentată științific, mai ales datorită gravității actualei crize a mediului, care impune solidaritate de acțiune.

---

[145] A se vedea și Iancu G., *Drepturile fundamentale și protecția mediului*, R.A. Monitorul Oficial, București, 1998, p. 165-170.

[146] Constituția din 21.11.1991 (R) publicată în M. Of. nr. 767 din 31 noiembrie 2003, disponibilă la http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_1&par1=2#t2c2s0a31.

[147] Roberts E. F., *The Right to a Decent Environment: A premature construct,* in Environment, Policy and Low, Loussane, 1976, p. 185.

[148] Romi R., *L' Europe et la protection juridique de l'environnement*, Victoires édditions, Litec, 1993, p. 116.

[149] Kiss A., *Droit..., op. cit.*, p. 20.

[150] Bélanger M., *La reconnaissance d'un droit fundamental à un environnement de qualité*, Université de Montreal, Montreal, 1990, p. 61.

[151] Duțu M., *Dreptul la un mediu sănătos și prosper – drept fundamental al omului*, în „Dreptul" nr. 9-12/1990, p. 34-42.

[152] A se vedea și Bélanger M., *La reconnaissance..., op. cit.*, p. 93-100.

12.2.1. Consacrarea la nivel regional şi internaţional

Primul text, care nu consacră expres acest drept dar face legătura între drepturile fundamentale şi protecţia mediului (datorie sacră de a proteja şi îmbunătăţi mediul care să-i permită să trăiască în mod demn şi în prosperitate), îl reprezintă *Declaraţia Conferinţei Naţiunilor Unite asupra mediului uman* (1972, Stockholm) care proclama ca prim principiu „Omul are dreptul fundamental la libertate, egalitate şi condiţii de viaţă satisfăcătoare, într-un mediu a cărui calitate îi permite să trăiască în mod demn şi în prosperitate. El are datoria sacră de a proteja şi îmbunătăţi mediul înconjurător pentru generaţiile prezente şi viitoare ...".

De asemenea, în *Declaraţia asupra mediului şi dezvoltării* (iunie 1992, Rio de Janeiro) se proclamă, ca prim principiu, „fiinţele umane ... au dreptul la o viaţă sănătoasă şi productivă în armonie cu natura".

Din nefericire, în *Declaraţia Mileniului* (Rezoluţia Adunării Generale a ONU nr. 55/2 din 08.09.2000, New York) cu toate că se face referire (pct. 6) la valori fundamentale care sunt esenţiale pentru relaţiile internaţionale ale secolului XXI, incluzând „respectul pentru natură" (în acest sens „... gestionarea tuturor speciilor vii şi a resurselor naturale trebuie făcută cu prudenţă, în conformitate cu principiile dezvoltării durabile. Doar astfel bogăţiile inestimabile vor putea fi conservate şi transmise generaţiilor viitoare. Modelele actuale neviabile de producţie şi consum trebuie schimbate în interesul bunăstării viitoare"), nu consacră în mod expres acest drept.

Nici *Conferinţa UN asupra Dezvoltării Durabile* (iunie 2012, Rio de Janeiro) nu a adus progrese semnificative, în documentul conferinţei (A/CONF.216/16)[153] reafirmându-se doar importanţa respectării tuturor drepturilor omului, inclusiv a dreptului la dezvoltare şi a dreptului la un standard de viaţă adecvat (pct. I subct. 8).

La nivel regional, dreptul la mediu este consacrat explicit în Carta Africană asupra Drepturilor Omului şi Popoarelor (1981, Nairobi)[154], care prevede (art. 24) „toate popoarele trebuie să aibă dreptul la un mediu general satisfăcător favorabil dezvoltării lor".

La nivel european, Convenţia pentru apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor fundamentale (1950, Roma)[155], nu consacră expres dreptul fundamental la un mediu sănătos poate şi datorită faptului că, la acel moment, nu se manifestase criza ecologică. Cu toate acestea, aşa cum s-a afirmat în doctrină[156], Curtea Europeană a Drepturilor Omului, a recurs la tehnica „protecţiei prin ricoşeu", extinzând protecţia unor drepturi garantate de convenţie şi asupra unor drepturi care nu sunt prevăzute expres de aceasta.

---

[153] UN, *Report of the United Nation Conference on Sustainable Development*, A/Conf.216/16, disponibil la http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/CONF.216/16&Lang=E.

[154] OAU, African Charter on Human and People's Right, dsiponibilî la https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201520/volume-1520-I-26363-English.pdf.

[155] CoE, *European Convention on Human Rights*, dsponibilă la http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.

[156] Truşcă P., Truşcă Trandafir A., *Dreptul fundamental al omului la un mediu sănătos în jurisprudenţa CEDO*, în Revista Transilvană de Ştiinţe Administrative, nr. 1 (23)/2009, p. 99, http://rtsa.ro/rtsa/index.php/rtsa/article/viewFile/124/120;

12.2.2. Consacrarea la nivel național

12.2.2.1. Consacrarea în legislațiile naționale ale altor țări

Declarația de la Stockholm a avut un impact deosebit, toate legislațiile adoptate ulterior conțin dispoziții referitoare la acest drept; în celelalte cazuri, practica judiciară și-a spus cuvântul:

- *consacrarea constituțională* a fost făcută *explicit* (Portugalia, Spania, Turcia, Bulgaria, etc.) sau *implicit* (Grecia, Suedia etc.); cu titlu de exemplu:
  - Constituția Portugaliei (rev. 2005)[157] - „toți au dreptul la un mediu de viață uman, sănătos și ecologic echilibrat și, în același timp, au îndatorirea de a-l apăra" (art. 66);
  - Constituția Spaniei (rev. 1992)[158] - „toți au dreptul de a se bucura de un mediu corespunzător pentru dezvoltarea personalității lor și au îndatorirea de a-l proteja" (art. 45);
  - Constituția Turciei (rev. 2007)[159] - „fiecare are dreptul de a trăi într-un mediu sănătos și echilibrat ... este de datoria statului și a cetățenilor de a ameliora mediul natural și de a preveni poluarea mediului" (art. 56);
  - Constituția Bulgariei (1991)[160] - „cetățenii au dreptul la un mediu sănătos și favorabil conform normelor și standardelor stabilite. Ei sunt obligați să protejeze mediul" (art. 55);
  - Constituția Ungariei (rev. 2010)[161] - „Republica Ungară recunoaște și pune în aplicare dreptul fiecăruia la un mediu sănătos" (art. 18);
  - Constituția Rusiei (1993)[162] - „fiecare trebuie să aibă dreptul la un mediu favorabil, informații sigure despre starea lui și compensații pentru daunele produse sănătății și proprietății sale, cauzate de delictele ecologice" (art. 42);
  - Constituția Republicii Moldova (1994)[163] - „fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și de uz casnic inofensive" (art. 37);
  - Constituția Greciei (1975)[164] - „protecția mediului natural și cultural constituie o obligație de stat și un drept al fiecărei persoane. Statul este obligat să ia măsuri speciale, preventive sau represive, în scopul conservării sale în contextul principiului sustenabilității ..." (art. 24);
  - Constituția Suediei (the Instrument of Government)[165] - „ ... Instituțiile publice trebuie să promoveze dezvoltarea durabilă care să conducă la un

[157] Constituția Republicii Portugheze, 1976 (rev. 2005), disponibilă la http://www.parlamento. pt/Legislacao/ Paginas/ConstituicaoRepublicaPortuguesa.aspx.
[158] Constituția Spaniei, 1978 (rev. 1992), disponibilă la http://www.senado.es/constitu/index.html.
[159] Constituția Turciei 1982 (rev. 2007), disponibilă la http://www.servat. unibe.ch/icl/tu00000_.html.
[160] Constituția Bulgariei, 1991 (rev. 2007), disponibilă la http://www.online.bg/ law/const/const2.htm.
[161] Constituția Ungariei, 1949 (rev. 2010), disponibilă la http://www.mkab.hu/index. php?id=constitution.
[162] Constituția Rusiei 1993, disponibilă la http://www.constitution.ru/en/10003000-01.htm.
[163] Constituția Moldovei, 1994, disponibilă la http://www.parlament.md/CadrulLegal/ Constitution/tabid/151/ Default.aspx.
[164] Constituția Greciei, 1975, disponibilă la http://www.ministryofjustice.gr/eu 2003/constitution.pdf.
[165] Constituția Suediei este formată din patru legi fundamentale: the Instrument of Government, the Act of Succession, the Freedom of the Press Act and the Fundamental Law on Freedom of Expression, disponibil la http://www.riksdagen.se/templates/R_Page____6307.aspx.

mediu bun pentru generațiile prezente și viitoare ..." (art. 2).

- *consacrarea legislativă ca drept subiectiv* se referă la situațiile în care aceasta *se face exclusiv prin lege ordinară*; cu titlu de exemplu:
  - Danemarca, Legea pentru protecția mediului (1997)[166] are ca scop „să contribuie la protejarea naturii și a mediului, permițând astfel o dezvoltare socială durabilă în ceea ce privește condițiile de viață umană și conservarea florei și faunei" (art. 1);
  - Filipine, Codul mediului (1977)[167] consacră necesitatea adoptării unor măsuri corespunzătoare cu scopul de a proteja sănătatea publică, de a conserva flora și fauna, de a promova dezvoltarea economică socială a țării, protecția resurselor și potențialului lor;
- *recunoaștere judecătorească* a dreptului subiectiv la un mediu sănătos și echilibrat ecologic; cu titlu de exemplu:
  - Belgia și Franța - tribunalele acordă o largă protecție intereselor cetățenilor în domeniul protecției mediului, printr-o jurisprudență extensivă referitoare la protecția drepturilor de vecinătate contra exceselor de folosință;
  - Italia - tribunalele sancționează un mare număr de lipsuri în ceea ce privește obligația de conservare a mediului;
  - Kenya și Marea Britanie - protecția drepturilor și intereselor în materie de mediu urmează common law.

12.2.2.2. Consacrarea în legislația românească

Constituția României nu consacra în mod expres un drept fundamental la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, ci prevedea îndatoriri ale statului privind „refacerea și ocrotirea mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic" [art. 135 alin. (2) lit. e)] și „crearea condițiilor necesare pentru creșterea calității vieții" [art. 135 alin. (2) lit. f)]; cu toate acestea, având în vedere existența acestor îndatoriri fundamentale ale statului [art. 135 alin. (2) lit. e), f)] și gravitatea actualei crize a mediului, se putea afirma că se contura o recunoaștere implicită a acestui drept (ca și în cazul Greciei, Suediei etc.) și datorită consacrării exprese în fosta reglementare-cadru privind protecția mediului (art. 5 din Legea nr. 137/1995, potrivit căruia „statul recunoaște tuturor persoanelor dreptul la un mediu sănătos, garantând în acest scop: a) accesul la informația privind mediul, cu respectarea condițiilor de confidențialitate prevăzute de legislația în vigoare; b) dreptul de a se asocia în organizații de apărare a calității mediului; c) dreptul de consultare în vederea luării deciziilor privind dezvoltarea politicilor, legislației și a normelor de mediu, eliberarea acordurilor și autorizațiilor de mediu, inclusiv pentru planurile de amenajare a teritoriului și de urbanism; d) dreptul de a se adresa, direct sau prin intermediul unor asociații, autorităților administrative sau judecătorești în vederea prevenirii sau în cazul producerii unui prejudiciu direct sau indirect; e) dreptul la despăgubire pentru prejudiciul suferit") și a stipulării obligațiilor și responsabilităților corelative privind protecția mediului [în sarcina „autorităților administrației publice

[166] Environmental Protection Act no. 625 of July 15, 1997, disponibil la http://www.lexadin. nl/wlg/legis/nofr/eur/arch/den/epa.doc.

[167] Philippine Environment Code, Presidential Decree no. 1152/1977, disponibil la http://www.doe.gov.ph/ER/pdf/PD1152.pdf.

centrale şi locale, precum şi a tuturor persoanelor fizice şi juridice", potrivit art. 6 alin. (1) din aceeaşi reglementare].

Totuşi, în condiţiile nerecunoaşterii exprese în Constituţie a unui drept fundamental la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic şi prin coroborarea prevederilor art. 135 alin. (2) lit. e), f) din Constituţie cu prevederile art. 5 şi 6 alin. (1) din fosta reglementare cadru privind protecţia mediului (Legea nr. 137/1995), nu se putea ajunge decât la *concluzia* că în *sistemul nostru de drept se recunoştea un drept subiectiv la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic care îşi avea sorgintea în Constituţie şi conţinutul în lege*[168].

Recunoaşterea constituţională implicită nu echivalează cu recunoaşterea unui drept fundamental, care este întotdeauna expresă (vezi constituţiile Portugaliei, Spaniei, Turciei etc.), ci cu recunoaşterea unui drept subiectiv (aşa cum am precizat); protecţia de care se bucură (dreptul la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic) este cea a unui drept subiectiv, fără acces la procedurile prevăzute pentru drepturile fundamentale sau de instrumentele internaţionale referitoare la protecţia acestora.

Era de dorit şi se impunea consacrarea expresă în Constituţie, dar mai întâi trebuia să se creeze condiţiile economice pentru recunoaşterea sa.

Din nefericire, *legiuitorul român*, sub presiunea alinierii reglementărilor naţionale la cele comunitare, în vederea aderării le Uniunea Europeană, *s-a grăbit, consacrând în art. 35 din actuala Constituţie*[169] „Dreptul la mediu sănătos: (1) Statul recunoaşte dreptul oricărei persoane la un mediu înconjurător sănătos şi echilibrat ecologic. (2) Statul asigură cadrul legislativ pentru exercitarea acestui drept. (3) Persoanele fizice şi juridice au îndatorirea de a proteja şi a ameliora mediul înconjurător." şi neluând în considerare eventualele consecinţe destul de delicate: în condiţiile imposibilităţii de rezolvare a eventualelor litigii – care în mod cert vor apărea (este o chestiune pur temporală până când persoanele care locuiesc în zonele „cenuşii" vor realiza că au dreptul la un mediu sănătos şi ecologic echilibrat) – de către instanţele naţionale, s-ar declanşa procedurile prevăzute de instrumentele internaţionale pentru protejarea unui drept fundamental recunoscut şi nerespectat.

12.3. Raportul dintre dreptul fundamental la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic şi celelalte drepturi fundamentale

Afirmarea şi consacrarea drepturilor din cea de-a treia generaţie, „drepturi de solidaritate", (între care se afirmă şi dreptul la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic) ridică *problema corelaţiei cu celelalte drepturi fundamentale* din primele două generaţii deja recunoscute şi garantate expres, deoarece chiar dacă se face o clasificare a drepturilor fundamentale (care nu urmăreşte ruperea, divizarea drepturilor, ci dimpotrivă

[168] În doctrină s-a susţinut: „premisa fundamentală pentru realizarea tuturor acestor drepturi este însă, asigurarea unui mediu sănătos, deşi acest drept (dreptul fundamental al omului la un mediu sănătos n.ns.) nu este consacrat în mod expres" - Marinescu D., *Dreptul mediului înconjurător, op. cit.*, p. 212; „chiar şi în condiţiile existente este de observat că e vorba de o recunoaştere constituţională indirectă şi parţială şi nu implicită, ceea ce nu poate anula valoarea constituţională a dreptului la un mediu sănătos" - Duţu M., *Dreptul mediului. Tratat..., op. cit.*, p. 100.

[169] Constituţia din 21.11.1991 (R) publicată în M. Of. nr. 767 din 31 noiembrie 2003.

explicarea structurii interioare a sistemului unitar al drepturilor, libertăților și îndatoririlor cetățenilor), aceasta (clasificarea) nu trebuie interpretată ca o ierarhizare pentru că toate au aceeași importanță chiar dacă unele depind în realizarea lor de altele sau îndeplinesc și funcția de garanții pentru celelalte, ele formează un tot unitar[170].

La o primă vedere (ceea ce determină și reticența recunoașterii și garantării unanime) *se manifestă un conflict aparent între „generații de drepturi"*; astfel, se consideră că drepturile din primele generații sunt afectate (mai mult sau mai puțin) de cele din ultima generație, relevându-se (în mod concret) incidența negativă a dreptului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, asupra altor drepturi și libertăți fundamentale:

- dreptul de proprietate: prin instituirea unor îndatoriri vizând protecția mediului, prevăzute (de altfel) și în Constituția României [art. 44 alin. (7)] „dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului ...";
- dreptul la muncă: prin obligarea persoanelor juridice poluante fie să-și înceteze activitatea fie să-și retehnologizeze procesul de producție;
- libera circulație: prin restrângerea sau interzicerea accesului în zonele protejate.

Am spus „conflict aparent" pentru că în realitate „apariția crizei ecologice actuale a creat premisele unei noi abordări a drepturilor fundamentale, din perspectiva și în contextul protecției mediului ... Cauza necesității acestei noi abordări rezultă din conservatorismul dreptului ca sistem, dar și din perspectiva componentelor sale, ceea ce face ca el să rămână de multe ori în urma modificărilor și transformărilor sociale, economice, politice și chiar a celor produse în natură. Această rămânere în urmă a determinat în prezent o anumită neconcordanță între conținutul unor drepturi fundamentale reglementate (de lege lata) și realitatea ecologică, neconcordanță care nu putea să existe așa de evident la data la care drepturile fundamentale au fost stabilite pentru prima oară ... conținutul unor drepturi fundamentale trebuie completat sau interpretat corect. Fără aceste operațiuni, întinderea obligației de respectare a acestora de către cetățeni nu este stabilită (conturată) și nici corespunzătoare cu realitatea actuală, chiar dacă este corespunzătoare conținutului necomplet. Neconcordanța semnalată nu poate duce la încălcarea drepturilor fundamentale, ci are ca efect imediat doar adâncirea crizei ecologice și, firesc, un efect de feedback pentru om, degradarea mediului înconjurător întorcându-se, în viitor, împotriva ființei umane"[171].

În concluzie, nu este vorba și nu poate fi vorba de o contradicție, de un conflict între drepturile fundamentale (din primele generații) și dreptul fundamental la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, pentru că „drepturile fundamentale, pot fi explicate numai văzute în interdependența lor cu celelalte fenomene și îndeosebi cu realitățile economice, sociale și politice, concrete în fiecare țară"[172].

---

[170] A se vedea și Muraru I., *Drept constituțional..., op. cit.*, p. 206-207.

[171] Iancu G., *Drepturile fundamentale..., op. cit.*, p. 117, 118, 126; pentru dezvoltare, a se vedea și p. 128-162.

[172] Muraru I., *Drept constituțional..., op. cit.*, p. 188.

12.4. Natura juridică

Ca orice drept fundamental, dreptul la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic (din punct de vedere al naturii juridice) este *un drept subiectiv care face parte, împreună cu celelalte drepturi şi obligaţii constituţional şi legal reglementate, din statutul juridic al cetăţeanului*; opinii contrare au fost formulate în doctrină[173]: drept-creanţă (ia forma unei creanţe de care dispun cetăţenii faţă de puterea statală), drept pozitiv, şi nu natural, (nu îşi poate asigura existenţa fără să se aibă în vedere politica sa de aplicare şi mijloacele practice pentru exercitarea sa), procedural (trebuie să asigure participarea la procesul de luare a deciziilor), etc.

12.5. Conţinutul

În ce priveşte conţinutul acestui drept, s-a susţinut *existenţa a două dimensiuni*: *umană (individuală)*, ce presupune asigurarea integrităţii, bunăstării şi prosperităţii materiale şi spirituale a fiinţei umane într-un mediu sănătos şi echilibrat ecologic, care să nu-i pună în pericol viaţa, sănătatea şi dezvoltarea, şi *naturală (colectivă)*, ce presupune protecţia mediului (de către om), asigurarea unui mediu natural care să favorizeze calitatea vieţii în general (nu numai a fiinţei umane); astfel,

- „... prima dimensiune (*dimensiunea individuală* n.ns.) presupune dreptul oricărui individ la: a) prevenirea poluării; b) încetarea activităţii care are drept efect o poluare nocivă (peste pragurile cerute de standardele stabilite în statele respective), c) repararea pagubei suferite de pe urma acestei poluări. În afara drepturilor pe care le are individul, cea de-a doua dimensiune (*dimensiunea colectivă* n.ns.) implică totodată obligaţia (popoarelor, care incumbă) statelor respective de a coopera în vederea prevenirii şi combaterii poluării, a protejării mediului (natural) la nivel regional şi internaţional, aşa cum ele au obligaţia de a lua măsuri corespunzătoare pe plan naţional..."[174].
- „... priveşte, în primul rând, un mediu sănătos, nepoluat, care să nu creeze o stare de pericol pentru sănătate, viaţă şi dezvoltare (fizică şi intelectuală) a omului, să asigure afirmarea personalităţii creatoare a acestuia. Aceasta reprezintă *dimensiunea umană*, propriu-zisă a dreptului fundamental la care ne referim, dominantă care sintetizează cerinţele majore ale unui mediu (natural şi socio-economic) care are în centrul său omul, bunăstarea şi prosperitatea condiţiei sale materiale şi spirituale, apărarea integrităţii fiinţei umane. Cea de-a doua *dimensiune, naturală*, concretizată în cerinţa unui mediu înconjurător echilibrat din punct de vedere ecologic, exprimă imperativul garantării unui mediu natural care să favorizeze calitatea vieţii în general, având riguroase implicaţii socio-economice şi priveşte omul mai ales ca element al sistemului

[173] A se vedea şi Iancu G., *Drepturile fundamentale...*, *op. cit.*, p. 202-204.
[174] Sion I. G., *Ecologie...*, *op. cit.*, p. 190.

natural şi ocrotirea sa prin menţinerea echilibrului ecologic"[175].

S-a susţinut[176] „existenţa a trei coordonate pe baza cărora se poate individualiza un conţinut complet al unui drept fundamental la un mediu înconjurător protejat. O primă coordonată ... este cea conform căreia dreptul fundamental în cauză, ce trebuie să fie înscris în dispoziţiile constituţionale ca drept ce aparţine fiinţelor umane prezente şi viitoare, este într-o strânsă legătură cu definiţia mediului înconjurător sau, cu alte cuvinte, cu conţinutul elementelor care definesc noţiunea de mediu înconjurător.

Cea de-a doua coordonată presupune realizarea concordanţei dintre conţinutul dreptului fundamental şi întinderea protecţiei mediului înconjurător ... este necesar să fie scoase în evidenţă: drepturile pe care le au cetăţenii în legătură cu protecţia mediului înconjurător, măsurile care formează conţinutul protecţiei mediului înconjurător şi îndatorirea statului şi a fiecărui cetăţean sau persoană juridică privind protecţia mediului înconjurător.

Cea de-a treia coordonată presupune ridicarea la nivel constituţional a răspunderii juridice pentru săvârşirea unor ilegalităţi care afectează dreptul fundamental la un mediu înconjurător protejat, inclusiv pentru daunele ecologice produse"[177].

Într-adevăr, existenţa şi exercitarea unui drept fundamental la un mediu sănătos şi ecologic echilibrat sunt condiţionate de conţinutul noţiunii la care face trimitere dreptul respectiv „mediu"[178].

Drepturile-garanţii ale acestui drept fundamental sunt prevăzute în art. 5 din actuala reglementare cadru privind protecţia mediului (OUG nr. 195/2005) „Statul recunoaşte tuturor persoanelor dreptul la un mediu sănătos, garantând în acest scop: a) accesul la informaţiile privind mediul, cu respectarea condiţiilor de confidenţialitate prevăzute de legislaţia în vigoare; b) dreptul de asociere în organizaţii pentru protecţia mediului; c) dreptul de a fi consultat în procesul de luare a deciziilor privind dezvoltarea politicii şi legislaţiei de mediu, emiterea actelor de reglementare în domeniu, elaborarea planurilor şi programelor; d) dreptul de a se adresa, direct sau prin intermediul organizaţiilor pentru protecţia mediului, autorităţilor administrative şi/sau judecătoreşti, după caz, în probleme de mediu, indiferent dacă s-a produs sau nu un prejudiciu; e) dreptul la despăgubire pentru prejudiciul suferit"; corelativ, în art. 6 alin. (1) al respectivei reglementări se stabileşte „Protecţia mediului constituie obligaţia şi responsabilitatea autorităţilor administraţiei publice centrale şi locale precum şi a tuturor persoanelor fizice şi juridice" iar în capitolul XIV din aceiaşi reglementare, „Atribuţii şi răspunderi", sunt prezentate atribuţiile şi răspunderile autorităţilor pentru protecţia mediului, ale altor autorităţi centrale şi locale precum şi obligaţiile persoanelor fizice şi juridice.

12.5.1. Drepturile-garanţii ale dreptului la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic

Aşa cum am precizam, în art. 5 din actuala reglementare cadru privind protecţia mediului (OUG nr. 195/2005) sunt prevăzute *cinci drepturi garanţii* ale dreptului la un

[175] Kiss A., *Droit...*, *op. cit.*, p. 21-22.
[176] A se vedea Iancu G., *Drepturile fundamentale...*, *op. cit.*, p. 210 şi urm.
[177] Iancu G., *Drepturile fundamentale...*, *op. cit.*, p. 212-213.
[178] A se vedea şi *supra* 4.1. în legătură cu valenţele noţiunii şi necesitatea formulării unei definiţii unitare.

mediu sănătos şi echilibrat ecologic care, în esenţă, constituie concretizări ale altor drepturi fundamentale.

a. *Accesul la informaţii privind mediul,* consacrat ca „accesul la informaţii privind mediul cu respectarea condiţiilor de confidenţialitate prevăzute de legislaţia în vigoare" [art. 5 lit. a)], constituie o concretizare a dreptului fundamental la informaţie consacrat în Constituţie „dreptul persoanei de a avea acces la orice informaţie de interes public nu poate fi îngrădit" [art. 31 alin. (1)].

Tot în această reglementare, ca aplicare a acestuia, se stipulează:

- „Autoritatea centrală pentru protecţia mediului are următoarele atribuţii şi răspunderi ... e) creează sistemul de informare propriu şi stabileşte condiţiile şi termenii care permit accesul liber la informaţii ... privind mediul; ... t) pune la dispoziţia publicului date privind starea mediului, programele şi politica de protecţie a mediului ..." (art. 75);
- „Titularul activităţii are obligaţia de a informa autorităţile publice teritoriale competente pentru protecţia mediului cu privire la rezultatele automonitorizării emisiilor de poluanţi reglementaţi, precum şi cu privire la accidente sau pericole de accidente" [art. 14 alin. (4)];
- „Autoritatea competentă ... asigură informarea ... publicului la deciziile privind activităţi specifice ... Informarea publicului în cadrul procedurilor de reglementare pentru planuri, programe proiecte şi activităţi se realizează conform legislaţiei specifice în vigoare" [art. 20 alin. (1) şi (2)].

b. *Dreptul de asociere în organizaţii pentru protecţia mediului* [art. 5 lit. b)], constituie o concretizare a dreptului fundamental de asociere consacrat de Constituţie „cetăţenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate şi în alte forme de asociere" [art. 40 alin. (1)].

Pe plan intern au fost înfiinţate Partidul Ecologist Român (P.E.R.), Mişcarea Ecologistă Română (M.E.R.) şi o serie de organizaţii şi fundaţii care nu şi-au făcut simţită prezenţa.

Pe plan internaţional au fost constituite mai multe organizaţii neguvernamentale (NGO) care au ca scop protejarea mediului şi care sunt active: Uniunea Internaţională pentru Conservarea Naturii (IUCN), World Wilde Fund (WWF), Greenpeace etc.

c. *Dreptul de a fi consultat în procesul de luare a deciziilor privind mediul*, consacrat ca „dreptul de a fi consultat în procesul de luare a deciziilor privind dezvoltarea politicii şi legislaţiei de mediu, emiterea actelor de reglementare în domeniu, elaborarea planurilor şi programelor" [art. 5 lit. c)], reprezintă o concretizare a „elementului strategic" stipulat în art. 3 lit. h) („participarea publicului la luarea deciziilor") şi a „modalităţii de implementare" a acestuia (elementului strategic) prevăzută în art. 4 lit. p) [„participarea acestuia (publicului, n.n.) în procesul de elaborare şi aplicare a deciziilor privind mediul"].

De asemenea, în reglementarea cadru privind protecţia mediului, ca aplicare a acestuia (dreptului), se prevede:

- „Autoritatea centrală pentru protecţia mediului are următoarele atribuţii şi răspunderi ... e) creează sistemul de informare propriu şi stabileşte condiţiile şi termenii care permit ... participarea publicului la deciziile privind mediul" (art. 75);
- „Autoritatea competentă ... asigură ... participarea publicului la deciziile privind activităţi specifice ... Consultarea publicului este obligatorie în cazul procedurilor de emitere a actelor de reglementare, potrivit legislaţiei în vigoare.

Procedura de participare a publicului la luarea deciziei este stabilită prin acte normative specifice" [art. 20 alin. (1) şi (3)].

d. *Dreptul de a se adresa autorităţilor administrative şi judecătoreşti în probleme de mediu* [art. 5 lit. d)], consacrat ca „dreptul de a se adresa, direct sau prin intermediul organizaţiilor pentru protecţia mediului, autorităţilor administrative şi/sau judecătoreşti, după caz, în probleme de mediu, indiferent dacă s-a produs sau nu un prejudiciu", reprezintă o concretizare a dreptului fundamental de petiţionare, consacrat în Constituţie „Cetăţenii au dreptul să se adreseze autorităţilor publice prin petiţii ... Organizaţiile legal constituite au dreptul să adreseze petiţii ...", [art. 51 alin. (1)-(2)], şi a principiului accesului liber la justiţie, prevăzut în Constituţie „Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime" [art. 21 alin. (1)].

e. *Dreptul la despăgubiri pentru prejudiciul suferit* [art. 5 lit. e)] reprezintă o concretizare a principiului „poluatorul plăteşte" consacrat în art. 3 lit. e), care îşi face aplicaţia în art. 95 alin. (1), „Răspunderea pentru prejudiciul adus mediului are caracter obiectiv ... În cazul pluralităţii autorilor, răspunderea este solidară ...".

12.5.2. Îndatoririle statului, persoanelor juridice şi fizice privind protecţia mediului

Aşa cum precizam, îndatoririle statului, persoanelor juridice şi fizice privesc protecţia mediului „obiectiv de interes public major" şi au drept scop comun realizarea celor două dimensiuni – umană (individuală) şi naturală (colectivă) – ale dreptului la un mediu sănătos şi echilibrat ecologic.

Astfel, în Constituţie [art.135 alin. (2)] se instituie îndatorirea statului de a asigura „... d) exploatarea resurselor naturale, în concordanţă cu interesul naţional; e) refacerea şi ocrotirea mediului înconjurător, precum şi menţinerea echilibrului ecologic; f) crearea condiţiilor necesare pentru creşterea calităţii vieţii ...".

De asemenea, în art. 6 alin. (1) al reglementării cadru privind protecţia mediului (OUG nr. 195/2005) se stipulează „Protecţia mediului constituie obligaţia şi responsabilitatea autorităţilor administraţiei publice centrale şi locale precum şi a tuturor persoanelor fizice şi juridice" iar în capitolul XIV din aceeaşi reglementare, „Atribuţii şi răspunderi", sunt prezentate atribuţiile şi răspunderile autorităţilor pentru protecţia mediului (art. 75-79), ale altor autorităţi centrale şi locale (art. 80-93) precum şi obligaţiile persoanelor fizice şi juridice (art. 94) „... în care scop: a) solicită şi obţin actele de reglementare, potrivit prevederilor prezentei ordonanţe de urgenţă şi a legislaţiei subsecvente; b) respectă condiţiile din actele de reglementare obţinute; c) nu pun în exploatare instalaţii ale căror emisii depăşesc valorile limită stabilite prin actele de reglementare; d) persoanele juridice care desfăşoară activităţi cu impact semnificativ asupra mediului organizează structuri proprii specializate pentru protecţia mediului; e) asistă persoanele împuternicite cu activităţi de verificare, inspecţie şi control, punându-le la dispoziţie evidenţa măsurătorilor proprii şi toate celelalte documente relevante şi le facilitează controlul activităţilor ai căror titulari sunt, precum şi prelevarea de probe; f) asigură accesul persoanelor împuternicite pentru verificare, inspecţie şi control la instalaţiile tehnologice generatoare de impact asupra mediului, la echipamentele şi instalaţiile de depoluare a mediului, precum şi în spaţiile sau în zonele aferente acestora; g) realizează, în totalitate şi la termen, măsurile impuse prin actele de constatare încheiate de persoanele împuternicite cu activităţi de verificare, inspecţie şi control; h) se supun

dispoziției scrise de încetare a activității; i) suportă costul pentru repararea prejudiciului şi înlătură urmările produse de acesta, restabilind condițiile anterioare producerii prejudiciului, potrivit principiului „poluatorul plăteşte"; j) asigură sisteme proprii de supraveghere a instalațiilor şi proceselor tehnologice şi pentru automonitorizarea emisiilor poluante; k) asigură evidența rezultatelor şi raportează autorității competente pentru protecția mediului rezultatele automonitorizării emisiilor poluante, conform prevederilor actelor de reglementare; l) informează autoritățile competente, în caz de eliminări accidentale de poluanți în mediu sau de accident major; m) depozitează deşeurile de orice fel numai pe amplasamente autorizate în acest sens; n) nu ard miriştile, stuful, tufărişurile sau vegetația ierboasă fără acceptul autorității competente pentru protecția mediului şi fără informarea în prealabil a serviciilor publice comunitare pentru situații de urgență; o) aplică măsurile de conservare stabilite de autoritatea publică centrală pentru protecția mediului pe suprafețele terestre şi acvatice supuse unui regim de conservare ca habitate naturale pe care le gestionează precum şi pentru refacerea ecologică a acestora; p) nu folosesc momeli periculoase în activitățile de pescuit şi vânătoare, cu excepția cazurilor special autorizate; q) asigură condiții optime de viață, în conformitate cu prevederile legale, animalelor sălbatice ținute în captivitate legal, sub diferite forme; r) asigură luarea măsurilor de salubrizare a terenurilor deținute cu orice titlu, neocupate productiv sau funcțional, în special a celor situate de-a lungul căilor de comunicație rutiere, feroviare şi de navigație; s) să se legitimeze la solicitarea expresă a personalului de inspecție şi control prevăzut în prezenta ordonanță de urgență".

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITARA

CAPITOLUL IV
RESURSELE NATURALE ABIOTICE

13. ATMOSFERA

13.1. Considerații generale

Departe de a fi doar „masa de aer care înconjoară suprafața terestră, incluzând și stratul protector de ozon”[179], *atmosfera este o necesitate absolută a vieții*, „aerul este originea tuturor lucrurilor”[180].

Atmosfera este „oceanul de gaze” care înconjoară Pământul („dacă Pământul ar avea dimensiunea unei portocale atmosfera nu ar depăși în grosime coaja fructului respectiv”[181]).

Stratul inferior, troposfera (se întinde de la suprafața Pământului până la o înălțime de cca. 16 km.), este zona în care se petrec fenomenele atmosferice, fiind în permanență agitată datorită faptului că masele de aer cald se ridică de la suprafața Pământului și locul lor este luat de mase de aer rece generând o permanentă mișcare a aerului dinspre poli către ecuator (la altitudini mici) și dinspre ecuator către poli (la altitudini mari), mișcări care sunt distorsionate de mișcarea de rotație a Pământului care generează principalele vânturi.

Stratul superior, stratosfera (se întinde până la cca. 50 km.), este zona în care moleculele de oxigen (O_2) sunt bombardate de radiația ultravioletă care le descompune, atomii liberi recombinându-se cu moleculele de oxigen și formând ozonul (O_3), care absoarbe radiațiile nocive, protejând Pământul.

13.2. Implicațiile poluării atmosferei

Prin *poluare atmosferică* se înțelege *„introducerea în atmosferă de către om, direct sau indirect, de substanțe sau energie care au o acțiune nocivă de natură să pună în pericol sănătatea omului, să dăuneze resurselor biologice și ecosistemelor, să deterioreze bunurile materiale și să aducă atingere sau să păgubească valorile de agrement și alte utilizări legitime ale mediului”*[182]. De asemenea, prin *poluare*

[179] Definiție formulată în anexa 1 a Legii nr. 137/1995.

[180] Conform susținerilor filozofului grec Anaximenes – a se vedea Banu I. (coord.), *Filozofia greacă până la Platon, vol. I*, Ed. Științifică, București, 1979, p. 192.

[181] Țurlea S., *S.O.S.! natura...*, *op. cit.*, p. 155.

[182] Art. 1. din Convenția asupra poluării atmosferice transfrontiere pe distanțe lungi (Geneva 1979) ratificată de România prin Legea nr. 8/1991 publicată M.Of. nr. 18 din 26 ianuarie 1991.

atmosferică transfrontalieră pe distanțe lungi se înțelege *„poluarea atmosferică a cărei sursă fizică este cuprinsă total sau parțial în zona supusă jurisdicției naționale a unui stat și care are efecte dăunătoare într-o zonă supusă jurisdicției unui alt stat la o distanță la care nu este în general posibil să se distingă contribuțiile surselor individuale sau ale grupurilor de surse de emisie"*[183].

Poluarea atmosferei, ca fenomen, a apărut (indubitabil) odată cu *progresul societății* (industrializarea și urbanizarea); *procesele industriale* (cele din industria metalurgică, industria materialelor de construcții, industria chimică, în special), *procesele de combustie* (arderea combustibililor fosili, obținerea de energie electrică, termică), *transportul* (rutier și aerian, în special) *și experiențele* (nucleare, biologice) sunt *principalele cauze* ale poluării atmosferei (poluare artificială, datorată activității umane).

Este adevărat că însăși natura poate provoca (în mod excepțional) poluări importante ale atmosferei (poluare naturală) prin erupțiile vulcanice (care aruncă în atmosferă tone de cenușă și gaze), prin emanațiile de gaze din sol, prin incendierea (naturală) a vegetației uscate, prin ridicarea de către vânt a pulberilor (provenite din erodarea straturilor superficiale ale solului), etc.

Controlul poluării aerului va impune reglementarea substanțială a modului de viață uman; în acest context, va fi permisă producția și folosirea doar a produselor și proceselor care au un efect poluator minim[184].

13.2.1. Formele poluării atmosferei

13.2.1.1. Poluarea fizică

Poluarea fizică este *consecința introducerii în atmosferă* (de către om, în special) *a unor forme de energie mecanică* (poluare fonică), *calorică* (poluare termică), *radiantă* (poluare radioactivă).

- *poluarea fonică*, cauzată de oscilațiile percepute ca zgomote și vibrații; are ca surse principale: traficul; construirea de locuințe, drumuri, etc.; activitățile industriale, etc.;
- *poluarea termică* poate să fie *directă*, cauzată de degajarea în atmosferă a unor mari cantități de energie calorică rezultate din procesele de producție, transport, activități casnice, etc. și *indirectă*, cauzată de acumularea așa-ziselor gaze de seră care nu permit excesului de căldură să fie radiat în spațiu;
- *poluarea radioactivă*, cauzată de radionuclizii care ajung în atmosferă; se datorează (în principal) experiențelor sau accidentelor nucleare.

13.2.1.2. Poluarea chimică

Poluarea chimică este *consecința introducerii în atmosferă fie a unor substanțe chimice care ridică nivelurile normale ale componenților naturali fie a unor substanțe fizice străine de compoziția normală a acesteia, sub formă de suspensii* (carbon, siliciu, aluminiu, zinc, seleniu, vanadiu, etc.) *sau gaze* (oxizi de azot, oxizi de sulf, clor,

[183] *Ibidem.*
[184] Gray O., *Cases and Materials...*, *op. cit.*, p. 1388.

amoniac, hidrogen sulfurat, etc.), şi are ca *surse* principale:

- surse staţionare, care cuprind:
  - procesele industriale, ce se referă (în principal) la industria metalurgică, industria materialelor de construcţii, industria chimică;
  - procesele de combustie, ce se referă la arderea combustibililor fosili pentru obţinerea energiei (electrice, termice);
- surse mobile, care sunt reprezentate de mijloacele de transport (rutiere, aeriene, maritime, feroviare).

13.2.1.3. Poluarea (micro) biologică

Poluarea (micro) biologică este *consecinţa introducerii în atmosferă a microorganismelor* (virusuri, bacterii, fungi), *sub formă de picături de secreţie* (care sedimentează rapid după eliminare), *nucleii de picături* (care au o stabilitate mai mare) *şi praf bacterian* (care persistă mult în atmosferă), şi *care* (microorganisme) *au ca sursă* dejecţiile, secreţiile şi excreţiile patologice.

13.2.2. Efectele poluării atmosferei

Fiecare ecosistem al Pământului este legat de chimia învelişului care îl desparte de spaţiul exterior iar această chimie este în continuă schimbare; astfel, nivelul unor „microgaze" ca bioxidul de sulf, oxizii de azot şi bioxidul de carbon, a crescut şi multe componente noi au intrat în acest amestec[185].

În acest context, se conturează trei efecte negative (mai importante) ale poluării atmosferei[186]: depunerile acide, efectul de seră şi distrugerea progresivă a stratului de ozon.

13.2.2.1. Depunerile acide

Depunerile acide (termenul folosit, uzual, este de ploaie acidă[187], corect fiind depunere acidă, pentru că se poate prezenta atât în formă umedă: ploaie, zăpadă, ceaţă, dar şi în formă uscată: săruri de sulf sau nitrogen), sunt cauzate de emisiile de dioxid de sulf (SO_2) şi oxizi de azot (NO_x). Deşi aceste emisii pot proveni şi din surse naturale (emisiile vulcanice, emisiile de gaze din sol, activitatea bacteriilor, etc.), peste 90% din surse sunt de origine antropică: procesele industriale (industria metalurgică şi chimică), procesele de combustie (arderea combustibililor fosili pentru obţinerea energiei electrice şi termice), transportul (gazele de eşapament evacuate de autovehicule). Odată eliberaţi în atmosferă aceşti compuşi, oxizii de azot (NO_x) şi dioxidul de sulf (SO_2), în special (poluanţi primari), sunt convertiţi[188] (pe cale chimică şi fotochimică) în poluanţi secundari ca acizi sau săruri;

---

[185] Gradel T., Crutzen P., *Atmosphere, Climate and Change*, Scientific American Library, New York, 1995, p. 44 şi urm.

[186] Chiras D., *Environmental Science, Action for a Sustainable Future, 4th Ed.*, The Benjamin/Cummings Publishing Co., Inc., Redwood City, California, 1994, p. 377-399.

[187] Termen folosit pentru prima dată de chimistul britanic Robert Angus Smith, în 1872, într-un tratat de 600 de pagini, în care examina corelaţia dintre aerul îmbâcsit din Manchester (Anglia) şi aciditatea ploilor din regiune.

[188] Spre exemplu, în troposferă, molecula de ozon (O_3), lovită de un foton, disociază rezultând o moleculă de oxigen (O_2) şi un atom (foarte activ) de oxigen (O) care reacţionează cu o moleculă de apă determinând formarea a doi radicali hidroxil (OH) (la rândul lor foarte activi) care reacţionează cu dioxidul de azot (NO_2)

sărurile (particule mai mari ca dimensiune) se depun (în stare uscată), de regulă, în apropierea surselor de poluare iar acizii (foarte solubili în apă) fiind purtați de vânt pe distanțe lungi, înainte să ajungă pe sol ca ploaie, zăpadă sau ceață (acidă).

Cea mai severă ploaie acidă se înregistrează în China (care obține 73% din energie, prin arderea cărbunelui), afectând cca. 270 mil. ha. teren iar vântul transportând poluanții până în Japonia și Coreea.

Când mediul nu poate neutraliza depunerile acide, *consecințele* sunt foarte grave[189]:

- în *ecosistemul acvatic*, unde interacțiunea dintre organismele vii și chimia propriului habitat acvatic este extrem de complexă, la început efectele depunerilor acide pot fi aproape imperceptibile, dar cu cât aciditatea crește cu atât mai multe specii de plante și animale degenerează sau dispar; cu cât ph-ul apei se apropie de 6, crustaceele, insectele și unele specii de plancton încep să dispară; când ph-ul se apropie de 5 apar modificări majore în aspectul comunităților de plancton, pot începe să invadeze specii de mușchi sau plancton mai puțin dorite și este posibilă o diminuare progresivă a populației de pești, cele mai importante (valoroase) specii fiind (în general) și cele cu o toleranță la aciditate scăzută; când ph-ul este sub 5, apa este aproape lipsită de pește, fundul este acoperit cu materie organică descompusă și malurile cu mușchi; de asemenea, animalele terestre dependente de ecosistemele acvatice, sunt afectate odată cu reducerea sau eliminarea surselor de hrană;
- în *ecosistemul terestru*
  - *vegetal*, depunerea acidă poate afecta suprafața cerată a frunzelor, scăzând rezistența la boli; poate inhiba germinarea și reproducerea plantelor; accelerează transportul și pierderea nutrienților din sol; crește solubilitatea unor elemente toxice (ca aluminiul) care în concentrații mari (în sol) pot împiedica absorbția nutrienților de către plante;
  - *animal*, alterarea habitatului și a resurselor de hrană pot conduce la declinul speciilor și a reproductivității;
- pentru *sănătatea omului*, deoarece oamenii (și ei) sunt dependenți de plantele, apa, aerul care au venit în contact cu depunerile acide; astfel, numeroase studii indică o legătură cu problemele respiratorii (copiii și astmaticii, în special); de asemenea, depunerile acide pot crește nivelul metalelor toxice (ca aluminiu, cuprul, mercurul) în rezervele de apă netratată;
- *socio-economice*: productivitate scăzută, accelerarea coroziunii, degradarea construcțiile, structurilor și monumentelor.

13.2.2.2. Efectul de seră

Efectul de seră (efectul pe care îl are bioxidul de carbon asupra atmosferei), „se compară cu cel produs de geamurile unei sere: el permite razelor solare calde să intre, dar nu lasă excesul de căldură să fie radiat în spațiu"[190]. Legătura dintre nivelul bioxidului de carbon (din atmosferă) și încălzirea globală a fost stabilită în octombrie 1987, când o echipă de cercetători sovietici și francezi au făcut publice datele obținute în urma

---

formând acidul azotic (HNO_3); de asemenea, ozonul (O_3) poate reacționa cu dioxidul de sulf (SO_2) rezultând o moleculă de oxigen (O_2) și trioxid de sulf (SO_3) care, în reacție cu apa formează acidul sulfuric (H_2SO_4).

[189] A se vedea și Acid Rain, la http://www.msc-smc.ec.gc.ca/cd/factsheets/acidrain/index_e.cfm.

[190] Țurlea S., *S.O.S.! natura...*, *op. cit.*, p. 154.

studierii blocurilor de gheață din Antarctica, dovedind că în ultimii 160.000 ani glaciațiile au coincis cu perioade în care concentrațiile de dioxid de carbon erau mai scăzute în timp ce concentrațiile mai ridicate caracterizau perioade mai calde dintre glaciații.

Se estimează că (în acest secol) se va dubla concentrația de bioxid de carbon, față de concentrația acestuia de acum 200 de ani (280 părți per milion), ceea ce va determina o creștere a temperaturii globale cu 1,4 - 5,8°C (existând posibilitatea distrugerii sistemelor atmosferice și oceanice care reglează clima) și va antrena o serie de alte consecințe[191] (a se vedea și supra 1), a căror probabilitate este de 67-90%, ca:

- *creșterea nivelului precipitațiilor* (la nivel global) determinată de o evaporare rapidă;
- *topirea calotelor de gheață și a ghețarilor* (accentuată în ultimii ani), ce a condus la descoperirea unor corpuri umane păstrate intacte mai mult de 5 mii ani, determinându-i pe cercetători să afirme „Strămoșii noștri ies din gheață, aducându-ne un mesaj: Pământul se încălzește"[192];
- *creșterea nivelului mărilor și oceanelor* cu 0,20-1m., creștere care va determina inundarea zonelor de coastă;
- *anomaliile climatice*, ca valuri de caniculă și geruri năprasnice, uragane, taifunuri, care au generat incendii și inundații ce au produs pagube incalculabile și pierderi de vieți omenești;
- *modificarea* (uneori chiar distrugerea) *ecosistemelor terestre și acvatice*; suficient să amintim distrugerea recifelor de coral, cu respectivele consecințe.

13.2.2.3. Distrugerea progresivă a stratului de ozon

Distrugerea progresivă a stratului de ozon, de proporții dramatice în zona Antarcticii (10%), dar care se manifestă și în zonele populate din America și Europa (3%); în stratosferă unde moleculele de oxigen (O_2) sunt bombardate de radiația ultravioletă care le descompune, atomii liberi rezultați (de oxigen) recombinându-se cu moleculele de oxigen (O_2) și formând ozonul (O_3); acest proces se desfășoară permanent, ozonul fiind generat dar și distrus prin numeroase procese chimice și fotochimice.

Astfel, dacă până acum 100 ani (când fenomenul poluării atmosferei nu luase o asemenea amploare) acest proces (de generare și distrugere) se menținea într-o stare relativă de echilibru, în 1928 un grup de chimiști de la „General Motors" a inventat un gaz non-toxic, inert, folosit (la început) ca agent de răcire, ulterior (anii `60) compuși asemănători (denumiți generic carbohidrați de clor și fluor „CFC"), au fost folosiți ca agent de propulsie pentru substanțele conținute în butelii gen „spray"[193]. Eliminați în atmosferă, acțiunea acestor poluanți asupra ozonului este distructivă[194] (în comparație cu acțiunea celorlalți poluanți) „fiecare atom de clor eliberat face să dispară 100 mii molecule de ozon".

---

[191] A se vedea și Silver C. S., DeFries R., *One Earth, One Future. Our Changing Global Environment*, National Academy Press, Washington, D.C., 1990, p. 69-70.

[192] Wilford J. N., *Move over Iceman! New Star from the Andes*, New York Times, 25 oct. 1995; Brooke J., *Remains of Anceint Man Discovered in Melting Canadian Glacier*, New York Times, 25 aug. 1995 – citați de Brown L., Flavin C., French H., *Starea Lumii 2000, op. cit.*, p. 5, nota 14.

[193] Țurlea S., *S.O.S.! natura..., op. cit.*, p. 156.

[194] CFC. sunt descompuși în stratosferă rezultând atomi liberi de clor (Cl) care reacționează cu ozonul (O_3) rezultând oxigen (O_2) și monoxid de clor (ClO) care la rândul lui reacționează cu atomi de oxigen (O) formând oxigen (O_2) și atomi de clor (Cl), procesul repetându-se.

Deloc de neglijat este efectul monoxidului de azot (NO)[195] care este eliberat în atmosferă fie direct de către motoarele avioanelor cu reacție (supersonicele, în special) sau prin detonarea armelor nucleare (testele atmosferice desfăşurate în perioada 1940-1950) fie indirect prin folosirea fertilizatorilor pe bază de azot (care sunt transformați în sol).

Ozonul, a cărui concentrație maximă (cca. 10 ppm.) se înregistrează la o înălțime de 25-35 km.[196], are proprietatea de a absorbi radiația ultravioletă; „subțierea" (rarefierea) stratului de ozon stratosferic permite ca o concentrație mai mare de radiații ultraviolete (care au efecte mutagene şi cancerigene) să ajungă pe Pământ iar această creştere (a nivelului de radiații) antrenează o serie de alte consecințe atât asupra oamenilor (afecțiuni oculare, creşterea incidenței cazurilor de cancer al pielii, slăbirea sistemului imunitar) cât şi asupra animalelor şi plantelor.

13.2.3. Cazuistică

Dintre *dezastrele naturale majore*, de punctat, cu titlu de exemplu:

- *1989* (septembrie), *Caraibe/SUA*, Uraganul Hugo a produs pagube pe arii extinse în nord-estul Caraibelor şi sud-estul Statelor Unite (vântul atingând o viteză de până la 140 km./h.); în Guadelupa şi Insulele Leeward a provocat moartea a 6 persoane, în timp ce alte 10.000 au rămas fără adăpost iar suprafețe extinse de teren agricol au fost distruse; la Monserrat s-au înregistrat 10 morți, au fost distruse un spital şi mai multe case, iar pistele aeroportului din localitate au fost blocate; în Porto Rico s-au înregistrat 25 de morți iar 100.000 de persoane au rămas fără adăpost; în Republica Dominicană cea mai mare parte din recolta de banane a fost compromisă; în Carolina de Sud a provocat pagube materiale şi moartea a 5 persoane;
- *1991* (aprilie), *Bangladesh*, în timpul ciclonului, viteza vântului a atins 145 km./h., provocând moartea a 139.000 persoane şi îmbolnăvirea altor câteva mii; alte 10 mil. persoane au rămas fără adăpost, în timp ce alte 4 mil. au suferit din pricina subnutriției;
- *1992* (august), *Florida, SUA*, Uraganul Andrew a produs pagube materiale însemnate (vântul a bătut cu o viteză de 264 km./h.) estimate la cca. 20 mld. USD, înregistrându-se 38 de morți iar peste 200.000 de persoane rămânând fără adăpost;

Dintre *dezastrele majore provocate de factorul uman*, de punctat, cu titlu de exemplu:

- *1976* (iulie), *Sevesto, Italia*, emiterea în atmosferă a unui gaz toxic (tetraclorodibenzoparadioxin) de către fabricile producătoare de triclorofenol a provocat (în doar câteva zile) distrugerea a 80.000 păsări domestice şi jumătate din numărul de porcine; de asemenea, s-a constat că ulterior acestui accident a crescut brusc numărul păsărilor cu malformații;
- *1991* (începutul anului), *Kuweit*, 600 puțuri de petrol au fost incendiate de către trupele irakiene, producând poluarea aerului, contaminând terenurile agricole şi

[195] Monoxidul de azot (NO) reacționează cu ozonul (O_3) rezultând dioxidul de azot (NO_2) şi oxigen (O_2).

[196] Pearce D., Warford J., *World without End: Economics, Environment and Sustainable Development*, Oxford University Press, Inc., New York, 1993, p. 105.

rezervele de apă în special în zonele fertile şi suprapopulate din regiunea văii dintre Tigru şi Eufrat; în aceste condiţii, „Ploaia neagră" a compromis recoltele din Iran, Pakistan, şi Afganistan;

- *1992* (ianuarie), *Atena, Grecia*, atunci când smogul prezent în capitală a depăşit cotele de acceptabilitate, Guvernul a luat o hotărâre prin care a interzis deplasarea maşinilor în centrul oraşului, producţia industrială a fost oprită iar încălzirea centrală închisă în toate clădirile instituţiilor oficiale, cu excepţia spitalelor;
- *1993* (ianuarie), *fenomen mondial*, studiile efectuate de NASA au demonstrat reducerea nivelului de ozon cu 14% sub nivelul de acceptabilitate în emisfera nordică (în al doilea semestru al anului 1992, nivelul de ozon era cu 2,3% mai scăzut decât cel înregistrat cu un an în urmă).

13.3. Protecţia atmosferei

13.3.1. Reglementări interne în materie

13.3.1.1. Regimul general de protecţie a atmosferei

Regimul general de protecţie a atmosferei este stabilit prin reglementarea cadru privind protecţia mediului (OUG nr. 195/2005)[197], în cap. X.

În sarcina *autorităţii publice centrale pentru protecţia mediului* sunt stabilite următoarele *atribuţii şi responsabilităţi*[198]:

- elaborează politica naţională şi coordonează acţiunile la nivel naţional, regional şi local privind protecţia atmosferei, schimbările climatice, precum şi pentru protecţia populaţiei faţă de nivelurile de expunere la zgomotul ambiental ce poate avea efecte negative asupra sănătăţii umane, în conformitate cu politicile europene şi internaţionale specifice;
- elaborează, promovează şi actualizează Strategia naţională în domeniul protecţiei atmosferei şi Planul naţional de acţiune în domeniul protecţiei atmosferei;
- elaborează, promovează şi, după caz, actualizează Programul naţional de reducere a emisiilor de dioxid de sulf, oxizi de azot şi pulberi provenite din instalaţii mari de ardere;
- coordonează elaborarea Programului naţional de reducere progresivă a emisiilor de dioxid de sulf, oxizi de azot, compuşi organici volatili şi amoniac;
- elaborează, promovează şi actualizează Strategia naţională privind schimbările climatice, Planul naţional de acţiune privind schimbările climatice;
- asigură integrarea politicilor de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră şi adaptarea la efectele schimbărilor climatice în strategiile sectoriale;
- administrează conturile naţionale din Registrul Uniunii Europene al emisiilor de gaze cu efect de seră;

[197] OUG nr. 195/2005 publicată în M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005.
[198] Art. 59.

- administrează sistemul național pentru estimarea nivelului emisiilor antropice de gaze cu efect de seră rezultate din surse sau din reținerea prin sechestrare a dioxidului de carbon, reglementate prin Protocolul de la Kyoto;
- coordonează implementarea mecanismelor flexibile prevăzute de Protocolul de la Kyoto la Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice;
- aprobă și promovează Planul Național de Acțiune pentru reducerea nivelurilor de zgomot;
- organizează activitatea de monitoring privind calitatea aerului la nivelul întregii țări;
- stabilește, după caz, prin actele de reglementare, valori limită de emisie mai restrictive și măsurile necesare în vederea respectării plafoanelor naționale de emisii, respectiv a încărcărilor și nivelelor critice.

Aceiași autoritate publică centrală pentru protecția mediului, prin *autoritățile publice din subordinea sa, supraveghează și controlează* aplicarea prevederilor legale privind protecția atmosferei și gestionarea zgomotului ambiental, în care scop[199]:

- dispune încetarea temporară sau definitivă a activităților generatoare de poluare, în vederea aplicării unor măsuri de urgență sau pentru nerespectarea programului pentru conformare/planului de acțiuni;
- solicită aplicarea măsurilor tehnologice, a restricțiilor și interdicțiilor în scopul prevenirii, limitării sau eliminării emisiilor de poluanți;
- solicită luarea măsurilor în vederea respectării nivelului maxim admis al zgomotului ambiental.

În același context[200], *autoritățile cu responsabilități privind securizarea frontierei* au *obligația* să nu permită intrarea/ieșirea din țară a surselor mobile poluante care nu respectă prevederile legale în vigoare.

În sarcina *persoanelor fizice și juridice* sunt stipulate[201] următoarele *obligații* în domeniu:

- să respecte reglementările privind protecția atmosferei, adoptând măsuri tehnologice adecvate de reținere și neutralizare a poluanților atmosferici;
- să doteze instalațiile tehnologice, care sunt surse de poluare, cu sisteme de automonitorizare și să asigure corecta lor funcționare;
- să asigure personal calificat și să furnizeze, la cerere sau potrivit programului pentru conformare, autorităților competente pentru protecția mediului, datele necesare;
- să îmbunătățească performanțele tehnologice în scopul reducerii emisiilor și să nu pună în exploatare instalațiile prin care se depășesc limitele maxime admise prevăzute în legislația în vigoare;
- să asigure, la cererea autorităților competente pentru protecția mediului, diminuarea, modificarea sau încetarea activității generatoare de poluare;
- să asigure măsuri și dotări speciale pentru izolarea și protecția fonică a surselor generatoare de zgomot și vibrații, astfel încât să nu conducă, prin funcționarea acestora, la depășirea nivelurilor limită a zgomotului ambiental.

[199] Art. 61.
[200] Art. 63.
[201] Art. 64.

În plus[202], *deținătorii*, cu orice titlu, *de terenuri* pe care se găsesc perdelele și alinieamentele de protecție, spațiile verzi, parcurile, gardurile vii sunt *obligați* să le întrețină pentru îmbunătățirea capacității de regenerare a atmosferei, protecția fonică și eoliană.

13.3.1.2. Regimul special de protecție a atmosferei

Regimul special de protecție a atmosferei este stabilit prin Legea nr. 104/2011[203] privind calitatea aerului înconjurător.

Această reglementare sectorială are ca *scop* protejarea sănătății umane și a mediului ca întreg prin reglementarea măsurilor destinate menținerii calității aerului acolo unde aceasta corespunde obiectivelor pentru calitatea aerului stabilite prin prezenta lege și îmbunătățirea acesteia în celelalte cazuri (art. 1).

Măsurile prevăzute la nivel național sunt următoarele[204]:

- definirea și stabilirea obiectivelor pentru calitatea aerului destinate să evite și să prevină producerea unor evenimente dăunătoare și să reducă efectele acestora asupra sănătății umane și a mediului ca întreg;
- evaluarea calității aerului pe întreg teritoriul țării pe baza unor metode și criterii comune, stabilite la nivel european;
- obținerea informațiilor privind calitatea aerului pentru a sprijini procesul de combatere a poluării aerului și a disconfortului cauzat de acesta, precum și pentru a monitoriza pe termen lung tendințele și îmbunătățirile rezultate în urma măsurilor luate la nivel național și european;
- garantarea faptului că informațiile privind calitatea aerului sunt puse la dispoziția publicului;
- menținerea calității aerului acolo unde aceasta este corespunzătoare și/sau îmbunătățirea acesteia în celelalte cazuri;
- promovarea unei cooperări crescute cu celelalte state membre ale Uniunii Europene în vederea reducerii poluării aerului;
- îndeplinirea obligațiilor asumate prin acordurile, convențiile și tratatele internaționale la care România este parte.

Punerea în aplicare a prevederilor prezentei legi se realizează prin *Sistemul Național de Evaluare și Gestionare Integrată a Calității Aerului* (SNEGICA), care asigură cadrul organizatoric, instituțional și legal de cooperare între autoritățile și instituțiile publice, cu competențe în domeniu, în scopul evaluării și gestionării calității aerului, în mod unitar, pe întreg teritoriul României, precum și pentru informarea populației și a organismelor europene și internaționale privind calitatea aerului [art. 4 alin. (1)].

SNEGICA *cuprinde*, ca părți integrante, următoarele două sisteme[205]:

- Sistemul Național de Monitorizare a Calității Aerului (SNMCA);
- Sistemul Național de Inventariere a Emisiilor de Poluanți Atmosferici (SNIEPA).

SNEGICA îndeplinește următoarele *atribuții*[206]:

- asigură evaluarea calității aerului, în mod unitar, în aglomerările și zonele de pe întreg teritoriul țării;

---

[202] Art. 62.
[203] Legea nr. 104/2011 publicată în M. Of. nr. 452 din 28 iunie 2011.
[204] Art. 2.
[205] Art. 4 alin. (2).
[206] Art. 4 alin. (3).

- asigură clasificarea şi delimitarea ariilor din zone şi aglomerări în regimuri de evaluare şi în regimuri de gestionare a calităţii aerului;
- asigură realizarea inventarului naţional privind emisiile de poluanţi în atmosferă;
- asigură elaborarea şi punerea în aplicare a planurilor de menţinere a calităţii aerului, a planurilor de calitate a aerului şi a planurilor de acţiune pe termen scurt;
- asigură informaţiile necesare realizării rapoartelor către organismele europene şi internaţionale;
- asigură informarea publicului cu privire la calitatea aerului.

Sistemul Naţional de Monitorizare a Calităţii Aerului (SNMCA)

- *asigură* cadrul organizatoric, instituţional şi legal pentru desfăşurarea activităţilor de monitorizare a calităţii aerului, în mod unitar, pe teritoriul României [art. 4 alin. (2) lit. a)];
- îndeplineşte următoarele *atribuţii*[207]:
  - asigură monitorizarea calităţii aerului prin Reţeaua Naţională de Monitorizare a Calităţii Aerului, denumită în continuare RNMCA, obiectiv de interes public naţional, aflată în administrarea autorităţii publice centrale pentru protecţia mediului. RNMCA include instrumentele de prelevare şi măsurare amplasate în punctele fixe şi echipamentele de laborator aferente acestora, precum şi echipamentele necesare colectării, prelucrării, transmiterii datelor şi informării publicului privind calitatea aerului;
  - asigură calitatea şi controlul calităţii datelor, compatibilitatea şi comparabilitatea acestora în întregul sistem;
  - asigură obţinerea de informaţii în timp real cu privire la calitatea aerului şi informarea publicului cu privire la aceasta;
  - asigură obţinerea datelor privind calitatea aerului în vederea îndeplinirii obligaţiilor de raportare în conformitate cu prevederile legislaţiei europene şi ale convenţiilor şi acordurilor internaţionale în domeniu la care România este parte.

Sistemul Naţional de Inventariere a Emisiilor de Poluanţi Atmosferici (SNIEPA)

- asigură cadrul organizatoric, instituţional şi legal pentru realizarea inventarelor privind emisiile de poluanţi în atmosferă, în mod unitar, pe întreg teritoriul ţării [art. 4 alin. (2) lit. b)];
- îndeplineşte următoarele atribuţii[208]:
  - asigură colectarea datelor necesare în vederea elaborării inventarelor locale şi a inventarului naţional privind emisiile de poluanţi în atmosferă;
  - asigură elaborarea şi validarea inventarelor locale şi a inventarului naţional privind emisiile de poluanţi atmosferici;
  - asigură raportarea inventarului naţional în conformitate cu prevederile legislaţiei europene şi ale convenţiilor internaţionale în domeniu la care România este parte.

Autorităţile şi instituţiile publice cu competenţe în realizarea atribuţiilor SNEGICA sunt următoarele[209]:

- autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului şi autorităţile publice care funcţionează în subordinea, sub autoritatea şi în coordonarea sa;

---

[207] Art. 4 alin. (4).
[208] Art. 4 alin. (5).
[209] Art. 5 alin. (1).

- autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură şi autoritățile publice care funcționează în subordinea şi sub autoritatea sa;
- autoritatea publică centrală pentru sănătate şi autoritățile publice care funcționează în subordinea şi sub autoritatea sa;
- autoritatea publică centrală pentru transporturi şi autoritățile publice care funcționează în subordinea şi sub autoritatea sa;
- autoritatea publică centrală pentru industrie;
- autoritatea publică centrală pentru comerț;
- autoritatea publică centrală pentru agricultură şi autoritățile publice care funcționează în subordinea şi sub autoritatea sa;
- autoritatea publică centrală pentru amenajarea teritoriului şi lucrări publice;
- autoritatea publică centrală pentru administrație publică şi autoritățile publice care funcționează în subordinea sa;
- autoritatea publică centrală pentru ordine publică şi siguranță națională şi autoritățile publice care funcționează în subordinea sa;
- consiliile județene şi Consiliul General al Municipiului Bucureşti;
- primăriile, primăriile sectoarelor municipiului Bucureşti, consiliile locale şi consiliile locale ale sectoarelor municipiului Bucureşti;
- Institutul Național de Statistică şi direcțiile teritoriale din subordinea sa.

Atribuțiile şi responsabilitățile acestor autorități şi instituții publice sunt prevăzute la art. 7-23.

Autoritatea publică centrală pentru protecția mediului este *autoritatea cu rol de reglementare, decizie şi control* în domeniul evaluării şi gestionării calității aerului pe întreg teritoriul țării [art. 5 alin. (3)].

Evaluarea şi gestionarea calității aerului se realizează pe întreg teritoriul țării (prin aplicarea prevederilor secțiunii 1 şi 2 a cap. III la lege).

În scopul evaluării şi gestionării calității aerului pe întreg teritoriul țării au fost stabilite aglomerări, *zone de evaluare* şi *de gestionare* a calității aerului (prevăzute în anexa nr. 2 la lege)[210].

În fiecare zonă sau aglomerare *se delimitează arii*, în funcție de regimurile de evaluare (conform prevederilor subsecțiunii 1.1 a cap. III la lege) şi de gestionare (conform prevederilor subsecțiunii 2.1 a cap. III la lege) şi *se evidențiază grafic* pe harta zonei sau aglomerării, pentru fiecare poluant în parte. În urma delimitării se întocmesc liste, care cuprind unitățile administrativ teritoriale din fiecare arie (care se aprobă prin ordin al conducătorului autorității publice centrale pentru protecția mediului şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I)[211].

13.3.1.3. Dispoziții privind minimalizarea impactului aviației civile asupra mediului

Dispozițiile privind minimalizarea impactului aviației civile asupra mediului sunt cuprinse în Codul aerian (OG 29/1997)[212], cap. VIII „Protecția mediului".

Astfel, *protecția mediului* ***reuneşte*** toate activitățile ce au ca scop reducerea impactului aviației civile asupra mediului, datorat zgomotului produs de aeronavele civile, emisiilor motoarelor de aviație, substanțelor folosite în cadrul activităților

[210] Art. 6 alin. (1) şi (2).
[211] Art. 6 alin. (4) şi (6).
[212] OG nr. 29/1997 (R) publicată în M. Of. nr. 45 din 26 ianuarie 2001.

aeronautice civile şi reziduurilor rezultate în urma desfăşurării acestor activităţi (art. 54).

În scopul protecţiei mediului, *Ministerul Transporturilor poate restricţiona* operarea aeronavelor civile pe aeroporturile din România sau în spaţiul aerian naţional (art. 56) *cu excepţia* următoarelor categorii de aeronave civile[213]:

- aeronavele de stat româneşti;
- aeronavele româneşti care execută misiuni oficiale, prezidenţiale sau guvernamentale, iar în cazul celor străine, pe bază de reciprocitate;
- aeronavele ce operează în folosul Organizaţiei Naţiunilor Unite, Crucii Roşii şi Semilunii Roşii;
- aeronavele civile care efectuează misiuni de căutare şi de salvare ori care transportă personal sau materiale în cadrul acestor misiuni;
- aeronavele care efectuează misiuni umanitare şi de ajutorare urgentă;
- aeronavele care sunt nevoite să aterizeze din cauze tehnice, din cauza condiţiilor meteorologice nefavorabile sau a unor situaţii de forţă majoră;
- aeronavele care aterizează din dispoziţia Ministerului Transporturilor şi/sau a Ministerului Apărării Naţionale.

13.3.1.4. Condiţiile tehnice privind protecţia atmosferei şi Normele metodologice privind determinarea emisiilor de poluanţi atmosferici produşi de surse staţionare

Condiţiile tehnice privind protecţia atmosferei şi Normele metodologice privind determinarea emisiilor de poluanţi atmosferici produşi de surse staţionare au fost aprobate prin Ordinul M.A.P.P.M. nr. 462/1993[214].

Condiţiile tehnice ***se aplică*** următoarelor domenii[215]: emisiilor produse de surse staţionare, de vehicule şi infrastructuri; emisiilor produse de instalaţiile de ardere; combustibililor şi carburanţilor. Acestea ***privesc***:

- *limitarea emisiilor la instalaţiile staţionare noi*: limitarea preventivă conform condiţiile tehnice (art. 3); limitarea emisiilor de către autoritatea de mediu (art. 4-5); dispersia poluanţilor în atmosferă (art. 6), dar *şi existente*: limitarea preventivă a emisiilor (art. 7, 9); obligaţia, termenele pentru modernizarea sistemelor de depoluare (art. 8, 10);
- *controlul emisiilor instalaţiilor staţionare*: declararea, supravegherea, efectuarea măsurătorilor, aprecierea emisiilor (art. 12-15);
- *emisiile datorate vehiculelor*: limitarea preventivă a emisiilor poluante ale autovehiculelor rutiere (art. 17) şi a celor datorate infrastructurilor destinate transporturilor (art. 18);
- *combustibilii şi carburanţii*: cerinţe de calitate a produselor (art. 19); certificat de calitate (art. 20) şi obligaţia de notificare (art. 21);
- *imisiile*: stabilirea, evaluarea anticipată, supravegherea imisiilor (art. 23-25).

---

[213] Art. 60.

[214] Ordin M.A.P.P.M. nr. 462/1993 publicat în M. Of. nr. 190 din 10 august 1993; Potrivit art. 86, alin. (2) din Legea nr. 104/2011, dispoziţiile contrare cuprinse în Ordinul ministrului apelor, pădurilor şi protecţiei mediului nr. 462/1993 pentru aprobarea Condiţiilor tehnice privind protecţia atmosferei şi Normelor metodologice privind determinarea emisiilor de poluanţi atmosferici produşi de surse staţionare, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 190 din 10 august 1993, cu modificările ulterioare, îşi încetează aplicabilitatea cu privire la poluanţii atmosferici reglementaţi prin prezenta lege.

[215] Art. 1 alin. (2).

Normele metodologice se aplică[216] determinărilor de emisii sub formă de pulberi, aerosoli sau gaze produse de instalații; surse staționare de tip instalație industrială; amenajări de teritoriu de tip autostradă, aeroport, cale ferată; aparate și utilaje de tip generator electric cu motor cu combustie, precum și instalațiilor de ventilație care colectează afluenții gazoși a unor surse și îi evacuează în atmosferă.

De asemenea sunt stabilite: principiul și condițiile de măsurare, amplasarea punctului de recoltare, durata și numărul măsurătorilor (art. 2-5), raportarea rezultatelor (art. 7).

13.3.2. Reglementări internaționale și regionale în materie

13.3.2.1. Actul final de la Helsinki al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa

Actul final de la Helsinki (1975) al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa[217] este un document regional de o importanță istorică care include în capitolul 5 („Cooperarea în domeniul economiei, științei și tehnicii și mediul") și *problematica mediului* (în general).

Astfel se prevede[218] „pentru atingerea acestor obiective (obiectivele cooperării stabilite la pct. 5.2. n.ns.) statele participante vor folosi toate posibilitățile de cooperare în domeniile ... *Lupta împotriva poluării aerului*: Desulfurarea combustibililor fosili și gazelor evacuate; lupta împotriva poluării cu metale grele, particule, aerosoli, oxizi de azot, în special cei proveniți de la mijloacele de transport, centrale electrice și de la alte instalații industriale; sisteme și metode permițând observarea și combaterea poluării aerului și efectele acestei poluări, îndeosebi transportul poluanților la mari distanțe".

De asemenea, în ce privește *formele și metodele de cooperare*[219] „statele participante declară că problemele cu privire la protecția și ameliorarea mediului vor fi soluționate pe bază atât bilaterală, cât și multilaterală, inclusiv regională și subregională, folosind din plin modalitățile și formele de cooperare existente ... Statele participante exprimă acordul lor asupra următoarelor recomandări privind unele măsuri specifice: ... să elaboreze, prin intermediul cooperării internaționale, un larg program de supraveghere și evaluare a transportului la mari distanțe al poluanților aerului, începând cu anhidrida sulfuroasă și trecând apoi eventual la alți poluanți și în acest scop să țină seama de elementele de bază ale unui program de cooperare care au fost identificate de experți reuniți la Oslo în decembrie 1974, la invitația Institutului norvegian de cercetări atmosferice ...".

13.3.2.2. Convenția asupra poluării atmosferice transfrontiere pe distanțe lungi

Convenția asupra poluării atmosferice transfrontiere pe distanțe lungi a fost adoptată la Geneva în anul 1979[220]. Are ca structură: preambul, 18 articole.

În *Preambul* se afirmă „Părțile contractante ... luând în considerare dispozițiile corespunzătoare ale Declarației Conferinței Națiunilor Unite asupra mediului și în special

---

[216] Art. 1.
[217] Publicat în B. Of. nr. 92/13.08.1975.
[218] Pct. 5.3. alin. (2).
[219] Pct. 5.4.
[220] Ratificată de România prin Legea nr. 8/1991 publicată în M. Of. nr. 18 din 26 ianuarie 1991.

principiul 21 ... recunoscând posibilitatea ca poluarea aerului, inclusiv poluarea atmosferică transfrontieră, să provoace efecte păgubitoare în termene mai scurte sau mai lungi, ... au convenit ..."

Principii fundamentale stabilite:

- angajamentul părților contractante (hotărâte să protejeze omul și mediul său) care se vor strădui să limiteze, (în măsura posibilului) să reducă în mod treptat și să prevină poluarea atmosferică, inclusiv poluarea atmosferică transfrontiere pe distanțe lungi (art. 2);
- elaborarea (cât mai curând posibil) – pe calea schimbului de informații, consultații și activități de cercetare și de supraveghere – de politici și strategii care le vor servi părților contractante să combată dejecțiile de poluanți atmosferici, ținând seama de eforturile deja întreprinse la nivel național și internațional (art. 3);
- schimbul de informații și păreri asupra politicilor, activităților științifice și măsurilor tehnice care au drept scop combaterea (în toată măsura posibilului) dejecțiilor de poluanți atmosferici care pot avea efecte dăunătoare și reducerea în acest fel a poluării atmosferice, inclusiv poluarea atmosferică transfrontiere pe distanțe lungi (art. 4);
- organizarea de consultații (la cerere) între partea sau părțile contractante afectate în mod efectiv de poluarea atmosferică transfrontiere pe distanțe lungi sau care sunt expuse la un risc semnificativ de o astfel de poluare, pe de o parte și pe de altă parte, partea sau părțile contractante pe teritoriul și sub jurisdicția cărora este creat sau ar putea fi creat un aport substanțial la poluarea atmosferică transfrontiere pe distanțe lungi și care rezultă din activități care sunt întreprinse sau prevăzute de a se realiza (art. 5);

Domeniile[221] *în care* părțile contractante (potrivit nevoilor) *vor întreprinde activități concertate de cercetări și/sau de dezvoltare*:

- tehnici existente și propuse de reducere a emisiilor de compuși sulfuroși și a altor poluanți atmosferici principali, inclusiv a realizărilor tehnice și rentabilității acestor tehnici și repercusiunile lor asupra mediului;
- tehnici instrumentare și alte tehnici care permit supravegherea și măsurarea nivelului emisiunilor și concentrațiilor ambiante de poluanți atmosferici;
- modele îmbunătățite pentru înțelegerea mai bună a transportului de poluanți atmosferici transfrontiere pe distanțe lungi;
- efectele compușilor sulfuroși și ale altor poluanți atmosferici principali asupra sănătății omului și mediului – inclusiv agricultura, silvicultura, resursele materiale, ecosistemele acvatice și altele, vizibilitatea –, în vederea stabilirii pe o bază științifică a determinării relației doză/efect în scopul protecției mediului;
- evaluarea economică, socială și ecologică a altor măsuri care să permită atingerea obiectivelor referitoare la mediu, inclusiv reducerea poluării atmosferice transfrontiere pe distanțe lungi;
- elaborarea de programe de învățământ și de formare privind poluarea mediului prin compuși sulfuroși și alți poluanți atmosferici principali;

[221] Art. 7 lit. a)-f).

De asemenea, se subliniază[222] *necesitatea punerii în aplicare a „Programului concertat de supraveghere şi de evaluare a transportului pe distanţe lungi a poluanţilor atmosferici în Europa"* (E.M.E.P.), punându-se accent pe:

- interesul lor de a participa şi de a pune în aplicare E.M.E.P. care, într-o primă etapă, este axat pe supravegherea continuă a bioxidului de sulf şi a substanţelor înrudite;
- necesitatea utilizării (de fiecare dată când este posibil) a unor metodologii de supraveghere compatibile sau normalizate;
- interesul de a stabili programul de supraveghere continuă în cadrul programelor naţionale şi internaţionale; amplasarea staţiilor de supraveghere continuă şi colectarea de date fiind sub jurisdicţia statelor în care sunt situate (staţiile);
- interesul de a stabili un program-cadru concertat de supraveghere continuă a mediului care să fie fondat pe programele naţionale, subregionale, regionale şi celelalte programe actuale şi viitoare şi care ţin seama de acestea;
- necesitatea de a schimba date asupra emisiilor (potrivit unei periodicităţi ce va fi stabilită) de poluanţi atmosferici determinaţi (începând cu bioxidul de sulf);
- necesitatea de a asigura supravegherea continuă a compuşilor chimici din alte medii (precum apa, solul şi vegetaţia) şi de a pune în aplicare un program de supraveghere analog pentru înregistrarea efectelor asupra sănătăţii şi mediului etc.

După intrarea sa în vigoare, au fost adoptate mai multe protocoale:

- *Protocolul de la Geneva (1984)*[223] *asupra finanţării pe termen lung a programului de cooperare pentru monitorizarea şi evaluarea transmisiei la distanţă lungă a poluanţilor atmosferici în Europa (E.M.E.P);*
- *Protocolul de la Helsinki (1985)*[224] *asupra reducerii emisiilor de sulf sau a fluxurilor lor transfrontier cu cel puţin 30%;*
- *Protocolul de la Sofia (1988)*[225] *privind controlul emisiilor de oxid de azot sau a fluxurilor lor transfrontier;*
- *Protocolul de la Geneva (1991)*[226] *privind controlul emisiilor de componenţi organici volatili sau a fluxurilor lor transfrontier;*
- *Protocolul de la Oslo (1994)*[227] *asupra unei noi reduceri de emisiuni de sulfuri;*
- *Protocolul de la Aarhus (1998)*[228] *asupra metalelor grele;*
- *Protocolul de la Aarhus (1998)*[229] *asupra poluanţilor organici persistenţi;*
- *Protocolul de la Gothenburg (1999)*[230] *menit a reduce acidificarea, eutrofizarea şi nivelul ozonului la sol.*

---

[222] Art. 9 lit. a)-e), h).
[223] România a aderat prin Legea nr. 652/2002 publicată în M. Of. nr. 911 din 14 decembrie 2002.
[224] Adoptat la 08.12.07.1985; intrat în vigoare: 02.09.1987.
[225] Adoptat la 31.10.1988; intrat în vigoare: 14.02.1991.
[226] Adoptat la: 18.11.1991; intrat în vigoare: 29.09.1997.
[227] Adoptat la: 14.06.1994; intrat în vigoare: 05.08.1998.
[228] Ratificat de România prin Legea nr. 271/2003 publicată în M. Of. nr. 470 din 01 iulie 2003.
[229] Ratificat de România prin Legea nr. 271/2003 publicată în M. Of. nr. 470 din 01 iulie 2003.
[230] Ratificat de România prin Legea nr. 271/2003 publicată în M. Of. nr. 470 din 01 iulie 2003.

13.3.2.3. Convenția privind protecția stratului de ozon

Convenția privind protecția stratului de ozon a fost adoptată la Viena în anul 1985[231]. Are ca structură: preambul, 21 articole, 2 anexe.

În *Preambul* se afirmă „Părțile la această convenție, conștiente de impactul dăunător al modificării stratului de ozon, ... conștiente că măsurile vizând protecția stratului de ozon împotriva modificărilor datorate activităților umane necesită cooperare și acțiune internațională și că trebuie să se bazeze pe considerații tehnico-științifice relevante, ... hotărâte să protejeze sănătatea umană și mediul împotriva efectelor adverse rezultate în urma modificărilor stratului de ozon, ... au hotărât ..."

Obligațiile generale ce revin părților[232]:

- vor lua măsurile necesare (în conformitate cu prevederile convenției și ale protocoalelor la care sunt parte) pentru a proteja sănătatea umană și mediul împotriva efectelor adverse care rezultă sau ar putea rezulta din activitățile umane are modifică sau ar putea modifica stratul de ozon;
- în acest scop, în funcție de mijloacele și posibilitățile lor:
  - cooperează (prin intermediul observațiilor sistematice, cercetării și schimbului de informații) pentru o mai bună înțelegere și evaluare a efectelor activităților umane asupra stratului de ozon și a efectelor asupra sănătății umane și mediului rezultate din modificarea stratului de ozon;
  - adoptă măsuri legislative și administrative și cooperează în cadrul politicilor adecvate pentru controlul, limitarea, reducerea sau prevenirea activităților umane (sub jurisdicția sau controlul lor) dacă aceste activități au sau pot avea efecte adverse rezultând din modificarea sau posibilele modificări ale stratului de ozon;
  - cooperează în formularea măsurilor, procedeelor și standardelor pentru implementarea convenției, în vederea adoptării protocoalelor și anexelor;
  - cooperează cu organismele internaționale competente pentru implementarea eficientă a convenției și a protocoalelor la care sunt părți, etc.;

De asemenea, sunt inițiate *observații sistematice și de cercetare*[233] privind:

- procesele fizice și chimice ce influențează stratul de ozon;
- sănătatea umană și alte efecte biologice ce derivă din modificările stratului de ozon – în special cele rezultate din schimbările radiațiilor ultraviolete având efecte biologice (UV-B) –;
- efectele climatice ce derivă din modificări ale stratului de ozon;
- efectele ce derivă din orice modificări ale stratului de ozon și orice modificare ulterioară în radiații UV-B asupra materialelor sintetice și naturale utile omenirii;
- substanțele, practicile, procesele și activitățile ce pot influența stratul de ozon și efectele lor cumulate;
- substanțele și tehnologiile alternative;
- problemele socio-economice conexe și elaborate în continuare în anexele nr. I și II;

---

[231] România a aderat prin Legea nr. 84/1993 publicată în M. Of. nr. 292 din 15 decembrie 1993 la Convenția privind protecția stratului de ozon (Viena 1985) și la Protocolul privind substanțele care epuizează stratul de ozon (Montreal 1987) și a acceptat Amendamentul la Protocolul de la Montreal (adoptat la cea de-a doua reuniune a părților, Londra, 1990).

[232] Art. 2 alin. (1), 2 lit. a)-d).

[233] Art. 3 alin. (1) lit. a)-g).

Cooperarea în domeniile juridic, ştiinţific şi tehnic[234] se va realiza (în special) prin:

- înlesnirea achiziţionării tehnologiilor alternative de către alte părţi;
- asigurarea informaţiilor asupra tehnologiilor şi echipamentelor alternative şi furnizarea unor manuale speciale sau linii directoare pentru acestea;
- furnizarea unor echipamente şi facilitarea cercetării şi observaţiilor sistematice;
- şcolarizarea personalului ştiinţific şi tehnic.

După intrarea sa în vigoare, a fost încheiat (la 16 septembrie 1987) ***Protocolul de la Montreal privind substanţele care epuizează stratul de ozon***, prin care au fost detaliate măsurile de control[235] pentru substanţele controlate prevăzute în anexa A (ce cuprinde două grupe de substanţe cu potenţial diferit de epuizare a ozonului: grupa I în care sunt incluse substanţele de tip „CFC" cu un potenţial mai mic de epuizare a ozonului: 0,6-1,0 şi grupa II în care sunt incluse substanţele de tip „halon" cu un potenţial ridicat de epuizare a ozonului 3,0-10,0), pe intervale de timp; calcularea nivelurilor de control[236] al producţiei, importurilor şi exporturilor, consumului; evaluarea şi revizuirea măsurilor de control[237] (începând cu anul 1990 şi cel puţin din 4 în 4 ani); asistenţa tehnică[238] etc.

Cum după semnarea Protocolului de la Montreal problema stratului de ozon s-a agravat (apariţia unor „găuri" deasupra Antarcticii), negocierile au continuat şi s-au concretizat în adoptarea a patru *amendamente* prin care s-au completat, modificat, înlocuit dispoziţiile protocolului:

- *Amendamentul adoptat la Londra* (27-29.06.1990) intrat în vigoare la 10.08.1992;
- *Amendamentul adoptat la Copenhaga* (23-25.11.1992) intrat în vigoare la 14.06.1994[239];
- *Amendamentul adoptat la Montreal* (15-17.09.1997) intrat în vigoare la 10.11.1999[240];
- *Amendamentul adoptat la Beijing* (29.11-03.12.1999) intrat în vigoare 25.02.2002[241].

13.3.2.4. Convenţia cadru a Naţiunilor Unite asupra schimbărilor climatice

Convenţia cadru a Naţiunilor Unite asupra schimbărilor climatice a fost adoptată la Rio de Janeiro în anul 1992[242]. Are ca structură: preambul, 26 articole, 2 anexe.

În *Preambul* se afirmă „Părţile la prezenta convenţie, ... preocupate de faptul că activitatea omenească a făcut să crească sensibil concentraţiile de gaze cu efect de seră în atmosferă, că această creştere intensifică efectul de seră natural şi că va rezulta, în medie, o încălzire suplimentară a suprafeţei terestre, pe care riscă să o suporte ecosistemele naturale şi omenirea, ... notând că prognoza schimbărilor climatice este afectată de un număr de incertitudini, mai ales în ceea ce priveşte derularea lor în timp, amploarea şi caracteristicile lor regionale, ... au convenit ..."

---

[234] Art. 4 alin. (2) lit. a)-d).
[235] Art. 2 alin. (1)-(11).
[236] Art. 3.
[237] Art. 6.
[238] Art. 10.
[239] Acceptat de România prin OG nr. 24/2000 publicată în M. Of. nr. 38 din 29 ianuarie 2000 (aprobată prin Legea nr. 9/2001 publicată în M. Of. nr. 61 din 05 februarie 2001).
[240] Acceptat de România prin Legea nr. 150/2001 publicată în M. Of. nr. 181 din 10 aprilie 2001.
[241] Acceptat de România prin Legea nr. 281/2005 publicată în M. Of. nr. 914 din 03 decembrie 2005.
[242] Ratificată de România prin Legea nr. 24/1994 publicată în M. Of. nr. 119 din 12 mai 1994.

Obiectivul final[243] (al convenției dar și al tuturor instrumentelor juridice conexe pe care conferința părților le-ar putea adopta), constă în *„a stabiliza*, conform dispozițiilor pertinente ale convenției, *concentrațiile de gaze cu efect de seră în atmosferă* la un nivel la care să împiedice orice perturbare antropică periculoasă a sistemului climatic". Se va conveni *să se atingă* acest obiectiv „într-un interval de timp suficient pentru ca ecosistemele să se poată adapta natural la schimbările climatice, pentru ca producția alimentară să nu fie amenințată, iar dezvoltarea economică să se poată desfășura în mod durabil".

Sunt afirmate[244] și *cinci principii* care vor îndruma părțile în măsurile pe care le vor lua părțile pentru atingerea obiectului convenției.

Angajamentele prevăzute în sarcina

- *statelor părți*[245]:
  - stabilesc, aduc la zi (periodic), publică și pun la dispoziția conferinței statelor părți (conform art. 12) inventarele naționale ale emisiilor antropice;
  - stabilesc, realizează, publică și aduc la zi (în mod regulat) programe naționale și (dacă este cazul) regionale;
  - încurajează și susțin (prin cooperarea lor) punerea la punct, aplicarea și difuzarea, în special pe calea transferului de tehnologii, practici și procedee care permit să controleze, să reducă sau să prevină emisiile antropice de gaze cu efect de seră, nereglementate de Protocolul de la Montreal, în toate sectoarele pertinente, inclusiv cele privind energia, transporturile, industria, agricultura, pădurile și gospodărirea deșeurilor;
  - încurajează gospodărirea durabilă, încurajează și susțin conservarea și (dacă este cazul) consolidarea absorbanților și rezervoarelor tuturor gazelor cu efect de seră (nereglementate de Protocolul de la Montreal), mai ales biomasa, pădurile, oceanele, ca și celelalte ecosisteme terestre, de coastă și marine;
  - pregătesc (în cooperare) adaptarea la impactul schimbărilor climatice;
  - țin cont (în măsura posibilului), în politicile și acțiunile lor, de considerații legate de schimbările climatice și utilizează metode corespunzătoare pentru a reduce la minimum efectele dăunătoare economiei, sănătății publice și calității mediului proiectelor sau măsurilor pe care le întreprind în vederea atenuării schimbărilor climatice sau adaptării la acestea;
  - încurajează și susțin (prin cooperarea lor) schimbul de date științifice, tehnologice, tehnice, socio-economice și juridice asupra sistemului climatic, precum și asupra consecințelor economice și sociale ale diferitelor strategii de răspuns etc.;
- *țărilor dezvoltate-părți și altele* – care figurează în anexa I, II – (art. 4 alin. (2) lit. a)-g), art. 3-5).

Pentru îndeplinirea angajamentelor (în virtutea art. 4) sunt stipulate măsuri privind cercetarea și observarea sistematică (art. 5) și educația, formarea și sensibilizarea publicului (art. 6).

În completarea dispozițiilor Convenției-cadru asupra schimbărilor climatice a fost adoptat (la 11 decembrie 1997) ***Protocolul de la Kyoto***[246] ale cărui dispoziții nu au intrat încă în vigoare (din nefericire) datorită neîndeplinirii cerințelor art. 25 alin. (1), în care se stipulează:

---

[243] Art. 2.
[244] Art. 3.
[245] Art. 4 alin. (1) lit. a)-f), h).
[246] Ratificat de România prin Legea nr. 3/2001 publicată în M. Of. nr. 81 din 16 februarie 2001.

- „Părțile incluse în anexa nr. I vor asigura, individual sau în comun ca totalul emisiilor antropice de gaze cu efect de seră, exprimate în bioxid de carbon echivalent, cuprinse în anexa A, să nu depășească cantitățile atribuite, calculate ca urmare a angajamentelor de eliminare cantitativă și de reducere a emisiei, înscrise în anexa B și în concordanță cu prevederile acestui articol, în scopul emisiilor globale de astfel de gaze cu cel puțin 5% față de nivelul 1990 în perioada de angajare 2008-2012" [art. 3 alin. (2)];
- „în prima perioadă a angajamentului de limitare cantitativă și de reducere a emisiilor, 2008-2012, cantitatea atribuită fiecărei părți incluse în anexa I va fi egală cu procentul înscris pentru ea în anexa B din totalul emisiilor antropogenice echivalente de bioxid de carbon listate în anexa A pentru anul 1990 sau în anul ori în perioada de referință determinată în concordanță cu paragraful 5, multiplicat cu 5 ..." [art. 3 alin. (7)].

Recent (la 04 noiembrie 2016), a intrat în vigoare *Agreement-ul de la Paris*[247] (adoptat la Paris, la 05 octombrie 2015) al cărui obiectiv central constă în întărirea răspunsului global la amenințarea schimbării climatice prin menținerea creșterii temperaturii globale sub 2^0 C față de nivelurile preindustriale și depunerea de eforturi pentru limitarea creșterii acesteia către $1,5^0$ C.

13.3.2.5. Declarația Mileniului

Declarația Mileniului – Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 55/2 a fost adoptată la 08.09.2000.

Aceasta stabilește principalele linii directoare ale cooperării internaționale la începutul noului mileniu.

Astfel, în capitolul I alin. (6) („Valori și principii"), între valorile considerate fundamentale care sunt esențiale pentru relațiile internaționale ale secolului XXI se numără și „respectul pentru natură", consacrându-se un capitol (IV) protecției mediului; se stipulează că se va încerca să se depună „... toate eforturile pentru intrarea în vigoare a Protocolului de la Kyoto ... și să ne angajăm în reducerea emisiilor de gaze care provoacă efectul de seră" [art. 23 alin. (1)].

14. APA

14.1. Considerații generale

Departe de a fi doar o resursă naturală regenerabilă, apa este „izvorul vieții". Să nu uităm că viața a apărut și s-a dezvoltat în apă iar cca. 75% din compoziția țesuturilor vii este dată de apă, cu alte cuvinte, „toate se alcătuiesc din apă"[248].

[247] Semnat de România la 22.04.2016.
[248] Conform susținerilor filozofului grec Thales - a se vedea Banu I. (coord.), *Filozofia..., op. cit.*, p. 163.

Potrivit unor estimări[249], Pământul dispune de 1,4 mld. km.^{3} de apă, dar din această enormă cantitate, 97,2% o reprezintă mările şi oceanele, 2% gheaţa Arcticii şi Antarcticii şi 0,8% apa dulce. Tocmai acest procent 0,8%, supus ciclului permanent de evaporare, precipitaţii, infiltrare, este cel care satisface (într-o mai mică sau mai mare măsură) nevoile de apă ale omului.

Astfel[250], cca. 70% din întreaga cantitate de apă deturnată din râuri sau pompată din subteran este folosită pentru irigaţii, cca. 20% în industrie şi cca. 10% în scopuri casnice.

Pe fondul creşterii populaţiei şi al necesităţii asigurării unui standard de viaţă tot mai ridicat, se estimează[251] că necesarul anual de apă al gospodăriilor va creşte cu 590 mld. m^3 până în anul 2020 şi va reprezenta cca. 27% din totalul volumului de apă utilizat.

Totdeauna existenţa umană a fost condiţionată de apă; cele mai mari aşezări umane au fost amplasate astfel încât să profite de apă pentru agricultură şi transport. În aceste condiţii, primele oraşe au apărut în văile unor mari râuri: Nil, Tigru şi Eufrat, Fluviul Galben.

În secolul XIX s-au construit vaste sisteme de apă şi canalizare care aveau un dublu scop: pe de o parte, să răspundă cererii tot mai mari de apă şi, pe de altă parte, să dreneze cât mai repede apa uzată.

Din nefericire, proiectele costisitoare derulate (la nivel internaţional) nu au putut să ajungă în multe zone rurale şi cartiere urbane sărace (acolo unde era cel mai mult nevoie de ele) şi, chiar dacă au fost înregistrate unele progrese din anii 1980 (anii 1980-1990 au fost desemnaţi de Naţiunile Unite ca Deceniul Internaţional al Aprovizionării cu Apă şi Asanării, program lansat la 10 noiembrie 1980), ţările în curs de dezvoltare mai sunt lipsite de apă curată şi cca. 25% nu au canalizare[252].

Pentru a contura o imagine a actualei crize a apei menţionăm că totalul gradului anual de secătuire a rezervelor subterane de apă[253] din India, China, Statele Unite, Africa de Nord şi Peninsula Arabică (datorat supra-pompării apei subterane pentru irigaţii în agricultură) este de cca. 160 mld m^3 iar, luând în considerare şi deficitul acumulat în Australia şi alte zone (pentru care nu sunt disponibile date), se estimează că totalul va creşte cu 10%.

În altă ordine de idei amintim că pentru a se produce 1 kg grâu sunt necesari cca. 1.500 l apă, pentru 1 kg orez cca. 4.500 l apă, pentru 1 kg. bumbac cca. 10.000 l. apă, pentru 1 kg hârtie cca. 250-300 l apă, pentru 1 kg. oţel cca. 300-600 l apă; de asemenea, pentru un duş se consumă cca. 25-50 l apă, pentru o baie cca. 150-200 l apă, pentru spălatul lenjeriei (automat) cca. 120 l apă; etc.

În România[254], resursele de apă interioare sunt limitate la 1700 m^3/an/locuitor (cca. 3250 m^3/an/locuitor luând în considerare şi Dunărea).

---

[249] Ţurlea S., *S.O.S.! natura..., op. cit.*, p. 96.

[250] Shiklomanov I. A., *World Fresh Water Resources*, în Gleick P., ed., *Water in Crisis: A Guide to the World's Fresh Water Resources*, Oxford University Press, New York, 1993.

[251] Rosegrant M., Ringler C., *Impact on Food Security and Rural Development of Reallocating Water from Agriculture for Other Uses*, citaţi în Brown L., Flavin C., French H. şi ceilalţi, *Starea Lumii 2000, op. cit.*, p. 51, nota 19.

[252] Brown L. (coord.), *Starea Lumii 1999*, (traducere) Ed. Tehnică, Bucureşti, 1999, p. 184.

[253] Brown L., Flavin C., French H., *Starea Lumii 2000, op. cit.*, p. 50.

[254] M.A.P.M., *Strategia protecţiei mediului pentru perioada 2001-2004*, Bucureşti, 2002, p. I.-2.

Resurse de apă potențiale și tehnic utilizabile din România

Categoria de resurse	*Resursa se apă potențială* (mld. m.³/an)	*Resursa de apă tehnic utilizabilă* (mld. m.³/an)
Râuri interioare	40	25**
Dunăre	85*	30
Ape subterane	9	6
Total	134	61

* cuprinde jumătate din stocul mediu multianual scurs pe Dunăre în secțiunea Baziaș
** cuprinde cca. 5 mld resursă asigurată în regim natural

Sursă: M.A.P.M., *Strategia protecției mediului pentru perioada 2001-2004*, București, 2002, p. I.2.

14.1.1. Clasificarea apelor

Întâlnim două criterii mai importante de clasificare, și anume:

- *din punct de vedere al situării și regimului ocrotirii*
  - *ape internaționale* sunt cele față de care statul român este riveran împreună cu alte sate, cele care intră si trec prin granițele țării, precum și cele cu privire la care interesele unor sate străine au fost recunoscute și garantate prin acorduri internaționale;
  - *marea teritorială* care cuprinde fâșia de mare adiacentă țărmului ori, după caz, apelor maritime interioare având lățimea de 12 mile marine (22.224 m.) măsurată de la liniile de bază [art. 2 alin. (1) Legea nr. 17/1990];
  - *ape naționale* (navigabile) sunt apele maritime considerate (potrivit legii) ape maritime interioare; fluviile, râurile, canalele și lacurile navigabile din interiorul țării (pe sectoarele lor navigabile) precum și apele fluviilor și râurilor de frontieră, de la malul român până la linia de frontieră (Anexa nr. 1 pct. 12 a Legii nr. 107/1996);
- *din punct de vedere al destinației (categorii de calitate)* – în anul 2000, analiză efectuată pe o lungime de 22.012 km din 120.000 km existenți –:
  - *categoria I* - reprezintă cursurile de apă care pot fi utilizate în toate domeniile de activitate; în această categorie se situează cca. 60,9% din lungimea de referință a râurilor din țara noastră;
  - *categoria II* - reprezintă cursurile de apă care pot fi utilizate în industrie, irigații și în scopuri urbanistice și de agrement; lungimea cursurilor de apă din această categorie ajunge la cca. 25% din totalul de 22.012 km;
  - *categoria III* - reprezintă cursurile de apă care pot fi utilizate la irigații, răcirea motoarelor, stații de spălare și hidrocentrale; în această categorie se situează cca. 6,3% din lungimea cursurilor de apă.

În afara acestor categorii de calitate, există *cursuri de apă degradate* care nu pot fi utilizate în niciun domeniu de activitate; în această situație găsindu-se cca. 7,8% din lungimea cursurilor de apă.

14.1.2. Caracteristicile apelor

Apele de suprafață din România (în majoritate) au următoarele caracteristici[255]:

- PH = 6,5-9,0;
- oxigen dizolvat = 4-9 mg/l;
- reziduu fix = 100-700 mg/l;
- sulfați < 100 mg/l;
- cloruri < 100 mg/l;
- duritate totală <20 grade germane din care duritate temporară <10 grade germane.

14.2. Implicațiile poluării apelor

Prin *poluarea apei* se înțelege[256] *„orice alterare fizică, chimică, biologică sau bacteriologică a apei, inclusiv depășirea nivelului natural de radioactivitate, produsă direct sau indirect de activități umane, care o fac improprie folosirii în scopurile în care această folosire era posibilă înainte de a interveni alterarea"*.

Prin poluare a mediului marin[257] se înțelege „introducerea de către om, direct sau indirect, de substanțe sau energie în mediul marin, inclusiv estuare, care are sau poate avea ca rezultate asemenea efecte dăunătoare cum sunt vătămarea resurselor vii și a vieții marine, pericole pentru sănătatea omului, obstacole pentru activitățile pe mare, inclusiv pescuitul și alte folosințe legitime ale mării, degradarea calității de folosință a apei mării și deteriorarea condițiilor de agrement".

Încă de la începuturile civilizației apa a fost utilizată pentru îndepărtarea deșeurilor și reziduurilor; creșterea explozivă a populației, gradul înalt de urbanizare, apariția unor noi industrii mari consumatoare de apă și, în același timp, producătoare de efecte nocive asupra apei (și a mediului în genere) au determinat apariția și accentuarea fenomenului de „secătuire și poluare a apelor"[258].

Apa este poluată chiar în atmosferă, în momentul condensării vaporilor de apă rezultați din încălzirea solului și apelor de suprafață de către Soare, acolo unde se formează apa meteorică. Apoi, prin epurarea atmosferei („spălarea") de către precipitații, apa meteorică înglobează poluanții care se găsesc în atmosferă. Ajunsă pe sol apa meteorică înglobează poluanții depuși pe sol pentru ca apoi să se „adune" în apele de suprafață sau (și mai grav) să ajungă până la pânza freatică. Acest proces (poluare naturală) fiind unul natural și reprezentând modul în care însăși natura intervine pentru curățirea (epurarea) factorilor de mediu.

Adevărata poluare a apei este cea artificială, care este direct proporțională cu gradul de dezvoltare demografică, urbanistică și industrială.

---

[255] M.A.P.P.M., *Strategia protecției mediului*, R.A. Monitorul Oficial, București, 1996, p. 83.

[256] Anexa 1 a Legii nr. 171/1997 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a II-a - Apa, publicată în M. Of. nr. 325 din 04 noiembrie 1997.

[257] Art. 2 alin. (1) din Convenția privind protecția Mării Negre împotriva poluării (București, 1992) ratificată de România prin Legea nr. 98/1992, publicată în M. Of. nr. 242 din 29 septembrie 1992.

[258] A se vedea și Popescu D., *Tendințe privind colaborarea statelor în domeniul protecției cursurilor de apă internaționale împotriva poluării*, S.C.J. nr. 3/1986.

14.2.1. Formele poluării apei

14.2.1.1. Poluarea fizică

Poluarea fizică este *consecința deversării apelor de răcire* (poluarea termică) *sau a contaminării cu radionuclizi* (poluare radioactivă):

- *poluarea termică* este cauzată în principal de deversarea în receptori (ape de suprafață, în special) a apelor de răcire, cu temperaturi foarte ridicate (chiar 100°C), din diverse ramuri industriale (în special de la centralele atomo-electrice);
- *poluarea radioactivă* este cauzată de contaminarea apelor prin procesul „spălării" rocilor radioactive, dar și (mult mai grav) de contaminarea cu radionuclizi care ajung în apă în urma experiențelor și/sau în urma depozitării necorespunzătoare a deșeurilor radioactive.

14.2.1.2. Poluarea chimică

Poluarea chimică este *consecința deversării fie a unor substanțe chimice care ridică nivelurile normale ale componentelor naturale*, denumite indezirabile, *fie a unor substanțe chimice străine de compoziția naturală a apei*, substanțele toxice și micropoluanți chimici organici:

- *poluarea cu substanțe chimice indezirabile*, elemente chimice care intră în compoziția chimică naturală a apei (fier, mangan, aluminiu, etc.) dar care, în concentrații mari, produc modificări fizice și organoleptice ale apei făcând-o improprie consumului:
  - fier - modifică culoarea (de la galben portocaliu la roșiatic) și gustul (metalic-astringent) în funcție de concentrație în apă; concentrația excepțional admisă în apa potabilă[259] este de 0,3 mg/dm^3 iar în apele de suprafață categoria I[260] este de 0,3 mg/dm^3;
  - mangan - însoțește fierul (în mod obișnuit) și contribuie la modificarea aspectului și gustului apei; concentrația excepțional admisă în apa potabilă este de 0,3 mg/dm^3 iar în apele de suprafață categoria I este de 0,05 mg/dm^3;
  - cupru - modifică culoarea (albăstruie) și gustul (amar astringent); concentrația excepțional admisă în apa potabilă este de 0,1 mg/dm^3 iar în apele de suprafață categoria I este de 0,05 mg/dm^3;
- *poluarea cu substanțe toxice*, azotați, cianuri și metale grele (plumb, mercur, arsen, cadmiu, cobalt, flour etc.):
  - azotați - sursă: agricultura (folosirea sistematică a îngrășămintelor azotate); concentrația maximă admisă în apa potabilă este de 45 mg/dm^3 iar în apele categoria I este de 10 mg/dm^3;
  - cianuri - sursă: industria (apele reziduale); concentrația maximă admisă în apa potabilă este de 0,01 mg/dm^3 iar în apele de suprafață categoria I este de 0,01 mg/dm^3;
  - metale grele:

[259] STAS. 1342/1991.
[260] STAS. 4706/1998.

- ✓ plumb - sursă: industria (chimică, metalurgică) şi agricultura (folosirea fungicidelor); concentraţia maximă admisă în apa potabilă este de 0,05 mg/dm^3 iar în apele de suprafaţă categoria I este de 0,05 mg/dm^3;
- ✓ mercur - sursă: industria (extracţie şi prelucrare) şi agricultura (folosirea fungicidelor); concentraţia maximă admisă în apa potabilă este de 0,001 mg./dm.^{3} iar în apele de suprafaţă categoria I este de 0,001mg./dm.^{3};
- ✓ arsen - sursă: industria (apele reziduale) şi agricultura (folosirea pesticidelor cu arsen); concentraţia maximă admisă în apa potabilă este de 0,05 mg/dm^3 iar în apele de suprafaţă categoria I este de 0,01 mg/dm^3;
- ✓ cadmiu - sursă: industria (metalurgică, chimică, minieră) şi agricultura (folosirea pesticidelor, a fertilizaţilor, etc.); concentraţia maximă admisă în apa potabilă este de 0,005 mg/dm^3 iar în apele de suprafaţă categoria I este de 0,003 mg/dm^3;
- ✓ cobalt - sursă: industria; concentraţia maximă admisă în apele de suprafaţă categoria I este de 1 mg/dm^3;
- ✓ fluor - sursă: industria; concentraţia maximă admisă în apa potabilă este de 1,2 mg/dm^3 iar în apele de suprafaţă categoria I este de 0,5-1,2 mg/dm^3;

▪ *poluarea cu micropoluanţi chimici organici*, produse petroliere, fenoli, pesticide, detergenţi etc.:

- produse petroliere - sursă: industria (extragerea şi prelucrarea ţiţeiului); concentraţia maximă admisă în apele în apele de suprafaţă categoria I este de 0,01 mg/dm^3;
- fenoli - sursă: industria (petrochimică, extracţia şi prelucrarea cărbunelui); concentraţia maximă admisă în apele de suprafaţă categoria I este de 0,001 mg/dm^3;
- pesticide - sursă: agricultura; concentraţia maximă admisă în apa potabilă (pentru toate pesticidele dintr-o clasă) este de 0,05 mg/dm^3;
- detergenţi - conţin două elemente de bază: agentul tensioactiv (A.B.S.: alchilbenzen-sulfonaţi) şi sărurile sodice (fosfaţi, carbonaţi, nitraţi etc.) şi au ca sursă: industria (textilă, pielii), agricultura (folosirea fungicidelor, insecticidelor); concentraţia excepţional admisă în apa potabilă este de 0,5 mg/dm^3.

14.2.1.3. Poluarea (micro) biologică

Poluarea (micro) biologică este fie *consecinţa infestării cu microorganisme* (poluare (micro) biologică primară) *dar şi eutrofizării apei* (poluarea biologică secundară).

▪ *poluarea (micro) biologică primară* este cauzată de infestarea apei cu microorganisme de origine umană şi/sau animală (a căror rezistenţă este suficient de mare: de la 2-3 luni pentru virusuri şi bacterii nesporulate, la câţiva ani pentru formele sporulate) şi au ca sursă: ape reziduale, dejecţii, secreţii patologice etc.;

▪ *poluarea biologică secundară* este cauzată de o dezvoltare masivă şi accelerată a algelor şi a vegetaţiei subacvatice (eutrofizarea apei) apa devenind improprie folosinţei ca atare dar şi tratării pentru a deveni potabilă.

14.2.2. Efectele poluării apelor

Aşa cum precizam, pe de o parte, încă de la începuturile civilizaţiei, apa a fost utilizată pentru îndepărtarea deşeurilor şi reziduurilor (şi este utilizată şi în prezent) şi, pe de altă parte, apa are un rol foarte important în procesul de epurare a factorilor de mediu datorită faptului că reuşeşte să „adune" poluanţii din aer şi de pe sol.

Totuşi, această concentrare a poluanţilor şi din celelalte medii are consecinţe negative asupra tuturor ecosistemelor:

- *asupra vegetaţiei*
  - *terestre*: pe de o parte, apele meteorice (poluanţii înglobaţi în acestea) afectează direct frunzele (stratul cerat protector, mai precis) cauzând pierderea acestora şi, pe de altă parte, apele poluate care se infiltrează în sol determină (poluanţii care ajung în sol prin intermediul acestora) creşterea solubilităţii unor elemente toxice care, la rândul lor, împiedică absorbţia nutrienţilor la nivelul rădăcinii (a se vedea şi supra 13.2.2.1.);
  - *acvatice*: apele îmbogăţite cu nitraţi (deficitari în apele sărate) şi fosfaţi (deficitari în apele dulci), proveniţi (în special) din fertilizatorii aplicaţi în exces şi „spălaţi" de apele meteorice, cauzează o dezvoltare luxuriantă a vegetaţiei acvatice care, (vegetaţie) epuizează oxigenul şi (în final) moare;
- *asupra faunei*
  - *terestre*: substanţele toxice din apa poluată, prin ingestie, pot cauza intoxicaţii sau chiar decesul;
  - *acvatice*: pe de o parte, substanţele toxice pot creşte aciditatea apei care, la rândul ei, determină declinul şi (în final) dispariţia unor specii şi, pe de altă parte, eutrofizarea apei determină scăderea nivelului de oxigen şi asfixierea respectivelor populaţii;
- *asupra oamenilor*: prin apa infestată, pe de o parte, se pot transmite bacterii (care cauzează febra tifoidă, holera etc.), virusuri (care cauzează poliomielita, hepatita etc.), paraziţi (care cauzează giardiaza, tricomoniaza etc.), alţi agenţi infecţioşi[261] a căror răspândire este condiţionată de prezenţa unor vectori ca ţânţarii (în cazul malariei), muştele tse-tse (în cazul „bolii somnului") etc. (boli infecţioase care constituie o adevărată problemă în ţările mai puţin dezvoltate din Africa, Asia, America Latină, etc.) şi, pe de altă parte, substanţele toxice (care au proprietate de a migra în lanţul trofic) ajung (prin intermediul hranei consumate) în organism afectând sistemul imunitar, endocrin sau producând decesul (în perioada 1956-1965, insula Kyushu, Japonia, au decedat 41 persoane, decese cauzate de intoxicaţii cu mercur datorate peştilor consumaţi)[262]; cu titlu de exemplu: D.D.T. (0,015 mg/l) → plancton (0,04 mg/kg) → nevertebrate (0,3 mg/kg) → peşti (8 mg/kg) → păsări (24 mg/kg).

---

[261] a se vedea şi Penescu A. (coord.), Băbeanu N., Marin D. I., *Ecologie şi protecţia mediului*, Ed. Sylvi, Bucureşti, 2001, p. 193.

[262] Vişan S., Angelescu A., Alpopi C., *Mediul înconjurător. Poluare şi protecţie, edţ. a II-a*, Ed. Economică, 2000, p. 171.

14.2.3. Cazuistică

Dintre *dezastrele naturale majore* înregistrate, de amintit, cu titlu de exemplu:

- *1981* (iulie), *Provincia Sechuan, China*, inundațiile au provocat moartea a 1.385 persoane şi rănirea a altor 14.109; de asemenea, au fost afectate 10 mil. de persoane şi un număr de 135 de comitate (dintr-un total de 212); inundațiile aproape au distrus barajul de a Gezhouba şi au compromis peste 1 mil. acri de teren agricol;
- *1987* (august-septembrie), *Bangladesh*, inundațiile au provocat moartea a 70 persoane, în timp ce alte 24 mil. persoane (dintr-o populație totală de 100 mil.) au rămas fără adăpost şi hrană; au fost distruse 2 mil. case şi 2.600 km şosea iar o suprafață de 4,3 mil. acri de teren agricol a fost devastată;
- *1992* (septembrie), *Pakistan*, ploile torențiale au provocat inundații ce au acoperit sute de sate şi suprafețe agricole, în special, în Punjab (cea mai afectată zonă); s-au înregistrat peste 2.000 morți, iar mai mult de 3 mil. persoane au rămas fără locuință;
- *1993* (martie), *SUA*, precipitațiile abundente (sub formă de ninsoare) şi inundațiile au devastat zona situată între Florida Keys, Deep South şi New England, partea de nord; cca. 50 tornade au afectat Florida iar peste 163 persoane au fost ucise;
- *1995* (ianuarie), *nord-vestul Europei*, inundațiile cauzate de ploile abundente şi topirea zăpezii au determinat peste 30.000 persoane să-şi părăsească locuințele în Belgia, Franța, Germania; s-au înregistrat 40 de morți;
- *1995* (iunie-iulie), *sudul Chinei*, inundații ce au provocat moartea a 1.200 persoane, în timp ce alte 1,2 mil. au rămas fără locuință (în provincia Hunan);
- *1996* (ianuarie), *Indonezia*, inundații care au afectat peste 50.600 de gospodării iar 24.600 persoane au fost evacuate; s-au înregistrat 18 morți şi 480 răniți grav;

Dintre *dezastrele majore provocate de factorul uman* înregistrate, de amintit, cu titlu de exemplu:

- *1967* (martie), în apropriere de *Cornwall, Anglia*, petrolierul „Torrey Canyon" (123.000 t), sub pavilion liberian, s-a ciocnit de un recif, scufundându-se; 119.000 t petrol s-au revărsat poluând 180 km de plajă;
- *1972* (decembrie), în *Golful Oman*, petrolierul „Sea Star" s-a ciocnit de un alt vas, 115.000 t petrol răspândindu-se în apă;
- *1976* (martie), în largul *portului francez Brest*, petrolierul liberian „Olympic Bravery" s-a rupt în două în timpul unei furtuni; din cele 1.200 t de petrol aflate în vas, 800 t. s-au revărsat în mare, poluând 2 km. de coastă;
- *1979* (iunie), *Golful Mexic*, s-a produs o scurgere de petrol (peste 500.000 t) ce format o peliculă (de petrol) întinsă pe 640 de mile marine;
- *1991* (începutul anului), *Golful Persic*, s-a afirmat (fără a exista o dovadă în acest sens) că în timpul războiului din Golf, forțele irakiene au deversat 5-10 mil. barili petrol în Golf, care au dus la formarea unei pelicule de petrol pe o distanță de 400 de mile de coastă, punând în pericol mediul şi sănătatea pescarilor din zonă;
- *1992* (decembrie), nord-vestul *portului La Coruna Spania*, un petrolier grecesc a eşuat şi a explodat; pierderea a fost estimată la 70.000 t petrol, deversat în mare care a avut consecințe grave în ceea ce priveşte echilibrul ecologic;

- *1995* (începutul anului), *aproprierea oraşului Tulun, Rusia*, spargerea unei conducte de transport a dus la eliberarea unei cantităţi de 3.500 t petrol (în zona apropiată) formând o peliculă la suprafaţa râului Kurzanka, ale cărui ape sunt adunate în lacul de acumulare Brastsk (o importantă resursă de apă potabilă şi de energie pentru întreaga regiune).

14.3. Protecţia apei

14.3.1. Reglementări interne în materie

14.3.1.1. Regimul general de protecţie a apelor

Regimul general de protecţie a apelor (împreună cu ecosistemele acvatice) este stabilit prin reglementarea cadru privind protecţia mediului (OUG nr. 195/2005)[263], în cap. IX.

Protecţia apelor de suprafaţă şi subterane are ca ***obiect*** menţinerea şi îmbunătăţirea calităţii şi productivităţii biologice ale acestora, în scopul evitării unor efecte negative asupra mediului, sănătăţii umane şi bunurilor materiale [art. 55 alin. (1)].

Conservarea, protecţia şi îmbunătăţirea calităţii apelor costiere şi maritime urmăreşte reducerea progresivă a evacuărilor, emisiilor sau pierderilor de substanţe prioritare/prioritar periculoase în scopul atingerii obiectivelor de calitate stipulate în Convenţia privind protecţia Mării Negre împotriva poluării, semnată la Bucureşti la 21 aprilie 1992, ratificată prin Legea nr. 98/1992 [art. 55 alin. (2)].

Se instituie în sarcina persoanelor fizice şi juridice următoarele *obligaţii*[264]:

- să execute toate lucrările de refacere a resurselor naturale, de asigurare a migrării faunei acvatice şi de ameliorare a calităţii apei prevăzute (cu termen) în acordul respectiv în autorizaţia de mediu şi să monitorizeze zona de impact;
- să se doteze, în cazul deţinerii de nave, platforme plutitoare sau de foraje marine, cu instalaţii de stocare sau de tratare a deşeurilor, instalaţii de epurare a apelor uzate şi racorduri de descărcare a acestora în instalaţii de mal sau plutitoare;
- să amenajeze porturile cu instalaţii de colectare, prelucrare, reciclare sau neutralizare a deşeurilor petroliere, menajere sau de altă natură, stocate pe navele fluviale şi maritime, şi să constituie echipe de intervenţie în caz de poluare accidentală a apelor şi a zonelor de coastă;
- să nu evacueze ape uzate de pe nave sau platforme plutitoare direct în apele naturale şi să nu arunce de pe acestea niciun fel de deşeuri;
- să nu spele obiecte, produse, ambalaje, materiale care pot produce impurificarea apelor de suprafaţă;
- să nu deverseze în apele de suprafaţă, subterane şi maritime ape uzate, fecaloid menajere, substanţe petroliere, substanţe prioritare/prioritar periculoase;

---

[263] OUG nr. 195/2005 publicată în M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005.
[264] Art. 58 lit. a)-g).

- să nu arunce şi să nu depoziteze pe maluri, în albiile râurilor şi în zonele umede şi de coastă deşeuri de orice fel şi să nu introducă în ape explozibile, tensiune electrică, narcotice, substanţe prioritare/prioritar periculoase.

14.3.1.2. Regimul special al apelor

Regimul special al apelor este stabilit prin Legea nr. 107/1996[265] a apelor.

Această reglementare sectorială consacră[266], la nivel de *principiu*, *„Apa nu este un produs comercial oarecare, ci este un patrimoniu natural care trebuie protejat, tratat şi apărat ca atare* (...) *Cunoaşterea, protecţia, punerea în valoare şi utilizarea durabilă a resurselor de apă sunt acţiuni de interes general"*, considerând[267] că apele reprezintă atât o resursă naturală regenerabilă, vulnerabilă şi limitată, element indispensabil pentru viaţă şi pentru societate, cât şi factor determinant în menţinerea echilibrului ecologic (dimensiunea fizică), dar şi materie primă pentru activităţi productive, sursă de energie şi cale de transport (dimensiunea economică).

În acest sens, se stipulează[268]:

- dreptul de folosinţă, cât şi obligaţiile corespunzătoare rezultate din protecţia şi conservarea resurselor de apă vor fi exercitate în conformitate cu prevederile respectivei legi, cu excepţia apelor geotermale pentru care se vor adopta reglementări speciale;
- apele, malurile şi albiile acestora (indiferent de persoana fizică sau juridică care le administrează) sunt supuse dispoziţiilor respectivei legi precum şi prevederilor din convenţiile internaţionale la care România este parte;
- lucrările care se construiesc pe ape sau care au legătură cu apele şi prin care (direct ori indirect) se produc modificări temporare sau definitive asupra calităţii apelor ori regimului de curgere a acestora, sunt supuse (de asemenea) prevederilor respectivei legi;
- conservarea, protecţia şi îmbunătăţirea mediului acvatic, în condiţiile utilizării durabile a resurselor de apă, au la bază principiile precauţiei, prevenirii, evitării daunelor la sursă şi poluatorul plăteşte şi trebuie să ţină seama de vulnerabilitatea ecosistemelor acvatice situate în Delta Dunării şi în Marea Neagră, deoarece echilibrul acestora este strâns influenţat de calitatea apelor interioare care se varsă în acestea.

Scopul[269] prezentei reglementări îl constituie:

- conservarea, dezvoltarea şi protecţia resurselor de apă, cât şi asigurarea unei curgeri libere a apelor;
- protecţia împotriva oricărei forme de poluare şi de modificare a caracteristicilor resurselor de apă, a malurilor şi albiilor sau cuvetelor acestora;
- atingerea obiectivelor de mediu pentru corpurile de apă de suprafaţă şi subterane;
- conservarea şi protejarea ecosistemelor acvatice;
- asigurarea alimentării cu apă potabilă a populaţiei şi a salubrităţii publice;

---

[265] Legea nr. 107/1996 publicată în M. Of. nr. 244 din 08 octombrie 1996.
[266] Art. 1 alin. (1^1) şi (2).
[267] Art. 1 alin. (1).
[268] Art. 1 alin. (3)-(6).
[269] Art. 2.

- gospodărirea durabilă a apei şi repartiţia raţională şi echilibrată a acestei resurse, cu menţinerea şi cu ameliorarea calităţii şi regenerării naturale a apelor;
- apărarea împotriva inundaţiilor şi a oricăror altor fenomene hidrometeorologice periculoase;
- managementul riscului la inundaţii, cu scopul de a reduce consecinţele negative pentru sănătatea umană, mediu, patrimoniul cultural şi activitatea economică;
- satisfacerea cerinţelor de apă ale agriculturii, industriei, producerii de energie, a transporturilor, aquaculturii, turismului, agrementului şi sporturilor nautice, ca şi ale oricăror alte activităţi umane;
- integrarea aspectelor cantitative şi calitative atât pentru apele de suprafaţă, cât şi pentru apele subterane care aparţin aceluiaşi sistem ecologic, hidrologic si hidrogeologic;
- asigurarea protecţiei ecosistemelor acvatice situate în imediata vecinătate a coastelor, în golfuri sau aflate în Marea Neagră;
- promovarea utilizării durabile a apelor pe baza protecţiei pe termen lung a resurselor disponibile de apă;
- conservarea, protecţia şi îmbunătăţirea mediului acvatic prin măsuri specifice pentru reducerea progresivă a evacuărilor, emisiilor sau pierderilor de substanţe prioritare şi încetarea sau eliminarea treptată a evacuărilor, emisiilor sau pierderilor de substanţe prioritar periculoase;
- reducerea progresivă a poluării apelor subterane şi prevenirea poluării ulterioare;
- atingerea obiectivelor Convenţiei pentru protecţia Mării Negre împotriva poluării în ceea ce priveşte încetarea sau eliminarea etapizata a evacuărilor, emisiilor sau pierderilor de substanţe prioritare pentru atingerea în mediul marin a concentraţiilor acestor substanţe aproape de valorile fondului natural şi aproape de valoarea zero pentru substanţele de sinteză;
- prevenirea deteriorării ulterioare, protecţia şi îmbunătăţirea stării ecosistemelor acvatice şi, în ceea ce priveşte cerinţele de apă, a ecosistemelor terestre şi a zonelor umede ce depind în mod direct de ecosistemele acvatice.

Resursele de apă, de suprafaţă şi subterane sunt monopol natural de interes strategic. Stabilirea regimului de folosire a resurselor de apă, indiferent de forma de proprietate, este un drept exclusiv al Guvernului, exercitat prin autoritatea publică centrală din domeniul apelor (art. 4).

Gospodărirea apelor este *considerată* o activitate unitară, raţională şi integrată, care se organizează şi se desfăşoară pe bazine hidrografice (ca entităţi geografice indivizibile de gospodărire cantitativă şi calitativă a resurselor de apă), care se bazează pe principiul solidarităţii umane şi interesului comun şi se realizează prin colaborare şi cooperare strânsă, la toate nivelurile administraţiei publice, a utilizatorilor de apă, a reprezentanţilor colectivităţilor şi a populaţiei, pentru realizarea maximului de profit social; gospodărirea apelor trebuie să considere ca un tot unitar apele de suprafaţă şi subterane atât sub aspect cantitativ, cât şi calitativ, în scopul asigurării dezvoltării durabile [art. 6 alin. (1) şi (2)].

Asigurarea *protecţiei cantitative* a resurselor de apă, se realizează prin:

- stabilirea dreptului de folosinţă a apelor de suprafaţă şi subterane (inclusiv a celor arteziene) se realizează prin autorizaţia de gospodărire a apelor iar exercitarea se realizează potrivit prevederilor legale [art. 9 alin. (1)], acestea putând fi folosite liber (cu respectarea normelor sanitare şi de protecţie a

calității apelor) pentru băut, adăpat, udat, spălat, îmbăiat și alte treburi gospodărești, dacă pentru aceasta nu se folosesc instalații sau se folosesc instalații de capacitate mică de până la 0,2 l/s destinate exclusiv satisfacerii necesităților gospodăriilor proprii [art. 9 alin. (2)];

- obligarea utilizatorilor de apă să economisească apa prin folosirea judicioasă, precum și să asigure întreținerea și repararea instalațiilor proprii și (după caz) a celor din sistemele de alimentare cu apă și canalizare [art. 12 alin. (1)];
- autorizarea autorității publice centrale din domeniul apelor și Administrației Naționale „Apele Române" pentru a lua măsuri de limitare sau de suspendare provizorie a folosirii apei, pentru a face față unui pericol sau consecințelor unor accidente, secetei, inundațiilor sau unui risc de lipsă de apă datorată supraexploatării resursei (art. 13).

Asigurarea *protecției calitative* a resurselor de apă, se realizează prin:

- aprobarea normelor de calitate a resurselor de apă (prin hotărâre a Guvernului, la propunerea autorității publice centrale din domeniul apelor) [art. 15 alin. (2)];
- aprobarea normelor privind calitatea apei potabile, supravegherea, inspecția sanitară și monitorizarea calității apei potabile, precum și a normelor privind calitatea apelor utilizate pentru îmbăiere și referitoare la supravegherea, inspecția sanitară și controlul zonelor naturale utilizate pentru îmbăiere (prin hotărâre a Guvernului, la propunerea autorității publice centrale din domeniul sănătății) [art. 15 alin. (3) și (3^1)];
- aprobarea limitelor de încărcare cu poluanți a apelor evacuate în resursele de apă (prin hotărâre a Guvernului, la propunerea autorității publice centrale din domeniul apelor și autorității publice centrale din domeniul sănătății) [art. 15 alin. (4)];
- interzicerea poluării resurselor de apă în orice mod [art. 15 alin. (1)];
- interzicerea depășirii limitelor de descărcare înscrise în avizul sau autorizația de gospodărire a apelor, care sunt limite maxime admise [art. 15 alin. (5)];
- interzicerea punerii în funcțiune de obiective economice noi sau dezvoltarea celor existente, dării în funcțiune de noi ansambluri de locuințe, introducerii de tehnologii modificate (la obiectivele economice existente) care măresc gradul de încărcare a apelor uzate, fără punerea concomitentă în funcțiune a rețelelor de canalizare și a instalațiilor de epurare ori fără realizarea altor lucrări și măsuri care să asigure (pentru apele uzate evacuate) respectarea prevederilor impuse prin autorizația de gospodărire a apelor [art. 16 alin. (1) lit. a)];
- interzicerea realizării de lucrări noi pentru alimentarea cu apă potabilă sau industrială ori de extindere a celor existente, fără realizarea sau extinderea corespunzătoare și concomitentă a rețelelor de canalizare și a instalațiilor de epurare necesare [art. 16 alin. (1) lit. b)];
- interzicerea aruncării sau introducerii în orice mod, în albiile cursurilor de apă, în cuvetele lacurilor sau ale bălților, în Marea neagră și în zonele umede, precum și depozitării pe malurile acestora a deșeurilor de orice fel [art. 16 alin. (1) lit. c)];
- interzicerea evacuării de ape uzate în apele subterane, lacurile naturale sau de acumulare, în bălți, helești sau în iazuri, cu excepția iazurilor de decantare [art. 16 alin. (1) lit. d)];

- interzicerea utilizării de canale deschise (de orice fel) pentru evacuările ori scurgerile de ape fecaloid-menajere sau cu un conținut periculos [art. 16 alin. (1) lit. e)];
- interzicerea spălării în cursurile de apă sau în lacuri şi pe malurile acestora a vehiculelor, autovehiculelor, a altor utilaje şi agregate mecanice, precum şi a ambalajelor sau obiectelor care conțin substanțe periculoase [art. 16 alin. (1) lit. f)];
- interzicerea spălării animalelor domestice deparazitate în afara locurilor special amenajate în acest scop [art. 16 alin. (1) lit. g)];
- interzicerea aruncării sau evacuării în instalații sanitare sau în rețelele de canalizare a deşeurilor periculoase şi/sau substanțelor periculoase [art. 16 alin. (1) lit. h)];
- interzicerea spălării, în cursurile de apă sau în lacuri, pe malurile acestora, pe diguri sau baraje, a obiectelor de uz casnic, cu folosirea substanțelor chimice de orice fel [art. 16 alin. (1) lit. i)];
- interzicerea deschiderii şi exploatării, în zonele de terasă, a punctelor de extracție a agregatelor minerale fără aviz de gospodărire a apelor, respectiv fără autorizație de gospodărire a apelor [art. 16 alin. (1) lit. j)];
- interzicerea, în zonele de protecție (instituite potrivit prezentei reglementări), a depozitării gunoaielor şi deşeurilor (de orice fel), precum şi a depozitării şi folosirii de îngrăşăminte, pesticide sau alte substanțe periculoase [art. 16 alin. (2)].

Mecanismul economic în domeniul apelor (reglementat în capitolul V), reprezintă *principala inovație* adusă de această lege, plecându-se de la premisa că „apa constituie o valoare economică, în toate formele sale de utilizare", se instituie aplicarea de stimuli economici pentru încurajarea conservării, refolosirii şi economisirii apei precum şi aplicarea de penalități celor care risipesc sau poluează resursele de apă [art. 80 alin. (1)]. Acest *mecanism economic specific include* sistemul de contribuții, plăți, bonificații şi penalități [art. 80 alin. (2)] care *se aplică* tuturor utilizatorilor [art. 81 alin. (1)]:

- *bonificațiile* se acordă utilizatorilor de apă care demonstrează (constant) o grijă deosebită pentru folosirea rațională şi pentru protecția calității apelor, evacuând constant (odată cu apele uzate epurate) substanțe impurificatoare mai mici decât cele înscrise în autorizația de gospodărire a apelor [art. 82 alin. (1)];
- *penalitățile* se aplică acelor utilizatori de apă la care se constată abateri de la prevederile reglementate atât pentru depăşirea cantităților de apă utilizate, cât şi a concentrațiilor şi cantităților de substanțe impurificatoare evacuate în resursele de apă [art. 82 alin. (2)].

De asemenea, fără a analiza aceste dispoziții, sunt prevăzute obligații în sarcina utilizatorilor de apă în scopul folosirii raționale şi protejării calității resurselor de apă (art. 17-19), o serie de reguli privind evacuarea apelor de mină, de zăcământ, uzate industrial (art. 20), evacuarea apelor uzate provenite de la nave şi instalații plutitoare sau foraj marin (art. 22), precum şi prevenirea poluărilor accidentale şi înlăturarea efectelor acestora (art. 23); totodată, este reglementat regimul de folosire a albiilor (secțiunea a 2-a, art. 25-27), regimul de servituți şi expropriere (secțiunea a 3-a, art. 28-34) etc.

În capitolul III „Gospodărirea apelor" sunt detaliate măsurile ce privesc: cunoaşterea resurselor de apă (secțiunea 1, art. 35-38); protecția albiilor minore, a malurilor şi a lucrărilor de gospodărire a apelor (secțiunea a 2-a art. 39-42); planificarea în domeniul managementului şi amenajării apelor (secțiunea a 3-a art. 43-47); regimul lucrărilor care se construiesc pe ape sau care au legătură cu apele (secțiunea a 4-a art. 48-66); apărarea

împotriva inundațiilor, fenomenelor meteorologice periculoase şi accidentelor la construcții hidrotehnice (secțiunea a 5-a art. 67-76), managementul riscului la inundații (secțiunea a 5^1 a art. 76^1-76^{11}); participarea publicului (secțiunea a 6-a art. 77) – instituindu-se obligația consultării utilizatorilor de apă, riveranilor sau publicului pentru luarea măsurilor ce afectează interesul acestora (excepție făcând situațiile speciale: secete, inundații, etc.) – etc.

14.3.1.3. Planul de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a II-a - Apa

Planul de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a II-a - Apa, a fost aprobat prin Legea nr. 171/1997[270].

Lucrările prevăzute în prezenta lege pentru Planul de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a II-a - Apa, sunt considerate *„de interes național şi constituie cauză de utilitate publică"* (art. 2). În acest sens autoritățile administrației publice vor coopera în aplicarea prevederilor respectivei legi, luând *măsuri* pentru[271]:

- asigurarea protecției resurselor de apă împotriva epuizării, poluării şi degradării lor, printr-o utilizare durabilă;
- corelarea resurselor cu cerințele de apă pentru populație, industrie, irigații şi alte folosințe, precum şi integrarea acestor acțiuni în amenajarea teritoriului (pe termen scurt, mediu şi lung);

Stabilirea priorităților privind apa se face de către M.A.P.P.M., în corelare cu programele de interes național (art. 6);

Delimitarea zonelor (cuprinse în anexe) *cu disfuncționalități mari* în alimentarea cu apă potabilă şi/sau canalizare a municipiilor şi oraşelor, a zonelor cu localități rurale cu resurse reduse de apă, a zonelor cu resurse de apă poluate de industrie, precum şi a zonelor necesare pentru lucrări de irigații şi/sau desecări (care necesită măsuri prioritare de reabilitare) *se stabileşte prin documentații de urbanism şi/sau de amenajare a teritoriului*, aprobate potrivit legii (art. 7).

14.3.1.4. Regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei contigue şi al zonei economice exclusive ale României

Regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei contigue şi al zonei economice exclusive ale României este stabilit prin Legea nr. 17/1990[272], care conține reglementări ce vizează protecția mediului marin (în cap. VII).

Prevenirea, reducerea şi menținerea sub control a poluării mediului marin, provocată sau care este legată de activitățile din apele maritime interioare, din marea teritorială, din zona economică exclusivă şi din atmosfera de deasupra acestora se realizează în conformitate cu legislația română în vigoare şi cu convențiile internaționale la care România este parte [art. 43 alin. (1)].

În acest sens, organele române competente stabilesc norme şi iau măsuri pentru protejarea şi conservarea mediului marin, precum şi pentru prevenirea, reducerea şi menținerea sub control a poluării mediului marin şi în legătură cu menținerea securității

---

[270] Legea nr. 171/1997 publicată în M. Of. nr. 325 din 24 noiembrie 1997.
[271] Art. 4.
[272] Legea nr. 17/1990 (R) publicată în M. Of. nr. 252 din 08 aprilie 2014.

şi a protecţiei navigaţiei specifice zonei respective şi asigură respectarea şi aplicarea acestora în porturi, în apele maritime interioare[273], în marea teritorială[274] şi în zona economică exclusivă[275] ale României care vizează toate sursele de poluare a mediului marin [art. 43 alin. (2)] şi includ (în special) măsuri care limitează:

- evacuarea de substanţe toxice (dăunătoare sau nocive), mai ales substanţe nedegradabile, provenind din surse terestre, din atmosferă ori prin atmosferă sau prin scufundare [art. 43 alin. (3) lit. a)];
- poluarea de către nave, îndeosebi măsurile pentru prevenirea accidentelor şi pentru a se face faţă cazurilor de urgenţă, a se asigura securitatea operaţiunilor pe mare, a se preveni deversările (fie că sunt intenţionate sau nu) şi pentru a se reglementa proiectarea, construcţia, echiparea şi exploatarea navelor şi componenţa/structura personalului afectat acestora [art. 43 alin. (3) lit. b)];
- poluarea provenind de la instalaţiile sau aparatura utilizată pentru explorarea ori exploatarea resurselor naturale de pe fundul mării şi din subsolul ei, în mod deosebit măsurile pentru prevenirea accidentelor şi pentru a se face faţă cazurilor de urgenţă, a se asigura securitatea operaţiunilor pe mare şi a se reglementa proiectarea, construcţia, echiparea şi exploatarea acestor instalaţii şi aparaturi şi componenţa/structura personalului afectat acestora [art. 43 alin. (3) lit. c)];
- poluarea provenind de la celelalte instalaţii sau aparaturi care funcţionează în mediul marin, aplicând măsurile pentru prevenirea accidentelor şi pentru a se face faţă cazurilor de urgenţă, a se asigura securitatea operaţiunilor pe mare şi a se reglementa proiectarea, construcţia, echiparea şi exploatarea acestor instalaţii şi aparaturi şi componenţa/structura personalului afectat acestora [art. 43 alin. (3) lit. d)];

De asemenea, se interzice (potrivit legislaţiei în vigoare) poluarea apelor maritime interioare, a mării teritoriale şi a zonei economice exclusive, precum şi a atmosferei de deasupra acestora, prin orice mod sau mijloace, cum ar fi: deversarea, aruncarea, scufundarea sau degajarea de pe nave ori alte instalaţii plutitoare (submersibile sau fixe) de pe aparate de zbor, precum şi de către surse aflate pe ţărm a unor substanţe sau deşeuri nedegradabile, toxice, radioactive, hidrocarburi, precum şi a altor substanţe nocive, dăunătoare sau periculoase pentru sănătatea oamenilor ori pentru flora şi fauna mării, sau a altor reziduuri ori materiale care pot să producă pagube ţărmului românesc ori să creeze obstacole în calea utilizării legitime a mării (art. 44).

14.3.1.5. Măsuri de protecţie a calităţii resurselor de apă

Măsuri de protecţie a calităţii resurselor de apă sunt stabilite prin HG nr. 472/2000[276].

---

[273] *Apele maritime interioare* sunt constituite din suprafeţele de apă situate între ţărmul mării şi liniile de bază stabilite în art. 2 alin. (2) – liniile de bază sunt liniile celui mai mare reflux de-a lungul ţărmului sau (după caz) liniile drepte care unesc cele mai avansate ale ţărmului, inclusiv ale ţărmului dinspre larg al insulelor, ale locurilor de acostare, amenajărilor hidrotehnice şi ale altor instalaţii portuare permanente – (art. 5).

[274] *Marea teritorială* cuprinde fâşia de mare adiacentă ţărmului ori (după caz) apelor maritime interioare, având lungimea de 12 mile marine (22.224 m.) măsurată de la liniile de bază [art. 2 alin. (1)].

[275] *Zona economică exclusivă* a României este instituită în spaţiul marin al ţărmului românesc la Marea Neagră, situat dincolo de limita apelor mării teritoriale şi adiacent acestora, în care România îşi exercită drepturi suverane şi jurisdicţia asupra resurselor naturale ale fundului mării, subsolului acestuia şi coloanei de apă de deasupra, precum şi în ceea ce priveşte diferitele activităţi legate de explorarea, exploatarea, protecţia, conservarea mediului şi gestionarea acestora [art. 9 alin. (1)].

[276] HG nr. 472/2000 publicată în M. Of. nr. 272 din 15 iunie 2000.

Protecția resurselor de apă de suprafață și subterane și a ecosistemelor acvatice are ca obiect ameliorarea și menținerea calității naturale a acestora în scopul evitării unor efecte negative asupra mediului și sănătății umane, în contextul realizării unei dezvoltări durabile (art. 1).

În acest sens, *se stabilesc*[277] (în funcție de capacitatea de primire a receptorilor) *și se înscriu* (în avizele și autorizațiile de gospodărire a apelor eliberate utilizatorilor de apă) *concentrațiile maxime admise ale poluanților conținuți de apele uzate evacuate* în resursele de apă, în soluri permeabile sau în depresiuni cu scurgere asigurată natural, precum și în rețele de canalizare, Administrația Națională „Apele Române" fiind abilitată[278] să urmărească (prin sistemul național de supraveghere a calității apelor) starea calității resurselor de apă de suprafață și subterane, precum și modul de respectare a concentrațiilor de poluanți înscrise în actele de reglementare emise utilizatorilor pentru protecția calității apelor și percepând[279] pentru serviciile de monitorizare cantitativă și calitativă a poluanților din apele uzate evacuate și de protecție a calității resurselor de apă (pe bază de contract) tarife.

Ca o *concretizare* a prevederilor Legii apelor [art. 82 alin. (1) și (2)] *referitoare la bonificații și penalități*:

- utilizatorii de apă care manifestă constant o grijă deosebită cu privire la protecția calității apelor și care realizează evacuarea apelor uzate epurate în concentrații mai reduse de substanțe impurificatoare decât cele înscrise în autorizația de gospodărire a apelor vor primi bonificații [art. 5 alin. (1)], care se acordă în procent de 10% din valoarea anuală a serviciilor de monitorizare a poluanților din apele uzate evacuate [art. 5 alin. (2)] și se calculează de Administrația Națională „Apele Române" și se acordă utilizărilor cu aprobarea M.A.P.P.M. [art. 5 alin. (3)];
- utilizatorii de apă sunt penalizați (în cuantumul prevăzut în anexa 2) pentru depășirea concentrațiilor maxime admise ale poluanților din apele uzate evacuate înscrise în contractele de furnizare a serviciilor [art. 4 alin. (1)], unitatea penalizată trebuind să achite cuantumul penalității (prin ordin de plată) în termen de 10 zile lucrătoare de la primirea procesului-verbal de constatare [art. 4 alin. (5)] iar sumele de bani încasate cu titlu de penalități (calculate conform modelului prezentat în anexa 4) se fac venit la Fondul apelor [art. 4 alin. (7)].

14.3.2. Reglementări regionale și internaționale în materie

14.3.2.1. Actul final de la Helsinki al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa

Actul final de la Helsinki (1975) al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa[280] (așa cum am precizat) abordează în capitolul 5 („Cooperarea în domeniul economiei, științei și tehnicii și mediul") și *problematica mediului* (în general).

---

[277] Art. 2 alin. (1).
[278] Art. 2 alin. (2).
[279] Art. 3 alin. (2).
[280] Publicat în B. Of. nr. 92/13.08.1975.

Se stipulează[281] „pentru atingerea acestor obiective (obiectivele cooperării stabilite la pct. 5.2. n.ns.), statele participante vor folosi toate posibilitățile de cooperare în domeniul mediului, în special în domeniile ... *Lupta împotriva poluării apelor și folosirea resurselor de apă dulce*: Prevenirea poluării apelor, îndeosebi a râurilor care traversează frontierele și a lacurilor internaționale și lupta împotriva acestei poluări; tehnici de ameliorare a calității apei și perfecționarea căilor și mijloacelor de epurare a apelor reziduale industriale și urbane; metode de evaluare a resurselor de apă dulce și ameliorarea folosirii lor, îndeosebi prin punerea la punct a unor metode de producție mai puțin poluante și care să asigure un consum mai mic de apă dulce. *Protecția mediului marin* al statelor participante și, în special, al Mării Mediterane împotriva poluanților provenind din surse situate pe uscat și a celor proveniți de pe nave și alte vase, îndeosebi împotriva produselor nocive enumerate în anexele I și II ale Convenției de la Londra cu privire la prevenirea poluării marine prin scufundarea de deșeuri și alte substanțe; probleme ale menținerii echilibrelor ecologice marine și lanțurilor alimentare, în special acelea care pot avea ca origine exploatarea și explorarea resurselor biologice și minerale ale mării și ale fundului mării".

De asemenea, în ce privește *formele și metodele de cooperare*[282], „Statele participante declară că problemele cu privire la protecția și ameliorarea mediului vor fi soluționate pe bază atât bilaterală cât și multilaterală, inclusiv regională și subregională, folosind din plin modalitățile și formele de cooperare existente ... Statele participante dezvoltă o astfel de cooperare, între altele: ... sprijinind și încurajând aplicarea convențiilor internaționale corespunzătoare la care sunt parte, în special a celor care au ca obiect prevenirea și combaterea poluării mărilor și apelor dulci, recomandând statelor să ratifice convențiile deja semnate, precum și să examineze posibilitatea de aderare la alte convenții corespunzătoare la care până în prezent nu sunt părți ...".

14.3.2.2. Convenția internațională pentru prevenirea poluării de către nave

Convenția internațională pentru prevenirea poluării de către nave a fost adoptată la Londra, în anul 1973[283]. Are ca structură: preambul, 20 articole.

În *preambul* se afirmă „Părțile la convenție, ... recunoscând că deversarea deliberată, din neglijență sau accidentală, de hidrocarburi și alte substanțe dăunătoare de către nave constituie o sursă serioasă de poluare, ... dorind să pună capăt poluării intenționate a mediului marin cu hidrocarburi și alte substanțe dăunătoare și să reducă la minimum deversarea accidentală de astfel de substanțe, considerând că cel mai bun mijloc de a realiza acest obiectiv este stabilirea de reguli de folosință generală și care nu se limitează numai la poluarea cu hidrocarburi, au căzut de acord ...".

Ca *obligație generală* ce incumbă statelor părți, se stabilește să pună în aplicare prevederile prezentei convenții și ale anexelor[284] sale pentru prevenirea poluării mediului marin prin deversarea[285] de substanțe dăunătoare[286] sau a apelor uzate conținând astfel de substanțe, contrar prevederilor convenției (art. 1 alin. (1)).

---

[281] Pct. 5.3. alin. (3), (4).

[282] Pct. 5.4.

[283] România a aderat prin Legea nr. 6/1993 publicată în M. Of. nr. 57 din 18 martie 1993.

[284] Anexele I-V conțin dispoziții referitoare la construcția și exploatarea navelor, vizând reducerea poluării cu hidrocarburi, substanțe periculoase lichide, substanțe periculoase solide, ape uzate și resturi menajere, deșeuri (deversarea și imersiunea acestora).

[285] *Deversare* înseamnă orice descărcare de substanțe dăunătoare sau ape uzate conținând astfel de substanțe provenind de la o navă, inclusiv orice scăpare, evacuare, revărsare, scurgere, pompare, emanare sau vidanjare

Domeniul de aplicare:

- *se aplică* navelor[287] autorizate a aborda pavilionul unei părți la convenție și navelor neautorizate a arbora pavilionul unei părți, dar care sunt exploatate sub autoritatea unei părți [art. 3 alin. (1) lit. a)-b)];
- *nu se aplică* navelor de război, navelor de război auxiliare și nici celorlalte nave aparținând unui stat sau exploatate de un stat atât timp cât acesta le folosește în scopuri guvernamentale și nu comerciale; totuși se prevede că fiecare parte trebuie să adopte măsuri corespunzătoare care nu compromit funcționarea sau capacitatea de exploatare a acestui tip de nave, care aparțin sau care sunt exploatate de ea, că aceste nave acționează într-un mod corespunzător prezentei convenții în măsura în care acest lucru este rațional și realizabil [art. 3 alin. (3)].

În acest sens, sunt prevăzute dispoziții care reglementează: certificatele și regulile speciale privind inspectarea navelor (art. 5); încălcarea dispozițiilor convenției, descoperirea acestora și aplicarea convenției (art. 4 și 6); întârzierea nejustificată produsă navelor (art. 7); accidentele navelor (art. 12); rapoartele asupra incidentelor[288] care implică substanțe dăunătoare (art.8); comunicarea informațiilor (art. 11) etc.

Convenția a fost modificată prin ***Protocolul din 1978***[289] (Londra) în Preambulul căruia se menționează „Părțile ... recunoscând ... necesitatea de a îmbunătăți în continuare prevenirea și controlul poluării marine de către nave, îndeosebi petroliere, ... necesitatea punerii în aplicare a regulilor pentru prevenirea poluării cu hidrocarburi, cuprinse în anexa 1 a acestei convenții ... confirmând, totuși, necesitatea de a amâna aplicarea anexei II ... până când anumite probleme tehnice vor fi rezolvate corespunzător ..." iar în ce privește punerea în aplicare a anexei II la convenție se precizează[290] „(1) Fără a ține seama de prevederile art. 14 paragraful (1) al convenției, părțile la prezentul protocol sunt de acord ca ele să nu fie obligate de prevederile anexei nr. II la convenție pentru o perioadă de 3 ani de la data intrării în vigoare a prezentului protocol sau pentru o astfel de perioadă mai îndelungată care poate fi hotărâtă de o majoritate de două treimi din părțile la prezentul protocol în Comitetul pentru protecția mediului marin ... al Organizației Maritime Consultative Interguvernamentale ... (2) În timpul perioadei specificate în paragraful (1) al acestui articol, părțile la prezentul protocol nu vor avea nicio obligație și nici nu vor avea dreptul să reclame vreun privilegiu conform convenției, în privința problemelor legate de anexa II la convenție, iar orice referire la părțile din convenție nu va include părțile la prezentul protocol atâta timp cât este vorba de probleme legate de acea anexă"; de

---

[art. 2 alin. (3) lit. a)] – dar *nu cuprinde*: (i) descărcarea, în sensul Convenției pentru prevenirea poluării marine prin evacuarea deșeurilor sau altor materiale, încheiată la Londra la 13 noiembrie 1972; nici (ii) descărcarea de substanțe dăunătoare provenind direct din explorarea, exploatarea și prelucrarea respectivă în mare a resurselor minerale ale fundului mării; nici (iii) descărcarea de substanțe dăunătoare pentru scopuri de cercetări științifice legale, care urmăresc să reducă sau să combată poluarea [art. 2 alin. (3) lit. b)].

[286] *Substanță dăunătoare* înseamnă orice substanță care, deversată în mare, este susceptibilă a periclita sănătatea omului, a dăuna resurselor biologice, faunei și florei marine, a prejudicia peisajul natural sau a împiedica orice altă folosire legitimă a mării și include orice substanță supusă controlului de către prezenta convenție [art. 2 alin. (2)].

[287] *Navă* înseamnă orice tip de navă exploatată în mediul marin incluzând ambarcațiunile cu aripi portante, vehiculele cu pernă de aer, submersibilele, mijloacele plutitoare și platformele fixe sau plutitoare [art. 2 alin. (4)].

[288] *Incident* înseamnă un eveniment implicând descărcarea efectivă sau probabilă în mare a unei substanțe dăunătoare sau ape uzate conținând o astfel de substanță [art. 2 alin. (6)].

[289] România a acceptat Amendamentele la anexa la Protocolul din 1978 prin Legea nr. 573/2002 publicată în M. Of. nr. 805 din 06 noiembrie 2002.

[290] Art. II.

asemenea, se stipulează[291] că „prevederile convenției și ale prezentului protocol vor fi citite și interpretate împreună cu un instrument unic".

De menționat[292] că de la 02.10.1983 Convenția (MARPOL 73/78) este menită a fi aplicată astfel cum este încorporată în Protocolul din 1978 și supusă modificărilor din Protocol.

14.3.2.3. Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării

Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării a fost adoptată la Montego Bay, în anul 1982[293]. Are ca structură: un preambul, 320 articole (17 părți), 9 anexe, cuprinzând o întreagă parte consacrată problematicii protejării și conservării mediului marin, Partea a XII-a.

În *Preambul* se afirmă „Statele părți la convenție, animate de dorința de a reglementa, într-un spirit de înțelegere și cooperare reciprocă, toate problemele privind dreptul mării și conștiente de însemnătatea istorică a prezentei convenții, care constituie o contribuție importantă la menținerea păcii, justiției și progresului pentru toate popoarele lumii, ... recunoscând că este de dorit a se stabili prin această convenție, ținându-se seama, în modul cuvenit, de suveranitatea tuturor statelor, o ordine juridică pentru mări și oceane, care să faciliteze comunicațiile internaționale și să favorizeze folosirea pașnică a mărilor și oceanelor, folosirea echitabilă și eficace a resurselor lor, conservarea resurselor biologice și studierea, protejarea și păstrarea mediului marin, ... convinse că codificarea și dezvoltarea progresivă a dreptului mării, realizate în prezenta convenție, vor contribui la întărirea păcii, securității, cooperării și relațiilor prietenești între toate națiunile, în conformitate cu principiile justiției și egalității în drepturi, și vor favoriza progresul economic și social al tuturor popoarelor lumii, potrivit scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite, astfel cum ele sunt enunțate în Carta Națiunilor Unite, ... au convenit ...".

Se instituie *obligația (generală) statelor de a proteja și conserva mediul marin* (art.192) și sunt stipulate[294] o serie de *măsuri pentru prevenirea, reducerea și controlul poluării mediului marin*, recunoscându-se dreptul suveran al statelor de a exploata resursele lor naturale (art. 193):

- statele vor lua, separat sau împreună (după caz), toate măsurile (compatibile cu prezenta convenție) care sunt necesare pentru a preveni, reduce și controla poluare mediului marin (oricare ar fi sursa acesteia) și vor recurge (în acest scop) la mijloacele cele mai bine adaptate de care dispun (în funcție de posibilitățile lor) și se vor strădui să-și armonizeze politicile în această privință;
- statele vor lua toate măsurile necesare pentru ca activitățile de sub jurisdicția sau de sub controlul lor să fie conduse într-un asemenea mod, încât să nu cauzeze prin poluare, prejudicii altor state și mediului lor, astfel încât poluarea datorată unor incidente sau unor activități de sub jurisdicția lor să nu se întindă dincolo de zonele în care ele exercită drepturi suverane (în conformitate cu prevederile convenției);
- măsurile luate în aplicarea prezentei părți vizează toate sursele de poluare a mediului marin;

---

[291] Art. I alin. (2).
[292] A se vedea și D. Popescu, M. Popescu, *Dreptul mediului. Documente și tratate...*, *op. cit.*, vol. II, p. 16.
[293] Ratificată de România prin Legea nr. 110/1996 publicată în M. Of. nr. 300 din 21 noiembrie 1996.
[294] Art. 194 alin. (1)-(5).

- statele se vor abține, atunci când iau măsuri pentru prevenirea, reducerea sau controlul poluării mediului marin, de la orice amestec nejustificat în activitățile întreprinse de alte state în exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor lor (în conformitate cu prevederile prezentei convenții);
- măsurile luate (potrivit prezentei părți) cuprind măsurile necesare pentru protejarea și conservarea ecosistemelor rare sau delicate, ca și a mediului de viață al speciilor și organismelor marine în scădere, amenințate pe cale de dispariție.

De asemenea, tot ca măsuri privind prevenirea, reducerea și controlul poluării mediului marin sunt stipulate separat: obligația de a nu înlocui un tip de poluare cu altul (art. 195) și utilizarea de tehnici sau introducerea de specii străine sau noi (art. 196).

În secțiunea a 2-a (care privește cooperarea mondială și regională) sunt stipulate dispoziții privind: cooperarea pe plan mondial sau regional (art. 197); notificarea unui risc iminent de daune sau a unei daune efective (art. 198); planurile de urgență împotriva poluării (art. 199) etc.

În secțiunea a 5-a („Reglementarea internațională și legislația internă vizând prevenirea, reducerea și controlul poluării mediului marin") sunt stipulate obligații ale statelor de a adopta legi, reguli, reglementări, proceduri, orice alte măsuri și de a-și armoniza politicile naționale pentru prevenirea, reducerea și controlul poluării mediului marin din diverse surse: terestră (art. 207), activități referitoare la teritoriile submarine supuse jurisdicției lor (art. 208), activități desfășurate în zonă (art. 209), prin imersiune (art. 210), de către nave (art. 211) etc.

De asemenea, o serie de măsuri sunt prevăzute pentru asigurarea respectării reglementărilor (secțiunea a 6-a art. 213-222) și garanțiile (secțiunea a 7-a art. 223-234) precum și răspunderea statelor (art. 235).

14.3.2.4. Convenția privind protecția Mării Negre împotriva poluării

Convenția privind protecția Mării Negre împotriva poluării a fost adoptată la București, în anul 1992[295]. Are ca structură: preambul, 30 articole.

În *Preambul* se afirmă „Părțile contractante, hotărâte să acționeze în scopul realizării unui progres în protecția mediului marin al Mării Negre și conservarea resurselor sale vii, ... convinse că resursele naturale și de agrement ale Mării Negre pot fi păstrate, în primul rând prin eforturi comune ale țărilor riverane la Marea Neagră, ... luând în considerare caracteristicile hidrologice și ecologice speciale ale Mării Negre și sensibilitatea deosebită a faunei și florei acesteia la schimbările de temperatură și de compoziție ale apei mării ... au convenit ...".

Ca *angajamente generale* pentru părțile contractante sunt prevăzute[296]:

- va asigura (fiecare parte) aplicarea convenției în acele zone ale Mării Negre unde ea își exercită suveranitatea, precum și drepturile suverane și jurisdicția, fără a aduce atingere drepturilor și obligațiilor părților contractante care rezultă din normele dreptului internațional; pentru realizarea scopurilor acestei convenții, fiecare parte contractantă va ține seama de efectul negativ al poluării înăuntrul apelor sale interioare asupra mediului marin al Mării Negre;

[295] Ratificată de România prin Legea nr. 98/1992 publicată în M. Of. nr. 242 din 29 septembrie 1992.
[296] Art. 5 alin. (1)-(5).

- vor lua, individual sau în comun (după caz), toate măsurile necesare, în concordanță cu dreptul internațional și în conformitate cu prevederile acestei convenții, pentru a preveni, reduce și controla poluarea, pentru a proteja și conserva mediul marin al Mării Negre;
- vor coopera în elaborarea de protocoale adiționale și anexe (în afară de cele alăturate la prezenta convenție), care vor fi necesare pentru aplicarea prezentei convenții;
- vor încheia acorduri bilaterale și multilaterale pentru protecția și păstrarea mediului marin al Mării Negre, se vor strădui să asigure ca asemenea acorduri să fie conforme cu această convenție; copii de pe asemenea acorduri vor fi transmise și celorlalte părți contractante prin intermediul comisiei (definită conform art. 17).

Pentru realizarea acestor obiective sunt stipulate o serie de măsuri pentru prevenirea, reducerea și controlul poluării mediului marin al Mării Negre din diverse surse: de pe uscat (art. 7), de pe nave (art. 8), prin descărcare (art. 10), din activități care au loc pe platoul continental (art. 11), din sau prin atmosferă (art. 12), prin deșeuri periculoase aflate în traficul de frontieră (art. 14) și chiar orice sursă (pentru substanțele periculoase și materiale menționate în anexa) (art. 6).

De asemenea, este reglementată cooperarea științifică și tehnică și supravegherea pentru prevenirea, reducerea și controlul poluării mediului marin al Mării Negre în scopul păstrării și protecției acestuia (art. 15), precum și responsabilitatea și răspunderea materială a părților contractante pentru îndeplinirea obligațiilor (art. 16) etc.

Regimul general de protecție a mediului marin al Mării Negre stabilit de convenție, a fost particularizat prin mai multe protocoale:

a. ***Protocolul 1 privind protecția mediului marin al Mării Negre împotriva poluării din surse de pe uscat***, care reia și detaliază dispozițiile art. 7 din Convenție; astfel, se prevede[297] că părțile contractante:

- vor acționa pentru prevenirea și eliminarea poluării mediului marin al Mării Negre cu substanțe și materiale menționate în anexa nr. I a acestui protocol provenite din surse de pe uscat;
- vor acționa în vederea reducerii și (oricând va fi posibil) a eliminării poluării mediului marin al Mări Negre cu substanțe și materiale prevăzute în anexa nr. II a acestui protocol, provenite din surse de pe uscat;
- se vor strădui să coopereze (în mod corespunzător) – în ceea ce privește cursurile de apă care se varsă în Marea Neagră – cu celelalte state în vederea realizării scopurilor prevăzute în acest articol;
- măsurile pentru realizarea scopului sunt detaliate în art. 5, 6 și 7.

b. ***Protocolul 2 privind cooperarea în combaterea poluării cu petrol și alte substanțe nocive a mediului marin al Mării Negre, în situații de urgență***, care reia și detaliază prevederile art. 9 din convenție; astfel, se prevede că părțile contractante:

- vor depune eforturi pentru elaborarea și promovarea unor planuri de acțiune în situații accidentale (art. 2);
- va lua (fiecare) măsurile necesare pentru depistarea contravențiilor în aplicarea prevederilor acestui protocol (art. 3);

[297] Art. 4.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

- va trebui să informeze imediat (cel care ia cunoştinţă de existenţa unor situaţii de pericol iminent pentru mediul marin datorită poluării sau de faptul că acesta a fost grav afectat de poluare) celorlalte părţi contractante pe care le consideră potenţial ameninţate precum şi comisia (art. 4);
- va indica (fiecare) celorlalte părţi, precum şi comisiei, care sunt autorităţile naţionale competente cu responsabilităţi de control şi combatere a poluării cu petrol şi alte substanţe nocive (art. 5) etc.

c. ***Protocolul 3 privind protecţia mediului marin al Mării Negre împotriva poluării prin descărcare***, care reia şi detaliază prevederile art. 10 din convenţie, stipulând că descărcarea în Marea Neagră a:

- deşeurilor sau altor materiale care conţin substanţele enumerate în anexa nr. I la acest protocol este interzisă (art. 2);
- deşeurilor sau a altor materiale care conţin substanţele vătămătoare enumerate în anexa nr. II a acestui protocol reclamă, în prealabil, (pentru fiecare caz) un permis special eliberat de autorităţile naţionale competente (art. 3);
- tuturor deşeurilor sau materialelor reclamă, în prealabil, un permis general eliberat de autorităţile naţional competente (art. 4).

14.3.2.5. Convenţia privind protecţia şi utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere şi a lacurilor internaţionale

Convenţia privind protecţia şi utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere şi a lacurilor internaţionale a fost semnată la Helsinki, în anul 1992[298]. Are structură: preambul, 28 articole, 4 anexe.

În *Preambul* se afirmă „Părţile la această convenţie, ... subliniind necesitatea întăririi măsurilor naţionale şi internaţionale de prevenire, control şi reducere a degajării de substanţe periculoase în mediul acvatic şi de diminuare a eutrofizării şi acidificării, precum şi a poluării din surse terestre a mediului marin, în special în zonele de coastă, ... subliniind că o cooperare între ţările membre în vederea protecţiei şi utilizării apelor transfrontaliere trebuie să fie implementată în primul rând prin elaborarea de acorduri între ţările care mărginesc aceleaşi ape, în special acolo unde astfel de acorduri nu au fost încă realizate, au convenit ...".

Ca *prevederi generale* sunt stipulate[299] (pentru toate părţile):

- vor lua toate măsurile adecvate pentru prevenirea, controlul şi reducerea oricărui impact transfrontier[300];
- vor lua (în special) toate măsurile adecvate pentru:

[298] Ratificată de România prin Legea nr. 30/1995 publicată în M. Of. nr. 81 din 03 mai 1995.
[299] Art. 2 alin. (1)-(4) şi (6).
[300] *Impact transfrontier* înseamnă orice efect negativ semnificativ asupra mediului rezultat dintr-o schimbare în condiţiile apelor transfrontiere – cauzată de o activitate umană a cărei origine fizică este situată în întregime sau parţial într-o zonă aflată sub jurisdicţia unei părţi –, produs asupra mediului dintr-o zonă aflată sub jurisdicţia altei părţi; astfel de efecte asupra mediului includ: atentate la sănătatea şi securitatea omului, flora, fauna, solul, aerul, apa, clima, peisajul şi monumentele istorice sau alte construcţii sau interacţiunea între aceşti factori; ele includ, de asemenea, efecte asupra moştenirii culturale asupra condiţiilor social-economice care rezultă din alterarea acestor factori [art. 1 alin. (2)].

- a preveni, a controla şi reduce poluările apelor care pot cauza impact transfrontier;
- a asigura că apele transfrontiere[301] sunt utilizate în scopul gospodăririi raționale şi sigure din punct de vedere ecologic, conservării resurselor de apă şi protecției mediului;
- a asigura utilizarea apelor transfrontiere într-un mod rezonabil, luând în considerare (în mod special) caracterul lor transfrontier în cazul activităților care cauzează sau pot cauza impact transfrontier;
- a asigura conservarea şi (unde este necesar) restaurarea ecosistemelor;

- măsurile pentru prevenirea, controlul şi reducerea poluării vor fi luate (pe cât posibil) la sursă şi nu vor provoca (direct sau indirect) un transfer al poluării în alte medii;
- vor coopera pe bază de egalitate şi reciprocitate (în special) prin acorduri bilaterale şi multilaterale, în vederea dezvoltării de politici armonioase, programe şi strategii care să acopere zonele bazinelor relevante sau reducerea impactului transfrontier şi protecția mediului apelor transfrontiere sau a mediului influențat de astfel de ape, inclusiv mediul marin;

De asemenea, se instituie[302] (pentru a preveni, controla şi reduce impactul transfrontier) în sarcina părților *obligația să elaboreze, adopte, implementeze şi* (pe cât posibil) *să facă compatibile măsuri (relevante) legale, administrative, economice, financiare şi tehnice* în scopul asigurării (printre altele) ca:

- emisiile de poluanți să fie prevenite, controlate şi reduse la sursă prin aplicarea (printre altele) a tehnologiilor mai puțin poluante sau fără reziduuri;
- apele transfrontiere să fie protejate împotriva poluării din surse punctuale prin aprobarea anterioară a descărcărilor de ape uzate de către autoritățile naționale competente şi ca descărcările autorizate să fie supravegheate şi controlate;
- limitele stabilite în autorizația pentru descărcările de ape uzate să se bazeze pe tehnologiile cele mai bune disponibile, aplicabile la descărcarea de substanțe periculoase;
- cerințe mai stricte (chiar ducând la interdicție în cazuri individuale) să se impună atunci când calitatea apei receptoare sau ecosistemul scade;
- cel puțin tratamentul biologic sau tratamente echivalente să fie aplicate apei uzate menajere (acolo unde este necesar) printr-o abordare treptată;
- să se ia măsuri specifice (cum este aplicarea celei mai bune tehnologii disponibile[303]) în scopul reducerii aportului de nutrienți din surse industriale şi urbane;
- să se dezvolte şi să se implementeze măsuri specifice şi cele mai bune practici[304] pentru mediu, în scopul reducerii aportului de nutrienți şi substanțe periculoase provenind din surse difuze, în special acolo unde sursa difuză este agricultura;

---

[301] *Ape transfrontiere* înseamnă orice ape de suprafață sau subterane care marchează frontierele dintre două sau mai multe state, le traversează sau sunt localizate pe acestea; oriunde apele transfrontiere se varsă direct în mare fără să se formeze estuare, limita acestor ape transfrontiere este o linie dreaptă trasată peste respectivele lor guri de vărsare, între limitele inferioare de reflux de pe malurile lor [art. 2 alin. (1)].

[302] Art. 3 alin. (1) lit. a)-l).

[303] Termen definit în anexa I.

[304] Liniile directoare pentru dezvoltarea celor mai bune practici legate de mediu sunt menționate în anexa II.

- să fie promovată gospodărirea durabilă a resurselor de apă, inclusiv aplicarea abordării ecosistemelor;
- să fie puse la punct dispozitive de intervenție;
- să se ia măsuri suplimentare (specifice) pentru prevenirea poluării apelor subterane;
- riscul poluării accidentale să fie redus la minimum.

În acest scop, se instituie (fiecărei părți) obligația să stabilească limite de emisie bazate pe cele mai bune tehnologii disponibile care sunt aplicabile (în mod specific) sectoarelor industriale individuale sau industriilor din care provin substanțele periculoase [art. 3 alin. (2)].

În plus, fiecare parte va defini (unde este cazul), obiectivele de calitate a apelor şi va adopta criteriile de calitate a apelor în scopul prevenirii, controlului şi reducerii impactului transfrontier[305] [art. 4 alin. (3)].

Alte reglementări privesc supravegherea (art. 4), cercetarea şi dezvoltarea (art. 5), schimbul de informații (art. 6), responsabilitatea (art. 7) şi protecția informațiilor (art. 8).

Dispoziții specifice sunt prevăzute pentru părțile riverane (partea a II-a) care privesc cooperarea bilaterală şi multilaterală (art. 9), consultații (art. 10), supraveghere şi evaluarea comună (art. 11), activități comune de cercetare şi dezvoltare (art. 12), schimbul de informații (art. 13), sisteme de avertizare şi alarmă (art. 14), asistență reciprocă (art. 15) şi informarea publicului (art. 16).

Protocolul[306] ***privind apa şi sănătatea*** (la Convenția privind protecția şi utilizarea cursurilor de apă transfrontieră şi a lacurilor internaționale) a fost adoptat la Londra, în anul 1999. Are ca structură: preambul, 26 articole.

În *Preambul* se afirmă „Părțile la acest protocol, ținând seama că apa este esențială pentru menținerea vieții, iar disponibilitatea de apă, în cantitate şi de calitate corespunzătoare satisfacerii nevoilor de bază ale omului, constituie o condiție necesară atât pentru promovarea sănătății, cât şi pentru o dezvoltare durabilă, ... conştiente ... de consecințele asupra sănătății publice a lipsei apei în cantitate suficientă şi de calitate corespunzătoare pentru satisfacerea nevoilor de bază ale omului şi de efectele grave ale acestei lipse îndeosebi asupra celor vulnerabili, defavorizați şi sociali excluşi, ... conştiente ... că supravegherea bolilor asociate apei şi stabilirea sistemelor de alarmă şi de răspuns sunt aspecte importante ale prevenirii, controlului şi reducerii îmbolnăvirilor asociate apei, ... au convenit ...".

Obiectivul protocolului: promovarea, la toate nivelurile corespunzătoare naționale, precum şi în context tranfrontier şi internațional, protecției sănătății omului şi bunăstării (atât individuală cât şi colectivă) în cadrul unei dezvoltări durabile, prin îmbunătățirea gospodăririi apelor (incluzând protecția ecosistemelor acvatice) şi prin prevenirea, controlul şi reducerea bolilor asociate apei (art. 1).

Domeniul de aplicare: ape de suprafață dulci; ape subterane; estuare; ape de coastă care sunt utilizate pentru recreare sau pentru producerea de peşte prin acvacultură sau pentru producerea sau recoltarea de moluşte; ape închise, utilizabile în general pentru îmbăiere; ape în curs de captare, transport, tratare sau distribuție şi ape uzate în curs de colectare, transport, epurare şi evacuare sau reutilizate (art. 3);

Ca *obligații generale* stipulate[307] în sarcina părților:

---

[305] Îndrumări generale pentru definirea acestor obiective şi criterii sunt cuprinse în anexa III.

[306] Ratificat de România prin OG nr. 95/2000 publicată în M. Of. nr. 433 din 02 septembrie 2000.

[307] Art. 4.

- vor lua toate măsurile adecvate pentru a preveni, controla şi reduce bolile asociate apei în cadrul sistemelor integrate de gospodărire a apelor ce vizează utilizarea durabilă a resurselor de apă, calitatea apei ambientale, care să nu fie periculoasă pentru sănătatea omului, să asigure protecţia ecosistemelor acvatice;
- vor lua (mai ales) toate măsurile necesare în scopul asigurării:
  - aprovizionării corespunzătoare cu apă potabilă care să fie liberă de orice fel de microorganisme, paraziţi şi substanţe care (datorită numărului sau concentraţiei) constituie un potenţial pericol pentru sănătatea umană; se va include protecţia resurselor de apă care sunt utilizate ca surse de apă potabilă, tratarea apei, înfiinţarea, îmbunătăţirea şi întreţinerea sistemelor centralizate;
  - salubrităţii corespunzătoare la un standard care să protejeze suficient sănătatea umană şi mediul; se va realiza (în special) prin stabilirea, îmbunătăţirea şi menţinerea sistemelor centralizate;
  - protecţiei efective a resurselor de apă folosite ca surse de apă potabilă şi a ecosistemelor lor acvatice aferente, faţă de poluarea din alte cauze (incluzând agricultura, industria şi alte descărcări şi emisii de substanţe periculoase); au ca scop reducerea efectivă şi eliminarea descărcărilor şi emisiilor de substanţe considerate a fi periculoase pentru sănătatea omului şi a ecosistemului acvatic;
  - măsuri de protecţie corespunzătoare a sănătăţii umane împotriva bolilor asociate apei, posibil generate de apa folosită în scop recreaţional, pentru culturi acvatice, recoltarea sau cultura moluştelor, pentru irigarea culturilor sau din folosirea nămolurilor în agricultură ori acvacultură;
  - sistemelor eficiente pentru supravegherea situaţiilor care pot conduce la epidemii hidrice sau la apariţia îmbolnăvirilor asociate apei, pentru intervenţie în cazul epidemiilor şi îmbolnăvirilor şi pentru prevenirea riscului apariţiei lor;
- vor lua toate măsurile de acest fel pe baza evaluării tuturor implicaţiilor posibile pentru fiecare măsură propusă, inclusiv beneficiile, dezavantajele şi costurile pentru: sănătatea omului, resursele de apă şi dezvoltarea durabilă şi care iau în considerare diferitele noi efecte ale fiecărei măsuri propuse asupra diferitelor componente ale mediului;
- vor întreprinde toate acţiunile necesare pentru a crea cadrul legal, administrativ şi economic stabil în care sectoarele public, privat şi voluntar să îşi poată aducere fiecare contribuţia la îmbunătăţirea activităţii de gospodărire a apelor în scopul prevenirii, controlului şi reducerii incidenţei bolilor asociate apei;
- vor solicita autorităţilor publice, care iau măsuri sau aprobă luarea de măsuri de către alţii a măsurilor care pot avea un impact semnificativ asupra mediului oricărei ape de sub incidenţa acestui protocol, să ia în considerare orice impact al acestor acţiuni asupra sănătăţii publice.

De asemenea, în art. 5, sunt precizate principiile şi abordările după care se vor ghida părţile în luarea măsurilor pentru implementarea dispoziţiilor protocolului iar în art. 6 sunt precizate obiectivele şi termenele respectivelor obiective; alte reglementări privesc: examinarea şi evaluarea progresului (art. 7); sistemele de răspuns (art. 8); conştientizarea, educaţia, pregătirea, cercetarea şi informarea publicului (art. 9-10); cooperarea internaţională (art. 11) şi sprijinul internaţional pentru acţiunea naţională (art. 14).

Un alt ***protocol, privind răspunderea civilă şi despăgubirile pentru prejudiciile cauzate de efectele transfrontaliere*** (la Convenţia privind protecţia şi utilizarea cursurilor de apă transfrontieră şi a lacurilor internaţionale) a fost adoptat la Kiev, în anul 2003 (dar nu a intrat în vigoare).

14.3.2.6. Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea

Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea a fost adoptată la Sofia, în anul 1994[308]. Are ca structură: preambul, 31 articole, 5 anexe.

În *Preambul* se afirmă „Părţile contractante, ... preocupate de apariţia şi existenţa unor ameninţări, generând efecte nefavorabile, pe termen scurt sau lung, de schimbările intervenite în starea cursurilor de apă din bazinul Dunării, ce influenţează mediul, economiile şi bunăstarea statelor dunărene, ... străduindu-se să realizeze o îmbunătăţire de durată şi o protecţie a fluviului Dunărea şi a apelor din bazinul său hidrografic, în special în context transfrontier şi pentru o gospodărire durabilă a apei, luând în considerare interesele statelor dunărene în domeniul utilizării apei şi, în acelaşi timp, contribuind la protecţia mediului marin al Mării Negre, au convenit ...".

Obiectul convenţiei[309] îl reprezintă (în special) următoarele *activităţi* (planificate ori în curs de realizare) în măsura în care acestea (activităţile) produc ori pot produce impacturi transfrontiere[310]:

- evacuarea apelor uzate, introducerea de nutrienţi şi substanţe periculoase (atât din surse punctuale cât şi nepunctuale) precum şi evacuarea căldurii;
- activităţi şi măsuri în domeniul amenajărilor hidrotehnice (în special regularizări), controlul scurgerii şi nivelul de stocare a cursurilor de apă, controlul inundaţiilor şi îndepărtarea pericolului de îngheţ, precum şi efectul instalaţiilor (situate în sau în afara cursului de apă) asupra regimului lui hidraulic;
- alte activităţi şi măsuri planificate, în scopul utilizării apei: hidrologia, transferul şi captarea apei;
- exploatarea construcţiilor hidrotehnice existente (cu titlu de exemplu: acumulări, hidrocentrale), măsuri pentru prevenirea impactului ecologic (incluzând: deteriorarea condiţiilor hidrologice, eroziuni, surpări, inundaţii şi transportul sedimentelor), măsuri pentru protecţia ecosistemelor;
- manipularea substanţelor periculoase pentru apă şi prevenirea accidentelor.

Domeniul de aplicabilitate: bazinul hidrografic al fluviului Dunărea [art. 3 alin. (1)], în cazul pescuitului şi navigaţiei interne, în măsura în care sunt vizate probleme de protecţie a apei împotriva poluării cauzate de asemenea activităţi [art. 3 alin. (3)].

Obiective generale stipulate[311] (în sarcina părţilor):

---

[308] Ratificată de România prin Legea nr. 14/1995 publicată în M. Of. nr. 41 din 27 februarie 1995.

[309] Art. 3 alin. (2) lit. a)-d).

[310] *Impact transfrontier* înseamnă orice efect nefavorabil semnificativ produs asupra mediului riveran, rezultat dintr-o schimbare în condiţiile apelor, cauzată de activităţi umane, şi care depăşeşte zona care se află sub jurisdicţia unei părţi contractante; asemenea modificări pot afecta viaţa şi proprietatea, securitatea instalaţiilor şi ecosistemele acvatice în cauză [art. 1 lit. c)].

[311] Art. 2 alin. (1)-(3) şi (5).

- vor depune eforturi pentru realizarea scopurilor unei gospodăriri durabile şi echitabile a apelor, inclusiv pentru conservarea şi utilizarea raţională a apelor de suprafaţă şi a celor subterane din bazinul hidrografic, în măsura în care acestea sunt posibile; de asemenea, vor depune toate eforturile pentru controlul pericolelor provocate de accidente cu substanţe periculoase pentru apă, inundaţii şi îngheţ (pe fluviul Dunărea) şi vor încerca să contribuie la reducerea încărcărilor poluante ale Mării Negre din surse situate în bazinul hidrografic;
- vor coopera în probleme fundamentale de gospodărire a apelor şi vor lua toate măsurile legale, administrative şi tehnice adecvate pentru a menţine (cel puţin) şi a îmbunătăţi starea actuală a mediului şi a condiţiilor de calitate a apei fluviului Dunărea şi a apelor din bazinul său hidrografic, pentru a preveni şi reduce (pe cât posibil) impacturile şi schimbările nefavorabile ce apar sau pot fi cauzate;
- vor stabili, luând în considerare urgenţa măsurilor de reducere a poluării şi necesitatea utilizării raţionale şi durabile a apei, priorităţile adecvate şi vor întări, armoniza şi coordona măsurile adoptate şi cele planificate a fi luate la nivel naţional şi internaţional (în întreg bazinul Dunării) având ca obiectiv dezvoltarea durabilă şi protecţia mediului fluviului Dunărea; în mod special este vizată asigurarea unei utilizări durabile a resurselor de apă pentru alimentare cu apă potabilă, industrială şi pentru irigaţii, precum şi pentru conservarea şi reconstrucţia ecosistemelor, răspunzând (de asemenea) şi altor cerinţe din domeniul sănătăţii publice;
- cooperarea în domeniul gospodăririi apelor se va orienta spre o gospodărire durabilă a apelor (pornind de la criteriile unei dezvoltări durabile) şi ecologice adecvate, care vizează (în acelaşi timp): menţinerea calităţii generale a vieţii; menţinerea accesului continuu la resursele naturale; evitarea pagubelor ecologice de durată şi asigurarea protecţiei ecosistemelor; aplicarea unei abordări preventive.

De asemenea, sunt stipulate reglementări care privesc cooperarea internaţională (partea a II-a): prevenirea, controlul şi reducerea impactului transfrontier (art. 5), măsurile speciale pentru protecţia resurselor de apă (art. 6), limitarea emisiei (art. 7), programele de monitoring (art. 9), obligaţia de raportare (art. 10), consultările (art. 11), schimbul de informaţii (art. 12), cercetarea şi dezvoltarea (art. 15), asistenţa mutuală (art. 16) etc.

14.3.2.7. Declaraţia Mileniului

Declaraţia Mileniului – Rezoluţia Adunării Generale a ONU nr. 55/2 a fost adoptată la 08.09.2000.

Ea stabileşte principalele linii directoare ale cooperării internaţionale la începutul noului mileniu.

Astfel, în capitolul I alin. (6) („Valori şi principii") între valorile considerate fundamentale care sunt esenţiale pentru relaţiile internaţionale ale secolului XXI se numără şi „respectul pentru natură", consacrându-se un capitol (IV) protecţiei mediului; se stipulează că se va încerca să se oprească „... utilizarea iraţională a resurselor de apă, prin dezvoltarea unor strategii de administrare a apei la nivel regional, naţional şi local, care să permită atât o distribuire echitabilă, cât şi resurse adecvate" [art. 23 alin. (4)].

15. SOLUL ŞI SUBSOLUL

15.1. Consideraţii generale

Solul, ca *suport şi mediu de viaţă*, nu este o masă inertă, ci un ansamblu de particule minerale, materii organice şi organisme vii aflate într-un echilibru fragil, dar dinamic.

O însemnată parte a lumii vii depinde de acest strat fertil de la suprafaţa Terrei, *solul*[312] (partea solidă pentru că apa şi aerul prezent în sol provin din şi aparţin mediului hidrologic şi atmosferic cu care interferează), *care condiţionează* (în ultimă instanţă) *supravieţuirea şi dezvoltarea ansamblului comunităţilor biotice terestre*; solul determină producţia agricolă şi starea pădurilor, condiţionează învelişul vegetal şi calitatea apei (a râurilor, lacurilor şi apelor subterane, în special), reglează scurgerea lichidă şi solidă în bazinele hidrografice şi serveşte ca o geomembrană pentru diminuarea poluării aerului şi apei prin reţinerea, reciclarea şi neutralizarea poluanţilor[313].

Solul are o *componentă* (minerală) *anorganică* (60-90%), formată din particule (cu dimensiuni diferite) rezultate din dezagregarea fizică, chimică şi biochimică a rocilor, şi una *organică* (1-10%), formată din compuşi nehumici (10-15% din totalul componentei organice) care includ resturile organice (proaspete) şi produşii intermediari rezultaţi din descompunerea masei vegetale şi animale moarte (încorporate în sol) la care se adaugă micro şi macro-flora, micro şi macro-fauna vie şi, compuşi humici (85-90% din totalul componentei organice) care includ acizii humici şi huminele ce rezultă din descompunerea produşilor intermediari organici.

Deşi (la prima vedere), pare stabil şi inert, solul este un mediu complex şi dinamic care poate fi uşor afectat şi distrus fie din cauze naturale fie de intervenţia omului; odată degradat sau distrus, solul nu mai poate fi adus la parametrii existenţi anterior deoarece formarea acestuia este un proces complex şi de lungă durată (2,5 cm în 20-1200 ani)[314], însăşi capacitatea de regenerare fiind limitată (cca. 2-3 t/an teren agricol).

15.1.1. Clasificarea solurilor (terenurilor)

Întâlnim două criterii mai importante de clasificare, şi anume:

- *în funcţie de textură*[315]:
  - soluri nisipoase (cu proprietăţi asemănătoare nisipului) sunt relativ afânate, au densitate mică, grad ridicat de permeabilitate, spaţiul dintre particule este (în cea mai mare parte) necapilar (favorizând o puternică aerare, permiţând mineralizarea cu uşurinţă a materiei organice), capacitate mică de reţinere a apei, se încălzesc şi se răcesc uşor, complexul coloidal lipseşte sau este slab constituit (datorită conţinutului redus de compuşi humici şi argilă), nu au structură;

[312] Pentru dezvoltare a se vedea şi Pârvu C., *Ecologie generală*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 2001, p. 67-87.
[313] M.A.P.P.M., *Strategia...1996, op. cit.*, p. 104.
[314] A se vedea şi Chiras D., *Environmental Science..., op. cit.*, p. 150.
[315] Pârvu C., *Ecologie generală, op. cit.*, p. 70-71

- soluri lutoase (cu proprietăți asemănătoare prafului sau pulberilor) sunt afânate, spațiul lacunar este relativ dezvoltat (aproximativ jumătate capilar), au permeabilitate dezvoltată, capacitate mare de reținere a apei, complex coloidal dezvoltat;
- soluri argiloase (cu proprietăți asemănătoare argilei) sunt compacte, au densitate mare, spațiul lacunar este redus (în majoritate capilar și subcapilar), permeabilitate redusă, capacitate mare de reținere a apei, complex coloidal dezvoltat (datorită conținutului bogat în argilă și compuși humici);

▪ *în funcție de destinație*[316]:
- terenuri cu destinație agricolă: terenuri agricole productive (arabile, viile, livezile, pepinierele, viticole, pomicole, plantațiile de hamei și duzi, pășunile, fânețele, serele, solariile, răsadnițele și altele asemenea), cele cu vegetație forestieră (dacă nu fac parte din amenajamentele silvice), pășunile împădurite, cele ocupate cu construcții și instalații agrozootehnice, amenajări piscicole și de îmbunătățiri funciare, drumurile tehnologice și de exploatare agricolă, platforme și spații de depozitare care servesc nevoilor producției agricole și terenuri neproductive care pot fi amenajate și folosite pentru producția agricolă;
- terenuri cu destinație forestieră: terenurile împădurite sau cele care servesc nevoilor de cultură, producție ori administrare silvică, terenurile destinate împăduririlor și cele neproductive (stâncării, abrupturi, bolovănișuri, râpe, ravene, torenți), dacă sunt cuprinse în amenajamentele silvice;
- terenuri aflate permanent sub ape: albiile minore ale cursurilor de apă, cuvetele lacurilor la nivelurile maxime de retenție, fundul apelor maritime interioare și cel al mării teritoriale;
- terenuri din intravilan (aferente localităților urbane și rurale) pe care sunt amplasate construcțiile, alte amenajări ale localităților, inclusiv terenurile agricole și forestiere;
- terenuri cu destinații speciale, cum sunt cele folosite pentru transporturile rutiere, feroviare, navale și aeriene (cu construcțiile și instalațiile aferente); construcții și instalații hidrotehnice, termice, de transport al energiei electrice și gazelor naturale, de telecomunicații, pentru exploatările miniere și petroliere, cariere și halde de orice fel, pentru nevoile de apărare; plajele; rezervațiile, monumentele naturii, ansamblurile și situri arheologice și istorice și altele asemenea;

▪ *după pretabilitatea pentru folosințele agricole fără aplicarea măsurilor ameliorative*[317]:
- clasa I (2,8%);
- clasa a II-a (24,7%);
- clasa a III-a (20,9%);
- clasa a IV-a (24,4%);
- clasa a V-a (27,2%).

[316] Art. 2 din Legea nr. 18/1991 (R) publicată în M. Of. nr. 01 din 05 ianuarie 1998.
[317] M.A.P.P.M., *Strategia...1996, op. cit.*, p. 104.

15.2. Implicațiile poluării solului și subsolului

Solul este „punctul de contact" dintre atmosferă, litosferă și biosferă prin urmare (coroborat cu faptul că servește ca o geomembrană prin reținerea, reciclarea și neutralizarea poluanților) este „punctul de colectare" al majorității poluanților, atât cei proveniți din atmosferă (depunerile acide) cât și cei proveniți din apă (poluanții din apele de infiltrație și cei din râuri care ajung pe suprafețele irigate sau inundate) dar și a marii majorități a reziduurilor solide care sunt depozitate pe/în sol (prin aglomerare) sau aruncate la întâmplare.

„Poluarea solului, în sensul larg al cuvântului, provine din acțiunea mai multor factori, dintre care cei antropici sunt preponderenți ... solurile sunt supuse unuia sau mai multor factori de poluare, cum sunt eroziunea, înmlăștinarea și sărăturarea prin ridicarea nivelului apelor freatice, compactarea, acidificarea, poluarea chimică (pesticide, metale grele, fluoruri, petrol ș.a.)"[318].

Degradarea solului este un fenomen omniprezent (într-o mai mare sau mai mică măsură) fiind rezultatul așa-zisului „război chimic"[319], pe care agricultorii l-au dus împotriva mediului prin expansiunea agriculturii, coroborat cu eroziunea eoliană și pluvială, ca rezultat direct al unui management și o practică defectuoasă în agricultură.

Cu toate acestea, poluarea solului nu este cauzată numai de otrăvirea cu pesticide, metale grele și depuneri acide ci și de exploatările miniere, deșeurile municipale și industriale (care sunt aruncate pur și simplu).

Prin *poluare a solului* înțelegem *alterarea fizică (inclusiv depășirea nivelului natural de radioactivitate), chimică, (micro) biologică a solului produsă (direct sau indirect) de activități umane, care îl fac impropriu folosirii în scopurile în care această folosință era posibilă înainte de a interveni alterarea.*

15.2.1. Formele poluării solului și subsolului

15.2.1.1. Poluarea fizică

Poluarea fizică este *consecința unor factori naturali* (vânt, ploaie, climat nefavorabil) *peste care se suprapune acțiunea omului, determinantă* (exploatarea neraționalã a terenurilor) *ce are drept rezultat eroziunea, deșertificarea, sărăturarea, creșterea nivelului natural de radioactivitate etc.*; astfel,

- *eroziunea solului* este un proces natural cauzat de acțiunea vântului (eroziunea eoliană) sau a apei (eroziune pluvială) dar intensificat de activități umane ca pășunatul excesiv, practicarea unei agriculturi intensive, defrișarea pădurilor, etc.; în acest context, pe fondul absenței precipitațiilor și a covorului vegetal dar și a perdelelor de protecție, vântul și ploile dezintegrează și îndepărtează straturile fertile de humus;
- *deșertificarea* este cauzată nu atât de un climat nefavorabil (precipitații slabe dar relativ suficiente pentru asigurarea vegetației), cât de acțiunea distructivă a

[318] M.A.P.P.M., *Strategia...1996, op. cit.*, p. 105.
[319] Carter F., Turnock D., *Environmental Problems in Eastern Europe*, Routledge, London, 1993, p. 5.

omului „deşertul nu avansează, ci este creat"[320] (prin păşunatul excesiv, despăduririle masive, exploatările miniere) şi constă în pierderea structurii granulare, diminuarea sau distrugerea potenţialul bio-productiv;

- *sărăturarea* este cauzată (în special) de acţiunea omului prin practicarea irigării intensive (în zonele aride şi semiaride unde circulaţia apei de irigare este dificilă iar sărurile se concentrează în straturile superficiale de sol) dar şi prin îndiguiri şi sisteme de irigaţii (fără realizarea, concomitentă, a sistemelor de desecare în regiunile cu exces de umiditate datorită nivelului ridicat al pânzei freatice);
- *poluarea radioactivă* este cauzată fie de procesele de extracţie a minereurilor radioactive (depozitarea necorespunzătoare a minereului dar şi a sterilului) fie de experienţele şi accidentele nucleare dar şi de depozitarea necorespunzătoare pe/în sol a deşeurilor radioactive.

15.2.1.2. Poluarea chimică

Poluarea chimică este *consecinţa deversării/depozitării pe/în sol a reziduurilor chimice (solide sau lichide)* şi are ca *surse*:

- *extracţia minereului*, care presupune, pe de o parte, decopertarea solului şi preluarea rocilor care conţin respectivele metale, precum şi folosirea zonelor adiacente locului de extracţie (care afectează suprafeţe de 4-10 ori mai mari) pentru depozitarea sterilului, drumurile de acces, organizarea de şantier, etc. iar, pe de altă parte, presupune folosirea unor substanţe extrem de toxice (cianură, mercur, acid sulfuric) pentru separarea metalului din minereu, din care o foarte mică parte este recuperată, restul (de minereu) îmbibat cu substanţe toxice, sterilul, fiind depozitat pe sol sau deversat în apă; cu titlu de exemplu: în 1991, pentru o producţie de 2.445 t aur a fost necesară extracţia şi prelucrarea a cca. 741 mil. t minereu[321] (cca. 300 t minereu pentru 1 kg metal);
- *extracţia şi transportul petrolului*, care constituie de asemenea o sursă importantă de poluare atât în zona de extracţie cât şi (mai grav) în zonele în care sunt amplasate conductele de transport;
- *procesele industriale*, care au drept consecinţă (negativă) reziduurile din/în legătură cu procesele de producţie (şi nu numai):
  - reziduurile industriale (solide): cca. 50% din materiile prime (în procesul de producţie) ajung în această formă şi cca. 15% din reziduuri sunt considerate periculoase, din care sunt recuperate şi refolosite o mică parte, restul fiind depozitate în/pe sol; cu titlu de exemplu: cca. ⅔ din deşeurile periculoase sunt depozitate în locuri neamenajate;
  - apele reziduale industriale, care provin atât din procesele tehnologice cât şi din activităţile de igienizare a respectivelor unităţi, compoziţia lor fiind variată, determinată de specificul unităţilor (chimică, siderurgică, alimentară);

[320] Concluzie a Comisiei pentru protecţia resurselor naturale şi lupta împotriva deşertificării - Bulletin européen, nr. 9, (sept.) 1987, Roma, p. 6.
[321] Brown L., *Eco-economie..., op. cit.*, p. 144.

- emisiile nocive (plumb, fluor, cadmiu, cupru etc.) din atmosferă, care ajung în sol sub forma depunerilor acide (ploi sau pulberi sedimentabile) unde sunt încorporate;

▪ *agricultura*, respectiv folosirea nerațională a pesticidelor și îngrășămintelor:
- pesticidele (insecticidele, acaricidele, erbicidele, fungicidele) sunt (în majoritate) compuși organici cu fosfor, sulf, clor, iod, brom, etc. și sunt folosite pentru combaterea bolilor și dăunătorilor, dar efectul lor este extrem de nociv asupra vieții (în general) datorită faptului că au remanență mare în sol și posibilitatea de migrare în alte medii (inclusiv în lanțul trofic);
- îngrășămintele chimice (cele cu azot, în special) folosite nerațional (pentru creșterea producției) au făcut să crească nivelul de azot în sol și nu numai, pentru că nitrații se acumulează în apă afectând serios starea de sănătate a animalelor dar și a oamenilor.

15.2.1.3. Poluarea (micro) biologică

Poluarea (micro) biologică este *consecința deversării/depozitării pe/în sol a reziduurilor biologice umane și animale (în special) și infectarea acestuia cu germeni patogeni.*

În sol, acțiunea microorganismelor, a plantelor superioare (prin rădăcinile lor) și a nevertebratelor, în transformările (biochimice) unor substanțe anorganice și organice (care constau în mineralizarea și formarea compușilor solubili, descompunerea și resintetizarea materiei organice), stimulează fertilitatea (solului) și asigură menținerea complexității biocenozei. În aceste condiții, adăugându-i-se reziduuri (vegetale și animale) această activitate se intensifică. Dar aceste reziduuri pot conține germeni patogeni și paraziți care infestează solul; astfel,

▪ germenii patogeni, sunt fie excretați de om și transmiși prin intermediul solului realizând o contaminare om-sol-om sau om-sol-animal fie excretați de animale și transmiși prin intermediul solului realizând o contaminare animal-sol-om sau animal-sol-animal; cu titlu de exemplu: agenții etiologici ai unor boli ca tetanosul, antraxul pot supraviețui în sol sub formă vegetativă cca. 4-10 săptămâni iar sub formă sporulată, ani;

▪ paraziții, biohelminții, acei paraziți intestinali care necesită o gazdă intermediară pentru a se putea dezvolta și atinge stadiul infestant (exemplu: teniile), și geohelminții, acei paraziți care se dezvoltă direct pe sol (în condițiile pe care solul le oferă) atingând stadiul infestant în afara organismului animal (exemplu: ascarizii)

și au ca *surse*:

▪ *activitatea casnică*, care generează:
- reziduuri menajere, solide (în cantități foarte mari, 0,5-1kg/pers./zi), care (deși se descompun relativ ușor în sol) prezintă un risc potențial ridicat datorită cantității rezultate și încărcăturii infecțioase ridicate pe care o prezintă (și care se poate transmite prin contact direct sau indirect) precum și datorită faptului că favorizează dezvoltarea insectelor și rozătoarelor (care la rândul lor transmit germenii patogeni);

- apele reziduale fecaloid-menajere (în cantități foarte mari, într-un ritm care nu este constant), care au un potențial poluant foarte ridicat determinat de conținutul lor în substanțe organice (dejecții, reziduuri de la spălare, pregătirea hranei etc.) și microorganisme (inclusiv patogene);

- *activitatea agrozootehnică* (în mediul rural, în special) care generează:
  - reziduuri agrozootehnice (în cantități ridicate, sub formă de resturi furajere, gunoi de grajd, cadavre), care deși sunt ușor biodegradabile generează (în procesul de descompunere) diferite substanțe și constituie surse de contaminare;
  - apele reziduale zootehnice (din unitățile de creștere și îngrășare a animalelor), care au un potențial poluant foarte ridicat determinat de conținutul lor de substanțe organice și microorganisme.

15.2.2. Efectele poluării solului și subsolului

Capacitatea solului de autopurificare este mult mai mare decât a aerului și apei, câtă vreme nivelul poluanților nu este foarte ridicat.

Aceasta este *datorată*, pe de o parte, *prezenței microorganismelor și nevertebratelor* (prin a căror acțiune asupra substanțelor anorganice și organice se realizează mineralizarea și formarea compușilor solubili precum și descompunerea și resintetizarea materiei organice) iar, pe de altă parte, *lipsei condițiilor necesare dezvoltării unei vieți saprofite a germenilor patogeni* (lipsa echipamentelor enzimatice și existența bacteriofagilor).

Atunci când această capacitate naturală este anihilată, *urmările* sunt din cele mai grave și se reflectă asupra tuturor ecosistemelor; astfel,

- *asupra vegetației,* ca principală consecință, modificarea ciclului azotului. Azotul (ca principal component al atmosferei, 78%, și substanță esențială pentru plante) pentru a putea deveni parte a ciclului biologic, trebuie „fixat" în compuși cu hidrogen sau oxigen, circuitul azotului fiind asigurat de nitrații rezultați din descompunerea plantelor, a cadavrelor, a excreției animalelor, din azotul molecular atmosferic fixat de plante (leguminoasele, în special) dar și din folosirea îngrășămintelor organice sau chimice pentru stimularea producției[322]. Folosirea nerațională a îngrășămintelor (cele chimice, în special, care au ca și component de bază azotul) coroborată cu poluarea (depunerile acide, în special) a făcut să crească nivelul azotului „legat" în sol care (exces) produce asupra vegetației o serie de modificări (nefavorabile): creșterea luxuriantă, scuturarea florilor, exacerbarea sensibilității, colorația neuniformă și timpurie a fructelor, întârzierea maturării acestora (fructelor), scurtarea perioadei apte pentru conservare precum și favorizarea dezvoltării unor specii (buruieni) cu creștere rapidă;
- *asupra faunei*, consecințele sunt directe și indirecte:
  - consecințe directe, prin contactul care se realizează pe cale digestivă (în cazul consumului de sol voluntar, datorat unei carențe minerale, sau involuntar, datorat pășunatului excesiv), aerogenă (în cazul inhalării prafului rezultat din degradarea solului) sau prin plăgi deschise (în cazul germenilor patogeni), contact ce poate genera apariția unor intoxicații sau boli infecto-contagioase;

[322] Pârvu C., *Ecologie generală, op. cit.*, p. 294.

- consecințe indirecte, prin asimilarea care se realizează prin intermediul hranei, de elemente necesare (dar cantități mari sau insuficiente) sau de substanțe toxice (prezente în plante datorită, în special, depunerilor acide și folosirii pesticidelor, extrem de toxice, care ajung în sol și, prin absorbția realizată la nivelul rădăcinii, ajung în plante);

• *asupra oamenilor*, consecințele sunt (de asemenea) directe și indirecte:

- consecințe directe, prin contactul cu solul poluat care se realizează pe cale aerogenă sau prin plăgi deschise, contact ce poate genera apariția unor boli infecto-contagioase datorită germenilor patogeni și paraziților;
- consecințe indirecte, prin asimilarea de substanțe toxice prezente în legume și fructe (datorită absorbției, la nivelul rădăcinii, de asemenea substanțe ajunse pe/în sol, în special, prin depunerile acide și folosirea îngrășămintelor chimice și a pesticidelor) sau prin consumul de carne infestată și care se repercutează negativ asupra stării de sănătate.

15.2.3. Cazuistică

Dintre *dezastrele naturale majore*, de precizat, cu titlu de exemplu:

- *1981* (iulie-mai), *Provincia Hebei, China*, cea mai grea perioadă de secetă din ultimii 60 de ani, pe parcursul căreia, cea mai fertilă zonă din China s-a transformat (în mare parte) în deșert; 14 mil. țărani au depins de rațiile de grâne oferite de guvern; se estimează că 2 mil. copii au suferit de malnutriție;
- *1988* (februarie), *Rio de Janeiro, Brazilia*, alunecările de teren au fost provocate de ploile torențiale care au căzut timp de câteva săptămâni; s-au înregistrat 300 morți, în timp ce 735 persoane au fost grav rănite și alte 11.000 au rămas fără adăpost;
- *1990* (februarie), *Peru*, alunecarea de teren a îngropat complet, în noroi, satul San Miguel de Rio Mayo (situat la 800 km nord de Lima); 200 persoane au fost date dispărute;
- *1993* (august), *Venezuela*, ploile torențiale și vânturile puternice au provocat alunecări de teren în orașele situate în pantă, din jurul localității Caracas; s-au înregistrat peste 150 morți și mai mult de 400 răniți;

Dintre *dezastrele majore provocate de factorul uman*, de precizat, cu titlu de exemplu:

- *1987* (septembrie), *Goiana, Brazilia*, un recipient furat (ce conținea o pulbere radioactivă) dintr-un spital de radiologie a fost vândut ca deșeu și găsit (ulterior) într-o groapă de gunoi întâmplător de copii și de către alte persoane care nu cunoșteau proveniența recipientului și nici pericolul reprezentat de acesta; patru persoane au decedat; nu a fost realizată o evaluare a poluării respectivei zone;
- *1994* (februarie), *Komi, Rusia*, pierderile de petrol au dus la poluarea unor zone întinse de tundră; în urma estimărilor făcute s-a ajuns la concluzia că o cantitate de până la 200.000 barili de petrol s-au scurs pe o distanță de 47 km a conductelor de transport; inițial, cantitatea scursă de petrol a fost strânsă într-un lac, însă în urma precipitațiilor abundente, digul a fost distrus în luna august a aceluiași an, întreaga zonă fiind afectată.

15.3. Protecția solului și subsolului

15.3.1. Reglementări interne în materie

15.3.1.1. Dispoziții cuprinse în Constituție

În Constituție[323] se stipulează că „pentru lucrări de interes general, autoritatea publică poate folosi subsolul oricărei proprietăți imobiliare, cu obligația de a despăgubi pe proprietarul pentru daune aduse solului ... precum și pentru alte daune imputabile autorității" [art. 44 alin. (5)].

De asemenea, „bogățiile de interes public ale subsolului ... fac obiectul exclusiv al proprietății publice" [art. 135 alin. (3)] și „bunurile proprietate publică sunt inalienabile ..." [art. 135 alin. (4)].

15.3.1.2. Regimul general de protecție a solului și a subsolului

Regimul general de protecție a solului, a subsolului (împreună cu ecosistemelor terestre) este stabilit prin reglementarea cadru privind protecția mediului (OUG nr. 195/2005)[324], în cap. XI.

Autoritatea publică centrală pentru protecția mediului, cu consultarea celorlalte autorități publice centrale competente, stabilește sistemul de monitorizare a calității mediului geologic în scopul evaluării stării actuale și a tendințelor de evoluție a acesteia [art. 66 alin. (2)].

Se instituie următoarele obligații:

- pentru *toți deținătorii* (cu orice titlu), de protecție a solului și a subsolului, prin măsuri adecvate de gospodărire, conservare, organizare și amenajare a teritoriului (art. 65);
- în sarcina[325] *deținătorilor de terenuri* (cu orice titlu), precum și *oricărei persoane fizice sau juridice care desfășoară o activitate pe un teren* fără a avea un titlu asupra lui:
  - să prevină (pe baza reglementărilor în domeniu) deteriorarea calității mediului geologic;
  - să asigure luarea măsurilor de salubrizare a terenurilor neocupate productiv sau funcțional, în special a celor situate de-a lungul căilor de comunicație rutiere, feroviare și de navigație;
  - să respecte orice alte obligații prevăzute de reglementările legale în domeniu.

15.3.1.3. Regimul fondului funciar

Regimul fondului funciar este stabilit prin Legea nr. 18/1991[326].

---

[323] Constituția României din 21.11.1991 (R) publicată în M. Of. nr. 767 din 31 noiembrie 2003.
[324] OUG nr. 195/2005 publicată în M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005.
[325] Art. 68.
[326] Legea nr. 18/1991 (R) publicată în M. Of. nr. 01 din 05 ianuarie 1998.

Se instituie *obligația asigurării cultivării terenurilor agricole și protecției solului*, în sarcina tuturor deținătorilor de asemenea terenuri. În situația în care această obligație nu este îndeplinită, vor fi somați în scris de către primăriile comunale, orășenești sau municipale, după caz, să execute aceste obligații[327].

Dacă nu dau curs somației,

- proprietarii de terenuri, vor fi sancționați, anual, cu plata unei sume de la 50.000 la 100.000 lei/ha, în raport cu categoria de folosință a terenului [art. 75, alin. (2)];
- deținătorii de terenuri atribuite în folosință, pierd dreptul de folosință asupra terenului la sfârșitul anului în curs [art. 76, alin. (2)].

Protecția și ameliorarea solului se realizează[328] *prin lucrări de prevenire și combatere a proceselor de degradare și poluare a solului* (provocate de fenomene naturale sau cauzate de activități economice și sociale). Aceste lucrări se stabilesc pe bază de studii și proiecte (întocmite, la cerere, de organele de cercetare și proiectare de specialitate în corelare cu cele de amenajare și organizare a teritoriului) care se execută de către deținătorii terenurilor sau (prin grija acestora) de către unități specializate în execuția unor asemenea lucrări, statul sprijinind realizarea acestor lucrări prin suportarea (parțială sau totală) a cheltuielilor (în limita alocației bugetare aprobate) pe baza notelor de fundamentare (elaborate de unitățile de cercetare și proiectare, însușite de organele agricole de specialitate județene și aprobate de Ministerul Agriculturii și Alimentației).

În acest se prevede[329]:

- constituirea de *perimetre de ameliorare* din terenurile care (prin degradare și poluare) și-au pierdut (total sau parțial) capacitatea de producție pentru culturi agricole sau silvice; grupele de terenuri care intră în aceste perimetre stabilindu-se de M.A.A. și M.A.P.P.M. iar delimitarea lor făcându-se de către o comisie de specialiști;
- *obligația deținătorilor de terenuri* (care-și păstrează dreptul de proprietate) să pună la dispoziție terenurile cuprinse în perimetrul de ameliorare în vederea aplicării măsurilor și lucrărilor prevăzute în proiectul de ameliorare; în cazul în care proprietarul nu este de acord cu includerea în perimetrul de ameliorare și nici cu primirea unui alt teren în folosință, se prevede aplicarea procedurii de expropriere pentru cauză de utilitate publică (prevăzută de Legea nr. 33/1994).

De asemenea, se prevede:

- în cazul în care anumite terenuri degradate nu sunt incluse într-un perimetru de ameliorare, iar deținătorii acestora (individual sau asociați) doresc să facă (din proprie inițiativă) înierbări, împăduriri, corectare a reacției solului sau alte lucrări de ameliorare pe terenurile lor, statul le va pune la dispoziție gratuit (în acest sens) materialul necesar: sămânță de ierburi, puieți, amendamente și asistență tehnică la executarea lucrărilor [art. 87 alin. (1)];
- în cazul în care se constată că anumite suprafețe au fost scoase din producția agricolă sau silvică (prin degradare/poluare a solului) datorită faptei culpabile a unor persoane fizice sau juridice se stipulează că proprietarii, primăria, organul

[327] Art. 75 alin. (1) și art. 76 alin. (1).
[328] Art. 79.
[329] Art. 82 alin. (1)-(3) și art. 83 alin. (1) și (4).

agricol sau silvic pot solicita suportarea cheltuielilor necesitate de lucrările de refacere şi de ameliorare a solului de către cel/cea vinovat/ă [art. 88 alin. (3)].

O serie de reglementări privesc folosirea temporară sau definitivă a terenurilor în alte scopuri decât producţia agricolă şi silvică, instituindu-se *obligaţii* ce privesc:

- amenajarea pentru producţia agricolă, piscicolă sau (după caz) silvică (odată cu lucrările de bază) a terenurilor din albiile abandonate ale cursurilor de apă devenite disponibile în urma lucrărilor de regularizare (stipulată în sarcina titularilor acestor terenuri) (art. 99);
- decopertarea, depozitarea şi nivelarea stratului de sol fertil, pe terenuri neproductive sau slab productive (indicate de organele agricole sau silvice) în vederea punerii în valoare sau ameliorării acestora (stipulată în sarcina titularilor obiectivelor de investiţii sau de producţii amplasate pe terenuri agricole sau forestiere) [art. 100 alin. (1)];
- amenajarea şi nivelarea terenurilor care nu mai sunt folosite în procesul de producţie – cum sunt cele rămase în urma excavării materiilor prime (cărbune, caolin, argilă, pietriş), de la sondele abandonate şi alte asemenea –, pentru a li se da o folosinţă agricolă, (iar dacă aceasta nu este posibilă) piscicolă sau silvică în termen de 2 ani de la încheierea procesului de producţie (stipulată în sarcina titularilor de investiţii sau de producţie) [art. 101 alin. (1)];
- gruparea şi amplasarea liniilor de telecomunicaţii şi a celor de transport şi distribuire a energiei electrice, a conductelor de transport pentru alimentare cu apă, canalizare, produse petroliere, gaze, precum şi a altor instalaţii similare, de-a lungul şi în imediata apropriere a căilor de comunicaţii (şosele, căi ferate), a digurilor, canalelor de irigaţii şi de desecări, în aşa fel încât să nu stânjenească execuţia lucrărilor agricole (stipulată în sarcina titularilor unor asemenea obiective) [art. 102 alin. (1)].

15.3.1.4. Stabilirea grupelor de terenuri care intră în perimetrele de ameliorare

Stabilirea grupelor de terenuri care intră în perimetrele de ameliorare, precum şi componenţa, funcţionarea şi atribuţiile comisiilor de ameliorare s-a realizat printr-un regulament aprobat prin HG nr. 1257/2011[330] (Regulamentul fiind prevăzut în Anexa 1).

Se prevede *constituirea, în perimetre de ameliorare, a tuturor terenurile degradate sau neproductive, indiferent de proprietar, a căror punere în valoare este necesară din punct de vedere al protecţiei solului, regimului apelor, îmbunătăţirii condiţiilor de mediu şi a diversităţii biologice* (art. 1).

Delimitarea perimetelor de ameliorare se face de către o *comisie de specialişti* (care se alcătuieşte în conformitate cu prevederile art. 5 alin. (1) din Legea nr. 100/2010) care are ca *atribuţii*[331] *principale*:

- înregistrează sesizările sau cererile de constituire a unui perimetru de ameliorare;
- constată (pe teren) situaţia perimetrului, identifică vecinătăţile şi delimitează (prin ţăruşare) perimetrul de ameliorare;
- identifică şi delimitează imobilele (din interiorul şi de pe limita exterioară a perimetrului) care sunt necesare pentru efectuarea lucrărilor de amenajare şi de

[330] HG nr. 1257/2011 publicată în M. Of. nr. 934 din 29 decembrie 2011.
[331] Art. 3.

ameliorare şi pentru drumurile de acces, precum şi categoria de folosinţă agricolă sau silvică existentă;
- identifică şi descrie sumar formele de degradare a terenului, amploarea acestor procese şi constată cauzele care le-au generat;
- stabileşte restricţiile care sunt necesare pentru constituirea perimetrului de ameliorare şi modul de respectare a acestora pe toată durata executării lucrărilor specifice;
- întocmeşte fişa perimetrului de ameliorare.

15.3.2. Reglementări regionale şi internaţionale în materie

15.3.2.1. Actul final de la Helsinki al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa

Actul final de la Helsinki (1975) al Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa[332] este un document regional de o importanţă istorică care include în capitolul 5 („Cooperarea în domeniul economiei, ştiinţei şi tehnicii şi mediul") şi *problematica mediului* (în general).

Astfel se prevede[333] „pentru atingerea acestor obiective (obiectivele cooperării stabilite la pct. 5.2., n.ns.) statele participante vor folosi toate posibilităţile de cooperare în domeniul mediului, în special în domeniile ... *Folosirea terenurilor şi solurilor*: probleme legate de folosirea mai eficientă a terenurilor, îndeosebi ameliorarea, recuperarea şi recultivarea terenurilor; lupta împotriva poluării solului, eroziunii prin apă şi aer şi a altor forme de degradare a solului; menţinerea şi creşterea productivităţii solurilor, ţinând seama în mod corespunzător de efectele nocive eventuale ale folosirii îngrăşămintelor chimice şi pesticidelor ...".

De asemenea, în ce priveşte *formele şi metodele de cooperare*[334] „statele participante declară că problemele cu privire la protecţia şi ameliorarea mediului vor fi soluţionate pe bază atât bilaterală cât şi multilaterală, inclusiv regională şi subregională folosind din plin modalităţile şi formele de cooperare existente ...".

15.3.2.2. Convenţia Naţiunilor Unite pentru combaterea deşertificării în ţările afectate grav de secetă şi/sau de deşertificare, în special în Africa

Convenţia Naţiunilor Unite pentru combaterea deşertificării în ţările afectate grav de secetă şi/sau de deşertificare, în special în Africa a fost adoptată la Paris, în anul 1994[335]. Are ca structură: preambul, 40 articole, 5 anexe.

În *Preambul* se afirmă „Părţile la prezenta convenţie, ... recunoscând că deşertificarea şi seceta sunt probleme de dimensiune globală, prin aceea că ele afectează toate regiunile globului şi că este necesară acţiunea unită a comunităţii internaţionale pentru combaterea deşertificării şi/sau reducerea efectelor secetei, ... constatând ... că deşerti-

[332] Publicat în B. Of. nr. 92/13.08.1975.
[333] Pct. 5.3 alin. (5).
[334] Pct. 5.4 alin. (1).
[335] România a aderat prin Legea nr. 111/1998 publicată în M. Of. nr. 222 din 17 iunie 1998.

ficarea este cauzată de interacțiunile complexe dintre factorii fizici, biologici, politici, sociali, culturali și economici, ... preocupate de faptul că deșertificarea și seceta afectează dezvoltarea durabilă, prin interrelațiile lor cu probleme sociale importante, cum sunt: sărăcia, situația precară a sănătății și hranei, lipsa securității alimentare și cele ce decurg din migrarea, strămutarea persoanelor și dinamica demografică, ... recunoscând că guvernele joacă un rol decisiv în combaterea deșertificării și în reducerea efectelor secetei și că progresul în această privință depinde de aplicarea locală a programelor de acțiune în zonele afectate, ... hotărâte să acționeze corespunzător pentru combaterea deșertificării și reducerea efectelor secetei, spre binele generațiilor prezente și viitoare, au convenit ...".

Obiectivul convenției îl reprezintă[336] *combaterea deșertificării*[337] *și reducerea efectelor secetei* în țările care se confruntă cu secetă gravă și/sau cu deșertificare (în special în Africa) prin acțiuni eficiente (la toate nivelurile) sprijinite de înțelegeri de cooperare internațională și parteneriat în cadrul unor abordări integrate (în acord cu prevederile Agendei 21) în scopul de a contribui la realizarea unei dezvoltări durabile în zonele afectate; se prevede[338] că realizarea obiectivului va implica strategii integrate pe termen lung care să se concentreze simultan (în zonele afectate) pentru ameliorarea productivității terenurilor și pentru refacerea, conservarea și managementul durabil al resurselor de pământ și de apă, conducând la condiții de viață ameliorate, în special la nivelul comunității;

Se prevede[339] că *părțile își vor îndeplini obligațiile* impuse de prezenta convenție (individual sau împreună) fie prin înțelegeri bilaterale și multilaterale existente sau viitoare, fie printr-o combinare a acestora (după caz) subliniind necesitatea coordonării eforturilor și a dezvoltării unei strategii coerente pe termen lung (la toate nivelurile) iar *în vederea îndeplinirii obiectivului* prezentei convenții[340] părțile:

- vor adopta o concepție integrată în abordarea aspectelor fizice, biologice și socio-economice ale proceselor deșertificării și secetei;
- vor acorda atenția cuvenită (în cadrul organismelor internaționale, regionale și globale competente) situației părților-țări în curs de dezvoltare afectate (în privința comerțului internațional, înțelegerilor comerciale și contractării de datorii) în scopul creării unui mediu economic internațional favorabil, care să conducă la promovarea unei dezvoltări durabile;
- vor integra strategiile pentru eradicarea sărăciei în eforturile pentru combaterea deșertificării și reducerea efectelor secetei;
- vor promova cooperarea între părțile-țări afectate, în domeniile protecției mediului și ale conservării solului și resurselor de apă, în măsura în care ele au legătură cu deșertificarea și seceta;
- vor consolida cooperarea subregională, regională și internațională;
- vor coopera în cadrul organizațiilor interguvernamentale competente;

---

[336] Art. 2 alin. (1).

[337] *Deșertificare* înseamnă degradarea terenului în zonele aride, semiaride și uscat-subumede, cauzată de diverși factori, incluzând variațiile climatice și activitățile umane [art. 1 lit. a)];
Combaterea deșertificării include activități care sunt parte a exploatării integrate a teritoriului în zonele aride, semiaride, uscat-subumede pentru dezvoltarea durabilă și care are ca scop: prevenirea și/sau reducerea degradării terenului, reabilitarea terenului parțial degradat și amenajarea terenului deșertificat.

[338] Art. 2 alin. (2).

[339] Art. 4 alin. (1).

[340] Art. 4 alin. (2) lit. a)-h).

- vor stabili mecanisme instituționale (după caz) acordând atenție necesității evitării paralelismelor;
- vor încuraja utilizarea mecanismelor și a înțelegerilor financiare bilaterale și multilaterale existente (care mobilizează și canalizează resurse financiare și substanțiale spre părțile țări în curs de dezvoltare afectate) pentru combaterea deșertificării și reducerea efectelor secetei.

De asemenea, se instituie unele *obligații specifice* părților-țări afectate și părților-țări dezvoltate:

- *părțile-țări afectate* se angajează[341]:
  - să acorde prioritatea cuvenită combaterii deșertificării și reducerii efectelor secetei și să aloce resursele adecvate (potrivit situațiilor și posibilităților lor);
  - să stabilească strategii și priorități în cadrul planurilor și/sau al politicilor de dezvoltare durabilă, pentru combaterea deșertificării și reducerea efectelor secetei;
  - să abordeze cauzele profunde ale deșertificării și să acorde atenție specială factorilor socio-economici care contribuie la procesele de deșertificare;
  - să stimuleze formarea conștiinței publice și să faciliteze participarea populației locale (mai ales a femeilor și tinerilor) – cu sprijinul organizațiilor neguvernamentale – la eforturile pentru combaterea deșertificării și reducerea efectelor secetei;
  - să creeze un cadru favorabil prin consolidarea (după caz) legislației pertinente existente și (acolo unde această legislație nu există) prin adoptarea de noi legi și stabilirea politicilor pe termen lung și a programelor de acțiune;
- *părțile-țări dezvoltate* se angajează[342]:
  - să sprijine activ – după cum au convenit – (individual sau împreună) eforturile părților-țări în curs de dezvoltare afectate (în special ale celor din Africa și ale țărilor cel mai puțin dezvoltate) pentru combaterea deșertificării și reducerea efectelor secetei;
  - să furnizeze resurse financiare substanțiale și alte forme de sprijin pentru susținerea concretă a părților-țări în curs de dezvoltare afectate (în special a celor din Africa) în elaborarea și aplicarea propriilor lor planuri și strategii pe termen lung, pentru combaterea deșertificării și reducerea efectelor secetei;
  - să favorizeze mobilizarea de fonduri noi și suplimentarea în conformitate cu art. 20 alin. (2) lit. b);
  - să încurajeze mobilizarea de fonduri din sectorul privat și alte surse neguvernamentale;
  - să promoveze și să faciliteze accesul părților-țări afectate (în special al părților-țări în curs de dezvoltare afectate) la tehnologiile, cunoștințele și know-how corespunzătoare.

De asemenea, sunt stipulate reglementări care privesc programele de acțiune (art. 9-15), cooperarea științifică și tehnică (art. 16-18), măsurile de susținere (art. 19-21), instituțiile (art. 22-25) etc.

---

[341] Art. 5 lit. a)-e).
[342] Art. 6 lit. a)-e).

CAPITOLUL V
RESURSELE NATURALE BIOTICE

16. BIODIVERSITATEA

Biodiversitatea[343] este *„una dintre cele mai importante şi de neînlocuit resursă"* (fiecare microorganism, animal sau plantă conţine între 1 mil. şi 10 mld. biţi informaţii în codul genetic, rezultatul a sute sau milioane de ani de evoluţie) dar şi *cea mai bogată resursă pe care omenirea a exploatat-o de-a lungul timpului* (cca. 7.000 specii, pentru asigurarea hranei)[344].

Totuşi, cu cât este mai exploatată mai intens (şi neraţional) această biodiversitate, cu atât viitorul ei devine mai incert; după unele estimări[345] din cele cca. 500 mil. specii (plante, animale, microorganisme), în prezent *au mai rămas 10-80 mil. specii*, din care cca. 1,5 mil. au fost identificate.

Cu toate că extincţia este un moment firesc al evoluţiei, deoarece biocenoza (prin activitatea ei) modifică biotopul (afectând diferiţi factori) care (biotop modificat) devine impropriu pentru speciile ce au determinat schimbarea lui, specii care regresează şi dispar treptat fiind înlocuite cu altele care găsesc condiţii favorabile pentru întreţinerea proceselor vitale şi de reproducţie[346] (rata naturală estimată fiind de 1-10 specii anual), *ritmurile extincţiei* s-au accelerat (până la *1.000 specii anual*[347], în acest secol).

Activităţile umane (mai importante) *care determină extincţia*[348] (vezi şi figura):

- *deteriorarea habitatului*[349] (cel mai important factor), cauzată de creşterea populaţiei umane (extinderea zonelor locuite), precum şi diversificarea şi amplificarea activităţilor desfăşurate (agricultură, industrie, transporturi, etc.) însoţite de poluare; cu titlu de exemplu: defrişarea pădurilor tropicale, cel mai important ecosistem de pe Terra, care (deşi acoperă doar 7% din suprafaţa Pământului) „găzduiesc" peste 50% din speciile existente; distrugerea recifelor de coral (cu cca. 30% în ultimii 10 ani), cel mai bogat ecosistem din oceane, habitat pentru 25% din speciile marine (inclusiv 65% din speciile de peşte);
- *vânătoarea şi recoltarea* (în scop) *comercială* (a doua ameninţare, ca gravitate, pentru speciile animale), practicată neraţional, reduce sistematic populaţia

[343] Prin *biodiversitate* se înţelege „variabilitatea organismelor din cadrul ecosistemelor terestre, marine, acvatice continentale şi complexelor ecologice; aceasta include diversitatea intraspecifică, interspecifică şi diversitatea ecosistemelor", art. 2 pct. 15 din OUG nr. 195/2005.

[344] A se vedea şi Silver C. S., DeFries R. S., *One Earth..., op. cit.*, p. 124-128.

[345] Chiras D., *Environmental Science..., op. cit.*, p. 175.

[346] Pârvu C., *Ecologie generală, op. cit.*, p. 314.

[347] Brown L. (coordonator), *Starea lumii 1999, op. cit.*, p. 135-136.

[348] A se vedea şi Chiras D., *Environmental Science..., op. cit.*, p. 177-184.

[349] Prin *habitat natural* se înţelege „arie terestră, acvatică sau subterană, în stare naturală sau seminaturală, ce se diferenţiază prin caracteristici geografice, abiotice şi biotice", art. 2 pct. 15 din OUG nr. 195/2005.

multor specii ameninţate cu dispariţia; cu titlu de exemplu: vânarea balenelor (vânătoare care în Japonia şi Islanda se practică şi în prezent sub pretextul „cercetării ştiinţifice") a determinat reducerea îngrijorătoare a numărului acestora (în cazul balenei albastre, populaţia s-a redus de la 166.000 la 3.000 exemplare); recoltarea fildeşului a determinat (de asemenea) reducerea îngrijorătoare a numărului elefanţilor (în Kenia, în 1973 trăiau 130.000 exemplare, în 1992 numărul acestora scăzuse la 26.000 exemplare);

- *vânătoarea ca sport şi vânătoarea pentru subzistenţă*, pe de o parte, vânătoarea ca sport (vânătoarea de trofee), dacă nu este bine reglementată „curăţă" populaţiile respective diminuând capitalul genetic al acestora şi, pe de altă parte, vânătoarea pentru subzistenţă (deşi este justificată) poate provoca chiar dispariţia speciilor vizate; cu titlu de exemplu: eschimoşii (a căror supravieţuire depinde de vânarea balenelor) au ajuns să pericliteze (datorită reducerii drastice a populaţiei acestora) existenţa balenelor;
- *introducerea speciilor străine* (accidentală sau intenţionată), în teritorii noi poate cauza extincţia speciilor native; cu titlu de exemplu: în Hawaii, şobolanii (în special) au cauzat distrugerea a 90% din speciile de păsări; în Florida, pinul australian (introdus ca arbore ornamental) s-a răspândit rapid de-a lungul plajelor, rădăcinile lor superficiale fiind atât de dese încât afectează nisipul unde îşi depun ouăle multe dintre speciile de ţestoase;
- *combaterea dăunătorilor şi prădătorilor*: pe de o parte, combaterea dăunătorilor prin folosirea pesticidelor (care au o influenţă majoră asupra vieţii sălbatice) şi, pe de altă parte, combaterea prădătorilor (urşi, lupi, vulpi, etc.) au creat dezechilibre majore în ecosisteme; cu titlu de exemplu: D.D.T. (care afectează ouăle păsărilor) este principalul responsabil de dispariţia şoimului pelerin (1960, estul S.U.A.).

Activităţile umane care determină extincţia

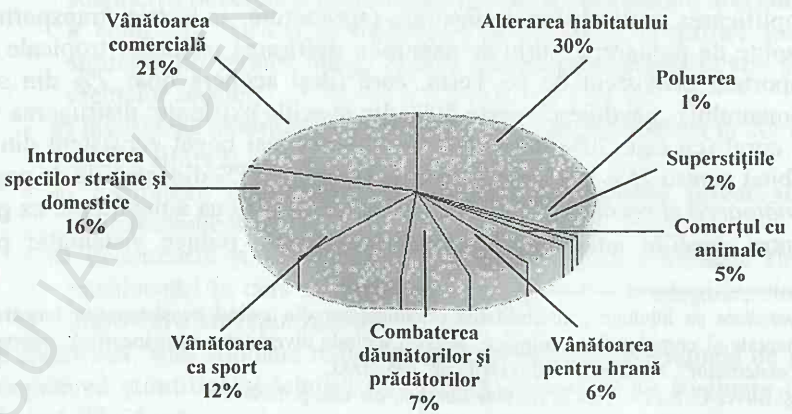

Sursă: Pearce D., Warford J., *World without End: Economics, Environment and Sustenaible*, Oxford University Press, Inc., New York, 1993, p. 177.

BCU IAŞI CENTRALĂ

16.1. Biodiversitatea vegetală

Biodiversitatea vegetală (terestră) este reprezentată (în principal) de păduri, păşuni şi culturi (plante cultivate).

16.1.1. Pădurile

Pădurile, considerate (şi pe bună dreptate) „plămânul verde" al Terrei, au fost vitale (lemnul, ca produs al acestora, în special) pentru numeroase civilizaţii iar incapacitatea administrării acestora, într-un mod durabil, a condus la dispariţia multora dintre ele (civilizaţii).

Ca suprafaţă, pădurile acopereau (acum cca. 8.000 ani) peste 40% din suprafaţa uscatului Terrei[350] (respectiv cca. 6 mld. ha), înainte ca oamenii să înceapă defrişarea masivă; la începutul secolului XX au ajuns la o suprafaţă de cca. 5 mld. ha, suprafaţă care s-a redus considerabil, ajungând în prezent la cca. 3,9 mld. ha (respectiv 30% din suprafaţa uscatului)[351].

În România[352], suprafaţa pădurilor este de 6,529 mil. ha (27,3% din suprafaţa ţării), cu un volum total pe picior de aprox. 1,34 md. m^3.

Principalii *factori care au determinat scăderea* (dramatică) *a suprafeţei împădurite* sunt:

- *creşterea cererii pentru produse forestiere* (lemnoase); cu titlu de exemplu: din cca. 3,28 mld. m^3 lemn recoltat (pe plan mondial) peste 53% a fost folosit pentru combustibil şi 19% pentru producerea hârtiei;
- *conversia terenurilor forestiere în scopuri agricole*; cu titlu de exemplu: Brazilia a pierdut 97% din pădurea tropicală dinspre Atlantic iar din jungla Amazonului a pierdut cca. 14% (din 1970 până în prezent).

Datorită defrişărilor neraţionale numeroase ţări (Thailanda, China, Vietnam, India, Filipine, Cambogia, Sri Lanka, Noua Zeelandă) au impus (în prezent) interdicţii (totale sau parţiale) în ce priveşte tăierea copacilor din pădurile virgine.

Pădurea îndeplineşte *două categorii de funcţii* distincte:

- *funcţia de protecţie* (complexă), având un rol determinant (pădurea) în menţinerea şi reglarea echilibrului ecologic:
  - prin fotosinteză, pe de o parte, fixează CO_2 atmosferic în materia organică (cca. 13t/an/ha) menţinând în atmosferă o concentraţie de cca. 0,03% şi, pe de altă parte, elimină în atmosferă oxigen (cca. 30t/an/ha); acesta fiind şi motivul pentru care a fost denumită „plămânul verde" al Terrei;
  - fixează solul prin rădăcinile puternice, împiedicând eroziunea acestuia (prin reţinerea apei în sol, cca. 15% din apa precipitaţiilor) şi creşte valoarea bioproductivă a solului prin generarea compuşilor humici (din necromasa curentă a pădurilor) şi prin împiedicarea „spălării" lui (gradul redus de

[350] Brown L., Flavin C., French H., *Starea lumii 2000, op. cit.*, p. 28.
[351] Brown L., *Eco-Economie..., op. cit.*, p. 60.
[352] Potrivit MAP, la http://www.mmediu.ro/categorie/paduri/25.

scurgere a apei meteorice pe suprafața solului); acesta fiind și motivul pentru care terenurile degradate sunt reîmpădurite;
- reține (solurile împădurite) cca. 65% din apa precipitațiilor, reduc scurgerea de suprafață la cca. 5% și permit o infiltrație de cca. 15% asigurând alimentarea constantă a pânzelor freatice;
- prin evapo-transpirație purifică și umezește aerul;
- stabilizează efectele climatului local, modulând fluctuațiile extreme de temperaturi;
- sunt și habitatul unei varietăți de specii vegetale și animale; cu titlu de exemplu: pădurile tropicale „găzduiesc" peste 50% din speciile de pe glob;

▪ *funcția de producție* (produsele lemnoase)[353]:
- produse principale (rezultate din tăierile de regenerare a pădurilor);
- produse secundare (rezultate din tăieri de îngrijire și conducere a arboretelor);
- produse accidentale (rezultate în urma acțiunii factorilor biotici și abiotici destabilizatori sau din defrișări de pădure legal aprobate);
- produse de igienă (rezultate în procesul normal de eliminare naturală);
- alte produse: arbori și arbuști ornamentali, pomi de Crăciun, răchită, puieți și diferite produse din lemn.

16.1.2. Pășunile

Pășunile (montane, de dealuri, de stepă) ocupă cca. 1/5 din suprafața uscatului (în cea mai mare parte semiarid), teren care este prea uscat, prea în pantă sau prea degradat pentru a susține o producție agricolă.

Comparativ cu pădurea, *rolul pășunilor este mai puțin pregnant atât din punct de vedere al funcției de protecție* (pășunile reține în sol de 6-25 ori mai puțină apă din precipitații și permit scurgerea de suprafață a acesteia în proporție de cca. 50%) cât *și din punct de vedere al funcției economice* (servește că suport pentru creșterea animalelor).

Totuși acest ultim aspect nu trebuie neglijat pentru că *multe țări* (din Africa, Asia Centrală, Orientul Mijlociu și India, o mare parte) *depind puternic de creșterea rumegătoarelor* (oi, capre, vite, bivoli) care au ajuns la un efectiv de 3,3 mld. capete (2001) și care furnizează lapte, carne, lână, piele, dar și forța de tracțiune.

Ca urmare a unei exploatări nerationale cca. 1/2 din totalul pășunilor sunt ușor/moderat degradate iar 5% sunt puternic degradate (chiar și în țările industrializate); cu titlu de exemplu: în S.U.A. 36% din pășunile publice native au furaj în condiții bune sau excelente, restul fiind de calitate redusă sau foarte săracă.

De asemenea, în unele regiuni (nord-vestul Chinei) pășunile s-au deteriorat rapid (datorită depășirii producției suportabile) apărând fenomenul de deșertificare și chiar dune de nisip[354].

[353] Conform art. 58 alin. (2) din Codul silvic (Legea nr. 46/2008 publicată în M. Of. nr. 238 din 27 martie 2008).
[354] Brown L., *Eco-Economie..., op. cit.*, p. 64-67.

16.1.3. Culturile (plantele cultivate)

Culturile (plantele cultivate) *reprezintă o mică parte din biodiversitatea vegetală*, din care (biodiversitate) cca. 1/3 au fructe, semințe, tulpini, frunze, rădăcini, tuberculi care sunt comestibile.

Practic sunt *cultivate în jur de 100 specii* (care asigură cea mai mare parte a alimentației), culturi cerealiere (grâu, ovăz, orez, porumb, etc.), legumicole (cartof, tomate, ardei, dovlecei, pepeni, varză, salată etc.), floricole (trandafiri etc.), viticole și pomicole (măr, păr, prun, gutui, cireș, cais, piersic etc.), furajere (lucernă, borceag etc.), *din care s-au creat* (prin selecție) *sute de mii de varietăți distincte genetic*.

Cultura plantelor a apărut (în regiuni diferite) odată cu trecerea de la viața nomadă la viața sedentară și constituirea primelor comunități, accentul punându-se pe acele plante care puteau fi însămânțate și recoltate în mod repetat.

Selecția s-a făcut în timp prin alegerea și plantarea semințelor și butașilor plantelor care aveau caracteristici superioare (rezistență la condiții climatice nefavorabile și dăunători, culoare și gust deosebit, maturizare rapidă etc.) și, cu toate că în ultimul secol știința și tehnica au făcut „minuni" și în acest domeniu (mai mult sau mai puțin benefice), obținându-se soiuri hibride (pentru agricultura comercială) cu o productivitate ridicată, dar ale căror trăsături nu sunt transmise și generației următoare, necesitând achiziționarea continuă a altor semințe, productivitatea depinde de biodiversitatea (naturală) menținută pe terenurile sălbatice (care este folosită ca resursă genetică) și de practicile tradiționale[355].

În ce privește producția terenurilor agricole, aceasta nu a ajuns încă la limită, în schimb ritmul de creștere a productivității s-a diminuat mult (în ultimul deceniu); cu titlu de exemplu: dacă în perioada 1950-1984 producția de cereale a crescut cu 38% (o creștere mai mare decât creșterea populației), în perioada 1984-2000 producția de cereale a scăzut cu 11% (sub rata de creștere a populației).

Cu toate că, pe de o parte, selecționarea soiurilor a ridicat foarte mult potențialul productiv al principalelor cereale (grâu, orez, porumb) prin creșterea proporției de produs al fotosintezei dirijat către sămânță (mai mult de 50%, limita maximă teoretică fiind estimată la 60%) iar, pe de altă parte, consumul mondial de fertilizatori a crescut de cca. 10 ori (de la 14 mld. t în 1950 la 141 mld. t în 2000) ajungându-se la limita fiziologică de absorbție a nutrienților (folosire excesivă care generează efecte nocive asupra mediului, a se vedea și supra 15.2.2.).

Ca rezolvare a situației (creșterii productivității) se conturează, pe de o parte, *dezvoltarea unor varietăți cerealiere care să fie mai tolerante la secetă sau la săruri* (ceea ce ar rezolva problema lipsei apei) *sau mai rezistente la boli și dăunători* (ceea ce ar rezolva problema utilizării pesticidelor) iar, pe de altă parte, *creșterea numărului de recolte pe an*, acolo unde temperatura și umezeala solului permit (cu titlu de exemplu: în China dublarea recoltării grâului de vară cu aceea a porumbului de iarnă, în India dublarea recoltării grâului de iarnă cu aceea orezului de vară, etc.)[356].

Totuși, nu trebuie neglijat faptul că exploatarea intensivă a terenurilor conduce la pierderea capacității bioproductive a acestora (imposibilitatea folosirii pentru producția agricolă) și conversia lor în pășuni sau păduri (cu titlu de exemplu: Conservation Reserve Program, lansat în 1985, prin intermediul căruia în SUA fermierii au convertit în stepe

[355] Brown L. (coordonator), *Starea lumii 1999, op. cit.*, p. 135, 139.
[356] Brown L., *Eco-Economie..., op. cit.*, p. 167, 171.

cca. 15 mil. ha. în 5 ani) ori în plantații pomicole și viticole (cu titlu de exemplu: în Algeria, (decembrie 2000) ministrul agriculturii a anunțat un plan care prevede conversia a 20% din terenurile agricole din sudul țării în plantații pomicole și viticole în speranța stopării înaintării spre nord a Saharei).

16.2. Biodiversitatea animală

Biodiversitatea animală este reprezentată (în principal) de fauna acvatică și fauna terestră.

16.2.1. Fauna acvatică

Fauna acvatică (încă) constituie *resursa principală prin care se asigură proteinele animale în regimul alimentar al țărilor insulare și a celor cu linii întinse de țărm* (ca Norvegia și Italia).

Amenințările care vizează fauna acvatică sunt:

- *exploatarea sistematică (și nerațională) a potențialului alimentar oceanic* care a început (după al II-lea Război Mondial) odată cu accelerarea creșterii demografice și dezvoltarea tehnologiilor de pescuit (inclusiv dotarea navelor cu congelatoare) și a condus la creșterea cantității de pește pescuit, de la 19 mil. t în 1950 la 93 mil. t în 1997 (depășind producția durabilă de pește). Astfel, la începutul anilor 1990, F.A.O. (Organizația Națiunilor Unite pentru Hrană și Agricultură) a raportat că toate cele 17 zone majore sunt recoltate la capacitatea lor suportabilă sau chiar peste aceasta (9 astfel de zone aflându-se în fază de declin); cu titlu de exemplu: stocurile atlantice de thon albastru au fost reduse cu 94%[357];
- *degradarea și distrugerea habitatului natural* (a locurilor de depunere a icrelor și creștere a puietului, în special):
  - recifele de coral, cel mai bogat tip de ecosistem din oceane și al doilea de pe Pământ (după pădurile tropicale), habitat pentru 25% din speciile marine (inclusiv 65% din speciile de pește), a căror proporție s-a redus cu cca. 30% (în ultimii 10 ani);
  - fâșiile umede de coastă, pădurile de mangrove și râurile, care asigură condițiile pentru înmulțirea cca. 90% din peștele oceanic. Din nefericire mai mult de 50% din suprafața pădurilor de mangrove (din țările tropicale și subtropicale) a fost distrusă, zonele umede de costă din țările industrializate au dispărut într-o proporție și mai ridicată (cu titlu de exemplu: Italia 95%) iar îndiguirea fluviilor a privat multe specii de terenurile lor specifice (din amonte) de depunere a icrelor.

Bineînțeles că *toate aceste acțiuni necugetate nu puteau rămâne fără efecte* (care se răsfrâng tot asupra celui care le pune în mișcare, omul), așa-numitele *„efecte în cascadă"* care apar când o schimbare într-un component al unui sistem produce

[357] Brown L., *Eco-Economie..., op. cit.*, p. 55-59.

schimbări în alt component, care (la rândul său) *schimbă un alt component*; cu titlu de exemplu: scăderea populațiilor de hering (în apele coastei Alaskăi) pare să fi dus la diminuarea numărului leilor de mare și focilor, ceea ce a determinat balenele ucigașe (care în mod obișnuit se hrănesc cu lei de mare și foci) să se „orienteze" către vidre, diminuând mult populația acestora, diminuare ce a determinat creșterea explozivă a populației aricilor de mare (prada favorită a vidrelor) care au distrus „pădurile de alge" (ce constituie hrana acestora), distrugere care periclitează un număr mare de specii (pești, nevertebrate marine, păsări) care depind (direct sau indirect) de ele[358].

Deloc de neglijat și contaminarea marină cu *poluanți* (poluanți organici persistenți, în special), care (poluanți) se acumulează în țesuturile grase ale faunei marine, având *proprietatea de a migra în lanțul trofic*; cu titlu de exemplu: D.D.T. prezent în apă (0,000003 ppm) → plancton (0,04 ppm) → nevertebrate (0,5 ppm) → pești (2 ppm) → păsări (25 ppm) –, (în final) ajungând și la om (75.000-150.000 ppm)[359] și *fiind responsabili* (poluanții) *pentru numeroasele probleme medicale constatate* (la animale și oameni) ca anihilarea sistemului imunitar, perturbarea sistemului endocrin etc.

16.2.2. Fauna terestră

Fauna terestră a reprezentat timp de milenii *principala resursă de hrană* (și nu numai) *a omului.*

Odată cu organizarea și structurarea comunităților s-a realizat și specializarea acestora: crescătoare de animale, cultivatoare ale pământului etc.

Cu toate că animalele l-au însoțit, l-au ajutat (în munca câmpului, în transport) *și l-au apărat* (încă o fac), *atitudinea omului față de ele* (ca de altfel față de natură, în general) *nu a fost* (și nu este încă) *tocmai corectă.*

Dacă la început a respectat „tovarășul" care îi asigura/ușura existența, odată cu revoluția industrială (ce a determinat, printre altele, și explozia demografică) omul nu a mai văzut în animal „tovarășul" de suferință ci carne, blană, coarne, colți, etc., pe care de altfel le-a și obținut neinteresându-l consecințele acțiunilor lui (așa explicându-se decimarea până în pragul extincției/extincția unor specii animale ca bizoni, elefanți, rinoceri etc.).

În acest context, necesarul de carne a crescut de la 44 mil. tone (1950) la 233 mil. tone (2000), creștere ce a ridicat consumul mediu global de carne de la 17 la 31 kg/persoană; cu titlu de exemplu: între 1990-2000 producția a crescut (pe surse) la vite cu 0,5%/an, porcine cu 2,5%/an și păsări 4,9%/an, creștere care se explică prin faptul că, pe fondul depășirii producției durabile a pășunilor și zonelor piscicole, cercetările s-au focalizat pe randamentul cu care cerealele sunt convertite (în crescătorii, prin alimentația animalelor) în produsele respective (vită: 7/1, porc: 4/1, păsări: 2/1).

[358] Brown L., Ch. Flavin, H. French, *Starea lumii 2000, op. cit.*, p. 27.
[359] Chiras D., *Environmental Science..., op. cit.*, p. 329.

16.3. Protecția biodiversității

16.3.1. Reglementări interne în materie

16.3.1.1. Regimul general de protecție a biodiversității

Regimul general de protecție a biodiversității este stabilit prin reglementarea cadru privind protecția mediului (OUG nr. 195/2005)[360], care reglementează protecția biodiversității într-un cadru mai larg, în cap. VIII („Conservarea biodiversității și arii naturale protejate"), cât și în cap. IX („Protecția apelor și a ecosistemelor acvatice") și cap. XI („Protecția solului, a subsolului și a ecosistemelor terestre")[361].

Elaborarea reglementărilor tehnice privind măsurile de protecție a ecosistemelor, de conservare și utilizare durabilă a componentelor diversității biologice cad în sarcina[362] autorității publice centrale pentru protecția mediului împreună cu autoritățile publice centrale și locale, după caz.

În sarcina *deținătorilor* (cu orice titlu) *de teren* pe care se găsesc perdelele și aliniamentele de protecție, spațiile verzi, parcurile, gardurile vii, pentru îmbunătățirea capacității de regenerare a atmosferei, protecția fonică și eoliană, este stipulată *obligația*[363] întreținerii acestora;

De asemenea, în sarcina *deținătorilor* (cu orice titlu) ai fondului forestier, ai vegetației forestiere din afara fondului forestier și ai pajiștilor, precum și oricărei *persoane fizice sau juridice* care desfășoară o activitate pe un astfel de teren (fără a avea un titlu juridic), sunt stipulate următoarele *obligații*[364]:

- să mențină suprafața împădurită a fondului forestier, a vegetației forestiere din afara fondului forestier, inclusiv a jnepenișurilor, tufișurilor și pajiștilor existente, fiind interzisă reducerea acestora (cu excepția cazurilor prevăzute de lege);
- să exploateze masa lemnoasă în condițiile legii precum și să ia măsuri de reîmpădurire și, respectiv de completare a regenerărilor naturale;
- să gestioneze corespunzător deșeurile de exploatare rezultate (în condițiile prevăzute de lege);
- să asigure respectarea regulilor silvice de exploatare și transport tehnologic al lemnului (stabilite conform legii) în scopul menținerii biodiversității pădurilor și a echilibrului ecologic;
- să respecte regimul silvic (în conformitate cu prevederile legislației în domeniul silviculturii și protecției mediului);
- să asigure aplicarea măsurilor specifice de conservare pentru pădurile cu funcții speciale de protecție, situate pe terenuri cu pante foarte mari, cu procese de alunecare și eroziune, pe grohotișuri, stâncării, la limita superioară de altitudine a vegetației forestiere, precum și pentru alte asemenea păduri;

---

[360] OUG nr. 195/2005 publicată în M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005.
[361] Reglementările referitoare la apă și sol și subsol au fost prezentate.
[362] Art. 49 alin. (1).
[363] Art. 62.
[364] Art. 69.

- să respecte regimul silvic stabilit pentru conservarea vegetației lemnoase de pe pășunile împădurite care îndeplinesc funcții de protecție a solului și a resurselor de apă;
- să asigure exploatarea rațională, organizarea și amenajarea pajiștilor, în funcție de capacitatea de refacere a acestora;
- să exploateze resursele pădurii, fondul cinegetic și piscicol (potrivit prevederilor legale în domeniu);
- să exploateze pajiștile, în limitele bonității, cu numărul și speciile de animale și în perioada stabilită (în baza studiilor de specialitate și a prevederilor legale specifice);
- să protejeze patrimoniul forestier, cinegetic, piscicol și al pajiștilor din cadrul ariilor naturale protejate (în termenii stabiliți prin planurile de management și regulamentele specifice);
- să sesizeze autoritățile pentru protecția mediului despre accidente sau activități care afectează ecosistemele forestiere sau alte asemenea ecosisteme terestre.

16.3.1.2. Regimul fondului forestier național și al vegetației forestiere de pe terenurile din afara acestuia

Regimul fondului forestier național și al vegetației forestiere de pe terenurile din afara acestuia este stabilit prin Codul silvic (Legea nr. 46/2008[365], structurat în 7 titluri, respectiv 132 de articole).

A. Titlul I cuprinde dispoziții generale referitoare la fondul forestier național și la vegetația forestieră de pe terenurile din afara acestuia.

Astfel, constituie *fondul forestier național* (în condițiile legii și indiferent de natura dreptului de proprietate) totalitatea pădurile, a terenurilor destinate împăduririi, a celor care servesc nevoilor de cultură, producție ori administrare silvică, a iazurilor, a albiilor pâraielor, a altor terenuri cu destinație forestieră și neproductive, cuprinse în amenajamente silvice la data de 1 ianuarie 1990 sau incluse în acestea ulterior [art. 1 alin. (1)]; acesta include[366]:

- pădurile;
- terenurile în curs de regenerare și plantațiile înființate în scopuri forestiere;
- terenurile destinate împăduririi: terenuri degradate și terenuri neîmpădurite, stabilite în condițiile legii a fi împădurite;
- terenurile care servesc nevoilor de cultură: pepiniere, solarii, plantaje și culturi de plante-mamă;
- terenurile care servesc nevoilor de producție silvică: culturile de răchită, pomi de Crăciun, arbori și arbuști ornamentali și fructiferi;
- terenurile care servesc nevoilor de administrație silvică: terenuri destinate asigurării hranei vânatului și producerii de furaje, terenuri date în folosință temporară personalului silvic;
- terenurile ocupate de construcții și curțile aferente acestora: sedii administrative, cabane, fazanerii, păstrăvării, crescătorii de animale de interes vânătoresc, drumuri și căi forestiere de transport, spații industriale, alte dotări tehnice specifice sectorului forestier, terenurile ocupate temporar și cele afectate de

[365] Legea nr. 46/2008 (R) publicată în M. Of. nr. 611 din 12 august 2015.
[366] Art. 1 alin. (2).

sarcini şi/sau litigii, precum şi terenurile forestiere din cadrul culoarului de frontieră şi fâşiei de protecţie a frontierei de stat şi cele destinate realizării unor obiective din cadrul Sistemului Integrat de Securizare a Frontierei de Stat;
- iazurile, albiile pâraielor, cât şi terenurile neproductive incluse în amenajamentele silvice;

Păduri sunt considerate terenurile acoperite cu arbori (care trebuie să atingă o înălţime minimă de 5 m la maturitate în condiţii normale de vegetaţie) cu o suprafaţă mai mare de 0,25 ha [art. 2 alin. (1)]; acestea includ[367]:
- terenurile cu folosinţă pădure cuprinse în amenajamentele silvice la data de 1 ianuarie 1990, cât şi cele incluse ulterior în acestea inclusiv cu modificările de suprafaţă, conform operaţiunilor de intrări-ieşiri efectuate în condiţiile legii;
- perdelele forestiere de protecţie;
- terenurile pe care sunt instalate jnepenişurile;
- terenurile acoperite cu păşuni împădurite cu consistenţa mai mare sau egală cu 0,4, calculată numai pentru suprafaţa ocupată efectiv de vegetaţia forestieră;
- plantaţiile cu specii forestiere din zonele de protecţie a lucrărilor hidrotehnice şi de îmbunătăţiri funciare realizate pe terenurile proprietate publică a statului, care îndeplinesc condiţiile de mai sus.

Se statuează[368] că *fondul forestier naţional constituie un bun de interes naţional şi este* (după caz) *proprietate publică sau privată*, dreptul de proprietate asupra terenurilor (care constituie acest fond) se exercită în conformitate cu dispoziţiile prezentului cod.

În ce priveşte *vegetaţia forestieră de pe terenuri din afara fondului forestier naţional*[369], se precizează că aceasta este supusă normelor tehnice silvice privind evaluarea masei lemnoase şi reglementărilor privind circulaţia materialului lemnos [art. 6 alin. (2)] iar recoltarea şi valorificarea lemnului din vegetaţia forestieră de pe terenurile din afara fondului forestier naţional sunt la latitudinea proprietarilor [cu respectarea prevederilor alin. (2)][370].

B. Titlul II cuprinde dispoziţii care privesc administrarea fondului forestier naţional şi a vegetaţiei forestiere de pe terenurile din afara acestuia.

Se instituie obligaţia[371] administrării sau a asigurării serviciilor silvice (după caz), pentru întreg fondul forestier naţional (indiferent de forma de proprietate) prin ocoale silvice (cu excepţia celui deţinut de Institutul de Cercetări şi Amenajări Silvice „Marin Drăcea", la care administrarea se realizează de structurile din cadrul acestuia), care sunt de două tipuri:

---

[367] Art. 2 alin. (2).
[368] Art. 3.
[369] Potrivit *pct. 56* din *Anexa* la Legea nr. 46/2008, *vegetaţia forestieră din afara fondului forestier naţional* este considerată „vegetaţia forestieră situată pe terenuri din afara fondului forestier naţional, care nu îndeplineşte unul sau mai multe criterii de definire a pădurii, fiind alcătuită din următoarele categorii: a) plantaţiile cu specii forestiere de pe terenuri agricole; b) vegetaţia forestieră de pe păşuni cu consistenţă mai mică de 0,4; c) fâneţele împădurite: arbori situaţi în fâneţe; d) arborii din zonele de protecţie a lucrărilor hidrotehnice şi de îmbunătăţiri funciare; e) arborii situaţi de-a lungul cursurilor de apă şi a canalelor; f) zonele verzi din intravilan, altele decât cele definite ca păduri; g) arboretumurile, altele decât cele cuprinse în păduri; h) aliniamentele de arbori situate de-a lungul căilor de transport şi comunicaţie".
[370] Art. 6 alin. (3).
[371] Art. 10 alin. (1) şi (2).

- ocoale silvice de stat (din structura Regiei Naționale a Pădurilor - Romsilva), care administrează fond forestier proprietate publică a statului și care sunt înființate de aceasta;
- ocoale silvice de regim care sunt înființate (în condițiile legii) de unitățile administrativ-teritoriale, de persoanele fizice ori de persoanele juridice care au în proprietate fond forestier ori de asociații constituite de către acestea.

Administrarea fondului forestier proprietate publică a statului se realizează de[372]:

- Regia Națională a Pădurilor - Romsilva, regie autonomă de interes național, aflată sub autoritatea statului, prin autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură;
- Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice (care se reorganizează în Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Silvicultură „Marin Drăcea"), prin ocolul silvic propriu constituit în condițiile legii;
- Regia Autonomă „Administrația Patrimoniului Protocolului de Stat", prin ocolul silvic propriu constituit în condițiile legii.

Administrarea fondului forestier proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale se realizează prin *ocoale silvice de regim* care funcționează ca regii autonome de interes local sau pe bază de contracte cu ocoale silvice de stat; cele care nu funcționează ca regii autonome, pot asigura servicii pentru fondul forestier proprietate publică a unităților administrativ teritoriale (art. 12).

Administrarea fondului forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice și/sau serviciile silvice (după caz) se realizează prin *ocoale silvice de regim*, care funcționează similar asociațiilor și fundațiilor, sau ca societăți reglementate de Legea nr. 31/1990 și se pot constitui atât de proprietari, cât și de asociații ale acestora și pot funcționa în subordinea unor structuri silvice de rang superior [art. 13 alin. (1)-(2)].

Respectarea regimului silvic este *obligatorie* pentru toți deținătorii de fond forestier [art. 17 alin. (1)].

Proprietarii fondului forestier, în aplicarea regimului silvic, au următoarele *obligații*[373]:

- să asigure elaborarea și să respecte prevederile amenajamentelor silvice și să asigure administrarea/serviciile silvice pentru fondul forestier aflat în proprietate, în condițiile legii;
- să asigure paza și integritatea fondului forestier;
- să realizeze lucrările de regenerare a pădurii;
- să realizeze lucrările de îngrijire și conducere a arboretelor;
- să execute lucrările necesare pentru prevenirea și combaterea bolilor și dăunătorilor pădurilor;
- să asigure respectarea măsurilor de prevenire și stingere a incendiilor;
- să exploateze masa lemnoasă numai după punerea în valoare, autorizarea parchetelor și eliberarea documentelor specifice de către personalul abilitat;
- să asigure întreținerea și repararea drumurilor forestiere pe care le au în administrare sau în proprietate;

[372] Art. 11 alin. (1).
[373] Art. 17 alin. (2).

- să aibă delimitat fondul forestier aflat în proprietate, în conformitate cu actele de proprietate sau cu documentele cadastrale, după caz, prin semne de hotar, şi să le menţină în stare corespunzătoare;
- să notifice structurile teritoriale de specialitate ale autorităţii publice centrale care răspunde de silvicultură, în termen de 60 de zile, cu privire la transmiterea proprietăţii asupra terenurilor forestiere.

Proprietarii vegetaţiei forestiere de pe terenuri din afara fondului forestier au următoarele *obligaţii*[374]:

- să respecte normele tehnice silvice privind evaluarea masei lemnoase şi reglementările privind circulaţia materialelor lemnoase;
- să asigure îngrijirea şi protecţia vegetaţiei forestiere, precum şi combaterea dăunătorilor acesteia.

C. Titlul III cuprinde reglementări ce vizează gestionarea durabilă a pădurilor.

Modul de gestionare a fondului forestier naţional *se reglementează* prin amenajamente silvice iar *ţelurile de gospodărire* a pădurii *se stabilesc* prin amenajamente silvice, în concordanţă cu obiectivele ecologice şi social-economice şi cu respectarea dreptului de proprietate asupra pădurilor (art. 19)

Amenajamentele silvice se elaborează (întocmirea fiind obligatorie pentru proprietăţile de fond forestier mai mari de 10 ha.), sub coordonarea şi controlul autorităţii publice centrale care răspunde de silvicultură, în concordanţă cu prevederile planurilor de amenajare a teritoriului, pe unităţi de producţie şi/sau de protecţie, cu respectarea normelor tehnice de amenajare elaborate şi aprobate de autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură (în colaborare cu Academia de Ştiinţe Agricole şi Silvice „Gheorghe Ionescu-Şişeşti", cu alte instituţii de specialitate şi organizaţii neguvernamentale), cu respectarea următoarelor principii[375]:

- principiul continuităţii şi permanenţei pădurilor;
- principiul eficacităţii funcţionale;
- principiul asigurării conservării şi ameliorării biodiversităţii;
- principiul economic.

Contravaloarea cheltuielilor pentru elaborarea amenajamentelor silvice *se suportă*[376]:

- de administratorul fondului forestier proprietate publică a statului;
- de proprietar, pentru suprafeţe mai mari de 10 ha. sau administrator (în cazul în care proprietarul are înfiinţat ocol silvic de regim şi care administrează fondul forestier al acestuia);
- din fondul de ameliorare a fondului funciar cu destinaţie silvică, pentru suprafaţa de maximum 10 ha/proprietate (indiferent dacă aceasta este sau nu cuprinsă într-o asociaţie, cel puţin autentificată notarial).

Amenajamentele silvice şi modificările acestora sunt aprobate prin ordin al conducătorului autorităţii publice centrale care răspunde de silvicultură [art. 22 alin. (1)].

Perioada de valabilitate a amenajamentului silvic este de *10 ani* (cu excepţia amenajamentelor întocmite pentru pădurile de plop, salcie şi alte specii repede crescătoare, la care perioada de valabilitate este de 5 sau de 10 ani), fiind interzisă (pe

---

[374] Art. 18.
[375] Art. 20 alin. (1), (2) şi (4) şi art. 21 alin. (1) şi (2).
[376] Art. 21 alin. (3) şi (4).

această perioada) elaborarea altui amenajament silvic pentru pădurea respectivă sau pentru o parte din aceasta (cu excepția cazurilor prevăzute în normele tehnice)[377].

Conservarea și ameliorarea biodiversității[378]:

- privește cele 4 forme ale acesteia: genetică, a speciilor, ecosistemică, peisagistică;
- se realizează prin:
  - conservarea peisajului forestier mozaicat prin menținerea luminișurilor, poienilor, terenurilor pentru hrana și liniștea faunei sălbatice și a habitatelor marginale;
  - crearea de arborete cu structuri diversificate, având compoziții conforme tipului natural fundamental de pădure și aplicând tratamente intensive, precum și alte practici silvice favorabile conservării și ameliorării biodiversității și regenerării naturale a arboretelor;
  - conservarea în limitele ecologice necesare a lemnului mort aflat pe sol și pe picior.

Reconstrucția ecologică, regenerarea și îngrijirea pădurilor se realizează în concordanță cu prevederile amenajamentelor silvice și/sau ale studiilor de specialitate, studii fundamentate în conformitate cu normele tehnice specifice [art. 28 alin. (1)].

La *regenerarea pădurilor se aplică regimul codrului* (cu excepția arboretele de plopi indigeni, de salcie, de salcâm, precum și zăvoaiele în care este admis regimul crângului), urmărindu-se conservarea genofondului și a ecofondului, realizarea de arborete de calitate superioară, precum și exercitarea cu continuitate de către acestea a funcțiilor de protecție [art. 28 alin. (2)-(3)].

Se stipulează, în sarcina administratorului fondului forestier proprietate publică a statului și a proprietarilor de păduri, *obligația înființării fondului de conservare și regenerare a pădurilor* (purtător de dobândă, neimpozabil, deductibil fiscal și având regimul rezervelor fiscale), aflat la dispoziția și în contul administratorului sau al prestatorului de servicii silvice [art. 33 alin. (1)].

Fondul de conservare și regenerare a pădurilor,

- *se constituie* din următoarele resurse[379]:
  - contravaloarea terenului scos definitiv din fondul forestier proprietate publică a statului (în cazul în care nu se oferă teren în compensare);
  - contravaloarea pierderii de creștere determinate de exploatarea masei lemnoase înainte de vârsta exploatabilității de pe terenurile scoase definitiv sau ocupate temporar din fondul forestier proprietate publică a statului;
  - 30% din cuantumul chiriei pentru ocuparea temporară a terenurilor din fondul forestier proprietate publică a statului;
  - contravaloarea despăgubirilor pentru pagubele produse fondului forestier proprietate publică;
    - 50% din cuantumul despăgubirilor pentru pagubele produse fondului forestier proprietate privată;
    - 10-25% din valoarea masei lemnoase autorizate spre exploatare, provenită din produse principale și accidentale I, calculată la nivelul prețului mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior [pentru pădurile proprietate

[377] Art. 20 alin. (5) și (6).
[378] Art. 26 alin. (1) și (4).
[379] Art. 33 alin. (2).

publică a statului, nivelul procentului anual se stabileşte de Regia Națională a Pădurilor – Romsilva (respectiv de Institutul de Cercetări şi Amenajări Silvice, care se reorganizează în Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Silvicultură „Marin Drăcea", şi de Regia Autonomă Administrația Patrimoniului Protocolului de Stat, prin ocolul silvic propriu); pentru celelalte forme de proprietate forestieră, nivelul procentului anual se stabileşte de ocoalele silvice de regim];

- sumele reprezentând cheltuielile de instalare/reinstalare a vegetației forestiere pentru terenurile care fac obiectul compensării/ocupării temporare, precum şi cheltuielile necesare până la realizarea stării de masiv pentru terenurile din fondul forestier național;
- sumele reprezentând contravaloarea efectelor determinate de funcțiile de protecție, ecologice şi sociale ale pădurilor;
- alocații de la bugetul de stat.

▪ *se foloseşte*[380] pentru:

- regenerarea suprafețelor parcurse cu tăieri;
- împădurirea terenurilor goale înregistrate în amenajamentul silvic sau a celor preluate în scopul împăduririi;
- reinstalarea pădurii pe terenurile ocupate temporar din fondul forestier național;
- efectuarea lucrărilor de ajutorare şi de îngrijire a regenerărilor naturale şi de îngrijire a culturilor tinere existente;
- efectuarea lucrărilor în resursele genetice forestiere înscrise în Catalogul național al materialelor forestiere de reproducere;
- acoperirea cheltuielilor ocazionate de refacerea pădurilor afectate de calamități;
- efectuarea lucrărilor de degajări şi curățări;
- cumpărarea de terenuri cu destinație agricolă sau forestieră (în condițiile legii);
- gospodărirea pădurilor cu funcții speciale de protecție, în condițiile în care nu este reglementat procesul de producție lemnoasă;
- efectuarea studiilor şi lucrărilor de protecție a pădurilor;
- împrejmuirea terenurilor pe care sunt instalate regenerări naturale şi a plantațiilor.

Terenurile forestiere proprietate publică a statului nu fac obiectul constituirii dreptului de proprietate sau al vreunui dezmembrământ al acestuia (art. 34).

Reducerea suprafeței fondului forestier național este *interzisă*, cu *excepția* reducerii prin scoatere definitivă, pentru realizarea obiectivelor de interes național, declarate de utilitate publică (în condițiile legii) [art. 35, art. 36 alin. (1)].

Pot fi scoase definitiv din fondul forestier național[381], doar cu condiția compensării acestora, fără reducerea suprafeței fondului forestier şi cu plata anticipată a obligațiilor băneşti, numai terenurile necesare *realizării sau extinderii următoarelor categorii de obiective*:

- exploatare a resurselor minerale prevăzute la art. 2 alin. (1) din Legea minelor nr. 85/2003;
- obiective turistice, de agrement, inclusiv structuri de primire turistică, unități de cult, obiective sportive, medicale, precum şi obiective sociale realizate numai de furnizorii de servicii sociale (pentru teritoriul administrativ în zonele de interes

[380] Art. 33 alin. (3).
[381] Art. 37 alin. (1).

economic al Rezervației Biosferei "Delta Dunării" se pot realiza pontoane de acostare pentru ambarcațiuni cu scop turistic și de agrement și de aprovizionare cu alimente și combustibil, pontoane plutitoare și adăposturi pescărești pentru pescari constituiți în asociații);

- locuințe sau case de vacanță (numai în fondul forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice);
- obiective instalate în fondul forestier național înainte de anul 1990, precum și suprafețele aferente activelor vândute (în condițiile legii) de către Regia Națională a Pădurilor - Romsilva;
- surse și rețele de apă și de canalizare, surse și rețele de energie din resurse convenționale sau regenerabile, rețele și sisteme de comunicații, drumuri de interes județean și local, parcuri recreative, parcuri tematice și/sau educaționale, precum și lucrări și/sau construcții hidrotehnice și de piscicultură;
- explorare a următoarelor resurse minerale: cărbuni, roci utile, agregate minerale, minereuri; explorarea, exploatarea și transportul resurselor de petrol și gaze naturale, precum și instalarea, repararea, întreținerea, dezafectarea rețelelor de transport sau distribuție petrol, gaze naturale sau energie electrică.

Coproprietarii și vecinii proprietari de fond forestier, persoane fizice sau juridice, de drept public sau privat, au un drept de preempțiune (în ordinea prevăzută la art. 1.746 din Codul civil și în condițiile prezentei legi) la cumpărarea de terenuri din fondul forestier aflate în proprietate privată, la preț și în condiții egale[382].

D. Titlul IV cuprinde dispoziții care vizează dezvoltarea durabilă a fondului forestier național.

Astfel, se consideră[383] că *dezvoltarea fondului forestier și extinderea suprafețelor de pădure* constituie o *obligație și o prioritate națională*, în vederea asigurării echilibrului ecologic la nivel local, național și global și se realizează prin Programul național de împădurire.

În scopul gestionării durabile a fondului forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice și a celui proprietate publică și privată a unităților administrativ-teritoriale, statul alocă anual de la buget (prin bugetul autorității publice centrale care răspunde de silvicultură) *sume* pentru[384]:

- asigurarea integrală de la bugetul de stat a costurilor administrării, precum și a serviciilor silvice pentru fondul forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice, dacă suprafața proprietății forestiere este mai mică sau egală cu 30 ha (indiferent dacă aceasta este sau nu este cuprinsă într-o asociație); plata se face către ocolul silvic care asigură administrarea sau serviciile silvice (după caz);
- acordarea unor compensații reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă;
- asigurarea diferenței dintre sumele necesare pentru finanțarea integrală a lucrărilor [prevăzute la art. 33 alin. (3) lit. a)-d)] și sumele calculate la nivelul maxim în fondul de conservare și regenerare a pădurilor;

---

[382] Art. 45 alin. (5).
[383] Art. 88 alin. (1).
[384] Art. 97 alin. (1).

- contravaloarea lucrărilor de combatere a bolilor şi dăunătorilor [prevăzute la art. 57 alin. (1)], numai pentru fondul forestier proprietate privată a persoanelor fizice şi juridice, dacă suprafaţa proprietăţii forestiere este mai mică sau egală cu 30 ha. (indiferent dacă aceasta este sau nu este cuprinsă într-o asociaţie);
- refacerea pădurilor, dacă sumele constituite la nivelul maxim din fondul de conservare şi regenerare a pădurilor sunt insuficiente, şi a căilor forestiere de transport afectate de calamităţi naturale sau de incendii, cu autor necunoscut;
- sprijinirea înfiinţării şi dezvoltării asociaţiilor de proprietari de păduri;
- punerea la dispoziţia proprietarilor de păduri a materialelor de educaţie forestieră privind ocrotirea şi conservarea pădurilor.

Persoanele fizice sau juridice care sunt de acord şi pe ale căror terenuri agricole se *înfiinţează perdele forestiere de protecţie* rămân în continuare proprietari pe terenul respectiv şi pe pădurea astfel înfiinţată şi primesc anual, până la închiderea stării de masiv, o *compensaţie* a pierderii de venit (în cuantum de 10 ori preţul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior, stabilit în condiţiile legii, la hectar, corespunzător suprafeţei efectiv ocupate de perdelele forestiere de protecţie) [art. 101 alin. (1)], a cărei *plată* se face[385] din:

- fondul de ameliorare a fondului funciar (constituit potrivit Legii fondului funciar nr. 18/1991);
- alocaţii de la bugetul de stat;
- alte surse prevăzute de lege.

E. Titlul V cuprinde reglementări care vizează controlul aplicării şi respectării regimului silvic.

Autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură organizează şi realizează[386], prin personalul propriu împuternicit şi prin personalul împuternicit de la structurile teritoriale de specialitate ale autorităţii publice centrale care răspunde de silvicultură:

- controlul aplicării şi respectării regimului silvic în fondul forestier naţional;
- controlul modului în care se aplică şi se respectă normele specifice în vegetaţia forestieră din afara fondului forestier;
- controlul circulaţiei materialelor lemnoase, al instalaţiilor de prelucrat şi al spaţiilor de depozitare a materialelor lemnoase;
- controlul circulaţiei produselor nelemnoase din fondul forestier naţional.

Deţinătorii de fond forestier şi de vegetaţie forestieră din afara fondului forestier (inclusiv ocoalele silvice) sunt obligaţi (după înştiinţarea prealabilă) să permită accesul personalului silvic împuternicit pentru controlul respectării regimului silvic sau a normelor tehnice specifice, care au dreptul să pătrundă pe proprietăţile forestiere în vederea îndeplinirii sarcinilor de serviciu (art. 103).

F. Titlul VI vizează răspunderile şi sancţiunile (a se vedea infra 23.1.5.).

G. Titlul VII „Dispoziţii finale şi tranzitorii", cuprinde printre altele (elaborarea, aprobarea şi controlul aplicării normelor, regulamentelor, instrucţiunilor şi ghidurilor de bune practici; personalul silvic; ocoalele silvice; prelucrarea lemnului rotund, etc.) şi dispoziţii referitoare la obligarea Regiei Naţionale a Pădurilor – Romsilva[387] să:

---

[385] Art. 101 alin. (3).
[386] Art. 102.
[387] Art. 128 alin. (1) şi art. 129 alin. (1).

- execute lucrările tehnice silvice conform amenajamentelor silvice şi reglementărilor impuse de regimul silvic, până la punerea în posesie a terenurilor forestiere în temeiul legilor funciare, acordând proprietarilor profitul rezultat din valorificarea masei lemnoase respective, în bani sau în natură, la cererea proprietarilor, pentru perioada dintre validare şi punerea în posesie.
- plătească administratorului sau ocolului silvic care asigură serviciile silvice pentru suprafeţele de fond forestier retrocedate, sumele din fondul de conservare şi regenerare a pădurilor aferente valorii masei lemnoase recoltate prin tăieri de produse principale şi accidentale I, diminuate cu sumele cheltuite pentru regenerare pentru perioada de la validare, cu stabilirea amplasamentului, până la punerea în posesie a suprafeţei.

16.3.1.3. Regimul vânătorii şi protecţiei fondului cinegetic

Regimul vânătorii şi protecţiei fondului cinegetic este stabilit prin Legea nr. 407/2006[388].

Fauna de interes cinegetic este reprezentată de totalitatea exemplarelor din populaţiile din speciile de faună sălbatică prevăzute în anexele nr. 1 şi 2, existente pe teritoriul României [art. 1 lit. m)].

Se *statuează*[389] *„Fauna de interes cinegetic este resursă naturală regenerabilă, bun public de interes naţional şi internaţional"*.

Fondul cinegetic este unitatea de gospodărire cinegetică constituită din fauna de interes cinegetic şi suprafaţa de teren (indiferent de categoria acestuia şi indiferent de proprietar) astfel delimitată încât să asigure o stabilitate cât mai mare faunei de interes cinegetic în interiorul său (nu se includ în fondurile cinegetice suprafeţele din parcurile naţionale şi din Rezervaţia Biosferei „Delta Dunării") [art. 1 lit. n)].

Criteriile de constituire a unui fond cinegetic sunt următoarele[390]:

- mărimea suprafeţei fondului cinegetic;
- stabilitatea faunei cinegetice sedentare de interes cinegetic în interiorul limitelor fondului cinegetic;
- limitele uşor de descris şi de identificat pe teren ale fondului cinegetic;
- constituirea şi delimitarea istorică a fondurilor cinegetice;
- includerea tuturor localităţilor, cu excepţia municipiilor, în cuprinsul fondurilor cinegetice.

Suprafaţa unui fond cinegetic va fi de cel puţin 5.000 ha la câmpie şi în Delta Dunării, 7.000 ha la deal şi 10.000 ha la munte (suprafaţa minimă necesară pentru un membru vânător fiind de 150 ha la câmpie şi în Delta Dunării, 200 ha la deal şi 250 ha la munte) iar *delimitarea* acestuia se realizează pe limite naturale, cum ar fi: culmi, cursuri de apă şi altele asemenea, şi/sau artificiale stabile în timp, cum ar fi: drumuri, căi ferate, autostrăzi, linii electrice, canale de irigaţii sau navigabile şi altele asemenea, uşor identificabile [art. 5 alin. (2)-(4)].

Administrarea faunei de interes cinegetic este asigurată de *administrator* – respectiv autoritatea publică centrală care răspunde de vânătoare şi asigură administrarea faunei cinegetice [art. 1 lit. a)], în cadrul căruia funcţionează un organ distinct, specializat

[388] Legea 407/2006 publicată în M. Of. nr. 944 din 22 noiembrie 2006.
[389] Art. 2.
[390] Art. 5 alin. (1).

în domeniul cinegetic, pe lângă aceasta funcționând Consiliul Național de Vânătoare (compus din 3 reprezentanți ai administratorului, 3 reprezentanți ai asociațiilor de vânătoare proporțional cu suprafața fondurilor cinegetice gestionate și din câte un reprezentant al autorităților publice centrale care răspund de protecția mediului, justiție și poliție, al Autorității Naționale Sanitare Veterinare și pentru Siguranța Alimentelor, al unităților de învățământ superior cu profil cinegetic, al instituțiilor de cercetare în domeniul cinegetic din România, al administratorului pădurilor proprietate publică a statului, al administratorilor pădurilor proprietate privată și al administratorilor pădurilor proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale)[391] –, care are ca principalele *atribuții*[392]:

- elaborează strategia națională pentru conservarea faunei cinegetice și a habitatelor acesteia, precum și pentru accesarea de fonduri europene și guvernamentale în acest scop;
- stabilește criteriile de atribuire în gestiune a fondurilor cinegetice;
- calculează tariful de gestionare pentru suprafețele productive cinegetic din fondurile cinegetice atribuite direct (tarif ce constituie valoare de pornire a licitațiilor organizate în scopul atribuirii în gestiune a fondurilor cinegetice neatribuite direct);
- stabilește tarifele minimale, pe specii, pentru practicarea vânătorii cu vânători cetățeni străini;
- elaborează reglementările de organizare și practicare a vânătorii cu arme și capcane;
- stabilește și aprobă anual (până la data de 15 aprilie pentru specia căprior și până la 15 mai pentru celelalte specii admise la vânătoare), cu avizul autorității publice centrale care răspunde de protecția mediului, cotele de recoltă pentru speciile din anexa nr. 1, care devin obligatoriu de realizat, fără alte avize, acorduri sau autorizări suplimentare;
- propune (în situații justificate) modificarea perioadelor legale de vânătoare pentru unele specii de vânat;
- avizează propunerile de populare a fondurilor cinegetice cu specii de vânat inexistente în libertate în România (pe baza studiilor de impact, avizate de Academia Română și de autoritatea publică centrală care răspunde de protecția mediului);
- stabilește (împreună cu reprezentanții ministerelor de resort) măsurile necesare menținerii echilibrului ecologic și prevenirii pagubelor cauzate de vânat și prin vânătoare culturilor agricole, animalelor domestice și fondului forestier;
- ține evidența și publică anual date referitoare la populația de faună cinegetică, starea de sănătate a acesteia, recoltele și trofeele de vânat;
- colaborează cu Ministerul Educației și Cercetării Științifice în vederea stabilirii programelor de învățământ pentru instituțiile de învățământ care au ca discipline de studiu fauna cinegetică și vânătoarea și în vederea stabilirii programelor de cercetare științifică în domeniul cinegetic;
- controlează activitatea cinegetică la toate nivelurile, din punctul de vedere al respectării prevederilor prezentei legi și a dispozițiilor contractelor de gestionare;
- organizează direct și coordonează activitatea de combatere a braconajului;

[391] Art. 6 alin. (2) și (3).
[392] Art. 6 alin. (1).

- organizează documentarea ştiinţifică în managementul cinegetic şi stabileşte sistemul informaţional în domeniu;
- stabileşte criteriile pentru acordarea licenţei de funcţionare a gestionarilor fondurilor cinegetice şi acordă sau retrage, după caz, această licenţă;
- atestă (împreună cu Ministerul Justiţiei) experţii tehnici judiciari în vânătoare;
- aprobă modelul permiselor şi autorizaţiilor de vânătoare şi ţine evidenţa persoanelor care au dobândit calitatea de vânător;
- emite şi pune la dispoziţia gestionarilor fondurilor cinegetice formularele autorizaţiilor de vânătoare;
- stabileşte calibrele armelor de foc şi categoriile de muniţie, capcanele şi rasele de câini care pot fi folosite la vânătoare în România;
- stabileşte (împreună cu Autoritatea Naţională pentru Omologarea Armelor şi Muniţiilor) armele şi categoriile de muniţie care se pot folosi la vânătoare în România;
- iniţiază acţiuni de popularizare a activităţii cinegetice şi de educare a populaţiei în domeniu;
- participă sau sprijină, după caz, programul colaborărilor internaţionale în domeniul cinegetic;
- înfiinţează Comisia naţională de evaluare a trofeelor de vânat, cu reprezentare în teritoriu;
- stabileşte modelul-cadru al contractului de gestionare şi a actelor adiţionale, prin negociere cu reprezentanţii gestionarilor fondurilor cinegetice.

Atribuirea dreptului de gestionare a faunei cinegetice se realizează de administrator pe fonduri cinegetice, prin următoarele modalităţi şi în următoarea ordine[393]:

- *direct*:
  - în cazul gestionarilor consacraţi;
  - în cazul gestionarilor propuşi de asociaţiile proprietarilor de terenuri;
- *prin licitaţie publică*, pentru fondurile cinegetice neatribuite în condiţiile prevăzute la lit. a).

În scopul gestionării durabile a faunei cinegetice, *se interzic*[394]:

- popularea fondurilor cinegetice cu exemplare bolnave, degenerate sau provenind din crescătoriile de vânat destinate altor scopuri;
- lăsarea animalelor domestice libere sau păşunatul cu acestea în fondul forestier[395];
- păşunatul animalelor domestice în terenul agricol între 6 decembrie şi 24 aprilie:
- tulburarea liniştii faunei cinegetice în perioada de înmulţire şi creştere a puilor;
- înfiinţarea, întreţinerea sau recoltarea culturilor agricole, fără asigurarea protecţiei faunei de interes cinegetic;
- deţinerea neautorizată în captivitate a exemplarelor de faună cinegetică;
- distrugerea sau degradarea instalaţiilor vânătoreşti de orice fel ori a culturilor pentru vânat;

---

[393] Art. 8.

[394] Art. 23 alin. (1).

[395] Potrivit art. 23 alin. (2) şi (3), prin excepţie de la prevederile alin. (1) lit. b), este permis, cu acordul scris al proprietarului pădurii şi al gestionarului fondului cinegetic, doar păşunatul vitelor mari aparţinând comunităţilor locale, în fondul forestier privat, dacă: a) suprafeţele pe care se păşunează sunt suprafeţe în care arboretele rezultate prin regenerare naturală au vârsta mai mare de 15 ani sau sunt suprafeţe pe care plantaţiile realizate au starea de masiv încheiată şi înălţime mai mare de 3 metri; b) nu există păşune comunală.

- lăsarea liberă a câinilor de vânătoare sau a celor însoțitori de turme sau cirezi în fondurile cinegetice, altfel decât vaccinați sau dehelmintizați;
- circulația în scop de agrement, cu mijloace auto în afara căilor de circulație publică în fondurile cinegetice, fără acordul gestionarului;
- circulația persoanelor însoțite de câini fără a fi purtați în lesă, în afara căilor de circulație publice din fondurile cinegetice, cu excepția vânătorilor, polițiștilor, jandarmilor și îngrijitorilor de animale;
- permiterea însoțirii turmelor și cirezilor cu un număr de maximum 300 de animale de către câini însoțitori al căror număr este mai mare de 6 în zona de munte, de 4 în zona de deal și de 3 în zona de câmpie (pentru fiecare până la 100 de animale în plus numărul de câini se poate suplimenta cu câte un exemplar indiferent de zona altitudinală, dar nu mai mult de 10 câini în zona de munte, 7 câini în zona de deal și 5 câini în zona de câmpie; turmele și cirezile de animale mai pot fi însoțite de maximum 2 câini întorcători care au un semn distinctiv sub formă de crotaliu în ureche); paza stânelor se poate asigura cu un număr nelimitat de câini care vor fi ținuți în țarc;
- hrănirea complementară a vânatului, cu încălcarea reglementărilor în vigoare;
- mutarea de către persoane neautorizate a hranei destinate vânatului;
- distrugerea sau sustragerea hranei destinate vânatului;
- refuzul de a preda gestionarului exemplarele de faună cinegetică ținute în captivitate sau coarnele lepădate de cervide;
- neanunțarea celei mai apropiate primării despre existența în fondurile cinegetice a unor cadavre de animale din speciile de faună de interes cinegetic;
- naturalizarea exemplarelor de vânat sau prelucrarea celorlalte produse ale vânatului, altele decât carnea, în scop de comercializare sau ca prestare de servicii, fără ținerea evidenței potrivit modelului stabilit de autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură;
- depozitarea în teren sau utilizarea în combaterea dăunătorilor vegetali și animali ai culturilor agricole sau silvice a substanțelor chimice toxice pentru fauna cinegetică, fără luarea măsurilor de protecție a acesteia și respectarea normelor tehnice de utilizare a lor;
- abandonarea câinilor și altor animalele domestice în fondurile cinegetice;
- lăsarea în libertate a animalelor domestice sau a metișilor acestora, în scopul sălbăticirii;
- lăsarea în libertate în fondurile cinegetice a exemplarelor din specii de animale sălbatice care nu sunt incluse în anexa nr. 1 sau 2;
- producerea sau reproducerea, procurarea, deținerea, comercializarea și utilizarea, după caz, a capcanelor, arcurilor de vânătoare, păsărilor de pradă sau câinilor de vânătoare, fără respectarea reglementărilor administratorului;
- nerespectarea prevederilor referitoare la vânătoare cuprinse în planurile de management și în regulamentele ariilor naturale protejate, altele decât cele aflate în categoriile pe suprafețele cărora nu se constituie fonduri cinegetice;
- distrugerea materialelor de conștientizare privind fauna de interes cinegetic și vânătoarea, a indicatoarelor pentru orientarea în fondurile cinegetice;
- deranjarea exemplarelor de faună de interes cinegetic în scopul fotografierii sau filmării, în afara traseelor turistice sau a căilor de comunicație.

16.3.1.4. Regimul pescuitului şi acvaculturii

Regimul pescuitului şi acvaculturii este stabilit prin OUG nr. 23/2008[396].

Aceasta reglementează protecţia, conservarea, administrarea şi exploatarea resurselor acvatice vii, activitatea de acvacultură, procesarea şi comercializarea produselor obţinute din pescuit şi acvacultură, când aceste activităţi se realizează pe teritoriul României sau în apele de sub jurisdicţia naţională a României, de către nave care arborează pavilion român sau sub pavilionul altor state (art. 1).

Agenţia Naţională pentru Pescuit şi Acvacultură *elaborează strategia* naţională şi *reglementările* referitoare la conservarea şi managementul resurselor acvatice vii existente în habitatele piscicole naturale, la acvacultură, la organizarea pieţei produselor pescăreşti, la structurile de pescuit şi acvacultură, precum şi implementarea şi controlul aplicării şi respectării acestora sunt atributul; aceasta mai are ca *atribuţii principale*[397]:

- administrează resursele acvatice vii din habitatele piscicole naturale ale României, cu excepţia celor din Rezervaţia Biosferei „Delta Dunării" (care sunt administrate de Administraţia Rezervaţiei Biosferei „Delta Dunării", în colaborare cu autorităţile administraţiei publice locale din Rezervaţia Biosferei „Delta Dunării", în condiţiile legii);
- exercită (în numele statului) prerogativele dreptului de proprietate asupra terenurilor cu destinaţie agricolă aparţinând domeniului privat al statului, pe care se află amplasate amenajările piscicole;
- administrează terenurile pe care sunt amplasate amenajările piscicole aparţinând domeniului public al statului, inclusiv lacurile de acumulare care au drept folosinţă unică piscicultura [prin derogare de la prevederile art. 4 alin. (2) din Legea apelor nr. 107/1996, cu modificările şi completările ulterioare, şi de la prevederile Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 107/2002 privind înfiinţarea Administraţiei Naţionale „Apele Române", aprobată cu modificări prin Legea nr. 404/2003, cu modificările şi completările ulterioare];
- elaborează studii de oportunitate (conform prevederilor legale în vigoare pe baza cărora se hotărăşte modalitatea de concesionare/închiriere a terenurilor pe care sunt amplasate amenajări piscicole;
- încheie contracte de concesiune, contracte de închiriere, contracte de arendă şi asociere în participaţiune, în vederea exploatării terenurilor pe care sunt amplasate amenajări piscicole, precum şi a altor terenuri aferente acestora, din domeniul public şi privat al statului (cu excepţia celor de pe teritoriul Rezervaţiei Biosferei „Delta Dunării");
- concesionează/închiriază lacurile de acumulare care au folosinţă unică piscicultura (în conformitate cu prevederile legale în vigoare);
- elaborează caietele de sarcini, în vederea concesionării;
- colaborează cu ministerele şi organele de specialitate, cu autorităţile administraţiei publice locale şi cu alte organisme interne şi internaţionale implicate în activităţile de pescuit şi acvacultură;
- elaborează reglementări privind funcţionarea pieţei produselor de pescuit şi acvacultură;

[396] OUG nr. 23/2008 publicată în M. Of. nr. 180 din 10 martie 2008.
[397] Art. 4 alin. (1) şi (3).

- eliberează autorizații de pescuit în scop științific persoanelor juridice care au ca obiect de activitate cercetarea în domeniul vizat de prezenta ordonanță de urgență (în conformitate cu prevederile Ordonanței Guvernului nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 324/2003, cu modificările și completările ulterioare), pentru efectuarea studiilor de evaluare a resurselor acvatice vii;
- organizează seminare, conferințe, dezbateri și consultanță piscicolă, asigură și supraveghează pregătirea profesională de profil, prin colaborare cu instituțiile de învățământ;
- eliberează licențe de pescuit și de acvacultură, autorizații și permise de pescuit;
- pune în aplicare politica comună în domeniul pescuitului în sectorul pescăresc din România, prin colectarea, gestionarea și diseminarea datelor statistice, în conformitate cu activitățile prevăzute în programele de colectare a datelor și cu prevederile legislației Uniunii Europene, precum și prin monitorizare, inspecție și control;
- realizează investiții pentru infrastructura aferentă administrării patrimoniului piscicol, precum și alte tipuri de investiții specifice, stabilite de autoritatea publică centrală responsabilă de sectorul pescăresc;
- desfășoară orice alte activități stabilite de autoritatea publică centrală responsabilă de sectorul de pescuit.

Agenția Națională pentru Pescuit și Acvacultură *realizează politica privind pescuitul în habitatele piscicole naturale* prin[398]:

- măsuri de conservare a resurselor acvatice vii, prin reglementarea echipamentelor de pescuit, a efortului de pescuit sau a oricărei alte măsuri care să fie determinată de starea resurselor;
- măsuri de protejare și regenerare a resurselor acvatice vii, prin stabilirea anuală a TAC-lui și a cotelor de pescuit, a perioadelor de prohibiție, a zonelor protejate și a zonelor de cruțare, precum și a măsurilor preventive;
- măsuri de administrare a pescuitului, astfel încât să se obțină o mai bună raționalizare a efortului de pescuit;
- reglementări privind pescuitul și acvacultura;
- stabilirea sistemelor de pază, control și de inspecție a activităților de pescuit;
- integrarea activităților de valorificare a resurselor acvatice vii din ariile naturale protejate în planurile de management ale ariilor respective;
- finanțarea programelor pentru popularea de susținere și de cercetare-dezvoltare în domeniul exploatării resurselor acvatice vii și acvaculturii.

Dezvoltarea acvaculturii se realizează prin următoarele *măsuri*[399]:

- încurajarea acvaculturii extensive și semiintensive generatoare de valori de mediu;
- îmbunătățirea sistemului de comercializare și informare a consumatorilor;
- instruirea producătorilor din acvacultură;
- aplicarea măsurilor de bune practici în procesele tehnologice pentru asigurarea biosecurității și siguranței alimentare a produselor din acvacultură;
- asigurarea producției din acvacultură pentru cazuri de forță majoră;
- protecția mediului și a biodiversității acvatice;

[398] Art. 8.
[399] Art. 44 alin. (1).

- dezvoltarea cercetării şi progresul tehnologic;
- protejarea şi încurajarea producătorilor din acvacultură prin reglementări specifice;
- omologarea/certificarea/autorizarea pepinierelor piscicole.

Acţiunile pentru dezvoltarea acvaculturii *urmăresc*[400]:

- modernizarea tehnologiilor de reproducere şi creştere a speciilor de peşti şi alte vieţuitoare acvatice, corelate cu normele de protecţie a mediului;
- asigurarea pentru operatorii din acvacultură, în condiţiile legii, a accesului la ape şi spaţiu;
- stabilirea unor indicatori de calitate şi sustenabilitate ecologică, economică şi socială;
- folosirea corespunzătoare a amenajărilor piscicole;
- dezvoltarea acvaculturii marine şi continentale, în condiţiile asigurării sănătăţii şi bunăstării animale;
- asigurarea pe termen lung a locurilor de muncă din acvacultură, în special în zonele dependente de pescuit;
- alte acţiuni pe care necesităţile de dezvoltare a acvaculturii le impun.

Măsuri de protecţie, conservare şi exploatare a resurselor acvatice vii:

- reglementarea efortului de pescuit prin[401]:
  - limitarea numărului navelor/ambarcaţiunilor de pescuit în funcţie de caracteristicile acestora în cadrul efortului de pescuit din ansamblul flotei dintr-o pescărie;
  - limitarea timpului alocat activităţii pescuitului;
  - stabilirea numărului de unelte utilizate la pescuit.
- monitorizarea activităţii de pescuit, prin stabilirea sistemelor de comunicare permanentă pentru cunoaşterea, în timp real, a intrărilor şi ieşirilor din port precum şi a staţionărilor navelor/ambarcaţiunilor în zonele de pescuit, a capturilor şi alte circumstanţe (art. 19);
- existenţa unui jurnal de pescuit (la bordul navelor/ambarcaţiunilor) în care sunt notate detalii privind activitatea de pescuit (în termenii stabiliţi de Ministerul Agriculturii, Pădurilor şi Dezvoltării Rurale, care poate scuti de această obligaţie unele ambarcaţiuni nepuntate, la propunerea Agenţiei Naţionale pentru Pescuit şi Acvacultură) şi a unui ordin de deplasare de la portul şi/sau punctul propriu de descărcare a produselor pescăreşti (art. 20);
- prezentarea structurilor teritoriale ale Agenţiei Naţionale pentru Pescuit şi Acvacultură (în condiţiile stabilite de aceasta), de către navele/ambarcaţiunile care descarcă pe teritoriul naţional capturile, unei declaraţii de debarcare care va cuprinde cantităţile descărcate pentru fiecare specie, zona de proveniență şi alte date stabilite de aceasta [art. 21 alin. (1)];
- stabilirea (de către Ministerul Agriculturii, Pădurilor şi Dezvoltării Rurale), pe baza studiilor elaborate de instituţiile de cercetare ştiinţifică de profil, a dimensiunilor minime individuale pe specii ce reprezintă resursele acvatice vii care pot fi capturate din mediul acvatic (exemplarele cu dimensiunile sub limita minimă celei reglementate nu vor putea fi reţinute la bord, transbordate,

[400] Art. 44 alin. (2).
[401] Art. 10 alin. (2).

descărcate sau comercializate, acestea fiind redate mediului acvatic imediat după capturarea lor, indiferent de starea acestora) [art. 12 alin. (1) şi (3)];
- stabilirea (anual) a perioadelor şi zonelor de prohibiţie a pescuitului, precum şi a zonelor de protecţie a resurselor acvatice vii (la propunerea Agenţiei Naţionale pentru Pescuit şi Acvacultură), prin ordin comun al ministrului agriculturii şi dezvoltării rurale şi al ministrului mediului şi dezvoltării durabile [art. 12 alin. (4)].

Practicarea pescuitului recreativ în habitatele piscicole naturale (în scopul asigurării protecţiei şi conservării resurselor acvatice vii şi al evitării conflictelor de interese dintre activitatea de pescuit comercial şi cea de pescuit sportiv) se poate realiza în următoarele *condiţii*[402]:

- în apele curgătoare şi stătătoare din zona montană, cu o singură undiţă cu maximum două cârlige sau cu o lansetă;
- în apele din zona colinară şi de şes, pe tot cursul Dunării şi pe braţele sale, în Delta Dunării, cu maximum 4 undiţe sau 4 lansete cu câte două cârlige fiecare;
- în apele teritoriale ale Mării Negre, cu maximum două undiţe, două lansete sau o ţaparină, cu câte 10 cârlige fiecare;
- pescuitul salmonidelor în apele de munte este permis numai cu momeli artificiale;
- în apele din zona colinară şi de şes, pe Dunăre, în Delta Dunării şi în apele maritime un pescar sportiv poate reţine din captură maximum 5 kg de peşte/zi sau numai un singur peşte, dacă greutatea lui depăşeşte 5 kg;
- în apele de munte cu salmonide se pot reţine de către un pescar maximum 10 bucăţi/exemplare/zi, în total, din speciile: păstrăv indigen, păstrăv curcubeu, fântânel, lipan şi coregon.

16.3.1.5. Măsuri pentru asigurarea gospodăririi durabile a fondului forestier

Măsuri pentru asigurarea gospodăririi durabile a fondului forestier sunt stabilite prin HG nr. 821/2000[403].

Se prevede[404] că Regia Naţională a Pădurilor poate să încheie convenţii (ce nu pot depăşi 10 ani) privind vânzarea masei lemnoase pe picior (fasonată sau depozitată) din fondul forestier pe care îl administrează (şi care nu face obiectul reconstituirii dreptului de proprietate conform Legii nr. 1/2000), în condiţiile respectării reglementărilor referitoare la gospodărirea durabilă a pădurilor şi a prevederilor hotărârilor Guvernului de aprobare a volumelor maxime şi a sortimentelor ce se pot recolta anual, pe bază de licitaţie publică la care pot participa agenţii economici care au ca obiect de activitate exploatarea şi prelucrarea mecanică sau chimică a lemnului, fiind stimulaţi cei care investesc în domeniul forestier, de amenajare a bazinelor hidrografice torenţiale şi de ameliorare prin împădurire a terenului degradate.

---

[402] Art. 24 lit a)-f).
[403] HG nr. 821/2000 publicată în M. Of. nr. 463 din 22 septembrie 2000.
[404] Art. 1-2.

16.3.2. Reglementări regionale şi internaţionale în materie

16.3.2.1. Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie

Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie a fost adoptată la Washington, în anul 1973[405]. Este structurată: preambul, 25 articole, 4 anexe.

În *Preambul* se afirmă „Statele contractante, ... conştiente de valoarea estetică, ştiinţifică, culturală, recreativă şi economică mereu crescândă a faunei şi florei sălbatice, ... recunoscând, în plus, că cooperarea internaţională este esenţială pentru protecţia anumitor specii ale faunei şi florei sălbatice împotriva unei exploatări excesive, ca urmare a comerţului internaţional, ... au convenit ..."

Principii fundamentale[406] stipulate:

- reglementarea foarte strictă şi autorizarea în condiţiile legii a comerţului cu indivizi ai speciilor ameninţate cu dispariţia (cuprinse în anexa nr. 1) în scopul de a nu le mai pune în pericol supravieţuirea;
- reglementarea strictă a comerţului cu indivizi ai speciilor care încă nu sunt ameninţate cu dispariţia, dar ar putea deveni, (cuprinse în anexa nr. 2), în scopul evitării unei exploatări incompatibile cu supravieţuirea lor;
- reglementarea comerţului cu indivizi ai anumitor specii (prevăzute în anexa nr. 2);

Reglementarea comerţului cu indivizi ai speciilor înscrise în anexa 1:

- trebuie să fie conform dispoziţiilor prezentului articol [art. 3 alin. (1)];
- *exportul unui individ al unei specii înscrise în anexa nr. 1* necesită eliberarea şi prezentarea prealabilă a unui permis de export[407], care (permis) trebuie să satisfacă următoarele condiţii:
  - o autoritate ştiinţifică a statului exportator va emite avizul că acest export nu dăunează supravieţuirii speciei în cauză;
  - un organ de gestiune al statului exportator va deţine dovada că individul nu a fost obţinut prin contravenţie la legile privind ocrotirea faunei şi florei, în vigoare în acest stat;
  - un organ de gestiune al statului exportator va avea dovada că orice individ viu se va afla într-o stare corespunzătoare şi va fi transportat în aşa fel încât să se evite riscurile de rănire, de îmbolnăvire sau de tratament sever;
  - un organ de gestiune al statului exportator va deţine dovada că s-a acordat un permis de import pentru individul respectiv;
- *importul unui individ al unei specii înscrise în anexa nr. 1* necesită eliberarea şi prezentarea prealabilă a unui permis de import[408] şi fie a unui permis de export fie a unui certificat de reexport; permisul de import trebuie să satisfacă următoarele condiţii:
  - o autoritate ştiinţifică a statului importator va emite avizul că obiectivele importului nu dăunează supravieţuirii speciei respective;

---

[405] România a aderat prin Legea nr. 69/1994 publicată în M. Of. nr. 211 din 12 august 1994.
[406] Art. 2.
[407] Art. 3 alin. (2) lit. a)-d).
[408] Art. 3 alin. (3) lit. a)-c).

- o autoritate ştiinţifică a statului importator va deţine dovada că, în cazul unui individ viu, destinatarul are instalaţiile adecvate pentru a-l păstra şi a-l îngriji corespunzător;
- un organ de gestiune al statului importator va deţine dovada că individul nu va fi utilizat în scopuri mai ales comerciale;

▪ *reexportul unui individ al unei specii înscrise în anexa nr. 1* necesită eliberarea şi prezentarea prealabilă a unui certificat de reexport[409], care (certificat) va trebui să satisfacă următoarele condiţii:
- un organ de gestiune al statului reexportator va deţine dovada că individul a fost importat în acest stat în conformitate cu dispoziţiile respectivei convenţii;
- un organ de gestiune al statului reexportator va deţine dovada că orice individ viu se va afla într-o stare corespunzătoare şi va fi transportat în aşa fel încât să se evite riscurile de rănire, de îmbolnăvire sau de tratament sever;
- un organ de gestiune al statului reexportator va deţine dovada că s-a acordat un permis de import pentru orice individ viu;

▪ *introducerea unui individ al unei specii de proveniență marină înscrise în anexa nr. 1* necesită eliberarea unui certificat[410] de către organul de gestiune al statului în care a fost introdus individul, care (certificat) trebuie să satisfacă următoarele condiţii:
- o autoritate ştiinţifică a statului în care a fost introdus individul va emite avizul că introducerea nu dăunează supravieţuirii speciei respective;
- un organ de gestiune al statului în care a fost introdus individul va deţine dovada că, în cazul unui individ viu, destinatarul are instalaţiile adecvate pentru a-l păstra şi îngriji corespunzător;
- un organ de gestiune al statului în care a fost introdus individul va deţine dovada că individul nu va fi folosit în scopuri (în special) comerciale.

Reglementarea comerţului cu indivizi ai speciilor înscrise în anexa nr. 2 este prevăzută în art. 4.

Reglementarea comerţului cu indivizi ai speciilor înscrise în anexa nr. 3 este prevăzută în art. 5.

Măsuri ce vor fi luate de către părţi:

▪ părţile vor lua măsurile corespunzătoare *în vederea punerii în aplicare a dispoziţiilor prezentei convenţii, precum şi pentru interzicerea comerţului cu indivizi prin care se încalcă aceste dispoziţii*, care (măsuri) includ[411]:
- sancţiuni penale privind fie comerţul fie deţinerea unor astfel de indivizi sau amândouă;
- confiscarea sau returnarea în statul exportator a unor astfel de indivizi;

▪ vor proceda (în limitele posibilului) în aşa fel încât formalităţile necesare pentru comerţul cu indivizi să fie efectuate în termen cât mai scurt (în vederea facilitării acestor formalităţi fiecare parte va putea desemna porturi de ieşire şi porturi de intrare unde indivizii trebuie prezentaţi pentru a fi scoşi din vreme); vor proceda, de asemenea, în aşa fel încât orice individ viu (în timpul tranzi-

[409] Art. 3 alin. (4) lit. a)-c).
[410] Art. 3 alin. (5) lit. a)-c).
[411] Art. 8 alin. (1) lit. a)-b).

tului, manipulării sau transportului) să fie tratat corespunzător, astfel încât să se evite riscurile de rănire, de îmbolnăvire sau de tratament sever [art. 8 alin. (3)];

- în cazul confiscării unui individ viu [rezultând din aplicarea dispozițiilor din art. 8 alin. (1)] se aplică modalitățile următoare[412]:
  - individul este încredințat unui organ de gestiune al statului care a procedat la această confiscare;
  - organul de gestiune, după ce a consultat statul exportator, îi returnează individul (pe cheltuiala lui) sau îl trimite la un centru de ocrotire sau în orice loc pe care acest organ îl consideră adecvat și compatibil cu obiectivele respectivei convenții;
  - organul de gestiune poate lua avizul de la o autoritate științifică sau poate consulta Secretariatul de fiecare dată când consideră necesar, în scopul facilitării deciziei la care se referă art. 8 alin. (4) lit. b), inclusiv alegerea unui centru de ocrotire;
- în legătură cu comerțul cu indivizi ai speciilor înscrise în anexele nr. 1, 2 și 3, fiecare parte va deține un registru care să conțină[413]:
  - numele și adresa importatorilor și exportatorilor;
  - numărul și natura permiselor și certificatelor eliberate; statele cu care a avut loc comerțul; numărul sau cantitățile și tipurile de indivizi, numele speciilor (acelora înscrise în anexele nr. 1, 2 și 3) și (dacă este cazul) dimensiunile și sexul indivizilor respectivi.

16.3.2.2. Convenția privind conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice

Convenția privind conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice (CMS) a fost adoptată la Bonn, în anul 1979[414]. Este structurată: preambul, 20 articole, 2 anexe.

În *Preambul* se afirmă „Părțile contractante, ... conștiente de valoarea din ce în ce mai mare a animalelor sălbatice din punctul de vedere al mediului înconjurător, ecologic, genetic, științific, estetic, recreațional, cultural, educațional, social și economic, ... convinse că gestionarea și conservarea efectivă a speciilor migratoare de animale sălbatice necesită acțiunea concertată a tuturor statelor în interiorul granițelor de sub jurisdicția lor națională, unde astfel de specii își petrec orice parte a ciclului lor de viață, ... au convenit ...".

Principii fundamentale stabilite:

- părțile recunosc importanța speciilor migratoare[415] care pot fi conservate și a statelor ariei de migrare care vor cădea de acord să acționeze în acest scop (oricând este posibil și oportun) acordând o atenție deosebită speciilor migratoare a căror stare de conservare[416] este nefavorabilă și luând (individual

---

[412] Art. 8 alin. (4) lit. a)-c).

[413] Art. 8 alin. (6) lit. a)-b).

[414] România a aderat prin Legea nr. 13/1998 publicată în M. Of. nr. 24 din 26 ianuarie 1991.

[415] *Specii migratoare* înseamnă întreaga populație sau orice parte separată geografic a populației oricărei specii sau oricărui taxon inferior de animale sălbatice, o parte semnificativă ai cărei indivizi traversează ciclic și previzibil una sau mai multe granițe de sub jurisdicția națională [art. 1 lit. a)].

[416] *Starea de conservare a unei specii migratoare* înseamnă ansamblul influențelor care acționează asupra speciei migratoare și care poate afecta distribuția și abundența acesteia pe termen lung [art. 1 lit. b)].

sau prin cooperare) măsurile adecvate şi necesare pentru conservarea unor asemenea specii şi a habitatului lor [art. 2 alin. (1)];
- părţile recunosc necesitatea luării de măsuri pentru a se evita periclitarea oricărei specii migratoare [art. 2 alin. (2)];
- părţile (în mod deosebit)[417]:
  - ar trebui să promoveze, să coopereze şi să sprijine cercetările cu privire la speciile migratoare;
  - ar trebui să se străduiască să asigure protecţia imediată pentru speciile migratoare incluse în anexa nr. I;
  - ar trebui să se străduiască să încheie acorduri care să reglementeze conservarea şi gestionarea speciilor migratoare incluse în anexa nr. II.

Linii directoare pentru acorduri:
- obiectul fiecărui acord va fi să refacă starea favorabilă de conservare a speciei migratoare respective sau să o menţină într-o asemenea stare; fiecare acord ar trebui să reglementeze acele aspecte ale conservării şi gestionării speciilor migratoare vizate, care servesc atingerea acestui obiectiv [art. 5 alin. (1)];
- fiecare acord ar trebui să acopere întreaga arie de migrare a speciei migratoare vizate şi să fie deschis participării tuturor statelor din aria de migrare a acestei specii, atât celor care sunt părţi la prezenta convenţie, cât şi celor care nu sunt părţi [art. 5 alin. (2)];
- un acord ar trebui (oriunde este posibil) să se ocupe mai mult decât de o singura specie migratoare [art. 5 alin. (3)];
- fiecare acord
  - trebuie[418]:
    - să identifice speciile migratoare de care se ocupă;
    - să descrie aria şi ruta de migrare a speciilor migratoare;
    - să dispună (pentru fiecare parte) desemnarea autorităţii sale naţionale abilitate cu punerea în aplicare a acordului;
    - să stabilească (dacă este necesar) mecanismul adecvat de asistenţă pentru realizarea scopului acordului, pentru supravegherea eficienţei acestuia şi pentru pregătirea rapoartelor pentru Conferinţa părţilor;
    - să prevadă procedurile pentru aplanarea diferendelor dintre părţile la acord;
    - să interzică la minimum (în privinţa speciilor migratoare din ordinul Cetacea) orice capturare care nu este permisă pentru acea specie migratoare, conform oricărui alt acord multilateral, şi să prevadă posibilitatea aderării la acord a statelor care nu sunt state ale ariei de migrare a respectivei specii migratoare;
  - ar trebui (după caz şi după posibilităţi) să prevadă[419], dar să nu se limiteze la:
    - ✓ analiza periodică a stării de conservare a speciilor migratoare vizate şi identificarea factorilor care pot fi nocivi pentru această stare;
    - ✓ coordonarea planurilor de conservare şi gestionare;
    - ✓ cercetarea ecologiei şi dinamicii populaţiei speciei migratoare vizate, cu referire specială la migraţie;

[417] Art. 2 alin. (3) lit. a)-c).
[418] Art. 5 alin. (4) lit. a)-f).
[419] Art. 5 alin. (5) lit. a)-n).

- ✓ schimbul de informații asupra speciilor migratoare vizate, o atenție specială fiind acordată schimbului de rezultate științifice și datelor statistice relevante;
- ✓ conservarea și (acolo unde se cere și este posibil) refacerea habitatelor cu importanță în menținerea stării de conservare favorabile și protecția unor asemenea habitate față de factorii perturbatori, incluzând controlul strict al introducerii de specii exotice sau controlul asupra speciilor exotice deja introduse și care sunt dăunătoare speciilor migratoare;
- ✓ menținerea unei rețele de habitate potrivite, dispuse corespunzător în relație cu rutele de migrație;
- ✓ asigurarea (unde este necesar) de noi habitate favorabile pentru specia migratoare sau reintroducerea de specii migratoare în habitate favorabile;
- ✓ eliminarea (în cea mai mare măsură posibilă) sau atenuarea activităților și a obstacolelor care stânjenesc sau împiedică migrația;
- ✓ prevenirea, reducerea sau controlul evacuării în habitatul speciei migratoare a unor substanțe nocive pentru aceasta;
- ✓ măsuri bazate pe principii ecologice pentru controlul și gestionarea capturării speciilor migratoare;
- ✓ proceduri pentru coordonarea acțiunii de anihilare a capturărilor ilegale;
- ✓ schimbul de informații cu privire la amenințările reale asupra speciilor migratoare;
- ✓ proceduri de urgență prin care acțiunea de conservare ar putea fi întărită considerabil și rapid, atunci când starea de conservare a speciei migratoare este serios afectată;
- ✓ conștientizarea publicului asupra conținutului și scopurilor acordului.

16.3.2.3. Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa

Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa a fost adoptată la Berna, în anul 1979[420]. Este structurată: preambul, 24 articole, 4 anexe.

În *Preambul* se afirmă „Statele membre ale Consiliului Europei și ceilalți semnatari ai prezentei convenții, ... recunoscând că flora și fauna sălbatică constituie un patrimoniu natural de valoare estetică, științifică, culturală, recreativă, economică și intrinsecă, care trebuie protejat și transmis generațiilor viitoare, ... constatând diminuarea efectivelor a numeroase specii de floră și faună sălbatică și pericolul nimicirii care le amenință pe unele, ... recunoscând că, conservarea florei și faunei sălbatice ar trebui luată în considerare de către guverne în obiectivele și programele lor naționale și că o cooperare internațională ar trebui să se instaureze pentru ocrotirea în special a speciilor migratoare, ... au căzut de acord ...".

Obiectul convenției îl constituie asigurarea conservării florei și faunei sălbatice și a habitatelor lor naturale, în special al speciilor și habitatelor lor naturale a căror conservare necesită cooperarea mai multor state și promovarea unei astfel de cooperări [art. 1 alin. (1)].

Ca obligații generale stipulate în sarcina părților contractante:

[420] România a aderat prin Legea nr. 13/1993 publicată în M. Of. nr. 62 din 25 martie 1993.

- vor lua măsurile necesare pentru menținerea sau adaptarea populațiilor de floră și faună sălbatice la un nivel corespunzător mai ales exigențelor ecologice, științifice și culturale, ținând cont de exigențele economice și recreaționale și de nevoile subspeciilor, varietăților sau formelor amenințate pe plan local (art. 2);
- va lua măsurile necesare (fiecare parte contractantă) pentru punerea în aplicare a politicilor naționale de conservare a florei și faunei sălbatice și habitatelor naturale, acordând o atenție deosebită speciilor amenințate cu nimicirea și vulnerabile (mai ales speciilor endemice și habitatelor amenințate), în conformitate cu dispozițiile prezentei convenții [art. 3 alin. (1)];
- se angajează (fiecare parte contractantă) ca (în politica sa de amenajare și de dezvoltare și în măsurile de luptă contra poluării) să ia în considerare conservarea florei și faunei sălbatice [art. 3 alin. (2)];
- va încuraja (fiecare parte contractantă) procesul educațional și difuzarea informațiilor generale privind necesitatea conservării speciilor de floră și faună sălbatice ca și a habitatelor lor [art. 3 alin. (3)];

De asemenea, sunt stipulate: dispoziții care vizează protecția habitatelor (art. 4), conservarea speciilor (art. 5-9), dispoziții speciale privind speciile migratoare (art. 10), dispoziții suplimentare (art. 11-12) etc.

16.2.3.4. Convenția internațională pentru protecția noilor soiuri de plante

Convenția internațională pentru protecția noilor soiuri de plante a fost adoptată la Geneva în anul 1961 (revizuită la în 1972, 1978, 1991)[421]. Este structurată în 42 articole.

Obligația fundamentală a părților contractante: fiecare parte contractantă acordă și protejează drepturile amelioratorilor (art. 2);

Condiții de acordare a dreptului amelioratorului:

- condiții de protecție (*criterii de îndeplinit*), dreptul amelioratorului se acordă în cazul în care soilul este: (i) nou, (ii) distinct, (iii) omogen și (iv) stabil [art. 5 alin. (1)];
  - *noutate*:
    - ✓ soiul este considerat nou dacă la data înregistrării cererii pentru acordarea dreptului amelioratorului nu s-a vândut sau nu s-a pus la dispoziție terților material de înmulțire ori material recoltat din soiul respectiv de către ameliorator sau cu consimțământul acestuia, în scopul exploatării soiului: (i) pe teritoriul părții contractante în care s-a înregistrat cererea, mai devreme de un an înaintea acelei date și (ii) pe un alt teritoriu decât cel al părții contractante în care s-a înregistrat cererea, mai devreme de 4 ani, sau (în cazul pomilor ori al viței de vie) mai devreme de 6 ani înainte de data respectivă [art. 6 alin. (1)];
    - ✓ în cazul în care o parte contractantă aplică prezenta convenție la un gen sau la o specie de plantă pentru care nu a aplicat înainte prezenta convenție ori un act anterior, se poate considera că un soi creat recent (existent la data unei astfel de extinderi a protecției) îndeplinește condiția de noutate definită în art. 6 alin. (1), chiar dacă vânzarea sau punerea la

[421] România a aderat prin Legea nr. 186/2000 publicată în M. Of. nr. 547 din 06 noiembrie 2000.

dispoziție terților (descrisă în acel paragraf) a avut loc înainte de termenele definite în acel paragraf [art. alin. (2)];

- *distinctivitate*: soiul este considerat distinct dacă se deosebește în mod clar de orice alt soi a cărui existență este de notorietate la data depunerii cererii; în special, se consideră că prin depunerea unei cereri pentru acordarea dreptului amelioratorului sau pentru înscrierea unui alt soi într-un registru oficial pentru soiuri (în orice țară) acel soi devine de notorietate publică de la data cererii, cu condiția ca cererea să conducă la acordarea dreptului amelioratorului sau la înscrierea acelui soi în registrul oficial al soiurilor, după cum este cazul (art. 7);
- *omogenitate*: soiul este considerat omogen dacă (sub rezerva unei variații previzibile), ținând seama de caracteristicile particulare de înmulțire a acestuia, este suficient de omogen în expresia caracterelor lui relevante (art. 8);
- *stabilitate*: soiul este considerat stabil dacă caracterele sale relevante se mențin neschimbate după înmulțiri repetate sau, în cazul unui ciclu special de înmulțire, la sfârșitul unui astfel de ciclu (art. 9);.
- *alte condiții*: acordarea dreptului amelioratorului nu depinde de condiții suplimentare sau diferite, cu condiția ca soiul să fie desemnat printr-o denumire în conformitate cu prevederile art. 20, ca solicitantul să respecte formalitățile prevăzute de legislația părții contractante la a cărei autoritate s-a înregistrat cererea și cu condiția să plătească taxele cerute [art. 5 alin. (2)].

16.2.3.5. Convenția privind diversitatea biologică

Convenția privind diversitatea biologică a fost adoptată la Rio de Janeiro, în anul 1992[422]. Este structurată: preambul, 42 articole, 2 anexe.

În *Preambul* se afirmă „Părțile contractante, conștiente de valoarea intrinsecă a diversității biologice și de valoarea ecologică, genetică, socială, economică, științifică, educațională, culturală, recreativă și estetică a diversității biologice și a componentelor sale, ... reafirmând, de asemenea, că statele sunt responsabile de conservarea diversității lor biologice și de utilizarea durabilă a resurselor lor biologice, preocupate de faptul că diversitatea biologică este redusă semnificativ de anumite activități umane, ... notând, de asemenea, că acolo unde există amenințarea unei reduceri semnificative sau a pierderii diversității biologice, lipsa certitudinii științifice totale nu trebuie folosită ca motiv pentru amânarea măsurilor de evitare sau de reducere a acestui pericol, ... conștiente de faptul că utilizarea durabilă și conservarea diversității biologice sunt de importanță majoră pentru rezolvarea necesităților de hrană, de sănătate și a altor cerințe ale populației planetei în continuă creștere, motiv pentru care accesul la resurse genetice și la tehnologii, cât și împărțirea acestora sunt esențiale, ... hotărâte să conserve și să utilizeze durabil diversitatea biologică, în beneficiul generațiilor prezente și viitoare, au convenit ...".

Obiectivele prezentei convenții (ce trebuie urmate în conformitate cu dispozițiile sale pertinente) sunt conservarea diversității biologice[423], utilizarea durabilă a componentelor sale și împărțirea corectă și echitabilă a beneficiilor ce rezultă din utilizarea

[422] Ratificată de România prin Legea nr. 58/1994 publicată în M. Of. nr. 199 din 02 august 1994.

[423] Diversitatea biologică înseamnă variabilitatea organismelor vii din toate sursele, inclusiv (printre altele) a ecosistemelor terestre, marine și a altor ecosisteme acvatice și a complexelor ecologice din care acestea fac parte; aceasta include diversitatea în cadrul speciilor, dintre specii și a ecosistemelor (art. 2).

resurselor genetice (inclusiv prin accesul corespunzător la sursele genetice, prin transferul adecvat la tehnologiile pertinente) ținând cont de toate drepturile asupra acelor resurse și tehnologii și prin finanțarea corespunzătoare (art. 1).

La nivel de *principiu*, în conformitate cu Carta Organizației Națiunilor Unite și cu principiile dreptului internațional, *statele au dreptul suveran de a exploata propriile lor resurse (*în conformitate cu propriile lor politici de mediu) *și responsabilitatea să asigure că activitățile de sub jurisdicția și controlul lor să nu cauzeze prejudicii mediului altor state sau zonelor din afara limitelor jurisdicției lor naționale* (art. 3).

Domeniul de aplicare[424] *(*sub rezerva drepturilor altor state și cu excepția cazului în care se prevede altfel în mod expres în prezenta convenție):

- în cazul componentelor diversității biologice, în zonele din cadrul jurisdicției sale naționale;
- în cazul proceselor și activităților efectuate sub jurisdicția sau controlul său, indiferent unde apar efectele lor, în zona jurisdicției sale naționale sau dincolo de limitele jurisdicției naționale.

În ce privește *cooperarea* părților, fiecare parte contractantă (în măsura posibilităților și în funcție de necesități) va coopera direct sau (unde este cazul) prin organizații internaționale competente, cu alte părți contractante (în domenii din afara jurisdicției naționale și în alte probleme de interes reciproc) pentru conservarea și utilizarea durabilă a diversității biologice (art. 5).

Măsuri generale pentru conservare și utilizare durabilă[425], în sarcina fiecăreia dintre părțile contractante (în funcție de condițiile specifice și posibilități):

- va elabora strategii, planuri și programe naționale pentru a asigura conservarea și utilizarea durabilă a diversității biologice sau va adapta în acest scop strategiile, planurile și programele existente ținând seama (printre altele) de măsurile stabilite în prezenta convenție, importante pentru partea contractantă în cauză;
- va integra (în măsura posibilităților și în funcție de necesități) conservarea și utilizarea durabilă a diversității biologice în planurile, programele și politicile sectoriale și intersectoriale pertinente.

Conservarea „in situ" este reglementată în art. 8.

Conservarea „ex situ" este reglementată în art. 9.

Pentru asigurarea *utilizării durabile a componentelor diversității biologice*[426], fiecare dintre părțile contractante (în funcție de condițiile specifice și posibilități):

- va integra cerințele conservării și utilizării durabile a resurselor biologice în luarea deciziilor la nivel național;
- va adopta măsuri legate de utilizarea resurselor biologice[427] pentru a evita sau a reduce impactul negativ asupra diversității biologice;
- va proteja și încuraja utilizarea curentă a resurselor biologice, în conformitate cu practicile culturale tradiționale care sunt compatibile cu conservarea și utilizarea durabilă;
- va ajuta populațiile locale în dezvoltarea și implementarea acțiunilor de reconstrucție ecologică în zonele degradate unde s-a redus diversitatea biologică;

---

[424] Art. 4 lit. a)-b).

[425] Art. 6.

[426] Art. 10 lit. a)-e).

[427] *Resursele biologice* includ resurse genetice, organisme sau părți din ele, populații sau orice alte componente biotice ale ecosistemelor având folosință sau valoare efectivă sau potențială pentru umanitate (art. 2).

- va încuraja cooperarea dintre autoritățile sale guvernamentale și sectorul său privat în dezvoltarea de metode pentru utilizarea durabilă a resurselor biologice.

În ce privește cercetarea și instruirea[428], părțile contractante (luând în considerare necesitățile speciale ale țărilor în curs de dezvoltare):

- vor stabili și menține programe pentru educare și instruire științifică și tehnică cu privire la măsurile de identificare, conservare și utilizare durabilă a diversității biologice și a componentelor sale și vor asigura sprijin pentru astfel de programe de educare și instruire pentru necesitățile specifice ale țărilor în curs de dezvoltare;
- vor promova și încuraja cercetarea care contribuie la conservarea și utilizarea durabilă a diversității biologice (în special în țările în curs de dezvoltare, între altele) în conformitate cu deciziile conferinței părților, ținând cont de recomandările organului subsidiar pentru consultare științifică, tehnică și tehnologică;
- vor promova și vor coopera la utilizarea progreselor științifice privind diversitatea biologică (respectând dispozițiile art. 16, 18 și 20) pentru a pune la punct metodele de conservare și utilizare durabilă a resurselor biologice;

Pentru *educarea și conștientizarea publicului*[429], părțile contractante:

- vor promova și încuraja înțelegerea importanței și a măsurilor necesare pentru conservarea diversității biologice, ca și propagarea sa prin mijloace de informare și includerea acestor subiecte în programele educaționale;
- vor coopera (în funcție de necesități) cu alte state și organizații internaționale pentru dezvoltarea de programe de educație și conștientizare a publicului privind conservarea și utilizarea durabilă a diversității biologice;

Pentru evaluarea impactului și reducerea efectelor negative[430], fiecare parte contractantă (în măsura posibilităților și în funcție de necesități):

- va introduce procedurile adecvate necesitând evaluarea impactului asupra mediului și proiectelor sale propuse (care pot avea efecte negative asupra diversității biologice) pentru a evita sau reduce la minimum astfel de efecte și (când este cazul) să permită participarea publicului la astfel de proceduri;
- va introduce măsurile corespunzătoare pentru luarea în considerare a consecințelor asupra mediului ale programelor și politicilor sale, care pot avea impact negativ semnificativ asupra diversității biologice;
- va promova (pe bază de reciprocitate) comunicarea, schimbul de informații și consultarea privind activitățile de sub jurisdicția sau controlul său (care ar putea avea efect negativ semnificativ asupra diversității biologice a altor state sau zone din afara limitelor jurisdicției naționale) prin încurajarea încheierii de acorduri bilaterale, regionale sau multilaterale (după caz);
- în caz de pericol sau de deteriorare gravă sau iminentă (cu sursa sub jurisdicția sau controlul său) asupra diversității biologice din zone aflate sub jurisdicția altor state sau zone din afara limitelor jurisdicției naționale, va anunța imediat statele potențial afectate de un astfel de pericol sau deteriorare și va iniția acțiuni de prevenire sau reducere a unui astfel de pericol sau deteriorare;

[428] Art. 12 lit. a)-c).
[429] Art. 13 lit. a)-b).
[430] Art. 14 alin. (1) lit. a)-e).

- va promova măsuri naționale pentru răspunsuri de urgență la activități sau evenimente cauzate natural sau în alt mod (care prezintă un pericol grav sau iminent asupra diversității biologice) și va încuraja cooperarea internațională pentru a ajuta astfel de eforturi naționale și (după caz și în acord cu statele sau organizațiile de integrare economică regională implicate) va stabili planuri de urgență comune.

De asemenea, sunt stipulate reglementări referitoare la: accesul la resursele genetice (art. 15), accesul la tehnologie și transferul de tehnologie (art. 16), schimbul de informații (art. 17), cooperarea tehnică și științifică (art. 18), administrarea biotehnologiei[431] și repartizarea beneficiilor (art. 19) etc.

Ulterior adoptării, prevederile convenției au fost completate prin două protocoale.

Protocolul de la Cartagena ***privind biosecuritatea*** (adoptat la Montreal, la 29 ianuarie 2000)[432], care are ca obiectiv (art. 1) acela de a contribui la asigurarea unui nivel adecvat de protecție pentru siguranța transferului, manipulării și utilizării organismelor modificate genetic, rezultate din biotehnologia modernă și care pot avea efecte adverse asupra conservării și utilizării durabile a diversității biologice, ținându-se, de asemenea, cont de riscurile pentru sănătatea umană și concentrându-se în special asupra mișcării lor transfrontiere.

Și dispozițiile acestui protocol au fost completate prin *Protocolul adițional* de la Nagoya - Kuala Lumpur *privind răspunderea și repararea prejudiciului* (adoptat la Nagoya - Kuala Lumpur, la 15 octombrie 2010)[433], care are ca obiectiv (art. 1) acela de a contribui la conservarea și utilizarea durabilă a diversității biologice, luând de asemenea în considerare riscurile pentru sănătatea umană, prin stabilirea unor norme și proceduri internaționale în domeniul răspunderii și reparării în legătură cu organismele vii modificate genetic.

Un alt protocol la convenție este ***Protocolul*** de la Nagoya ***privind accesul la resursele genetice și împărțirea corectă și echitabilă a beneficiilor care rezultă din utilizarea acestora*** (adoptat la Nagoya, la 29 octombrie 2010)[434], care are ca obiectiv (art. 1) acela de a asigura împărțirea corectă și echitabilă a beneficiilor care rezultă din utilizarea resurselor genetice, inclusiv prin accesul corespunzător la resursele genetice și prin transferul adecvat de tehnologii relevante, ținând cont de toate drepturile asupra acestor resurse și tehnologii, și prin finanțarea corespunzătoare, contribuind astfel la conservarea diversității biologice și utilizarea durabilă a componentelor sale.

16.3.3.6. Acord privind conservarea păsărilor de apă migratoare african-eurasiatice

Acordul privind conservarea păsărilor de apă migratoare african-eurasiatice a fost adoptat la Haga, în anul 1995[435]. Este structurată: preambul, 17 articole, 3 anexe.

În *Preambul* se afirmă „Părțile contractante, ... conștiente de beneficiile economice, sociale, culturale și recreaționale rezultate din capturarea anumitor specii de păsări de apă migratoare și de valorile ambientale, ecologice, genetice, științifice, estetice,

---

[431] *Biotehnologie* înseamnă orice aplicație tehnologică ce folosește sisteme biologice, organisme vii sau derivate din ele, pentru a realiza sau a modifica produse sau procese pentru utilizare specifică (art. 2).

[432] Ratificat de România prin Legea nr. 59/2003 publicată în M. Of. nr. 192 din 26 martie 2003.

[433] Ratificat de România prin Legea nr. 110/2013 publicată în M. Of. nr. 236 din 24 aprilie 2013.

[434] Dispozițiile acestui protocol au intrat în vigoare la 12.10.2014.

[435] Ratificat de România prin Legea nr. 89/2000 publicată în M. Of. nr. 236 din 30 mai 2000.

recreaționale, culturale, educaționale, sociale și economice ale păsărilor de apă în general, ... recunoscând necesitatea de a acționa imediat pentru oprirea declinului speciilor de păsări de apă migratoare și a habitatelor lor în aria geografică a sistemelor african-eurasiatice de migrare a păsărilor de apă, ... au convenit ...".

Aria de aplicare: aria geografică de aplicare a prezentului acord este *aria sistemelor de migrare a păsărilor de apă african-eurasiatice,* stabilită în anexa 1 [art. 1 alin. (1)].

Ca *principiu fundamental*: statele vor lua măsuri coordonate pentru menținerea speciilor de păsări de apă migratoare într-o stare de conservare favorabilă sau pentru readucerea lor la o asemenea stare, aplicând (în acest scop) – în limitele jurisdicției lor naționale – măsurile prevăzute în art. 3 (măsuri generale de conservare) concomitent cu acțiunile specifice stabilite în Planul de acțiune prevăzut în art. 4 – Plan de acțiune și directive pentru conservare – [art. 2 alin. (1)].

Ca *măsuri generale de conservare*[436], sunt prevăzute:

- vor oferi aceeași protecție strictă pentru speciile de păsări de apă migratoare periclitate în aria acordului [astfel cum se prevede în art. 3 alin. (4)-(5) din convenție];
- vor asigura că orice utilizare a păsărilor de apă migratoare se bazează pe o evaluare a celor mai bune cunoștințe disponibile despre ecologia lor și este viabilă pentru specii, precum și pentru sistemele ecologice care le susțin;
- vor identifica situri și habitate pentru păsări de apă migratoare care apar pe teritoriul lor și vor încuraja protecția, managementul, reabilitarea și refacerea acestor situri, în corelare cu acele organisme înscrise în art. 9 a-b din prezentul acord, interesate de conservarea habitatului;
- vor coordona eforturile lor pentru a asigura că este menținută sau (după caz) restabilită o rețea de habitate corespunzătoare pe întreaga arie de migrare a fiecărei specii de păsări de apă migratoare vizate, în special acolo unde zonele umede se extind peste un teritoriu mai mare decât al unei părți la prezentul acord;
- vor investiga problemele care sunt puse sau care pot fi puse de activitățile umane și se vor strădui să aplice măsuri de remediere, incluzând reabilitarea și refacerea habitatelor, și măsuri compensatorii pentru pierderea de habitat;
- vor coopera în situații de urgență ce necesită acțiune internațională concertată și în identificarea speciilor de păsări de apă migratoare care sunt cele mai vulnerabile în aceste situații, precum și în elaborarea procedurilor de urgență corespunzătoare pentru a asigura o protecție crescută acelor specii în astfel de situații, precum și în pregătirea liniilor directoare care să sprijine părțile individual în abordarea acestor situații;
- vor interzice introducerea deliberată în mediu a speciilor de păsări de apă nonnative și vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a preveni punerea neintenționată în libertate a unor asemenea specii, dacă această introducere sau punere în libertate ar prejudicia starea de conservare a florei și faunei sălbatice; când specii de păsări de apă nonnative au fost deja introduse, părțile vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a preveni ca de la aceste specii să apară un pericol potențial pentru speciile indigene;
- vor iniția sau vor sprijini cercetările cu privire la biologia și ecologia păsărilor de apă migratoare, incluzând armonizarea metodelor de cercetare și monitoriz-

[436] Art. 3 alin. (2) lit. a)-l).

are şi (după caz) stabilirea de programe de cercetare şi monitorizare comune sau în colaborare;

- vor analiza necesităţile de instruire (inter alia) pentru supravegherea păsărilor de apă migratoare, monitorizarea, inelarea şi managementul zonei umede, pentru identificarea problemelor şi ariilor prioritare pentru instruire şi vor coopera în elaborarea şi asigurarea programelor de instruire corespunzătoare;
- vor elabora şi vor susţine programe pentru creşterea conştientizării şi înţelegerii problemelor conservării păsărilor de apă migratoare, în general şi în special a obiectivelor şi prevederilor prezentului acord;
- vor schimba informaţii şi rezultate din programele de cercetare, monitorizare, conservare şi de educaţie;
- vor coopera în privinţa sprijinirii reciproce pentru implementarea prezentului acord, în special în domeniile cercetării şi monitorizării.

17. ARIILE PROTEJATE

17.1. Consideraţii generale

Cu toate că acel ideal „romantic" al întoarcerii la natură devine tot mai iluzoriu datorită, pe de o parte, progresului tehnico-ştiinţific care (progres) a fost (şi este) îndreptat împotriva a tot ceea ce înconjoară omul şi a lui însuşi (ca specie), şi, pe de altă parte, „extremiştilor" (aşa-zişilor „ecologişti") care, „în numele ocrotirii naturii" recurg la orice (inclusiv acte teroriste), totuşi, acestui ideal îi datorăm crearea primelor arii protejate (a se vedea şi *supra* 3 şi 4).

Constituirea de arii protejate şi declararea de monumente ale naturii ocupă un loc central printre modalităţile frecvent utilizate de protecţie şi conservare a naturii (la nivel mondial), pentru menţinerea balanţei ecologice favorabile existenţei vieţii (în general); astfel, biotopurile (reprezentative) care (de-a lungul timpului) au păstrat specii deosebite de floră, faună (şi nu numai) s-au bucurat de un regim special de protecţie şi conservare[437].

17.2. Problemele ariilor protejate

Ariile protejate contribuie, prin conservarea solului în zonele de eroziune, regularizarea şi purificarea cursurilor de apă (prin protejarea zonelor umede, în special), menţinerea vegetaţiei naturale pe solurile cu productivitate scăzută şi în zonele sensibile, menţinerea resurselor genetice (genofondului), protecţia speciilor ameninţate, asigurarea habitatelor critice (pentru hrănire, reproducere), protecţia aşezărilor umane (în ce priveşte

[437] A se vedea şi Bran F., Simion T., Nistoreanu P., *Ecoturism*, Ed. Economică, Bucureşti, 2000, p. 56.

inundațiile, furtunile), asigurarea unor locuri de muncă (practicarea turismului), *la dezvoltarea durabilă*[438].

*Cu toate acestea (*deocamdată) *rețelele de arii protejate* (care însumează cca. 12 mil. km.^{2}, respectiv cca. 8% din suprafața uscatului Terrei)[439] *au și limite majore deoarece*, pe de o parte, *multe ecosisteme* (ca pădurile tropicale) *sunt* (în mare măsură) *lipsite de apărare și*, pe de altă parte, *multe acte normative privind protejarea unor asemenea zone* (pe hârtie) *sunt implementate* (dacă chiar sunt) într-o mică măsură (datorită lipsei de resurse materiale și personal).

17.2.1. Categorii I.U.C.N. de arii protejate[440]

- Categoria I - *Rezervație naturală strictă*: arie protejată, administrată în principal în scopuri științifice;
- Categoria II - *Parc național*: arie protejată administrată în special pentru protecția ecosistemelor și pentru recreere;
- Categoria III - *Monument natural*: arie protejată administrată în special pentru conservarea trăsăturilor naturale, specifice;
- Categoria IV - *Arie de gestionare a habitatelor/speciilor*: arie protejată administrată în special pentru conservare prin intervenții de gospodărire;
- Categoria V - *Peisaj protejat*: arie protejată administrată în principal pentru conservarea peisajului și recreere;
- Categoria VI - *Arie protejată cu resurse gestionate*: arie protejată administrată în principal pentru folosirea adecvată a ecosistemelor naturale.

17.2.2. Categorii de arii naturale protejate în România[441]

În România sunt instituite 12 categorii de arii protejate, după cum urmează:

a. *Rezervații științifice* (corespund categoriei I I.U.C.N.), sunt *acele arii naturale protejate ale căror scopuri sunt protecția și conservarea unor habitate naturale terestre și/sau acvatice, cuprinzând elemente reprezentative de interes științific sub aspect floristic, faunistic, geologic, speologic, paleontologic, pedologic sau de altă natură.*

Mărimea rezervațiilor științifice este determinată de arealul necesar pentru asigurarea integrității zonei protejate.

Managementul rezervațiilor științifice asigură un regim strict de protecție prin care habitatele sunt păstrate într-o stare pe cât posibil neperturbată.

În aceste zone se interzice desfășurarea oricăror activități umane, cu excepția activităților de cercetare, educație și de ecoturism cu limitările descrise în planurile de management (cu acordul forului științific competent și al administratorului rezervației științifice).

---

[438] A se vedea și I.U.C.N., *Parcuri pentru viață. Acțiune pentru ariile protejate din Europa*, (traducere) Ed. Caminante, București, 1997, p. 19.

[439] Conform I.U.C.N., disponibil la http://www.iucn.org/info-and-news/index.html.

[440] Conform Rezoluției 19.4. a Sesiunii 19 a Adunării generale IUCN, Buenos Aires (ianuarie) 1994.

[441] Anexa nr. 1 a OUG nr. 57/2007 publicată în M. Of. nr. 442 din 29 iunie 2007.

b. *Parcuri naționale* (corespund categoriei II I.U.C.N.), sunt *acele arii naturale protejate ale căror scopuri sunt protecția și conservarea unor eșantioane reprezentative pentru spațiul biogeografic național, cuprinzând elemente naturale cu valoare deosebită sub aspect fizico-geografic, floristic, faunistic, hidrologic, geologic, paleontologic, speologic, pedologic sau de altă natură, oferind posibilitatea vizitării în scopuri științifice, educative, recreative și turistice.*

Managementul parcurilor naționale asigură menținerea cadrului fizico-geografic în stare naturală, protecția ecosistemelor, conservarea resurselor genetice și a diversității biologice în condiții de stabilitate ecologică, excluderea oricărei forme de exploatare a resurselor naturale și a folosințelor terenurilor incompatibilă scopului atribuit.

Regimul de gospodărire se stabilește prin regulamente și planuri proprii de protecție și conservare aprobate de autoritățile naționale științifice și administrative abilitate. În perimetrele lor vor fi cuprinse ecosisteme sau fracțiuni de ecosisteme terestre și acvatice cât mai puțin influențate prin activități umane.

Elementele cu valoare deosebită de pe cuprinsul parcurilor naționale pot fi delimitate și puse sub un regim strict de protecție ca rezervații științifice.

Parcurile naționale se întind în general pe suprafețe mari de teren.

În perimetrul parcurilor naționale sunt admise doar activitățile tradiționale practicate numai de comunitățile din zona parcului național, activități tradiționale ce vor fi reglementate prin planul de management.

c. *Monumente ale naturii* (corespund categoriei III I.U.C.N.), sunt *acele arii naturale protejate ale căror scopuri sunt protecția și conservarea unor elemente naturale cu valoare și semnificație ecologică, științifică, peisagistică deosebite, reprezentate de specii de plante sau animale sălbatice rare, endemice sau amenințate cu dispariția, arbori seculari, asociații floristice și faunistice, fenomene geologice (peșteri, martori de eroziune, chei, cursuri de apă, cascade și alte manifestări și formațiuni geologice), depozite fosilifere, precum și alte elemente naturale cu valoare de patrimoniu natural prin unicitatea sau raritatea lor.*

Dacă monumentele naturii nu sunt cuprinse în perimetrul altor zone aflate sub regim de protecție, pentru asigurarea integrității lor se vor stabili zone de protecție obligatorie, indiferent de destinația și de deținătorul terenului.

Managementul monumentelor naturii se face după un regim strict de protecție care asigură păstrarea trăsăturilor naturale specifice.

Accesul populației poate fi limitat sau interzis, în funcție de gradul lor de vulnerabilitate.

d. *Rezervații naturale* (corespund categoriei IV I.U.C.N.), sunt *acele arii naturale protejate al căror scop este protecția și conservarea unor habitate și specii naturale importante sub aspect floristic, faunistic, forestier, hidrologic, geologic, speologic, paleontologic, pedologic.*

Mărimea lor este determinată de arealul necesar asigurării integrității elementelor protejate.

Managementul rezervațiilor naturale se face diferențiat (în funcție de caracteristicile acestora) prin măsuri active de gospodărire pentru a asigura menținerea habitatelor și/sau în vederea protejării anumitor specii, grupuri de specii sau comunități biotice.

Pe lângă activitățile științifice (după caz) pot fi admise activități turistice, educaționale, organizate. Sunt admise unele activități de valorificare durabilă a unor

resurse naturale. Sunt interzise folosințe ale terenurilor sau exploatarea resurselor care dăunează obiectivelor atribuite.

Potrivit scopului pentru care au fost desemnate, rezervațiile naturale pot avea caracter predominant: botanic, zoologic, forestier, geologic, paleontologic, peisagistic, speologic, de zonă umedă, marină, de resurse genetice și altele.

e. *Parcuri naturale* (corespund categoriei V I.U.C.N.), sunt *acele arii naturale protejate al căror scop este protecția și conservarea unor ansambluri peisagistice în care interacțiunea activităților umane cu natura de-a lungul timpului a creat o zonă distinctă, cu valoare semnificativă peisagistică și/sau culturală, deseori cu o mare diversitate biologică.*

Managementul parcurilor naturale urmărește menținerea interacțiunii armonioase a omului cu natura prin protejarea diversității habitatelor și peisajului, promovând păstrarea folosințelor tradiționale ale terenurilor, încurajarea și consolidarea activităților, practicilor și culturii tradiționale ale populației locale.

De asemenea, se oferă publicului posibilități de recreare și turism și se încurajează activitățile științifice și educaționale.

f. *Rezervații ale biosferei* sunt *acele arii naturale protejate al căror scop este protecția și conservarea unor zone de habitat natural și a diversității biologice specifice.*

Rezervațiile biosferei se întind pe suprafețe mari și cuprind un complex de ecosisteme terestre și/sau acvatice, lacuri și cursuri de apă, zone umede cu comunități biocenotice floristice și faunistice unice, cu peisaje armonioase naturale sau rezultate din amenajarea tradițională a teritoriului, ecosisteme modificate sub influența omului și care pot fi readuse la starea naturală, comunități umane a căror existență este bazată pe valorificarea resurselor naturale pe principiul dezvoltării durabile și armonioase; mărimea rezervațiilor biosferei este determinată de cerințele de protecție și conservare eficientă a mediului natural și a diversității biologice specifice.

Managementul rezervațiilor biosferei se realizează conform unor regulamente și planuri de protecție și conservare proprii (în conformitate cu recomandările Programului Om-Biosferă de sub egida UNESCO); dacă în perimetrul rezervațiilor biosferei sunt cuprinse și situri naturale ale patrimoniului universal, managementul rezervației se realizează cu respectarea prevederilor Convenției privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural, de sub egida UNESCO.

Pentru asigurarea protecției și conservării unor zone de habitat natural și a diversității biologice specifice precum și pentru valorificarea resurselor naturale disponibile (potrivit cerințelor de consum ale populațiilor locale și în limitele potențialului biologic natural de regenerare a acestor resurse), în cuprinsul rezervațiilor biosferei se pot delimita zone cu regim diferențiat de protecție ecologică, de conservare și de valorificare a resurselor, după cum urmează:

- zone strict protejate, având regimul de protecție și conservare al rezervațiilor științifice;
- zone tampon, cu rol de protecție a zonelor strict protejate și în care sunt admise activități limitate de valorificare a resurselor disponibile, în conformitate cu autorizațiile date de administrația rezervației;
- zone de reconstrucție ecologică, în care se realizează măsuri de refacere a mediului deteriorat;
- zone de dezvoltare durabilă, valorificabile economic prin practici tradiționale sau noi, ecologic admise, în limitele capacității de regenerare a resurselor.

Rezervațiile biosferei cu așezări umane sunt astfel gestionate încât să constituie modele de dezvoltare a comunităților umane în armonie cu mediul natural.

g. *Zone umede de importanță internațională* sunt *acele arii naturale protejate al căror scop este de a se asigura protecția și conservarea siturilor naturale cu diversitatea biologică specifică zonelor umede.*

Managementul acestor zone se realizează în scopul conservării lor și al utilizării durabile a resurselor biologice pe care le generează, în conformitate cu prevederile Convenției privind conservarea zonelor umede de importanță internațională în special ca habitat al păsărilor acvatice.

h. *Situri naturale ale patrimoniului natural universal* sunt *acele arii naturale protejate al căror scop este ocrotirea și conservarea unor zone de habitat natural în cuprinsul cărora există elemente naturale a căror valoare este recunoscută ca fiind de importanță universală.*

Mărimea arealului lor este determinată de cerințele pentru asigurarea integrității și conservării elementelor supuse acestui regim de protecție. În cuprinsul acestor zone pot exista comunități umane ale căror activități sunt orientate pentru o dezvoltare compatibilă cu cerințele de ocrotire și conservare a sitului natural.

Managementul siturilor naturale ale patrimoniului natural universal se realizează în conformitate cu regulamentele și planurile proprii de protecție și conservare, cu respectarea prevederilor Convenției privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural, de sub egida UNESCO.

i. *Arii speciale de conservare* sunt *acele arii naturale protejate al căror scop este de a conserva, de a menține și (acolo unde este cazul) de a readuce într-o stare de conservare favorabilă habitatele naturale și/sau populațiile speciilor pentru care situl este desemnat.*

Ariile naturale de conservare sunt special desemnate pentru conservarea tipurilor de habitate naturale și a habitatelor speciilor (menționate în anexele nr. 2 și 3).

Managementul ariilor speciale de conservare necesită planuri de management adecvate specifice siturilor desemnate sau integrate în alte planuri de management și măsuri legale, administrative sau contractuale în scopul evitării deteriorării habitatelor naturale și a habitatelor speciilor, precum și a perturbării speciilor pentru care zonele au fost desemnate. Orice plan sau proiect care nu are o legătură directă cu sau nu este necesar pentru managementul ariei speciale de conservare, dar care ar putea afecta în mod semnificativ aria, singur sau în combinație cu alte planuri ori proiecte, este supus unei evaluări adecvate a efectelor potențiale asupra ariei naturale protejate de interes comunitar, având în vedere obiectivele de conservare a acesteia, conform prevederilor art. 28 din prezenta ordonanță de urgență.

Ariile speciale de conservare sunt desemnate prin hotărâre a Guvernului și vor face parte din rețeaua europeană NATURA 2000, după recunoașterea statutului lor de către Comisia Europeană.

j. *Arii de protecție specială avifaunistică* sunt *acele arii naturale protejate al căror scop este de a conserva, de a menține și (acolo unde este cazul) de a readuce într-o stare de conservare favorabilă habitatele specifice, desemnate pentru protecția speciilor de păsări migratoare sălbatice* (mai ales a celor menționate în anexele nr. 3 și 4 A).

Managementul ariilor speciale de protecție se realizează ca și pentru ariile speciale de conservare.

Ariile speciale de protecție sunt desemnate prin hotărâre a Guvernului şi fac parte din rețeaua europeană NATURA 2000.

k. *Situri de importanță comunitară* reprezintă *acele arii care, în regiunea sau în regiunile biogeografice în care există, contribuie semnificativ la menținerea sau restaurarea la o stare de conservare favorabilă a habitatelor naturale din anexa nr. 2 sau a speciilor de interes comunitar din anexa nr. 3 şi care pot contribui astfel semnificativ la coerența rețelei „NATURA 2000" şi/sau contribuie semnificativ la menținerea diversității biologice în regiunea ori regiunile biogeografice respective.*

Pentru speciile de animale cu areal larg de răspândire, siturile de importanță comunitară ar trebui să corespundă zonelor din areal în care sunt prezenți factori abiotici şi biotici esențiali pentru existența şi reproducerea acestor specii.

Propunerile de situri de importanță comunitară se stabilesc prin ordin al autorității publice centrale pentru protecția mediului, pe baza criteriilor enunțate în anexa nr. 7.

l. *Geoparcul* este *un teritoriu ce cuprinde elemente de interes geologic deosebit, alături de elemente de interes ecologic, arheologic, istoric şi cultural.*

Caracteristicile geologice sunt cuprinse într-un număr de situri de importanță ştiințifică, educațională sau estetică, reprezentative pentru un anumit moment din istoria Pământului ori pentru anumite evenimente sau procese geologice.

Un geoparc are limite bine definite, o suprafață suficient de mare şi o strategie de dezvoltare teritorială în folosul comunităților locale, a căror existență este bazată pe valorificarea resurselor naturale si culturale, pe principiul dezvoltării durabile. Geoparcurile sunt zone cu aşezări umane astfel gestionate încât să constituie modele de dezvoltare a comunităților în armonie cu mediul natural.

Geoparcul are o structură de administrare proprie care, în parteneriate locale şi naționale, asigură conservarea patrimoniului natural şi cultural şi propune metode noi de protecție, educație, cooperare în scopul dezvoltării socioeconomice, îmbunătățirii condițiilor de viață din mediul rural şi întăririi identității locale.

Managementul unui geoparc se realizează in conformitate cu strategia de dezvoltare teritorială identificată şi în conformitate cu recomandările UNESCO şi Cartei Rețelei Europene a Geoparcurilor. Pentru asigurarea managementului siturilor geologice, naturale, istorice, culturale, precum şi pentru valorificarea resurselor naturale disponibile, potrivit cerințelor de consum ale populațiilor locale, în cuprinsul geoparcului se pot delimita zone cu regim diferențiat de protecție, de conservare şi de valorificare a resurselor, după cum urmează:

- zone strict protejate, având regimul de protecție şi conservare al rezervațiilor ştiințifice;
- zone tampon, cu rol de protecție a zonelor strict protejate şi în care sunt admise activități limitate de valorificare a resurselor disponibile, în conformitate cu autorizațiile date de administrația rezervației;
- zone de dezvoltare durabilă, valorificabile economic prin practici tradiționale sau noi, ecologic admise, în limitele capacității de regenerare a resurselor.

Geoparcul reprezintă un concept lansat si susținut de UNESCO, în parteneriat cu Rețeaua Europeană a Geoparcurilor. La nivel mondial a fost creată Rețeaua Globală (UNESCO) a Geoparcurilor. Recunoaşterea internațională a funcționarii unui geoparc şi acceptarea lui în aceste structuri se face în acord cu reglementările stabilite de UNESCO şi de Carta Rețelei Europene a Geoparcurilor.

17.2.3. Situația ariilor naturale protejate în România

În România, așa cum menționam (vezi *supra* 4), în anul 1930 este adoptată *prima Lege pentru ocrotirea monumentelor naturii*, înființându-se prima Comisie a monumentelor naturii, care trebuia să inventarieze monumentele naturii, să ia măsuri pentru conservarea lor și să se ocupe de publicațiile referitoare la aceste monumente (36 rezervații naturale pe o suprafață de cca. 15.000 ha, până în anul 1944).

În anul 1950, prin Decretul nr. 237/1950 (și Regulamentul de aplicare aprobat prin H.C.M. nr. 518/1954), este reorganizată Comisia pentru ocrotirea naturii în cadrul Academiei (ca urmare a activității acesteia numărul rezervațiilor a crescut la 130 pe o suprafață de 75.000 ha, până în anul 1965).

În anul 1973 este adoptată *prima Lege privind protecția mediului*[442] ca o reglementare-cadru atotcuprinzătoare, *care instituia șase categorii de arii protejate* [art. 30 alin. (2) lit. a)-f)]: *parcuri naționale* (care cuprind suprafețe de teren și de ape ce păstrează nemodificat cadrul natural cu flora și fauna sa, destinate cercetării științifice, recreației și turismului), *parcuri naturale* (care cuprind suprafețe de teren în care se urmărește menținerea peisajului natural existent și a folosințelor actuale, cu posibilități de restrângere a acestor folosințe în viitor), *rezervații naturale* (ce cuprind suprafețe de teren și de ape destinate conservării unor medii de viață caracteristice și care pot fi de interes zoologic, botanic, forestier, paleontologic, geologic, speologic, limnologic, marin sau mixt), *rezervații științifice* (ce includ suprafețe de teren și de ape, de întinderi variate destinate cercetărilor științifice de specialitate și conservării fondului genetic autohton), *rezervații peisagistice* (în care sunt cuprinse asociații de vegetație sau forme de relief de mare valoare estetică, prin a căror conservare se urmărește integritatea frumuseților naturale), *monumente ale naturii* (reprezentând asociații sau specii de plante și de animale rare sau pe cale de dispariție, arbori seculari, fenomene geologice unice (peșteri, martori de eroziune, chei, cursuri de apă, cascade si altele asemenea) precum și locuri fosilifere situate în afara sau în interiorul perimetrelor constituite, potrivit lit. a)-e), în virtutea căreia (în anul 1994) Rețeaua națională preconizată de arii protejate (RNAP) să cuprindă[443] 586 de obiective (ocupând 4,8% în teritoriul României), 122 de arii botanice protejate, 15 zoologice, 65 geologice, 58 speologice, 52 paleontologice, 51 forestiere, 151 mixte și 8 peisagistice.

În anul 1995 a fost adoptată *o nouă Lege privind protecția mediului*[444], *în aplicarea căreia* [conform art. 89 lit. p)] *a fost adoptată*, în anul 2000, *OUG privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice*[445]. În același an (2000) a fost adoptată și *Legea privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate*[446], suprafața totală a ariilor naturale protejate ajungând la 1.234.608 ha (5,18% din suprafața României).

---

[442] Legea nr. 9/1973 publicată în B. Of. nr. 91/23.06.1973.
[443] M.A.P.P.M., *Strategia...1996, op. cit.*, p. 110.
[444] Legea nr. 137/1995 (R) publicată în M. Of. nr. 70 din 17 februarie 2000.
[445] OUG nr. 236/2000 publicată în M. Of. nr. 625 din 04 decembrie 2000.
[446] Legea nr. 5/2000 publicată în M. Of. nr. 152 din 12 aprilie 2000.

Ariile protejate în România

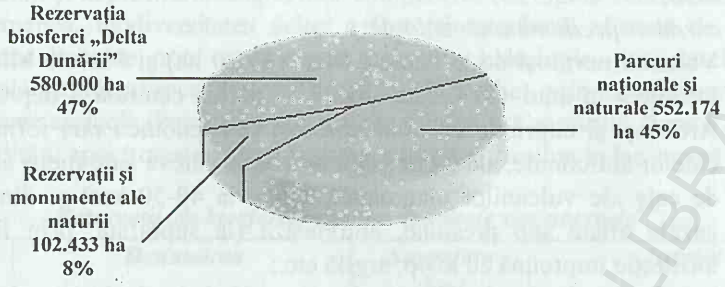

Sursă: M.A.P.M., *Strategia protecţiei mediului pentru perioada 2001-2004*, Bucureşti, 2002, p. I.-20

17.2.3.1. Rezervaţiile şi monumentele ale naturii

Rezervaţiile şi monumentele naturii, cu toate că ocupă o suprafaţă relativ mică (cca. 102.433 ha, cele 693 rezervaţii şi monumente ale naturii, nefiind inclusă suprafaţa celor 134 rezervaţii şi monumente ale naturii incluse în interiorul parcurilor naţionale, naturale, rezervaţiilor biosferei), prezintă o importanţă deosebită; cu titlu de exemplu[447]:

- *cu caracter predominant forestier*:
  - Pădurea Manafu (28 ha.), declarată prin H.C.M. nr. 114/1954, este situată în bazinul râului Ismar şi reprezintă un şleau de câmpie de tip cereto-gârniţet;
  - Aninişul de la Sinaia-Cumpătul (32,1 ha.), creată prin hotărârea Comisiei Monumentelor Naturii (1940), este situată la baza versantului vestic al culmii Tufa (muntele Cumpătu), în rezervaţie predominând aninul (Alnus incana);
- *cu caracter predominant botanic*:
  - Pădurea Padina Tătarului (230 ha), rezervaţie pentru protecţia bujorului românesc (Paeonia peregrina) şi Pădurea Oloaga - Grădinari (248 ha), rezervaţie pentru protecţia ghimpelui (Rucus aculeatus); părţi din fosta Rezervaţie Comana, declarată prin H.C.M. nr. 518/1954, situată la sud de lacul Comana şi care era constituită din trei corpuri de pădure (cele două şi Calugăreni-Fântânele, rezervaţie pentru protecţia lăcrămioarelor);
  - Poiana cu narcise de la Negraşi (4,1 ha), înfiinţată prin Decizia nr. 659/1966 a fostului Sfat popular al fostei regiuni Argeş, este situată în stânga râului Dâmbovnic şi a fost constituită pentru protecţia narciselor (Narcisus stelaris);
- *cu caracter predominant zoologic*: Valea Vâlsanului (10 km din lungimea acestui afluent al Argeşului), declarată prin Decizia nr. 659/1966 a fostului Sfat popular al fostei regiuni Argeş, reprezintă singurul biotop acvatic din România

[447] Pentru o prezentare amplă, a se vedea Mohan G., Ielenicz M., Pătroescu M., *Rezervaţii şi monumente ale naturii*, Ed. Sport-turism, Bucureşti, 1986, p. 33-168.

unde trăieşte aspretele (Romanichtys valsanicola), specie endemică descoperită în 1956;

- *cu caracter predominant geologic*:
  - Vulcanii noroioşi de la Pâclele Mari (15,20 ha) şi Pâclele Mici (10,20 ha), înfiinţată în anul 1924, este situată în partea centrală a depresiunii Berca-Arbănaşi şi cuprinde vulcanii noroioşi (un fenomen rar) formaţi în arealul cutelor anticlinale, ale căror vetre se află la câteva sute metri adâncime (faţă de cele ale vulcanilor magmatici, aflate la 40-50 km) şi din care (vetre), gazele aflate sub presiune, antrenează (la suprafaţă, prin fisuri) apa de infiltraţie împreună cu nisip, argilă etc.;
  - Focul viu de la Andreiaşu de Jos (12 ha), declarat prin H.C.M. nr. 1625/1955, suportul rezervaţiei constituindu-l fenomenul de autoaprindere al gazelor care emană din straturi (flăcările putând atinge înălţimi de 1 m);
- *cu caracter predominant paleontologic*:
  - Locul fosilier Suslăneşti (3,5 ha), declarat rezervaţie prin hotărâre a Comisiei pentru ocrotirea monumentelor naturii (1955), este situat pe clina vestică a dealului Hobaia şi constituie un loc important de identificare a unei bogate faune de peşti fosili din oligocen;
  - Locul fosilier Plaiul Hoţilor (6 ha), declarat rezervaţie prin H.C.M. nr. 894/1952, este situat în sudul Munţilor Bucegi şi, împreună cu celelalte puncte fosiliere (din aceeaşi zonă), conţin un număr mare de specii (faună) fosile (cca. 250, identificate de D. Patrulius), multe (dintre ele) foarte rare.

17.2.3.2. Rezervaţiile biosferei, parcurile naţionale sau naturale

Delta Dunării, cu o suprafaţă totală de 5.912 km.^{2} (5.500 km.^{2} pe teritoriul României), din care 592,8 km^2 strict protejată, 3.332 km^2 zona tampon iar restul zona economică) *constituie un ecosistem unic în Europa*, de o valoare ecologică inestimabilă (fiind cea mai mare şi mai puţin afectată zonă umedă a Europei), *datorat complexităţii condiţiilor de mediu şi a biodiversităţii vegetale şi animale* (o mare varietate de specii de plante, peşti, păsări, majoritatea monumente ale naturii, animale[448]).

Aceasta cuprinde[449] următoarele unităţi fizico-geografice: Delta Dunării, sărăturile Murighiol-Plopu, complexul lagunar Razim-Sinoe, Dunărea maritimă până la Cotul Pisicii, sectorul Isaccea-Tulcea cu zona inundabilă, litoralul Mării Negre de la Braţul Chilia până la Capul Midia, apele maritime interioare şi marea teritorială (până la izobata de 20 m inclusiv).

Structura foarte diversă a ecosistemelor naturale (în cea mai mare parte neafectate de activităţile antropice) a făcut ca Delta Dunării împreună cu complexul lagunar Razelm-Sinoe să fie declarată Rezervaţie a Biosferei şi să fie înscrisă în Convenţia de la Ramsar şi pe lista Patrimoniului Cultural şi Natural.

Totuşi, în prezent delta este afectată de o puternică eutrofizare, capacitatea deltei de a reţine nutrienţii (proveniţi din folosirea nerațională a îngrăşămintelor, în special) fiind depăşită (începând cu anii `80) datorită eliminării luncii inundabile, care a condus la

[448] M.A.P.P.M., *Strategia...1996, op. cit.*, p. 84.
[449] Art. 1 din Legea nr. 82/1993 publicată în M. Of. nr. 283 din 07 decembrie 1993.

reducerea/pierderea macrofitelor submerse, schimbarea spectrului specific algal, perifitic şi epifitic precum şi la proliferarea speciilor competitive (ca algele verzi-albastre).

De asemenea, biodiversitatea deltei a fost (şi este încă) afectată de modificarea/ distrugerea unor habitate prin modificarea regimului hidrologic, prin deschiderea unor canale artificiale sau tăierii meandrelor (Braţul Sf. Gheorghe), prin transformarea unor mari suprafeţe în zone agricole (Pardina) sau piscicole (Holbina, Ceamurlia, Popina etc.) sau prin schimbarea calităţii apei (transformarea lagunei salmastre Razelm, în lac cu apă dulce)[450].

Rezervaţii ale biosferei, parcuri naţionale sau naturale[451]

Poziţia	*Denumirea*	*Suprafaţa (ha.)*	*Judeţul*
A	Delta Dunării	580.000	Tulcea, Constanţa
B	Domogled-Valea Cernei	60.100	Caraş-Severin, Mehedinţi, Gorj
C	Retezat	38.047	Hunedoara
D	Porţile de Fier	115.655,8	Caraş-Severin, Mehedinţi
E	Cheile Nerei-Beuşniţa	37.100	Caraş-Severin
F	Munţii Apuseni	75.784	Alba, Bihor, Cluj
G	Rodna	46.399	Bistriţa-Năsăud, Maramureş, Suceava
H	Bucegi	32.663	Argeş, Braşov, Dâmboviţa, Prahova
I	Cheile Bicazului-Hasmaş	6.575	Neamţ, Harghita
J	Ceahlău	8.396	Neamţ
K	Călimani	24.041	Bistriţa-Năsăud, Suceava, Mureş
L	Cozia	17.100	Vâlcea
M	Piatra Craiului	14.800	Argeş, Braşov
N	Grădiştea Muncelului-Cioclvina	10.000	Hunedoara
O	Semenic-Cheile Caraşului	36.664,8	Caraş-Severin
P	Munţii Măcinului	11.321	Tulcea
R	Balta Mică a Brăilei	17.529	Brăila

[450] M.A.P.M., *Strategia naţională pentru dezvoltare durabilă 1999*, p. 36.
[451] Anexa 1 (I.0) a Legii nr. 5/2000 publicată în M. Of. nr. 12 din 12 aprilie 2000.

17.3. Regimul ariilor protejate

17.3.1. Reglementări interne în materie

17.3.1.1. Regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei şi faunei sălbatice

Regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei şi faunei sălbatice este stabilit prin OUG nr. 57/2007[452].

Scopul acestei reglementări sectoriale îl constituie garantarea conservării şi utilizării durabile a *patrimoniului natural, obiectiv de interes public major* şi componentă fundamentală a strategiei naţionale pentru dezvoltare durabilă (art. 1).

Aceasta *reglementează*[453]:

- asigurarea diversităţii biologice, prin conservarea habitatelor naturale, a florei şi faunei sălbatice pe teritoriul României;
- menţinerea sau restabilirea într-o stare de conservare favorabilă a habitatelor naturale şi a speciilor din flora şi fauna sălbatică;
- identificarea bunurilor patrimoniului natural care necesită un regim special de protecţie, pentru conservarea şi utilizarea durabilă a acestora;
- categoriile de arii naturale protejate, tipurile de habitate naturale, speciile de floră şi faună sălbatică şi alte bunuri ale patrimoniului natural ce se supun regimului special de ocrotire, protecţie şi utilizare durabilă;
- constituirea, organizarea şi dezvoltarea reţelei naţionale de arii naturale protejate, precum şi a regimului acesteia;
- regimul de administrare a ariilor naturale protejate şi procedurile de instituire a regimului de protecţie pentru alte arii naturale şi bunuri ale patrimoniului natural;
- măsurile pentru protecţia şi conservarea speciilor de animale şi plante sălbatice periclitate, vulnerabile, endemice şi/sau rare, precum şi cele pentru protecţia formaţiunilor geomorfologice şi peisagistice de interes ecologic, ştiinţific, estetic, cultural-istoric şi de altă natură, a bunurilor naturale de interes speologic, paleontologic, geologic, antropologic şi a altor bunuri naturale cu valoare de patrimoniu natural, existente în perimetrele ariilor naturale protejate şi/sau în afara acestora;
- responsabilităţile şi atribuţiile pentru punerea în aplicare a prevederilor prezentei ordonanţe de urgenţă.

Nu fac obiectul acestei reglementări[454]:

- parcurile şi grădinile publice sau private de agrement (cu excepţia cazurilor în care acestea au elemente şi bunuri cu valoare de patrimoniu natural);
- rezervaţiile semincere agricole şi silvice cu scop productiv, rezervaţiile de resurse genetice vegetale şi animale terestre şi acvatice destinate reproducerii unor specii vegetale şi animale în scopuri economice, rezervaţiile destinate unor scopuri ştiinţifice sectoriale existente pe terenurile unor instituţii publice sau

[452] OUG nr. 57/2007 publicată în M. Of. nr. 442 din 29 iunie 2007.
[453] Art. 2.
[454] Art. 3.

private de cercetare şi producţie, precum şi altele asemenea, organizate şi gestionate de proprietarii sau administratorii lor legali (cu excepţia cazurilor în care acestea au elemente cu valoare de patrimoniu natural);
- grădinile botanice, parcurile dendrologice, grădinile zoologice, acvariile, terariile (cu excepţia cazurilor în care acestea deţin specii de plante şi animale sălbatice aflate sub regim special de protecţie şi conservare ca bunuri ale patrimoniului natural);
- colecţiile muzeistice (cu excepţia celor care deţin piese a căror valoare de patrimoniu natural este atestată de autorităţile ştiinţifice competente);
- zonele de protecţie specială (sanitară, hidrologică, hidrogeologică şi altele asemenea) cu perimetre delimitate şi gestionate ca zone de protecţie specială pentru diverse obiective, potrivit unor reglementări speciale (cu excepţia cazurilor în care pe aceste terenuri există bunuri ale patrimoniului natural);
- administrarea ariilor naturale protejate de interes judeţean sau local.

Categorii de arii naturale protejate (în care se instituie un regim diferenţiat de protecţie, conservare şi utilizare, pentru asigurarea măsurilor speciale de protecţie şi conservare in situ a bunurilor patrimoniului natural)[455]:
- de interes naţional: rezervaţii ştiinţifice, parcuri naţionale, monumente ale naturii, rezervaţii naturale, parcuri naturale;
- de interes internaţional: situri naturale ale patrimoniului natural universal, geoparcuri, zone umede de importanţă internaţională, rezervaţii ale biosferei;
- de interes comunitar sau situri „Natura 2000": situri de importanţă comunitară, arii speciale de conservare, arii de protecţie specială avifaunistică;
- de interes judeţean sau local: stabilite numai pe domeniul public/privat al unităţilor administrativ-teritoriale, după caz.

Instituirea regimului de arie naturală protejată este prioritară în raport cu orice alte obiective, cu excepţia celor care privesc: asigurarea securităţii naţionale, asigurarea securităţii, sănătăţii oamenilor şi animalelor şi prevenirea unor catastrofe naturale (art. 6) şi *se realizează* prin[456]:
- prin lege, pentru siturile naturale ale patrimoniului natural universal;
- prin hotărâre a Guvernului, pentru rezervaţii ştiinţifice, parcuri naţionale, monumente ale naturii, rezervaţii naturale, parcuri naturale, zone umede de importanţă internaţională, rezervaţii ale biosferei, geoparcuri, arii speciale de conservare, arii de protecţie specială avifaunistică;
- prin ordin al conducătorului autorităţii publice centrale pentru protecţia mediului şi schimbărilor climatice, pentru siturile de importanţă comunitară (cu avizul Academiei Române);
- prin hotărâri ale consiliilor judeţene sau locale, pentru arii naturale protejate, de interes judeţean sau local.

Propunerile pentru instituirea regimului de arie naturală protejată se pot face din iniţiativa oricărei persoane fizice sau juridice şi se înaintează autorităţii publice centrale pentru protecţia mediului şi pădurilor, în vederea promovării actului normativ de desemnare a acestora [art. 8 alin. (2)].

---

[455] Art. 5 alin. (1).
[456] Art. 8 alin. (1).

Documentația necesară (în vederea instituirii regimului special de arie naturală protejată de interes național) trebuie să cuprindă[457]:

- studiul de fundamentare științifică;
- documentația cartografică cu limitele ariei naturale protejate, cu evidențierea categoriilor de folosință a terenurilor;
- suprafața și situația juridică a terenurilor, cu precizarea proprietarilor la data înființării ariei;
- hotărârile consiliului comunal, orășenesc, municipal sau județean (după caz) de avizare a suprafeței administrative ce va urma să facă parte din aria naturală protejată;
- avizul Academiei Române.

Administrarea rețelei naționale de arii naturale protejate:

- *modalitățile de administrare* se stabilesc avându-se în vedere[458]:
  - categoria ariei naturale protejate;
  - întinderea ariei naturale protejate și complexitatea obiectivelor de management;
  - capacitatea științifică și tehnică și posibilitățile financiare necesare atingerii obiectivelor de conservare.
- *responsabilitățile de administrare* revin[459]:
  - Agenției Naționale pentru Arii Naturale Protejate, pentru ariile naturale protejate, declarate prin lege, prin hotărâre a Guvernului sau prin ordin al conducătorului autorității publice centrale pentru protecția mediului, apelor și pădurilor;
  - Administrației Rezervației Biosferei „Delta Dunării" pentru Rezervația Biosferei „Delta Dunării";
  - autorităților administrației publice locale, pentru ariile naturale protejate, declarate prin hotărâri ale acestora.
- *se face* (potrivit legii) *prin*[460]:
  - structuri de administrare special constituite, cu personalitate juridică, în subordinea Agenției Naționale pentru Arii Naturale Protejate;
  - structuri de administrare special constituite, cu personalitate juridică, aflate în subordinea unor regii autonome, companii și societăți naționale, autorități ale administrației publice locale, servicii descentralizate ale administrației publice centrale, instituții științifice de cercetare și de învățământ din sectorul public și privat, muzee, organizații neguvernamentale, constituite potrivit legii și aflate în relație contractuală cu Agenția Națională pentru Arii Naturale Protejate;
  - structuri de administrare special constituite în cadrul instituțiilor de învățământ superior, al institutelor naționale de cercetare-dezvoltare, al stațiunilor didactice experimentale, precum și al altor structuri de cercetare științifică din sectorul public și privat și al muzeelor, create în termen de maximum 6 luni de la atribuirea în administrare uneia dintre entitățile menționate anterior, și aflate în relație contractuală cu Agenția Națională pentru Arii Naturale Protejate;

[457] Art. 11 alin. (1).
[458] Art. 16 alin. (4).
[459] Art. 17 alin. (1).
[460] Art. 18 alin. (1).

- structuri de administrare constituite în baza unor parteneriate publice sau public-private, în care Agenția Națională pentru Arii Naturale Protejate este partener prin instituții publice aflate în subordine; structurile de administrare se află în relație contractuală cu Agenția Națională pentru Arii Naturale Protejate;
- Administrația Rezervației Biosferei „Delta Dunării" aflată în subordinea autorității publice centrale pentru protecția mediului și pădurilor (pentru Rezervația Biosferei „Delta Dunării").

Planurile de management și regulamentele:

- se *elaborează/avizează/aprobă* de:
  - administratori/consiliile științifice/prin ordin al conducătorului autorității publice centrale pentru protecția mediului, apelor și pădurilor [art. 21 alin. (1)];
  - custozi/Agenția Națională pentru Protecția Mediului ori instituțiile din subordinea acesteia/prin ordin al conducătorului autorității publice centrale pentru protecția mediului [art. 21 alin. (2)];
- *măsurile prevăzute în acestea*, se elaborează astfel încât să țină cont de exigențele economice, sociale și culturale ale comunităților locale, precum și de particularitățile regionale și locale ale zonei, prioritate având însă obiectivele de management ale ariei naturale protejate [art. 21 alin. (3)];
- *respectarea acestora*, este obligatorie pentru administratorii ariilor naturale protejate, pentru autoritățile care reglementează activități pe teritoriul ariilor naturale protejate, precum și pentru persoanele fizice și juridice care dețin sau care administrează terenuri și alte bunuri și/sau care desfășoară activități în perimetrul și în vecinătatea ariei naturale protejate [art. 21 alin. (4)];
- *vor fi armonizate*, de către autoritățile emitente cu prevederile planului de management [art. 21 alin. (5)].

În ce privește *conservarea habitatelor și a speciilor* se prevede:

- autoritatea competentă pentru protecția mediului stabilește sistemul de monitorizare a stării de conservare a habitatelor naturale și speciilor de floră și faună sălbatică de interes comunitar iar pe baza rezultatelor evaluărilor (stării de conservare a habitatelor naturale și a speciilor de floră și faună sălbatică de interes comunitar) se poate propune modificarea listei naționale a siturilor „Natura 2000" (art. 32);
- se interzice,
  - în cazul speciilor de plante și animale sălbatice terestre, acvatice și subterane prevăzute în anexele nr. 4 A și 4 B (cu excepția speciilor de păsări), și care trăiesc atât în ariile naturale protejate, cât și în afara lor[461]:
    - ✓ orice formă de recoltare, capturare, ucidere, distrugere sau vătămare a exemplarelor aflate în mediul lor natural, în oricare dintre stadiile ciclului lor biologic;
    - ✓ perturbarea intenționată în cursul perioadei de reproducere, de creștere, de hibernare și de migrație;
    - ✓ deteriorarea, distrugerea și/sau culegerea intenționată a cuiburilor și/sau ouălor din natură;
    - ✓ deteriorarea și/sau distrugerea locurilor de reproducere ori de odihnă;

[461] Art. 33 alin. (1).

- ✓ recoltarea florilor şi a fructelor, culegerea, tăierea, dezrădăcinarea sau distrugerea cu intenţie a acestor plante în habitatele lor naturale, în oricare dintre stadiile ciclului lor biologic;
- ✓ deţinerea, transportul, vânzarea sau schimburile în orice scop, precum şi oferirea spre schimb sau vânzare a exemplarelor luate din natură, în oricare dintre stadiile ciclului lor biologic;

- în vederea protejării tuturor speciilor de păsări, inclusiv a celor migratoare (fără a se aduce atingere art. 33 alin. (3) şi (4) şi art. 38 din prezenta ordonanţă de urgenţă, precum şi art. 17, art. 19 alin. (5), art. 20, 22, 24 şi art. 26 alin. (1) şi (2) din Legea vânătorii şi a protecţiei fondului cinegetic nr. 407/2006)[462]:
  - ✓ uciderea sau capturarea intenţionată, indiferent de metoda utilizată;
  - ✓ deteriorarea, distrugerea şi/sau culegerea intenţionată a cuiburilor şi/sau ouălor din natură;
  - ✓ culegerea ouălor din natură şi păstrarea acestora, chiar dacă sunt goale;
  - ✓ perturbarea intenţionată, în special în cursul perioadei de reproducere sau de maturizare (dacă o astfel de perturbare este relevantă în contextul obiectivelor prezentei ordonanţe de urgenţă);
  - ✓ deţinerea exemplarelor din speciile pentru care sunt interzise vânarea şi capturarea;
  - ✓ vânzarea, deţinerea şi/sau transportul în scopul vânzării şi oferirii spre vânzare a acestora în stare vie ori moartă sau a oricăror părţi ori produse provenite de la acestea, uşor de identificat.
- vânarea,
  - ✓ în perioadele de reproducere şi creştere a puilor a speciilor de păsări prevăzute în anexa nr. 5 C [art. 33 alin. (3)];
  - ✓ în perioada de reproducere sau pe parcursul rutei de întoarcere spre zonele de cuibărit a speciilor de păsări migratoare prevăzute în anexa nr. 5 C [art. 33 alin. (4)].
- folosirea oricăror mijloace, sisteme sau metode pentru capturarea ori omorârea pe scară largă sau neselectivă [de tipul celor avute în vedere la alin. (2) sunt prevăzute în anexa nr. 6] sau care pot conduce la dispariţia pe plan local ori la perturbarea gravă a unei specii, pentru capturarea sau uciderea speciilor de faună sălbatică prevăzute în anexele nr. 5 A, 5 B, 5 C, 5 D şi 5 E, precum şi în cazul aplicării derogărilor prevăzute la art. 38 [art. 37 alin. (2) şi (3)];
- introducerea de specii alohtone, intervenţiile asupra speciilor invazive, precum şi a reintroducerii speciilor indigene prevăzute în anexele nr. 4 A şi 4 B (reglementarea acestor activităţi făcându-se prin ordin al conducătorului autorităţii publice centrale pentru protecţia mediului şi pădurilor), în vederea protejării habitatelor naturale şi a speciilor indigene [art. 34 alin. (1)];
- prelevarea din natură şi exploatarea exemplarelor de plante şi animale sălbatice aparţinând speciilor prevăzute în anexa nr. 5, precum şi altor specii cu acelaşi regim de protecţie se vor face în condiţii compatibile cu menţinerea acestor specii într-o stare de conservare favorabilă, luându-se (după caz) următoarele măsuri[463]:
  - ✓ reglementarea accesului în anumite zone şi/sau anumite perioade;

[462] Art. 33 alin. (2).
[463] Art. 37 alin. (1).

- ✓ interdicția temporară și/sau locală a recoltării și capturării anumitor specii;
- ✓ reglementarea perioadelor, a modurilor și a mijloacelor de recoltare/ capturare;
- ✓ instituirea unui sistem de autorizare a recoltării/capturării, transportului și comercializării, inclusiv stabilirea de cote;
- ✓ încurajarea cultivării și creșterii în captivitate, în vederea reducerii presiunii asupra populațiilor naturale;
- ✓ evaluarea măsurilor adoptate.

- se stabilesc unele derogări (de la prevederile art. 33 și 37), cu condiția să nu existe o alternativă acceptabilă, iar măsurile derogatorii să nu fie în detrimentul menținerii populațiilor speciilor respective într-o stare de conservare favorabilă în arealul lor natural, numai în următoarele situații[464]:
  - în interesul protejării faunei și florei sălbatice și al conservării habitatelor naturale;
  - pentru prevenirea producerii unor daune importante, în special asupra culturilor agricole, animalelor domestice, pădurilor, pescăriilor și apelor, iar, în cazul speciilor de animale, altele decât păsările, și pentru prevenirea producerii unor daune importante asupra altor bunuri;
  - în interesul sănătății și securității publice, iar, în cazul speciilor de animale, altele decât păsările, și pentru alte rațiuni de interes public major, inclusiv de natură socială sau economică, și pentru consecințe benefice de importanță majoră pentru mediu;
  - în scopuri de cercetare științifică și educație, de repopulare și de reintroducere a acestor specii, precum și pentru operațiuni de reproducere necesare în acest scop, inclusiv pentru răspândirea artificială a plantelor;
  - pentru a permite, în condiții strict controlate, într-o manieră selectivă și într-o măsură limitată, prinderea sau deținerea unui număr limitat și specificat de exemplare din anumite specii de păsări sau din speciile prevăzute în anexele nr. 4A și 4B;
  - în interesul siguranței aeriene, pentru toate speciile de păsări, inclusiv cele migratoare;

În ce privește *conservarea altor bunuri ale patrimoniului natural* se prevede:

- *conservarea* în cadrul ariilor naturale protejate existente sau în cadrul unor arii naturale de interes geomorfologic, corespunzător delimitate și puse sub regim special de protecție (potrivit prevederilor art. 8) a *tipurile geomorfologice deosebite, de relief pozitiv sau negativ*, cum sunt colinele, depresiunile, dolinele, șeile, văile carstice, ponoarele, izbucurile și altele (art. 41);
- *protejarea*, prin stabilirea unor zone de protecție corespunzătoare ca întindere scopului de conservare a bunurilor naturale (potrivit prevederilor art. 8) a *bunurilor patrimoniului natural*, respectiv peșteri, depozite fosilifere, formațiuni geologice, mineralogice, arbori seculari ori reprezentativi izolați și altele asemenea [art. 42 alin. (1)];
- stabilirea ca *bunuri proprietate publică a statului* (în condițiile legii) a bunurilor patrimoniului geologic și speologic, ca bunuri naturale ale subsolului [art. 43 alin. (1)];

[464] Art. 38 alin. (1).

- *peşterile*[465], ale căror resurse sunt reprezentate de valori de natură economică (apă, calcar, guano, turism, terapie), ştiinţifică (structuri geologice şi minerale, forme de relief subteran, situri paleontologice, arheologice şi istorice, sedimente, fauna cavernicolă şi specii sălbatice) şi cultural-educativă (spirituală, religioasă, estetică, recreaţională şi educativă), *se clasifică*[466] după cum urmează:
  - clasa A - peşteri de valoare excepţională care (prin interesul ştiinţific sau unicitatea resurselor) sunt reprezentative pentru patrimoniul speologic naţional şi internaţional;
  - clasa B - peşteri cu sectoare de importanţă naţională, care se disting prin mărime, raritatea resurselor şi prin potenţial turistic;
  - clasa C - peşteri de importanţă locală, protejate pentru semnificaţia lor geologică, peisagistică, hidrologică, istorică, biodiversitate sau pentru dimensiunile lor;
  - clasa D - peşteri de dimensiuni mici sau medii fără o valoare explicită, dar importante pentru geologia, biodiversitatea şi evoluţia unei regiuni, al căror spaţiu trebuie conservat şi protejat de poluare sau distrugeri;
- fac parte din patrimoniul geologic tipurile de obiective care conservă eşantioane reprezentative din punct de vedere paleontologic, petrografic, mineralogic, structural, stratigrafic [art. 46 alin. (1)];
- *se interzice*
  - *în scopul evitării efectelor negative asupra bunurilor patrimoniului speologic*[467]:
    - ✓ colectările de faună, fosile sau de obiecte de interes arheologic din peşteri, efectuate fără autorizaţi emisă de Comisia Patrimoniului Speologic (potrivit prevederilor art. 45);
    - ✓ utilizarea neautorizată a peşterilor şi desfăşurarea unor activităţi ce pot pune în pericol integritatea sau echilibrul natural al peşterilor;
    - ✓ dislocarea, vânzarea, cumpărarea, colecţionarea speleotemelor sau altor resurse ale peşterilor;
    - ✓ degradarea prin inscripţionare sau poluarea peşterilor prin depozitarea în interiorul lor sau în elementele de relief (cu care acestea comunică în mod direct) de obiecte, deşeuri de orice fel, cadavre, substanţe toxice şi periculoase, combustibili de orice natură;
    - ✓ distrugerea sau degradarea marcajelor ori a panourilor indicatoare din exteriorul sau interiorul peşterilor;
    - ✓ efectuarea neautorizată (în perimetrul de la suprafaţă sau în apropierea intrării unei peşteri protejate) a unor lucrări cum ar fi: derocări, defrişări, baraje, explozii, construcţii;
    - ✓ îngrădirea accesului persoanelor autorizate spre intrările peşterilor;
    - ✓ popularizarea, mediatizarea datelor precise de identificare şi localizare a peşterilor din clasa A, care prin natura lor pot conduce la periclitarea patrimoniului speologic din această categorie;

---

[465] *Peştera* este o cavitate naturală formată în scoarţa terestră, suficient de largă şi adâncă încât să permită intrarea omului. Prin extensie, peştera poate fi un sistem care poate avea mai mult de o intrare şi este format din mai multe galerii, săli, puţuri şi hornuri. Termenul se aplică şi în cazul cavităţilor definite mai sus, care sunt parţial ori complet inundate sau care au fost deschise prin derocări ori decolmatări [art. 43 alin. (3)].

[466] Art. 43 alin. (4) şi (5).

[467] Art. 44.

- *în scopul evitării efectelor negative asupra bunurilor patrimoniului geologic*[468]:
  - ✓ distrugerea, perturbarea sau alterarea siturilor de conservare pentru obiective geologice;
  - ✓ dislocarea, prelevarea rocilor, fosilelor, vegetației de pe aria unui sit de conservare, fără acordul celui care o administrează;
  - ✓ intrarea în perimetrul protejat fără permisul de acces eliberat de cel care îl administrează;
  - ✓ schimbarea regimului juridic al unui sit sau a unui teren ce cuprinde un sit de conservare de interes geologic.

17.3.1.2. Planul de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - Zone protejate

Planul de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - Zone protejate a fost aprobat prin Legea nr. 5/2000[469].

Zonele protejate (în înțelesul prezentei legi) sunt zonele naturale sau construite, delimitate geografic și/sau topografic, care cuprind valori de patrimoniu natural și/sau cultural și sunt declarate ca atare pentru atingerea obiectivelor specifice de conservare a valorilor de patrimoniu [art. 1 alin. (2)];

Lucrările de salvare, protejare și de punere în valoare a patrimoniului din zonele protejate sunt de utilitate publică, de interes național (art. 3);

Prevederile Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate sunt obligatorii pentru autoritățile administrației publice centrale și locale, care vor asigura preluarea acestor prevederi în documentațiile de amenajare a teritoriului județelor, municipiilor, orașelor și comunelor (art. 7).

17.3.1.3. Regimul Rezervației Biosferei „Delta Dunării"

Regimul Rezervației Biosferei „Delta Dunării" este stabilit prin Legea nr. 82/1993[470].

Rezervația Biosferei[471] „Delta Dunării", *considerată zonă de importanță ecologică națională și internațională*, cuprinde următoarele unități fizico-geografice: Delta Dunării, sărăturile Murighiol - Plopu, complexul lagunar Razim-Sinoe, Dunărea maritimă până la Cotul Pisicii, sectorul Isaccea - Tulcea cu zona inundabilă, litoralul Mării Negre de la Brațul Chilia până la Capul Midia, apele maritime interioare și marea teritorială, până la izobata de 20 m inclusiv (art. 1);

Sunt *delimitate* (prin planul de management al rezervației) *zone cu regim diferențiat de protecție ecologică* (pentru asigurarea protecției și conservării unor zone de habitat natural și a diversității biologice specifice, precum și pentru valorificarea

---

[468] Art. 47.

[469] Legea nr. 5/2000 publicată în M. Of. nr. 152 din 12 aprilie 2000.

[470] Legea nr. 82/1993 publicată în M. Of. nr. 283 din 07 decembrie 1993.

[471] Prin *rezervație a biosferei* (în sensul respectivei legi) se înțelege zona geografică cu suprafețele de uscat și de ape, inclusiv terenuri aflate permanent sub ape, în care există elemente și formațiuni fizico-geografice, specii de plante și animale care îi conferă o importanță biogeografică, ecologică și estetică deosebită, cu valoare de patrimoniu natural național și universal, fiind supusă unui regim special de administrare în scopul protecției și conservării acesteia, prin dezvoltarea așezărilor umane și organizarea activităților economice în corelare cu capacitatea de suport a mediului deltaic și a resurselor sale naturale (fostul art. 2 la lege).

resurselor naturale disponibile, potrivit cerințelor de consum ale populațiilor locale și în limitele potențialului biologic natural de regenerare a acestor resurse)[472]:

- zone strict protejate, având regimul de conservare al rezervațiilor științifice;
- zone tampon, cu rol de protecție a zonelor strict protejate și în care sunt admise activități limitate de valorificare a resurselor disponibile, în conformitate cu planurile de management aprobate;
- zone de dezvoltare durabilă, valorificabile economic prin practici tradiționale sau tehnologii noi, ecologic admise;
- zone de reconstrucție ecologică, în care se realizează numai măsuri de refacere a mediului deteriorat, devenind ulterior zone de dezvoltare durabilă sau zone strict protejate.

S-a înființat (pentru managementul rezervației) *Administrația Rezervației Biosferei „Delta Dunării"*, ca instituție publică cu personalitate juridică (cu sediul în municipiul Tulcea), în subordinea autorității publice centrale pentru protecția mediului și pădurilor, *a cărei conducere este realizată de guvernator* (cu rang de subsecretar de stat), care este numit și revocat din funcție (în condițiile legii) prin decizie a primului-ministru (la propunerea conducerii autorității publice centrale pentru protecția mediului și pădurilor). Pe lângă guvernator funcționează Colegiul executiv, format din șefi ai compartimentelor din cadrul Administrației Rezervației, care are rolul de a pune în aplicare deciziile guvernatorului, ale Consiliului științific și ale Consiliului consultativ de administrare (art. 4).

Atribuțiile principale ale *Administrației Rezervației*[473]:

- administrează patrimoniul natural (potrivit prevederilor legale privind regimul juridic al proprietății publice), evaluează starea ecologică a patrimoniului natural al rezervației și inițiază programele de cercetare științifică în rezervație (pe baza planului de management), asigură măsurile necesare conservării și protecției genofondului și biodiversității;
- administrează resursa piscicolă din domeniul public al statului (în conformitate cu prevederile planului de management și ale regulamentului rezervației);
- elaborează și implementează programele de reconstrucție ecologică a ecosistemelor din rezervație;
- identifică, delimitează și propune autorității publice centrale pentru protecția mediului și pădurilor modificarea zonelor funcționale ale rezervației;
- stabilește nivelul de valorificare al resurselor naturale în acord cu potențialul lor de regenerare și cu capacitatea de suport a ecosistemelor;
- îndeplinește funcția de autoritate de mediu (în condițiile legii), pe teritoriul rezervației;
- exercită controlul asupra îndeplinirii cerințelor privind măsurile de protecție a mediului;
- sprijină și protejează activitățile economice tradiționale ale populației locale;
- îndeplinește rolul de autoritate competentă pentru derularea procedurii privind evaluarea de mediu pentru planurile și programele de pe teritoriul rezervației;
- stabilește (împreună cu titularul dreptului de administrare) condițiile de desfășurare a activităților de valorificare a resurselor naturale regenerabile;

[472] Art. 3.
[473] Art. 6.

- promovează activități de cercetare și cooperare științifică internațională;
- organizează acțiunile de informare și educație ecologică;
- verifică îndeplinirea măsurilor de conservare pentru asigurarea statutului de conservare favorabilă (în conformitate cu legislația în vigoare);
- conlucrează cu Compania Națională „Apele Române" în vederea gospodăririi apelor și efectuării lucrărilor hidrotehnice necesare pentru implementarea cerințelor directivelor europene;
- cooperează cu comisiile interdepartamentale și comisiile județene pentru situații de urgență;
- colaborează cu autoritățile competente în domeniu pentru păstrarea echilibrului peisagistic prin conservarea și promovarea elementelor tradiționale de arhitectură, a materialelor de construcție și a finisajelor exterioare;
- colaborează cu autoritățile administrației publice locale pentru protejarea intereselor localnicilor, precum și pentru creșterea calității vieții și a standardului de civilizație ale acestora;
- stabilește regulile de acces și de circulație în perimetrul rezervației, atât pentru mijloacele de transport navale, pe canale și lacuri, cu excepția brațelor Dunării, cât și pentru mijloacele de transport rutiere, care se aprobă prin hotărâre a Guvernului (astfel, navele și ambarcațiunile vor fi prevăzute obligatoriu cu sisteme de monitorizare stabilite de Administrația Rezervației; ambarcațiunile cu motoare cu o putere mai mică de 25 CP vor fi dotate cu sisteme de monitorizare; circulația navelor și ambarcațiunilor, precum și a mijloacelor de transport rutier este interzisă în zonele strict protejate, conform prevederilor art. 3 alin. (1), sau în afara traseelor stabilite de Administrația Rezervației, cu excepția celor utilizate în activități de control sau științifice);
- participă, împreună cu agenția teritorială de protecție a mediului, la activitatea de control cu privire la respectarea normelor de protecție a mediului în perimetrul rezervației;
- organizează acțiuni de voluntariat pe teritoriul rezervației;
- elaborează și implementează programe și proiecte de cooperare în context transfrontalier, regional și internațional;
- emite puncte de vedere referitoare la propunerile de reglementare sau de acte normative care au legătură cu domeniul de activitate al Administrației Rezervației;
- propune autorității publice centrale pentru protecția mediului și pădurilor finanțarea unor studii pentru fundamentarea științifică a managementului.

Se stabilește (la nivel de principiu), *constituie patrimoniu natural, domeniu public de interes național* (aflat în administrarea Administrației) *suprafețele terestre și acvatice* (inclusiv terenurile aflate permanent sub ape) *existente în perimetrul rezervației* [delimitat potrivit art. 2^2 alin. (1)] *împreună cu resursele naturale pe care le generează* [art. 10 alin. (1)], fiind *exceptate*[474]:

- terenurile din perimetrul rezervației care (potrivit legii) sunt proprietate privată a persoanelor fizice;
- terenurile din perimetrul rezervației care (potrivit legii) sunt proprietate publică sau privată a unităților administrativ-teritoriale;

[474] Art. 10 alin. (2).

- terenurile din perimetrul rezervației ocupate de amenajările agricole și piscicole (prevăzute în anexa nr. 2), care constituie domeniu public de interes județean și care sunt în administrarea Consiliului Județean Tulcea;
- terenurile proprietate publică a statului aflate în administrarea altor autorități sau instituții publice centrale sau locale, împreună cu resursele naturale pe care le generează;
- resursele naturale aflate în administrarea altor autorități publice centrale (potrivit legii).

Obligații stipulate în sarcina persoanelor fizice și juridice care desfășoară activități în perimetrul rezervației: să folosească numai mijloace ecologice admise (atât tradiționale, cât și noi) în condițiile de reglementare și de autorizare stabilite de Administrația Rezervației, iar în ceea ce privește *practicarea agriculturii ecologice*, aceasta trebuie realizată în condițiile stabilite de către autoritatea publică centrală pentru agricultură și dezvoltare rurală și de autoritatea publică centrală pentru protecția mediului și pădurilor [art. 10 alin. (3)].

Valorificarea resurselor naturale regenerabile (terestre și acvatice) din zonele valorificabile din punct de vedere economic ale domeniului public de interes național se va realiza prin încredințare directă persoanelor fizice autorizate sau asociațiilor acestora al căror domiciliu stabil ori sediu se află pe teritoriul rezervației sau în localitățile limitrofe, în condițiile stabilite de Administrația Rezervației [art. 10 alin. (10)].

Valorificarea resurselor naturale din domeniul public de interes național prin activități economice tradiționale (pășunat, cultivarea terenurilor ieșite temporar de sub ape, albinărit, recoltarea florei și a faunei naturale terestre și acvatice), practicarea serviciilor de turism și agrement, a pescuitului recreativ-sportiv, realizarea de servicii de transport pe canalele navigabile (cu excepția Dunării și a brațelor sale), desfășurate pe teritoriul rezervației, precum și desfășurarea unor lucrări pentru întreținerea digurilor și a canalelor existente se efectuează pe baza actelor de reglementare a activităților respective, eliberate de Administrația Rezervației, stabilite prin regulamentul rezervației [art. 10 alin. (13)].

17.3.2. Reglementări regionale și internaționale în materie

17.3.2.1. Actul final de la Helsinki (1975) al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa[475]

Actul final de la Helsinki (1975) al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, include problema protecției *mediului* în cap. V „Cooperarea în domeniul economiei, științei și tehnicii și mediului".

Se prevede[476] „pentru atingerea acestor obiective (obiectivele cooperării stabilite la pct. 5.2., n.ns.) statele participante vor folosi toate posibilitățile de cooperare în domeniul mediului, în special în domeniile ... *Conservarea naturii și a rezervațiilor naturale*: Protecția naturii și a rezervațiilor naturale; conservarea și administrarea resurselor genetice existente, îndeosebi a speciilor animale și vegetale rare; conservarea sistemelor ecologice naturale; crearea de rezervații naturale, de peisaje și de zone protejate, inclusiv

[475] Publicat în B. Of. nr. 92/13.08.1975.
[476] Pct. 5.3 alin. (5).

folosirea lor pentru cercetare, turism, recreare şi alte activităţi ...". De asemenea, în ce priveşte *formele şi metodele de cooperare*[477] „statele participante declară că problemele cu privire la protecţia şi ameliorarea mediului vor fi soluţionate pe bază atât bilaterală cât şi multilaterală, inclusiv regională şi subregională folosind din plin modalităţile şi formele de cooperare existente...".

17.3.2.2. Convenţia asupra zonelor umede, de importanţă internaţională, în special ca habitat al păsărilor acvatice

Convenţia asupra zonelor umede, de importanţă internaţională, în special ca habitat al păsărilor acvatice a fost adoptată la Ramsar, în anul 1971[478]. Are ca structură: preambul, 12 articole.

În *Preambul* se afirmă „Părţile contractante, recunoscând interdependenţa omului şi mediului său înconjurător, considerând funcţiile ecologice fundamentale ale zonelor umede ca regulatoare ale regimului apelor, ca habitate ale unor flore şi faune caracteristice şi, mai ales, ale păsărilor de apă, ... fiind conştiente că, în fapt, conservarea zonelor umede, a florei şi faunei lor poate fi asigurată numai conjugând politicile naţionale pe termen lung cu o acţiune internaţională constantă, au convenit ...".

Obligaţii stipulate în sarcina părţilor:

- desemnează zonele umede[479] aparţinând teritoriului său care să fie incluse în lista zonelor umede de importanţă internaţională [art. 2 alin. (1)] ţinând cont de angajamentele sale (pe plan internaţional) pentru conservarea, gestionarea şi utilizarea raţională a populaţiilor migratoare de păsări acvatice[480], pe de o parte, atunci când desemnează zonele umede din teritoriul sau, pentru a fi înscrise pe listă, iar pe de altă parte, atunci când îşi exercită dreptul de a modifica cele înscrise [art. 2 alin. (6)];
- elaborează şi aplică planurile lor de amenajare, astfel încât să favorizeze conservarea zonelor umede înscrise pe listă şi (pe cât posibil) utilizarea raţională a zonelor umede din teritoriul lor [art. 3 alin. (1)];
- iau măsurile necesare pentru a fi informată (de îndată ce este posibil) despre modificările caracteristicilor ecologice ale zonelor umede situate pe teritoriul său şi înscrise pe listă, care s-au produs, sunt în curs sau susceptibile de a se produce ca urmare a evoluţiilor tehnologice, a poluării sau a unei alte intervenţii umane, care vor fi transmise fără întârziere organizaţiei sau guvernului care răspunde de funcţiile biroului permanent specificate la art. 8 [art. 3 alin. (2)];
- favorizează conservarea zonelor umede şi păsărilor acvatice, creând rezervaţii naturale în zonele umede (acestea fiind sau nu înscrise pe listă) şi asigură în mod adecvat supravegherea lor [art. 4 alin. (1)];
- încurajează cercetarea şi schimbul de date şi publicaţii referitoare la zonele umede, la flora şi fauna lor [art. 4 alin. (3)];

---

[477] Pct. 5.4 alin. (1).

[478] România a aderat prin Legea nr. 5/1991 publicată în M. Of. nr. 18 din 26 ianuarie 1991.

[479] *Zonele umede* sunt întinderi de bălţi, mlaştini, turbării, de ape naturale sau artificiale (permanente sau temporare) unde apa este stătătoare sau curgătoare, dulce, salmastră sau sărată, inclusiv întinderile de apă marină a căror adâncime la reflux nu depăşeşte 6 m (art. 1).

[480] *Păsările de apă* sunt păsări a căror existenţă depind ecologic de zonele umede (art. 1).

- se străduiesc (prin măsuri administrative) să asigure creşterea efectivelor la populaţiile de păsări acvatice în zonele umede care le aparţin [art. 4 alin. (4)];
- favorizează formarea de personal competent pentru studierea, administrarea şi supravegherea zonelor umede [art. 4 alin. (5)];
- se consultă asupra îndeplinirii obligaţiilor decurgând din convenţie, în mod special în cazul unei zone umede care depăşeşte teritoriile unei părţi contractante sau în cazul când un bazin hidrografic este împărţit între mai multe părţi contractante (art. 5);
- organizează[481] (când este necesar) conferinţe asupra conservării zonelor umede şi păsărilor de apă care (conferinţe) au un caracter consultativ şi au (mai ales) competenţa:
  - de a discuta probleme privind aplicarea convenţiei;
  - de a discuta suplimentările şi modificările aduse listei;
  - de a examina informaţiile privind modificările caracteristicilor ecologice ale zonelor umede înscrise în listă [furnizate conform art. 3 alin. (2)];
  - de a face recomandări (cu caracter general sau particular) părţilor contractante, privind conservarea, administrarea şi utilizarea raţională a zonelor umede, a florei şi faunei lor;
  - de a solicita organismelor internaţionale competente întocmirea de rapoarte şi statistici asupra problemelor cu caracter internaţional privind zonele umede.

*Convenţia a fost amendată prin **Protocolul de la Paris*** (03.12.1982).

17.3.2.3. Convenţia privind protecţia patrimoniului mondial, cultural şi natural

Convenţia privind protecţia patrimoniului mondial, cultural şi natural a fost adoptată de Conferinţa generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură la Paris, în anul 1972[482]. Are ca structură: preambul, 38 articole.

În *Preambul* se afirmă „Conferinţa generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură, întrunită la Paris, de la 17 octombrie la 21 noiembrie 1972, în cea de-a XVII-a sesiune, constatând că patrimoniul cultural şi patrimoniul natural sunt din ce în ce mai ameninţate de distrugere nu numai datorită cauzelor obişnuite de degradare, dar şi prin evoluţia vieţii sociale şi economice care le agravează prin fenomene de alterare şi de distrugere şi mai grave, ... amintind că actul constitutiv al organizaţiei prevede că ea va sprijini menţinerea, progresul şi difuzarea cunoştinţelor, veghind asupra conservării şi protecţiei patrimoniului universal şi recomandând popoarelor interesate convenţii internaţionale în acest scop, ... considerând că unele bunuri din patrimoniul cultural prezintă o importanţă excepţională care necesită protejarea lor ca parte din patrimoniul mondial al întregii omeniri, ... considerând că este indispensabil să se adopte în acest scop noi prevederi sub formă de convenţii care să stabilească un sistem eficient de protejare colectivă a patrimoniului cultural şi natural de valoare universală excepţională, organizat într-o formă permanentă şi după metode ştiinţifice şi moderne, ... adoptă în această a 16-a zi a lunii noiembrie 1972 prezenta convenţie".

Sunt considerate

[481] Art. 6 alin. (1)-(2).

[482] Acceptată de România prin Decret C.P.U.N. nr. 187/1990. publicat în B. Of. nr. 46/31.03.1990.

- *drept patrimoniu cultural*[483]:
  - *monumentele*: opere de arhitectură, de sculptură sau de pictură monumentală, elemente sau structuri cu caracter arheologic, inscripții, grote și grupuri de elemente care au o valoare universală excepțională din punct de vedere istoric, artistic sau științific;
  - *ansamblurile*: grupuri de construcții izolate sau grupate, care, datorită arhitecturii lor, a unității și a integrării lor în peisaj, au o valoare universală excepțională din punct de vedere istoric, artistic sau științific;
  - *siturile*: lucrări ale omului sau opere rezultate din acțiunile conjugate ale omului și ale naturii, precum și zonele incluzând terenurile arheologice care au o valoare universală excepțională din punct de vedere istoric, estetic, etnologic sau antropologic;
- *ca patrimoniu natural*[484]:
  - monumentele naturale constituite de formațiuni fizice și biologice sau de grupări de asemenea formațiuni care au o valoare universală excepțională din punct de vedere estetic sau științific;
  - formațiunile geologice și fiziografice și zonele strict delimitate constituind habitatul speciilor animale și vegetale amenințate, care au o valoare universală excepțională din punct de vedere al științei sau conservării;
  - siturile naturale sau zonele naturale strict delimitate, care au o valoare universală excepțională din punct de vedere științific, al conservării sau al frumuseții naturale;

Obligațiile stipulate în sarcina părților (în ce privește protecția națională și protecția internațională a patrimoniului cultural și natural):

- identifica și delimita diferitele bunuri situate pe teritoriul său (fiecare din statele părți la prezenta convenție) la care se referă art. 1 și 2 (art. 3);
- *se va strădui* (fiecare din statele părți la prezenta convenție) *să acționeze în scopul asigurării identificării, ocrotirii, conservării, valorificării și transmiterii către generațiile viitoare a patrimoniului cultural și natural* (la care se referă art. 1 și 2 și care este situat pe teritoriul său) atât prin propriul său efort (în limita maximă a resurselor sale disponibile) cât și (când este cazul) prin intermediul asistenței și cooperării internaționale de care va putea beneficia (în special pe plan financiar, artistic, științific și tehnic) *recunoscând* că această *obligație îi revine în primul rând* (art. 4);
- *se vor strădui în măsura posibilului*[485] – pentru a asigura o ocrotire și o conservare cât mai eficientă și o valorificare cât mai intensă posibil a patrimoniului cultural și natural situat pe teritoriul lor și în condiții specifice fiecărei țări:
  - să adopte o politică generală prevăzând atribuirea unei funcții patrimoniului cultural și natural în viața colectivă și să integreze ocrotirea acestui patrimoniu în programele de planificare generală;
  - să înființeze pe teritoriul lor (în măsura în care încă nu există) unu sau mai multe servicii de ocrotire, de conservare și de valorificare a patrimoniului

[483] Art. 1.
[484] Art. 2.
[485] Art. 5 lit. a)-e).

cultural şi natural, prevăzute cu un personal corespunzător şi dispunând de mijloace care să le permită să îndeplinească sarcinile ce le revin;
- să extindă studiile şi cercetările ştiinţifice şi tehnice şi să perfecţioneze metodele de intervenţie care permit unui stat să facă faţă pericolelor care ameninţă patrimoniul lui cultural sau natural;
- să ia măsurile juridice, ştiinţifice, tehnice, administrative şi financiare corespunzătoare pentru identificarea, ocrotirea, conservarea, valorificarea şi introducerea în circuit public a acestui patrimoniu;
- să înlesnească crearea sau dezvoltarea de centre naţionale sau regionale de pregătire în domeniul ocrotirii, conservării şi valorificării patrimoniului cultural şi natural şi să încurajeze cercetarea ştiinţifică în acest domeniu;

▪ *se angajează*[486] – respectând pe deplin suveranitatea statelor pe teritoriul cărora se află patrimoniul cultural şi natural (menţionat în art. 1 şi 2) fără a prejudicia drepturile reale (prevăzute de legislaţia naţională) asupra patrimoniului respectiv şi recunoscând că el constituie un patrimoniu universal la ocrotirea căruia întreaga comunitate internaţională are datoria să coopereze:
- să-şi dea concursul la identificarea, ocrotirea, conservarea şi valorificarea patrimoniului cultural şi natural [menţionat în art. 11 alin. (2), (4)] dacă statul pe teritoriul căruia se află cere acest concurs;
- să nu ia în mod deliberat nicio măsură susceptibilă să dăuneze direct sau indirect patrimoniului cultural şi natural (menţionat la art. 1 şi 2) care se află pe teritoriul altor state părţi la această convenţie;

Se prevede înfiinţarea, pentru protejarea patrimoniului cultural şi natural de valoare universală excepţională (pe lângă Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură), *Comitetului interguvernamental pentru protecţia patrimoniului mondial, cultural şi natural* (a cărui componenţă, competenţă este detaliată în art. 8-14);

Se creează[487], pentru protejarea patrimoniului mondial, cultural şi natural de valoare universală excepţională, *Fondul patrimoniului mondial* (constituit ca fond de depozit, conform dispoziţiilor regulamentului financiar al Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură) ale cărui resurse sunt formate din:
- contribuţiile obligatorii şi contribuţiile voluntare ale statelor părţi la prezenta convenţie;
- vărsăminte, donaţii sau legate, care vor putea fi făcute de către: alte state; Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură, alte organizaţii din sistemul Naţiunilor Unite, în special Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare şi alte organizaţii interguvernamentale; organisme publice sau private, sau persoane particulare;
- orice dobânzi produse de resursele fondului;
- produsul colectelor şi încasărilor de la manifestările organizate în beneficiul fondului;
- toate celelalte resurse autorizate de regulamentul pe care îl va elabora Comitetul patrimoniului mondial.

De asemenea, sunt stipulate reglementări care privesc asistenţa internaţională (art. 19-26), programele educative (art. 27-28), rapoartele (art. 29) etc.

---

[486] Art. 6 alin. (1)-(3).
[487] Art. 15 alin. (1)-(3).

CAPITOLUL VI
AŞEZĂRILE UMANE

18. AŞEZĂRILE UMANE

Omul, (în acelaşi timp) creaţia şi creatorul mediului său (care-i asigură existenţa fizică şi îi oferă posibilitatea unei dezvoltări intelectuale, sociale şi spirituale)[488], *s-a convertit* (prin acţiunile sale necugetate) *în cel mai important factor de degradare a mediului.*

Este (aproape) de neimaginat cum acesta (omul) *a putut să dea dovadă de atâta nepăsare/cruzime* încât să ignore/distrugă „echilibrul ecologic" în numele „civilizaţiei", *procedând (aproape) la fel ca „inteligentul" care îşi taie „craca" de sub picioare.*

Acest „crud" adevăr pune sub semnul întrebării însăşi conceptul de „civilizaţie" (existenţa şi înţelesul) cu atât mai mult cu cât omul a acţionat conştient dar s-a manifestat inconştient/nepăsător în privinţa efectelor acţiunilor sale, neînţelegând că „natura nu face nimic în zadar sau din întâmplare"[489].

Astfel, oamenii au uitat/neglijat că şi ei au propria lor natură al cărei echilibru rezonează direct proporţional cu echilibrul mediului, ecologii enunţând[490] „ipoteza biofiliei", prin care se argumentează constatarea conform căreia cei care sunt lipsiţi de contactul cu natura suferă psihic, privare care conduce la un declin măsurabil al bunăstării generale a respectivelor persoane (să nu uităm că în natură ne refugiem pentru „încărcarea bateriilor").

Din acest motiv, pe de o parte, *explozia demografică* (pentru 2050, estimându-se o creştere de până la 9,9 mld. locuitori[491]) a condus (în unele regiuni) la diminuarea/ epuizarea resurselor naturale (atât a celor neregenerabile cât şi a celor regenerabile) şi pune în pericol (nu numai) dezvoltarea, ci însăşi supravieţuirea.

Pe de altă parte, *exodul rural*, *tehnicizarea şi urbanizarea*, au modificat structura populaţiei, dezechilibrând raportul dintre sexe (cu efecte directe asupra natalităţii) şi determinând apariţia unor piramide de vârstă disproporţionate (în care populaţia activă a scăzut în raport cu populaţia retrasă/inaptă de muncă).

În acelaşi context, *exploatarea unilaterală şi intensivă a resurselor naturale*, exploatare care a generat alte consecinţe negative („otrăvirea" aerului, apei, despădurirea,

---

[488] Declaraţia Conferinţei Naţiunilor Unite asupra mediului (pct. 1).
[489] Conform afirmaţiilor filozofului grec Aristotel.
[490] Kellert S. R., Wilson E. Q. eds., *The Biophilia Hypothesis*, Island Press, Washington, D.C., 1993.
[491] Potrivit Population Reference Bureau, la http://www.prb.org/Publications/Datasheets/2016/2016-world-population-data-sheet.aspx

erodarea, deşertificarea solului, „secătuirea" biodiversităţii, etc.), *sunt tot atâtea „cuie bătute în propriul sicriu".*

18.1. Problemele aşezărilor umane

În decursul istoriei, controlul populaţiei (numărului indivizilor) l-au realizat foametea, războaiele, epidemiile.

Schimbările intervenite (colonizarea „Lumii Noi", revoluţiile din agricultură şi industrie) s-au repercutat pozitiv asupra supravieţuirii şi creşterii populaţiei.

Astfel, irigaţiile şi utilajele agricole au îmbunătăţit productivitatea în agricultură, medicamentele (penicilina, în special) au scăzut rata deceselor, medicina şi îmbunătăţirea igienei au scăzut incidenţa bolilor infecţioase; cu titlu de exemplu: DDT a fost folosit la tropice pentru combaterea malariei (răspândită prin intermediul ţânţarilor).

Ca rezultat al îmbunătăţirii condiţiilor de viaţă (în general) a scăzut mortalitatea şi a crescut (exploziv) natalitatea; această *discrepanţă (dintre natalitate şi mortalitate) fiind (direct) responsabilă pentru creşterea rapidă a populaţiei.*

Creşterea populaţiei ridică (între altele) problema (între cele mai grave) capacităţii de susţinere a Pământului.

Această capacitate este influenţată de cel puţin patru factori: resursele disponibile, spaţiul pentru locuit, producţia de hrană şi asimilarea deşeurilor, nu este statică (variind anual, în funcţie de factorii menţionaţi) şi poate fi alterată. Ca o regulă generală, speciile au o influenţă minoră asupra acestei capacităţi. Totuşi, oamenii (care întotdeauna „fac excepţie" de la regulă) graţie progresului înregistrat (în agricultură, industrie, medicină etc.) au extins această capacitate.

Această extindere implică modificarea a cel puţin unei variabile, dar care (modificare) se repercutează defavorabil (mai mult ca sigur) asupra echilibrului ecologic (în general); cu titlu de exemplu: irigarea unei regiuni aride creşte capacitatea de susţinere a respectivei regiuni, creştere care are ca efect explozia demografică, explozie care este însoţită de o creştere sesizabilă a poluării şi imposibilitatea neutralizării deşeurilor.

Majoritatea cercetătorilor consideră că populaţia curentă depăşeşte capacitatea de susţinere a Pământului iar *poluarea, epuizarea zonelor piscicole, despădurirea, eroziunea solului, extincţia multor specii, sărăcia, etc. sunt semne (clare) că omenirea a forţat capacitatea de susţinere a multor regiuni.*

Alţi cercetători (extrem de optimişti) consideră că Pământul poate susţine o populaţie şi mai mare, ignorând dependenţa omului de ecosistemele naturale.

Cert este faptul că „progresul" societăţii umane a fost însoţit de epuizarea resurselor naturale, creşterea (alarmantă) a poluării, extincţia speciilor, etc., care (toate acestea) sunt semne (clare) că nu trăim „durabil" (într-un mod care să nu pună în pericol mediul în care şi prin intermediul căruia supravieţuim) fiind (imperios) necesară readucerea societăţii umane „pe aceeaşi linie" cu capacitatea de susţinere a Pământului[492].

[492] A se vedea şi Chiras D., *Enviromental Science..., op. cit.*, p. 109-112.

Legătura dintre populație, mediu și sărăcie

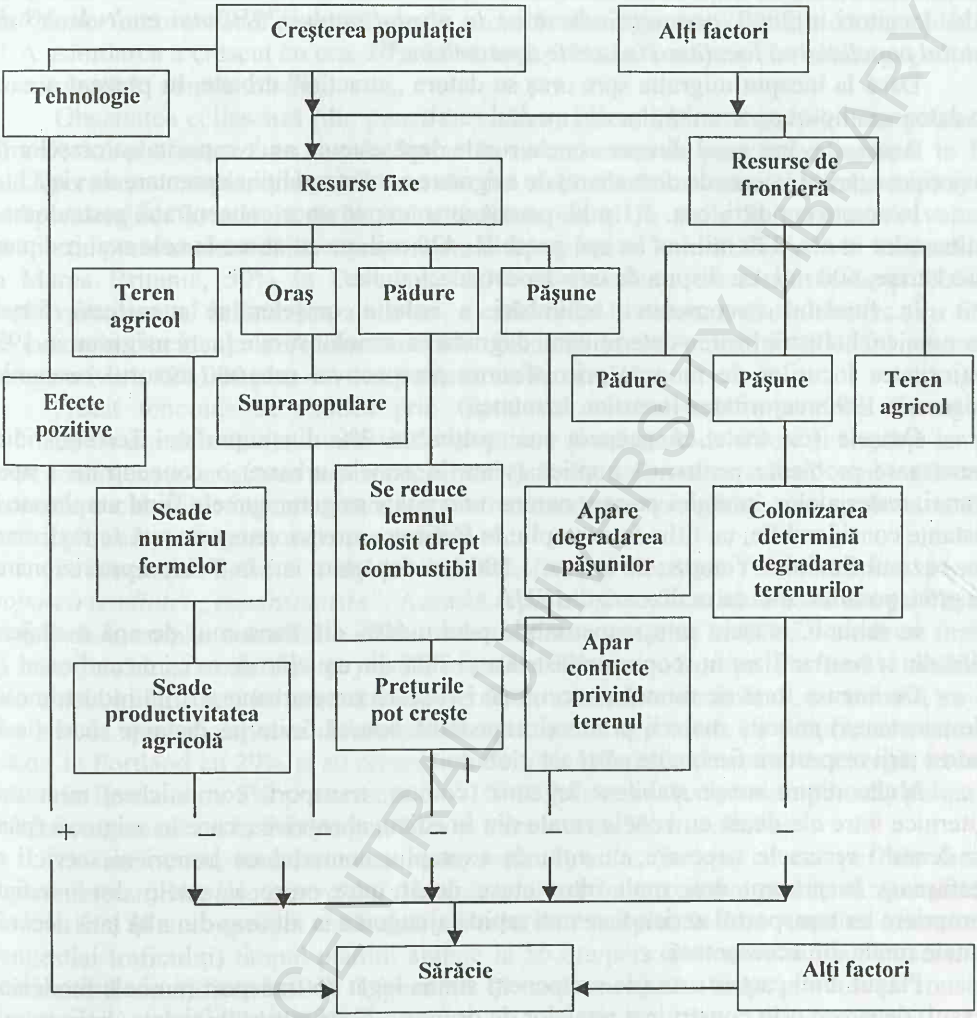

Sursă: Pearce D., Warford J., *World without End: Economics, Environment and Sustainable Development*, Oxford University Press, Inc., New York, 1993, p. 150.

18.1.1. Urbanizarea și implicațiile ei

Cu toate că primele orașe s-au constituit în urmă cu câteva mii de ani (ca urmare a creșterii productivității agricole, creștere datorată irigării solurilor fertile din bazinele unor fluvii ca Nil, Eufrat, Fluviul Galben, etc.), *„urbanizarea" populației s-a concentrat după 1950*[493] (când locuitorii orașelor s-au „năpustit" dincolo de hotarele administrative constituind „orașele mărginașe", suburbane); cu titlu de exemplu: în perioada 1950-1990,

[493] Brown L. (coordonator), *Starea lumii 1999, op. cit.*, p. 179-222; Brown L., *Eco-Economie..., op. cit.*, p. 209-233.

în oraşul Chicago populaţia din zona administrativă a crescut cu 38%, dar s-a răspândit pe o întindere mai mare cu 124%), *crescând* de la cca. 750 mil. locuitori în 1950 la 2,9 mld. locuitori în 2000, *preconizându-se ca la nivelul anului 2050 mai mult de 2/3 din totalul populaţiei să locuiască în aceste zone urbane*[494].

Dacă la început migraţia spre oraş se datora „atracţiei" urbane, în prezent aceasta se datorează lipsei oportunităţilor din mediul rural.

Acest adevărat exod dinspre zonele rurale depăşeşte cu mult capacitatea oraşelor (în majoritatea ţărilor în curs de dezvoltare) de asigurare a unor condiţii elementare de viaţă.

În aceste condiţii, cca. 1,1 mld. persoane se expun unor concentraţii periculoase a poluanţilor în aer, 220 mil. nu au apă potabilă, 420 mil. nu au acces la cele mai rudimentare latrine, 600 mil. nu dispun de un adăpost adecvat etc.

În fundalul necontenitei schimbări a rolului oraşelor se manifestă forţele economice, industrializarea determinând degradarea zonelor rurale (care asigurau în 1950 majoritatea locurilor de muncă) prin oferirea perspectivei urbane (sectorul serviciilor asigura în 1990 majoritatea locurilor de muncă).

Oraşele (cu toate că acoperă mai puţin de 2% din suprafaţa Terrei), ridică numeroase probleme pentru că implică (viaţa în zonele urbane) o concentrare a apei, hranei, materialelor, energiei pe care natura nu o poate asigura, sursele fiind amplasate la distanţe considerabile; cu titlu de exemplu: în Beijing aprovizionarea cu apă se realizează din bazinul fluviului Yangtze de la cca. 1.500 km depărtare iar; în Tokio aprovizionarea cu grâu, porumb, soia se realizează din SUA.

În schimb, oraşele sunt responsabile pentru 60% din consumul de apă menajeră, 76% din lemnul utilizat în scopuri industriale şi 78% din emisiile de oxizi de carbon.

De imensa forţă de muncă concentrată în aceste zone urbane profită industria care (de asemenea) solicită materii prime şi expediază bunuri finite pe distanţe mari fie în cadrul ţării respective fie în alte părţi ale globului.

Multe dintre oraşe stabilesc legături (comerţ, transport, comunicare) mult mai puternice între ele decât cu zonele rurale din imediata apropriere, care le asigurau (până nu demult) resursele necesare; cu titlu de exemplu: comerţul cu bunuri şi servicii se desfăşoară în prezent mai mult între oraşe decât între oraşe şi satele din imediata apropriere iar transportul aerian face mai rapidă ajungerea în alt oraş din altă ţară decât în zonele rurale din aceeaşi ţară.

Planul unui cartier este (de asemenea) strâns legat de transport (ambele modelând oraşul) deoarece prin construirea reţelelor de drumuri, benzi pentru biciclete, linii de cale ferată nu se hotărăşte doar numărul celor care vor locui în respectiva zonă ci şi modul de amplasare a clădirilor, destinaţia acestora (locuinţe, birouri, magazine, unităţi de producţie).

Totodată, planul cartierului influenţează şi cererea urbană de resurse; astfel, când densitatea este mică, necesarul (de apă, canalizare, străzi, linii electrice etc.) creşte. Modificarea organizării poate reduce de 10 ori consumul de energie din transporturi (prin reducerea distanţei), pentru încălzire sau răcire (prin sporirea zonelor verzi) şi materiale (de construcţii, în special).

Urbanizarea a redus/eliminat (sistematic) mişcarea din viaţa noastră, automobilele eliminând plimbările (pe jos şi pe bicicletă) iar lifturile eliminând urcatul scărilor.

---

[494] Aglomerări urbane care încorporează populaţia dintr-o metropolă sau dintr-un oraş plus contingentele suburbane adiacente (definiţie formulată de O.N.U.), United Nation Centre for Human Settelements (Habitat), *An Urbanizing World: Global Report on Human Settlements*, 1996, Oxford University Press, Oxford, 1996, nota 7.

În acest context, *privarea de mişcare* (cu titlu de exemplu: în SUA 57% din americani fac mişcare ocazional sau deloc) *coroborată cu asimilarea prin alimentaţie a mai multor calorii decât sunt folosite în arderile din organism* (cu titlu de exemplu: în SUA asimilarea a crescut cu cca. 10% la bărbaţi şi 7% la femei) *au ca rezultat obezitatea* (concentrată în zonele urbane).

Obezitatea eclipsează (din punct de vedere al ameninţării sănătăţii) chiar poluarea atmosferică şi afectează un număr din ce în ce mai mare de persoane (ajungând la 1,1 mld. persoane „supraponderale", număr ce rivalizează cu numărul subnutriţilor şi „subponderalilor"), atât în ţările industrializate cât şi în ţările în curs de dezvoltare (proporţia persoanelor adulte supraponderale reprezintă 61% în SUA, 54% în Rusia, 51% în Marea Britanie, 50% în Germania, 36% în Brazilia), crescând incidenţa bolilor cardiovasculare, al infarctelor, a artritei, a cancerului la colon, a diabetului etc.; cu titlu de exemplu: incidenţa deceselor datorate obezităţii în SUA este de 300.000 pers./an, comparativ cu 400.000 pers./an decese datorate fumatului.

Acest fenomen se explică prin faptul că metabolismul nostru s-a format în milioane de ani de activitate intensă de vânătoare şi culegere de fructe şi seminţe iar pe acest fond genetic mişcarea este o necesitate (arderea mai multor calorii combinată cu o reducere a caloriilor ingerate) care impune crearea unor vecinătăţi care să fie atractive pentru plimbare, alergare, mers pe bicicletă etc.

Provocarea lansată oraşelor constă în reproiectarea comunităţilor pentru stoparea tendinţei „expansioniste". Această reproiectare ar rezolva o parte din probleme; cu titlu de exemplu: o analiză a modului de creştere a oraşelor în SUA[495] a relevat faptul că între jumătatea anilor '80 şi jumătatea anilor '90 în două oraşe (Portland şi Atlanta) diferenţele înregistrate în creşterea demografică, a locurilor de muncă, a venitului nu au fost atât de semnificative ca diferenţele înregistrate la impozitele pe proprietate (care au scăzut în Portland cu 29% şi au crescut cu 22% în Atlanta), consumul de energie (care a scăzut în Portland cu 8% şi a crescut cu 11% în Atlanta) şi (cel mai important) poluarea aerului (care a scăzut în Portland cu 86% şi a crescut cu 5% în Atlanta).

De asemenea, transformarea *transportului public* (în special cel pe cale ferată supra/subteran) în *piesa centrală a transportului urban*, ar rezolva problema zgomotului caracteristic şi a congestiei traficului; cu titlu de exemplu: în Los Angeles (din cauza congestiei traficului) timpul pierdut ajunge la 56 ore/pers./an, consumul suplimentar de combustibil se ridică la 318 l./pers./an şi toate acestea (timp pierdut şi consum suplimentar) „costând" 1000 USD/pers./an.

În acelaşi context, *lărgirea trotuarelor cu benzi pentru alergare şi pentru biciclete şi înlocuirea marilor parcări cu parcuri* ar rezolva problema mişcării şi (implicit) pe cea a obezităţii.

[495] Sheehan M. Q'M., *City Limit: Putting the Breaks on Sprawl*, Worldwatch Paper 156, Washington D.C., (June) 2001, p. 31-32.

Integrarea centrelor urbane în mediu

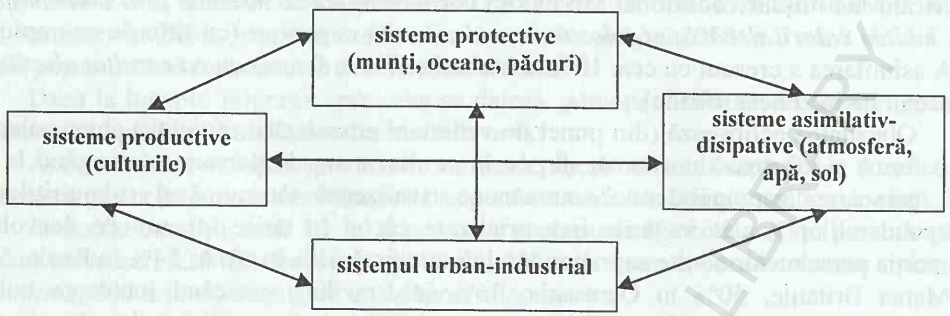

Sursă: Victor Părăușanu, Ileana Ponoran, *Economia mediului*, Ed. Sylvi, București, 2001, p. 127

18.1.2. Cazuistică

Dintre cazurile înregistrate, de menționat, cu titlu de exemplu:

- *1978, Love Canal*, în apropierea cascadei Niagara, *SUA*, respectivul canal a fost folosit pentru deversarea deșeurilor chimice toxice, a pesticidelor, etc. produse în anii 1940-1950; locul a fost acoperit și dat spre administrare către City of Niagara Falls, pe acest teren construindu-se case; în 1978, au fost detectate scurgeri de substanțe chimice toxice în terasamentul caselor; au fost constatate modificări cromozomiale la rezidenți; zona a fost complet evacuată; nu se cunosc efectele pe termen lung;
- *1984* (decembrie), *Bhopal, India*, scurgeri de gaze de la o uzină de fabricare a pesticidelor; peste 2.000 de persoane decedate și 220.000 afectate;
- *1986* (aprilie), *Cernobîl, Ucraina*, acoperișul unui reactor din cadrul centralei nucleare a fost smuls de fluxul exploziei provocate de creșterea excesivă a cantității de hidrogen, fiind urmată de emiterea în atmosferă a substanțelor radioactive la o înălțime de 1500 de metri; toate țările din Blocul de Este, o parte a Scandinaviei, precum și toată Europa de Vest (cu excepția Portugaliei și Spaniei) au fost afectate; peste 30 de persoane au decedat la Cernobîl imediat după accident datorită arsurilor grave suferite sau emiterea de radiații, dar numărul real al persoanelor afectate nu este cunoscut;
- *1990* (septembrie), *Bangkok, Tailanda*, accident în care un camion ce transporta două containere cu gaz lampant lichefiat a intrat în coliziune și a explodat în centrul capitalei; în urma accidentului 58 persoane au murit și alți 100 au fost răniți;
- *1991* (iunie), *Chile*, Guvernul a reglementat legal reducerea la 40% a prezenței automobilelor pe străzile capitalei (Santiago), unul dintre cele mai poluate orașe din lume; până la acea dată, peste 1.465 copii fuseseră tratați de afecțiuni respiratorii;
- *1992* (ianuarie), *Atena, Grecia*, atunci când smogul prezent în capitală a depășit cotele de acceptabilitate, Guvernul a luat o hotărâre prin care a interzis deplasarea mașinilor în centrul orașului, producția industrială a fost oprită iar încălzirea centrală închisă în toate clădirile instituțiilor oficiale, cu excepția spitalelor;

- *1993* (ianuarie) – *fenomen mondial* – studiile efectuate de NASA au demonstrat reducerea nivelului de ozon cu 14% sub nivelul de acceptabilitate în emisfera nordică (în al doilea semestru al anului 1992, nivelul de ozon era cu 2,3% mai scăzut decât cel înregistrat cu un an în urmă);
- *1995*, *Atena, Grecia*, pentru o perioadă de trei luni, a fost interzisă circulația autovehiculelor (în centrul orașului) pe timpul zilei, pentru reducerea poluării.

18.2. Modul de viață și calitatea vieții

Conceptul de calitate a vieții[496] pare să se fi născut din conștientizarea trăsăturilor negative ale unui model determinat de creștere economică, devenind un instrument eficace în critica societății contemporane, societate orientată spre consum exagerat și generatoare de crize sociale, economice și (nu în ultimul rând) ecologice[497].

Asupra gândirii economice pragmatice (care a dirijat decenii la rând creșterea) s-a atras atenția, sesizându-se că tinde (în virtutea maximizării eficacității proprii) să ignore procesele sociale, reale și esențiale (activitatea domestică, serviciile reciproce între vecini, prieteni și rude etc.), și să demonetizeze resursele larg răspândite (apă, aer, soare etc.).

Deși asupra utilității conceptului de calitate a vieții s-a manifestat un larg consens, în ceea ce privește *definirea acestuia* sunt exprimate două orientări (mai răspândite)[498]: prima care afirmă proeminența economicului punând accentul pe „nivelul de trai", baza economică a vieții individuale iar a doua (opusă primei) care extrage din „tendința spre fericire" sursa principală a conceptului. Într-o altă opinie[499] calitatea vieții reprezintă „totalitatea posibilităților oferite individului de către societate în scopul de a-și amenaja existența, de a dispune de produsele ei și de a-i folosi serviciile pentru organizarea existenței individuale după trebuințele, cerințele și dorințele proprii".

Într-o prezentarea mai amplă[500] (la care ne raliem) *calitatea vieții* este considerată „... concept–cheie (operațional) rezultat din convergența perspectivelor sociologică, ecologică (a ecologiei sociale, culturale) și juridică. Se referă atât la mediul social, cât și la cel fizic (natural, modificat și artificial), pornind de la considerarea globală-regională a efectelor principalelor activități macrosociale (pacea, dezvoltarea, informația, educația etc.) asupra omului și naturii...".

În strânsă legătură cu acest concept (calitatea vieții) se găsește *calitatea mediului* – „... concept-cheie (operațional) rezultat din convergența perspectivelor biologică, ecologică (a ecologiei generale, umane) și juridică. Se referă atât la mediul natural cât și la cel modificat sau amenajat, pornind de la considerarea regională-globală a efectelor

---

[496] Termenul a fost folosit (se pare) pentru prima dată în presa occidentală în vara anului 1967 (când eșuase un petrolier pe o plajă de vacanță) fiind preluat ulterior în cadrul discuțiilor despre „indicatorii sociali", în critica „societății de consum" (mai 1968) și în analiza „societății risipei" (după 1973).

[497] Zamfir C., Lotreanu N., *Cuvânt introductiv*, în *Calitatea vieții*, Academia „Ștefan Gheorghiu", Caiet documentar nr. 2/1980.

[498] Teodorescu A., *Calitatea vieții: concept și măsură*, în vol. *Modul de viață și calitatea vieții* (Rebedeu I., Zamfir C., coord.), Ed. Politică, București, 1982, p. 99.

[499] De Jouvenel B., *Arcadie, ou l'art du mieux-être*, Futuribles, SEDIS, Paris, 1971, p. 60.

[500] Sion I. G., *Ecologie..., op. cit.*, p. 272; pentru detalii a se vedea și p. 175-181, 198-200.

principale ale activității micro şi macrosociale (tehnico-economice, socio-culturale, etc.) asupra naturii..."[501] – şi *stilul de viață* – „... stilul sau modul de viață (care, n.ns.) prezintă o semnificație socială şi umană deosebită, în primul rând pentru dinamica societății. Sunt stiluri de viață care aduc o contribuție pozitivă, activă la dezvoltarea social-economică, în timp ce altele reprezintă un factor de influență negativă. Stilul de viață are însă o semnificație deosebit de importantă şi pentru calitatea vieții, dar şi modul în care, în perimetrul unor condiții date, omul îşi organizează ... stilul său de viață"[502].

Într-adevăr, atunci când o comunitate îşi propune să amelioreze calitatea vieții, care (calitate a vieții) este subiectivă (satisfacție, bunăstare, fericire), această ameliorare trebuie să vizeze şi calitatea mediului, care (calitate a mediului) este o componentă a calității vieții[503].

18.3. Protecția aşezărilor umane

18.3.1. Reglementări interne în materie

18.3.1.1. Regimul general de protecție a aşezărilor umane

Regimul general de protecție a aşezărilor umane este stabilit prin reglementarea cadru privind protecția mediului (OUG nr. 195/2005)[504], în cap. XII.

Pentru asigurarea unui mediu de viață sănătos, sunt instituie, în sarcina autorităților administrației publice locale, precum şi (după caz) persoanelor fizice şi juridice, următoarele obligații[505]:

- să îmbunătățească microclimatul localităților, prin amenajarea şi întreținerea izvoarelor şi a luciilor de apă din interiorul şi din zonele limitrofe acestora, să înfrumusețeze şi să protejeze peisajul, să mențină curățenia stradală;
- să prevadă (la elaborarea planurilor de urbanism şi amenajarea teritoriului) măsuri de menținere şi ameliorare a fondului peisagistic natural şi antropic al fiecărei zone şi localități, condiții de refacere peisagistică şi ecologică a zonelor deteriorate, măsuri de protecție sanitară a captărilor de apă potabilă şi lucrări de apărare împotriva inundațiilor;
- să respecte prevederile din planurile de urbanism şi amenajarea teritoriului privind amplasarea obiectivelor industriale, a căilor şi mijloacelor de transport, a rețelelor de canalizare, a stațiilor de epurare, a depozitelor de deşeuri menajere, stradale şi industriale şi a altor obiective şi activități, fără a prejudicia ambientul, spațiile de odihnă, tratament şi recreere, starea de sănătate şi de confort a populației;

---

[501] *Ibidem.*

[502] Zamfir C., Lotreanu N., *op. cit.*, p. XXIII.; pentru detalii vezi şi Zamfir C., Rebedeu I. (coordonatori), *Stiluri de viață. Dinamica lor în societatea contemporană*, Ed. Academiei R.S.R., Bucureşti, 1989.

[503] A se vedea şi Grădinaru I., *Protecția mediului*, Ed. Economică, Bucureşti, 2000, p. 56-64.

[504] OUG nr. 195/2005 publicată în M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005.

[505] Art. 70 lit. a)-j).

- să informeze publicul asupra riscurilor generate de funcționarea sau existența obiectivelor cu risc pentru sănătatea populației și mediu;
- să respecte regimul de protecție specială a localităților balneoclimaterice, a zonelor de interes turistic și de agrement, a monumentelor istorice, a ariilor protejate și a monumentelor naturii, interzicându-se amplasarea de obiective și desfășurarea unor activități cu efecte dăunătoare în perimetrul și în zonele de protecție a acestora;
- să adopte elemente arhitecturale adecvate, să optimizeze densitatea de locuire, concomitent cu menținerea, întreținerea și dezvoltarea spațiilor verzi, a parcurilor, a aliniamentelor de arbori și a perdelelor de protecție stradală, a amenajamentelor peisagistice cu funcție ecologică, estetică și recreativă, în conformitate cu planurile de urbanism și amenajarea teritoriului;
- să reglementeze (inclusiv prin interzicerea temporară sau permanentă) accesul anumitor tipuri de autovehicule sau desfășurarea unor activități generatoare de disconfort pentru populație în anumite zone ale localităților, cu predominanță în spațiile destinate locuințelor, în zonele destinate tratamentului, odihnei, recreerii și agrementului;
- să nu degradeze mediul natural sau amenajat, prin depozitări necontrolate de deșeuri de orice fel;
- să adopte măsuri obligatorii, pentru persoanele fizice și juridice, cu privire la întreținerea și înfrumusețarea, după caz, a clădirilor, curților și împrejurimilor acestora, a spațiilor verzi din curți și dintre clădiri, a arborilor și arbuștilor decorativi;
- să inițieze, pe plan local, proiecte de amenajare, de întreținere și dezvoltare a canalizării.

În acest sens, se precizează (în art. 72) că, la elaborarea planurilor de urbanism și amenajarea teritoriului se respectă prevederile acestei reglementări și se prevăd (în mod obligatoriu) măsuri de menținere și ameliorare a fondului peisagistic natural și antropic al fiecărei zone și localități, condiții de refacere peisagistică și ecologică a zonelor deteriorate și măsuri de dezvoltare a spațiilor verzi, măsuri de protecție sanitară a captărilor de apă potabilă și lucrări de apărare împotriva inundațiilor.

18.3.1.2. Dispoziții privind amenajarea teritoriului și urbanismul

Dispoziții privind amenajarea teritoriului și urbanismul sunt cuprinse în Legea nr. 350/2001[506].

La nivel de principiu se stipulează *„Teritoriul României este parte a avuției naționale de care beneficiază toți cetățenii țării ...”* (art. 1).

În acest sens, gestionarea spațială a teritoriului (care asigură indivizilor și colectivităților dreptul de folosire echitabilă și responsabilitatea pentru o utilizare eficientă a teritoriului) constituie o activitate obligatorie, continuă și de perspectivă, desfășurată în interesul colectivităților care îl folosesc, în concordanță cu valorile și aspirațiile societății și cu cerințele integrării în spațiul european și se realizează prin intermediul amenajării teritoriului și al urbanismului [art. 2 alin. (1) și (2)].

Amenajarea teritoriului și urbanismul constituie ansambluri de activități complexe de interes general ce contribuie la dezvoltarea spațială echilibrată, la protecția patrimo-

[506] Legea nr. 350/2001 publicată în M. Of. nr. 373 din 10 iulie 2001.

niului natural şi construit, precum şi la îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă în localităţile urbane şi rurale [art. 2 alin. (3)].

Activitatea de amenajare a teritoriului:

- trebuie să fie[507]
  - *globală*, urmărind coordonarea diferitelor politici sectoriale într-un ansamblu integrat;
  - *funcţională*, trebuind să ţină seama de cadrul natural şi construit bazat pe valori de cultură şi interese comune;
  - *prospectivă*, trebuind să analizeze tendinţele şi să ţină seama în aplicare de dezvoltarea pe termen lung a fenomenelor şi intervenţiilor economice, ecologice, sociale şi culturale;
  - *democratică*, asigurând participarea populaţiei şi a reprezentanţilor ei politici la adoptarea deciziilor;
- *se exercită pe întregul teritoriu al României* (pe baza principiului ierarhizării, coeziunii şi integrării spaţiale, la nivel naţional, regional şi judeţean) (art. 8);
- are ca *obiective* principale[508]:
  - dezvoltarea economică şi socială echilibrată a regiunilor şi zonelor cu respectarea specificului acestora;
  - îmbunătăţirea calităţii vieţii oamenilor şi colectivităţilor umane;
  - gestionarea în spiritul dezvoltării durabile a resurselor naturale şi a peisajelor naturale şi culturale;
  - utilizarea raţională a teritoriului;
  - conservarea şi dezvoltarea diversităţii culturale.
- are ca *scop* armonizarea (la nivelul întregului teritoriu) politicilor economice, sociale, ecologice şi culturale (stabilite la nivel naţional şi local) pentru asigurarea echilibrului în dezvoltarea diferitelor zone ale ţării, urmărindu-se creşterea coeziunii şi eficienţei relaţiilor economice şi sociale dintre acestea (art. 7).

Activitatea de urbanism:

- trebuie să fie[509]:
  - *operaţională*, prin detalierea şi delimitarea în teren a prevederilor planurilor de amenajare a teritoriului;
  - *integratoare*, prin sintetizarea politicilor sectoriale privind gestionarea teritoriului localităţilor;
  - *normativă*, prin precizarea modalităţilor de utilizare a terenurilor, definirea destinaţiilor şi gabaritelor de clădiri, inclusiv infrastructură, amenajări şi plantaţii;
- *cuprinde toate localităţile ţării*, organizate în reţea (pe baza ierarhizării şi distribuţiei echilibrate a acestora în teritoriu) iar aplicarea obiectivelor are în vedere întregul teritoriu administrativ al oraşelor şi comunelor sau zone din acesta (art. 11);
- are ca *obiective principale*[510]:

[507] Art. 3.
[508] Art. 9.
[509] Art. 4.
[510] Art. 13.

- îmbunătățirea condițiilor de viață prin eliminarea disfuncționalităților, asigurarea accesului la infrastructuri, servicii publice și locuințe convenabile pentru toți locuitorii;
- crearea condițiilor pentru satisfacerea cerințelor speciale ale copiilor, vârstnicilor și ale persoanelor cu handicap;
- utilizarea eficientă a terenurilor (în acord cu funcțiunile urbanistice adecvate) și extinderea controlată a zonelor construite;
- protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural (constituit și natural);
- asigurarea calității cadrului constituit amenajat și plantat din toate localitățile urbane și rurale;
- protejarea localităților împotriva dezastrelor naturale;

▪ *urmărește* stabilirea direcțiilor dezvoltării localităților (urbane și rurale) în acord cu potențialul economic, social, cultural și teritorial al acestora și cu aspirațiilor locuitorilor (art. 12).

Documentațiile de amenajare a teritoriului și urbanism sunt (în sensul prezentei reglementări) planurile de amenajare a teritoriului, planurile de urbanism, Regulamentul general de urbanism și regulamentele locale de urbanism [art. 39 alin. (1)].

Documentațiile de amenajare a teritoriului cuprind propuneri cu caracter director care stabilesc strategiile și direcțiile principale de evoluție a unui teritoriu (la diverse niveluri de complexitate) sunt detaliate prin reglementări specifice în limitele teritoriilor administrative ale orașelor și comunelor [art. 39 alin. (2) și (3)]; sunt următoarele[511]:

▪ *Planul de amenajare a teritoriului național* este compus din secțiuni specializate: Căi de comunicație[512], Ape[513], Zone protejate[514], Rețeaua de localități[515], Zone de risc natural[516], Turismul, Dezvoltarea rurală (prin lege putându-se aproba și alte secțiuni), care are caracter director și reprezintă sinteza programelor strategice sectoriale pe termen mediu și lung pentru întreg teritoriul țării; prevederile sale (inclusiv cele ale secțiunilor sale) devin obligatorii pentru celelalte planuri de amenajare a teritoriului, care le detaliază (art. 41);

▪ *Planul de amenajare a teritoriului zonal*, care are rol director și se realizează în vederea soluționării unor probleme specifice ale unor teritorii: intercomunale sau interorășenești (compuse din unități administrative teritoriale de bază, comune și orașe), interjudețene (înglobând părți din județe sau județe întregi) regionale (compuse din mai multe județe) (art. 43);

▪ *Planul de amenajare a teritoriului a teritoriului județean* (pe care fiecare județ trebuie să-l dețină și să-l reactualizeze periodic, la 5-10 ani, în funcție de politicile și de programele de dezvoltare), care are caracter director și reprezintă expresia spațială a programului de dezvoltare socio-economică a județului, corelându-se cu Planul de amenajare a teritoriului național, Planul de amenajare a teritoriului zonal, cu programele guvernamentale sectoriale precum și cu alte programe de dezvoltare; prevederile sale devin obligatorii pentru celelalte planuri de amenajare a teritoriului și de urbanism, care le detaliază (art. 42).

---

[511] Art. 43.
[512] Aprobat prin Legea nr. 71/1996 publicată în M. Of. nr. 166 din 29 iulie 1996.
[513] Aprobat prin Legea nr. 171/1997 publicată în M. Of. nr. 325 din 24 noiembrie 1997.
[514] Aprobat prin Legea nr. 5/2000 publicată în M. Of. nr. 152 din 12 aprilie 2000.
[515] Aprobat prin Legea nr. 351/2001 publicată în M. Of. nr. 408 din 24 iulie 2001.
[516] Aprobat prin Legea nr. 575/2001 publicată în M. Of. nr. 726 din 14 noiembrie 2001.

Documentațiile de urbanism, sunt rezultatul unui proces de planificare urbană referitoare la un teritoriu determinat, prin care se analizează situația existentă și se stabilesc obiectivele, acțiunile, procesele și măsurile de amenajare și de dezvoltare durabilă a localităților, au caracter de reglementare specifică și stabilesc reguli ce se aplică direct asupra localităților și părților din acestea (până la nivelul parcelelor cadastrale) constituind elemente de fundamentare obligatorii pentru eliberarea certificatelor de urbanism, transpun (la nivelul localităților urbane și rurale) propunerile cuprinse în planurile de amenajare a teritoriului național, zonal și județean (art. 44); sunt următoarele[517]:

- *Planul urbanistic general*, care are caracter director și strategic, cât și caracter de reglementare și reprezintă principalul instrument de planificare operațională, fiecare localitate trebuind să-l actualizeze (la maximum 10 ani) în funcție de evoluția previzibilă a factorilor sociali, geografici, economici, culturali și a necesităților locale (aceasta constituind baza legală pentru realizarea programelor și acțiunilor de dezvoltare) [art. 46 alin. (1)] și *cuprinde* prevederi cu privire la:
  - *pe termen scurt*[518]:
    - ✓ stabilirea și delimitarea teritoriului intravilan în relație cu teritoriul administrativ al localității;
    - ✓ stabilirea modului de utilizare a terenurilor din intravilan;
    - ✓ zonificarea funcțională în corelație cu organizarea rețelei de circulație;
    - ✓ delimitarea zonelor afectate de servituți publice;
    - ✓ modernizarea și dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare;
    - ✓ stabilirea zonelor protejate și de protecție a monumentelor istorice și a siturilor arheologice reperate;
    - ✓ zonele care au instituite un regim special de protecție prevăzut în legislația în vigoare;
    - ✓ formele de proprietate și circulația juridică a terenurilor;
    - ✓ precizarea condițiilor de amplasare și conformare a volumelor construite, amenajate și plantate;
    - ✓ zonele de risc natural delimitate și declarate astfel, conform legii, precum și la măsurile specifice privind prevenirea și atenuarea riscurilor, utilizarea terenurilor și realizarea construcțiilor în aceste zone;
    - ✓ zone de risc datorate unor depozitări istorice de deșeuri.
  - *pe termen mediu și lung*[519]:
    - ✓ evoluția în perspectivă a localității;
    - ✓ direcțiile de dezvoltare funcțională în teritoriu;
    - ✓ traseele coridoarelor de circulație și de echipare prevăzute în planurile de amenajare a teritoriului național, zonal și județean;
    - ✓ zonele de risc natural delimitate și declarate astfel, conform legii, precum și la măsurile specifice privind prevenirea și atenuarea riscurilor, utilizarea terenurilor și realizarea construcțiilor în aceste zone.
    - ✓ lista principalelor proiecte de dezvoltare și restructurare;
    - ✓ stabilirea și delimitarea zonelor cu interdicție temporară și definitivă de construire;

[517] Art. 45.
[518] Art. 46 alin. (2).
[519] Art. 46 alin. (3).

✓ delimitarea zonelor în care se preconizează operațiuni urbanistice de regenerare urbană.

- *Planul urbanistic zonal*, care este instrumentul de planificare urbană de reglementare specifică, prin care se coordonează dezvoltarea urbanistică integrată a unor zone din localitate (caracterizate printr-un grad ridicat de complexitate sau printr-o dinamică urbană accentuată) și care asigură corelarea programelor de dezvoltare urbană integrată a zonei cu Planul urbanistic general [art. 47 alin. (1)],
  - *cuprinde* reglementări asupra zonei referitoare la[520]:
    - ✓ organizarea rețelei stradale
    - ✓ organizarea arhitectural-urbanistică în funcție de caracteristicile structurii urbane;
    - ✓ modul de utilizare a terenurilor;
    - ✓ dezvoltarea infrastructurii edilitare;
    - ✓ statutul juridic și circulația terenurilor;
    - ✓ protejarea monumentelor istorice și servituți în zonele de protecție ale acestora.
  - *este obligatoriu* în cazul[521]:
    - ✓ zonelor centrale ale localităților;
    - ✓ zonelor construite protejate și de protecție a monumentelor;
    - ✓ zonelor de agrement și turism;
    - ✓ zonelor/parcurilor industriale, tehnologice și zonelor de servicii;
    - ✓ parcelărilor, pentru divizarea în mai mult de 3 parcele;
    - ✓ infrastructurii de transport;
    - ✓ zonelor supuse restructurării sau regenerării urbane;
    - ✓ altor zone stabilite de autoritățile publice locale din localități (potrivit legii).
- *Planul urbanistic de detaliu*, care are exclusiv caracter de reglementare specifică pentru o parcelă în relație cu parcelele învecinate, nu poate modifica planurile de nivel superior, elaborându-se numai pentru reglementarea amănunțită a prevederilor stabilite prin Planul urbanistic general sau Planul urbanistic zonal [art. 48 alin. (1) și (3)], este instrumentul de proiectare urbană care detaliază cel puțin[522]:
  - modul specific de construire în raport cu funcționarea zonei și cu identitatea arhitecturală a acesteia, în baza unui
  - studiu de specialitate;
  - retragerile față de limitele laterale și posterioare ale parcelei;
  - procentul de ocupare a terenului și modul de ocupare a terenului;
  - accesele auto și pietonale;
  - conformarea arhitectural-volumetrică;
  - conformarea spațiilor publice;
- *Regulamentul general de urbanism*, care reprezintă sistemul de norme tehnice, juridice și economice care stă la baza elaborării planurilor de urbanism precum și a regulamentelor locale de urbanism [art. 49 alin. (1)];

[520] Art. 47 alin. (2).
[521] Art. 47 alin. (3).
[522] Art. 48 alin. (2).

- *Regulamentul local de urbanism* pentru întreaga unitate administrativ-teritorială (aferent Planului urbanistic general) sau pentru o parte a acesteia (aferent Planului urbanistic zonal), cuprinde și detaliază prevederile referitoare la modul concret de utilizare a terenurilor, precum și de amplasare, dimensionare și realizare a volumelor construite, amenajărilor și plantațiilor, materiale și culori, pe zone, în conformitate cu caracteristicile arhitectural-urbanistice ale acestora, stabilite în baza unui studiu de specialitate [art. 49 alin. (2)].

18.3.1.3. Regimul calității în construcții

Regimul calității în construcții este stabilit prin Legea nr. 10/1995[523].

Domeniul de aplicare al acestei reglementări: *construcțiilor și instalațiilor aferente acestora* în etapele de proiectare, de verificare tehnică a proiectelor, execuție și recepție a construcțiilor, precum și în etapele de exploatare, expertizare tehnică și intervenții la construcțiile existente și de postutilizare a acestora (indiferent de forma de proprietate, destinație, categorie și clasă de importanță sau sursă de finanțare), în scopul protejării vieții oamenilor, a bunurilor acestora, a societății și a mediului înconjurător [art. 2 alin. (1)].

Se instituie (prin această reglementare) *sistemul calității în construcții*, care să conducă la realizarea și exploatarea unor construcții de calitate corespunzătoare *în scopul protejării vieții oamenilor, a bunurilor acestora, a societății și a mediului înconjurător* (art. 3). În acest sens, sistemul calității în construcții se aplică (în mod diferențiat) în funcție de categoriile de importanță ale construcțiilor (clasificare în categorii de importanță care se face în funcție de complexitate, destinație, mod de utilizare, grad de risc sub aspectul siguranței și după considerente economice), conform regulamentelor și procedurilor de aplicare a fiecărei componente a sistemului (art. 4);

Calitatea construcțiilor este rezultanta totalității performanțelor de comportare a acestora în exploatare, în scopul satisfacerii (pe întreaga durată de existență) exigențelor utilizatorilor și comunităților [art. 1 alin. (1)].

Pentru obținerea unor construcții de calitate corespunzătoare se instituie *obligația realizării și menținerii* – stipulată în sarcina factorilor implicați în toate etapele prevăzute la alin. 2, potrivit responsabilităților fiecăruia [art. 6 alin. (1)] –, pe întreaga durată de existență a construcțiilor, a *următoarelor cerințe*[524]:

- rezistență mecanică și stabilitate;
- securitate la incendiu;
- igienă, sănătate și mediu;
- siguranță în exploatare;
- protecție împotriva zgomotului;
- economie de energie și izolare termică;
- utilizare sustenabilă a resurselor naturale.

Sistemul calității în construcții reprezintă ansamblul de structuri organizatorice, responsabilități, regulamente, proceduri și mijloace, care concură la realizarea calității construcțiilor în toate etapele de concepere, realizare, exploatare și postutilizare a acestora (art. 8) și *se compune* din[525]:

- activitatea de reglementare în construcții;

[523] Legea nr. 10/1995 (R) publicată în M. Of. nr. 765 din 30 septembrie 2016.
[524] Art. 5.
[525] Art. 9.

- certificarea performanței și a conformității produselor pentru construcții;
- agrementul tehnic în construcții;
- verificarea și expertizarea tehnică a proiectelor;
- verificarea calității lucrărilor executate, expertizarea tehnică a execuției lucrărilor și a construcțiilor, precum și auditul energetic al clădirilor;
- managementul calității în construcții;
- acreditarea și/sau autorizarea laboratoarelor de analize și încercări în construcții;
- activitatea metrologică în construcții;
- recepția construcțiilor;
- urmărirea comportării în exploatare și intervenții la construcțiile existente, precum și postutilizarea construcțiilor;
- exercitarea controlului de stat al calității în construcții;
- atestarea tehnico-profesională și autorizarea specialiștilor care desfășoară activitate în construcții;
- certificarea calificării tehnico-profesionale a operatorilor economici care prestează servicii de proiectare și/sau consultanță în construcții;
- certificarea calificării tehnico-profesionale a operatorilor economici care execută lucrări de construcții;
- perfecționarea profesională continuă a specialiștilor care desfășoară activități în domeniul construcțiilor.

Obligații și răspunderi instituite prin prezenta reglementare:

- *comune*:
  - să răspundă (potrivit obligațiilor ce le revin) pentru viciile ascunse ale construcției (ivite într-un interval de 10 ani de la recepția lucrării, precum și după împlinirea acestui termen, pe toată durata de existență a construcției), pentru viciile structurii de rezistență rezultate din nerespectarea normelor de proiectare și de execuție (în vigoare la data realizării ei), în sarcina proiectantului, specialistului verificator de proiecte atestat, fabricanților și furnizorilor de materiale și produse pentru construcții, executantului, responsabilului tehnic cu execuția autorizat, dirigintelui de șantier autorizat, expertului tehnic atestat (art. 30);
  - să încheie asigurări de răspundere civilă profesională (cu valabilitate pe durata exercitării dreptului de practică), în sarcina proiectanților, precum și specialiștilor atestați tehnico-profesional sau autorizați (prevăzuți la art. 6) (art. 31);
  - de a pune la dispoziția autorităților de reglementare și/sau de control în construcții (la solicitarea acestora), documentele întocmite în exercitarea obligațiilor ce le revin, în sarcina proiectanților, precum și specialiștilor atestați tehnico-profesional sau autorizați (prevăzuți la art. 6) (art. 32);
- *specifice*:
  - *investitorilor* (detaliate în art. 22);
  - *proiectanților* (detaliate în art. 23-24);
  - *executanților* (detaliate în art. 25);
  - *specialiștilor verificatori de proiecte, responsabililor tehnici cu execuția și experților tehnici, atestați* (detaliate în art. 26);

- *proprietarilor*[526]:
  - ✓ efectuarea la timp a lucrărilor de întreținere și de reparații (care le revin) prevăzute (conform normelor legale) în cartea tehnică a construcției și rezultate din activitatea de urmărire a comportării în timp a construcțiilor;
  - ✓ păstrarea și completarea la zi a cărții tehnice a construcției și predarea acesteia (la înstrăinarea construcției) noului proprietar;
  - ✓ asigurarea urmăririi comportării în timp a construcțiilor (conform prevederilor din cartea tehnică și reglementărilor tehnice);
  - ✓ efectuarea (după caz) de lucrări de reconstruire, consolidare, transformare, extindere, desființare parțială, precum și de lucrări de reparații ale construcției numai pe bază de proiecte întocmite de către persoane fizice sau persoane juridice autorizate și verificate (potrivit legii);
  - ✓ asigurarea realizării lucrărilor de intervenții asupra construcțiilor (impuse prin reglementările legale);
  - ✓ asigurarea efectuării lucrărilor din etapa de postutilizare a construcțiilor (cu respectarea prevederilor în vigoare);
  - ✓ darea în folosință a construcției după admiterea recepției la terminarea lucrărilor, preluarea acesteia și obținerea autorizațiilor (potrivit legii);
- *administratorilor și utilizatorilor*[527]:
  - ✓ folosirea construcțiilor conform instrucțiunilor de exploatare prevăzute în cartea tehnică a construcției;
  - ✓ efectuarea la timp a lucrărilor de întreținere și de reparații care le revin (conform contractului);
  - ✓ efectuarea de lucrări de intervenție la construcția existentă [în sensul prevederilor art. 18 alin. (2)], numai cu acordul proprietarului și cu respectarea prevederilor legale;
  - ✓ efectuarea urmăririi comportării în timp a construcțiilor conform cărții tehnice a construcției și contractului încheiat cu proprietarul;
  - ✓ sesizarea (în termen de 24 de ore) a Inspectoratului de Stat în Construcții, în cazul unor accidente tehnice la construcțiile în exploatare;
  - ✓ sesizarea proprietarului în cazul apariției defectelor calitative în perioada de garanție stabilită potrivit legii.

18.3.1.4. Normele de igienă și sănătate publică privind mediul de viață al populației

Normele de igienă și sănătate publică privind mediul de viață al populației au fost aprobate prin Ordinul nr. 119/2014[528] (normele sunt prevăzute în anexă).

În cadrul acestei reglementări sunt prezentate:

- *normele de igienă referitoare la zonele de locuit*, care sunt detaliate în cap. I, art. 1-20, și care vor fi analizate mai jos;
- *normele de igienă referitoare la aprovizionarea cu apă a localităților*, care sunt detaliate în cap. II, art. 21-26;

[526] Art. 27.
[527] Art. 28.
[528] Ordin nr. 119/2014 publicat în M. Of. nr. 127 din 21 februarie 2014.

- *normele de igienă pentru fântâni publice şi individuale folosite la aprovizionarea cu apă de băut*, care sunt detaliate în cap. III, art. 27;
- *normele de igienă referitoare la colectarea şi îndepărtarea apelor uzate şi a apelor meteorice*, care sunt detaliate în cap. IV, art. 28-35;
- *normele de igienă referitoare la colectarea, îndepărtarea şi neutralizarea deşeurilor solide*, care sunt detaliate în cap. V, art. 36-45;
- *normele de igienă la unităţile de folosinţă publică*, care sunt detaliate în cap. VI, art. 46-75;
- *normele privind produsele biocide şi produsele de protecţie a plantelor utilizate de către populaţie*, care sunt detaliate în cap. VII, art. 76-83.

În ce priveşte *normele de igienă referitoare la zonele de locuit*, se prevăd:

- condiţii privind *amplasarea clădirilor destinate locuinţelor*:
  - să *se facă* în zone sigure, pe terenuri salubre care să asigure[529]:
    - ✓ protecţia populaţiei faţă de producerea unor fenomene naturale ca alunecări de teren, inundaţii, avalanşe;
    - ✓ reducerea degajării sau infiltrării de substanţe toxice, inflamabile sau explozive, apărute ca urmare a poluării mediului;
    - ✓ sistem de alimentare cu apă potabilă (în conformitate cu normele legale în vigoare);
    - ✓ sistem de canalizare pentru colectarea, îndepărtarea şi neutralizarea apelor reziduale menajere, a apelor meteorice;
    - ✓ sistem de colectare selectivă a deşeurilor menajere;
    - ✓ sănătatea populaţiei faţă de poluarea antropică cu compuşi chimici, radiaţii şi/sau contaminanţi biologici;
  - să *asigure* însorirea acestora, pe o durată de minimum 1 ½ ore, la solstiţiul de iarnă, a încăperilor de locuit din clădire şi din locuinţele învecinate [se va întocmi studiu de însorire, care să confirme respectarea prevederii de la alin. (1), în cazul în care proiectul de amplasare a clădirilor evidenţiază că distanţa dintre clădirile învecinate este mai mică sau cel puţin egală cu înălţimea clădirii celei mai înalte] (art. 3);
  - să *se precizeze* amplasamentele următoarelor dotări tehnico - edilitare[530]:
    - ✓ platforme destinate pentru depozitarea recipientelor de colectare selectivă a deşeurilor menajere (care vor fi amenajate la distanţă de minimum 10 m. de ferestrele locuinţelor, vor fi împrejmuite, impermeabilizate, cu asigurarea unei pante de scurgere şi vor fi prevăzute cu sistem de spălare şi sifon de scurgere racordat la canalizare, vor fi dimensionate pe baza indicelui maxim de producere a gunoiului şi a ritmului de evacuare a acestuia şi vor fi întreţinute în permanentă stare de curăţenie; platformele pot fi cuplate cu instalaţii pentru bătut covoare);
    - ✓ spaţii de joacă pentru copii (amenajate şi echipate cu mobilier urban specific, realizat conform normativelor în vigoare astfel încât să fie evitată accidentarea utilizatorilor);
    - ✓ spaţii amenajate pentru gararea şi parcarea autovehiculelor populaţiei din zona respectivă (situate la distanţe de minimum 5 m de ferestrele

[529] Art. 2 alin. (1).
[530] Art. 4.

camerelor de locuit; în aceste spații este interzisă gararea autovehiculelor de mare tonaj, cum ar fi autovehiculele peste 3,5 tone, autobuzele, remorcile etc., precum și realizarea activităților de reparații și întreținere auto);

- condiții privind *amplasarea unităților cu capacitate mică de producție, comerciale și de prestări servicii* (precum spălătorii auto, ateliere mecanice, tinichigerii, ateliere de tâmplărie etc., care pot crea riscuri pentru sănătate sau disconfort pentru populație prin producerea de zgomot, vibrații, mirosuri, praf, fum, gaze toxice sau iritante etc.)[531]:
  - se amplasează în clădiri separate, la distanță de minimum 15 m de ferestrele locuințelor (distanța se măsoară între fațada locuinței și perimetrul unității, reprezentând limita suprafeței unității respective);
  - se asigură mijloacele adecvate de limitare a nocivităților (astfel încât să se încadreze în normele din standardele în vigoare);
- condiții privind *amplasarea zonele necesare odihnei și recreării*, respectiv în locuri care prezintă cele mai avantajoase elemente naturale (păduri, suprafețe de apă, relief, vânat, etc.) interzicându-se amplasarea[532]:
  - întreprinderilor (care prin activitatea lor produc zgomote, vibrații sau impurifică apa, aerul, solul);
  - unităților zootehnice;
  - unităților de transporturi;
  - stațiilor de epurare a apelor uzate și a depozitelor controlate de deșeuri solide;
  - arterelor de circulație cu trafic rutier intens;
- *sunt instituite:*
  - *zone de protecție sanitară* între unitățile industriale sau activitățile (care poluează factorii de mediu sau produc zgomot și vibrații) și teritoriile protejate învecinate (art. 9), a căror distanță minimă este stabilită (art. 11); suprafețele de teren incluse în aceste zone pot fi exploatate agricol (cu excepția culturilor de plante utilizate în scop alimentar sau furajer, care necesită folosirea de fertilizatori și pesticide și care, prin fixarea sau concentrarea de substanțe poluante pot deveni vătămătoare pentru om sau animale) (art. 12);
  - *zone de protecție sanitară* față de locuințe, arterele de circulație cu trafic intens, zonele urbane aglomerate (stabilite prin studii de impact) pentru unitățile care (prin specificul activității lor) necesită protecție specială (spitale, centre de sănătate, centre de diagnostic, centre multifuncționale, ambulatorii de specialitate, creșe, grădinițe, școli (art. 14);
  - *zone industriale* pentru amplasarea obiectivelor economice care (prin natura activității lor) pot polua atmosfera [art. 14 alin. (1)].

[531] Art. 5 alin. (1).
[532] Art. 7.

18.3.2. Reglementări regionale şi internaţionale în materie

18.3.2.1. Actul final de la Helsinki al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa

Actul final de la Helsinki (1975) al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa[533], include problema protecţiei mediului în cap. V „Cooperarea în domeniul economiei, ştiinţei şi tehnicii şi mediului".

Se prevede[534] „pentru atingerea acestor obiective (obiectivele cooperării stabilite la pct. 5.2., n.ns.) statele participante vor folosi toate posibilităţile de cooperare în domeniul mediului, în special în domeniile ... *Îmbunătăţirea condiţiilor de mediu în aşezările omeneşti*: condiţii de mediu legate de transport, locuinţe, loc de muncă, planificarea şi dezvoltarea urbană, alimentare cu apă şi a sistemelor de tratare a apelor reziduale; evaluarea efectelor nocive ale zgomotului şi mijloace de luptă împotriva lui; colectarea, tratarea şi folosirea deşeurilor, inclusiv recuperarea şi reciclarea unor materiale; cercetări cu privire la produsele de înlocuire a substanţelor care nu sunt biodegradabile ...". De asemenea, în ce priveşte formele şi metodele de cooperare[535] „statele participante declară că problemele cu privire la protecţia şi ameliorarea mediului vor fi soluţionate pe bază atât bilaterală cât şi multilaterală, inclusiv regională şi subregională folosind din plin modalităţile şi formele de cooperare existente ...".

18.3.2.2. Convenţia europeană pentru protecţia drepturilor omului şi a demnităţii fiinţei umane faţă de aplicaţiile biologiei şi medicinii

Convenţia europeană pentru protecţia drepturilor omului şi a demnităţii fiinţei umane faţă de aplicaţiile biologiei şi medicinii a fost adoptată la Oviedo, în anul 1997[536]. Este structurată în preambul, 38 articole.

În *Preambul* se afirmă „Statele membre ale Consiliului Europei, celelalte state şi Comunitatea Europeană, semnatare ale prezentei convenţii, ... conştiente de rapida dezvoltare a biologiei şi medicinii, ... conştiente de actele care ar putea pune în pericol demnitatea umană printr-o folosire improprie a biologiei şi medicinii, ... subliniind necesitatea unei cooperări internaţionale pentru ca umanitatea în întregime să beneficieze de aportul biologiei şi medicinii, ... dorind să reamintească fiecărui membru al societăţii care îi sunt drepturile şi responsabilităţile, ... au convenit ...".

Scopul şi obiectul[537] convenţiei constă în protejarea demnităţii şi identităţii fiinţei umane şi garantarea oricărei persoane (fără discriminare) a respectului integrităţii sale şi al celorlalte drepturi şi libertăţi fundamentale faţă de aplicaţiile biologiei şi medicinii; în acest sens, fiecare parte va lua (în legislaţia sa internă) măsurile necesare pentru a da efect dispoziţiilor convenţiei.

Este stabilit ca *principiu* „interesul şi binele fiinţei umane trebuie să primeze asupra interesului unic al societăţii sau al ştiinţei" (art. 2).

---

[533] Publicat în B. Of. nr. 92/13.08.1975.
[534] Pct. 5.3 alin. (5).
[535] Pct. 5.4 alin. (1).
[536] Ratificată de România prin Legea nr. 17/2001 publicată în M. Of. nr. 103 din 28 februarie 2001.
[537] Art. 1.

Referitor la *consimțământ*:

- ca *regulă generală* - o intervenție în domeniul sănătății nu se poate efectua decât după ce persoana vizată și-a dat consimțământul liber și în cunoștință de cauză; această persoană primește în prealabil informații adecvate în privința scopului și naturii intervenției, precum și în privința consecințelor și riscurilor, putând în orice moment să își retragă în mod liber consimțământul [art. 5 alin. (1)-(3)];
- în *situații de urgență* - atunci când (datorită unei situații de urgență) nu se poate obține consimțământul adecvat se va putea proceda imediat la orice intervenție indispensabilă din punct de vedere medical în folosul sănătății persoanei vizate (art. 8).

În ce privește *viața privată și dreptul la informație*[538]:

- orice persoană are dreptul la respectul vieții sale private din punct de vedere al informațiilor referitoare la sănătatea sa;
- orice persoană are dreptul să cunoască orice informație culeasă cu privire la sănătatea sa (cu toate acestea, dorința unei persoane de a nu fi informată trebuie respectată), în cazuri excepționale legea poate prevedea (în interesul pacientului) restricții la exercitarea acestor drepturi (menționate la paragraful 2);

Referitor la *genomul uman:*

- se interzice orice formă de discriminare împotriva unei persoane pe motivul patrimoniului său genetic (art. 11);
- nu se va putea proceda la teste predictive ale bolilor genetice sau care servesc fie spre a identifica subiectul drept purtător al unei gene răspunzătoare de o boală fie spre a depista o predispoziție sau o susceptibilitate genetică la o boală, decât în scopuri medicale sau pentru cercetarea științifică legată de scopurile medicale și sub rezerva unui sfat genetic adecvat (art. 12);
- nu se poate face o intervenție destinată să modifice genomul uman decât din motive preventive, diagnostice sau terapeutice și numai dacă nu are drept scop introducerea unei modificări în genomul descendenților (art. 13);
- nu este admisă utilizarea tehnicilor de procreație asistată medical pentru alegerea sexului viitorului copil decât în scopul evitării unei boli ereditare grave legate de sex (art. 14).

În ce privește *cercetarea științifică*:

- ca regulă generală - cercetarea științifică în domeniul biologiei și medicinii se exercită liber, sub rezerva dispozițiilor respectivei convenții și a altor dispoziții juridice care asigură protecția ființei umane (art. 15);
- nu se poate întreprinde nicio cercetare pe o persoană decât dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții[539]:
  - nu există nicio metodă alternativă la cercetarea pe ființe umane, de eficacitate comparabilă;
  - riscurile la care se poate expune persoana nu sunt disproporționate în comparație cu beneficiile potențiale ale cercetării;

[538] Art. 10 alin. (1)-(3).
[539] Art. 16 alin. (i)-(v).

- proiectul de cercetare a fost aprobat de instanța competentă după ce a făcut obiectul unei examinări independente asupra pertinenței sale științifice, inclusiv al unei evaluări a importanței obiectivului cercetării, precum și al unei examinări pluridisciplinare a acceptabilității sale pe plan etic;
- persoana pe care se fac cercetări este informată asupra drepturilor sale și asupra garanțiilor prevăzute prin lege pentru protecția sa;
- consimțământul prevăzut la art. 5 a fost dat în mod expres, specific și a fost consemnat în scris, consimțământ care poate fi retras în orice moment, în mod liber;

▪ cercetarea pe embrioni in vitro - atunci când aceasta este permisă de lege, se va asigura o protecție adecvată a embrionului; se interzice crearea de embrioni umani în scopuri de cercetare [art. 18 alin. (1)-(2)].

Referitor la *prelevarea de organe și țesuturi de la donatori vii în scopul transplantării* (ca regulă generală) se poate face numai în interesul terapeutic al primitorului și numai atunci când nu există țesuturi sau organe adecvate disponibile de la o persoană decedată și nici altă metodă terapeutică alternativă de o eficacitate comparabilă [art. 19 alin. (1)], consimțământul necesar (astfel cum se prevede la art. 5) trebuie să se fi dat (expres și specific) fie în scris fie în fața unei instanțe oficiale.

În ce privește *restricțiile la exercitarea drepturilor*:

▪ exercitarea drepturilor și dispozițiilor de protecție conținute în prezenta convenție nu poate face obiectul altor restricții decât cele care (prevăzute de lege) constituie măsuri necesare într-o societate democratică pentru siguranța publică, prevenirea infracțiunilor, ocrotirea sănătății publice sau protecția drepturilor și libertăților altora (aceste restricții neputându-se aplica art. 11, 13, 14, 16, 17, 19, 20 și 21) [art. 26 alin. (1)-(2)];
▪ niciuna dintre dispozițiile prezentei convenții nu va fi interpretată ca o limitare sau o afectare în vreun alt mod a posibilității ca o parte să acorde o protecție mai largă față de aplicațiile biologiei și medicinii decât cea stipulată în respectiva convenție (art. 27);

Protocolul adițional referitor la interzicerea clonării ființei umane (Paris 1998)[540] prevede interzicerea oricărei intervenții având drept scop crearea unei ființe umane genetic identice unei alte ființe umane vii sau moarte; prin ființă umană genetic identică unei alte ființe umane înțelegându-se o ființă umană care are în comun cu o altă ființă umană ansamblul genelor nucleare [art. 1 alin. (1)-(2)]; nu este autorizată nicio derogare de la dispozițiile respectivului protocol (în baza art. 26 paragraful 1 din convenție) (art. 2).

18.3.2.3. Declarația Mileniului

Declarația Mileniului – Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 55/2, a fost adoptată la 08.09.2000.

Aceasta stabilește principalele linii directoare ale cooperării internaționale la începutul noului mileniu.

Astfel, în capitolul I alin. (6) – „Valori și principii" – între valorile considerate fundamentale care sunt esențiale pentru relațiile internaționale ale secolului XXI fiind și „respectul pentru natură", consacrându-se un capitol (IV) protecției mediului; se

[540] Ratificat de România prin Legea nr. 17/2001 publicată în M. Of. nr. 103 din 28 februarie 2001.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

stipulează că se vor depune toate eforturile pentru a scuti umanitatea (mai ales nepoții) de pericolul de a trăi pe o planetă ruinată în mod iremediabil de activitățile oamenilor și ale cărei resurse nu vor mai fi suficiente pentru nevoile lor (art. 21) și se va încerca să se asigure „accesul liber la informațiile asupra genomului uman" [art. 23 alin. (4)].

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL VII
ACTIVITĂȚILE ECONOMICE CU IMPACT ASUPRA MEDIULUI

19. SUBSTANȚELE ȘI PREPARATELE CHIMICE PERICULOASE

19.1. Considerații generale

Chimia modernă a permis folosirea a noi substanțe chimice ale căror efecte (adesea) sunt necunoscute datorită faptului că testarea (destul de costisitoare) devine aproape imposibilă în contextul introducerii anuale pe piață a cca. 1.000 substanțe chimice noi.

În prezent nu se cunoaște cu exactitate câte substanțe chimice se produc dar, se presupune că (având în vedere afluxul substanțelor chimice sintetice) în folosință sunt peste 100.000 produse chimice[541].

19.1.1. Categorii de substanțe și preparate periculoase

Sunt cunoscute mai multe clasificări ale substanțelor și preparatelor chimice periculoase. O enumerare mai completă este realizată într-o fostă reglementare[542]:

- *substanțe și preparate explozive*: substanțele și preparatele solide, lichide, păstoase sau gelatinoase, care pot să reacționeze exoterm în absența oxigenului din atmosferă, producând imediat emisii de gaze și care (în condiții de probă determinate) detonează, produc o deflagrație rapidă sau sub efectul căldurii explodează când sunt parțial închise;
- *substanțe și preparate oxidante*: substanțele și preparatele care în contact cu alte substanțe (cu cele inflamabile, în special) prezintă o reacție puternic exotermă;
- *substanțe și preparate extrem de inflamabile*: substanțele și preparatele chimice lichide cu un punct de aprindere foarte scăzut și cu un punct de fierbere scăzut, precum și substanțele și preparatele gazoase care sunt inflamabile în contact cu aerul la temperatura și la presiunea mediului ambiant;
- *substanțe și preparate foarte inflamabile*:
  - substanțele și preparatele care pot să se încălzească și apoi să se aprindă în contact cu aerul la temperatura ambiantă, fără aport de energie;

[541] McGinn A. P., *Why Poison Ourselves? A Precautionary Approach to Syntetic Chemicals*, Worldwatch Paper 153, Worlwatch Institute, Washington, D.C., (November) 2000, p. 7.
[542] Conform art. 4 lit. a)-o) din (fosta) OUG nr. 200/2000 publicată în M. Of. nr. 593 din 22 noiembrie 2000.

- substanțele și preparatele solide care se pot aprinde cu ușurință după un scurt contact cu o sursă de aprindere și care continuă să ardă sau să se consume și după îndepărtarea sursei;
- substanțele și preparatele lichide cu un punct de aprindere foarte scăzut;
- substanțele și preparatele care, în contact cu apa sau cu aerul umed, emană gaze foarte inflamabile în cantități periculoase;

▪ *substanțe și preparate inflamabile*: substanțele și preparatele lichide cu un punct de aprindere scăzut;
▪ *substanțe și preparate foarte toxice*: substanțele și preparatele care prin inhalare, ingestie sau penetrare cutanată în cantități foarte mici pot cauza moartea sau afecțiuni cronice ori acute ale sănătății;
▪ *substanțe și preparate toxice*: substanțele și preparatele care prin inhalare, ingestie sau penetrare cutanată în cantități reduse pot cauza moartea sau afecțiuni cronice ori acute ale sănătății;
▪ *substanțe și preparate nocive*: substanțele și preparatele care prin inhalare, ingestie sau penetrare cutanată pot cauza moartea sau afecțiuni cronice ori acute ale sănătății;
▪ *substanțe și preparate corosive*: substanțele și preparatele care în contact cu țesuturile vii exercită o acțiune distructivă asupra acestora (țesuturilor);
▪ *substanțe și preparate iritante*: substanțele și preparatele necorosive care prin contact imediat, prelungit sau repetat cu pielea ori cu mucoasele pot cauza o reacție inflamatorie;
▪ *substanțe și preparate sensibilizante*: substanțele și preparatele care prin inhalare sau penetrare cutanată pot da naștere unei reacții de hipersensibilizare iar în cazul expunerii prelungite produc efecte nefaste caracteristice;
▪ *substanțe și preparate cancerigene*: substanțele și preparatele care prin inhalare, ingestie sau penetrare cutanată pot determina apariția afecțiunilor cancerigene ori pot crește incidența acestora;
▪ *substanțe și preparate toxice pentru reproducere*: substanțele și preparatele care prin inhalare, ingestie sau penetrare cutanată pot produce ori pot crește frecvența efectelor nocive neereditare asupra produsului de concepție sau care pot dăuna funcțiilor ori capacităților reproductive masculine sau feminine;
▪ *substanțe și preparate periculoase pentru mediu*: substanțele și preparatele care, folosite în mediu, ar putea prezenta sau prezintă un risc imediat ori întârziat pentru unul sau mai multe componente ale mediului.

19.2. Implicațiile utilizării substanțelor și preparatelor chimice periculoase

19.2.1. Factorii care influențează toxicitatea substanțelor și preparatelor chimice

Anticiparea efectelor dăunătoare a substanțelor și preparatelor chimice este dificilă, pe de o parte, datorită dificultății testării (cost și volum mare de substanțe și preparate) și, pe de altă parte, datorită factorilor[543] care influențează toxicitatea respectivelor substanțe

[543] A se vedea și Chiras D., *Environmental Science...*, *op. cit.*, p. 326-327.

şi produse (doza, durata expunerii, reactivitatea substanţei, calea de expunere, vârsta, starea de sănătate etc.).

19.2.1.1. Doza de expunere

Ca regulă, cu cât doza este mai mare, cu atât efectele sunt mai puternice. Pentru determinarea răspunsului (organismului) la fiecare nivel sunt expuşi (în condiţii de laborator) cobaii; pentru compararea unei substanţe cu alta, se determină doza care a ucis jumătate din cobaii supuşi testului (doza letală pentru 50%-DL_{50}), toxicitatea unei substanţe sau produs fiind invers proporţională cu DL_{50}; cu titlu de exemplu: o substanţă cu DL_{50} de 100 mg/kg.-corp are o toxicitate dublă faţă de o substanţă cu DL_{50} de 200 mg/kg.-corp.

19.2.1.2. Durata expunerii

Expunerea (în general) poate să fie *acută*, de scurtă durată (mai puţin de 24 ore), sau *cronică*, îndelungată (mai mult de trei luni).

Studiile au relevat faptul că efectele expunerii de scurtă durată sunt diferite comparativ cu cele produse de o expunere prelungită; cu titlu de exemplu: o expunere de scurtă durată la benzen poate determina o stare de depresie trecătoare, în timp ce o expunere îndelungată poate produce leucemie.

19.2.1.3. Reactivitatea biologică

Ca regulă generală, cu cât reactivitatea (capacitatea de a reacţiona chimic cu enzimele sau alte componente celulare) este mai mare, cu atât efectele sunt mai puternice.

Substanţele inerte (care nu reacţionează chimic cu componentele celulare) (în general) nu sunt dăunătoare; sunt totuşi unele excepţii notabile (azbestul).

19.2.1.4. Calea de expunere

Căile prin care substanţele toxice pătrund în organism sunt variate.

Astfel, pot fi inhalate (cu aerul), pot fi ingerate (cu alimentele şi apa) sau pot fi absorbite prin piele (în cazul contactului direct).

Efectele produse depind (în mare măsură) de calea de pătrundere în organism: (în ordine) inhalare, ingestie, absorbţie dermică (ierarhie determinată de uşurinţa cu care acestea pătrund în sânge).

19.2.1.5. Vârsta

Ca regulă, tinerii (organismele în creştere) sunt mai sensibili la acţiunea toxică a substanţelor chimice; cu titlu de exemplu: ozonul şi dioxidul de sulf (doi poluanţi obişnuiţi ai aerului) afectează mult mai sever (de două, trei ori) puii (cobai) în comparaţie cu adulţii.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

19.2.1.6. Starea de sănătate

Sănătatea este determinată de mai mulți factori ca: alimentație, nivel de stres etc. Ca regulă, cu cât starea de sănătate este mai precară, cu atât efectul va fi mai pronunțat.

19.2.2. Efectele expunerii la substanțe și preparate chimice periculoase

Acțiunea substanțelor toxice (manifestată la nivel celular) determină o varietate de *efecte* care pot fi grupate în trei *categorii*:

- efecte *imediate și întârziate*:
  - imediate, subtile (tuse ușoară sau migrenă provocate de poluanții atmosferici) sau accentuate (spasme violente provocate de pesticide), cauzate (de regulă) de o scurtă expunere și dispar la scurt timp după ce expunerea încetează;
  - întârziate (cancer și malformații congenitale), cauzate (de regulă) de o expunere îndelungată și persistă o perioadă lungă de timp (uneori până la deces);
- efecte *reversibile și ireversibile* - reversibilitatea unui efect depinde de persistența (temporală) respectivei substanțe în organism și de capacitatea organismului de a reface țesuturile afectate;
- efecte *locale și generale*:
  - locale, manifestate la nivelul pielii dar și a altor țesuturi;
  - generale, manifestate la nivelul unor organe esențiale (creier, măduva spinării etc.) sau chiar la nivel general (cancer, leucemie etc.).

19.2.3. Cazuistică:

Dintre cazurile înregistrate, menționăm, cu titlu de exemplu:

- *1976* (iulie), *Sevesto, Italia*, emiterea în atmosferă a unui gaz toxic (tetraclorodibenzoparadioxin) de către fabricile producătoare de triclorofenol a provocat (în doar câteva zile) distrugerea a 80.000 păsări domestice și jumătate din numărul de porcine; de asemenea, s-a constat că, ulterior acestui accident, a crescut brusc numărul păsărilor cu malformații;
- *1984* (decembrie), *Bhopal, India*, scurgeri de gaze de la o uzină de fabricare a pesticidelor; peste 2.000 de persoane decedate și 220.000 afectate;
- *1986* (noiembrie), *fluviul Rin*, peste 30 t produse chimice (mercur, în special) au fost deversate în apele fluviului în urma unui incendiu produs la o fabrică de produse chimice (pe măsură ce pompierii încercau să stingă incendiul); două zile oficialitățile nu au fost înștiințate cu privire la compoziția chimică a deversărilor; pe o distanță de 200 de mile în amonte, orice formă de viață a dispărut din apele acestui fluviu;
- *1991* (august), *California*, un trailer a deversat 19.500 galoane de substanțe chimice în râul Sacramento; râul respectiv a fost poluat pe o distanță de 45 de mile, punând în pericol viața locuitorilor din zonă; 200 de persoane au fost internate;

- *1995* (iulie), *Marea Britanie*, 20 t. acid au fost deversate de o fabrică de substanțe chimice într-un curs de apă care se revarsă în râul Cuckmere, Hailsham, East Sussex; orice formă de viață din apele respective a dispărut.

19.3. Regimul substanțelor și preparatelor chimice periculoase

19.3.1. Reglementări interne în materie

19.3.1.1. Regimul general al substanțelor și preparatelor chimice periculoase

Regimul general al substanțelor și preparatelor chimice periculoase este stabilit prin reglementarea cadru privind protecția mediului (OUG nr. 195/2005)[544], în cap. III.

Activitățile privind fabricarea, introducerea pe piață, utilizarea, depozitarea temporară sau definitivă, transportul intern, manipularea, eliminarea, precum și introducerea și scoaterea din țară a substanțelor și preparatelor chimice periculoase sunt supuse unui regim special de reglementare și gestionare (art. 24). În acest sens:

- *transportul internațional și tranzitul* substanțelor și preparatelor chimice periculoase se realizează *conform acordurilor și convențiilor privind transportul internațional al mărfurilor periculoase*, la care România este parte [art. 25 alin. (1)];
- *importul și exportul* substanțelor și preparatelor chimice periculoase restricționate sau interzise la utilizare de către anumite state sau de către România se realizează *în conformitate cu prevederile acordurilor și convențiilor internaționale la care România este parte* [art. 25 alin. (2)].

Obligații stipulate în sarcina:

- *autorității publice centrale* și *autorităților publice teritoriale pentru protecția* mediului, precum și a altor autorități publice abilitate prin lege[545] (după caz), controlează respectarea reglementărilor privind regimul substanțelor și preparatelor periculoase (art. 26);
- *persoanelor fizice și juridice* care gestionează substanțe și preparate chimice periculoase[546]:
  - să respecte prevederile art. 24 privind substanțele și preparatele periculoase;
  - să țină evidența strictă (cantitate, caracteristici, mijloace de asigurare) a substanțelor și preparatelor chimice periculoase (inclusiv a recipientelor și ambalajelor acestora) care intră în sfera lor de activitate și să furnizeze informațiile și datele cerute de autoritățile competente (conform legislației specifice în vigoare);
  - să elimine (în condiții de siguranță pentru sănătatea populației și pentru mediu) substanțele și preparatele chimice periculoase care au devenit deșeuri și sunt reglementate în conformitate cu legislația specifică;

[544] OUG nr. 195/2005 publicată în M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005.
[545] Art. 19.
[546] Art. 28.

- să identifice şi să prevină riscurile pe care substanţele şi preparatele periculoase le pot reprezenta pentru sănătatea populaţiei şi să anunţe iminenţa unor descărcări neprevăzute sau accidente autorităţilor pentru protecţia mediului şi de apărare civilă.

19.3.1.2. Regimul special al substanţelor şi preparatelor chimice periculoase

Regimul special al substanţelor şi preparatelor chimice periculoase este stabilit prin Legea nr. 360/2003[547].

Scopul prezentei reglementări: stabileşte cadrul normativ general pentru controlul efectiv şi supravegherea eficientă a regimului substanţelor şi preparatelor chimice periculoase, în vederea protejării sănătăţii populaţiei şi a mediului împotriva acţiunii negative a substanţelor şi preparatelor chimice periculoase (art. 1).

Principiile[548] care stau la baza activităţilor ce implică substanţe şi preparate chimice periculoase:

- principiul precauţiei în gestionarea substanţelor şi a preparatelor chimice periculoase, în vederea prevenirii pagubelor faţă de sănătatea populaţiei şi de mediu;
- principiul transparenţei faţă de consumatori, asigurându-se accesul la informaţii privind efectele negative pe care le pot genera substanţele şi preparatele chimice periculoase;
- principiul securităţii operaţiunilor de gestionare a substanţelor şi preparatelor chimice periculoase

În domeniul reglementării regimului substanţelor şi preparatelor chimice periculoase au responsabilităţi următoarele ministere şi instituţii[549]:

- Ministerul Mediului şi Schimbărilor Climatice;
- Ministerul Sănătăţii;
- Ministerul Muncii, Familiei, Protecţiei Sociale şi Persoanelor Vârstnice;
- Ministerul Economiei (prin Agenţia Naţională pentru Substanţe şi Preparate Chimice Periculoase).

Sunt instituite o serie de *atribuţii/responsabilităţi/obligaţii* în sarcina

- *Ministerului Mediului şi Schimbărilor Climatice*[550]:
  - este autoritatea naţională competentă pentru aplicarea procedurii PIC pentru controlul importului şi exportului anumitor substanţe şi preparate chimice periculoase;
  - iniţiază (împreună cu celelalte autorităţi competente), acte normative specifice referitoare la restricţionarea introducerii pe piaţă a anumitor substanţe şi preparate chimice periculoase; evaluează controlul riscului pentru om şi mediu, reprezentat de substanţele chimice existente, controlul importului şi exportului anumitor substanţe şi preparate chimice periculoase; evaluează introducerea pe piaţă a biocidelor, cu excepţia produselor utilizate în profilaxia sanitar-umană şi la activităţile referitoare la substanţele care epuizează stratul de ozon;

[547] Legea nr. 360/2003 (R) publicată în M. Of. nr. 178 din 12 martie 2014.
[548] Art. 2.
[549] Art. 14.
[550] Art. 16.

- depozitează, deține și difuzează informațiile specifice referitoare la substanțele care epuizează stratul de ozon; controlează și supraveghează modul de aplicare pe teritoriul României a prevederilor Convenției privind protecția stratului de ozon (adoptată la Viena la 22 martie 1985), ale Protocolului privind substanțele care epuizează stratul de ozon (adoptat la Montreal la 16 septembrie 1987) și ale Amendamentului la Protocolul de la Montreal (adoptat la Londra la 27-29 iunie 1990), la care România a aderat prin Legea nr. 84/1993 (cu modificările ulterioare), precum și aplicarea legislației interne specifice acestui domeniu;
- inspectează (prin personalul împuternicit din subordinea sa) modul în care sunt aplicate și respectate prevederile legale referitoare la substanțele și preparatele chimice periculoase, în vederea prevenirii și combaterii poluării mediului;
- constată și sancționează nerespectarea prevederilor referitoare la regimul substanțelor și preparatelor chimice periculoase;
- organizează (separat sau împreună cu alte autorități competente) pregătirea personalului din subordine sau din alte ministere și instituții, implicat în aplicarea prevederilor legale privind substanțele și preparatele chimice periculoase.

▪ *Ministerului Sănătății*[551]:
- este autoritatea națională competentă în colectarea datelor, stabilirea priorităților și estimarea riscului substanțelor și preparatelor chimice periculoase în relație cu sănătatea omului;
- stabilește strategiile prin care se îndeplinesc măsurile de limitare a riscurilor pentru populația expusă la substanțe și preparate chimice periculoase care afectează ireversibil sănătatea omului;
- monitorizează starea de sănătate a populației expuse la substanțe și preparate chimice periculoase din mediul înconjurător sau profesional;
- realizează baza de date privind proprietățile toxicologice ale substanțelor și preparatelor chimice periculoase;
- identifică și evaluează substanțele și preparatele chimice periculoase care afectează sănătatea umană;
- asigură secretariatul Comitetului interministerial științific consultativ pentru evaluarea toxicității și ecotoxicității substanțelor chimice periculoase (înființat în temeiul prevederilor art. 15);
- participă la stabilirea principiilor de evaluare a riscului pe care îl reprezintă substanțele și preparatele chimice periculoase pentru sănătatea populației și pentru mediu;
- participă la elaborarea și promovarea actelor normative referitoare la evaluarea efectelor pe care substanțele și preparatele chimice periculoase le au asupra sănătății populației și mediului;
- exercită controlul respectării regimului substanțelor și preparatelor chimice periculoase, în scopul prevenirii afectării sănătății populației;
- participă la stabilirea concentrațiilor maxime admise de substanțe chimice periculoase în sol, apă, aer și produse alimentare;

[551] Art. 17.

- coordonează (împreună cu Ministerul Agriculturii şi Schimbărilor Climatice) formarea specialiştilor care realizează evaluarea de risc pentru sănătate în relaţie cu substanţele şi preparatele chimice periculoase;
- inspectează respectarea principiilor bunei practici de laborator (B.P.L.) în cazul testării aditivilor alimentari, a celor pentru hrana animalelor şi a pesticidelor, a produselor biologice, contaminanţilor şi a biocidelor;
- iniţiază (împreună cu celelalte autorităţi competente) norme specifice pentru reglementarea introducerii pe piaţă a biocidelor din categoria celor utilizate în profilaxia sanitar-umană, dezinfectante şi sanitizante, microbiocide şi prezervative.

▪ *Ministerului Muncii, Familiei, Protecţiei Sociale şi Persoanelor Vârstnice*[552]:
- iniţiază şi promovează (împreună cu celelalte autorităţi competente) acte normative specifice referitoare la protecţia sănătăţii şi securitatea angajaţilor care desfăşoară activităţi sau se află în locurile de muncă în care sunt prezente substanţe ori preparate chimice periculoase, precum şi la evaluarea şi controlul riscului pe care îl reprezintă pentru om şi mediu substanţele şi preparatele chimice periculoase;
- stabileşte (împreună cu celelalte autorităţi competente) reglementări în domeniul securităţii şi sănătăţii în muncă, politicile de prevenire a accidentelor de muncă şi bolilor profesionale datorate substanţelor şi preparatelor chimice periculoase;
- controlează (prin Inspecţia Muncii) modul în care angajatorii aplică şi respectă măsurile de prevenire necesare în cazul prezenţei în mediul de muncă a substanţelor şi preparatelor chimice periculoase.

▪ *producătorii şi importatorii*[553]:
- se documentează şi/sau efectuează testări privind proprietăţile substanţelor şi preparatelor chimice periculoase existente, în vederea evaluării riscului pe care aceste substanţe îl reprezintă pentru sănătatea populaţiei şi pentru mediu;
- clasifică, etichetează şi ambalează substanţele şi preparatele chimice periculoase existente, în conformitate cu prevederile actelor normative specifice care reglementează aceste activităţi;
- furnizează Ministerului Mediului şi Schimbărilor Climatice, Ministerului Sănătăţii şi Agenţiei Naţionale pentru Substanţe şi Preparate Chimice Periculoase toate informaţiile despre proprietăţile substanţelor şi preparatelor chimice periculoase care pot pune în pericol sănătatea populaţiei şi mediul;
- să permită personalului împuternicit conform prezentei legi să efectueze inspecţii asupra modului în care aplică şi respectă reglementările privind regimul substanţelor şi preparatelor chimice periculoase;
- să furnizeze inspectoratului teritorial de muncă pe raza căruia îşi desfăşoară activitatea, înainte de începerea acesteia, lista cu substanţele şi preparatele chimice periculoase pe care le vor deţine, cu precizarea categoriei din care fac parte, care pot pune în pericol sănătatea angajaţilor în mediul de muncă;
- să ia măsurile corespunzătoare pentru asigurarea şi protejarea sănătăţii oamenilor, animalelor şi a mediului, precum şi pentru prevenirea oricăror

[552] Art. 18.
[553] Art. 19, art. 24 şi 26.

sustrageri de astfel de substanțe și preparate ori deturnarea acestora din circuitul legal.

- *utilizatorii*[554]:
  - să folosească substanțele și preparatele chimice periculoase restricționate la utilizare numai cu respectarea condițiilor de restricționare stabilite de actele normative specifice;
  - să permită personalului împuternicit conform prezentei legi să efectueze inspecții asupra modului în care aplică și respectă reglementările privind regimul substanțelor și preparatelor chimice periculoase;
  - să furnizeze inspectoratului teritorial de muncă pe raza căruia își desfășoară activitatea, înainte de începerea acesteia, lista cu substanțele și preparatele chimice periculoase pe care le vor deține, cu precizarea categoriei din care fac parte, care pot pune în pericol sănătatea angajaților în mediul de muncă
  - să ia măsurile corespunzătoare pentru asigurarea și protejarea sănătății oamenilor, animalelor și a mediului, precum și pentru prevenirea oricăror sustrageri de astfel de substanțe și preparate ori deturnarea acestora din circuitul legal.

20. DEȘEURILE

20.1. Considerații generale

Orice activitate (inclusiv cea biologică) generează deșeuri. Totuși, în natură, deșeurile unei specii devin materii prime pentru alte specii, cât timp nu se „încalcă" limitele în cadrul respectivului sistem.

În ce privește omul (ca specie), nu cu mult timp în urmă, deșeurile nu reprezentau o problemă însemnată[555] deoarece, pe de o parte, populația (predominant rurală) utiliza (în cea mai mare parte) deșeurile generate (resturile organice erau utilizate în agricultură, textilele uzate erau refolosite etc.) și, pe de altă parte, obiectele folosite erau produse din materiale degradabile (lemn, fibre vegetale etc.); în aceste condiții mediul putea prelua, descompune și (chiar) reintegra cea mai mare parte din deșeurile generate (restul fiind inerte).

Odată cu explozia demografică și revoluțiile din agricultură și industrie, deșeurile generate au depășit (în cantitate și potențial toxic) capacitatea mediului de a le absorbi și neutraliza într-un ritm (cât de cât) apropiat de ritmul de generare.

Paradoxal este faptul că, atunci când se prelucrează resursele naturale, se generează deșeuri de două ori: o dată, ca parte a procesului tehnologic și, a doua oară, atunci când respectivul produs nu mai prezintă importanță.

Torentul de deșeuri care „se scurge" din orașe și fabrici reprezintă unul din semnele evidente ale relației tensionate (de criză) dintre om și mediu.

---

[554] Art. 22, 24 și 26.

[555] A se vedea și Rojanschi V., Bran F., *Politici și strategii de mediu*, Ed. Economică, București, 2002, p. 183.

Astfel, „societatea risipei" (cum a mai fost denumită)[556] a fost fundamentată pe ipoteza că resurse nelimitate vor permite producția permanentă de mărfuri iar „receptacule" fără fund (gropi de gunoi, depozite de deșeuri) vor „înghiți" torentul de reziduuri generat.

În prezent, oamenii sunt ofensați atunci când imensele cantități de gunoaie (de care au crezut că au scăpat aruncându-le) atrag atenția, pe măsură ce gropile de gunoi se dovedesc a fi neîncăpătoare și incineratoarele (de deșeuri) „otrăvesc" aerul.

20.1.1. Clasificarea deșeurilor

Sunt cunoscute mai multe criterii de clasificare; dintre acestea, menționăm:

- *din punct de vedere al naturii lor*:
  - *menajere,* cele provenite din activități casnice sau asimilabile cu acestea și care pot fi preluate cu sistemele de precolectare curente din localități;
  - *asimilabile* cu deșeuri menajere, cele provenite din industrie, din comerț, din sectorul public sau administrativ, care prezintă compoziție și proprietăți similare cu deșeurile menajere și care sunt colectate, transportate, prelucrate și depozitate împreună cu acestea;
  - *de construcție și demolări*, cele provenite din construcția sau demolarea de obiective civile sau industriale;
  - *stradale*, cele provenite din activitatea cotidiană, spații verzi etc.;
  - *agricole*, cele provenite din unitățile agricole sau zootehnice;
  - *industriale*, cele provenite din procesele tehnologice;
  - *periculoase*, cele care sunt explozive, oxidante, inflamabile, iritante, nocive, toxice, cancerigene, corosive, infecțioase, teratogene, mutagene, ecotoxice etc.
- *din punct de vedere al gradului de agresivitate față de mediu*:
  - inerte, cele cu potențial redus de poluare;
  - banale, cele cu potențial de poluare controlabil;
  - periculoase, cele cu potențial ridicat de poluare.

20.2. Implicațiile generării deșeurilor

20.2.1. Eliminarea deșeurilor

Cea mai răspândită strategie, care tratează simptomele problemei ignorând cauzele.

20.2.1.1. Depozitarea

Până în 1960, chiar și în țările dezvoltate, gunoiul era pur și simplu aruncat pe terenurile de la periferia centrelor urbane. Obiecțiile publice față de mirosul dezagreabil, proliferarea rozătoarelor și insectelor, fumul înecăcios (generate de grămezile de gunoi) au determinat oficialitățile să găsească soluții obiecțiilor ridicate.

[556] A se vedea și Gore Al, *Pământul în cumpănă..., op. cit.*, p. 121.

Soluțiile (obiecțiilor ridicate) s-au concretizat[557] în așa numitele „rampe sanitare" (gropi ecologice). Acestea sunt depresiuni (gropi) naturale sau antropice în care deșeurile solide sunt descărcate, comprimate și acoperite (zilnic) cu un strat de pământ și au ca avantaje: pe de o parte, reducerea/eliminarea mirosului, insectelor, rozătoarelor, potențialelor probleme de sănătate (datorită faptului că deșeurile sunt în fiecare zi acoperite cu un strat de pământ) și, pe de altă parte, reducerea (semnificativă) a poluării aerului (datorită faptului că deșeurile nu mai sunt arse, ca în cazul „munților" de gunoi descoperiți).

Rampele sanitare (cu toate avantajele imediate) ridică unele probleme (destul de importante):

- suprafețe întinse de teren (gunoiul generat de 10.000 persoane/an acoperă o groapă de 1 ha cu o adâncime de 1,2 m.) care (de cele mai multe ori) sunt costisitoare;
- energie pentru excavare, descărcare, transport;
- riscul poluării pânzei freatice (de către dizolvanți, pesticide, alte substanțe periculoase conținute de unele deșeuri), risc care poate fi diminuat prin: amplasarea acestor rampe departe de cursurile de apă, lacuri, etc. precum și drenarea corespunzătoare a apei meteorice și a scurgerilor poluante;
- emanările de metan (10% din totalul emisiilor antropice de metan, rezultate în procesul de descompunere a materiilor organice, care, pe de o parte, contribuie la amplificarea efectului de seră și, pe de altă parte, se pot acumula în subsolurile construcțiilor din vecinătatea acestor rampe și pot exploda), problemă care poate fi rezolvată prin captarea metanului și valorificarea acestuia;
- acceptabilitate socială scăzută, deoarece nimeni nu-și dorește zgomotul și traficul care însoțesc chiar și cele mai bine conduse rampe.

20.2.1.2. Imersarea

Mult timp oceanul a fost considerat (și încă este) cea mai mare groapă de gunoi a lumii, descărcându-se atât deșeurile solide – noroi și sedimente (din dragarea porturilor, estuarelor, râurilor, de la platformele de tratare a apelor reziduale), deșeuri industriale periculoase, deșeuri municipale (menajere, stradale) – cât și apele reziduale.

Chiar și în prezent, proiectanții orașelor încearcă să găsească căi prin care să-și justifice propunerile: recife artificiale (din stânci, toalete, blocuri de beton, mașini abandonate), „insule din gunoi" (din mașini abandonate, clădiri dărâmate și alte deșeuri solide) care să susțină hoteluri, aeroporturi etc.

20.2.1.3. Incinerarea

Incinerarea deșeurilor[558] a fost considerată (o perioadă de timp) ca fiind procedeul cel mai corespunzător de neutralizare a deșeurilor, singurul acceptabil[559].

Acest procedeu are ca avantaje: pe de o parte, reducerea cu cca. ⅔ a volumului deșeurilor (și, corespunzător, reducerea suprafeței de teren necesară depozitării) și, pe de

---

[557] A se vedea și Chiras D., *Environmental Science..., op. cit.*, p. 473-474.

[558] Prima incinerare sistematică a reziduurilor municipale a fost testată în 1874 la Nottingam (Anglia).

[559] A se vedea și Rojanschi V., Bran F., Diaconu G., *Protecția și ingineria mediului*, Ed. Economică, București, 1997, p. 287.

altă parte, producerea căldurii şi electricităţii (o tonă gunoaie echivalând, din acest punct de vedere, cu cca. un baril petrol).

Totuşi, incinerarea deşeurilor prezintă multe inconveniente:

- costul ridicat al incineratoarelor (care trebuie proiectate individual, în funcţie de conţinutul deşeurilor zonei respective);
- cenuşa rezultată în urma incinerării deşeurilor poate fi periculoasă pentru mediu şi pentru sănătatea omului (conţine plumb, cadmiu, dioxină etc.);
- acceptabilitate socială scăzută (în oraşele mai mici).

20.2.2. Valorificarea deşeurilor

Cea mai bună (şi de dorit) strategie, care ar trata atât simptomele cât şi cauzele problemei deşeurilor, priveşte eliminarea prin valorificarea deşeurilor: recuperarea, reciclarea, refolosirea (cei trei „R"), compostarea, producerea biogazului.

20.2.2.1. Recuperarea, reciclarea, refolosirea

Chiar dacă nu se poate vorbi (încă) de o epuizare (globală) a resurselor naturale (minerale şi energetice, în special), este evidentă tendinţa de reducere a conţinutului util al acestor rezerve care (reducere) generează creşterea eforturilor financiare, energetice şi tehnologice pentru valorificarea acestora.

Fluxul de producţie şi consum al unui produs

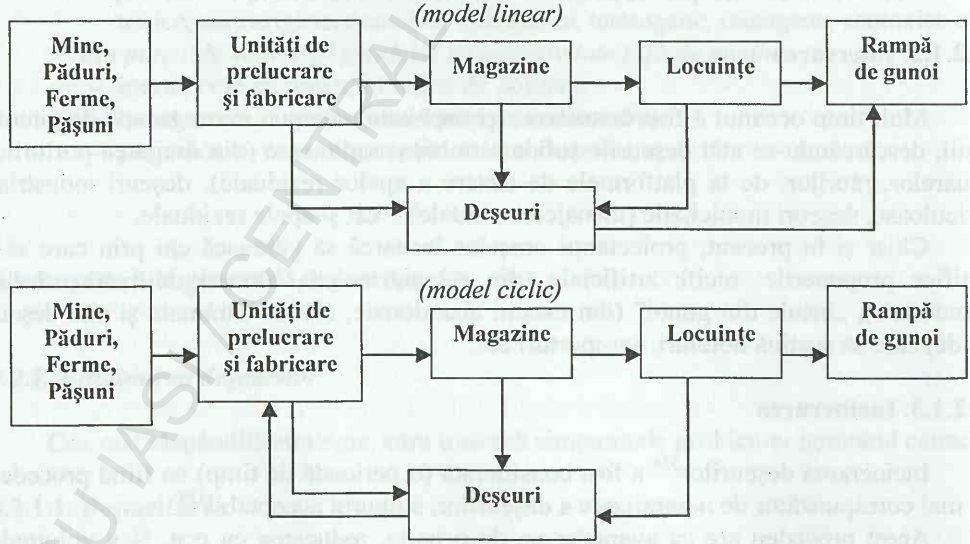

Sursă: Chiras D., *Environmental Science. Action for a Sustainable Future, 4th Ed.*, The Benjamin/Cummings Publishing Co., Inc., Redwood City, California, 1994, p. 483.

În acest context, fluxul de producţie şi consum al unui produs (model linear) trebuie modificat în sensul *recuperării, reciclării şi refolosirii produsului utilizat* (model ciclic).

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Astfel, pe de o parte, dacă produsul „uzat" este „aruncat" devenind deşeu, se converteşte în agent de poluare (pe care nu întotdeauna mediul reuşeşte să-l neutralizeze) iar, pe de altă parte, înlocuirea produsului respectiv presupune reluarea întregului flux tehnologic cu respectivele implicaţii (materii prime, energie, deşeuri de producţie).

S-a conştientizat realitatea (cel puţin aşa credem) că *recuperarea, reciclarea şi reutilizarea materialelor*, pe de o parte, *reprezintă soluţia contradicţiei dintre cerinţele procesului de creştere economică şi caracterul limitat al resurselor* şi, pe de altă parte, *reduce considerabil* (în mod cert) *degradarea mediului.*

Avantajele reciclării materialelor

Material Reciclat	*Reduceri de consum (%)*		*Reduceri ale poluării (%)*		*Diminuarea deşeurilor miniere*
	Energie	*Apă*	*Poluarea aerului*	*Poluarea apei*	
oţel	47-74	40	85	76	97
aluminiu	90-97	8-10	95	97	10-12
hârtie	23-74	58	74	35	-
sticlă	4-32	50	20	-	80

***Sursă**: Strategia naţională pentru dezvoltare durabilă 1999*, p 64.

Activitatea de recuperare, reciclare şi refolosire a materialelor a existat din cele mai vechi timpuri; din totdeauna au existat oameni care, datorită condiţiei sociale şi lipsei mijloacelor de subzistenţă (de cele mai multe ori), au colectat şi refolosit produsele degradate sau disponibilizate de primii utilizatori. Şi în prezent, în unele oraşe din ţările în curs de dezvoltare (în special) autorităţile au încheiat contracte nu numai cu firme private specializate în colectarea deşeurilor reciclabile, ci chiar cu unii colectori de deşeuri „liber profesionişti", în acest fel reducând costurile administrării deşeurilor şi creând noi „locuri de muncă"; cu titlu de exemplu[560]:

- în Santos (Brazilia) autorităţile, constatând că gunoierii colectau lunar cca. 1.200 t materiale reciclabile (în comparaţie cu cele 200 t colectate de municipalitate), i-au plătit pe gunoieri pentru a colecta materialele reciclabile;
- în Dakar (Senegal) oficialităţile au creat un sistem de colectare a deşeurilor mai puţin costisitor, mai eficient (acoperă 80% din aria oraşului), împărţind oraşul în zone de colectare (divizate în subsectoare) şi invitând companiile să liciteze pentru contracte de colectare a deşeuriior din maxim trei zone (companii care trebuie să subcontracteze cu grupurile comunitare care colectează gunoiul în zonele inaccesibile); s-a reuşit crearea (în acest mod) a 1.000 locuri de muncă;
- în Cairo (Egipt) municipalitatea (cu sprijinul agenţiilor de ajutorare) a lansat (în 1981) un program menit să îmbunătăţească serviciul orăşenesc de colectare şi să sporească veniturile şi nivelul de trai al zabbaleenilor (care au fost gunoieri de la jumătatea secolului, când s-au stabilit în Cairo).

[560] A se vedea şi Brown L. (coord.), *Starea lumii 1999, op. cit.*, p. 190.

20.2.2.2. Compostarea

Prin *compostare* se înțelege *procesul de stimulare a descompunerii deșeurile organice* (reziduuri agro-zootehnice, menajere, din industria alimentară, berii, alcoolului, lemnului etc.), proces care durează cca. o lună și este însoțit de degajare intensă de căldură (cca. 50°C); rezultatul acestui proces, compostul, este un fertilizator de bază[561] al agriculturii biologice.

Scopul principal al compostării îl constituie neutralizarea deșeurilor organice (care reprezintă cca. 20% din deșeurile depozitate sau incinerate), distrugerea agenților patogeni prin intermediul temperaturii (cca. 50°C menținută pe o perioadă de 30 zile), produsul final (compostul) fiind considerat inofensiv din punct de vedere sanitar.

Prin compostare, practicată pe scară largă în Olanda (la Wijster fiind amplasată cea mai întinsă unitate de compostare din lume), Belgia, Anglia, Italia, Israel, etc. (fiind mai ieftină decât depozitarea deșeurilor), nu numai că se salvează suprafețe mari de teren (care altfel ar fi fost convertite în gropi de gunoi), dar (și mai important) se asigură circuitul nutrienților în natură (prin reîntoarcerea acestora în sol).

Cu toate beneficiile evidente, compostarea prezintă unele inconveniente: unitatea de compostare

- trebuie dimensionată astfel încât să se excludă (pe cât posibil) depozitarea reziduurilor (care facilitează dezvoltarea insectelor și rozătoarelor, ce transmit germenii patogeni);
- este însoțită de degajarea unor gaze dezagreabile (metan, hidrogen sulfurat);
- între amplasamentul unității și localitate trebuie asigurată o distanță de protecție corespunzătoare, în funcție de tehnologia folosită.

20.2.2.3. Producerea biogazului

Biogazul este un amestec gazos (65-70% metan, 25-30% bioxid de sulf, 2-4% oxid de carbon, 1-2% azot, sub 1% hidrogen sulfurat) *obținut prin descompunerea anaerobă a reziduurilor organice* (dejecții animaliere, paie, în special).

Pentru ca acest proces să se poată desfășura trebuie îndeplinite unele condiții[562]:

- anaerobicitate (cerință care vizează însăși natura procesului), necesită incinte închise;
- raport optim carbon/azot (minim 13:1, maxim 25:1), care se poate realiza printr-o dozare corespunzătoare;
- umiditate ridicată (minim 90%), ce necesită un surplus de apă;
- pH > 6 care se poate corecta (dacă este necesar);
- temperatură adecvată, pentru că în funcție de aceasta (temperatură) sunt active trei tipuri de bacterii: criofile (devin active de la + 20°C), mezofile (devin active de la + 35°C), termofile (devin active de la + 50°C); cu cât temperatura este mai ridicată, cu atât crește conținutul de metan al biogazului; cu titlu de exemplu: pentru un amestec de dejecții porc, iarbă, paie producția zilnică de biogaz și conținutul în metan al biogazului: 0,07 m^3 (cu o concentrație de 65% metan)

[561] A se vedea și Teușdea V., *Protecția mediului,* ed. a II-a, Ed. Fundației „România de mâine", București, 2000, p. 145-146.

[562] A se vedea și Părăușanu V., Ponoran I., *Economia mediului*, Ed. Sylvi, București, 2001, 159-162.

biogaz/zi/m.^{3} suspensie materie primă, la o temperatură cuprinsă între 12-15°C; 1,00 m^3 (cu o concentrație de 80-88% metan) biogaz/zi/m.^{3} suspensie materie primă, la o temperatură cuprinsă între 43-50°C.

Instalațiile de producere a biogazului pot avea o capacitate de la 2-3 m^3/zi (cele din gospodăriile individuale, care se alimentează cu reziduurile respectivelor gospodării și pot întreține două focuri timp de cinci ore/zi) până la 5-6.000 m^3/zi (în instalațiile industriale, a căror investiție poate fi recuperată în cca. trei ani).

Valorificare complexă a deșeurilor menajere
(schema tehnologică a stației – Roma – după procedeul CECCHINI)

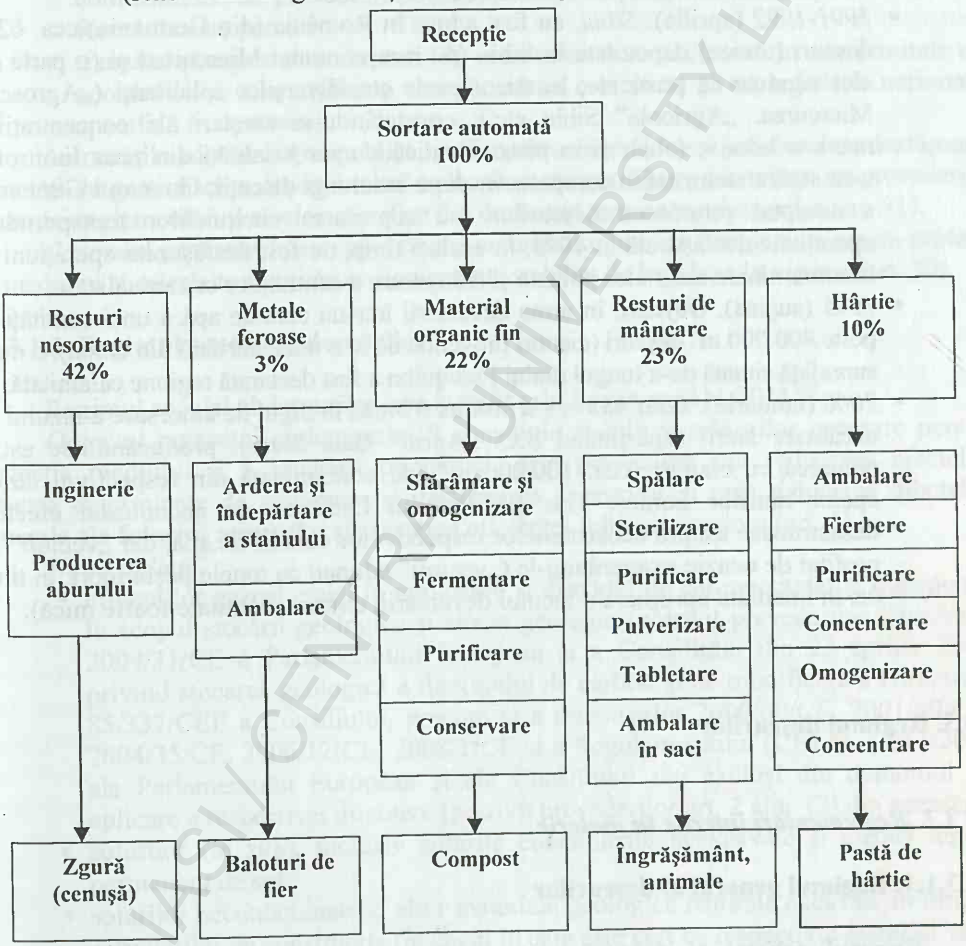

Sursă: Rojanschi V., Bran F., Diaconu G., *Protecția și ingineria mediului*, Ed. Economică, București, 1997, p. 285.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

20.2.3. Cazuistică

Dintre cazurile înregistrate, de amintit, cu titlu de exemplu:

- *1978*, *Love Canal*, în apropierea cascadei Niagara, *SUA*, respectivul canal a fost folosit pentru deversarea deşeurilor chimice toxice, a pesticidelor, etc. produse în anii 1940-1950; locul a fost acoperit şi dat spre administrare către City of Niagara Falls, pe acest teren construindu-se case; în 1978, au fost detectate scurgeri de substanţe chimice toxice în terasamentul caselor; au fost constatate modificări cromozomiale la rezidenţi; zona a fost complet evacuată; nu se cunosc efectele pe termen lung;
- *1991-1992* (aprilie), *Sibiu*, au fost aduse în România (din Germania) cca. 620 t deşeuri (toxice) depozitate în Sibiu (pe raza comunei Miercurea) şi (o parte din ele) vândute ca pesticide, lacuri, vopsele etc. diverşilor solicitanţi („Agrosem" Miercurea, „Agricola" Sibiu etc.); constatându-se creşteri ale concentraţiilor maxime admise (chiar şi în pânza freatică a unor localităţi din zona limitrofă), s-au sesizat autorităţile competente; după îndelungi discuţii, Guvernul Germaniei a acceptat returnarea deşeurilor (cu suportarea cheltuielilor transportului), operaţiune desfăşurată în 1993; în acelaşi timp, au fost desfăşurate operaţiuni de decontaminare a zonelor poluate şi recuperare a cantităţilor comercializate;
- *1995* (august), *Guyana*, în urma deversării într-un curs de apă a unei cantităţi de peste 400.000 m^3 deşeuri (cianuri provenite de la o mină auriferă din Omai), o mare suprafaţă situată de-a lungul râului Essequibo a fost declarată regiune calamitată;
- *2000* (ianuarie), *Baia Mare*, s-a produs o breşă în digul de amorsare a iazului de decantare steril (aparţinând S.C. „Aurul" Baia Mare), producându-se astfel poluarea cu cianuri (cca. 100.000 m^3 apă contaminată din respectivul iaz) a apelor râurilor Someş, Tisa şi Fluviului Dunărea; de necontestat efectele dezastruoase asupra ecosistemelor respectivelor cursuri de apă, dar „vecinii" au profitat de ocazie exagerându-le („vecinii" adunau cu tonele peşte mort, în timp ce, în imediata apropiere a locului deversării, exista o cantitate foarte mică).

20.3. Regimul deşeurilor

20.3.1. Reglementări interne în materie

20.3.1.1. Regimul general al deşeurilor

Regimul general al deşeurilor este stabilit prin reglementarea cadru privind protecţia mediului (OUG nr. 195/2005)[563], în cap. IV.

Gestionarea deşeurilor se efectuează în condiţii de protecţie a sănătăţii populaţiei şi a mediului şi se supune prevederilor prezentei reglementări, precum şi legislaţiei specifice în vigoare (art. 29).

Introducerea pe teritoriul României a deşeurilor[564]:

[563] OUG nr. 195/2005 publicată în M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005.

- în scopul eliminării acestora, este interzisă;
- în scopul recuperării acestora, se face în baza reglementărilor specifice în domeniu, cu aprobarea Guvernului (în conformitate cu prevederile Tratatului privind aderarea României la Uniunea Europeană, ratificat prin Legea nr. 157/2005); aceasta (valorificarea deşeurilor) se realizează în instalaţii, procese sau activităţi autorizate de autorităţile publice competente.

Transportul deşeurilor periculoase[565]:

- transportul intern se face în conformitate cu prevederile legale specifice;
- transportul internaţional şi tranzitul deşeurilor periculoase se realizează în conformitate cu prevederile acordurilor şi convenţiilor internaţionale la care România este parte;
- tranzitul şi exportul de deşeuri (de orice natură) se realizează în conformitate cu acordurile şi convenţiile la care România este parte şi cu legislaţia naţională specifică în domeniu;

Autorităţile administraţiei publice locale, persoanele fizice şi juridice care desfăşoară activităţi de gestionare a deşeurilor au *atribuţii şi obligaţii* în conformitate cu prevederile prezentei reglementări şi a celor specifice din domeniul gestionării deşeurilor (art. 31).

Controlul gestionării deşeurilor revine autorităţilor publice competente pentru protecţia mediului şi celorlalte autorităţi cu competenţe stabilite de legislaţia în vigoare (art. 30).

20.3.1.2. Regimul special al deşeurilor

Regimul special al deşeurilor este stabilit prin Legea nr. 211/2011[566].

Obiectul prezentei reglementări îl constituie stabilirea măsurilor necesare pentru protecţia mediului şi a sănătăţii populaţiei, prin prevenirea sau reducerea efectelor adverse determinate de generarea şi gestionarea deşeurilor şi prin reducerea efectelor generale ale folosirii resurselor şi creşterea eficienţei folosirii acestora (art. 1).

Nu se aplică[567]:

- efluenţilor gazoşi emişi în atmosferă şi dioxidul de carbon captat şi transportat în scopul stocării geologice şi stocat geologic (potrivit prevederilor Directivei 2009/31/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind stocarea geologică a dioxidului de carbon şi de modificare a Directivei 85/337/CEE a Consiliului, precum şi a directivelor 2000/60/CE, 2001/80/CE, 2004/35/CE, 2006/12/CE, 2008/1/CE şi a Regulamentului (CE) nr. 1.013/2006 ale Parlamentului European şi ale Consiliului sau excluşi din domeniul de aplicare a respectivei directive [potrivit prevederilor art. 2 alin. (2) din aceasta];
- solurilor (*in situ*), inclusiv solurile contaminate neexcavate şi clădiri legate permanent de sol;
- solurilor necontaminate şi altor materiale geologice naturale excavate în timpul activităţilor de construcţie (în cazul în care este cert că respectivul material va fi utilizat pentru construcţii în starea sa naturală şi pe locul de unde a fost excavat);
- deşeurilor radioactive;

---

[564] Art. 32 alin. (1)-(3).
[565] Art. 33 şi art. 32 alin. (4).
[566] Legea nr. 211/2011 (R) publicată în M. Of. nr. 220 din 28 martie 2014.
[567] Art. 2 alin. (1).

- explozibililor declasați;
- materiilor fecale [în cazul în care acestea nu intră sub incidența alin. (2) lit. b)], paielor şi altor resturi vegetale nepericuloase provenite din agricultură sau silvicultură şi care sunt folosite în agricultură ori silvicultură sau pentru producerea de energie din biomasă prin procese ori metode care nu dăunează mediului şi nu pun în pericol sănătatea populației.

În ce priveşte *răspunderea extinsă a producătorului*, se prevede că autoritatea publică centrală pentru protecția mediului promovează/propune (în vederea prevenirii, reutilizării, reciclării şi a altor tipuri de valorificare a deşeurilor) măsuri cu caracter legislativ ori nelegislativ prin care producătorul produsului, persoana fizică autorizată sau persoana juridică ce, cu titlu profesional, proiectează, produce, prelucrează, tratează, vinde ori importă produse este supus unui regim de răspundere extinsă a producătorului [art. 12 alin. (1)]; aceste măsuri includ (fără a se limita la) următoarele[568]:

- încurajarea proiectării de produse care să aibă un efect redus asupra mediului şi care să genereze o cantitate scăzută de deşeuri în timpul producerii şi al utilizării ulterioare şi asigurarea valorificării şi eliminării produselor care au devenit deşeuri [în conformitate cu prevederile art. 4 alin. (1)-(3) şi ale art. 20];
- încurajarea producție dezvoltării şi comercializării de produse cu utilizări multiple, durabile din punct de vedere tehnic şi care, după ce devin deşeuri, pot fi valorificate în mod corespunzător, în condiții de siguranță pentru mediul înconjurător şi sănătatea populației;
- acceptarea produselor returnate şi a deşeurilor rezultate după ce produsele nu mai sunt folosite şi asigurarea gestionării ulterioare a acestora fără a crea prejudicii asupra mediului sau sănătății populației, precum şi asumarea răspunderii financiare;
- punerea la dispoziția publicului a informațiilor disponibile cu privire la caracterul reutilizabil şi reciclabil al produselor.

În ce priveşte *valorificarea* deşeurilor, se prevede că:

- următoarele obligații în sarcina producătorii de deşeuri şi deținătorii de deşeuri[569]:
  - valorificarea deşeurilor [cu respectarea prevederilor art. 4 alin. (1)-(3) şi art. 20].
  - colectarea separată (pentru respectarea prevederilor art. 13 şi în vederea facilitării şi îmbunătățirii valorificării), în cazul în care acest lucru este posibil din punct de vedere tehnic, economic şi al protecției mediului şi nu se amestecă cu alte deşeuri sau materiale cu proprietăți diferite;
- obligația operatorilor economici care colectează şi transportă deşeuri, de a asigura colectarea separată a acestora şi de a nu amesteca aceste deşeuri [art. 14 alin. (2)].
- următoarele obligații în sarcina unităților şi întreprinderilor care valorifică deşeurile[570]:
  - să dețină spații special amenajate pentru stocarea deşeurilor în condiții care să garanteze reducerea riscului pentru sănătatea umană şi deteriorării calității mediului;

[568] Art. 12 alin. (2).
[569] Art. 13 şi 14 alin. (1).
[570] Art. 15 alin. (1).

- să evite formarea de stocuri de deşeuri care urmează să fie valorificate, precum şi de produse rezultate în urma valorificării care ar putea genera fenomene de poluare a mediului sau care să prezinte riscuri asupra sănătăţii populaţiei;
- să adopte cele mai bune tehnici disponibile în domeniul valorificării deşeurilor, în momentul achiziţiei.

În ce priveşte *reutilizarea şi reciclarea* deşeurilor, se prevede că:

- autorităţile administraţiei publice centrale cu atribuţii în domeniul protecţiei mediului adoptă/propun măsuri adecvate pentru promovarea reutilizării produselor şi activităţilor de pregătire a acestora pentru reutilizare în special prin[571]:
  - stimularea realizării unor reţele pentru repararea şi reutilizarea produselor;
  - utilizarea instrumentelor economice;
  - introducerea unor criterii referitoare la achiziţiile publice;
  - stabilirea de obiective cantitative sau alte măsuri;
- autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului:
  - promovează reciclarea de înaltă calitate prin aplicarea colectării separate a deşeurilor (în măsura în care este fezabilă din punct de vedere tehnic, economic şi de mediu şi se conformează cu standardele de calitate în sectorul de reciclare respectiv) prin acte normative care se supun aprobării Guvernului [art. 16 alin. (2)];
  - consemnează [în raportul prevăzut la art. 48 alin. (3)] stadiul îndeplinirii obiectivelor prevăzute la art. 17 alin. (2) iar în cazul neîndeplinirii acestora, se includ (în raport) motivele eşecului respectiv şi măsurile pe care toţi factorii implicaţi intenţionează să le ia în vederea îndeplinirii obiectivelor respective (art. 18);
- autorităţile administraţiei publice locale au obligaţia ca (începând cu anul 2012) să asigure colectarea separată pentru cel puţin următoarele tipuri de deşeuri: hârtie, metal, plastic şi sticlă [art. 17 alin. (1)];
- producătorii de deşeuri şi autorităţile administraţiei publice locale sunt obligaţi să atingă (până la 31 decembrie 2020) un nivel de pregătire pentru reutilizare şi reciclare de minimum 50% din masa totală, cel puţin pentru deşeurile de hârtie, metal, plastic şi sticlă provenind din deşeurile menajere sau (după caz) din alte surse, în măsura în care aceste fluxuri de deşeuri sunt similare deşeurilor care provin gospodării [art. 17 alin. (2)];
- titularii pe numele cărora au fost emise autorizaţii de construcţie şi/sau desfiinţări au obligaţia să gestioneze deşeurile din construcţii şi desfiinţări astfel încât să atingă progresiv (până la 31 decembrie 2020, potrivit anexei nr. 6), un nivel de pregătire pentru reutilizare, reciclare şi alte operaţiuni de valorificare materială (inclusiv operaţiuni de umplere, rambleiere care utilizează deşeuri pentru a înlocui alte materiale), de minimum 70% din masa cantităţilor de deşeuri nepericuloase provenite din activităţi de construcţie şi desfiinţări (cu excepţia materialelor geologice naturale definite la categoria 17 05 04 din anexa la Decizia Comisiei 2014/955/UE) [art. 17 alin. (3)].

În ce priveşte *eliminarea* deşeurilor, se prevede:

[571] Art. 16 alin. (1).

- interzicerea (la nivel de principiu) abandonării deşeurilor sau eliminării acestora în afara spaţiilor autorizate în acest scop [art. 19 alin. (3) şi (4)];
- obligaţia producătorilor şi deţinătorilor de deşeuri de a supune deşeurile care nu au fost valorificate unei operaţiuni de eliminare în condiţii de siguranţă (care îndeplineşte cerinţele art. 20) [art. 19 alin. (1)];
- următoarele obligaţii în sarcina operatorilor economici autorizaţi (din punctul de vedere al protecţiei mediului) pentru activitatea de eliminare a deşeurilor[572]:
  - să asigure eliminarea în totalitate a deşeurilor care le sunt încredinţate;
  - să folosească cele mai bune tehnici disponibile şi care nu implică costuri excesive pentru eliminarea deşeurilor;
  - să amplaseze şi să amenajeze instalaţia de eliminare a deşeurilor într-un spaţiu şi în condiţii stabilite de autorităţile teritoriale pentru protecţia mediului competente;
  - să introducă în instalaţia de eliminare numai deşeurile menţionate în autorizaţia emisă de autorităţile competente şi să respecte tehnologia de eliminare aprobată de acestea.

În ce priveşte *gestionarea deşeurilor*, se stipulează

- necesitatea realizării fără a pune în pericol sănătatea umană şi fără a dăuna mediului, în special[573]:
  - fără a genera riscuri pentru aer, apă, sol, faună sau floră;
  - fără a crea disconfort din cauza zgomotului sau a mirosurilor;
  - fără a afecta negativ peisajul sau zonele de interes special.
- suportarea costurilor operaţiunilor de gestionare a deşeurilor (în conformitate cu principiul „poluatorul plăteşte") de către producătorul de deşeuri sau (după caz) de deţinătorul actual ori anterior al deşeurilor [art. 21 alin. (1)];
- obligaţii în sarcina[574]:
  - producătorului sau (după caz) a oricărui deţinător de deşeuri, de a efectua operaţiunile de tratare [în conformitate cu prevederile art. 4 alin. (1)-(3) şi art. 20] sau de a transfera aceste operaţiuni unui operator economic autorizat care desfăşoară activităţi de tratare a deşeurilor sau unui operator public ori privat de colectare a deşeurilor [în conformitate cu prevederile art. 4 alin. (1)-(3) şi art. 20];
  - operatorilor economici care efectuează operaţii de colectare şi transport de deşeuri au obligaţia să livreze şi să transporte deşeurile numai la instalaţii autorizate pentru efectuarea operaţiunilor de tratare (cu respectarea prevederilor art. 20);
  - deţinătorilor/producătorilor de deşeuri persoane juridice, comercianţilor, precum şi operatorilor economici [prevăzuţi la alin. (2)], de a desemna o persoană din rândul angajaţilor proprii care să urmărească şi să asigure îndeplinirea obligaţiilor prevăzute de prezenta lege sau să delege această obligaţie unei terţe persoane.

---

[572] Art. 19 alin. (2).
[573] Art. 20.
[574] Art. 22 alin. (1)-(3).

20.3.2. Reglementări internaționale în materie

20.3.2.1. Convenția privind controlul transportului peste frontieră al deșeurilor periculoase și al eliminării acestora

Convenția privind controlul transportului peste frontieră al deșeurilor periculoase și al eliminării acestora a fost adoptată la Basel, în anul 1989[575]. Este structurată în preambul, 29 articole, 9 anexe[576].

În *Preambul* se afirmă „Părțile la prezenta convenție ... ținând seama de amenințarea crescândă pentru sănătate și mediu a producerii și complexității tot mai mari, precum și a transportului în afara frontierelor al deșeurilor periculoase și de altă natură ... convinse că statele trebuie să ia măsurile necesare pentru ca gospodărirea reziduurilor, inclusiv transportul și eliminarea lor să fie în concordanță cu protecția sănătății și a mediului indiferent de locul evacuării lor ... convinse că transportul reziduurilor în afara frontierelor trebuie permis numai când transportul și eliminarea finală prezintă siguranță din punct de vedere ecologic ... au convenit ...".

Domeniul de aplicare[577]:

- deșeuri[578] transportate în afara frontierelor considerate *„deșeuri periculoase"*;
  - deșeurile din categoriile trecute la anexa I dacă nu posedă nicio caracteristică indicată în anexa III;
  - deșeurile care nu sunt incluse în paragraful (a) dar sunt considerate periculoase de către legislația internă a țării importatoare, exportatoare sau de tranzit;
- *„alte deșeuri"*, respectiv deșeurile aparținând categoriilor din anexa II care fac obiectul transportului peste frontiere.

Sunt *excluse*:

- deșeurile radioactive, care sunt supuse altor sisteme de control internațional, inclusiv instrumente internaționale care se aplică substanțelor radioactive;
- deșeuri generate de funcționarea normală a navelor, a căror evacuare formează obiectul altor instrumente internaționale.

Obligații generale stipulate în sarcina părților:

- vor *interzice sau nu vor permite exportul* de deșeuri periculoase sau alte reziduuri către părțile care au interzis importul unor astfel de deșeuri când vor fi notificate sau dacă statul importator nu își va da consimțământul în scris pentru importul acestor deșeuri (în cazul în care statul importator nu a interzis în mod expres importul acestor deșeuri); părțile, exercitându-și drepturile lor de a interzice importul de deșeuri periculoase sau alte deșeuri, în scopul eliminării lor, vor informa celelalte părți [art. 4 alin. (1) lit. a)-c)];
- va *adopta măsurile necesare*[579] pentru a:

---

[575] România a aderat prin Legea nr. 6/1991 publicată în M. Of. nr. 18 din 26 ianuarie 1991.

[576] Anexa VII a fost introdusă prin Amendamentul adoptat prin Decizia III/1 la cea de a 3-a Reuniune a Conferinței părților Convenției de la Basel (Geneva 18-22.09.1995) iar anexele VIII și IX au fost introduse prin Amendamentul adoptat prin Decizia IV/9 la cea de a 4-a Reuniune a Conferinței părților Convenției de la Basel (Kuching, Malaysia 23-27.02.1998), acceptate de România prin Legea nr. 265/2002 publicată în M. Of. nr. 352 din 27 mai 2002.

[577] Art. 1.

[578] Prin *deșeuri* se înțelege substanțele sau obiectele care sunt eliminate sau urmează a fi eliminate sau este necesar să fie eliminate în conformitate cu legislația națională [art. 2 alin. (1)].

[579] Art. 4 alin. (2).

- asigura că producerea de deşeuri periculoase sau de alte reziduuri este redusă la minimum, luând în considerare implicaţiile sociale, tehnologice şi economice;
- asigura punerea în funcţiune a unor instalaţii adecvate de eliminare care vor trebui să fie situate (în măsura posibilă) în interiorul ţării, în scopul eliminării ecologice raţionale a deşeurilor periculoase sau a altor reziduuri;
- asigura că persoanele implicate în administrarea deşeurilor periculoase vor lua măsurile necesare pentru a preveni creşterea poluării ce ar rezulta dintr-o astfel de gospodărire şi, dacă o astfel de poluare are loc, să reducă la minimum consecinţele pentru sănătatea omului şi mediului;
- asigura că transportul peste frontiere al deşeurilor periculoase şi altor reziduuri să fie redus la un minimum comparabil cu gestionarea eficace şi după metode ecologic raţionale şi că acesta să fie efectuat astfel încât sănătatea omului şi mediul să fie protejate împotriva efectelor nocive ce ar putea rezulta;
- nu admite exportul de deşeuri periculoase sau de alte reziduuri către state sau grupuri de state care aparţin unor organizaţii de integrare economică şi/sau politică, care sunt părţi, în special ţări în curs de dezvoltare, care au interzis prin legislaţia lor orice import, sau dacă există motive să se creadă că deşeurile în cauză nu vor fi gospodărite în mod raţional din punct de vedere ecologic, în concordanţă cu criteriile ce vor fi adoptate de către părţi la prima reuniune;
- solicita ca informaţiile asupra transporturilor peste frontiere de deşeuri periculoase sau alte reziduuri preconizate, vor ajunge la statele interesate (în conformitate cu anexa VA), pentru ca acestea să poată evalua consecinţele probabile asupra sănătăţii omului şi a mediului a acestor transporturi;
- preveni importurile de deşeuri periculoase sau de alte reziduuri dacă există motivul să se creadă că deşeurile în cauză nu vor fi gospodărite conform unor metode ecologice raţionale;
- coopera cu celelalte părţi şi organizaţii interesate (direct sau prin secretariat) în special în difuzarea de informaţii asupra transportului peste frontiere de deşeuri periculoase sau de alte reziduuri, pentru a îmbunătăţii gospodărirea ecologică raţională a unor astfel de deşeuri şi pentru a preveni traficul ilicit;

▪ *în plus*[580], fiecare parte:
- va interzice tuturor persoanelor din jurisdicţia sa naţională să transporte sau să elimine deşeuri periculoase fără autorizaţie sau fără a fi abilitată pentru o astfel de operaţie;
- va cere ca toate deşeurile periculoase care urmează a fi ambalate, etichetate şi transportate conform regulilor unanim acceptate şi recunoscute în materie, urmărind ca practicile pertinente pe plan internaţional să fie respectate în mod corespunzător;
- va cere ca deşeurile periculoase să fie însoţite de un document de transport din punctul în care începe transportul peste frontieră până în punctul de eliminare finală.

Transportul peste frontieră între părţi

▪ statul exportator va informa sau va cere ca producătorul sau firma exportatoare să informeze în scris (prin intermediul autorităţii competente a statului exportator) autorităţile competente ale statelor prin care deşeurile periculoase urmează a fi

[580] Art. 7.

transportate; aceste notificări vor conține declarațiile și informațiile specificate în anexa VA (redactate într-o limbă acceptabilă statului importator) fiind necesară trimiterea unei singure notificări fiecărui stat implicat [art. 6 alin. (1)];

- statul importator va răspunde, în scris, acceptând transportul cu sau fără condiții, refuzând permisiunea pentru transport sau cerând informații suplimentare; o copie a răspunsului final va fi transmisă autorităților competente din statele interesate care sunt părți la convenție [art. 6 alin. (2)];
- statul exportator nu va autoriza începerea transportului peste frontiere când nu a primit conformarea scrisă că:
  - exportatorul a primit consimțământul scris al statului importator;
  - exportatorul a primit din partea statului importator confirmarea existenței unui contract între exportator și eliminator, specificând eliminarea ecologică rațională a deșeurilor.

Se instituie *obligația de reimportare* când un transport de deșeuri periculoase sau alte reziduuri (asupra cărora statele au căzut de acord, subiect al prevederilor respectivei convenții) nu se poate realiza în condițiile din contract, statul exportator va asigura întoarcerea reziduurilor respective în statul exportator de către exportator, dacă nu se pot găsi soluții alternative pentru evacuarea lor într-un mod care să respecte protecția mediului, în 90 de zile de la data când statul importator a informat statul exportator și secretariatul sau o altă perioadă asupra cărora statele au căzut de acord; statul exportator și orice parte de tranzit nu se vor opune, nu vor împiedica sau preveni întoarcerea acestor deșeuri în statul exportator (art. 8)

După intrarea în vigoare (05.05.1992) s-au adoptat:

- *Amendamentul adoptat prin Decizia III/1 la cea de-a 3-a Reuniune a Conferinței părților Convenției de la Basel* (Geneva 18-22.09.1995)[581];
- *Amendamentul* (privind controlul transportului peste frontiere al deșeurilor periculoase și al eliminării acestora) *adoptat prin Decizia IV/9 la cea de-a 4-a Reuniune a Conferinței părților Convenției de la Basel* (Kuching, Malaysia 23-27.02.1998)[582];
- ***Protocolul de la Basel**, asupra răspunderii și compensării pentru daune rezultate din trecerea peste frontiere a deșeurilor periculoase și al eliminării lor* (Basel 10.12.1999).

21. ÎNGRĂȘĂMINTELE CHIMICE ȘI PRODUSELE DE UZ FITOSANITAR

21.1. Considerații generale

Mecanizarea și chimizarea agriculturii (o „adevărată" revoluție) au condus la creșterea productivității terenurilor cultivate (cu titlu de exemplu: pentru cereale, de la

[581] Acceptat de România prin Legea nr. 265/2002 publicată în M. Of. nr. 352 din 27 mai 2002.
[582] *Ibidem.*

1,06 t/ha, în anul 1950, la 2,75 t/ha, în anul 2000)[583], productivitate care a fost „provocată" (în principal) de câteva elemente cheie: irigarea, ameliorarea soiurilor, utilizarea îngrăşămintelor chimice şi pesticidelor, ingineria genetică.

21.1.1. Clasificarea produselor de uz fitosanitar

Dintre criteriile de clasificare cunoscute, menționăm[584]:

- în funcție de *toxicitate*:
  - extrem de toxice (grupa de toxicitate I) DL_{50} 50 mg/kg corp;
  - puternic toxice (grupa de toxicitate II) DL_{50} 50-200 mg/kg corp;
  - moderat toxice (grupa de toxicitate III) DL_{50} 200-1.000 mg/kg corp;
  - cu toxicitate redusă (grupa de toxicitate IV) $DL_{50} > 10.000$ mg/kg-corp;
- în funcție de *utilizare*:
  - zoocide (insecticide, rodenticide, moluscocide, nematocide, larvacide, aficide, acaricide, ovicide) utilizate pentru combaterea dăunătorilor la animale (insecte parazite, rozătoare, moluşte, nematozi, larve, afide, păianjeni, ouă de insecte şi păianjeni);
  - fungicide şi fungistatice utilizate pentru combaterea ciupercilor parazite;
  - bactericide utilizate pentru combaterea bacteriilor;
  - virocide utilizate pentru combaterea virusilor;
  - erbicide utilizate pentru combaterea buruienilor;
  - antractante utilizate ca mijloace de ademenire;
  - repelante utilizate ca mijloace de respingere;
  - regulatori de creştere utilizați pentru stimularea sau inhibarea creşterii.

21.2. Implicațiile folosirii îngrăşămintelor chimice şi a produselor de uz fitosanitar

21.2.1. Probleme pe care le ridică îngrăşămintele chimice

Certitudinea că sărăcirea (nutrienților) solurilor nu va reduce productivitatea a fost oferită în 1847 de un chimist german, Justus von Leibig, care a demonstrat că toți nutrienții pe care planta îi preia din sol, pot fi înlocuiți sub formă minerală[585].

În aceste condiții, fertilizatorii trebuiau folosiți tocmai ca să compenseze carențele nutritive ale solului, dar după o analiză chimică a solului care să releve respectivele carențe (în elemente şi microelemente).

Odată cu trecerea de la o economie de subzistență la o economie de piață, producătorii agricoli au „forțat" productivitatea prin folosirea nefundamentată şi nerațională a fertilizatorilor (care a crescut de cca. 10 ori, de la 14 mld. t, în anul 1950, la 141 mld. t, în anul 2000) ajungându-se (în multe regiuni) la limita fiziologică de absorbție a nutrienților.

---

[583] U.S. Departament of Agriculture, *Production, Supply and Distribution*, Washington D.C., 2001.
[584] Vişan S., Angelescu A., Alpopi C., *Mediul înconjurător..., op. cit.*, p. 79, 81.
[585] A se vedea şi Topkins P., Bird C., *Secret of the Soil*, Harper & Row, New York, 1989.

Folosirea nerațională a îngrășămintelor chimice (care au ca și component de bază azotul și fosforul) ridică numeroase *probleme*:

- *modificarea circuitului bio-geo-chimic al unor elemente chimic esențiale* (azotul și fosforul, în special) prin creșterea nivelului acestor elemente în mediile respective (sol și apă, în special), creștere care (la rândul ei) cauzează: *acidifierea solurilor, carențe în microelemente, eutrofizarea* apei (îmbogățirea apelor de suprafață cu compuși ai azotului și fosforului, cauzând o dezvoltare accelerată și masivă a algelor și a vegetației subacvatice asociată cu deteriorarea echilibrului biologic și a calității apei);
- *modificări asupra vegetației*: cu titlu de exemplu: creșterea luxuriantă, scuturarea florilor, exacerbarea sensibilității, colorația neuniformă și timpurie a fructelor, întârzierea maturării acestora (fructelor), scurtarea perioadei apte pentru conservare precum și favorizarea dezvoltării unor specii (buruieni) cu creștere rapidă;
- *afectarea sănătății animalelor și oamenilor* prin ingerarea respectivelor substanțe (nitrații, în special); cu titlu de exemplu: nitrații pătrunși în organism se combină cu hemoglobina formând un compus stabil, methemoglobina, care nu mai îndeplinește funcția de oxigenare a organismului (prin combinarea oxigenului cu hemoglobina la nivelul plămânilor) generând unele simptome specifice anemiilor și chiar decesul (în cazul ingerării unei doze ridicate de către organismele tinere)[586].

21.2.2. Probleme pe care le ridică produsele de uz fitosanitar[587]

La aproape un secol (1939) după ce chimistul german von Leibig a demonstrat posibilitatea remedierii (chimice) carențelor nutritive ale solului, un chimist elvețian, Paul Müller, descoperă DDT (diclor-difenil-triclor-etan), primind Premiul Nobel pentru medicină (1944).

DDT-ul a fost considerat (inițial) un miracol, fiind utilizat pentru combaterea dăunătorilor, dar și în combaterea unor boli transmise prin diverși vectori (cu titlu de exemplu: în India, incidența malariei s-a redus de la 100 mil. cazuri/an, la 50.000 cazuri/an, după 1961).

Producătorii agricoli, care începuseră (deja) să îmbunătățească productivitatea terenurilor prin folosirea îngrășămintelor, după descoperirea DDT-ului s-au bazat

---

[586] A se vedea și Bran F., *Ecologie generală și protecția mediului*, Ed. A.S.E., București, 2001, p. 251.

[587] *Produs de uz fitosanitar*: orice produs din categoria celor definite la pct. 2 și 3 (a anexei 1 OG nr. 4/1995 publicată în M. Of. nr. 18 din 30 ianuarie 1995):

(2) *pesticid*: orice substanță chimică sau combinație de substanțe chimice cunoscute sub denumirile generice de bactericide, fungicide, insecticide, acaricide, nematocide, raticide, erbicide și altele asemenea, care se utilizează în agricultură și în silvicultură pentru tratamente fitosanitare ce vizează prevenirea și combaterea bolilor, dăunătorilor și buruienilor în culturile agricole, în plantațiile pomicole și viticole, în păduri, pășuni și fânețe, precum și pentru tratarea materialului semincer, pentru dezinfecția, dezinsecția și deratizarea spațiilor de depozitare a produselor agricole;

(3) *alte produse de uz fitosanitar*: produse ce se utilizează ca regulatori de creștere și fructificare a plantelor, produse pentru tratarea pre și postrecoltă a fructelor în scopul prevenirii deteriorării acestora pe timpul transportului sau la depozitării; adjuvanți la utilizarea pesticidelor; produsele cu efect atractant (capcane feromonale, fago și chromoatractive) și repelent; biopreparatele pe bază de microorganisme, virusuri și cele pe bază de insecte entomofage, precum și alte asemenea mijloace care au ca scop creșterea vigorii și rezistenței, tratarea bolilor neparazitare, reglarea dezvoltării și fructificării plantelor, ameliorarea stării lor fitosanitare și a recoltelor.

aproape exclusiv pe produse chimice pentru a diminua pierderile de recoltă (care se ridicau la cca. 48% din producția de cereale), pierderi datorate dăunătorilor (bacterii, viruși, fungi, buruieni, insecte, păsări, mamifere)[588].

Folosirea nerațională a pesticidelor ridică numeroase *probleme*:

- *perturbarea lanțurilor trofice* (în cazul pesticidelor cu spectru larg, în special) prin distrugerea și a acelor insecte, prădători, etc. care (natural) asigurau controlul (potențial) dăunătorilor precum și distrugerea acelor insecte care au un rol important în polenizare; cu titlu de exemplu: în California, o specie de păianjen („mites"), un dăunător minor al cerealelor (înainte de folosirea pesticidelor), produce de două ori mai multe pagube în comparație cu orice alt dăunător din aceeași specie iar controlul lui implică cheltuieli de cinci ori mai mari comparativ cu cheltuielile necesare în urmă cu 25 ani; de asemenea, în S.U.A., în fiecare an sunt afectate/distruse cca. 400.000 colonii albine;
- *creșterea rezistenței genetice a dăunătorilor* (efect neanticipat), datorită faptului că o mică parte (cca. 5%) din populația de prădători (insecte) pot avea enzime care neutralizează substanța activă din pesticidul aplicat (care distruge ceilalți membrii). Dăunătorii rezistenți genetic rămași (care, inițial provocau pagube minore) se reproduc, formând o populație care produce pagube majore. Ca să combată dăunătorii rezistenți genetic, producătorii cresc dozele și numărul aplicărilor (respectivelor substanțe), procesul repetându-se; cu titlu de exemplu: un studiu al F.A.O. a relevat că peste 500 specii dăunători și 100 specii vectori ai unor maladii au dobândit rezistență genetică la aproape toate pesticidele utilizate în prezent[589];
- *migrarea în lanțul trofic și bioacumularea*; cu titlu de exemplu: DDT prezent în apă (0,000003 ppm) → plancton (0,04 ppm) → nevertebrate (0,5 ppm) → pești (2 ppm) → păsări (25 ppm) –, (în final) ajungând și la om (75.000-150.000 ppm)[590];
- *afectarea sănătății* (animalelor și oamenilor) prin anihilarea sistemului imunitar, perturbarea sistemului endocrin, malformații congenitale etc.

21.3. Regimul îngrășămintelor chimice și al produselor de uz fitosanitar

21.3.1. Reglementări interne în materie

21.3.1.1. Regimul general al îngrășămintelor chimice și al produselor de uz fitosanitar

Regimul general al îngrășămintelor chimice și al produselor de uz fitosanitar este stabilit prin reglementarea cadru privind protecția mediului (OUG nr. 195/2005)[591], în cap. V.

Îngrășămintele chimice și produsele de protecție a plantelor sunt supuse unui regim

[588] A se vedea și Chiras D., *Environmental Science..., op. cit.*, p. 432.
[589] A se vedea și Șerbănescu D., *Mediu înconjurător al Terrei, încotro?*, Ed. Verus, București, 2002, p. 72.
[590] Chiras D., *Environmental Science..., op. cit.*, p. 329.
[591] OUG nr. 195/2005 publicată în M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005.

special de reglementare stabilit prin legislație specifică în domeniul chimicalelor (art. 34).

Obligații stipulate în sarcina

- Autorităților publice centrale competente conform legislației specifice din domeniul chimicalelor (în colaborare cu autoritatea publică centrală pentru protecția mediului)[592]:
  - să reglementeze regimul îngrășămintelor chimice și al produselor de protecție a plantelor;
  - să organizeze (la nivel teritorial) rețeaua de laboratoare pentru controlul calității îngrășămintelor chimice și al produselor de protecție a plantelor;
  - să verifice, prin rețeaua de laboratoare, concentrațiile reziduurilor de produse de protecție a plantelor în sol, recolte, furaje, produse agroalimentare vegetale și animale;
- *autorității publice centrale pentru protecția mediului* (împreună cu autoritățile publice centrale pentru agricultură, silvicultură, sănătate și cele din domeniul transporturilor sau serviciile descentralizate ale acestora, după caz) să supravegheze și să controleze aplicarea reglementărilor privind îngrășămintele chimice și produsele de protecție a plantelor, astfel încât să se evite poluarea mediului de către acestea (art. 37);
- *persoanele juridice* interesate în fabricarea și/sau plasarea pe piață a produselor de protecția plantelor și îngrășămintelor chimice au obligația să solicite și să obțină, în cazul în care legislația specifică prevede aceasta, avizul de mediu pentru produse de protecție a plantelor, respectiv pentru autorizarea îngrășămintelor chimice, în vederea producerii, comercializării și utilizării acestora în agricultură și silvicultură [art. 38 alin. (2)];
- *persoanelor juridice* care produc, stochează, comercializează și/sau utilizează îngrășăminte chimice și produse de protecție a plantelor[593]:
  - să producă, stocheze, comercializeze și să utilizeze produse de protecția plantelor numai cu respectarea prevederilor legale în vigoare;
  - să nu folosească îngrășămintele chimice și produsele de protecție a plantelor în zonele sau pe suprafețele unde sunt instituite măsuri speciale de protecție;
  - să administreze produse de protecție a plantelor cu mijloace aviatice, numai cu avizul autorităților competente pentru protecția mediului, autorităților competente în domeniul sanitar și al comisiilor județene de bază meliferă și stupărit pastoral, potrivit reglementărilor în vigoare, după o prealabilă înștiințare prin mass-media;
  - să aplice, în perioada înfloririi plantelor a căror polenizare se face prin insecte, numai acele tratamente cu produse de protecție a plantelor care sunt selective față de insectele polenizatoare;
  - să livreze, să manipuleze, să transporte și să comercializeze îngrășămintele chimice și produsele de protecție a plantelor ambalate cu inscripții de identificare, avertizare, prescripții de siguranță și folosire, în condiții în care să nu provoace contaminarea mijloacelor de transport și/sau a mediului, după caz;
  - să stocheze temporar îngrășămintele chimice și produsele de protecție a plantelor numai ambalate și în locuri protejate, bine aerisite;

[592] Art. 36.
[593] Art. 38 alin. (1).

- *persoanelor fizice*[594]:
  - să nu folosească îngrăşămintele chimice şi produsele de protecţie a plantelor în zonele sau pe suprafeţele unde sunt instituite măsuri speciale de protecţie;
  - să administreze produse de protecţie a plantelor cu mijloace aviatice, numai cu avizul autorităţilor competente pentru protecţia mediului, autorităţilor competente în domeniul sanitar şi al comisiilor judeţene de bază meliferă şi stupărit pastoral, potrivit reglementărilor în vigoare, după o prealabilă înştiinţare prin mass-media;
  - să aplice, în perioada înfloririi plantelor a căror polenizare se face prin insecte, numai acele tratamente cu produse de protecţie a plantelor care sunt selective faţă de insectele polenizatoare;
  - să livreze, să manipuleze, să transporte şi să comercializeze îngrăşămintele chimice şi produsele de protecţie a plantelor ambalate cu inscripţii de identificare, avertizare, prescripţii de siguranţă şi folosire, în condiţii în care să nu provoace contaminarea mijloacelor de transport şi/sau a mediului, după caz;
  - să stocheze temporar îngrăşămintele chimice şi produsele de protecţie a plantelor numai ambalate şi în locuri protejate, bine aerisite.

21.3.1.2. Planul de acţiune pentru protecţia apelor împotriva poluării cu nitraţi proveniţi din surse agricole

Planul de acţiune pentru protecţia apelor împotriva poluării cu nitraţi proveniţi din surse agricole a fost aprobat prin HG nr. 964/2000[595] (planul de acţiune este prevăzut în anexa 1).

Obiectivele prezentei reglementări[596]:

- reducerea poluării apelor, cauzată de nitraţii proveniţi din surse agricole;
- prevenirea poluării cu nitraţi;
- raţionalizarea şi optimizarea utilizării îngrăşămintelor chimice şi organice ce conţin compuşi ai azotului;

În scopul stabilirii şi/sau revizuirii şi al completării listei cuprinzând zonele vulnerabile, Ministerul Apelor, Pădurilor şi Protecţiei Mediului *va solicita factorilor abilitaţi prezentarea* (în termen de un an de la data intrării în vigoare a respectivului plan de acţiune şi periodic, o dată la 4 ani) *a unor rapoarte*[597] privind rezultatele acţiunilor de:

- supraveghere a concentraţiei azotaţilor în apele dulci, care (supraveghere) se realizează pe parcursul unui an, cel puţin o dată pe lună sau mai des în timpul perioadelor ploioase şi de inundaţii, în secţiunile de control pentru apele de suprafaţă, şi la intervale regulate, în secţiunile de control reprezentative pentru acvifere [în secţiunile de control în care concentraţia de nitraţi din toate probele anterioare s-a situat sub 25 mg/l şi niciun factor nou de creştere probabilă a conţinutului de nitraţi nu a apărut, programul de supraveghere prevăzut la alin. (1) lit. a) se va realiza o dată la 8 ani] [art. 4 alin. (2)];

[594] Art. 38 alin. (3).
[595] HG nr. 964/2000 publicată în M. Of. nr. 526 din 25 octombrie 2000.
[596] Art. 1.
[597] Art. 4 alin. (1).

- verificare, o dată la 4 ani, a stării de eutrofizare a apelor dulci şi a apelor din zona costieră.

Atribuţiile Comisiei pentru aplicarea planului de acţiune [înfiinţată prin art. 2 alin. (1)]:

- *va elabora*[598] (în scopul asigurării, pentru toate categoriile de ape, unui nivel general de protecţie împotriva poluării, în termen de un an de la data intrării în vigoare a respectivului plan de acţiune):
  - un *cod al bunelor practici agricole* pentru uzul fermierilor (pe baza conţinutului-cadru prevăzut în anexa nr. 3) ce va fi supus reactualizării în funcţie de progresele în domeniu şi de apariţia de noi tehnologii şi practici agricole cu impact redus asupra mediului;
  - un *program* ce va include prevederi privind instruirea şi informarea fermierilor în scopul promovării Codului bunelor practici agricole;
- *va stabili* [în scopul realizării obiectivelor prevăzute la art. 1, în termen de maximum 2 ani de la desemnarea zonelor vulnerabile conform art. 3 alin. (2) şi, respectiv, în termen de maximum un an de la modificarea sau completarea listei cuprinzând zonele vulnerabile, conform art. 3 alin. (3)] *programe de acţiune referitoare la zonele vulnerabile* [art. 6 alin. (1)], pentru ansamblul zonelor vulnerabile de pe teritoriul ţării, precum şi programe diferite pentru anumite zone vulnerabile sau pentru porţiuni din zonele vulnerabile, după caz [art. 6 alin. (2)], care vor ţine seama de[599]:
  - datele ştiinţifice şi tehnice disponibile, în principal cele referitoare la aportul de nitraţi din surse agricole şi din alte surse;
  - condiţiile de mediu din regiunile vizate;
- *va întocmi* (o dată la 4 ani) un *raport* (conţinând informaţii în conformitate cu prevederile anexei nr. 5) ce va fi înaintat Ministerului Apelor, Pădurilor şi Protecţiei Mediului şi Ministerului Agriculturii şi Alimentaţiei şi va fi publicat în cadrul Sistemului naţional de supraveghere şi control al calităţii apei [art. 8 alin. (1)]; în termen de 6 luni de la primirea raportului comisiei, Ministerul Apelor, Pădurilor şi Protecţiei Mediului şi Ministerul Agriculturii şi Alimentaţiei vor întocmi (pe baza raportului comisiei) o analiză comună cuprinzând şi propuneri adecvate de revizuire a planului de acţiune, care va fi înaintată Guvernului şi comisiilor de specialitate ale Parlamentului României [art. 8 alin. (2)].

21.3.1.3. Dispoziţii privind fabricarea, comercializarea şi utilizarea produselor de uz fitosanitar pentru combaterea bolilor, dăunătorilor şi buruienilor în agricultură şi silvicultură

Dispoziţii privind fabricarea, comercializarea şi utilizarea produselor de uz fitosanitar pentru combaterea bolilor, dăunătorilor şi buruienilor în agricultură şi silvicultură sunt cuprinse în OG nr. 4/1995[600].

Se stabileşte ca fabricarea unor produse de uz fitosanitar (în România) care nu sunt omologate pentru utilizare pe teritoriul României (fiind produse în vederea exportului) să se poate face numai în baza unei autorizaţii speciale eliberate de Ministerul Sănătăţii şi

[598] Art. 5 alin. (1).
[599] Art. 6 alin. (3).
[600] OG nr. 4/1995 publicată în M. Of. nr. 18 din 30 ianuarie 1995.

Ministerul Apelor, Pădurilor şi Protecţiei Mediului (art. 8).

În ce priveşte *utilizarea produselor de uz fitosanitar*[601]:

- se poate face numai în scopurile pentru care au fost omologate şi numai în conformitate cu instrucţiunile de utilizare, cu normele şi recomandările prevăzute în tehnologiile aprobate de Ministerul Agriculturii şi Alimentaţiei şi de Ministerul Apelor, Pădurilor şi Protecţiei Mediului, pentru silvicultură;
- au obligaţia (în vederea protejării sănătăţii oamenilor şi a animalelor, protecţiei albinelor şi a mediului), producătorii agricoli (persoane fizice sau juridice care utilizează pe terenurile pe care le deţin produse de uz fitosanitar din grupele a III-a şi a IV-a de toxicitate) să le depoziteze, să le manipuleze şi să le utilizeze în conformitate cu instrucţiunile tehnice care le însoţesc, aprobate potrivit legii;
- pot efectua tratamente fitosanitare (la solicitarea producătorilor agricoli şi a deţinătorilor de terenuri cu vegetaţie forestieră, persoane fizice sau juridice) numai prestatorii de servicii care deţin autorizaţie pentru prestare de servicii cu produse de uz fitosanitar;
- se vor înregistra la serviciile de specialitate ale inspectoratelor judeţene de poliţie în a căror rază teritorială îşi desfăşoară activitatea (potrivit art. 15 lit. b şi d), pretatorii de servicii fitosanitare care obţin dreptul de utilizare şi a produselor din grupele I şi a II-a de toxicitate (potrivit dispoziţiilor art. 15);
- pot cumpăra şi utiliza produse din grupele I şi a II-a de toxicitate producătorii agricoli (persoane juridice) care au nevoie şi de aceste produse numai dacă solicită şi dacă obţin autorizaţia de utilizare (potrivit art. 15);
- pot fi autorizaţi să cumpere şi să utilizeze produse de uz fitosanitar din grupele I şi a II-a de toxicitate numai producătorii agricoli (persoane juridice) şi prestatorii de servicii fitosanitare (care întrunesc condiţiile prevăzute la art. 15 a);
- efectuarea tratamentelor de combatere a bolilor, dăunătorilor şi buruienilor se va face numai la avertizare, prin buletinele de avertizare emise de serviciile de prognoză şi avertizare din teritoriu sau (în lipsa acestora) prin înştiinţare făcută de specialiştii fitosanitari, inclusiv prin mass-media.

De asemenea, *se interzice*:

- publicitatea (de orice fel, prin orice mijloace) pentru utilizarea produselor de uz fitosanitar care nu sunt omologate pentru utilizare pe teritoriul României (art. 9);
- în scopul reducerii riscului de impact asupra sănătăţii oamenilor şi a animalelor, precum şi pentru protecţia albinelor şi a mediului[602]:
  - aplicarea cu mijloace avio a produselor de uz fitosanitar din grupele I şi a II-a de toxicitate în agricultură şi silvicultură;
  - aplicarea tratamentelor la plante melifere, cât şi la cele care îşi realizează polenizarea cu ajutorul albinelor, cu produse toxice pentru albine, în perioada înfloritului (unele tratamente se pot face numai în cazuri deosebite, cu aprobarea şi sub controlul inspectoratului judeţean pentru protecţia plantelor şi carantină fitosanitară, al filialei silvice şi al agenţiei judeţene pentru protecţia mediului);
  - tratamentele cu produse a căror remanenţă depăşeşte timpul de pauză stabilit pentru punerea în consum a produselor recoltate;
  - vânzarea şi punerea în consum a produselor agricole recoltate fără respec-

[601] Art. 19 şi art. 22 alin. (1).
[602] Art. 27.

tarea timpului de pauză stabilit de autoritățile competente sau cu reziduuri de produse de uz fitosanitar peste limitele maxime admise;
- efectuarea de tratamente cu produse fitosanitare interzise în zonele de protecție a apelor, de protecție sanitară și ecologică, precum și în alte zone protejate, stabilite de autoritățile competente;
- utilizarea oricărui produs fitosanitar în alte scopuri decât cele pentru care a fost omologat;
- efectuarea de tratamente cu produse ale căror reziduuri se acumulează peste limitele maxime admise în soluri, în ape, în furaje și în produsele agroalimentare.

21.3.1.4. Procedurile de stabilire a nivelurilor maxime de reziduuri de pesticide în plante și produse vegetale

Procedurile de stabilire a nivelurilor maxime de reziduuri de pesticide în plante și produse vegetale sunt stabilite prin OUG nr. 262/2000[603].

Domeniul de aplicare:
- *se aplică*[604] la plantele și produsele vegetale aflate atât în stare proaspătă, cât și uscate, prelucrate sau incluse într-un aliment complex, destinate importului, exportului sau consumului intern;
- *nu se aplică*[605] plantelor și produselor vegetale [prevăzute la art. 4 alin. (1)] dacă acestea sunt destinate:
  - fabricării unor produse, altele decât alimente sau nutrețuri pentru animale;
  - semănatului sau plantatului;

Nivelurile maxime de reziduuri de pesticide:
- *se stabilesc* prin ordin comun al ministrului agriculturii, alimentației și pădurilor și al ministrului sănătății și familiei în termen de 10 zile de la data intrării în vigoare a respectivei ordonanțe de urgență și se actualizează periodic (art. 5);
- *nu se vor aplica*[606] în cazul plantelor și produselor vegetale [prevăzute la art. 4 alin. (1)] destinate țărilor din afara Uniunii Europene, dacă acestora li se aplică un tratament fitosanitar înaintea exportului și este îndeplinită una dintre următoarele condiții:
  - țara de destinație solicită un tratament fitosanitar în scopul de a preveni introducerea de organisme dăunătoare pe teritoriul său;
  - tratamentul fitosanitar este necesar în scopul protejării produselor agricole împotriva organismelor dăunătoare, pe durata transportului către țara de destinație și a depozitării lor;
- în cazul în care *nu s-au fixat niveluri maxime* de reziduuri de pesticide[607]
  - pentru stabilirea nivelurilor maxime de reziduuri de pesticide în plante și produse vegetale uscate sau prelucrate, se iau în considerare nivelurile maxime de reziduuri de pesticide fixate pentru materiile brute și factorul de diluție și concentrație al procesului de prelucrare;
  - pentru produsele alimentare complexe din plante sau produse vegetale care

[603] OUG nr. 262/2000 publicată în M. Of. nr. 661 din 15 decembrie 2000
[604] Art. 4 alin. (1).
[605] Art. 8.
[606] Art. 4 alin. (2).
[607] Art. 6 alin. (1) și (2).

conţin un amestec de ingrediente, se iau în considerare nivelurile maxime de reziduuri de pesticide fixate pentru fiecare ingredient şi concentraţia relativă a acestora în amestec;

- în situaţiile în care *Ministerul Sănătăţii şi Familiei constată* că un nivel maxim de reziduuri de pesticide fixat pune în pericol sănătatea oamenilor sau a animalelor, acesta *informează de îndată în scris Ministerul Agriculturii, Alimentaţiei şi Pădurilor*; prin ordin comun al ministrului sănătăţii şi familiei şi al ministrului agriculturii, alimentaţiei şi pădurilor se dispune reducerea nivelului maxim de reziduuri de pesticide care pun în pericol sănătatea oamenilor şi a animalelor [art. 7 alin. (1) şi (2)].

22. ACTIVITĂŢILE NUCLEARE

22.1. Consideraţii generale

Radioactivitatea (energia emisă sub formă de radiaţii de către substanţele radioactive[608]) este (înainte de toate) un *fenomen natural* ce a existat (se presupune), în permanenţă, de la „naşterea" Universului (dacă presupunem că Universul s-a „născut").

Cert este faptul că formarea constelaţiilor, stelelor şi planetelor, însăşi viaţa (aşa cum o cunoaştem), nu ar fi fost posibilă în lipsa reacţiilor nucleare.

Atomii („cărămizile de construcţie ale universului"[609]), compuşi dintr-un nucleu şi electroni (care orbitează în jurul lui) sunt (marea majoritate) stabili; ceilalţi (în special elementele grele) sunt instabili şi se dezintegrează spontan (trecând în alte elemente).

Această transformare (*reacţia nucleară*) se realizează prin: *fisiune,* când un atom foarte mare (^{235}U sau Pl) se fragmentează în doi atomi mai mici, şi *fuziune,* când doi atomi mici (deuteriu) se unesc pentru a forma un atom mai mare (He), generând energie sub formă de căldură şi radiaţie (alfa, beta şi gama).

Se impun (înainte de alte explicaţii), unele *precizări referitoare la unităţile de măsură*:

- Becquerel (Bq)[610] (unitatea oficială desemnată pentru a măsura radioactivitatea unei probe), reprezintă numărul de dezintegrări atomice pe unitatea de timp (1Bq = 1 dezintegrare/secundă). Până în 1980 a fost utilizat ca unitate Curie[611] (Ci) (1 Ci = radioactivitatea unui gram de radiu pur); în prezent această unitate este utilizată pentru măsurarea nivelurilor ridicate de radioactivitate (1 Ci = 37 mld. Bq);
- Gray, reprezintă cantitatea de energie cedată de radiaţie în unitatea de masă a obiectului iradiat (doza absorbită) (1Gy = 1 j/kg). Gray înlocuieşte rad (1 Gy =

[608] A se vedea Collin P. H., *Dicţionar de ecologie şi mediu înconjurător*, (traducere) Ed. Universal DALSI, Bucureşti, 2001, p. 362.

[609] Comby B., *Energia nucleară şi mediul*, (traducere) Modelism Internaţional & CNI Coresi, Bucureşti, 2001, p. 193 şi urm.

[610] În 1896 Henri Becquerel descoperă radioactivitatea.

[611] În 1898 Pierre şi Marie Curie izolează două elemente radioactive noi (poloniul şi radiul).

100 rad) iar Gy/s înlocuieşte Roentgenul (folosit anterior pentru măsurarea expunerii la radiaţie);
- Sievert (Sv) reprezintă efectul radiaţiei asupra organismului; acesta înlocuieşte (parţial) o altă unitate: rem (1 Sv = 100 rem).

22.2. Implicaţiile activităţilor nucleare

22.2.1. Radioactivitatea

22.2.1.1. Surse de iradiere

Sunt cunoscute două surse principale de iradiere, şi anume:
- *naturale* (radioactivitatea medie este de 1-2 mSv/an, *respectiv* cca. 2/3 din radiaţia la care suntem expuşi):
  - *radiaţia cosmică* (inclusiv cea solară), variază în funcţie de altitudine (de la 0,5 mSv/an, la nivelul mării, la 40mSv/an, la o altitudine de 12.000 m); cu titlu de exemplu: într-o săptămână într-o staţiune montană la o altitudine de 2000 m. se „încasează" o doză suplimentară de 30 microSv;
  - *radiaţia telurică*, variază în funcţie de natura solului: sedimentar, granitic (de la 0,5-1 mSv/an, în Europa, până la 175 mSv/an în Brazilia şi chiar 400 mSv/an în Iran); cu titlu de exemplu: într-un week-end pe o plajă granitică se „încasează" o doză suplimentară de cca. 20 microSv;
  - *radiaţia atmosferică*, este datorată (în principal) radonului atmosferic (inhalarea acestuia), gaz radioactiv (^{222}Rd, cu timp de înjumătăţire de 3,8 zile) produs în lanţul de dezintegrare radioactivă a uraniului (^{238}U); în medie se inhalează 1,3 mSv/an;
  - *radioactivitatea alimentelor*, se datorează (în special) carbonului (^{14}C), care este prezent în toate materiile vii, şi potasiului (^{40}K), care este prezent în vegetale, animale, apă minerală etc.
  - *radioactivitatea internă a corpului uman*, deloc neglijabilă, pentru că cca. ½ din radiaţia totală la care suntem expuşi provine din dezintegrările radioactive ce au loc în propriul organism, se datorează (în special) potasiului (^{40}K), aprox. 4.000 Bq, carbonului (^{14}C), aprox. 4.000 Bq, cesiului (^{137}Cs), aprox. 40 Bq (valori care variază în funcţie de dietă) şi radonului (^{222}Rd), în medie 1,3 mSv/an) (valoare care variază în funcţie de regiune); cu titlu de exemplu: din punct de vedere al radioactivităţii este la fel de periculos să dormi cu 1 kg ^{238}U sub pernă sau cu perechea în braţe deoarece doza de iradiere este similară (cca. 10.000 Bq);
- *artificiale:*
  - *medicală* (cca. 1/3 din radiaţia la care suntem expuşi), care are ca sursă examinările radiologice medicale[612] (radiografiile pulmonare, cca. 1mSv, radiografiile dentare, cca. 0,2mSv, tomografiile, injectarea de radioizotopi în

[612] În 1895 Roetgen a descoperit radiaţiile X.

organism pentru diagnostic, 2-7 mSv) şi tratamentele medicale radioterapeutice (radioterapia pentru tratarea cancerului, 30-300 mSv);

- *nemedicală (*sub 1% din radiaţia la care suntem expuşi), care are ca sursă experienţele nucleare (depunerile radioactive efectuate în perioada 1950-1960, în special), industria energetică nucleară (într-o mică măsură, 0,003%), dar şi radiaţia emisă de aparatura de uz casnic (televizor, monitor, cuptor cu microunde, etc.); cu titlu de exemplu: prin locuirea în aproprierea unei centrale nuclearo-electrice se „încasează" o doză suplimentară de cca. 10 microSv/an, ceea ce reprezintă mai puţin decât s-ar „încasa" într-un week-end pe o plajă granitică sau într-o săptămână la munte.

22.2.1.2. Efectele iradierii

În interacţiunea radiaţiilor cu materia (indiferent dacă este vie sau nu) se realizează transfer de energie (în faza iniţială).

Diferit este *comportamentul produşilor rezultaţi* (din interacţiunea primară) care (comportament) *depinde de tipul şi energia radiaţiei* (interacţiunea unui flux de radiaţii X va fi diferită în comparaţie cu cea a unui flux de neutroni) *şi de compoziţia chimică a respectivei materii* (radiaţiile gama acţionează diferit asupra ţesutului adipos în comparaţie cu ţesutul osos). Astfel,

- *efecte biologice*[613]:
  - *efecte somatice* (apar la nivelul celulelor somatice) cauzează leziuni somatice, care (leziuni) pot fi:
    - ✓ *imediate*, pe termen scurt (zile, săptămâni, luni), care sunt (de regulă) de natură nestohastică (nealeatorii), producându-se la toţi indivizii expuşi la o cantitate mai mare de radiaţii) şi se manifestă fie la nivelul întregului corp (în cazul unei iradieri generale) fie la nivelul ţesutului respectiv (în cazul unei iradieri locale);
    - ✓ *tardive*, pe termen lung (mai mulţi ani), care sunt de natură stohastică (aleatorii), fiind imposibil de evidenţiat o relaţie cauzală directă la nivel individual (ci doar în cazul unei populaţii numeroase de indivizi supuşi la respectiva doză de radiaţii) şi se manifestă (de regulă) sub forma leucemiei sau cancerului;
  - *efecte genetice (ereditare)*, care apar la nivelul celulelor germinale (sexuale) din gonade (ovare şi testicule), se manifestă prin alterarea cromozomilor (translocaţii, apariţia de extrafragmente), ruperea unor fragmente de cromatină, alterarea codului genetic etc.;
- *efecte asupra omului*[614]:
  - *imediate*:
    - ✓ la 0,1 Sv nu s-au observat efecte asupra sănătăţii (pe termen lung) şi nici asupra fătului;
    - ✓ la 0,2 Sv nu sunt simptome sau efecte tardive la adulţi;
    - ✓ sub 700 Sv (în general) nu există simptome exterioare vizibile putând apare (totuşi) anumite modificări uşoare ale sângelui (în jurul celei de-a

[613] A se vedea şi Rojanschi V., Bran F., Diaconu G., *Protecţia şi ingineria mediului, op. cit.*, p. 233-234.
[614] A se vedea şi Comby B., *Energia nucleară..., op. cit.*, p. 213-223.

treia săptămâni după iradiere) şi anume scăderea numărului leucocitelor (care-şi revin la normal la cca. 2 luni);

- ✓ la 1 Sv apar primele simptome uşoare (disconfort, ameţeli, vomă, febră), care nu pun în pericol viaţa subiectului şi care dispar spontan chiar în absenţa tratamentului; modificări hematologice (temporare) apar la circa 20 zile după expunere şi anume scăderea numărului globulelor roşii (ce cauzează anemia) şi a globulelor albe (ce cauzează sensibilitatea la infecţii) şi care reflectă deteriorarea măduvei;
- ✓ la 2 Sv simptomele sunt evidente şi necesită spitalizare (anemie, infecţii, hemoragii) şi reflectă deteriorarea măduvei;
- ✓ la 3 Sv apar primele simptome cutanate (înroşirea, decolorarea pielii) şi căderea părului;
- ✓ la 3,5-4,5 Sv (doza letală pentru 50%, DL_{50})[615], se produce decesul a 50% din subiecţi în lipsa tratamentului;
- ✓ la 8 Sv apar manifestări respiratorii (dificultăţi respiratorii) şi intestinale (diareea), decesul este iminent (câteva săptămâni) dacă nu se realizează transplant de măduvă;
- ✓ peste 10 Sv apar manifestări neurologice (coma, confuzia mentală) decesul este inevitabil şi se produce în câteva zile sau chiar în câteva ore (în funcţie de doza primită);

- *latente*:
  - ✓ malformaţiile genetice, care pot apare dacă fătul a primit o doză unică de peste 100 mSv (sub 100 mSv fiind nul sau aproape nul), riscul crescând proporţional cu doza primită (la peste 200 mSv putându-se justifica avortul) şi stadiul sarcinii (risc maxim la trei/zece săptămâni); cu titlu de exemplu: conform studiilor întreprinse pe 50.000 copii născuţi din părinţi iradiaţi (la câţiva ani după exploziile de la Hiroshima şi Nagasaki), copiii concepuţi după explozii fiind perfect normali iar numărul cazurilor de avorturi şi malformaţii genetice nu a diferit (semnificativ) la femeile iradiate comparativ cu restul populaţiei Japoniei (neiradiate);
  - ✓ cancerul, a cărui incidenţă este de 125 cazuri suplimentare la o populaţie de 1 mil. persoane expuse la o doză de 10 mSv, riscul crescând proporţional cu doza primită; cu titlu de exemplu: la 100.000 subiecţi expuşi la o doză de 100 mSv incidenţa cazurilor de cancer este tot de 125, localizate la: sân (20%), plămân (16%), tiroidă (4%), oase (4%), sânge (16%) şi altele (40%).

22.2.1.3. Măsuri de protecţie

Dintre cele mai cunoscute măsuri de protecţie, de menţionat:

- *ecranarea*, reprezintă reducerea sau blocarea radiaţiei emise de sursele radioactive; cu titlu de exemplu: radiaţia alfa poate fi blocată cu o simplă foaie de hârtie; radiaţia beta poate fi blocată cu o foaie de aluminiu, radiaţia gama sau X este oprită de o folie de plumb sau de un strat gros de sol, oţel, beton

[615] DL_{50} - doza de radiaţie care, în absenţa tratamentului, conduce la decesul a 50% din subiecţi.

(acesta fiind motivul pentru care echipamentele medicale radiologice, care conțin surse radioactive, sunt ecranate cu plumb, în special); în acest context se poate locui lângă cel mai puternic reactor nuclear fără niciun fel de risc pentru că acesta (reactorul modern) este ecranat cu un strat gros de beton (fiind închis într-o anvelopă de beton armat cu grosimea de aproape 1 m);

- *confinarea*, reprezintă plasarea substanței radioactive într-un spațiu din care nu se poate răspândi; cu titlu de exemplu: pe de o parte, vasul reactorului realizează confinarea substanțelor radioactive folosite pentru producerea energiei electrice iar dacă acesta are pierderi anvelopa este cea care preia sarcina (cu condiția ca aceasta să existe, nu cum s-a întâmplat la Cernobîl) iar, pe de altă parte, containerele etanșate ermetic realizează confinarea deșeurilor radioactive;
- *distanța*: doza de radiații primită este invers proporțională cu pătratul distanței, cu alte cuvinte, cu cât ne aflăm mai departe de o sursă radioactivă, cu atât doza de radiații primită este mai mică; în cazul în care radioizotopii sunt împrăștiați în mediu, reducerea va fi proporțională cu pătratul sau cubul distanței în funcție de modul în care are loc diluția atmosferică (în plan orizontal sau/și în plan vertical); cu titlu de exemplu: iradierea medie a publicului după accidentul de la Cernobâl a fost de 1,00 mSv/pers. în Ungaria, 0,90 mSv/pers. în Austria, 0,61 mSv/pers. în Grecia, 0,40 mSv/pers. în Italia, 0,21 mSv/pers. în Irlanda, 0,10 mSv/pers. în Danemarca și Suedia, 0,088 mSv/pers. în Franța, 0,03 mSv/pers. în Marea Britanie, 0,01 mSv/pers. în Spania, neglijabilă în SUA, Japonia;
- *timpul*: prin definiție elementele radioactive nu sunt stabilite și se dezintegrează fiecare cu o viteză proprie; timpul de înjumătățire este timpul necesar ca activitatea unei anumite substanțe radioactive să scadă la jumătate; cu titlu de exemplu: pentru … timpul de înjumătățire este …
  - ✓ ^{222}Rn (natural): 3,8 zile;
  - ✓ ^{131}I: 8 zile;
  - ✓ ^{131}Cs: 9,7 zile;
  - ✓ ^{60}Co: 5,3 ani;
  - ✓ ^{137}Cs: 30,1 ani;
  - ✓ ^{14}C (natural): 5.730 ani;
  - ✓ ^{240}Pl: 6.550 ani;
  - ✓ ^{239}Pl: 24.110 ani;
  - ✓ ^{235}U (natural): 704 mil. ani;
  - ✓ ^{238}U (natural): 4,5 mld. ani.

Indiferent de substanța radioactivă, radioactivitatea acesteia inițială, scade la ½ după un timp de înjumătățire, la ¼ după doi timpi de înjumătățire, la ⅛ după trei timpi de înjumătățire … $^{1}/_{1024}$ după zece timpi de înjumătățire.

22.2.2. Probleme privind activitatea nucleară

22.2.2.1. Impactul asupra mediului

Cu toate că *energetica nucleară reprezintă un potențial pericol pentru public*, ea *nu constituie un pericol pentru planetă*, deoarece ecosistemele pot suporta nivele mult mai ridicate de radiație (permanente).

Anxietatea exagerată față de nuclear (nejustificată) pare să fi determinat „uitarea" istoriei radioactive a planetei, care explică marea cantitate de elemente radioactive prezente pe Pământ (practic trăim pe depunerile unei „vaste și antice" explozii nucleare), însăși viața apărând (acum cca. 4 mld. ani) în condițiile unei radioactivități cu mult mai intense.

Această anxietate își are suportul în cele două explozii ale bombelor atomice de la Hiroshima și Nagasaki, două dezastre umane care au pus capăt celui de-al doilea război mondial traumatizând întreaga opinie publică internațională și creând această asociere (în mintea publicului) a atomului cu pericolul și distrugerea.

Chiar și în prezent, omul neavizat nu face distincție între o bombă nucleară și o centrală nucleară, cu toate că (din punct de vedere tehnologic) nu au nimic în comun, cum nimic în comun nu au nici motorul alimentat cu benzină și cocteilul Molotov.

Energia nucleară este o necesitate (poate chiar un panaceu) dar trebuie exploatată în siguranță, cu mare precauție; conform faimoasei ecuații a lui Einstein („$\epsilon = mc^2$"), atomul ne fascinează datorită enormei cantități de energie conținută într-o infimă cantitate de materie (o bucățică de uraniu cât o gămălie de ac produce tot atâta energie cât o tonă de cărbune, cu respectivele consecințe).

O simplă analiză a impactului asupra mediului pentru o centrală de referință de 1.000 Mwe care funcționează 6.600 ore/an și produce 6,6 mld. kw. (în funcție de tipul de centrală și combustibilul folosit) relevă (incontestabil) *avantajele ecologice ale centralelor nucleare* (vezi tabelul); în ce privește latura economică (deloc de neglijat) statisticile relevă avantajele (tot ale) *centralelor nucleare* care (în comparație cu cele pe cărbune) *produc energie electrică la un preț mai mic*:

- cu 9% mai mic, în Belgia și Marea Britanie;
- cu 12% mai mic, în Canada;
- cu 14% mai mic, în China, Finlanda și India;
- cu 15% mai mic, în Coreea de Sud și Japonia;
- cu 22% mai mic, în Rusia;
- cu 31% mai mic, în România;
- cu 35% mai mic, în Franța.

BCU IAȘI

Impactul asupra mediului pentru o centrală de referință de 1.000 Mwe ce produce 6,6 mld. kw

centrală		atomo-electrică (radioactiv)	termo-electrică (cărbune)	termo-electrică (petrol)
consum	combustibil (t)	27	1,3 mil.	1,52 mil.
	oxigen (m^3)	0	4,2 mld.	3,4 mld.
emisii	CO_2 (m^3)	0	3 mld.	2,4 mld.
	SO_2 (t)	0	41.000	91.000
	NO_x (m^3)	0	9,6 mil.	3,1 mil.
	pulberi (t)	0	1.200	1.650
	deşeuri solide (t)	27 (reciclate 99%, confinate 3%)	250.000	neglijabile
	radioactivitate (Bq)	$4x10^{14}$	$4x10^{7}$	$4x10^{8}$

Sursă: Comby B., *Energia nucleară şi mediul*, (traducere) Modelism Internațional & CNI Coresi, Bucureşti, 2001, p. 171.

22.2.2.2. Funcționarea unei centrale atomo-electrice[616]

Fisiunea nucleară (energia eliberată în timpul reacției nucleare) stă la baza obținerii energiei electrice în centralele atomo-electrice.

Combustibilul necesar acestui proces (combustibilul nuclear) este ^{238}U (obținut în urma rafinării minereului de uraniu, minereu care este compus, în proporție de 99,3%, din ^{238}U şi în proporție de 0,7%, din ^{235}U), îmbogățit cu ^{235}U (cel puțin 3%) şi asamblat sub formă de bare.

Aceste bare (în fascicule) sunt imersate în apă (sistemul primar de răcire) şi închise într-un vas de oțel de cca. 10 m. înălțime şi 5 m. în diametru (reprezentând zona activă a reactorului).

Aici, în zona activă a reactorului, reacția nucleară generează căldură care este preluată de apa din sistemul primar de răcire. Astfel, apa fierbinte (în funcție de tipul reactorului) sub formă de abur (în cazul reactorilor tip B.W.R.) sau sub formă lichidă (în cazul reactorilor tip P.W.R.), (la rândul ei) transferă căldura unei bucle secundare ce generează aburi. Aceştia pun în mişcare o turbină iar energia mecanică astfel rezultată este transformată (de către un generator) în energie electrică.

22.2.2.3. Deşeurile radioactive

Poate *cea mai controversată problemă ridicată de activitățile nucleare* o constituie problema *gospodăririi deşeurilor radioactive*, cu toate că anual sunt generate (estimativ) cca. 1 kg/pers. deşeuri radioactive (din care, 10% puternic radioactive) față de 2,5 t/pers. deşeuri agricole şi industriale (din care, 10% sunt toxice şi stabile).

Pentru rezolvarea acestei probleme au fost propuse mai multe *soluții*:

- *expulzarea în spațiu*: tehnic posibilă (volumul mic al deşeurilor) dar costisitoare (costuri mari de lansare) şi riscantă (poate exploda racheta purtătoare);
- *stocarea în depozite special amenajate* (opțiunea S.U.A.);

[616] A se vedea şi Comby B., *Energia nucleară...*, *op. cit.*, p. 266-267.

- *reprocesarea deşeurilor şi reciclarea unei mari părţi a acestora* (opţiunea Franţei, Marii Britanii, Japoniei, etc.) constituie o soluţie costisitoare, dar ecologică (97% din deşeuri sunt recuperate); cu titlu de exemplu: Franţa dispune de un astfel de amplasament (La Hague) care reprocesează deşeuri din Franţa, Germania, Marea Britanie, Japonia, Italia, etc. şi unde, combustibilul nuclear ars este separat în: uraniu (prin procesare este transformat în azotat de uraniu, reciclat în proporţie de 96%), plutoniu (prin procesare este transformat în azotat de plutoniu, reciclat în proporţie de 1%) şi produşi de fisiune (care sunt concentraţi şi vitrificaţi, apoi depozitaţi, în proporţie de 3%);
- *depozitarea la peste 100 m. sub pământ* (pentru a stopa radiaţiile) *sau în minele de sare*, care prezintă unele avantaje: sunt geologic stabile, nu conţin apă, plasticitatea terenului produce fenomenul de „curgere" acoperind şi cele mai mici fisuri etc.

22.2.3. Cazuistică

Din cazuistica înregistrată, de amintit, cu titlu de exemplu,

- *1957* (octombrie), *Cumbria, nordul Angliei*, Windscale a fost cel mai grav dintre dezastrele nucleare cunoscute ale lumii (înainte de Cernobâl). Acesta s-a produs datorită faptului că inginerii de la respectiva uzină atomică (Windscale) au desfăşurat o operaţiune de rutină la reactorul nr. 1 (o uzină militară ce transforma ^{239}U în Pl pentru arme) lăsând reactorul să se supraîncălzească (eliberând energie ce s-a acumulat în blocul de grafit ce înconjura combustibilul nuclear). Nereuşind să răcească reactorul, cantitatea de radiaţie eliberată timp de două zile, 10 şi 11 octombrie, (cca. 376 000 curii din peste 40 de izotopi radioactivi diferiţi) a fost (probabil) de o mie de ori mai mare decât cantitatea eliberată după accidentul din 1979 de la Three Mile Island (în SUA);
- *1961* (ianuarie), *Idaho Falls, Idaho, SUA*, un reactor experimental al unei instalaţii federale, ucide trei muncitori; centrala a scăpat înalte nivele de radiaţie, dar situaţia a fost ţinută sub control;
- *1966* (octombrie), *Detroit, Michigan*, proasta funcţionare a unui sistem de răcire cu sodiu produce topirea parţială a miezului unui reactor demonstrativ; radiaţia este stăpânită;
- *1969* (ianuarie), *Lucens, Elveţia*, proasta funcţionare a sistemului de răcire a unui reactor subteran experimental provoacă eliberarea unei mari cantităţi de radiaţii într-o peşteră, care a fost închisă;
- *1971* (noiembrie), *Monticello, Minnesota*, apa de răcire (radioactivă) de la reactorul companiei Northern States Power a fost evacuată (50.000 galoane) în fluviul Misisippi, ajungând până şi în sistemul de apă potabilă al oraşului St. Paul;
- *1979* (martie), *Three Mile Island, Pensylvania, SUA*, datorită faptului că nu s-a putut asigura răcirea reactorului, au fost eliberate gaze radioactive în incintă; pentru a se evita explozia acestora (gazele) au fost evacuate (deliberat) în atmosferă, provocând poluarea acesteia; cca. 50.000 persoane şi-au părăsit (temporar) locuinţele; însuşi preşedintele (în exerciţiu) SUA, Jimmy Carter (spe-

cialist în fizică nucleară, care mai ajutase la repararea unei centrale în Canada), a fost prezent la locul accidentului; nu este cunoscut numărul victimelor;

- *1986* (aprilie), *Cernobâl, URSS*, acoperişul reactorului numărul 4 din cadrul centralei nucleare a fost smuls de fluxul exploziei provocate de creşterea excesivă a cantităţii de hidrogen, fiind urmată de emiterea în atmosferă a substanţelor radioactive la o înălţime de 1.500 m. Toate ţările din Blocul de Este, o parte a Scandinaviei, precum şi toată Europa de Vest (cu excepţia Portugaliei şi Spaniei) au fost afectate. Peste 116.000 persoane au fost reaşezate în alte locaţii (unde li s-au oferit case, locuri de muncă şi asistenţă materială), nu este cunoscut numărul victimelor; filmul evenimentelor:
  - 26 aprilie (orele 1,23 a.m.), la al patrulea generator al centralei atomoelectrice s-a înregistrat o explozie ce a produs un incendiu care a distrus reactorul iar substanţele radioactive au scăpat în atmosferă; focul a fost domolit de pompieri;
  - 27 aprilie, oraşul Pripiat era pustiu: 40.000 locuitori au fost evacuaţi;
  - mai, reactorul distrus a fost acoperit cu un strat de nisip, marmură mărunţită, plumb, dolomit şi bor; la 5 mai, nivelul radiaţiei din jurul centralei a scăzut la jumătate şi chiar la o treime, pentru ca la 13 mai emanaţiile radioactive să înceteze;
  - septembrie, a fost aşezată fundaţia viitorului „capac" al sarcofagului (un cadru de oţel de 165 t);
  - noiembrie, sarcofagul conţinând reactorul distrus a fost sigilat cu peste 6000 t. metal şi cca. 300.000 $m.^3$ beton;
- *1990* (septembrie), *Ulba, estul Kazakhstanului*, explozie (şi incendiul care a urmat acesteia) la o fabrică producătoare de materiale nucleare; a fost contaminată o suprafaţă importantă cu beriliu şi compuşi ai acestuia (substanţe cu un grad foarte mare de toxicitate); a fost afectată starea de sănătate a peste 120.000 de persoane;
- *1993* (aprilie), *Tomsk, Rusia*, explozie la reactorul nuclear Tomsk-7 (în urma căreia), un nor de gaze radioactive a fost emis în zona de vest a Siberiei; deşi prin rapoartele oficiale a fost declarată o poluare neglijabilă cu plutoniu, o suprafaţă întinsă de 120 km^2 fost contaminată.

22.3. Regimul activităţilor nucleare

22.3.1. Reglementări interne în materie

22.3.1.1. Regimul general al activităţilor nucleare

Regimul general al activităţilor nucleare este stabilit prin reglementarea cadru privind protecţia mediului (OUG nr. 195/2005)[617], în cap. VII.

[617] OUG nr. 195/2005 publicată în M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005.

Activitățile în domeniul nuclear se desfășoară în conformitate cu dispozițiile prezentei ordonanțe de urgență și a reglementărilor naționale și internaționale specifice la care România este parte (art. 45).

Acordul de mediu pentru o practică sau o activitate din domeniul nuclear se eliberează înainte de emiterea autorizației de către autoritatea competentă de autorizare, reglementare și control în domeniul nuclear (conform legislației în vigoare) iar autorizația de mediu se emite după eliberarea autorizației de către autoritatea competentă de autorizare, reglementare și control în domeniul nuclear; pentru instalațiile cu risc nuclear major (centrale nuclearoelectrice, reactoare de cercetare, uzine de fabricare a combustibilului nuclear și depozite finale de combustibil nuclear ars) acordul de mediu sau autorizația de mediu se emit prin hotărâre a Guvernului (la propunerea autorității centrale pentru protecția mediului) (art. 46).

Atribuții și obligații prevăzute în sarcina:

- *Autorități publice centrale pentru protecția mediului*[618]:
  - organizează monitorizarea radioactivității mediului pe întregul teritoriu al țării;
  - supraveghează, controlează și dispune luarea măsurilor ce se impun în domeniul activităților nucleare, pentru respectarea prevederilor legale privind protecția mediului;
  - colaborează cu organele competente în apărarea împotriva dezastrelor, protecția sănătății populației și a mediului;
- *persoanelor fizice și juridice* autorizate care desfășoară activități în domeniul nuclear[619]:
  - să evalueze, direct sau prin structuri abilitate, riscul potențial, să solicite și să obțină autorizația de mediu;
  - să aplice procedurile și să prevadă echipamentele pentru activitățile noi, care să permită realizarea nivelului rațional cel mai scăzut al dozelor de radioactivitate și al riscurilor asupra populației și mediului, și să solicite și să obțină acordul de mediu sau autorizația de mediu, după caz;
  - să aplice, prin sisteme proprii, programe de supraveghere a contaminării radioactive a mediului, care să asigure respectarea condițiilor de eliminare a substanțelor radioactive prevăzute în autorizație și menținerea dozelor de radioactivitate în limitele admise;
  - să mențină în stare de funcționare capacitatea de monitorizare a mediului local, pentru a depista orice contaminare radioactivă semnificativă care ar rezulta dintr-o eliminare accidentală de substanțe radioactive;
  - să raporteze prompt autorității competente orice creștere semnificativă a contaminării mediului și dacă aceasta se datorează sau nu activității desfășurate;
  - să verifice continuu corectitudinea presupunerilor făcute prin evaluările probabilistice privind consecințele radiologice ale eliberărilor radioactive;
  - să asigure depozitarea deșeurilor radioactive, în condiții de siguranță pentru sănătatea populației și a mediului.

[618] Art. 47 alin. (2).
[619] Art. 48.

22.3.1.2. Regimul special pentru desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare

Regimul special pentru desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare este stabilit prin Legea nr. 111/1996 (R)[620].

Obiectul prezentei reglementări îl constituie reglementarea, autorizarea şi controlul activităţilor nucleare desfăşurate în scopuri exclusiv paşnice, astfel încât să se îndeplinească cerinţele de securitate nucleară, de protecţie a personalului expus profesional, a pacientului, a mediului, a populaţiei şi a proprietăţii, cu riscuri minime în conformitate cu reglementările şi cu respectarea obligaţiilor ce decurg din acordurile şi convenţiile la care România este parte (art. 1).

Domeniu de aplicare (activităţi şi surse)[621]:

- cercetarea, proiectarea, deţinerea, amplasarea, construcţia, montajul, punerea în funcţiune, funcţionarea de probă, exploatarea, modificarea, conservarea, dezafectarea sau închiderea, importul, exportul şi transferul intracomunitar al instalaţiilor nucleare, inclusiv al celor de gospodărire a combustibilului nuclear uzat;
- proiectarea, deţinerea, amplasarea, construcţia-montajul, punerea în funcţiune, funcţionarea, conservarea şi dezafectarea instalaţiilor de minerit şi preparare a minereurilor de uraniu şi toriu şi a instalaţiilor de gospodărire a deşeurilor de la mineritul şi prepararea minereurilor de uraniu şi toriu;
- producerea, amplasarea şi construcţia, furnizarea, închirierea, transferul, manipularea, deţinerea, prelucrarea, utilizarea, tratarea, condiţionarea, depozitarea intermediară sau definitivă, dezafectarea sau închiderea, transportul, tranzitul, importul, exportul şi transferul intracomunitar al instalaţiilor radiologice, materialelor radioactive şi nucleare, inclusiv al deşeurilor radioactive;
- producerea, furnizarea şi utilizarea aparaturii de control dozimetric şi a sistemelor de detecţie a radiaţiilor ionizante, a materialelor şi dispozitivelor utilizate pentru protecţia împotriva radiaţiilor ionizante, precum şi a mijloacelor de containerizare sau de transport al materialelor radioactive, special amenajate în acest scop;
- producerea, furnizarea, închirierea, transferul, deţinerea, exportul, importul şi transferul intracomunitar al materialelor, dispozitivelor şi echipamentelor prevăzute în anexa nr. 1;
- deţinerea, transferul, importul, exportul şi transferul intracomunitar al informaţiilor nepublicate, aferente materialelor, dispozitivelor şi echipamentelor pertinente pentru proliferarea armelor nucleare şi a altor dispozitive nucleare explozive, prevăzute în anexa nr. 1;
- realizarea produselor şi serviciilor destinate instalaţiilor nucleare;
- realizarea produselor şi serviciilor destinate surselor de radiaţii, aparaturii de control dozimetric, sistemelor de detecţie a radiaţiilor ionizante, materialelor şi dispozitivelor utilizate pentru protecţia împotriva radiaţiilor ionizante;
- sursele orfane, de la detectarea acestora până la depozitarea definitivă ca deşeu radioactiv.

Competenţe: *Comisia Naţională pentru Controlul Activităţilor Nucleare* este *Autoritatea naţională competentă în domeniul nuclear*, exercită atribuţiile de reglementare, autorizare şi control [art. 4 alin. (1)], care:

---

[620] Legea nr. 111/1996 (R) publicată în M. Of. nr. 552 din 27 iunie 2006.
[621] Art. 2.

- este abilitată să emită reglementari pentru detalierea cerințelor generale de securitate nucleară, de protecție împotriva radiațiilor ionizante, de asigurare a calității, de control al neproliferării armelor nucleare, de protecție fizică, de transport al materialelor radioactive, de gestionare a deșeurilor radioactive și a combustibilului nuclear uzat, de intervenție în caz de accident nuclear, inclusiv procedurile de autorizare și control, realizare a produselor și serviciilor destinate instalațiilor nucleare, precum și orice alte reglementări necesare activității de autorizare și control în domeniul nuclear (cu excepția reglementările și atribuțiile de autorizare și control pentru care respectiva lege conține prevederi exprese de abilitare a altor ministere și organe de specialitate ale administrației publice centrale) [art. 5 alin. (1) și (4)];
- elaborează strategia și politica de reglementare, autorizare și control în domeniul securității, protecția împotriva radiațiilor nucleare, control al neproliferării armelor nucleare, protecția fizică a materialelor și instalațiilor nucleare, transportului materialelor radioactive și securității nucleare a gestionării deșeurilor radioactive și a combustibilului nuclear uzat, ca parte a Strategiei naționale de dezvoltare a domeniului nuclear, și se aprobă prin hotărâre a Guvernului [art. 5 alin. (2)];
- poate emite și reglementări, cu consultarea ministerelor și a altor factori interesați, potrivit responsabilităților specifice acestora [art. 5 alin. (3)];
- trebuie să asigure (prin reglementările emise și prin măsurile dispuse în cadrul procedurilor de autorizare și control) cadrul adecvat în care persoana fizică sau persoana juridică desfășoară, în condiții de siguranță, activități supuse prevederilor prezentei legi [art. 5 alin. (5)];
- va revizui reglementările ori de câte ori este necesar, pentru corelarea cu standardele internaționale și cu convențiile internaționale ratificate din domeniu la care România este parte, și va dispune măsurile necesare pentru aplicarea acestora, ținând cont de experiența în activitate, de informațiile obținute în urma procesului decizional și de evoluțiile tehnologice ale activităților de cercetare relevante [art. 5 alin. (6)];
- elaborează Regulamentul de taxe și tarife pentru autorizarea și controlul activităților nucleare, ori de câte ori este necesar, cu avizul Ministerului Finanțelor Publice și al Ministerului Economiei și Comerțului, care se aprobă prin hotărâre a Guvernului [art. 5 alin. (7)].

În ce privește *regimul de autorizare*:

- *autorizațiile și permisele de exercitare* a activităților nucleare în scopuri exclusiv pașnice
  - *autorizațiile*:
    - ✓ sunt necesare pentru activitățile și sursele prevăzute la art. 2 (și sunt eliberate de Comisie cu respectarea procedurii de autorizare specifică fiecărui gen de activitate sau sursă, în conformitate cu reglementările emise de Comisie potrivit prevederile art. 5) [art. 8 alin. (1)];
    - ✓ se eliberează persoanelor juridice, la cererea acestora, dacă fac dovada că respectă prevederile respectivei legi [art. 8 alin. (2)] sau se pot elibera și unităților fără personalitate juridică (constituite conform legii), nominalizate în anexa nr. 4 la respectiva lege, dacă fac dovada că respectă prevederile respectivei legi [art. 8 alin. (3)];

- ✓ pot fi folosite numai în scopul pentru care au fost eliberate, cu respectarea limitelor şi a condiţiilor precizate în aceasta [art. 8 alin. (5)];
- ✓ se solicită şi (respectiv) se eliberează (simultan sau succesiv) separat pentru fiecare gen de activitate sau pentru fiecare instalaţie nucleară ori radiologică cu funcţionalitate proprie (din patrimoniul solicitantului) sau pentru fiecare tip distinct de material radioactiv, de dispozitiv generator de radiaţii ionizante, de aparatură de control dozimetric al radiaţiilor ionizante sau al gradului de contaminare radioactivă, de material sau dispozitiv utilizat în scopul protecţiei împotriva radiaţiilor ionizante, de mijloc de containerizare sau de transport special amenajat în acest scop (pe care solicitantul autorizaţiei de producere intenţionează să-l realizeze, în vederea utilizării sau comercializării) [art. 8 alin. (6)];
- ✓ autorizarea unei faze de realizare sau de funcţionare a oricărei instalaţii nucleare ori radiologice se poate face numai dacă fazele anterioare au primit toate tipurile de autorizaţii necesare [art. 8 alin. (7)]; acestea sunt (după caz): proiectarea; amplasarea; producerea; construcţia şi/sau montajul; punerea în funcţiune; funcţionarea de probă; exploatarea; repararea şi/sau întreţinerea; modificarea; conservarea; dezafectarea; închiderea [art. 8 alin. (8)];
- ✓ se suspendă sau se retrag (în parte sau în întregime) de către emitent (din proprie iniţiativă sau la sesizarea oricăror persoane fizice sau juridice) în toate cazurile în care comisia constată că: titularul autorizaţiei nu a respectat prevederile respectivei legi şi reglementările specifice sau limitele şi condiţiile prevăzute în autorizaţie; nu sunt îndeplinite integral şi la termenul stabilit măsurile dispuse (potrivit cap. IV) de organele de control abilitate prin respectiva lege; apar situaţii noi din punct de vedere tehnic sau de altă natură, necunoscute la data eliberării autorizaţiei, care pot afecta desfăşurarea în condiţii de siguranţă a activităţilor nucleare; titularul autorizaţiei nu-şi îndeplineşte obligaţiile cu privire la constituirea Fondului pentru gospodărirea deşeurilor radioactive şi dezafectare sau la asigurarea de răspundere civilă pentru daune către terţi în caz de accident nuclear; titularul autorizaţiei încetează de a mai fi legal constituit; titularul autorizaţiei îşi pierde capacitatea juridică (art. 11);

- *autorizaţiile parţiale*:
  - ✓ se pot elibera pentru fazele de realizare sau de funcţionare a instalaţiilor nucleare şi radiologice [art. 8 alin. (9)];
  - ✓ se eliberează, simultan sau succesiv, pentru una şi aceeaşi fază dintre cele prevăzute la alin. (6), putând avea caracter de decizie provizorie a comisiei, dacă petiţionarul solicită expres aceasta (în acest caz ele au valabilitate până la eliberarea autorizaţiei definitive de acel tip, dar nu mai mult de 2 ani, cu drept de prelungire, la cerere, pentru încă 2 ani, atunci când nu sunt disponibile toate informaţiile necesare în timp util) [art. 8 alin. (10)];
  - ✓ vor fi retrase ori de câte ori se va constata lipsa de preocupare a titularului autorizaţiei pentru completarea informaţiilor necesare în susţinerea cererii de eliberare a autorizaţiei [art. 8 alin. (11)];
- *permisele de exercitare*:

✓ sunt necesare personalului pentru desfăşurarea activităţilor prevăzute la art. 2 lit. a)-c) [art. 9 alin. (1)];
✓ se eliberează (pe baza reglementarilor emise conform prevederilor art. 5) în baza unei evaluări şi examinări (de către comisie sau de către titularul de autorizaţie) numai pentru personalul propriu [art. 9 alin. (2) şi (3)];
✓ se suspendă sau se retrag de către emitent (din proprie iniţiativă sau la sesizarea altor instituţii cu atribuţii de control sau a persoanelor de specialitate), în toate cazurile în care emitentul constată că: titularul permisului de exercitare nu a respectat prevederile menţionate în reglementările emise conform prevederilor art. 5, titularul permisului de exercitare încetează din viaţă sau îşi pierde capacitatea juridică (art. 12);

- se eliberează pe o perioadă determinată (prin reglementările emise conform prevederilor art. 5), dreptul dobândit pe baza autorizaţiei şi permisului de exercitare neputând fi transmis fără acordul emitentului [art. 10 alin. (1) şi (3)];

▪ *condiţii* pentru obţinerea *autorizaţiilor*[622]:

- este în măsură să demonstreze calificarea profesională, pe funcţii, a personalului propriu, cunoaşterea de către acesta a cerinţelor reglementărilor privind securitatea nucleară şi protecţia împotriva radiaţiilor ionizante, precum şi probitatea persoanelor care au autoritate de decizie în conducerea lucrărilor pe timpul construcţiei şi exploatării instalaţiei nucleare şi radiologice sau în conducerea altor activităţi nucleare, dintre cele menţionate la acel articol;
- răspunde ca personalul care desfăşoară activităţi profesionale, cu caracter permanent sau temporar, în punctele de lucru vitale din cadrul instalaţiilor nucleare ori care au acces la documente cu caracter secret să fie demn de încredere şi avizat conform legii de organele competente în domeniul siguranţei naţionale;
- este în măsură să demonstreze că dispune de resursele umane şi financiare, dotările tehnice, tehnologiile şi mijloacele materiale necesare desfăşurării activităţilor;
- dă dovadă de capacitate organizatorică şi responsabilitate în prevenirea şi limitarea consecinţelor avariilor, cu posibile efecte cu impact negativ asupra vieţii şi sănătăţii personalului propriu, populaţiei, mediului, proprietăţii terţilor sau asupra patrimoniului propriu;
- răspunde ca restul personalului propriu, care asigură funcţionarea instalaţiei, să aibă nivelul necesar de cunoştinţe specifice funcţiei pe care o îndeplineşte, privind exploatarea instalaţiei în condiţii de securitate nucleare, riscurile asociate şi măsurile de securitate nucleară aplicabile;
- ia toate măsurile necesare, la nivelul normelor tehnologice şi ştiinţifice în vigoare, pentru a preveni producerea daunelor care ar rezulta în urma construcţiei şi funcţionării instalaţiei nucleare sau radiologice;
- instituie o asigurare sau orice altă garanţie financiară care să-i acopere răspunderea pentru daune nucleare, cuantumul, natura şi condiţiile asigurării sau garanţiei fiind conforme celor prevăzute de lege şi de convenţiile internaţionale la care România este parte;

[622] Art. 18 alin. (1).

- răspunde de luarea măsurilor necesare pentru prevenirea amestecului de orice natură sau pentru înlăturarea perturbărilor datorate oricăror terți în procesul decizional, în timpul construcției și pe durata funcționării instalației nucleare;
- propune un amplasament al instalației nucleare sau radiologice care nu contravine prevederilor legale și intereselor publice prioritare, cu privire la necontaminarea apei, aerului și solului, și nu afectează funcționarea altor instalații situate în vecinătate;
- dispune de aranjamente materiale și financiare corespunzătoare și suficiente pentru colectarea, transportul, tratarea, condiționarea și depozitarea deșeurilor radioactive generate din propria activitate, precum și pentru dezafectarea instalației nucleare, atunci când va înceta definitiv activitatea autorizată, și a achitat contribuția pentru constituirea surselor financiare pentru gospodărirea și depozitarea definitivă a deșeurilor radioactive și a combustibilului nuclear uzat și dezafectarea instalațiilor nucleare;
- instituie și menține un sistem conform reglementărilor specifice de protecție împotriva radiațiilor ionizante;
- instituie și menține un sistem conform reglementărilor specifice de protecție fizică a combustibilului nuclear, a materialelor nucleare și radioactive, a produselor și deșeurilor radioactive, precum și a instalațiilor nucleare, inclusiv a depozitelor de combustibil nuclear, de materiale nucleare și radioactive, de produse și deșeuri radioactive;
- instituie și menține în activitatea proprie un sistem controlat de management al calității, autorizat de Comisie, și se asigură că atât furnizorii săi de produse și servicii, cât și subfurnizorii acestora, în lanț, instituie și mențin propriul lor sistem controlat de management al calității;
- instituie și menține un sistem propriu, aprobat, de pregătire a intervenției în caz de accident nuclear;
- instituie și menține un sistem în conformitate cu reglementările de aplicare a garanțiilor nucleare;
- deține toate celelalte acorduri, autorizații și avize prevăzute de lege;
- instituie și menține un sistem de informare a publicului în conformitate cu reglementările legale.

Obligațiile titularului autorizației și altor persoane fizice sau juridice:

- *titularul autorizației* are obligația și răspunderea[623] de a lua toate măsurile necesare pentru:
  - asigurarea și menținerea:
    - ✓ securității nucleare, protecției împotriva radiațiilor ionizante, protecției fizice, planurilor proprii de intervenție în caz de accident nuclear și asigurării calității pentru activitățile desfășurate sau a surselor asociate acestora;
    - ✓ evidenței stricte a materialelor nucleare și radioactive, precum și a tuturor surselor utilizate sau produse în activitatea proprie;
  - respectarea limitelor și condițiilor tehnice prevăzute în autorizație și raportarea oricăror depășiri, conform reglementărilor specifice;

[623] Art. 25 alin. (1).

- limitarea numai la activitățile pentru care a fost autorizat;
- dezvoltarea propriului sistem de cerințe, regulamente și instrucțiuni care asigură desfășurarea activităților autorizate fără riscuri inacceptabile de orice natură;
- asigurarea și menținerea resurselor umane și financiare adecvate, pentru a-și îndeplini obligațiile prevăzute de prezenta lege;

▪ *persoanele fizice și persoanele juridice care extrag sau prelucrează* substanțe minerale asociate în zăcământ cu uraniu sau toriu sau substanțe care în fluxul tehnologic de prelucrare sunt susceptibile de a conține materiale radioactive, au obligația să ia măsuri de verificare a materialelor și a utilajelor pe întregul ciclu de producție, manipulare, transport și depozitare, pentru a constata dacă acestea prezintă o concentrație de substanțe radioactive sau o radioactivitate care depășește, la un moment dat, limitele de exceptare din reglementările prevăzute la art. 16 (în cazul depășirii limitelor de exceptare, activitățile respective sunt supuse regimului de autorizare și control prevăzut de respectiva lege) [art. 29 alin. (1) și (3)].

22.3.1.3. Criteriile de încadrare a activităților de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare din zonele I și II de expunere la radiații

Criteriile de încadrare a activităților de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare din zonele I și II de expunere la radiații sunt stabilite prin HG nr. 583/2001[624].

Zonele I și II de expunere la radiații *sunt*[625]:

- zona I - locuri de muncă situate permanent în zona controlată;
- zona II - locuri de muncă în care se lucrează intermitent în zona controlată, restul activității desfășurându-se în zona supravegheată.

Locurile de muncă din zona I de expunere la radiații sunt[626]:

- locurile de muncă din subteran;
- locurile de muncă din instalațiile-pilot, semiindustriale și industriale de prelucrare a materiilor prime nucleare și a nisipurilor titano-zirconifere;
- locurile de muncă din instalațiile de tratare a apelor reziduale de la minele și instalațiile de prelucrare a materiilor prime nucleare;
- locurile de muncă unde se efectuează măsurători dozimetrie, analize chimice și fizice, precum și cercetări în stații și laboratoare de specialitate ale materiilor prime nucleare;
- locurile de muncă unde se execută lucrări de încărcare-descărcare, transport, recepție, depozitare a materiilor prime nucleare și a concentratelor acestora;
- locurile de muncă cu activități de închidere și conservare a unităților care utilizează, exploatează și prelucrează materiile prime nucleare.

Locurile de muncă din zona II de expunere la radiații sunt[627]:

[624] HG nr. 583/2001 publicată în M. Of. nr. 349 din 29 iunie 2001.
[625] Art. 1 alin. (1).
[626] Art. 1 alin. (3).
[627] Art. 1 alin. (4).

- locurile de muncă unde se lucrează cu surse sau minereuri radioactive la etalonarea aparatelor din secții și ateliere;
- locurile de muncă la suprafață unde se execută lucrări de prospecțiuni, explorări, deschideri, pregătiri și exploatare a materiilor prime nucleare;
- locurile de muncă din atelierele situate în incinta unităților și subunităților de cercetare, exploatare, preparare a materiilor prime nucleare, unde se execută operațiuni de reparații și întreținere ale utilajelor și aparatelor contaminate radioactiv, cu care se lucrează în unitățile și subunitățile sectorului de materii prime nucleare pentru prospectarea, cercetarea, explorarea, exploatarea și prepararea materiilor prime nucleare;
- locurile de muncă de la suprafața unităților și subunităților sectorului de materii prime nucleare unde se execută decontaminarea echipamentului de protecție, curtarea băilor miniere și a vestiarelor, întreținerea și exploatarea lămpilor de mină.

Încadrarea în zonele I și II de expunere la radiații se face în funcție de timpul efectiv lucrat în aceste locuri de muncă; astfel[628]:

- pentru zona I de expunere la radiații, cel puțin 50% din programul normal de lucru;
- pentru zona II de expunere la radiații, cel puțin 70% din programul normal de lucru.

Categoria de risc radiologic maxim al unităților în care se desfășoară activități de cercetare, explorare, exploatare și prelucrare a materiilor prime nucleare este stabilită prin autorizația de desfășurare a activității eliberată de Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare, conform legii (art. 3); astfel[629]:

- locurile de muncă din zona I de expunere la radiații corespund categoriilor de risc radiologic IV și III, stabilite prin autorizația emisă de Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare;
- locurile de muncă din zona II de expunere la radiații corespund categoriei de risc radiologic II, stabilită prin autorizația emisă de Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare.

22.3.2. Reglementări regionale și internaționale în materie

22.3.2.1. Tratatul de interzicere totală a experiențelor nucleare

Tratatul de interzicere totală a experiențelor nucleare (CTBT) a fost adoptat la New York, în anul 1996[630]. Are ca structură: preambul, 17 articole, 2 anexe.

În *Preambul* se afirmă „Statele părți ... convinse că situația internațională actuală oferă posibilitatea întreprinderii în continuare de măsuri concrete în scopul obținerii de progrese reale în domeniul dezarmării nucleare și combaterii eficiente a proliferării armelor nucleare, sub toate aspectele, și declarându-și intenția de a întreprinde asemenea măsuri, ... recunoscând că încetarea tuturor exploziilor experimentale a armelor nucleare,

[628] Art. 2.
[629] Art. 4.
[630] Ratificat de România prin Legea nr. 152/1999 publicată în M. Of. nr. 478 din 04 octombrie 1999.

precum şi a oricărui alt tip de explozii nucleare, prin frânarea dezvoltării şi a perfecţionării armelor nucleare, precum şi prin împiedicarea proliferării de noi tipuri de arme nucleare avansate, constituie o măsură eficientă de dezarmare nucleară şi de neproliferare, ... au convenit ...".

Obligaţii fundamentale[631] stipulate:

- fiecare stat parte *se angajează să nu efectueze explozii* experimentale cu arme nucleare sau orice alt fel de explozii nucleare, *să interzică şi să împiedice orice explozie* de acest tip, în orice zonă aflată sub jurisdicţia sau sub controlul său;
- fiecare stat parte *se angajează* (în plus) *să se abţină de la a provoca, a încuraja sau a participa*, în orice fel, la efectuarea oricăror explozii experimentale cu arme nucleare sau a oricăror alte explozii nucleare.

Măsuri naţionale de aplicare[632] prevăzute:

- fiecare stat parte (în conformitate cu procedura sa constituţională) *va întreprinde toate măsurile necesare* pentru îndeplinirea obligaţiilor sale în cadrul acestui tratat; în special, el va lua toate măsurile necesare *pentru*:
  - *a interzice* persoanelor fizice şi juridice (oriunde pe teritoriul său ori în orice loc aflat sub jurisdicţia sa, recunoscută de dreptul internaţional) *să întreprindă orice activitate interzisă* unui stat parte prin acest tratat;
  - *a interzice* persoanelor fizice şi juridice *să întreprindă orice astfel de activităţi*, oriunde, sub controlul său;
  - *a interzice* (în conformitate cu dreptul internaţional) persoanelor fizice care au cetăţenia sa, *să întreprindă, oriunde, orice astfel de activităţi*;
- fiecare stat parte *va coopera* cu celelalte state părţi şi *va asigura asistenţa juridică* adecvată pentru a facilita îndeplinirea obligaţiilor menţionate la paragraful 1;
- fiecare stat parte *va informa* Organizaţia asupra măsurilor întreprinse care decurg din acest articol;
- fiecare stat parte *va desemna sau va stabili o autoritate naţională* pentru a-şi îndeplini obligaţiile în cadrul tratatului (şi va informa Organizaţia despre aceasta în momentul intrării în vigoare a tratatului); Autoritatea naţională va servi drept punct central naţional de legătură cu Organizaţia şi cu celelalte state părţi.

Procedura verificării[633]:

- se *va stabili un regim de verificare* (pentru a superviza respectarea tratatului) cuprinzând următoarele elemente:
  - *sistem internaţional de monitorizare*;
  - *consultări şi clarificări*;
  - *inspecţii în teren*;
  - *măsuri de creştere a încrederii*;
- *activităţile de verificare se vor baza pe informaţii obiective*, vor fi limitate la subiectul acestui tratat şi vor fi îndeplinite cu respectarea deplină a suveranităţii statelor părţi şi cu minimă ingerinţă posibilă, în scopul îndeplinirii efective şi la

[631] Art. 1.
[632] Art. 3.
[633] Art. 4 alin. (1)-(3).

termen a obiectivelor acestora; fiecare stat parte se va abține de la orice abuz cu privire la dreptul de verificare;

- fiecare stat parte *va proceda* (prin intermediul autorității sale naționale) *la cooperarea* cu Organizația și cu alte state părți pentru a facilita verificarea respectării acestui tratat (inter alia) prin:
  - *selectarea instalațiilor* necesare participării la misiuni de verificare și a sistemului de comunicații necesar;
  - *furnizarea datelor* obținute de la stațiile naționale, care sunt părți ale Sistemului internațional de monitorizare;
  - *participarea* (după caz) *la procesul de consultări și clarificări*;
  - *autorizarea coordonării inspecțiilor în teren*;
  - *participarea* (după caz) *la măsurile de creștere a încrederii.*

22.3.2.2. Convenția privind securitatea nucleară

Convenția privind securitatea nucleară a fost adoptată la Viena, în anul 1994[634]. Este structurată: preambul, 35 articole.

În *Preambul* se afirmă „Părțile contractante, fiind conștiente că pentru comunitatea internațională este important să se asigure că folosirea energiei nucleare este sigură, bine reglementată și nenocivă pentru mediu ... fiind conștiente că accidentele nucleare survenite la instalațiile nucleare pot avea un impact transfrontieră; afirmând importanța cooperării internaționale pentru ameliorarea securității nucleare prin folosirea mecanismelor bilaterale și multilaterale existente și prin încheierea prezentei convenții stimulative; ... afirmând necesitatea elaborării prompte a unei convenții internaționale pentru securitatea gestiunii deșeurilor radioactive imediat ce procesul în curs de elaborare a principiilor fundamentale de securitate a gestiunii deșeurilor se va bucura de un larg acord internațional; ... au convenit ...".

Obiective stabilite[635]:

- *atingerea și menținerea unui nivel ridicat de securitate nucleară*, în întreaga lume, prin întărirea măsurilor la nivel național și prin cooperare internațională, incluzând (atunci când este cazul) cooperarea tehnică în domeniul securității nucleare;
- *stabilirea și menținerea unui sistem eficient de protecție* (în instalațiile nucleare) împotriva riscurilor radiologice potențiale, în scopul protejării indivizilor, societății și mediului împotriva efectelor nocive ale radiațiilor ionizante emise (de aceste instalații);
- *prevenirea accidentelor care au consecințe radiologice și atenuarea urmărilor lor* acolo unde s-ar produce astfel de accidente.

Domeniu de aplicare: se aplică *securității instalațiilor nucleare* (art. 3).

Obligații stipulate în sarcina fiecărei părți:

- *va lua* (în cadrul legislației sale naționale) *măsuri legislative, administrative și de reglementare*, precum și alte dispoziții necesare pentru îndeplinirea obligațiilor sale ce decurg din respectiva convenție (art. 4);

---

[634] Ratificată de România prin Legea nr. 43/1995 publicată în M. Of. nr. 104 din 29 mai 1995.
[635] Art. 1 alin. (i)-(iii).

- *va prezenta* pentru examinare (înainte de fiecare dintre reuniunile prevăzute la art. 20) *un raport privind măsurile pe care le-a luat pentru îndeplinirea fiecăreia dintre obligațiile* ce decurg din respectiva convenție (art. 5);
- *va lua măsuri* corespunzătoare *pentru ca securitatea instalațiilor nucleare existente* la data intrării în vigoare a respectivei convenții să fie examinată cât mai curând posibil. Atunci când este necesar (în contextul respectivei convenții) partea contractantă va lua măsuri ca toate îmbunătățirile ce pot fi aduse în mod rezonabil să fie făcute în regim de urgență, în scopul întăririi securității respectivei instalații nucleare. Dacă o astfel de îmbunătățire nu este realizabilă, se va programa, cât mai curând practic posibil, oprirea respectivei instalații nucleare. Termenul privind data opririi poate ține seama de contextul energetic în ansamblu, de soluțiile posibile de înlocuire, cât și de impactul social, economic și ecologic (art. 6);
- *va stabili și va menține un cadru legislativ și de reglementare* care să guverneze securitatea instalațiilor nucleare și care va prevedea[636]:
  - stabilirea cerințelor și normelor naționale de securitate aplicabile;
  - un sistem de autorizare a instalațiilor nucleare și de interzicere a exploatării unei instalații nucleare fără autorizație;
  - un sistem reglementat de inspecție și evaluare a instalațiilor nucleare pentru verificarea conformității cu normele aplicabile și condițiile de autorizare;
  - măsurile de asigurare a respectării normelor aplicabile și condițiilor în autorizații, incluzând suspendarea, modificarea sau retragerea acestora;
- *va înființa sau va desemna un organism de reglementare* însărcinat cu aplicarea cadrului legislativ și de reglementare (stabilit în conformitate cu art. 7), investit cu autoritate, competență și resurse financiare și umane adecvate pentru a putea îndeplini responsabilitățile ce i-au fost atribuite și *va întreprinde măsurile* necesare pentru a asigura separarea efectivă între funcțiile organismului de reglementare și cele ale oricărui organism sau organizație însărcinată cu promovarea sau utilizarea energiei nucleare (art. 8);
- *va face ceea ce este necesar ca responsabilitatea primară pentru securitatea instalației nucleare să revină titularului autorizației* respective și *va lua măsurile corespunzătoare pentru a asigura ca fiecare asemenea titular de autorizație își asumă responsabilitățile ce-i revin* (art. 9);
- *va întreprinde măsurile* corespunzătoare pentru ca toate organizațiile angajate în activități legate nemijlocit de instalațiile nucleare *să stabilească strategii* care să acorde securității nucleare prioritatea dorită (art. 10);
- *va lua măsurile* corespunzătoare, astfel încât să fie disponibile resurse financiare adecvate *pentru susținerea securității fiecărei instalații nucleare* pe toată durata de viață a acesteia, pe de o parte iar, pe de altă parte, să fie disponibil un număr *suficient de personal calificat, cu pregătire, instruire și reciclare,* adecvate pentru toate activitățile legate de securitate în sau pentru fiecare instalație nucleară, pe toată durata de viață a acesteia (art. 11);
- *va lua măsurile* corespunzătoare astfel încât *capacitățile și limitele performanțelor umane* să fie luate în considerare pe toată durata de viață a instalației nucleare (art. 12);

[636] Art. 7.

- va *lua măsurile* corespunzătoare *pentru stabilirea şi aplicarea de programe de asigurare a calităţii*, pentru a garanta că cerinţele specificate pentru toate activităţile importante pentru securitatea nucleară sunt respectate în tot cursul vieţii unei instalaţii nucleare (art. 13);
- *va lua măsurile* corespunzătoare pentru a se proceda la[637]:
  - *evaluarea cuprinzătoare şi sistematică a securităţii*, înainte de construirea şi punerea în funcţiune a unei instalaţii nucleare şi în tot cursul vieţii acesteia; această evaluare trebuie să fie bine documentată (actualizată ulterior) ţinând seama de experienţa de exploatare şi de informaţiile noi (semnificative pentru securitate) şi analizată sub autoritatea organismului de reglementare;
  - *verificarea* prin analiză, supraveghere, testare şi inspectare *pentru a se asigura că starea fizică şi exploatarea unei instalaţii nucleare continuă să fie conformă* cu concepţia acesteia, cu cerinţele normelor naţionale de securitate aplicabile şi cu limitele şi condiţiile de exploatare;
- *va lua măsuri* corespunzătoare *pentru a asigura* că (în toate situaţiile normale de funcţionare) expunerea la radiaţii ionizante a personalului şi a publicului (datorată unei instalaţii nucleare) va fi menţinută la un nivel cât mai coborât posibil în mod rezonabil şi că nicio persoană nu va fi expusă la doze de radiaţii care depăşesc limitele de doză prescrise în nivel naţional (art. 15);
- *va lua măsurile* adecvate *pentru a asigura elaborarea şi aplicarea procedurilor corespunzătoare*[638] pentru:
  - evaluarea tuturor factorilor semnificativi legaţi de amplasament care sunt susceptibili de a afecta securitatea unei instalaţii nucleare pe durata de viaţă preconizată;
  - evaluarea impactului pe care o instalaţie nucleară propusă este susceptibilă să o aibă (din punct de vedere al securităţii) asupra indivizilor, societăţii şi mediului;
  - reevaluarea (de câte ori este necesar) tuturor factorilor pertinenţi menţionaţi în subparagrafele (i) şi (ii), pentru a asigura că instalaţia nucleară continuă să rămână acceptabilă din punct de vedere al securităţii;
  - consultarea părţilor contractante situate în vecinătatea unei instalaţii nucleare propuse, în măsura în care acestea sunt susceptibile de a fi afectate de acea instalaţie şi (la cererea acestora) să le fie comunicate informaţiile necesare pentru ca acestea să poată evalua şi aprecia ele însele impactul posibil al acelei instalaţii nucleare (din punct de vedere al securităţii) asupra teritoriului lor;
- *va lua măsurile* corespunzătoare pentru a asigura că[639]:
  - *proiectarea şi construcţia unei instalaţii nucleare* prevede mai multe niveluri şi metode de protecţie fiabile (apărare în profunzime) împotriva eliminării materialelor radioactive, în scopul prevenirii apariţiei accidentelor şi atenuării consecinţelor radiologice, în cazul când astfel de accidente ar avea loc;
  - *tehnologiile încorporate în proiectarea şi construcţia* instalaţiei nucleare sunt verificate prin experienţe sau calificate prin teste sau analize;

[637] Art. 14.
[638] Art. 17.
[639] Art. 18.

- *proiectarea unei instalații nucleare* permite o funcționare fiabilă, stabilă și o conducere ușoară, factorilor umani și interferențelor om-mașină acordându-li-se o atenție deosebită;

▪ *va lua măsurile* corespunzătoare pentru a asigura că[640]:

- *autorizația inițială* pentru exploatarea unei instalații nucleare se bazează pe o analiză de securitate corespunzătoare și pe un program de punere în funcțiune care să demonstreze că instalația (așa cum a fost construită) este conformă cu cerințele de proiect și de securitate nucleară;
- *limitele și condițiile de exploatare*, derivând din analiza de securitate, din testele și din experiența de exploatare, sunt definite și revizuite (de câte ori este necesar) astfel încât să definească domeniul în care exploatarea este sigură;
- *exploatarea, întreținerea, inspecțiile și încercările* unei instalații nucleare sunt efectuate în conformitate cu proceduri aprobate;
- sunt *elaborate proceduri* care să răspundă evenimentelor operaționale anticipate și accidentelor;
- *suportul tehnic și tehnologic* (în toate domeniile legate de securitate) este disponibil pe toată durata de viață a instalației nucleare;
- *incidentele semnificative pentru securitate* sunt raportate organismului de reglementare de către titularul autorizației respective, în intervalul de timp stabilit;
- sunt *elaborate programe de colectare și analiză a experienței de exploatare*, sunt luate în considerare rezultatele obținute și concluziile trase și sunt folosite mijloacele existente pentru a împărtăși experiența relevantă cu organisme internaționale și cu alte organizații de exploatare și organisme de reglementare;
- *generarea de deșeuri radioactive* rezultate din exploatarea unei instalații nucleare este menținută la un nivel cât mai redus posibil pentru procedeul în cauză (atât ca activitate cât și ca volum) iar toate operațiile necesare de tratare și depozitare provizorie a combustibilului ars și a deșeurilor direct legate de exploatare (care se găsesc pe același amplasament cu instalația nucleară) iau în considerare condiționarea și depozitarea definitivă.

22.3.2.3. Convenția privind protecția fizică a materialelor nucleare

Convenția privind protecția fizică a materialelor nucleare a fost adoptată la Viena, în anul 1980[641]. Este structurată în: preambul, 23 articole, 2 anexe.

În *Preambul* se afirmă „Statele părți la prezenta convenție, ... dorind să îndepărteze riscurile care ar putea decurge din dobândirea și folosirea ilicită a materialelor nucleare, ... conștiente de necesitatea unei cooperări internaționale în vederea stabilirii, în conformitate cu legislația națională a fiecărui stat parte și cu prezenta convenție, de măsuri eficace pentru a asigura protecția fizică materialelor nucleare, ... subliniind, totodată, importanța pe care o prezintă protecția fizică a materialelor nucleare în timpul utilizării, depozitării și transportului pe teritoriul național, ... au convenit ...".

---

[640] Art. 19.

[641] Ratificată de România prin Legea nr. 78/1993 publicată în M. Of. nr. 265 din 15 noiembrie 1993.

Domeniul de aplicare[642]:

- se aplică *materialelor nucleare folosite în scopuri paşnice în cursul transportului internaţional* şi (cu excepţia art. 3, 4 şi a paragrafului 3 al art. 5) *materialelor nucleare folosite în scopuri paşnice în timpul utilizării, depozitării şi transportului pe teritoriul naţional*;
- nicio prevedere din respectiva convenţie (independent de angajamentele asumate în mod expres de statele părţi în articolele menţionate în paragraful 2 în ceea ce priveşte materialele nucleare folosite în scopuri paşnice în timpul utilizării, depozitării şi transportului pe teritoriul naţional) nu poate fi interpretată ca limitând drepturile suverane ale unui stat referitoare la utilizarea, depozitarea şi transportul acestor materiale nucleare pe teritoriul naţional.

Obligaţii stipulate în sarcina fiecărei părţi:

- adoptă dispoziţiile necesare (în conformitate cu legislaţia sa naţională şi cu dreptul internaţional) pentru ca (în măsura posibilului) în timpul transportului nuclear internaţional, materialele nucleare care se află pe teritoriul sau la bordul unei nave ori al unei aeronave care ţine de competenţa sa (în măsura în care aceasta navă sau aeronavă participă la transport având ca destinaţie sau plecând din acest stat) să fie protejate potrivit nivelurilor enunţate în anexa nr. 1 (art. 3);
- exportă materiale nucleare sau autorizează exportul acestora numai dacă a primit asigurarea că aceste materiale vor fi protejate în timpul transportului nuclear internaţional, conform nivelurilor enunţate în anexa nr. 1 [art. 4 alin. (1)];
- importă materiale nucleare sau autorizează importul acestora dintr-un stat care nu este parte la respectiva convenţie numai dacă a primit asigurarea că aceste materiale vor fi protejate în timpul transportului nuclear internaţional, conform nivelurilor enunţate în anexa nr. 1 [art. 4 alin. (2)];
- autorizează tranzitul pe teritoriul său al materialelor nucleare între state care nu sunt părţi la respectiva convenţie, pe căi terestre sau pe căi navigabile, ori în aeroporturile sau porturile maritime numai dacă (în măsura posibilului) a primit asigurarea că aceste materiale vor fi protejate în timpul transportului internaţional, conform nivelurilor enunţate în anexa nr. 1 [art. 4 alin. (3)];
- aplică (potrivit legislaţiei sale naţionale) nivelurile de protecţie fizică enunţate în anexa nr. 1 materialelor nucleare transportate dintr-o parte a acestui stat într-o altă parte a aceluiaşi stat, folosind apele internaţionale sau spaţiul aerian internaţional [art. 4 alin. (4)];
- cel ţinut să obţină asigurarea că materialele nucleare vor fi protejate (potrivit nivelurilor enunţate în anexa nr. 1, în conformitate cu paragrafele 1-3 de mai sus) va stabili şi va informa (în prealabil) statele pe teritoriul cărora aceste materiale vor tranzita pe căi terestre sau navigabile şi statele în ale căror aeroporturi sau porturi maritime sunt prevăzute escale [art. 4 alin. (5)]; responsabilitatea obţinerii (asigurării menţionate în paragraful 1) putând fi transferată (prin acord mutual) statului parte care participa la transport în calitate de stat importator [art. 4 alin. (6)];
- desemnează şi îşi indică reciproc (direct sau prin intermediul Agenţiei Internaţionale pentru Energia Atomică) serviciile lor centrale şi persoanele de legătură care sunt însărcinate să asigure protecţia fizică a materialelor nucleare

[642] Art. 2.

şi să coordoneze operaţiunile de recuperare şi intervenţie în caz de însuşire, de folosire sau de modificare ilicită a materialelor nucleare sau în caz de ameninţare credibilă cu unul dintre aceste acte [art. 5 alin. (1)];

- vor coopera şi vor acorda asistenţă, în caz de furt, de furt calificat sau de orice altă dobândire ilicită de materiale nucleare ori în caz de ameninţare credibilă cu asemenea act (în măsura posibilului), pentru recuperarea şi protecţia acestor materiale, oricărui alt stat care ar solicită acest lucru [art. 5 alin. (2)];
- cooperează şi se consultă (în măsura în care este necesar), direct sau prin intermediul organizaţiilor internaţionale, în vederea obţinerii de îndrumări asupra concepţiei, întreţinerii şi îmbunătăţirii sistemelor de protecţie fizică a materialelor nucleare în cursul transportului internaţional [art. 5 alin. (3)];
- iau măsuri corespunzătoare (compatibile cu legislaţia lor naţională) pentru a proteja caracterul confidenţial al oricărei informaţii pe care o primesc cu acest titlu (în virtutea prevederilor respectivei convenţii) de la un alt stat parte sau cu ocazia participării lor la o activitate efectuată în aplicarea respectivei convenţii iar atunci când statele părţi comunică în mod confidenţial informaţii organizaţiilor internaţionale, se vor lua măsuri pentru a asigura protecţia caracterului confidenţial al acestor informaţii [art. 6 alin. (1)]; nefiind ţinute (în virtutea respectivei convenţii) să furnizeze informaţii pe care legislaţia lor naţională nu permite să fie comunicate sau care ar putea compromite securitatea lor naţională ori protecţia fizică a materialelor nucleare [art. 6 alin. (2)].

Dispoziţii care vizează faptele (în legătură cu materialele nucleare) *considerate infracţiuni*: *constituie infracţiune*, fapta de a comite cu intenţie unul dintre următoarele acte[643]:

- *primirea, deţinerea, folosirea, cedarea, modificarea, înstrăinarea sau dispersarea materialelor nucleare, fără a fi abilitat, şi care cauzează sau poate cauza moartea sau răni grave altei persoane sau daune considerabile bunurilor materiale*;
- *furtul simplu sau furtul calificat de materiale nucleare*;
- *deturnarea sau orice altă însuşire fără just temei de materiale nucleare*;
- *faptul de a pretinde materiale nucleare prin ameninţare, recurgere la forţă sau prin orice altă formă de intimidare*;
- *ameninţarea* (i) *de a folosi materialele nucleare pentru a omorî sau a răni grav altă persoană sau de a cauza daune considerabile bunurilor*; (ii) *de a comite una dintre infracţiunile descrise la art. 7 alin. (1) lit. b) în scopul de a constrânge o persoană fizică sau juridică, o organizaţie internaţională sau un stat să facă sau să se abţină de la a face un act*;
- *tentativa de a comite una dintre infracţiunile descrise la art. 7 alin. (1) lit. a)-c)*;
- participarea la una dintre infracţiunile descrise la art. 7 alin. (1) lit. a)-f) este considerată de orice stat parte ca o infracţiune pasibilă de pedeapsă în virtutea dreptului sau intern.

În acest sens, *fiecare stat parte*:

- aplică infracţiunilor prevăzute pedepse corespunzătoare, proporţional cu gravitatea acestor infracţiuni [art. 7 alin. (2)];

[643] Art. 7 alin. (1) lit. a)-g).

- adoptă măsurile eventual necesare pentru a stabili competența sa de a judeca infracțiunile menționate în art. 7, în cazurile de mai jos: a) când infracțiunea este comisă pe teritoriul acestui stat sau la bordul unei nave ori aeronave înmatriculate în acest stat; b) când autorul prezumat al infracțiunii este un cetățean al acestui stat [art. 8 alin. (1)]. De asemenea, adoptă măsurile eventual necesare pentru a stabili competența sa de a judeca aceste infracțiuni când autorul prezumat al infracțiunii se găsește pe teritoriul său și acest stat nu-l extrădează (în conformitate cu art. 11) într-unul dintre statele menționate în paragraful 1 [art. 8 alin. (2)]. Aceste dispoziții nu înlătură nicio competență penală exercitată în conformitate cu legislația națională [art. 8 alin. (3)], orice stat parte (în afara statelor părți menționate în paragrafele 1 și 2) putând să-și stabilească competența (potrivit dreptului internațional) pentru a cunoaște infracțiunile menționate în art. 7, când ia parte la un transport nuclear internațional în calitate de stat exportator sau importator de materiale nucleare [art. 8 alin. (4)];
- recurge (statul parte pe teritoriul căruia se găsește autorul prezumat al infracțiunii), dacă apreciază ca împrejurările o justifică (în conformitate cu legislația sa națională), la măsuri corespunzătoare (inclusiv detenția) pentru a asigura prezența acestui autor prezumat în scopurile urmăririi judiciare sau extrădării; măsurile luate în termenii prezentului articol sunt notificate fără întârziere statelor ținute să-și stabilească competența lor (conform dispozițiilor art. 8) și (dacă este nevoie) tuturor celorlalte state implicate (art. 9);
- supune cazul (statul parte pe teritoriul căruia se găsește autorul prezumat al infracțiunii, dacă nu-l extrădează pe acesta din urmă) fără nicio excepție și fără întârziere nejustificată, autorităților sale competente pentru exercitarea acțiunii penale potrivit unei proceduri, conform legislației acestui stat (art. 10);
- se angajează să includă aceste infracțiuni între cazurile de extrădare care s-ar încheia între ele (infracțiunile menționate în art. 7 sunt de drept considerate ca făcând parte din cazurile de extrădare prevăzute în orice tratat de extrădare în vigoare între statele părți) [art. 11 alin. (1)] iar, pe de o parte, dacă un stat parte (care subordonează extrădarea existenței unui tratat) primește o cerere de extrădare de la un stat parte cu care nu este legat printr-un tratat de extrădare, el poate considera respectiva convenție ca fiind baza juridică a extrădării cu privire la infracțiunile menționate mai sus (extrădarea fiind supusă celorlalte condiții prevăzute de legislația statului solicitat) [art. 11 alin. (2)] și, pe de altă parte, statele părți (care nu subordonează extrădarea existentei unui tratat) recunosc aceste infracțiuni drept cazuri de extrădare între ele în condițiile prevăzute de legislația statului solicitat [art. 11 alin. (3)], între statele părți, fiecare dintre aceste infracțiuni fiind considerată (în scopurile extrădării) ca fiind comisă atât la locul săvârșirii ei, cât și pe teritoriul statelor părți ținute să-și stabilească competența în conformitate cu dispozițiile paragrafului 1 al art. 8 [art. 11 alin. (4)].
- își acordă reciproc ajutorul judiciar cel mai larg posibil în orice procedură penală referitoare la infracțiunile prevăzute în art. 7 (inclusiv în ceea ce privește comunicarea elementelor de probă de care ele dispun și care sunt necesare în scopul urmăririi); în toate cazurile, legea aplicabilă pentru îndeplinirea unei cereri de întrajutorare este cea a statului solicitat, dispozițiile paragrafului 1 neafectând obligațiile ce decurg din orice alt tratat (bilateral sau multilateral)

care reglementează sau va reglementa toată sau o parte din întrajutorarea judiciară în materie penală [art. 13 alin. (2)].

22.3.2.4. Convenția cu privire la notificarea rapidă a unui accident nuclear

Convenția cu privire la notificarea rapidă a unui accident nuclear a fost adoptată la Viena, în anul 1986[644]. Este structurată în: preambul, 17 articole.

În *Preambul* se afirmă „Statele părți ... notând că s-au luat și se iau măsuri ample pentru asigurarea unui nivel înalt de securitate în activitățile nucleare, în vederea prevenirii accidentelor nucleare și a limitării cât mai mult posibil a consecințelor oricărui asemenea accident care ar putea să se producă ... convinse de necesitatea pentru state de a furniza informații relevante asupra accidentelor nucleare, cât mai curând posibil cu scopul limitării cât mai mult posibil a consecințelor radiologice transfrontieră, ... au convenit ...".

Domeniul de aplicare: se va aplica în cazul *oricărui accident care implică instalații sau activități* ale unui stat parte, sau ale unor persoane fizice sau ale unor entități juridice aflate sub controlul sau jurisdicția sa (menționate la paragraful 2) *în urma căruia se produce sau este probabil să se producă o degajare de substanțe radioactive și care a avut sau poate avea drept consecință o degajare transfrontieră internațională, susceptibilă să aibă semnificație din punct de vedere al securității radiologice* pentru un alt stat [art. 1 alin. (1)]; instalațiile și activitățile (vizate la paragraful 1) fiind următoarele[645]:

- orice reactor nuclear oriunde ar fi situat;
- orice instalație din ciclul de combustibil nuclear;
- orice instalație de tratare a deșeurilor radioactive;
- transportul și depozitarea combustibililor nucleari sau deșeurilor radioactive;
- producerea, utilizarea, depozitarea, stocarea și transportul radioizotopilor folosiți în agricultură, industrie, medicină, precum și în scopuri științifice și de cercetare;
- utilizarea radioizotopilor pentru producerea de energie în obiecte spațiale.

Modalități de realizare a *notificării și informării:*

- *în cazul unui accident specificat la art. 1* statul parte[646] (la care se face referire în acest articol):
  - va notifica imediat (direct sau prin intermediul Agenției Internaționale pentru Energia Atomică) acele state care sunt sau pot fi afectate în mod fizic (așa cum se specifică la art. 1) precum și agenția, asupra accidentului nuclear, naturii sale, momentului apariției sale și localizării sale exacte (după cum va fi cazul);
  - va furniza imediat (direct sau prin intermediul agenției) statelor (la care se face referire în alin. a) precum și agenției, informațiile disponibile relevante,

---

[644] România a aderat prin Decretul C.P.U.N. nr. 223/11.05.1990 publicat în M. Of. nr. 67 din 14 mai 1990, cu următoarele rezerve: „România nu se consideră legată prin prevederile art. 11 paragraful 2 din Convenția cu privire la notificarea rapidă a unui accident nuclear și ale art. 13 paragraful 2 din Convenția cu privire la asistența în caz de accident nuclear sau urgență radiologică și declară că pentru supunerea oricărui diferend internațional cu privire la interpretarea sau aplicarea acestor convenții spre soluționare prin arbitraj sau printr-o decizie a Curții Internaționale de Justiție este necesar acordul tuturor părților în litigiu".

[645] Art. 1 alin. (2).

[646] Art. 3.

pentru a limita cât mai mult posibil consecințele radiologice în aceste state (conform dispozițiilor art. 5);

- *în cazul unor accidente nucleare* (altele decât cele specificate la art. 1), în vederea limitării cât mai mult posibil a consecințelor radiologice, statele părți pot notifica (art. 3).

În ce privește *informațiile care urmează a fi furnizate*[647]:

- vor cuprinde (informațiile care urmează a fi furnizate în conformitate cu art. 2 lit. b) următoarele date (în măsura în care statul parte care face notificarea le posedă):
  - momentul, localizarea exactă (dacă este cazul) și natura accidentului nuclear;
  - instalația sau activitatea implicată;
  - cauza presupusă sau cunoscută și evoluția previzibilă a accidentului nuclear, în ce privește degajarea transfrontieră de substanțe radioactive;
  - caracteristicile generale ale degajărilor de substanțe radioactive, incluzând (în măsura în care este posibil și adecvat) natura, forma fizică și chimică probabilă, precum și cantitatea, compoziția și înălțimea efectivă a degajărilor de substanțe radioactive;
  - informații privind condițiile meteorologice și hidrologice (existente la acea dată) și de prognoză, necesare pentru prevederea degajării transfrontieră de substanțe radioactive;
  - rezultatele măsurătorilor de mediu, care prezintă importanță pentru degajările transfrontieră de substanțe radioactive;
  - măsurile de protecție luate sau planificate în afara amplasamentului;
  - comportarea prevăzută în timp a degajărilor de substanțe radioactive;
- vor fi suplimentate (aceste informații) la intervale corespunzătoare prin alte informații ulterioare relevante asupra evoluției situației de urgență, inclusiv încetarea ei previzibilă sau efectivă;
- pot fi utilizate fără restricție (informațiile primite în conformitate cu cele specificate la art. 2 lit. b), cu excepția cazului în care aceste informații sunt furnizate cu titlu confidențial de statul parte care face notificarea.

22.3.2.5. Convenția cu privire la asistența în caz de urgență radiologică

Convenția cu privire la asistența în caz de urgență radiologică a fost adoptată la Viena, în anul 1986[648]. Este structurat în preambul, 19 articole

În *Preambul* se afirmă „Statele părți la prezenta convenție, ... notând că s-au luat și se iau măsuri ample pentru asigurarea unui nivel înalt de securitate în activitățile nucleare, în vederea prevenirii accidentelor nucleare și limitării cât mai mult posibil a consecințelor oricărui asemenea accident care ar putea să se producă, ... convinse de necesitatea instituirii unui cadru internațional care să faciliteze furnizarea promptă de asistență în cazul unui accident nuclear sau al unei urgențe radiologice, în scopul atenuării consecințelor acestora, ... au convenit ...".

Obligații generale[649] stipulate în sarcina statelor părți:

---

[647] Art. 5.

[648] A se vedea *supra* nota.

- *vor coopera* între ele şi cu Agenţia Internaţională pentru Energia Atomică (în conformitate cu prevederile convenţiei) *pentru a facilita* acordarea de asistenţă promptă în caz de accident nuclear sau de urgenţă radiologică pentru a limita cât mai mult posibil consecinţele acestora *şi a proteja* viaţa, bunurile materiale şi mediul înconjurător de efectele degajărilor radioactive *putând să încheie* (pentru a facilita această cooperare) înţelegeri bilaterale sau multilaterale sau (unde va fi cazul) o combinaţie a acestora, cu scopul de a preveni sau limita cât mai mult posibil vătămările şi daunele care ar putea fi cauzate de un accident nuclear sau de o urgenţă radiologică;
- vor solicita agenţiei (acţionând în cadrul statutului său) să depună toate eforturile (în conformitate cu prevederile respectivei convenţii) pentru a promova, a facilita şi a sprijini cooperarea dintre statele părţi, prevăzută de această convenţie.

În ce priveşte *asistenţa*, se prevede:

- *acordarea asistenţei*[650]:
  - dacă un stat parte are nevoie de asistenţă în caz de accident nuclear sau urgenţă radiologică (indiferent dacă accidentul sau urgenţa îşi are originea în limitele teritoriului, controlului sau jurisdicţiei sale) el poate solicita această asistenţă (direct sau prin intermediul agenţiei) de la oricare alt stat parte şi de la agenţie sau (unde este cazul) de la alte organizaţii internaţionale intergu-vernamentale;
  - un stat parte care solicită asistenţă va specifica volumul şi tipul asistenţei necesare şi (când acest lucru este posibil) va transmite părţii care acordă asistenţa informaţiile care îi pot fi necesare acestei părţi pentru a stabili măsura în care poate satisface cererea; în cazul în care statul solicitant este în imposibilitate de a specifica volumul şi tipul asistenţei necesare, statul parte solicitant şi partea care acordă asistenţa (după consultări) vor stabili volumul şi tipul asistenţei necesare;
  - fiecare stat parte (căruia i se adresează direct o cerere pentru o astfel de asistenţă) va decide şi va notifica cu promptitudine statului parte solicitant (în mod direct sau prin intermediul agenţiei) dacă este în măsură să furnizeze asistenţa cerută, precum şi volumul şi condiţiile asistenţei pe care ar putea să o acorde;
  - statele părţi (în limitele capacităţilor lor) vor determina şi notifica agenţia în ce priveşte experţii, echipamentele şi materialele pe care pot să le pună la dispoziţie pentru acordarea de asistenţă altor state părţi în caz de accident nuclear sau de urgenţă radiologică, precum şi condiţiile (în special financiare) în care pot furniza această asistenţă;
  - orice stat parte poate solicita asistenţa în legătura cu tratamentul medical sau evacuarea temporară pe teritoriul altui stat parte a persoanelor afectate de un accident nuclear sau de o urgenţă radiologică;
  - agenţia (în conformitate cu statutul său şi cu prevederile respectivei convenţii) va răspunde la cererea de asistenţă a unui stat parte care solicită

[649] Art. 1.
[650] Art. 3.

asistența sau a unui stat membru în caz de accident nuclear sau urgență radiologică, prin:
  - ✓ punerea la dispoziție a resurselor corespunzătoare alocate acestui scop;
  - ✓ transmiterea promptă a cererii către celelalte state și organizații internaționale care (conform datelor agenției) pot să dispună de resursele necesare;
  - ✓ coordonare la nivel internațional a asistenței care poate fi astfel disponibilă, dacă statul care solicită asistența îi va cere acest lucru;
- *conducerea și controlul asistenței*[651] (în afară de cazul în care se convine altfel):
  - statului solicitant (pe teritoriul său) îi va reveni răspunderea, controlul, coordonarea și supervizarea de ansamblu ale asistenței; în cazul când asistența implică personal, partea care o acordă va desemna (prin consultare cu statul solicitant) persoana care va răspunde și își va prelua sarcina de supervizare operațională directă asupra personalului și echipamentelor furnizate de ea; persoana desemnată va exercita această supervizare în cooperare cu autoritățile corespunzătoare ale statului solicitant;
  - statul solicitant va furniza (în limita posibilităților sale) instalații și servicii locale necesare pentru administrarea rațională și eficientă a asistenței; el va asigura (de asemenea) protecția personalului, echipamentelor și materialelor introduse pe teritoriul său de partea care acordă asistența sau în numele ei, într-un astfel de scop;
  - dreptul de proprietate asupra echipamentelor și materialelor furnizate de oricare din părți în cursul perioadei de asistență nu va fi afectat și va fi asigurată returnarea lor;
  - un stat parte [care acordă asistență, ca răspuns la o cerere făcută în virtutea art. 2 alin. (5)] va coordona această asistență pe teritoriul său;
- procedura *rambursării cheltuielilor*[652]:
  - partea care acordă asistența poate oferi gratuit asistența statului solicitant; când examinează acordarea de asistență pe o asemenea bază, partea care acordă asistența va ține seama de:
    - ✓ natura accidentului nuclear sau a urgenței radiologice;
    - ✓ locul de origine a accidentului nuclear sau a urgenței radiologice;
    - ✓ nevoile țărilor în curs de dezvoltare;
    - ✓ nevoile specifice ale țărilor care nu dețin instalații nucleare;
    - ✓ alți factori relevanți;
  - când asistența se acordă (integral sau parțial) pe bază de rambursare, statul solicitant va rambursa părții care acordă asistența cheltuielile aferente serviciilor efectuate de persoanele sau organizațiile care acționează în numele acesteia, precum și toate cheltuielile legate de asistență în măsura în care aceste cheltuieli nu se achită direct de către statul solicitant; dacă nu se convine altfel, rambursarea se va efectua fără întârziere după ce partea care acordă asistența a prezentat cererea sa de rambursare statului solicitant și (în ce privește cheltuielile, altele decât cele locale) poate fi liber transferată;
  - partea care acordă asistența [cu toate cele prevăzute la art. 7 alin. (2)] poate (în orice moment) să renunțe la rambursare sau să accepte amânarea acesteia

[651] Art. 3.
[652] Art. 7.

(parțial sau integral); la luarea în considerare a unei astfel de renunțări sau amânări, părțile care acordă asistența vor ține seama în mod cuvenit de nevoile țărilor în curs de dezvoltare;

- *tranzitul personalului, echipamentelor și bunurilor*: la cererea statului solicitant sau a părții care acordă asistența, fiecare stat parte se va strădui sa faciliteze tranzitul pe teritoriul său (de la și către statul solicitant) al personalului care a fost notificat în mod cuvenit, precum și al echipamentelor și bunurilor folosite pentru asistență (art. 9);
- *încetarea asistenței*: statul solicitant sau partea care acordă asistența (după consultări și prin notificare scrisă) poate cere (în orice moment) încetarea asistenței primite sau furnizate în baza respectivei convenții (art. 11).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL VIII
RĂSPUNDEREA JURIDICĂ ÎN DREPTUL MEDIULUI

23. RĂSPUNDEREA INTERNĂ ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI MEDIULUI

„... Când se aude spunând că libertatea în genere este să poți acționa, așa cum vrei, o atare reprezentare poate fi luată numai ca totală lipsă a culturii gândirii, în care nu se găsește încă nicio urmă a ceea ce este voința liberă în și pentru sine, dreptul, moralitatea etc. ..."[653].

În realitate, libertatea (cunoaștere, decizie, acțiune) este o condiție fundamentală a responsabilității (unul din principiile fundamentale ale dreptului, în general), care exprimă un act de angajare a individului în procesul integrării sociale, o asumare a răspunderii față de rezultatele propriei conduite (conduită care constituie chiar cadrul nemijlocit de manifestare a responsabilității).

Răspunderea, ca și „componentă" esențială a oricărei forme de organizare socială, *reprezintă chiar reacția societății post-factum față de conduita nonconformă prevederilor normelor juridice, conduită prin care se aduce atingere ordinii de drept, tulburându-se normala desfășurare a relațiilor sociale, a echilibrului social.*

Sensul frecvent al noțiunii de răspundere (indiferent de forma sub care se manifestă: penală, contravențională, civilă) este acela de *obligație de a suporta consecințele nerespectării unor reguli de conduită, obligație ce incumbă autorului conduitei* (faptei) *sancționate care* (conduită) *poartă întotdeauna amprenta dezaprobării sociale.*

Totuși, răspunderea juridică este „complexul de drepturi și obligații conexe care, potrivit legii, se nasc ca urmare a săvârșirii unei fapte ilicite și care constituie cadrul de realizare a constrângerii de stat prin aplicarea sancțiunilor juridice în scopul asigurării stabilității raporturilor sociale și a îndrumării membrilor societății în spiritul respectării ordinii de drept"[654].

Pe fondul actualei crize a mediului, determinată (în special) de exploatarea nerațională și insuficienta conservarea a resurselor naturale, dar și sub impactul „revoluției" tehnico-științifice, răspunderea juridică în dreptul mediului a devenit „o zonă fierbinte"[655] în contextul permanentei modificări a normelor care reglementează protecția mediului.

Din nefericire, dispozițiile reglementării-cadru referitoare la răspundere sunt destul de „sărace", ele urmând a fi completate cu alte dispoziții cu caracter general cuprinse în Codul civil, Codul penal, Ordonanța Guvernului privind regimul juridic al contravențiilor (OG nr. 2/2001)[656] sau cu caracter special (cuprinse în reglementările sectoriale).

---

[653] Hegel G. W. F., *Principiile filozofiei dreptului*, (traducere) Ed. Academiei, București, 1969, p. 43.
[654] A se vedea și Costin M., *Răspunderea juridică în dreptul R.S.R.*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1974, p. 31-32.
[655] A se vedea și Sion I. G., *op. cit.*, p. 126-127.
[656] OG nr. 2/2001 publicată în M. Of. nr. 410 din 25 iulie 2001.

23.1. Răspunderea penală în domeniul protecției mediului

Răspunderea penală (ca formă a răspunderii juridice) *reprezintă chiar consecința nerespectării dispoziției normei juridice penale*, respectiv, *raportul juridic penal de constrângere născut* (ca urmare a săvârșirii faptei prevăzute de legea penală) *între stat* (pe de o parte) *și infractor* (pe de altă parte), raport complex *al cărui conținut îl formează dreptul statului* (ca reprezentant al societății) *de a trage la răspundere pe infractor* (de a-i aplica sancțiunea prevăzută pentru infracțiunea săvârșită și de a-l constrânge să o execute), precum *și obligația infractorului de a răspunde pentru fapta sa* (de a se supune sancțiunii aplicate) *în vederea restabilirii ordinii de drept și restabilirii autorității legii*[657].

În ce privește răspunderea penală, dispozițiile reglementării-cadru privind protecția mediului (ca și în cazul celorlalte forme ale răspunderii juridice) se limitează la a preciza faptele care constituie infracțiuni (art. 98) și a institui unele reguli privind constatarea și cercetarea acestor infracțiuni (art. 99).

În această situație, aceste dispoziții se completează cu dispozițiile cu caracter general cuprinse în Codul penal[658] (potrivit art. 236 din Legea nr. 187/2012, „Dispozițiile părții generale a Codului penal ... se aplică și faptelor sancționate penal prin legi speciale, în afară de cazul în care legea dispune altfel").

23.1.1. Conținutul infracțiunii

Se impune lămurirea conținutului infracțiunii (în general), respectiv *totalitatea condițiilor prevăzute în norma de incriminare* (norma penală) *pentru caracterizarea unei fapte ca infracțiune*[659] (conținut care particularizează fiecare infracțiune), având în vedere (în principal) multitudinea *normelor penale speciale* cuprinse în reglementarea-cadru privind protecția mediului (dar și, mai ales, în reglementările sectoriale).

În doctrina penală sunt exprimate opinii diferite în ceea ce privește structura conținutului infracțiunii, susținându-se că în cadrul acestuia nu poate intra obiectul și subiectul infracțiunii[660].

Nu achiesăm la această opinie deoarece, pe de o parte (așa cum afirmam), conținutul infracțiunii cuprinde totalitatea condițiilor prevăzute în norma de incriminare pentru caracterizarea unei fapte ca infracțiune, condiții care vizează și valoarea socială ocrotită și subiecții infracțiunii iar, pe de altă parte, nu trebuie neglijată ideea că elementele infracțiunii se inter-condiționează în configurarea infracțiunii iar studierea lor separată se realizează doar din considerente metodologice[661].

În acestea condiții, analizând conținutul infracțiunii, nu vom face diferență între factorii (condițiile preexistente) infracțiunii (obiectul, subiecții, locul și timpul săvârșirii infracțiunii) și conținutul constitutiv al infracțiunii (latura obiectivă și latura subiectivă a infracțiunii).

---

[657] A se vedea și Bulai C., *Drept penal. Partea generală, vol. III*, TUB, București, 1982, p. 14-17.
[658] Legea nr. 286/2009 publicată în M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009
[659] A se vedea și Bulai C., *Drept penal. Partea generală*, Casa de Editură și Presă „Șansa" SRL, București, 1992, p. 125.
[660] A se vedea și Oancea I., *Drept penal. Partea generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1971, p. 163.
[661] A se vedea și Basarab M., *Drept penal. Partea generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 40.

23.1.1.1. Obiectul infracțiunii

Doctrina penală a considerat obiectul infracțiunii ca fiind *valoarea socială și relațiile sociale create în jurul acestei valori, care este periclitată ori vătămată prin săvârșirea infracțiunii.*

În cadrul acestuia se face distincție între obiectul juridic și obiectul material; astfel,

- *obiectul juridic* este *exprimarea juridică a valorii sociale ocrotite*, respectiv relațiile sociale create în jurul valorii sociale periclitate ori vătămate prin săvârșirea infracțiunii:
  - *obiectul juridic generic* (comun unui grup de infracțiuni) este reprezentat de ansamblul relațiilor sociale create în jurul unui grup de valori sociale de aceeași natură periclitate/vătămate prin săvârșirea infracțiunii; cu titlu de exemplu: ansamblul relațiilor sociale referitoare la asigurarea protecției mediului;
  - *obiectul juridic specific* (unei singure infracțiuni) este reprezentat de acele relații sociale create în jurul unei valori sociale concrete care este periclitată ori vătămată prin săvârșirea infracțiunii; cu titlu de exemplu: acele relații sociale referitoare la asigurarea protecției mediului prin respectarea regimului stabilit pentru producerea, livrarea și utilizarea îngrășămintelor chimice;
- *obiectul material* este *entitatea materială prin care se exprimă valoarea socială ocrotită* și asupra căreia se răsfrânge conduita incriminată; cu titlu de exemplu: corpul persoanei, bunurile unei persoane etc.

23.1.1.2. Subiecții infracțiunii

Subiecții infracțiunii *sunt*, pe de o parte, *persoanele implicate în comiterea infracțiunii* (subiecți activi) *și*, pe de altă parte, *titularii valorii sociale ocrotite* (subiecți pasivi); astfel,

- *subiectul activ* al infracțiunii este persoana ori persoanele[662] care încalcă raportul penal de conformare determinând apariția raportului de conflict, și care
  - fie „... săvârșește în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală"[663] ori „... săvârșesc nemijlocit aceeași faptă prevăzută de legea penală"[664], respectiv *autorul* ori *coautorii*,
  - fie „... cu intenție, determină o altă persoană să săvârșească o faptă prevăzută de legea penală"[665], respectiv *instigatorul*,
  - fie „... cu intenție, înlesnește sau ajută în orice mod la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală[666], respectiv *complicele*,

---

[662] Subiect activ al infracțiunii poate să fie atât o persoană fizică cât și o persoană juridică (fără a exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit la săvârșirea aceleiași fapte); potrivit art. 135 alin. (1) și (2) C.pen., persoana juridică, cu excepția statului și a autorităților publice, răspunde penal pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice; instituțiile publice nu răspund penal pentru infracțiunile săvârșite în exercitarea unei activități ce nu poate face obiectul domeniului privat.

[663] Art. 46 alin. (1) C.pen.

[664] Art. 46 alin. (2) C.pen.

[665] Art. 47 C.pen.

[666] Art. 48 alin. (1) C.pen.

- *subiectul pasiv* al infracțiunii este chiar *titularul valorii sociale ocrotite*, („titularul mediului") respectiv persoana fizică sau juridică, instituția, statul care este *vătămat* (ă) *ori periclitat* (ă) prin săvârșirea infracțiunii.

23.1.1.3. Latura obiectivă a infracțiunii

Latura obiectivă a infracțiunii (aspectul obiectiv) *desemnează totalitatea condițiilor cerute de norma incriminatoare cu privire la conduita interzisă* și *cuprinde*: elementul material, cerințele esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate; astfel,

- *elementul material* este chiar *conduita* (ca manifestare obiectivă prin care se exteriorizează voința psihică) *interzisă prin norma de incriminare* (desemnată printr-un cuvânt sau expresie *„verbum regens"* care arată acțiunea sau/și inacțiunea interzisă) și care (conduită) se materializează printr-o (sau mai multe) acțiune și/sau inacțiune; astfel,
  - *acțiunea* este manifestarea obiectivă comisivă incriminată, în sensul că face ceva ce norma ordonă (obligă) să nu facă; cu titlu de exemplu: provocă poluare; produce zgomote ...; continuă activitatea ...; introduce ...; produce, livrează, utilizează ... etc.;
  - *inacțiunea* este manifestarea obiectivă omisivă incriminată în sensul că nu face ceva ce norma ordonă (obligă) să facă; cu titlu de exemplu: nu supraveghează și nu asigură ...; omite să raporteze ...; nu respectă ...; refuză intervenția ... etc.;
- *cerințele esențiale* sunt *condițiile ce particularizează conduita incriminată* (elementul material), în sensul că nu orice acțiune și/sau inacțiune constituie infracțiune ci aceea care se desfășoară în anumite condiții; cu titlu de exemplu: producerea de zgomote peste limitele admise, dacă prin aceasta se pune în pericol grav sănătatea umană; aceste cerințe *se pot referi la*:
  - *timpul săvârșirii*; cu titlu de exemplu: ... după suspendarea ..., ... după dispunerea încetării ... etc.
  - *locul săvârșirii*; cu titlu de exemplu : ... în apă, în atmosferă sau pe sol ..., ... în țară ..., ... pe piață ..., ... pe terenuri agricole ... etc.
  - *modul și mijloacele de săvârșire*; cu titlu de exemplu: ... datorită nesupravegherii executării ... funcționării ..., ... prin evacuarea ..., ... momeli periculoase și mijloace electrice ..., ... cu nerespectarea ..., ... cu încălcarea ... etc.
- *urmarea imediată* (urmarea socialmente periculoasă) este chiar *vătămarea/periclitarea nemijlocită a valorii sociale ocrotite* și care *se manifestă* fie sub forma unui rezultat, fie sub forma unei stări de pericol; astfel,
  - *rezultat*, în sensul unei schimbări a obiectului material sau a poziției acestuia (în cazul infracțiunilor de rezultat); cu titlu de exemplu: defrișarea vegetației, poluarea, contaminarea (radioactivă) a mediului ... etc.
  - *stare de pericol*, în sensul unei împiedicări a normalei desfășurări (stânjenire) a relațiilor sociale născute datorită și în legătură cu valoarea socială ocrotită (în cazul infracțiunilor de pericol, formale); cu titlu de exemplu: nerespectarea restricțiilor și/sau a interdicțiilor ..., continuarea activității după suspendarea ..., nesupravegherea și neasigurarea ... etc.

- *legătura de cauzalitate* este *„liantul" dintre elementul material* (cauza) *şi urmarea imediată* (efectul) în sensul că respectiva manifestare obiectivă prin care se exteriorizează voinţa psihică a unei persoane vatămă/periclitează nemijlocit acea valoare socială ocrotită; aceasta (legătura de cauzalitate) *nu trebuie demonstrată în cazul infracţiunilor formale* (întrucât rezultă din însăşi materialitatea faptei, „ex re"), dar *trebuie demonstrată în cazul infracţiunilor de rezultat* (atunci când se produce o transformare în realitatea obiectivă). În ce priveşte legătura de cauzalitate, în doctrina penală, sunt cunoscute mai multe teorii (care pot fi grupate în două curente[667]: unul care susţine teza monistă cu Teoria cauzei eficiente[668], Teoria cauzei proxime[669], Teoria cauzei preponderente[670], Teoria cauzei adecvate sau tipice[671], şi unul care susţine teza pluralistă cu Teoria echivalenţei condiţiilor[672], Teoria condiţiei necesare[673]), iar *pentru stabilirea acesteia se impune parcurgerea a două etape*[674]:
  - *identificarea în antecedenţa cauzală a tuturor contribuţiilor umane care ar putea avea legătură cauzală cu aceasta*; cu ajutorul criteriului *„sine qua non"*, se izolează ipotetic fiecare contribuţie urmărindu-se dacă fără respectiva contribuţie rezultatul s-ar fi produs în acelaşi fel şi în aceleaşi proporţii (dacă şi fără respectiva contribuţie rezultatul s-ar fi produs în acelaşi fel şi în aceeaşi proporţie, acea contribuţie trebuie eliminată din antecedenţa cauzală);
  - *delimitarea şi determinarea contribuţiilor cu valoare cauzală*; pe baza criteriului *„sine qua non"* raportat la rezultat în general, în configuraţia tipică, nu aşa cum s-a produs în realitate (fiind, pe de o parte, reţinute ca şi contribuţii esenţiale, cauzal necesare, acele contribuţii în lipsa cărora rezultatul nu s-ar fi produs în niciun mod şi în nicio măsură şi, pe de altă parte, considerate celelalte contribuţii cu valoare cauzală înlesnitoare, operativ necesare, acele contribuţii care „facilitează" producerea rezultatului).

23.1.1.4. Latura subiectivă a infracţiunii

Latura subiectivă a infracţiunii (aspectul subiectiv) *desemnează totalitatea condiţiilor cerute de norma incriminatoare cu privire la vinovăţie*, şi *cuprinde* elementul subiectiv şi cerinţele esenţiale; astfel:

---

[667] A se vedea şi Mitrache C., *Drept penal român. Partea generală*, Casa de editură şi presă „Şansa" SRL, Bucureşti, 1995, p. 91-93.

[668] Teoria cauzei eficiente consideră drept cauză aceea care a declanşat procesul de generare şi a creat pentru celelalte condiţii aptitudinea de a produce urmarea imediată.

[669] Teoria cauzei proxime consideră drept cauză aceea care se situează temporal imediat înaintea producerii urmării imediate.

[670] Teoria cauzei preponderente consideră drept cauză aceea care a contribuit cel mai mult la producerea urmării imediate.

[671] Teoria cauzei adecvate (sau tipice) consideră drept cauză aceea care este proprie sau aptă, prin natura ei, să producă urmarea imediată.

[672] Teoria echivalenţei condiţiilor consideră drept cauză toate condiţiile care au precedat urmarea imediată şi fără de care aceasta (urmarea imediată) nu s-ar fi produs (condiţii *„sine qua non"*).

[673] Teoria condiţiei necesare consideră drept cauză orice condiţie necesară pentru producerea urmării imediate ţinându-se seama de contribuţia concretă a fiecărei condiţii.

[674] În doctrina penală sunt delimitate trei principii (reguli) dar considerăm că se impun doar două (la care, de altfel, facem referire), al treilea nevizând aspectul obiectiv al infracţiunii ci pe cel subiectiv (stabilirea aspectului psihic al legăturii de cauzalitate) ori vinovăţia este analizată separat în cadrul laturii subiective a infracţiunii.

- *elementul subiectiv* este chiar *vinovăția*, respectiv atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta săvârșită și urmările acesteia, dar *sub forma cerută de norma de incriminare*[675], fiind *rezultatul a doi factori*, respectiv: *intelectiv (conștiință)* [care presupune că făptuitorul are reprezentarea (își dă seama) conduitei (acțiunilor sau/și inacțiunilor) sale și a urmării (imediate) socialmente periculoasă (stare de pericol/rezultat) determinată de respectiva conduită] și *volitiv (voință)* [care presupune că făptuitorul adoptă deliberat (stăpânește) respectiva conduită]; *se manifestă sub trei forme*[676]:
  - *intenția*, se prezintă sub două forme:
    - ✓ *directă*, care se caracterizează prin prevederea rezultatului respectivei fapte și urmărirea producerii lui prin săvârșirea acelei fapte[677];
    - ✓ *indirectă*, care se caracterizează prin prevederea rezultatului respectivei fapte, rezultat care, deși nu este urmărit, este acceptată posibilitatea producerii lui[678];
  - *culpa* se prezintă sub două forme:
    - ✓ *cu prevedere (ușurința)*, care se caracterizează prin prevederea rezultatului respectivei fapte, rezultat care nu este acceptat socotindu-se fără temei că el nu se va produce[679];
    - ✓ *fără prevedere (neglijența)*, care se caracterizează prin neprevederea rezultatului respectivei fapte deși rezultatul trebuia și putea fi prevăzut[680];
  - *intenția depășită* (praeterintenția), care se caracterizează prin producerea, printr-o acțiune sau inacțiune intenționată, a unui rezultat mai grav, rezultat care se datorează culpei făptuitorului[681];
- *cerințele esențiale* (rar întâlnite în cazul infracțiunilor din sfera criminalității „ecologice") sunt *condițiile care particularizează vinovăția* (elementul subiectiv) și se pot referi la:
  - *mobilul* (cauză internă a conduitei) săvârșirii faptei, respectiv acel impuls (dorință, tendință, pasiune) ce a declanșat în mintea făptuitorului ideea săvârșirii unei anumite fapte;
  - *scopul* (țelul urmărit) săvârșirii faptei, respectiv acel rezultat care este urmărit prin săvârșirea faptei.

23.1.2. Infracțiuni la regimul protecției mediului (în general)

În reglementarea-cadru privind protecția mediului [art. 98 alin. (1)-(5) din OUG nr. 195/2005), *sunt stipulate 26 infracțiuni distincte*[682] (prevăzându-se expres „constituie infracțiuni ... următoarele fapte ...") *care* (în esență) *constituie variante de specie ale*

[675] Potrivit art. 16 alin. (1) C.pen., fapta constituie infracțiune numai dacă a fost săvârșită cu forma de vinovăție cerută de legea penală.
[676] Potrivit art. 16 alin. (2) C.pen., vinovăție există când fapta este comisă cu intenție, din culpă sau cu intenție depășită.
[677] Art. 16 alin. (3) lit. a) C.pen.
[678] Art. 16 alin. (3) lit. b) C.pen.
[679] Art. 16 alin. (4) lit. a) C.pen.
[680] Art. 16 alin. (4) lit. b) C.pen.
[681] Art. 16 alin. (5) C.pen.
[682] A se vedea sistematizarea propusă.

unor infracțiuni din Codul penal sau *dispoziții-cadru pentru infracțiunile stipulate în legi sectoriale referitoare la protecția mediului.*

Examinarea acestor infracțiuni este dificilă întrucât *sistematizarea acestora* (ordinea în care sunt înscrise în art. 98) *s-a făcut* nu în funcție de factorul de mediu protejat ci *în funcție de gradul de pericol social al faptei.*

Deşi această opțiune a legiuitorului de a sistematiza infracțiunile privitoare la regimul protecției mediului după pericolul social al faptei ar părea justificată, așa cum am mai susținut[683], soluția este greu de admis.

Un neajuns, care nu a fost încă remediat, îl constituie ***condiționarea incriminării*** tuturor faptelor prevăzute în art. 98 alin. (1)-(4) din ordonanță, de împrejurarea „dacă au fost de natură să pună în pericol viața ori sănătatea umană, animală sau vegetală".

Așa cum am susținut[684], această cerință prevăzută expres pentru faptele menționate, nu-şi justifică prezența, fiind inutilă, deoarece se înțelege de la sine că faptele incriminate sunt de natură să pună în pericol viața ori sănătatea umană, animală sau vegetală, ele constituind încălcări ale normelor stipulate tocmai pentru evitarea acestor urmări.

În felul acesta se ajunge şi la o situație cel puțin ciudată, pe care legiuitorul nu a observat-o, cu tot efortul de „îndreptare" a unor situații „contradictorii" din legile speciale, cum este incriminarea, din *art. 98 alin. (2) lit. b)* din reglementarea-cadru, a *faptei de producere de zgomote peste limitele admise, dacă prin aceasta se pune în pericol grav sănătatea umană*, „dacă a fost de natură să pună în pericol viața ori sănătatea umană, animală sau vegetală", ceea ce reprezintă un non sens.

Cu toate că cerința elementului material, respectiv ca prin această depăşire a limitelor admise pentru producerea de zgomote să nu fie pusă în pericol grav sănătatea umană, este corect formulată şi justificată în context, ea face inutilă condiția „generală" prevăzută în acelaşi text, respectiv ca fapta să nu fi fost de natură să pună în pericol (viața ori) sănătatea umană (animală sau vegetală).

De altfel, am precizat[685] că exprimarea apare şi tautologică: cum ar „pune în pericol grav sănătatea umană" dacă nu „a fost de natură să pună în pericol sănătatea umană"?

Un alt neajuns, care a fost remediat, îl constituia ***dubla incriminare***, aceeaşi faptă fiind incriminată în două dispoziții ale reglementării cadru, şi anume în alin. (3) pct. 3 teza II şi în alin. (4) pct. 6 ale art. 98 (în varianta în vigoare înaintea punerii în aplicare a dispozițiilor Codului penal 2009)[686].

Era situația faptei de a provoca, cu ştiință, de poluare prin evacuarea sau scufundarea în apele naturale, direct sau de pe nave ori platforme plutitoare, a unor substanțe sau deşeuri periculoase.

Astfel, împrejurarea şi limitele de pedeapsă stabilite erau diferite, şi anume 1-5 ani, dacă fapta a fost de natură să pună în pericol viața ori sănătatea umană, animală sau vegetală, şi 2-7 ani, fără ca fapta să fie condiționată de o asemenea stare de pericol.

---

[683] Ioniță G.-I., , Ioniță-Burda Ştefania-Diana, *Sugestii pentru o mai bună sistematizare a infracțiunilor la regimul protecției mediului*, în „Revista de Drept Penal" nr. 3/2012, R.A. Monitorul Oficial, Bucureşti, 2012, p. 49-57.

[684] Ibidem.

[685] Ibidem.

[686] Ibidem.

Acesta, așa cum am susținut[687], era un motiv în plus de critică, fiind vorba de fapte identice, incriminate diferit; astfel, după pedepsele stabilite de legiuitor, urma să considerăm că fapta comisă prezintă un pericol social mai scăzut când a fost de natură să pună în pericol viața ori sănătatea umană, animală sau vegetală, față de situația în care nu ar prezenta o astfel de caracteristică, ceea ce este de neînțeles.

Cele precizate, ne-au condus către soluția *grupării* infracțiunilor la regimul mediului *în funcție de relațiile sociale periclitate sau vătămate prin săvârșirea faptei,* care privesc ***elementele de mediu protejate sau activitățile cu potențial impact asupra calității mediului.***

Nu vom analiza aceste infracțiuni, având în vedere (pe de o parte) că am făcut precizări referitoare la conținutul acestor infracțiuni (în general) și (pe de altă parte) examinarea fiecărei infracțiuni (cuprinse în reglementarea-cadru și în reglementările sectoriale privind protecția mediului) implică un volum mare de informații tocmai datorită numărului destul de ridicat de infracțiuni în domeniu[688], dar *vom prezenta dispozițiile procesuale privind constatarea și cercetarea acestor infracțiuni.*

23.1.2.1. Grupe de infracțiuni la regimul protecției mediului (în general)

Așa cum precizam mai sus, *sistematizarea infracțiunilor* prevăzute în reglementarea-cadru privind protecția mediului [art. 98 alin. (1)-(5) din OUG nr. 195/2005] s-a făcut în funcție de *gradul de pericol social al faptei*, în 4 grupe, și anume:

- în *prima grupă* de infracțiuni (pentru care pedeapsa este închisoare de la 3 luni la un an sau amendă) sunt incluse următoarele fapte, „dacă au fost de natură să pună în pericol viața ori sănătatea umană, animală sau vegetală"[689]:
  - arderea miriștilor, stufului, tufărișurilor și vegetației ierboase din ariile protejate și de pe terenurile supuse refacerii ecologice;
  - poluarea accidentală datorită nesupravegherii executării lucrărilor noi, funcționării instalațiilor, echipamentelor tehnologice și de tratare și neutralizare, menționate în prevederile acordului de mediu și/sau autorizației/ autorizației integrate de mediu;
- în *a doua grupă* de infracțiuni (pentru care pedeapsa este închisoare de la 6 luni la 3 ani sau amendă) sunt incluse următoarele fapte, „dacă au fost de natură să pună în pericol viața ori sănătatea umană, animală sau vegetală"[690]:
  - poluarea prin evacuarea, în atmosferă sau pe sol, a unor deșeuri ori substanțe periculoase;
  - producerea de zgomote peste limitele admise, dacă prin aceasta se pune în pericol grav sănătatea umană;
  - continuarea activității după suspendarea acordului de mediu sau a autorizației, respectiv a autorizației integrate de mediu;

---

[687] Ibidem.

[688] S-a încercat o examinare exhaustivă a infracțiunilor cuprinse în Legea-cadru; în acest sens, a se vedea Ungureanu A., *Considerații cu privire la răspunderea persoanelor fizice și a prepușilor peroanelor juridice pentru săvârșirea faptelor penale înscrise în Legea protecției mediului nr. 137/1995*, Revista de drept comercial nr. 4-6/1996; Ungureanu A., Ciopraga A., *Dispoziții din legi speciale române - comentate și adnotate cu jurisprudență și doctrină*, vol. IV, Ed. Lumina Lex, București, 1996, p. 281-283. Ioniță-Burda Ș.-D., *Criminalitatea ecologică*, Teză de doctorat susținută la Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza", București, 2012.

[689] Art. 98 alin. (1).

[690] Art. 98 alin. (2).

- importul şi exportul unor substanţe şi preparate periculoase interzise sau restricţionate;
- omisiunea de a raporta imediat despre orice accident major de către persoane ce au în atribuţii această obligaţie;
- producerea, livrarea sau utilizarea îngrăşămintelor chimice, precum şi a oricăror produse de protecţie a plantelor neautorizate, pentru culturi destinate comercializării;
- nerespectarea interdicţiilor privind utilizarea pe terenuri agricole de produse de protecţie a plantelor sau îngrăşăminte chimice;

▪ în *a treia grupă* de infracţiuni (pentru care pedeapsa este închisoare de la 6 luni la 3 ani) sunt incluse următoarele fapte, „dacă au fost de natură să pună în pericol viaţa ori sănătatea umană, animală sau vegetală"[691]:
- nesupravegherea şi neasigurarea depozitelor de deşeuri şi substanţe periculoase, precum şi nerespectarea obligaţiei de depozitare a îngrăşămintelor chimice şi produselor de protecţie a plantelor numai ambalate şi în locuri protejate;
- producerea sau importul în scopul introducerii pe piaţă, precum şi utilizarea unor substanţe şi preparate periculoase fără respectarea prevederilor actelor normative în vigoare şi introducerea pe teritoriul României a deşeurilor de orice natură în scopul eliminării acestora;
- transportul şi tranzitul de substanţe şi preparate periculoase, cu încălcarea prevederilor legale în vigoare;
- desfăşurarea de activităţi cu organisme modificate genetic sau produse ale acestora, fără a solicita şi a obţine acordul de import/export sau autorizaţiile prevăzute de reglementările specifice;
- cultivarea plantelor superioare modificate genetic în vederea testării sau în scop comercial, fără înregistrarea prevăzută de lege;

▪ în *a patra grupă* de infracţiuni (pentru care pedeapsa este închisoare de la un an la 5 ani) sunt incluse următoarele fapte, „dacă au fost de natură să pună în pericol viaţa ori sănătatea umană, animală sau vegetală"[692]:
- provocarea, datorită nesupravegherii surselor de radiaţii ionizante, a contaminării mediului şi/sau a expunerii populaţiei la radiaţii ionizante, omisiunea de a raporta prompt creşterea peste limitele admise a contaminării mediului, aplicarea necorespunzătoare ori neluarea măsurilor de intervenţie în caz de accident nuclear;
- descărcarea apelor uzate şi a deşeurilor de pe nave sau platforme plutitoare direct în apele naturale ori provocarea, cu ştiinţă, de poluare, prin evacuarea sau scufundarea în apele naturale, direct ori de pe nave sau platforme plutitoare, a unor substanţe ori deşeuri periculoase;

▪ în *a cincea grupă* de infracţiuni (pentru care pedeapsa este închisoare de la 2 la 7 ani) sunt incluse următoarele fapte[693]:
- continuarea activităţii care a cauzat poluarea după dispunerea încetării acestei activităţi;

---

[691] Art. 98 alin. (3).
[692] Art. 98 alin. (4).
[693] Art. 98 alin. (5).

- neluarea măsurilor de eliminare totală a substanțelor și preparatelor periculoase care au devenit deșeuri;
- refuzul intervenției în cazul poluării accidentale a apelor și a zonelor de coastă;
- refuzul controlului la introducerea și scoaterea din țară a substanțelor și preparatelor periculoase sau introducerea în țară a culturilor de micro-organisme, plante și animale vii din flora și fauna sălbatică, fără acordul eliberat de autoritatea publică centrală pentru protecția mediului.

De precizat faptul că tentativa se pedepsește [art. 98 alin. (6)].

Așa cum am susținut[694], o sistematizare mai rațională ar fi în:

A. Infracțiuni la regimul stabilit pentru protecția resurselor naturale și conservarea biodiversității, incluzând:

- ***infracțiuni la regimul stabilit pentru protecția atmosferei***:
  - producerea de zgomote peste limitele admise, dacă prin aceasta se pune în pericol grav sănătatea umană [art. 98 alin. (2) lit. b)];
- ***infracțiuni la regimul stabilit pentru protecția apelor și ecosistemelor acvatice***:
  - descărcarea apelor uzate și a deșeurilor de pe nave sau platforme plutitoare direct în apele naturale [art. 98 alin. (4) lit. b) teza I];
  - provocarea, cu știință, de poluare prin evacuarea sau scufundarea în apele naturale, direct sau de pe nave ori platforme plutitoare, a unor substanțe sau deșeuri periculoase [art. 98 alin. (4) lit. b) teza II];
  - refuzul intervenției în cazul poluării accidentale a apelor și a zonelor de coastă [art. 98 alin. (5) lit. c)];
- ***infracțiuni la regimul stabilit pentru protecția solului, a subsolului și a ecosistemelor terestre***:
  - arderea miriștilor, stufului, tufărișurilor și vegetației ierboase din ariile protejate și de pe terenurile supuse refacerii ecologice [art. 98 alin. (1) lit. a)];

B. Infracțiuni la regimul stabilit pentru unele activități economice și sociale cu potențial impact asupra calității mediului, incluzând:

- ***infracțiuni la regimul substanțelor și preparatelor periculoase***:
  - producerea și/sau importul în scopul introducerii pe piață și utilizarea unor substanțe și preparate periculoase, fără respectarea prevederilor actelor normative în vigoare [art. 98 alin. (3) lit. b) teza I];
  - importul și exportul unor substanțe și preparate periculoase interzise sau restricționate [art. 98 alin. (2) lit. d)];
  - transportul și tranzitul de substanțe și preparate periculoase, cu încălcarea prevederilor legale în vigoare [art. 98 alin. (3) lit. c)];
  - refuzul controlului, la introducerea și scoaterea din țară a substanțelor și preparatelor periculoase [art. 98 alin. (5) lit. d) teza I];
  - neluarea măsurilor de eliminare totală a substanțelor și preparatelor periculoase care au devenit deșeuri [art. 98 alin. (5) lit. b)];

[694] Ioniță G.-I., , Ioniță-Burda Ștefania-Diana, *Sugestii pentru o mai bună sistematizare ...*, op. cit..

- nesupravegherea şi neasigurarea depozitelor de substanţe periculoase [art. 98 alin. (3) lit. a) teza II];

▪ ***infracţiuni la regimul deşeurilor***:
- introducerea pe teritoriul României a deşeurilor de orice natură în scopul eliminării acestora [art. 98 alin. (3) lit. b) teza II];
- nesupravegherea şi neasigurarea depozitelor de deşeuri [art. 98 alin. (3) lit. a) teza I];

▪ ***infracţiuni la regimul îngrăşămintelor chimice şi al produselor de protecţie a plantelor***:
- producerea, livrarea sau utilizarea îngrăşămintelor chimice, precum şi a oricăror produse de protecţie a plantelor neautorizate, pentru culturi destinate comercializării [art. 98 alin. (2) lit. f)];
- nerespectarea interdicţiilor privind utilizarea pe terenuri agricole de produse de protecţie a plantelor sau îngrăşăminte chimice [art. 98 alin. (2) lit. g)];
- nerespectarea obligaţiei de depozitare a îngrăşămintelor chimice şi produselor de protecţie a plantelor numai ambalate şi în locuri protejate [art. 98 alin. (3) lit. a) teza III];

▪ ***infracţiuni la regimul activităţilor nucleare***:
- provocarea, datorită nesupravegherii surselor de radiaţii ionizante, a contaminării mediului şi/sau a expunerii populaţiei la radiaţii ionizante [art. 98 alin. (4) lit. a) teza I];
- omisiunea de a raporta prompt creşterea peste limitele admise a contaminării mediului [art. 98 alin. (4) lit. a) teza II];
- aplicarea necorespunzătoare ori neluarea măsurilor de intervenţie în caz de accident nuclear [art. 98 alin. (4) lit. a) teza III];

▪ ***infracţiuni la regimul stabilit pentru desfăşurarea altor activităţi***:
- poluarea accidentală datorită nesupravegherii executării lucrărilor noi, funcţionării instalaţiilor, echipamentelor tehnologice şi de tratare şi neutralizare, menţionate în prevederile acordului de mediu şi/sau autorizaţiei/autorizaţiei integrate de mediu [art. 98 alin. (1) lit. b)];
- continuarea activităţii după suspendarea acordului de mediu sau autorizaţiei, respectiv a autorizaţiei integrate de mediu [art. 98 alin. (2) lit. c)];
- continuarea activităţii care a cauzat poluarea după dispunerea încetării acestei activităţi [art. 98 alin. (5) lit. a)];
- introducerea în ţară a culturilor de microorganisme, plante şi animale vii din flora şi fauna sălbatică, fără acordul eliberat de autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului [art. 98 alin. (5) lit. d) teza II];
- desfăşurarea de activităţi cu organisme modificate genetic sau produse ale acestora, fără a solicita şi obţine acordul de import/export şi/sau autorizaţiile prevăzute de reglementările specifice [art. 98 alin. (3) lit. d)];
- cultivarea plantelor superioare modificate genetic în vederea testării sau în scop comercial, fără înregistrarea prevăzută de lege [art. 98 alin. (e) lit. d)];
- omisiunea de a raporta imediat despre orice accident major de către persoane ce au în atribuţii această obligaţie [art. 98 alin. (2) lit. e)].

23.1.2.2. Dispoziții procedurale privind constatarea și cercetarea infracțiunilor la regimul protecției mediului (în general)

Constatarea și cercetarea infracțiunilor se fac din oficiu de către organele de urmărire penală (conform competențelor legale) [art. 99 alin. (1)].

Descoperirea și stabilirea (în exercitarea atribuțiilor prevăzute de lege) de către comisarii Gărzii Naționale de Mediu, Comisiei Naționale pentru Controlul Activităților Nucleare, jandarmi și personalul împuternicit din cadrul Ministerului Apărării Naționale, a săvârșirii oricăreia dintre infracțiunile prevăzute la art. 98, se aduce de îndată la cunoștința organului de urmărire penală (competent potrivit legii de procedură penală) [art. 99 alin. (2)].

23.1.3. Infracțiuni la regimul calității aerului

În ***Legea nr. 104/2011*** privind calitatea aerului înconjurător[695] sunt incriminate doar două fapte, respectiv:

A. ***Neelaborarea planurilor și nesolicitarea aprobării măsurilor***

Potrivit ***art. 81 lit. a)***, neelaborarea, de către titularii activităților care constituie surse fixe importante de emisii, a planurilor pentru situații de urgență, care stabilesc măsurile aplicabile în interiorul amplasamentului, precum și nesolicitarea aprobării de la autoritățile competente pentru măsurile stabilite a se aplica în afara amplasamentului, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

B. ***Neoprirea funcționării instalațiilor sau neanunțarea autorităților competente***

Potrivit ***art. 81 lit. b)***, neoprirea în caz de pericol iminent a funcționării instalațiilor care constituie sursă de pericol cu impact asupra calității aerului înconjurător sau neanunțarea autorităților competente cu privire la pericol, se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani.

În ce privește ***constatarea acestor infracțiuni***, potrivit ***art. 82***, se face de către personalul împuternicit din cadrul autorităților publice centrale competente și din unitățile teritoriale ale acestora, precum și din cadrul autorităților publice locale, conform atribuțiilor stabilite prin lege iar actele de constatare realizate de către aceștia, se transmit organului de urmărire penală competent.

23.1.4. Infracțiuni la regimul protecției apei

În ***Legea nr. 107/1996***, Legea apelor, legiuitorul optează pentru o grupare a faptelor incriminate, tot în funcție de pericolul social al acestora, în patru articole (art. 92-95).

---

[695] Potrivit ***art. 2 lit. a)*** din ***Legea nr. 104/2011***, *aer înconjurător* este considerat aerul din troposferă, cu excepția celui de la locurile de muncă, astfel cum sunt definite prin Hotărârea Guvernului nr. 1.091/2006 privind cerințele minime de securitate și sănătate pentru locul de muncă, unde publicul nu are de regulă acces și pentru care se aplică dispozițiile privind sănătatea și siguranța la locul de muncă; din punctul nostru de vedere, formularea „calitatea aerului înconjurător" este defectuoasă; oricum aerul ne înconjoară iar, din această perspectivă, sintagma „aer înconjurător" apare ca fiind pleonastică.

Aşa cum am mai precizat, apreciem mai potrivită o grupare logică, pe care legiuitorul a reuşit să o şi facă (chiar dacă doar parţial), în Codul penal 2004, şi chiar dacă, pentru una dintre faptele incriminate, pedeapsa nu ar mai corespunde.

Mai jos, prezentăm faptele incriminate aşa cum ar fi trebuit, din punctul nostru de vedere, să fie sistematizate.

A. *Încălcarea regulilor privind protecţia apei*

Potrivit ***art. 92***,

Constituie infracţiune, şi se pedepseşte cu închisoare de la un an la 5 ani, evacuarea, aruncarea sau injectarea în apele de suprafaţă şi subterane, în apele maritime interioare sau în apele mării teritoriale de ape uzate, deşeuri, reziduuri sau produse de orice fel, care conţin substanţe, bacterii sau microbi în cantitate sau concentraţie care poate schimba caracteristicile apei, punând în pericol viaţa, sănătatea şi integritatea corporală a persoanelor, viaţa animalelor, mediul, producţia agricolă sau industrială sau fondul piscicol [alin. (1)].

Ca variante asimilate, se sancţionează cu aceeaşi pedeapsă (închisoare de la un an la 5 ani) şi următoarele fapte [alin. (2)]:

a) poluarea, în orice mod, a resurselor de apă, dacă are un caracter sistematic şi produce daune utilizatorilor de apă din aval;

b) depozitarea în albia majoră a râurilor a combustibilului nuclear sau a deşeurilor rezultate din folosirea acestuia;

Ca variante atenuate, se sancţionează:

- depozitarea sau folosirea de îngrăşăminte chimice, de pesticide ori alte substanţe toxice periculoase în zonele de protecţie a apelor, cu pedeapsa închisorii de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă [alin. (3)];

- săvârşirea din culpă a faptelor prevăzute la alin. (1) şi (2), limitele speciale ale pedepselor reducându-se la jumătate [alin. (4)].

Tentativa la infracţiunile prevăzute în alin. (1)-(3) se pedepseşte [alin. (5)].

B. *Încălcarea regulilor de gospodărire a apelor*

Potrivit ***art. 92***,

Punerea în pericol a digurilor de contur ale lacurilor de acumulare prin exploatările de agregate minerale din albia majoră sau terase, se sancţionează cu închisoare de la un an la 5 ani, [alin. (2) lit. c)].

Ca variantă atenuată, se sancţionează săvârşirea din culpă a acestei fapte, limitele speciale ale pedepselor reducându-se la jumătate [alin. (4)].

Tentativa se pedepseşte [alin. (5)].

Potrivit ***art. 93***,

Constituie infracţiune, şi se pedepseşte cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă, executarea, modificarea sau extinderea de lucrări, construcţii ori instalaţii pe ape sau care au legătură cu apele, fără avizul legal sau fără notificarea unei astfel de lucrări, precum şi darea în exploatare de unităţi fără punerea concomitentă în funcţiune a reţelelor de canalizare, a staţiilor şi instalaţiilor de epurare a apei uzate, potrivit autorizaţiei de gospodărire a apelor [alin. (1)].

Ca variante asimilate, se sancţionează cu aceeaşi pedeapsă (închisoare de la o lună la un an sau cu amendă) şi următoarele fapte [alin. (2)]:

a) utilizarea resurselor de apă în diferite scopuri, fără autorizaţia de gospodărire a

apelor sau fără notificarea activității;

b) exploatarea sau întreținerea lucrărilor construite pe ape ori în legătură cu apele, desfășurarea activității de topire a teiului, cânepii, inului și a altor plante textile, de tăbăcire a pieilor și de extragere a agregatelor minerale, fără autorizația de gospodărire a apelor;

c) exploatarea de agregate minerale în zonele de protecție sanitară a surselor de apă, în zonele de protecție a albiilor, malurilor, construcțiilor hidrotehnice, construcțiilor și instalațiilor hidrometrice sau a instalațiilor de măsurare automată a calității apelor;

d) utilizarea albiilor minore, fără autorizația de gospodărire a apelor, precum și a plajei și țărmului mării în alte scopuri decât îmbăierea sau plimbarea.

Ca variantă atenuată, se sancționează săvârșirea din culpă a faptelor prevăzute la alin. (1) și (2), limitele speciale ale pedepselor reducându-se la jumătate [alin. (3)].

C. ***Distrugerea lucrărilor de protecție a apelor***

Potrivit ***art. 95***,

Constituie infracțiune, și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, manevrarea de către persoanele neautorizate a stăvilarelor, grătarelor, vanelor, barierelor sau a altor construcții ori instalații hidrotehnice, circulația vehiculelor pe coronamentul digurilor și barajelor neamenajate în acest scop, tăierea la ras a perdelelor forestiere de protecție a digurilor și lacurilor de acumulare, blocarea golirilor de fund ale barajelor [alin. (1)].

Ca variantă asimilată, se sancționează cu aceeași pedeapsă (închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă) efectuarea de săpături, gropi sau șanțuri în baraje, diguri ori în zonele de protecție a acestor lucrări, precum și extragerea pământului sau a altor materiale din lucrările de apărare, fără avizul de gospodărire a apelor sau cu nerespectarea acestuia [alin. (2)].

Ca variante atenuate, se sancționează săvârșirea din culpă a faptelor prevăzute la alin. (1) și (2), limitele speciale ale pedepselor reducându-se la jumătate [alin. (3)].

Tentativa la infracțiunile prevăzute la alin. (1) și (2) se pedepsește [alin. (4)].

În ce privește ***constatarea*** acestor fapte, potrivit ***art. 106***, ea se face de către organele abilitate, precum și de către personalul prevăzut la art. 90, respectiv

- inspectorii din Administrația Națională „Apele Române";
- directorul general al Administrației Naționale „Apele Române";
- directorii direcțiilor de ape;
- salariații împuterniciți;
- alte persoane împuternicite de conducerea autorității publice centrale din domeniul apelor;
- comisarii Gărzii de Mediu.

Acestea sunt obligate să înainteze actul de constatare organului local de cercetare penală.

23.1.5. Infracțiuni la regimul fondului forestier

În ***Codul silvic***, Legea nr. 46/2008, *sunt stipulate* (art. 106-110) *5 infracțiuni distincte, care* (în esență) *constituie variante de specie ale unor infracțiuni din Codul penal.*

Din fericire, sistematizarea acestora este corectă și nu necesită completări.

A. *Reducerea suprafeței fondului forestier*

Potrivit ***art. 106***,

Constituie infracțiune, și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la un an sau cu amendă, reducerea suprafeței fondului forestier național fără respectarea dispozițiilor art. 36 și 37 [alin. (1)].

Ca variantă asimilată, se sancționează cu aceeași pedeapsă (închisoare de la 6 luni la un an sau cu amendă), schimbarea destinației obiectivului pentru care s-a obținut aprobarea de scoatere din fondul forestier național sau de ocupare a fondului forestier național, dacă schimbarea destinației se produce în termen de 5 ani de la aprobarea scoaterii din fondul forestier [alin. (2)].

Autorul faptelor prevăzute mai sus este obligat să elibereze terenul forestier de orice construcții sau instalații amplasate ilegal [alin. (3)].

Reinstalarea vegetației forestiere se execută, pe cheltuiala autorului faptelor prevăzute mai sus, de către ocolul silvic care realizează serviciile silvice sau administrarea pădurii respective, pe amplasamentul care face obiectul infracțiunii [alin. (4)].

B. *Distrugerea fondului forestier*

Potrivit ***art. 108***,

Constituie infracțiune silvică, tăierea, ruperea, distrugerea, degradarea ori scoaterea din rădăcini, fără drept, de arbori, puieți sau lăstari din fondul forestier național și din vegetația forestieră situată pe terenuri din afara acestuia, indiferent de forma de proprietate, și se sancționează după cum urmează [alin. (1)]:

a) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă valoarea prejudiciului produs este de cel puțin 5 ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior la data comiterii faptei;

b) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani, dacă valoarea prejudiciului produs nu depășește limita prevăzută la lit. a), dar fapta a fost săvârșită de cel puțin două ori în interval de un an, iar valoarea cumulată a prejudiciului produs depășește limita prevăzută la lit. a);

c) cu închisoare de la un an la 5 ani, dacă valoarea prejudiciului produs este de cel puțin 20 de ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior la data comiterii faptei;

d) cu închisoare de la 2 la 7 ani, dacă valoarea prejudiciului produs este de cel puțin 50 de ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior, la data comiterii faptei.

Ca variante agravate, limitele speciale ale pedepselor prevăzute la alin. (1) se majorează cu jumătate, în cazul în care faptele au fost săvârșite în următoarele împrejurări [alin. (2)]:

a) de o persoană având asupra sa o armă sau o substanță narcotică ori paralizantă;

b) în timpul nopții;

c) în pădurea situată în arii naturale protejate de interes național.

Tentativa se pedepsește [alin. (3)].

C. Păşunatul fără drept

Potrivit ***art. 108***,

Constituie infracțiune silvică, păşunatul în pădurile sau în suprafețele de pădure în care acesta este interzis și se sancționează după cum urmează [alin. (1)]:

a) cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, dacă valoarea prejudiciului este de cel puțin 5 ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior la data comiterii faptei;

b) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă valoarea prejudiciului este de cel puțin 20 de ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior la data comiterii faptei;

c) cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă, dacă valoarea prejudiciului este de cel puțin 50 de ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior la data comiterii faptei.

Ca variante agravate, limitele speciale ale pedepselor prevăzute la alin. (1) se majorează cu jumătate, în cazul în care faptele au fost săvârșite în următoarele împrejurări [alin. (2)]:

a) în timpul nopții;

b) în fondul forestier național situat în arii naturale protejate de interes național.

D. ***Furtul de produse ale fondului forestier***

Potrivit ***art. 110***,

Constituie infracțiune, furtul de arbori doborâți sau rupți de fenomene naturale ori de arbori, puieți sau lăstari care au fost tăiați ori scoși din rădăcini, din păduri, perdele forestiere de protecție, din terenuri degradate care au fost ameliorate prin lucrări de împădurire și din vegetația forestieră din afara fondului forestier național, precum și al oricăror altor produse specifice ale fondului forestier național, și se sancționează după cum urmează [alin. (1)]:

a) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă valoarea materialului lemnos sustras este de cel puțin 5 ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior;

b) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani, dacă fapta a fost săvârșită de cel puțin două ori în interval de un an, iar valoarea cumulată a materialului lemnos depășește valoarea prevăzută la lit. a);

c) cu închisoare de la un an la 5 ani, dacă valoarea materialului lemnos sustras este de peste 20 de ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior;

d) cu închisoare de la 2 ani la 7 ani, dacă valoarea materialului lemnos sustras depășește de 50 de ori prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior.

Ca variante agravate, limitele speciale ale pedepselor prevăzute la alin. (1) se majorează cu jumătate, în cazul în care faptele au fost săvârșite în următoarele împrejurări [alin. (2)]:

a) de o persoană având asupra sa o armă sau o substanță narcotică ori paralizantă;

b) în timpul nopții;

c) în pădurea situată în arii naturale protejate de interes național;

d) de personalul silvic.

E. ***Omisiunea de reîmpădurire***

Potrivit ***art. 110***, nerespectarea obligației prevăzute la art. 30 alin. (1) constituie infracțiune silvică și se pedepsește cu amendă.

În ce priveşte ***constatarea acestor fapte***, potrivit ***art. 111***, pe lângă organele de urmărire penală, sunt competente:

- personalul silvic din cadrul autorităţii publice centrale care răspunde de silvicultură şi al structurilor sale teritoriale cu specific silvic;
- personalul silvic din cadrul Regiei Naţionale a Pădurilor - Romsilva şi al structurilor sale teritoriale;
- personalul silvic din cadrul ocoalelor silvice de regim autorizate;
- ofiţerii şi subofiţerii din cadrul Jandarmeriei Române.

Personalul silvic competent să constate infracţiunile silvice (potrivit art. 111) are competenţa să identifice, să inventarieze (în locurile unde se află) şi să reţină materialele lemnoase provenite din săvârşirea unor fapte ce pot fi calificate ca infracţiuni silvice [art. 112 alin. (1)].

În cazul constatării prejudiciilor produse prin fapte ce pot fi calificate ca infracţiuni, persoana care are calitatea să le constate depune actul de constatare la unitatea sau la instituţia în care îşi desfăşoară activitatea, iar conducătorul acesteia [unităţii sau al instituţiei prevăzute la alin. (1)] transmite actul de constatare la parchetul de pe lângă instanţa competentă din punct de vedere material şi teritorial (art. 113).

23.1.6. Infracţiuni la regimul vânătorii şi protecţiei fondului cinegetic

În ***Legea nr. 407/2006*** vânătorii şi a protecţiei fondului cinegetic (art. 42-45), legiuitorul foloseşte un sistem mixt de sistematizare a infracţiunilor.

Astfel, iniţial, legiuitorul identifică anumite fapte care privesc vânătoarea cărora le atribuie acelaşi pericol social şi le grupează în cadrul aceleaşi infracţiuni, pe care o şi denumeşte, respectiv braconajul. Ulterior, în celelalte articole, revine la criteriul pericolului social.

În aceste condiţii, o să prezentăm faptele de braconaj, aşa cum sunt incriminate, iar celelalte fapte, le vom grupa în funcţie de specificul fiecăreia.

A. *Braconajul*

Potrivit ***art. 42***,

Constituie infracţiune de braconaj, şi se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, următoarele fapte [alin. (1)]:

a) vânătoarea practicată de persoane care nu posedă permis de vânătoare, cu excepţia cazurilor prevăzute la art. 32;

b) vânătoarea fără respectarea condiţiilor înscrise în autorizaţia de vânătoare;

c) tentativa de a practica sau practicarea vânătorii fără a fi înscris în autorizaţia de vânătoare individuală sau colectivă eliberată în condiţiile legii de gestionar, pentru fondul cinegetic respectiv;

d) practicarea vânătorii cu laţuri, ogari sau metişi de ogari;

e) emiterea de autorizaţii de vânătoare prin care se depăşesc cotele de recoltă şi cifrele de intervenţie aprobate pentru fiecare gestionar;

f) vânarea speciilor de vânat strict protejate în alte condiţii decât cele legale;

g) vânătoarea în Rezervaţia Biosferei «Delta Dunării», în parcuri naţionale, în rezervaţii ştiinţifice, în zonele cu protecţie strictă sau în zonele de protecţie integrală din celelalte arii naturale protejate, altfel decât în condiţiile art. 391;

h) vânătoarea în intravilan, altfel decât în condițiile art. 34;

i) vânătoarea păsărilor migratoare de apă în ariile de protecție specială avifaunistică în care vânătoarea este interzisă și a speciilor care fac obiectul protecției în ariile speciale de conservare cuprinse în fondurile cinegetice, fără respectarea prevederilor referitoare la vânătoare, din planurile de management ale ariilor protejate;

j) urmărirea vânatului rănit pe alt fond cinegetic aparținând altui gestionar, fără acordul acestuia, ori trecerea pe un asemenea fond cu arma de vânătoare neînchisă în toc și în afara căilor de comunicație;

k) vânătoarea pe alt fond cinegetic decât cel pe care vânătorul este autorizat să vâneze;

l) vânarea în afara perioadelor legale de vânătoare la specia respectivă, conform anexei nr. 1 și prevederilor art. 36 sau aprobării date pentru speciile din anexa nr. 2;

m) vânătoarea la lumina farurilor sau a dispozitivelor de iluminare, prin utilizarea lor în timpul deplasării, precum și prin fixarea vânatului în vederea tragerii prin metoda la pândă și vânătoarea prin folosirea dispozitivelor prevăzute la art. 39 alin. (1) lit. ad);

n) vânarea mamiferelor și păsărilor cu mijloace neautorizate;

o) utilizarea, indiferent de scop, a substanțelor chimice care provoacă intoxicarea, sterilitatea sau moartea exemplarelor de faună cinegetică;

p) vânarea urșilor la nadă sau la bârlog;

q) accesul în fondurile cinegetice sau practicarea vânătorii cu capcane neautorizate, păsări de pradă și arcuri;

r) accesul în fondurile cinegetice sau vânătoarea cu arbalete, arme la care percuția cartușului se realizează pe ramă ori cu alte arme decât cele autorizate sau omologate, după caz, pentru vânătoare în România;

s) practicarea vânătorii cu armă altfel decât ținută în mână.

Ca variante agravate, se sancționează cu pedeapsa închisorii de la un an la 5 ani, dacă faptele prevăzute la alin. (1), au fost săvârșite [alin. (2)]:

a) de o persoană cu atribuții de serviciu în domeniul vânătorii, precum și de reprezentanții persoanelor juridice care au în obiectul de activitate ocrotirea vânatului sau vânătoarea;

b) recoltarea exemplarelor din speciile de faună sălbatică strict protejate de pe suprafețele din intravilan, din zona strict protejată și din zona-tampon din cuprinsul Rezervației Biosferei "Delta Dunării", altfel decât în condițiile derogărilor stabilite conform legii;

c) vânătoarea pe timp de noapte, cu excepția speciilor la care vânătoarea este permisă în acest interval, conform reglementărilor privind organizarea și practicarea vânătorii.

B. ***Nerespectarea regimului accesului cu arma și vânătorii în ariile naturale protejate***

Potrivit ***art. 43***,

Constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă nerespectarea prevederilor art. 39 lit. g) și z) [alin. (1)].

Ca variantă agravată, se sancționează nerespectarea prevederilor art. 39 lit. ș) cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă [alin. (2)].

C. ***Operațiuni ilegale privind vânatul***

Potrivit ***art. 44***,

Constituie infracțiune, și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă:

a) scoaterea din țară a trofeelor de vânat cu valoare de patrimoniu național, fără respectarea reglementărilor emise de administrator ...

d) transportul vânatului dobândit în condițiile art. 42 sau găsit împușcat ori tranșat în teren, comercializarea, naturalizarea și orice operațiuni privind vânatul sau părți ori produse ușor identificabile provenite de la acesta, dobândite fără respectarea condițiilor legii ...

D. ***Nerespectarea condițiilor privind eliberarea și folosirea permiselor sau autorizațiilor de vânătoare***

Potrivit ***art. 44***,

Constituie infracțiune, și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă ...

e) eliberarea, însușirea și folosirea permiselor sau a autorizațiilor de vânătoare în alte condiții decât cele prevăzute la art. 27-29 și 31;

f) eliberarea de autorizații pentru vânătoare în perimetrul construit sau împrejmuit din intravilan și în ariile naturale protejate sau în porțiunile din acestea în care vânătoarea este interzisă, fără aprobarea administratorilor acestora ...

E. ***Nerespectarea unor condiții privind exercitarea vânătorii***

Potrivit ***art. 44***,

Constituie infracțiune, și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă ...

b) vânarea speciilor de vânat cuprinse în anexa nr. 2 în alte condiții decât cele ale derogărilor;

c) vânarea puilor nezburători ai păsărilor de interes cinegetic ...

h) vânătoarea practicată fără poliță de asigurare pentru accidente și răspundere civilă în legătură cu calitatea de vânător.

F. ***Împiedicarea desfășurării vânătorii***

Potrivit ***art. 44 lit. g)***, constituie infracțiune, și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă ... împiedicarea, prin exercitarea de acte de violență, a desfășurării activităților de vânătoare în condițiile art. 4 alin. (2) ...

G. ***Nemarcarea zonelor de protecție ori a celor tampon***

Potrivit ***art. 45***, constituie infracțiune, și se pedepsește cu amendă de la 5.000 lei la 10.000 lei, nemarcarea prin semne vizibile a limitelor zonelor cu protecție strictă, a zonelor de protecție integrală și a zonelor tampon, de către administratorul ariei naturale protejate respective.

În ce privește ***constatarea*** acestor fapte, potrivit ***art. 45[1]***, se face (în afara organelor de urmărire penală) și de jandarmi, de personalul salariat cu atribuții în domeniul cinegetic din cadrul administratorului fondului cinegetic național și al gestionarilor fondurilor cinegetice, precum și de alte persoane specializate în domeniul cinegetic împuternicite în acest scop de către conducătorul autorității publice centrale care răspunde de vânătoare.

Bunurile (inclusiv mijloacele de transport) care au servit la săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art. 42-44, trofeele de vânat și vânatul care fac obiectul acestor infracțiuni se confiscă [art. 46 alin. (1) și (2)].

Aceste bunuri se reţin de către agentul constatator şi se predau organelor de urmărire penală [art. 46 alin. (3)].

23.1.7. Infracţiuni la regimul pescuitului şi acvaculturii

În ***OUG nr. 23/2008*** privind pescuitul şi acvacultura, legiuitorul foloseşte acelaşi *criteriu de sistematizare*, respectiv pericolul social; din considerentele expuse mai sus, am încercat, acolo unde a fost necesar, să le regrupăm.

A. *Braconajul piscicol*

Potrivit ***art. 64 lit. a)***, constituie infracţiune pescuitul comercial sau sportiv fără licenţă sau autorizaţie de pescuit, şi se pedepseşte cu amendă şi interzicerea dreptului de a pescui pe o perioadă cuprinsă între un an şi 3 ani.

B. *Pescuitul ilegal*

Potrivit ***art. 64***,

Constituie infracţiuni, şi se pedepsesc cu amendă şi interzicerea dreptului de a pescui pe o perioadă cuprinsă între un an şi 3 ani ...

b) pescuitul prin orice metode al reproducătorilor, în perioada de prohibiţie, şi distrugerea icrelor embrionate de peşte în zonele de reproducere naturală;

c) reducerea debitului şi a volumului de apă pe cursurile de apă, în scopul pescuitului ilegal;

d) deschiderea, închiderea, obturarea, bararea cu garduri pescăreşti sau cu unelte de pescuit de orice fel, de către persoane neautorizate, a canalelor şi a gârlelor de legătură cu lacurile, bălţile ori cu terenurile inundabile;

e) pescuitul comercial în habitatele piscicole naturale, prin orice metode şi mijloace, al peştilor şi al altor vieţuitoare acvatice, în perioada de prohibiţie şi în zonele de protecţie ...

g) pescuitul resurselor acvatice vii cu unelte de pescuit având ochiul de plasă sub dimensiunile minime legale ...

i) ... folosirea la pescuit de către persoanele neautorizate a năvoadelor, voloacelor, prostovoalelor, vârşelor, vintirelor, precum şi a altor tipuri de unelte de pescuit comercial;

j) pescuitul cu japca, cu ostia, sulița, ţepoaica şi cu orice alte unelte înţepătoare sau agăţătoare, prin greblare sau harponare ...

l) pescuitul cu alte unelte sau scule neautorizate;

m) pescuitul ilegal şi pescuitul neraportat al calcanului.

Potrivit ***art. 65***,

Constituie infracţiuni, şi se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 3 ani şi interzicerea dreptului de a pescui o perioadă cuprinsă între un an şi 3 ani [alin. (1)]:

a) pescuitul electric ... pescuitul cu materiale explozive, pescuitul cu substanţe toxice şi narcotice de orice fel, precum şi folosirea armelor de foc în scopul omorârii peştilor sau altor vieţuitoare acvatice;

b) pescuitul sau omorârea deliberată a mamiferelor marine;

c) pescuitul ... sturionilor ... pe teritoriul României din habitatele piscicole naturale, ... fără respectarea prevederilor legale în vigoare ...

Tentativa se pedepseşte [alin. (2)].

C. ***Operațiuni ilegale cu echipamente de pescuit***

Potrivit ***art. 64***,

Constituie infracțiuni, și se pedepsesc cu amendă și interzicerea dreptului de a pescui pe o perioadă cuprinsă între un an și 3 ani ...

i) producerea, importul, comercializarea, deținerea ... de către persoanele neautorizate a năvoadelor, voloacelor, prostovoalelor, vârșelor, vintirelor, precum și a altor tipuri de unelte de pescuit comercial ...

k) producerea, importul, deținerea, comercializarea sau utilizarea uneltelor de plasă de tip monofilament.

Potrivit ***art. 65***,

Constituie infracțiuni, și se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 3 ani și interzicerea dreptului de a pescui o perioadă cuprinsă între un an și 3 ani [alin. (1)]:

a) ... deținerea aparatelor și dispozitivelor care distrug resursele acvatice vii prin curentare ...

Tentativa se pedepsește [alin. (2)].

D. ***Comercializarea ilegală a peștelui și produselor obținute din pește***

Potrivit ***art. 64***,

Constituie infracțiuni, și se pedepsesc cu amendă și interzicerea dreptului de a pescui pe o perioadă cuprinsă între un an și 3 ani ...

h) deținerea, transportul sau comercializarea fără documente legale a peștelui, icrelor ori produselor din pește obținute din pescuit ...

Potrivit ***art. 65***,

Constituie infracțiuni și se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 3 ani și interzicerea dreptului de a pescui o perioadă cuprinsă între un an și 3 ani [alin. (1)]:

c) ... deținerea, transportul, comercializarea sturionilor capturați pe teritoriul României din habitatele piscicole naturale, precum și a produselor și subproduselor obținute din aceștia, fără respectarea prevederilor legale în vigoare (cu excepția celor proveniți din acvacultură, pentru care se face dovada originii prin documente și marcaje justificative legale).

În ce privește ***constatarea*** acestor fapte, sunt competente (pe lângă organele de urmărire penală) și persoanele cu drept de inspecție și control din cadrul Agenției Naționale pentru Pescuit și Acvacultură, al Gărzii Naționale de Mediu, al Administrației Rezervației Biosferei "Delta Dunării", precum și ofițeri și subofițeri din cadrul Jandarmeriei Române (conform prevederilor art. 61 din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare) acestea având obligațiile organelor de constatare a infracțiunilor, prevăzute de Codul de procedură penală [art. 67 alin. (1) și (2)].

Sunt supuse ridicării în vederea confiscării uneltele și ambarcațiunile de pescuit, animalele, mijloacele de transport, armele de foc și orice alte bunuri care au fost folosite la săvârșirea infracțiunilor; de asemenea, sunt supuse confiscării bunurile rezultate din săvârșirea infracțiunilor (constând în pește, icre, alte viețuitoare și produse acvatice), organele de constatare dispunând valorificarea lor (în condițiile legii) iar contravaloarea acestora făcându-se venit la bugetul de stat (art. 66).

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

23.1.8. Infracțiuni la regimul deșeurilor

În *Legea nr. 211/2011* privind regimul deșeurilor, legiuitorul incriminează într-un singur articol (art. 63) mai multe fapte care privesc nerespectarea dispozițiilor de import și tranzit de deșeuri și unor activități conexe acestora.

A. *Nerespectarea dispozițiilor privind importul de deșeuri*

Potrivit *art. 63* din *Legea 211/2011*,

Constituie infracțiuni și se sancționează cu închisoare de la 6 luni la 5 ani sau cu amendă următoarele fapte [alin. (1)]:

a) importul de aparate, instalații, echipamente, utilaje, substanțe și produse folosite și uzate, din categoria deșeurilor interzise la import;

b) neluarea sau nerespectarea măsurilor obligatorii în desfășurarea activităților de colectare, tratare, transport, valorificare și eliminare a deșeurilor periculoase;

c) comercializarea, abandonarea și/sau neasigurarea încărcăturii deșeurilor pe durata și pe parcursul tranzitării teritoriului României;

d) refuzul de returnare în țara de origine a deșeurilor introduse în țară în alte scopuri decât cel al eliminării și pentru care s-a dispus măsura returnării de către autoritatea competentă;

e) introducerea în țară a deșeurilor în scopul eliminării și/sau neutilizarea acestora în scopul pentru care au fost introduse;

f) acceptarea de către operatorii de depozite/incineratoare, în vederea eliminării, a deșeurilor introduse ilegal în țară și/sau a deșeurilor introduse în țară în alte scopuri decât cel al eliminării și care nu au putut fi utilizate în scopul pentru care au fost introduse.

Tentativa se pedepsește [alin. (2)].

De precizat faptul că nu sunt prevăzute dispoziții speciale privind *constatarea* acestor fapte.

23.1.9. Infracțiuni la regimul desfășurării în siguranță, reglementării, autorizării și controlului activităților nucleare

În *Legea nr. 111/1996* privind desfășurarea în siguranță, reglementarea, autorizarea și controlul activităților nucleare, legiuitorul folosește un sistem mixt de sistematizare a infracțiunilor.

Inițial, identifică unele activități al căror element comun este absența autorizației pe care le grupează în art. 44; după, în art. 45, grupează nu mai puțin de 3 fapte distincte, și fără legătură între ele; ulterior, revine la modalitatea inițială de sistematizare și grupează, în art. 46, faptele în legătură cu armele și dispozitivele nucleare.

În aceste condiții, o să prezentăm faptele prevăzute la art. 44 și 46, așa cum sunt incriminate, iar celelalte fapte prevăzute la art. 45, le vom regrupa în funcție de specificul fiecăreia.

A. *Efectuarea unor activități nucleare fără autorizație*

Potrivit *art. 44*,

Constituie infracțiune efectuarea unei activități dintre cele prevăzute la art. 2, la art. 24 alin. (1), la art. 28 alin. (2) și la art. 38 alin. (1), fără a avea autorizația corespunzătoare prevăzută de lege, și se pedepsește după cum urmează [alin. (1)]:

a) cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă, activitățile prevăzute la: art. 2 lit. a) privitoare la cercetarea, proiectarea, deținerea, amplasarea, construcția sau montajul, conservarea instalațiilor nucleare; art. 2 lit. b); art. 2 lit. d) privitoare la mijloacele de containerizare sau de transport al materialelor radioactive, special amenajate în acest scop; art. 2 lit. g); art. 24 alin. (1) şi la art. 38 alin. (1);

b) cu închisoare de la 2 la 7 ani şi interzicerea unor drepturi, pentru efectuarea neautorizată a unor activități prevăzute la: art. 2 lit. a) privitoare la punerea în funcțiune, funcționarea de probă, exploatarea, modificarea, dezafectarea, importul şi exportul instalațiilor nucleare; art. 2 lit. c), dacă instalațiile radiologice, materialele nucleare sau radioactive, deşeurile radioactive şi generatoarele de radiații prezintă un risc nuclear ori radiologic deosebit; art. 2 lit. e) şi f); art. 28 alin. (2), dacă materialele nucleare sau radioactive, deşeurile radioactive şi generatoarele de radiații prezintă un risc nuclear ori radiologic deosebit.

Tentativa se pedepseşte la infracțiunile prevăzute la alin. (1) lit. b) [alin. (2)].

B. ***Scoaterea din funcțiune a echipamentelor de supraveghere şi control***

Potrivit ***art. 45***,

Scoaterea din funcțiune, în totalitate sau în parte, a echipamentelor de supraveghere şi control instalate în condițiile art. 31 alin. (1) lit. b) şi alin. (2), fără a avea motive ce decurg din cerințele de securitate nucleară sau de radioprotecție, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă [alin. (1)].

Ca variantă atenuată, se sancționează cu închisoare de la o lună la un an sau amendă, săvârşirea din culpă a faptei prevăzute la alin. (1) [alin. (2)].

C. ***Împiedicarea accesului***

Potrivit ***art. 45***,

Constituie infracțiune, împiedicarea prin orice mijloace a accesului reprezentanților Comisiei la orice loc în care se desfăşoară activitățile supuse controlului, şi se pedepseşte cu închisoare de la un an la 5 ani şi interzicerea unor drepturi [alin. (3)].

Constituie infracțiune, împiedicarea, fără drept, în caz de accident nuclear, a pătrunderii personalului de intervenție în perimetrul zonelor în care se desfăşoară activități nucleare, şi se pedepseşte cu închisoare de la 2 la 7 ani şi interzicerea unor drepturi [alin. (4)].

D. ***Violarea zonelor în care se desfăşoară activități nucleare***

Potrivit ***art. 45***,

Constituie infracțiune, pătrunderea fără drept, în orice mod, într-un spațiu, încăpere sau zonă delimitată şi marcată în care se desfăşoară activitățile nucleare prevăzute la art. 2 lit. a)-f), fără consimțământul persoanei care le foloseşte, sau refuzul de a le părăsi la cererea acesteia, şi se pedepseşte cu închisoare de la un an la 5 ani [alin. (5)].

E. ***Operațiuni ilegale cu arme sau dispozitive explozive nucleare***

Potrivit ***art. 46***,

Dezvoltarea, fabricarea, deținerea, importul, exportul, tranzitul sau detonarea armelor nucleare sau a oricăror dispozitive explozive nucleare, se pedepseşte cu închisoare de la 10 la 25 de ani şi interzicerea unor drepturi [alin. (1)].

Tentativa se pedepseşte [alin. (2)].

Nici în această reglementare nu sunt prevăzute dispoziţii speciale în legătură cu ***constatarea şi cercetarea*** faptelor incriminate.

23.2. Răspunderea contravenţională în domeniul protecţiei mediului

Răspunderea contravenţională, ca formă a răspunderii administrative[696] (contravenţia[697] fiind o manifestare a ilicitului administrativ), *reprezintă consecinţa nerespectării dispoziţiilor normelor juridice* (expres stipulate în respectivul act normativ) *care prevăd şi sancţionează contravenţiile.*

Această formă a răspunderii juridice prezintă în dreptul mediului o incidenţă destul de ridicată (fiind forma cel mai des întâlnită) deoarece procedura de constatare a contravenţiilor şi de aplicare a sancţiunilor (amenda contravenţională, în principal) este destul de rapidă, procesul-verbal, [neatacat în termenul de 15 zile prevăzut la art. 31 ain. (1) din OG nr. 2/2001], precum şi hotărârea judecătorească irevocabilă (prin care s-a soluţionat plângerea), constituie titlu executoriu, fără vreo altă formalitate (art. 37 din OG nr. 2/2001), permiţându-se astfel, o intervenţie rapidă pentru prevenirea şi combaterea acelor fapte care afectează mediul (în general).

În ce priveşte răspunderea contravenţională, reglementarea-cadru privind protecţia mediului precizează faptele care constituie contravenţii (art. 96), instituie unele reguli procedurale privind constatarea contravenţiilor şi aplicarea sancţiunilor [art. 97 alin. (1) şi (2), (4) şi (5)] şi stipulează (expres) că dispoziţiile privitoare la contravenţii se completează cu prevederile Ordonanţei Guvernului nr. 2/2001 (privind regimul juridic al contravenţiilor)[698] [art. 97 alin. (3)].

În aceste condiţii, cum (de altfel) se şi stipulează expres, dispoziţiile reglementării-cadru privind protecţia mediului se completează cu dispoziţiile cu caracter general cuprinse în această reglementare (OG nr. 2/2001).

---

[696] A se vedea şi Iorgovan A., *Tratat de drept administrativ, vol. II*, Ed. Nemira & Co., Bucureşti, 1996, p. 223.

[697] *Ilicitul contravenţional a fost consacrat în legislaţia penală în cadrul tradiţionalei împărţiri tripartite a ilicitului penal* (crime, delicte şi contravenţii) *consacrată în Codul penal francez de la 1971* (menţinută şi în cel din 1810). Aceasta a fost *preluată* (cel puţin sub aspect terminologic, întrucât o diviziune trihotomică era prevăzută, în Condica criminală de la 1841 şi Codicele penal de la 1865, în abateri, vine şi crime) *şi de Codul penal român de la 1865* (în esenţă, o copie destul de fidelă a Codului penal francez de la 1810) care, definea contravenţia ca infracţiunea pe care legea o pedepseşte cu închisoare poliţienească şi cu amendă (art. 1), *şi menţinută în Codul penal de la 1936*, care definea contravenţia ca fiind fapta pe care o declara ca atare: 1. legea; 2. regulamentul; 3. ordonanţa autorităţii administrative sau poliţieneşti. Prin Decretul nr. 184/1954, au fost abrogate dispoziţiile din Codul penal şi din legile speciale privind sancţionarea faptelor care constituie *contravenţie, fiind scoase din sfera dreptului penal şi trecute în sfera dreptului administrativ.*

[698] OG nr. 2/2001 publicată în M. Of. nr. 410 din 25 iulie 2001.

23.2.1. Conținutul contravenției

Conținutul contravenției este reprezentat de *totalitatea condițiilor prevăzute în norma de incriminare pentru caracterizarea unei fapte ca fiind contravenție.*

În ce privește analiza *conținutului contravenției* (în general), având în vedere caracterul respectiv (penal[699], la origine), a se vedea *supra* 23.1.1; totuși, se impun unele *precizări*:

- *subiect activ* al contravenției poate să fie atât persoana fizică cât și persoana juridică; astfel,
  - *persoana fizică* pentru a răspunde contravențional trebuie să îndeplinească (pe lângă condițiile de responsabilitate și libertate de voință și acțiune) și următoarele *condiții de vârstă*:
    - ✓ să fi *împlinit 14 ani* deoarece „minorul sub 14 ani nu răspunde contravențional" [art. 11 alin. (2) din OG nr. 2/2001]; de asemenea, „pentru contravențiile săvârșite de minorii care au împlinit 14 ani minimul și maximul amenzii stabilite în actul normativ pentru fapta săvârșită se reduc la jumătate" [art. 11 alin. (3) din OG nr. 2/2001];
    - ✓ să fi *împlinit 16 ani pentru a fi sancționat cu prestarea unei activități în folosul comunității* [interpretând dispozițiile art. 11 alin. (4) din OG nr. 2/2001];
  - *persoana juridică* „... răspund(e) contravențional în cazurile și în condițiile prevăzute prin actele normative prin care se stabilesc și se sancționează contravenții" [art. 3 alin. (2) din OG nr. 2/2001]; cu titlu de exemplu: „în cazul în care contravenientul este persoană juridică, cuantumul pentru amenda contravențională aplicabilă se stabilește în intervalul determinat prin majorarea de 5 ori a nivelului minim, respectiv maxim al amenzii prevăzute pentru persoane fizice pentru aceeași faptă, cu excepția acelora prevăzute numai pentru persoane juridice" (art. 23 din Legea nr. 171/2010[700] privind stabilirea și sancționarea contravențiilor silvice);
- *conduita interzisă* se materializează (și în cazul contravențiilor) prin:
  - *acțiune* (manifestarea obiectivă comisivă incriminată), în sensul că *face ceva ce norma obligă să nu facă*; cu titlu de exemplu: „Constituie contravenții silvice și se sancționează cu amendă ... următoarele fapte ... c) includerea pădurilor în intravilan" [art. 7 alin. (1) din Legea nr. 171/2010];
  - *inacțiune* (manifestarea obiectivă omisivă) în sensul că *nu face ceva ce norma obligă să facă*; cu titlu de exemplu: „Constituie contravenții și se sancționează cu amendă ... încălcarea următoarelor prevederi legale: ... obligația proprietarilor și deținătorilor de terenuri cu titlu sau fără titlu, de a nu arde mirиștile, stuful, tufărișurile sau vegetația ierboasă, fără acceptul autorității competente pentru protecția mediului și fără informarea în prealabil a serviciilor publice comunitare pentru situații de urgență ..." [art. 96 alin. (1) pct. 9 din OUG nr. 195/2005];
- *vinovăția* (atitudinea psihică a făptuitorului față de faptă și urmările acesteia), *este doar enunțată* în art. 1 din OG nr. 2/2001, *neavând relevanță* (pentru

---

[699] A se vedea și *supra* 23.2. nota 2.

[700] Legea nr. 171/2010 publicată în M. Of. nr. 513 din 23 iulie 2010.

angajarea răspunderii contravenționale) *forma sub care se manifestă* (intenție sau culpă).

23.2.2. Procedura contravențională

Reglementarea-cadru privind protecția mediului se limitează la

- *a stabili agenții constatatori*, precizând[701] „constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor prevăzute la art. 96 se realizează de:
  - comisari și persoane împuternicite din cadrul Gărzii Naționale de Mediu și Administrației Rezervației Biosferei „Delta Dunării";
  - autoritățile administrației publice locale și personalul împuternicit al acestora;
  - Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare, Ministerul Apărării Naționale și Ministerul Administrației și Internelor prin personalul împuternicit (în domeniile lor de activitate, conform atribuțiilor stabilite prin lege);
  - personalul structurilor de administrare și custozii ariilor naturale protejate (numai pe teritoriul ariei naturale protejate administrate);
- *a preciza expres* că dispozițiile art. 96 referitoare la contravenții *se completează cu prevederile Ordonanței Guvernului nr. 2/2001* privind regimul juridic al contravențiilor (aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările ulterioare) [art. 97 alin. (3)];
- *a oferi posibilitatea contravenientul să poată achita*, pe loc sau în termen de cel mult 48 de ore (de la data încheierii procesului-verbal ori, după caz, de la data comunicării acestuia), *jumătate din minimul amenzii prevăzute în actul normativ* (agentul constatator făcând mențiune despre această posibilitate în procesul verbal de constatare și sancționare a contravenției) [art. 97 alin. (4)];
- *a stabili* că *actele de constatare* a contravențiilor întocmite de agenții constatatori din cadrul autorităților prevăzute la alin. (1) *sunt acte procedurale* (potrivit reglementărilor legale, cu toate efectele prevăzute de legislația în vigoare) [art. 97 alin. (5)].

Constatarea contravențiilor se realizează printr-un proces-verbal (încheiat de agentul constatator) care

- *va cuprinde*:
  - în mod *obligatoriu*[702]:
    - ✓ data și locul unde este încheiat;
    - ✓ numele, prenumele, calitatea și instituția din care face parte agentul constatator;
    - ✓ datele personale din actul de identitate (inclusiv codul numeric personal, ocupația și locul de muncă ale contravenientului);
    - ✓ descrierea faptei contravenționale (cu indicarea datei, orei și locului în care a fost săvârșită) precum și arătarea tuturor împrejurărilor care pot servi la aprecierea gravității faptei și la evaluarea pagubelor pricinuite;
    - ✓ indicarea actului normativ prin care se stabilește și se sancționează contravenția;

[701] Art. 97 alin. (1) și (2).
[702] Art. 16 alin. (1) din OG nr. 2/2001.

- ✓ indicarea societății de asigurări (în situația în care fapta a avut ca urmare producerea unui accident de circulație);
- ✓ posibilitatea achitării în termen de 48 de ore a jumătate din minimul amenzii prevăzute în actul normativ (dacă aceasta prevede o asemenea posibilitate);
- ✓ termenul de exercitare a căii de atac și organul la care se depune plângerea;
- ✓ obiecțiuni (la rubrica alte mențiuni) cu privire la conținutul actului de constatare (dacă contravenientul are asemenea obiecțiuni), agentul constatator fiind obligat (sub sancțiunea nulității procesului-verbal) să aducă la cunoștința contravenientului dreptul de a face aceste obiecțiuni [art. 16 alin. (7) din OG nr. 2/2001];

- în *plus*:
  - ✓ seria și numărul pașaportului ori ale altui document de trecere a frontierei de stat, data eliberării acestuia și statul emitent (în cazul contravenienților cetățeni străini, persoane fără cetățenie sau cetățeni români cu domiciliul în străinătate) [art. 16 alin. (1^1) din OG nr. 2/2001];
  - ✓ numele, prenumele și domiciliul părinților sau al altor reprezentanți ori ocrotitorii legali (în cazul în care contravenientul este minor) [art. 16 alin. (5) din OG nr. 2/2001];
  - ✓ denumirea, sediul, numărul de înmatriculare în registrul comerțului și codul fiscal, precum și datele de identificare ale persoanei care reprezintă (în cazul contravenientului persoană juridică) [art. 16 alin. (6) din OG nr. 2/2001];

- va fi *semnat pe fiecare pagină de agentul constatator și contravenient*; în cazul în care contravenientul nu se află de față, refuză sau nu poate să semneze, agentul constatator va face mențiune despre aceste împrejurări care trebuie confirmate de cel puțin un martor[703] (procesul-verbal va cuprinde și datele personale din actul de identitate al martorului și semnătura acestuia) iar în lipsa acestuia (martorului) agentul constatator va preciza motivele care au condus la încheierea procesului-verbal în acest mod [art. 19 alin. (1) și (3) din OG nr. 2/2001].

Aplicarea sancțiunilor contravenționale:

- *se realizează de către agentul constatator* (în cazul în care prin actul normativ de stabilire și sancționare a contravențiilor nu se prevede altfel) *prin procesul-verbal de constatare*; dacă agentul constatator nu are acest drept (potrivit actului normativ de stabilire și sancționare a contravenției), procesul-verbal de constatare se trimite de îndată organului sau persoanei competente să aplice sancțiunea (în acest caz sancțiunea aplicându-se prin rezoluție scrisă pe procesul-verbal); sancțiunea se aplică *în limitele prevăzute de actul normativ*, trebuind să fie proporțională cu gradul de pericol social al faptei săvârșite și ținându-se seama de împrejurările în care a fost săvârșită fapta, de modul și mijloacele de săvârșire a acesteia, de scopul urmărit, de urmarea produsă, precum și de circumstanțele personale ale contravenientului și de celelalte date înscrise în procesul-verbal [art. 21 alin. (1)-(3) din OG nr. 2/2001];

[703] Nu poate avea calitatea de martor un alt constatator [art. 19 alin. (2) din OG nr. 2/2001].

- *sesizează organul de urmărire penală competent*, dacă persoana împuternicită să aplice sancțiunea apreciază că fapta a fost săvârșită în astfel de condiții încât (potrivit legii penale), constituie infracțiune [art. 30 alin. (1) din OG nr. 2/2001]; în cazul în care fapta a fost urmărită ca infracțiune și ulterior s-a stabilit (de către procuror sau de către instanță) că ea ar putea constitui contravenție, actul de sesizare sau de constatare a faptei, împreună cu o copie de pe rezoluția, ordonanța sau (după caz) de pe hotărârea judecătorească, se trimite de îndată organului în drept să constate contravenția, pentru a lua măsurile ce se impun conform legii (termenul de 6 luni pentru aplicarea sancțiunii în acest caz curgând de la data sesizării organului în drept să aplice sancțiunea) [art. 30 alin. (2) și (3) din OG nr. 2/2001].

În ce privește *căile de atac*:

- *plângere împotriva procesului-verbal de constatare a contravenției și de aplicare a sancțiunii*,
  - trebuie făcută în *termen de 15 zile* de la data înmânării sau comunicării acestuia [art. 31 alin. (1) din OG nr. 2/2001];
  - *se depune* la judecătoria în a cărei circumscripție a fost săvârșită contravenția [art. 32 alin. (1) din OG nr. 2/2001];
  - *se soluționează*, hotărându-se asupra sancțiunii, despăgubirii stabilite, precum și asupra măsurii confiscării (termen de judecată ce nu va depăși 30 de zile), după citarea contravenientului sau (după caz) a persoanei care a făcut plângerea, a organului care a aplicat sancțiunea, a martorilor (indicați în procesul-verbal sau în plângere, precum și a oricăror alte persoane în măsură să contribuie la rezolvarea temeinică a cauzei), după verificarea introducerii în termen, ascultarea celui care a făcut-o și a celorlalte persoane citate (dacă aceștia s-au prezentat), administrarea oricăror alte probe prevăzute de lege (necesare în vederea verificării legalității și temeiniciei procesului-verbal) [art. 33 alin. (1) și art. 34 alin. (1) din OG nr. 2/2001];
- *apelul* (dacă prin lege nu se prevede altfel) *împotriva hotărârii judecătorești prin care s-a soluționat plângerea*[704],
  - se soluționează de secția contencios administrativ și fiscal a tribunalului;
  - motivarea nu este obligatorie, motivele de apel putând fi susținute și oral în fața instanței;
  - suspendă executarea hotărârii.

Executarea sancțiunilor contravenționale:

- constituie titlu executoriu (fără vreo altă formalitate) procesul-verbal (neatacat în termenul prevăzut la art. 31) precum și hotărârea judecătorească definitivă (prin care s-a soluționat plângerea) (art. 37 din OG nr. 2/2001);
- *principale*:
  - *avertismentul*[705]
    - ✓ se adresează *oral* atunci când contravenientul este prezent la constatarea contravenției, sancțiunea fiind aplicată de agentul constatator;
    - ✓ se socotește executat prin *comunicarea procesului-verbal* de constatare a contravenției (în celelalte cazuri), cu rezoluția corespunzătoare;

[704] Art. 34 alin. (2) din OG nr. 2/2001.
[705] Art. 38 din OG nr. 2/2001.

✓ comunicarea se face prin *încunoştinţare scrisă*, dacă sancţiunea a fost aplicată de instanţă prin înlocuirea amenzii contravenţionale cu avertisment;

- *amenda*

✓ *punerea în executare*[706] se face de către: *organul din care face parte agentul constatator* (ori de câte ori nu se exercită calea de atac împotriva procesului-verbal de constatare a contravenţiei în termenul prevăzut de lege) şi *instanţa judecătorească* (în celelalte cazuri); aceştia, vor comunica (din oficiu) organelor de specialitate ale unităţilor administrativ-teritoriale în a căror rază teritorială domiciliază contravenientul persoană fizică sau (după caz) îşi are domiciliul fiscal contravenientul persoană juridică (pentru sumele care se fac venit integral la bugetele locale), respectiv organelor de specialitate ale unităţilor subordonate Ministerului Finanţelor Publice - Agenţia Naţională de Administrare Fiscală, în a căror rază teritorială îşi are domiciliul fiscal contravenientul persoană juridică (pentru sumele care se fac venit integral la bugetul de stat), procesul- verbal de constatare şi sancţionare a contravenţiei (neatacat cu plângere în termenul legal, în termen de 30 de zile de la data expirării acestui termen) sau (după caz) dispozitivul hotărârii judecătoreşti definitive prin care s-a soluţionat plângerea (în termen de 30 de zile de la data la care hotărârea a devenit definitivă);

✓ *executarea* se face *în condiţiile prevăzute de dispoziţiile legale privind executarea silită a creanţelor bugetare*, împotriva actelor de executare putându-se face contestaţie la executare (în condiţiile legii) [art. 39 alin. (3) şi (4) din OG nr. 2/2001];

▪ *complementare*: potrivit dispoziţiilor legale (art. 40 din OG nr. 2/2001).

De precizat că amenzile aplicate în temeiul unei legi, ordonanţe de urgenţă, ordonanţe sau hotărâri ale Guvernului din domeniul protecţiei mediului şi gospodăririi apelor se fac venit la bugetul de stat [art. 96 alin. (4) din OUG nr. 195/2005].

23.2.3. Contravenţii la regimul protecţiei mediului (în general)

În reglementarea-cadru privind protecţia mediului (OUG nr. 195/2005, art. 96), sunt stipulate „prevederile legale" a căror încălcare constituie contravenţii.

Sistematizarea acestora (contravenţiilor) s-a realizat (ca şi în cazul infracţiunilor) nu în funcţie de factorul de mediu protejat ci, în funcţie de pericolul social al respectivelor încălcări, în 3 grupe, după cum urmează:

▪ *prima grupă* (sancţionate cu amendă de la 3.000 lei la 6.000 lei, pentru persoane fizice, şi de la 25.000 lei la 50.000 lei, pentru persoane juridice), constituie contravenţii încălcarea următoarelor prevederi legale[707]:

- obligaţiile persoanelor juridice de a realiza sisteme de automonitorizare şi de a raporta autorităţii publice teritoriale de protecţie a mediului rezultatele automonitorizării şi/sau alte date solicitate, precum şi accidentele şi incidentele care pot conduce la pericole de accidente;

---

[706] Art. 39 alin. (1) şi (2) din OG nr. 2/2001.

[707] Art. 96 alin. (1).

- obligațiile persoanelor juridice de a ține evidența strictă a substanțelor și preparatelor periculoase și de a furniza informațiile și datele cerute de autoritatea competentă pentru protecția mediului;
- obligațiile persoanelor juridice de a identifica și preveni riscurile pe care substanțele și preparatele periculoase le pot prezenta asupra sănătății populației și mediului și de a anunța iminența producerii unor descărcări neprevăzute sau accidentale autorității competente pentru protecția mediului și de apărare civilă;
- obligația persoanelor fizice și juridice autorizate de a aplica, prin sisteme proprii, programe de supraveghere a contaminării radioactive a mediului, care să asigure respectarea condițiilor de eliminare a substanțelor radioactive prevăzute în autorizație și menținerea dozelor radioactive în limitele admise;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice autorizate de a menține în stare de funcționare capacitatea de monitorizare a mediului local pentru a depista orice contaminare radioactivă semnificativă care ar rezulta dintr-o eliminare accidentală de substanțe radioactive;
- obligația proprietarilor și deținătorilor de terenuri cu titlu sau fără titlu, de a întreține perdelele forestiere și aliniamentele de protecție, spațiile verzi, parcurile, gardurile vii pentru îmbunătățirea capacității de regenerare a atmosferei, protecția fonică și eoliană;
- obligația proprietarilor și deținătorilor de terenuri cu titlu sau fără titlu, de a preveni, pe baza reglementărilor în domeniu, deteriorarea calității mediului geologic;
- obligația proprietarilor și deținătorilor de terenuri cu titlu sau fără titlu, de a asigura la amplasarea, proiectarea, construirea și punerea în funcțiune a obiectivelor de orice fel, cât și la schimbarea destinației terenurilor, condițiile prevăzute în acordul și în autorizația/autorizația integrată de mediu;
- obligația proprietarilor și deținătorilor de terenuri cu titlu sau fără titlu, de a nu arde mirișitle, stuful, tufărișurile sau vegetația ierboasă, fără acceptul autorității competente pentru protecția mediului și fără informarea în prealabil a serviciilor publice comunitare pentru situații de urgență;
- obligația proprietarilor și deținătorilor de terenuri cu titlu sau fără titlu, de a lua măsuri de salubrizare a terenurilor neocupate productiv sau funcțional, în special a celor situate de-a lungul căilor de comunicație rutiere, feroviare și de navigație;
- obligațiile deținătorilor cu orice titlu ai suprafețelor de teren de a proteja flora și fauna sălbatică existente pe acestea, în sensul menținerii echilibrului ecologic și conservării biodiversității, precum și exploatării durabile a resurselor în baza prevederilor legale în vigoare, pentru a nu crea prejudicii mediului înconjurător și sănătății umane;
- obligațiile autorităților administrației publice locale, precum și ale persoanelor fizice și juridice, după caz, de a adopta și/sau aplica măsuri obligatorii cu privire la întreținerea și înfrumusețarea clădirilor, a curților și împrejurimilor acestora, a spațiilor verzi din curți și dintre clădiri, a arborilor și arbuștilor decorativi, în conformitate cu planurile de urbanism;
- obligațiile autorităților administrației publice locale, precum și ale persoanelor juridice, după caz, să prevadă la elaborarea planurilor de urbanism și

amenajarea teritoriului, măsuri de menținere și ameliorare a fondului peisagistic natural și antropic al fiecărei zone și localități, condiții de refacere peisagistică și ecologică a zonelor deteriorate și măsuri de dezvoltare a spațiilor verzi, de protecție sanitară a captărilor de apă potabilă și lucrări de apărare împotriva inundațiilor;

- obligația autorităților administrației publice locale, precum și a persoanelor fizice și juridice, după caz, de a nu schimba destinația terenurilor amenajate ca spații verzi prevăzute în planurile urbanistice;
- obligația autorităților administrației publice locale, precum și a persoanelor fizice și juridice, după caz, de a nu degrada mediul prin depozitări necontrolate de deșeuri de orice fel;
- obligația desfășurării pe suprafața ariilor naturale protejate numai a acelor activități conforme prevederilor planurilor de management și regulamentelor ariilor naturale protejate;
- obligația de a nu intra pe suprafața ariilor naturale protejate și a nu practica sporturi în afara drumurilor permise accesului public cu mijloace motorizate bazate pe folosirea combustibililor fosili;
- obligația de a respecta prevederile planurilor de management și ale regulamentelor ariilor naturale protejate aprobate conform prevederilor legale;
- obligația de a se legitima la solicitarea expresă a personalului de inspecție și control prevăzut în prezenta ordonanță de urgență;
- obligația de a permite accesul în aria protejată a administratorilor sau custozilor precum și a împuterniciților acestora pe terenurile deținute cu orice titlu;
- obligația persoanelor fizice de a nu deversa în apele de suprafață sau subterane ape uzate, fecaloid menajere;
- obligația persoanelor fizice și juridice de a marca individual specimenele aparținând speciilor de floră și faună sălbatică pentru care există astfel de prevederi în regulamentele Comisiei Europene privind conservarea speciilor de faună și floră sălbatică prin reglementarea comerțului cu acestea sau în legislația națională specifică, conform metodelor aprobate ori recomandate de Conferința Părților a Convenției privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție, și, în particular, marcarea prin etichetare a caviarului atât pentru comerțul intern, cât și pentru cel internațional.

▪ *a doua grupă* (sancționate cu amendă de la 5.000 lei la 10.000 lei, pentru persoane fizice, și de la 30.000 lei la 60.000 lei, pentru persoane juridice), constituie contravenții încălcarea următoarelor prevederi legale[708]:

- obligația persoanelor fizice și juridice de solicitare și obținere a actelor de reglementare conform prevederilor legale, precum și a acordului de import/export și a autorizațiilor privind organismele modificate genetic, conform prevederilor legale, în termenele stabilite de autoritate;
- obligația autorităților publice locale de a nu schimba destinația terenurilor amenajate ca spații verzi și/sau prevăzute ca atare în documentațiile de urbanism, de a nu reduce suprafețele acestora ori obligația de a nu le strămuta;
- obligațiile autorităților administrației publice locale privind îmbunătățirea microclimatului urban, prin amenajarea și întreținerea izvoarelor și a luciilor

[708] Art. 96 alin. (2).

de apă din interiorul localităților și din zonele limitrofe acestora, de a înfrumuseța și proteja peisajul, de a menține curățenia localităților;
- obligația autorităților administrației publice locale de a informa publicul privind riscurile generate de funcționarea sau existența obiectivelor cu risc pentru mediu și sănătatea populației;
- obligațiile autorităților administrației publice locale privind adoptarea elementelor arhitecturale adecvate, optimizarea densității de locuire, concomitent cu menținerea, întreținerea și dezvoltarea spațiilor verzi, a parcurilor, a aliniamentelor de arbori și a perdelelor de protecție stradală, a amenajamentelor peisagistice cu funcție ecologică, estetică și recreativă;
- obligațiile autorităților administrației publice locale de a reglementa accesul anumitor tipuri de autovehicule sau a desfășurării unor activități generatoare de disconfort pentru populație în anumite zone ale localităților, cu predominanță în spațiile destinate locuințelor, zonele destinate tratamentului, odihnei, recreării și agrementului, inclusiv prin interzicerea temporară sau permanentă;
- obligația autorităților administrației publice locale de a supraveghea aplicarea prevederilor din planurile de urbanism și amenajarea teritoriului, în acord cu planificarea de mediu;
- obligațiile autorităților administrației publice locale de a supraveghea operatorii economici din subordine pentru prevenirea eliminării accidentale de poluanți sau depozitării necontrolate de deșeuri și de a dezvolta sisteme de colectare a deșeurilor refolosibile;
- obligațiile autorităților administrației publice locale de a avea personal specializat pentru protecția mediului și de a colabora în acest scop cu autoritățile pentru protecția mediului;
- obligațiile autorităților administrației publice locale de a asigura, prin serviciile publice și operatorii economici responsabili, salubrizarea stradală, a spațiilor verzi, piețelor și parcurilor publice, și întreținerea acestora;
- obligațiile autorităților administrației publice locale de a respecta prevederile din planurile de urbanism cu privire la amplasarea obiectivelor industriale, a căilor și mijloacelor de transport, a rețelelor de canalizare, a stațiilor de epurare, a depozitelor de deșeuri menajere, stradale și industriale, și a altor obiective, fără a prejudicia ambientul, spațiile de odihnă, tratament și recreare, starea de sănătate și de confort a populației;
- obligațiile autorităților administrației publice locale de a amenaja, întreține și dezvolta rețele de canalizare;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a furniza și/sau utiliza informații corecte pentru elaborarea evaluărilor de mediu, evaluărilor impactului asupra mediului, a bilanțurilor de mediu și a rapoartelor de amplasament;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a asigura măsuri și dotări speciale pentru izolarea și protecția fonică a surselor generatoare de zgomot și vibrații, de a verifica eficiența acestora și de a pune în exploatare numai pe cele care nu depășesc pragul fonic admis;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a livra, manipula, transporta și de comercializa îngrășămintele chimice și produsele de protecție a plantelor ambalate cu inscripții de identificare, avertizare, prescripții de siguranță și

folosire, în condiții în care să nu provoace contaminarea mijloacelor de transport și a mediului;
- obligațiile persoanelor juridice de a stoca temporar îngrășămintele chimice și produsele de protecție a plantelor numai ambalate și în locuri unde s-au prevăzut toate măsurile de securitate;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a nu folosi îngrășămintele chimice și produsele de protecție a plantelor în zonele sau pe suprafețele unde sunt instituite măsuri speciale de protecție;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a administra produse de protecție a plantelor cu mijloace aviatice numai cu avizul autorităților competente pentru protecția mediului, autorităților competente din domeniu sanitar și al comisiilor județene de bază meliferă și stupărit pastoral, potrivit reglementărilor în vigoare, după o prealabilă înștiințare prin mass-media;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a aplica, în perioada înfloririi plantelor a căror polenizare se face prin insecte, numai acele tratamente cu produse de protecție a plantelor care sunt selective față de insectele polenizatoare;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a nu folosi momeli periculoase în activitățile de pescuit și vânătoare, cu excepția cazurilor special autorizate;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a efectua evaluarea adecvată la realizarea planurilor sau proiectelor care pot avea impact semnificativ asupra unei arii naturale protejate de interes comunitar.
- obligațiile persoanelor fizice și juridice care gestionează suprafețele terestre și acvatice supuse unui regim de conservare ca habitate naturale sau pentru refacere ecologică, de a aplica măsurile de conservare stabilite de autoritatea publică centrală pentru protecția mediului;
- obligația persoanelor fizice și juridice de a asigura condiții optime de viață animalelor sălbatice ținute în captivitate legal, sub diferite forme;
- obligația persoanelor fizice și juridice de a nu exercita acțiuni care să ducă la distrugerea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice de pe cuprinsul țării;
- desfășurarea de activități de recoltare, capturare și/sau de achiziție și comercializare pe piața internă a plantelor și animalelor din flora și fauna sălbatică, terestră și acvatică, sau a unor părți ori produse ale acestora, în stare vie, proaspătă ori semiprelucrată, de persoane fizice sau juridice neautorizate de autoritățile publice teritoriale pentru protecția mediului;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice, care prospectează, explorează sau exploatează resursele naturale, de a remedia zonele în care solul, subsolul și ecosistemele terestre au fost afectate;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a executa în termen toate lucrările de asigurare a migrării faunei acvatice și de ameliorare a calității apei prevăzute în actele de reglementare;
- obligația persoanelor juridice de a aplica măsurile de eliminare a deșeurilor rezultate din activitățile care implică organisme modificate genetic;
- obligația persoanelor fizice și juridice de a asigura dotarea, în cazul deținerii de nave, platforme plutitoare sau foraje marine, cu instalații de stocare sau de tratare a deșeurilor, instalații de epurare a apelor uzate și racorduri de descărcare a acestora în instalații de mal sau plutitoare;
- obligațiile persoanelor juridice de a amenaja porturile cu instalații de colectare,

prelucrare, reciclare sau neutralizare a deşeurilor petroliere, menajere sau de altă natură, stocate pe navele fluviale şi maritime, şi de a constitui echipe de intervenţie în caz de poluare accidentală a apelor şi a zonelor de coastă;
- obligaţia persoanelor fizice şi juridice de a nu produce poluarea apelor de suprafaţă prin spălarea de obiecte, produse, ambalaje, materiale;
- obligaţia persoanelor juridice de a nu deversa în apele de suprafaţă sau subterane ape uzate, fecaloid menajere;
- obligaţiile persoanelor fizice şi juridice de a nu arunca şi de a nu depozita pe maluri, în albiile râurilor, apele de suprafaţa şi în zonele umede deşeuri de orice fel;
- obligaţia persoanelor fizice şi juridice de a nu introduce în apele de suprafaţă şi în zonele umede substanţe explozive, tensiune electrică, narcotice sau alte substanţe periculoase;

▪ *a treia grupă* (sancţionate cu amendă de la 7.500 lei la 15.000 lei, pentru persoane fizice, şi de la 50.000 lei la 100.000 lei, pentru persoane juridice), constituie contravenţii încălcarea următoarelor prevederi legale[709]:
- obligaţia persoanelor fizice de a funcţiona cu respectarea prevederilor autorizaţiei de mediu şi a persoanelor juridice de a funcţiona cu respectarea prevederilor autorizaţiei/autorizaţiei integrate de mediu pentru activităţile care fac obiectul procedurilor de reglementare din punct de vedere al protecţiei mediului;
- obligaţia titularului de a notifica autoritatea competentă pentru protecţia mediului când intervin elemente noi, necunoscute la data emiterii actelor de reglementare sau cu privire la orice modificare a condiţiilor care au stat la baza emiterii acestora, înainte de realizarea modificării;
- obligaţia titularului de a nu desfăşura activităţi sau de a nu realiza proiecte, planuri ori programe care ar rezulta în urma modificărilor care fac obiectul notificării prevăzute la art. 15 alin. (2) lit. a) până la adoptarea unei decizii potrivit prevederilor art. 16 alin. (4);
- obligaţia titularilor activităţilor care fac obiectul procedurilor de reglementare din punct de vedere al protecţiei mediului de a respecta termenele impuse de autoritatea competentă de protecţia mediului în derularea acestor proceduri;
- obligaţiile persoanelor fizice şi juridice de a diminua, modifica sau înceta activităţile generatoare de poluare la cererea motivată a autorităţilor pentru protecţia mediului;
- obligaţiile persoanelor fizice şi juridice de a asista persoanele împuternicite cu activităţi de verificare, inspecţie şi control, punându-le la dispoziţie evidenţa măsurătorilor proprii şi toate celelalte documente relevante;
- obligaţiile persoanelor fizice şi juridice de a prezenta autorităţilor competente pentru protecţia mediului un document certificat pentru conformitate cu originalul, care cuprinde obligaţiile asumate privind protecţia mediului, în termen de 60 de zile de la data semnării sau emiterii documentului care atestă încheierea uneia dintre procedurile prevăzute la art. 10 alin. (2);
- obligaţiile persoanelor fizice şi juridice de a facilita verificarea, inspecţia şi

[709] Art. 96 alin. (3).

controlul activităților ai căror titulari sunt și prelevarea de probe;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a asigura accesul persoanelor împuternicite la instalațiile tehnologice generatoare de impact asupra mediului, la echipamentele și instalațiile de depoluare a mediului, precum și în spațiile sau în zonele potențial generatoare de impact asupra mediului;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a realiza în totalitate și la termen măsurile impuse, în conformitate cu actele de reglementare și prevederile legale, de persoanele împuternicite cu verificarea, inspecția și controlul în domeniul protecției mediului;
- obligațiile persoanelor juridice de a acoperi costurile măsurilor necesare pentru prevenirea și/sau reducerea consecințelor efectelor adverse ale activităților cu organisme modificate genetic;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a produce îngrășăminte chimice și produse de protecție a plantelor numai prin tehnologii și biotehnologii autorizate, potrivit prevederilor legale;
- introducerea pe teritoriul țării, cu excepția cazurilor prevăzute de legislația în vigoare, de culturi de microorganisme, plante și animale vii din flora și fauna sălbatică, fără acordul eliberat de autoritatea publică centrală pentru protecția mediului cu consultarea Academiei Române și, după caz, a autorității centrale pentru sănătate;
- exportul exemplarelor aparținând speciilor non-CITES de floră și faună sălbatică sau deplasarea acestora în vederea comercializării în una dintre țările din Uniunea Europeană, cu excepția cazurilor prevăzute de legislația în vigoare, fără acordul pentru export, respectiv fără certificatul de origine eliberate de autoritatea publică centrală pentru protecția mediului;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a îmbunătăți performanțele tehnologice în scopul reducerii emisiilor și de a nu pune în exploatare instalațiile ale căror emisii depășesc limitele stabilite prin actele de reglementare;
- obligațiile persoanelor fizice și juridice de a suporta costul pentru repararea unui prejudiciu și de a înlătura urmările produse de acesta, restabilind condițiile anterioare producerii prejudiciului, potrivit principiului „poluatorul plătește";
- obligația persoanelor fizice și juridice să nu deverseze în apele de suprafață sau subterane ape uzate, substanțe petroliere sau periculoase, ape care conțin substanțe periculoase.

23.3. Răspunderea civilă în domeniul protecției mediului

Răspunderea civilă, ca formă a răspunderii juridice, *este o sancțiune civilă* (fără a fi, în același timp, o pedeapsă), *cu caracter reparator* (considerată, sub acest aspect, ca un mijloc de apărare a drepturilor subiective), *care* (sancțiune) *se aplică „nu atât în considerarea persoanei care a săvârșit fapta ilicită cauzatoare de prejudicii, cât în considerarea patrimoniului său"*[710].

[710] Stătescu C., Bârsan C., *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. All, București, 1993, p. 114.

În ce priveşte răspunderea civilă, dispoziţiile reglementării-cadru privind protecţia mediului se limitează doar la a statua, la nivel de principiu [art. 95 alin. (1)], caracterul obiectiv (independent de culpă) şi solidar (în cazul pluralităţii autorilor) al răspunderii pentru prejudiciu, a preciza caracterul excepţional al răspunderii subiective pentru prejudiciile cauzate speciilor protejate şi habitatelor naturale (conform reglementărilor specifice) [art. 95 alin. (1)], precum şi a stabili că prevenirea şi repararea prejudiciului adus mediului se realizează conform prevederilor speciale cuprinse în ordonanţa de urgenţă şi a reglementărilor specifice [art. 95 alin. (3)].

Şi în această situaţie, dispoziţiile se completează cu dispoziţiile cu caracter general cuprinse în Codul civil[711], care reglementează răspunderea civilă (art. 1349 şi urm.) şi „care sintetizează un principiu care corespunde atât unor cerinţe de etică şi echitate socială, cât şi unor cerinţe ale securităţii juridice: principiul răspunderii civile pentru faptele ilicite cauzatoare de prejudicii"[712].

Bineînţeles că aplicarea acestor dispoziţii se realizează prin adaptarea lor la particularităţile raporturilor juridice de dreptul mediului.

23.3.1. Subiectele răspunderii civile în domeniul protecţiei mediului

23.3.1.1. Responsabilul

Responsabilul este cel chemat să răspundă pentru respectivele prejudicii cauzate mediului (persoană fizică, persoană juridică, instituţie, organizaţie, etc.).

Folosim termenul „responsabil", deoarece autorul (persoana fizică care în mod nemijlocit comite/omite actul de conduită interzis/obligatoriu), *de cele mai multe ori, acţionează/nu acţionează în cadrul unei entităţi colective* (persoană juridică, instituţie, organizaţie, etc.) al cărei membru, reprezentant, prepus etc., este şi *care* (entitate colectivă), *este chemată să răspundă solidar sau individual pentru acţiunile/inacţiunile care prejudiciază mediul, desfăşurate în interesul, la ordinul, etc., respectivei entităţi colective.*

Aşa cum menţionam, pe plan internaţional a fost consacrat la nivel de principiu „poluatorul plăteşte", principiu preluat şi în legislaţiile naţionale, „... costurile măsurilor de prevenire, control şi reducere a poluării vor fi suportate de cel care poluează"[713].

Astfel, având în vedere amploarea şi caracterul difuz al prejudiciilor cauzate mediului, s-a încercat (şi chiar s-a reuşit în unele situaţii) *determinarea responsabilului înainte de producerea respectivului prejudiciului prin*[714]:

- *canalizarea responsabilităţii prin desemnarea* (înainte de producerea respectivului prejudiciu) *persoanei care va suporta respectivele cheltuieli*, care (persoană) va trebui să subscrie o garanţie;
- *constituirea unui fond de indemnizare alimentat prin cotizaţiile poluatorilor*;
- *stabilirea unei redevenţe percepute de agenţiile financiare.*

---

[711] Codul civil al României (Legea nr. 287/14.07.2009) republicat în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.
[712] Stătescu C., Bârsan C., *Drept civil..., op. cit.*, p. 112.
[713] Conform art. 5 lit. b) din Convenţia privind protecţia şi utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere şi a lacurilor internaţionale (Helsinki 1992).
[714] A se vedea şi Duţu M., *Tratat..., vol. I, op. cit.*, p. 165.

23.3.1.2. Victima

Aşa cum precizam, conduita (acţiunile/inacţiunile) sancţionată se răsfrânge asupra mediului, care (mediu) nu reprezintă victima ci valoarea fundamentală ocrotită pe plan intern şi internaţional.

Victima este *titularul respectivei valori ocrotite* („titularul" mediului), *cel îndreptăţit la reparaţie*, care:

- *invocă o vătămare a integrităţii fizice, sănătăţii, etc.* (persoană fizică);
- *reclamă repararea unui prejudiciu, de natură patrimonială* (persoană fizică, persoană juridică, instituţie, organizaţie etc.);
- *acţionează în virtutea stării de gestiune ori de apărare a unor elemente de mediu* (instituţie, organizaţie guvernamentală sau neguvernamentală, stat etc.).

23.3.2. Condiţiile generale ale răspunderii civile în domeniul protecţiei mediului

Pentru a putea fi angajată răspunderea civilă (în domeniul protecţiei mediului) este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor condiţii:

- faptă ilicită;
- prejudiciu;
- legătură de cauzalitate între fapta ilicită şi prejudiciul generat;
- vinovăţia responsabilului.

23.3.2.1. Fapta ilicită

Fapta (ca manifestare obiectivă conştientă şi voită a individului în sfera realităţii, în cadrul relaţiilor sociale) *ilicită este reprezentată chiar de conduita* (acţiunea/inacţiunea) *nonconformă dispoziţiilor respectivei norme juridice*, care (dispoziţii) fie obligă subiectul să se abţină de la comiterea unor acţiuni (cu titlu de exemplu: să nu folosească ..., să degradeze ..., să nu arunce ..., este interzisă ... etc.) fie obligă subiectul să comită o anumită acţiune (cu titlu de exemplu: să ia măsuri preventive şi limitare ..., să respecte condiţiile ..., să asigure ..., să menţină ..., să îmbunătăţească ... etc.).

Se impune o precizare (în legătură cu acest caracter ilicit al faptei), deoarece în Codul civil 1864 se stipula că „orice faptă a omului, care cauzează altuia prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greşeală s-a ocazionat, a-l repara" (art. 998).

Astfel, cu toate că în respectivul articol (998) nu se preciza (expres) caracterul ilicit al faptei cauzatoare de prejudiciu, atât doctrina cât şi practica civilă erau unanime în a considera că numai o astfel de conduită (ca manifestare obiectivă) interzisă de lege (contrară unei anumite norme, de aici şi caracterul ilicit, „interzis de lege, contrar unei legi sau unei norme"[715]) poate constitui temeiul angajării răspunderii pentru prejudiciul generat.

De altfel, în alte acte normative se preciza expres acest caracter ilicit al faptei (cauzatoare de prejudiciu); cu titlu de exemplu: în Decretul privitor la persoanele fizice şi persoanele juridice (Decret nr. 31/1954[716]) se prevedea „Faptele ilicite atrag şi răspunderea personală ..." [art. 35 alin. (4)], în Decretul pentru punerea în aplicare a Codului familiei şi

[715] A se vedea şi *Dicţionarul explicativ..., op. cit.*, p. 474.
[716] Decret nr. 31/1954 publicat în B. Of. nr. 08/30.01.1954.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

a Decretului privitor la persoanele fizice şi persoanele juridice (Decret nr. 32/1954[717]) se prevedea „Minorii care nu au împlinit vârsta de patrusprezece ani nu răspund pentru fapta lor ilicită decât dacă se dovedeşte că au lucrat cu discernământ" [art. 25 alin. (3)].

Sesizând această problemă, legiuitorul, în Codul civil, a prevăzut expres [art. 1357 alin. (1)] că „cel care cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă ilicită, săvârşită cu vinovăţie, este obligat să îl repare".

23.3.2.2. Prejudiciul

Este evident că orice activitate umană (şi nu numai) generează efecte (negative de cele mai multe ori) asupra mediului.

Totuşi, unele efecte (mai puţin periculoase, să spunem) se răsfrâng doar asupra calităţii mediului; cu titlu de exemplu: alterarea unui compus al mediului (apa) influenţează (datorită unităţii şi interdependenţei fenomenelor ecologice) şi alte componente ale mediului (sol, vegetaţie etc.).

Aceste efecte au fost denumite prejudicii indirecte (eventuale) considerate a fi (în general) acele vătămări care se răsfrâng asupra elementelor unui sistem şi care, datorită caracterului lor indirect şi difuz, nu permit constituirea unui drept la reparaţie[718].

La polul opus, unele efecte (deosebit de periculoase) tind (datorită impactului) să devină ireversibile atunci când interferează cu alţi factori agravanţi; cu titlu de exemplu: acumularea şi interacţiunea diverşilor poluanţi.

Aceste efecte sunt, prejudicii directe, certe, atât cele actuale (produse la data la care se solicită repararea lui) cât şi cele viitoare (care deşi nu s-au produs încă, sigur se vor produce în viitor), şi permit sancţionarea celor responsabili de generarea respectivelor prejudicii.

Prejudiciul (dauna ecologică[719]) este *„efectul cuantificabil în cost al daunelor asupra sănătăţii oamenilor, bunurilor sau mediului, provocat de poluanţi, activităţi dăunătoare ori dezastre"* (art. 2 pct. 52 din OUG nr. 195/2005).

În practică (in legătură cu prejudiciul), au fost ridicate două probleme destul de delicate, şi anume:

- *evaluarea prejudiciului*, deoarece, pe de o parte, doar prejudiciile generate integrităţii şi sănătăţii persoanei, bunurilor şi activităţilor economice (care pot fi evaluate, pecuniar, relativ uşor) sunt (de regulă) singurele prejudicii efectiv reparate iar, pe de altă parte, prejudiciile cauzate exclusiv mediului natural sunt fie indirecte şi difuze (degradarea peisajului) fie imposibil de evaluat (dispariţia unor specii). În aceste condiţii au fost propuse/s-a recurs la câteva metode de evaluare:
  - evaluarea forfetară, prin stabilirea unor baremuri pentru prejudiciile generate;
  - evaluarea negociată (de către toţi cei interesaţi) a prejudiciilor generate;
  - evaluarea costului compensaţiei prin „restaurarea" unei suprafeţe echivalente (ca mărime şi poziţie geografică) etc.;
- *repararea prejudiciului*, deoarece, la nivel de principiu, victima are dreptul la repararea integrală a prejudiciului suferit (atât a celui patrimonial cât şi a celui nepatrimonial)[720]; astfel,

---

[717] Decret nr. 32/1954 publicat în B. Of. nr. 32/31.01.1954.

[718] A se vedea şi Prieur M., *Droit de l'environnement*, Dalloz, Paris, 1991, p. 1034-1041.

[719] Termenul a fost utilizat pentru prima oară de către Michel Despax; a se vedea Despax M., *Droit de l'environnement*, Litec, Paris, 1980, p. 1036.

- pe de o parte, *repararea în natură* (readucerea la starea anterioară), de cele mai multe ori, *nu este posibilă* (degradarea peisajului, dispariția unor specii vegetale sau animale etc.), exceptând situațiile în care echilibrul ecologic se restabilește nefiind necesară intervenția umană (cu titlu de exemplu: auto-epurarea factorilor antropici, refacerea vegetației etc.) și situațiile în care omul intervine pentru refacerea/reconstruirea echilibrului/factorilor lezați (cu titlu de exemplu: reîmpădurirea unor terenuri degradate, repopularea unor zone, decontaminarea unor zone etc.)
- pe de altă parte, *repararea prin echivalent* (despăgubirea) vizează fie *imputarea costului social* al respectivului prejudiciu (cauzat atât persoanelor, bunurilor, cât și mediului natural) fie *imputarea costului măsurilor* pentru refacerea/reconstruirea echilibrului/ factorilor lezați (cu titlu de exemplu: costul operațiilor de depoluare, de reîmpădurire, de repopulare etc.).

23.3.2.3. Legătura de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciul generat

Legătura de cauzalitate (așa cum afirmam) este *„liantul" dintre conduita ilicită* (cauza) *și prejudiciul generat* (efectul).

Necesitatea existenței acestei legături (în sensul că respectiva faptă, nu alta, generează prejudiciul) *rezidă din însuși caracterul ilicit al faptei* (fapta nonconformă dispozițiilor normei respective prin care se încalcă dreptul subiectiv ori interesul conform prevederilor legii și moralei) *cât și din formularea art. 1357* C.civ. („... cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă ...").

Problema care se ridică (în legătură cu stabilirea legăturii de cauzalitate) este aceea a izolării (din multitudinea factorilor aflați în corelație, generatori potențiali ai prejudiciului) acelor factori umani antecedenți prejudiciului care l-au generat (efectiv), având în vedere și ipoteza în care fiecare factor (luat izolat) nu generează respectivul prejudiciu ci acțiunea conjugată a acestora care (acțiune conjugată) nu numai că-l generează dar poate crea o sinergie care îl amplifică.

Teoriile formulate în doctrină cu privire la legătura de cauzalitate au fost prezentate, nu considerăm necesare alte comentarii.

Se impun unele precizări în legătura cu teza „indivizibilității cauzei cu condiția", cu ale cărei argumente sunt de acord atât doctrina civilă (în mare parte)[721] cât și jurisprudența.

Potrivit acestei teze trebuie avut în vedere (la stabilirea legăturii de cauzalitate) faptul că un anumit fenomen (cauza) nu acționează izolat ci este condiționat de anumiți factori (condiții) care (fără a genera) favorizează producerea prejudiciului „... înlesnind nașterea procesului cauzal, grăbind și favorizând dezvoltarea sau agravându-i ori asigurându-i rezultatele negative" iar „din punctul de vedere al răspunderii juridice, asemenea condiții exterioare, care au contribuit precumpănitor la realizarea efectului păgubitor sau socialmente periculos, alcătuiesc, împreună cu împrejurarea cauzală, o unitate indivizibilă, în cadrul căreia asemenea condiții dobândesc, și ele prin interac-

---

[720] Potrivit art. 1385 alin. (1) C.civ., „Prejudiciul se repară integral, dacă prin lege nu se prevede altfel"; potrivit art. 1391 alin. (1) din același cod, „În caz de vătămare a integrității corporale sau a sănătății, poate fi acordată și o despăgubire pentru restrângerea posibilităților de viață familială și socială".

[721] A se vedea și Eliescu M., *Răspunderea civilă delictuală*, Ed. Academiei, București, 1972, p. 128-139; Stătescu C., Bârsan C., *Drept civil..., op. cit.*, p. 172-173.

țiunea cu cauza, caracter cauzal"[722].

Pe baza acestei teze a fost elaborat conceptul „complex cauzal" (relație cauzală complexă), apt să explice atât acțiunea unitară a unor cauze de diferite tipuri (directe/ indirecte, principale/secundare, concomitente/succesive) cât și acțiunea unitară a cauzelor și condițiilor în vederea generării unui efect unic, care (concept) separă elementele ce se integrează (obiectiv) legăturii de cauzalitate (cauze și condiții cu rol cauzal) de acele elemente care nu prezintă valoare cauzală[723].

23.3.2.4. Vinovăția responsabilului

Vinovăția (așa cum afirmam) reflectă aspectul subiectiv al faptei (*atitudinea psihică față de faptă și urmările acesteia*) fiind *rezultatul a doi factori: intelectiv* (conștiință), ce presupune un anumit nivel de cunoaștere, de conștientizare a semnificațiilor sociale a faptei și a urmărilor acesteia, și, *volitiv* (voința), ce presupune (întotdeauna) libertate de deliberare și decizie[724].

Din nefericire, termenul consacrat în doctrina civilă (marea majoritate a cazurilor), respectiv „culpa" a născut multe discuții; chiar și în reglementarea-cadru privind protecția mediului, se precizează expres „Răspunderea pentru prejudiciu are caracter obiectiv, independent de culpă ..." [art. 95 alin. (1)].

Din fericire, sesizând unele „neajunsuri", legiuitorul, în codul civil în vigoare, a precizat, în mod expres, (în art. 16) „vinovăția".

În ce privește formele sub care se manifestă vinovăția, am făcut precizările necesare.

Și în Codul civil, se precizează[725] cele două forme principale ale vinovăției, intenția și culpa, iar înțelesul acestora este cel consacrat și în codul penal.

Chiar înainte de această schimbare de optică, am apreciat că ar fi indicată folosirea termenului „vinovăție", din următoarele *considerente*:

- *dispozițiile Codului civil* 1864 priveau răspunderea aceluia din a cărui „greșeală" *(art. 998)* ori prin „neglijența" sau „imprudența" s-a cauzat prejudiciul, *termenul „greșeală"* (art. 998) *fiind interpretat în sensul „culpă"* ori *„a greși" înseamnă* (printre altele) *„a se face vinovat de ceva față de cineva"*[726]; cu toate că se punea accent pe formele „mai ușoare" (neglijența și imprudența), dar nu era exclusă nici forma „mai gravă" (dolul sau intenția de a vătăma), deoarece (pe de o parte) *răspunderea civilă operează* (în principiu) *și pentru cea mai ușoară formă a vinovăției* (neglijența) și (pe de altă parte) *obligația de*

[722] Eliescu M., *Răspunderea..., op. cit.*, p. 131.

[723] A se vedea și Stoica V., *Relația cauzală complexă ca element al răspunderii civile delictuale în procesul penal*, R.R.D. nr. 2/1984, p. 35.

[724] A se vedea și Stătescu C., Bârsan C., *Drept civil..., op. cit.*, p. 177-178.

[725] Art. 16 C.civ. „(1) Dacă prin lege nu se prevede altfel, persoana răspunde numai pentru faptele sale săvârșite cu intenție sau din culpă. (2) Fapta este săvârșită cu intenție când autorul prevede rezultatul faptei sale și fie urmărește producerea lui prin intermediul faptei, fie, deși nu îl urmărește, acceptă posibilitatea producerii acestui rezultat. (3) Fapta este săvârșită din culpă când autorul fie prevede rezultatul faptei sale, dar nu îl acceptă, socotind fără temei că nu se va produce, fie nu prevede rezultatul faptei, deși trebuia să îl prevadă. Culpa este gravă atunci când autorul a acționat cu o neglijență sau imprudență pe care nici persoana cea mai lipsită de dibăcie nu ar fi manifestat-o față de propriile interese. (4) Atunci când legea condiționează efectele juridice ale unei fapte de săvârșirea sa din culpă, condiția este îndeplinită și dacă fapta a fost săvârșită cu intenție."

[726] a se vedea și *Dicționarul explicativ..., op. cit.*, p. 434.

reparare a prejudiciului generat este integrală indiferent de forma de vinovăţie cu care a fost săvârşită fapta ilicită;

- era *necesară o unificare de ordin terminologic*, chiar dacă există incontestabil deosebiri între formele răspunderii juridice (penală, contravenţională, civilă); această necesitate *se justifica de unitatea conceptului prin care era exprimată atitudinea subiectivă faţă de faptă şi urmările acesteia*, respectiv o atitudine subiectivă negativă, de nonconformare (ignorare/încălcare a normelor), care se exprimă în forme variate (de la intenţie la simplă neglijenţă)[727]; se *evita*, astfel, *folosirea noţiunii „culpă" în mod diferit fie pentru a exprima doar forma neintenţionată* (în dreptul penal) *fie atât intenţionată cât şi neintenţionată* (în dreptul civil) *sub care se manifesta vinovăţia*.

De asemenea, se impun a fi făcute unele *precizări în legătură cu capacitatea delictuală* (ca o condiţie a existenţei vinovăţiei), factorul intelectiv, respectiv aptitudinea de a conştientiza (de a-şi da seama de) semnificaţiile sociale ale faptei şi a urmărilor acesteia (discernământul).

Astfel, în art. 25 alin. (3) din Decretul nr. 32/1954 se prevedea că *„minorii care nu au împlinit vârsta de paisprezece ani nu răspund pentru fapta lor ilicită, decât dacă se face dovada că au lucrat cu discernământ"* (prezumţie relativă a inexistenţei discernământului, „... nu răspund ... decât dacă se face dovada că au lucrat cu discernământ"), *per a contrario, după împlinirea vârstei de 14 ani răspund pentru fapta lor ilicită* (prezumţie relativă a existenţei discernământului).

Şi în C.civ. legiuitorul a adoptat, explicit, aceiaşi poziţie, stabilind[728] „(1) Minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani sau persoana pusă sub interdicţie judecătorească nu răspunde de prejudiciul cauzat, dacă nu se dovedeşte discernământul său la data săvârşirii faptei. (2) Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani răspunde de prejudiciul cauzat, în afară de cazul în care dovedeşte că a fost lipsit de discernământ la data săvârşirii faptei".

23.3.3. Cauzele exoneratoare de răspundere

În ce priveşte împrejurările care exonerează de răspundere (civilă), reglementarea-cadru privind protecţia mediului nu face nicio precizare şi (din nefericire) nici în C.civ., *aceste aspecte nu au fost* (pe deplin) *lămurite*. Astfel,

- sunt prevăzute (expres) *cauze exoneratoare de răspundere*:
  - forţa majoră şi cazul fortuit[729];
  - fapta victimei sau a terţului[730];
  - exerciţiul drepturilor[731];

---

[727] A se vedea şi Stătescu C., Bârsan C., *Drept civil...*, *op. cit.*, p. 175-176.

[728] Art. 1366 C.civ.

[729] Potrivit art. 1351 C.civ. „(1) Dacă legea nu prevede altfel sau părţile nu convin contrariul, răspunderea este înlăturată atunci când prejudiciul este cauzat de forţă majoră sau de caz fortuit. (2) Forţa majoră este orice eveniment extern, imprevizibil, absolut invincibil şi inevitabil. (3) Cazul fortuit este un eveniment care nu poate fi prevăzut şi nici împiedicat de către cel care ar fi fost chemat să răspundă dacă evenimentul nu s-ar fi produs. (4) Dacă, potrivit legii, debitorul este exonerat de răspundere contractuală pentru un caz fortuit, el este, de asemenea, exonerat şi în caz de forţă majoră".

[730] Potrivit art. 1352 C.civ. „Fapta victimei înseşi şi fapta terţului înlătură răspunderea chiar dacă nu au caracteristicile forţei majore, ci doar pe cele ale cazului fortuit, însă numai în cazurile în care, potrivit legii sau convenţiei părţilor, cazul fortuit este exonerator de răspundere".

- alte cauze de exonerare[732] (cu referire la persoana care i-a acordat ajutor în mod dezinteresat respectiv la lucrul, animalul ori edificiul de care s-a folosit cu titlu gratuit);

▪ sunt prevăzute *situații care pot înlătura răspunderea*:
- legitima apărare[733];
- starea de necesitate[734];
- divulgarea secretului comercial[735];
- îndeplinirea unei activități impuse ori permise de lege[736];
- lipsa discernământului[737];
- vinovăția comună[738];
- alte cauze de exonerare[739].

În doctrina civilă[740] (înainte de punerea în aplicare a noului C. civ.) *erau admise două categorii de cauze exoneratoare de răspundere* (cu unele precizări):

▪ *cauze care înlătură caracterul ilicit*:
- legitima apărare;
- starea de necesitate;
- consimțământul victimei;

---

[731] Potrivit art. 1353 C.civ. „Cel care cauzează un prejudiciu prin chiar exercițiul drepturilor sale nu este obligat să îl repare, cu excepția cazului în care dreptul este exercitat abuziv".

[732] Potrivit art. 1354 C.civ. „Victima nu poate obține repararea prejudiciului cauzat de persoana care i-a acordat ajutor în mod dezinteresat sau de lucrul, animalul ori edificiul de care s-a folosit cu titlu gratuit decât dacă dovedește intenția sau culpa gravă a celui care, potrivit legii, ar fi fost chemat să răspundă".

[733] Potrivit art. 1360 C.civ. „(1) Nu datorează despăgubire cel care, fiind în legitimă apărare, a cauzat agresorului un prejudiciu. (2) Cu toate acestea, va putea fi obligat la plata unei indemnizații adecvate și echitabile cel care a săvârșit o infracțiune prin depășirea limitelor legitimei apărări".

[734] Potrivit art. 1361 C.civ. „Cel care, aflat în stare de necesitate, a distrus sau a deteriorat bunurile altuia pentru a se apăra pe sine ori bunurile proprii de un prejudiciu sau pericol iminent este obligat să repare prejudiciul cauzat, potrivit regulilor aplicabile îmbogățirii fără justă cauză.

[735] Potrivit art. 1363 C.civ. „O persoană se poate exonera de răspundere pentru prejudiciul cauzat prin divulgarea secretului comercial dovedind că divulgarea a fost impusă de împrejurări grave ce priveau sănătatea sau siguranța publică".

[736] Potrivit art. 1364 C.civ. „Îndeplinirea unei activități impuse ori permise de lege sau ordinul superiorului nu îl exonerează de răspundere pe cel care putea să își dea seama de caracterul ilicit al faptei sale săvârșite în asemenea împrejurări".

[737] Potrivit art. 1366 C.civ. „(1) Minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani sau persoana pusă sub interdicție judecătorească nu răspunde de prejudiciul cauzat, dacă nu se dovedește discernământul său la data săvârșirii faptei. (2) Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani răspunde de prejudiciul cauzat, în afară de cazul în care dovedește că a fost lipsit de discernământ la data săvârșirii faptei" și art. 1367 C. civ. „(1) Cel care a cauzat un prejudiciu nu este răspunzător dacă în momentul în care a săvârșit fapta păgubitoare era într-o stare, chiar vremelnică, de tulburare a minții care l-a pus în neputință de a-și da seama de urmările faptei sale. (2) Cu toate acestea, cel care a cauzat prejudiciul este răspunzător, dacă starea vremelnică de tulburare a minții a fost provocată de el însuși, prin beția produsă de alcool, de stupefiante sau de alte substanțe".

[738] Potrivit art. 1371 C.civ. „(1) În cazul în care victima a contribuit cu intenție sau din culpă la cauzarea ori la mărirea prejudiciului sau nu le-a evitat, în tot sau în parte, deși putea să o facă, cel chemat să răspundă va fi ținut numai pentru partea de prejudiciu pe care a pricinuit-o. (2) Dispozițiile alin. (1) se aplică și în cazul în care la cauzarea prejudiciului au contribuit atât fapta săvârșită de autor, cu intenție sau din culpă, cât și forța majoră, cazul fortuit ori fapta terțului pentru care autorul nu este obligat să răspundă".

[739] Potrivit art. 1380 C.civ. „În cazurile prevăzute la art. 1.375, 1.376, 1.378 și 1.379 nu există obligația de reparare a prejudiciului, atunci când acesta se datorează exclusiv faptei victimei înseși, ori a unui terț sau este urmarea unui caz de forță majoră".

[740] A se vedea și Anghel I., Deak F., Popa M., *Răspunderea civilă*, Ed. Științifică, București, 1970, p. 76 și urm.; Eliescu M., *Răspunderea..., op. cit.*, p. 151 și urm.; Stătescu C., Bârsan C., *Drept civil..., op. cit.*, p. 161 și urm.

- executarea unei obligații de serviciu;
- exercitarea unui drept;

▪ *cauze care înlătură caracterul culpabil* (vinovăția):
- constrângerea fizică și constrângerea morală;
- cazul fortuit;
- forța majoră;
- fapta unei terțe persoane (pentru care nu este ținut să răspundă);
- fapta victimei.

În legătură cu aceste cauze (care exonerează de răspundere) am făcut și încă se impun a fi făcute unele *precizări.*

a) *Exercitarea unui drept*, ca și cauză care înlătură caracterul ilicit al faptei, este condiționată *de scopul economic și social al respectivului drept subiectiv* deoarece (potrivit Decretului nr. 31/1954[741]), pe de o parte, „Drepturile civile ... sunt recunoscute în scopul de a satisface interesele personale, materiale și culturale, în acord cu interesul obștesc, potrivit legii și regulilor de conviețuire ..." (art. 1) și, pe de altă parte, „Drepturile civile sunt ocrotite de lege ... pot fi exercitate numai potrivit cu scopul lor economic și social" (art. 3); cu alte cuvinte, *dreptul subiectiv nu poate fi exercitat în mod abuziv* „... ceea ce înseamnă *că acolo unde începe abuzul de drept se naște și obligația de a repara prejudiciul cauzat prin exercitarea acelui drept*"[742].

Din nefericire, conținutul dreptului subiectiv (așa cum este stipulat în norma juridică) este (de cele mai multe ori) destul de general, respectiva normă neputând să precizeze toate „amănuntele" dreptului subiectiv. În aceste condiții se face trimitere la normele de conviețuire socială, instanța fiind cea care va trebui să aprecieze dacă (în respectiva cauză) dreptul subiectiv s-a (nu s-a) exercitat potrivit scopului său economic și social.

Noțiunea „abuz de drept" și criteriile de delimitare a acestuia sunt încă controversate, în doctrină conturându-se două curente: primul (Ripert), susține că exercitarea dreptului nu poate fi considerată abuzivă decât dacă (exercitarea) se face cu intenția de a păgubi, în afara acestei situații exercițiul (unui drept) neputând fi îngrădit și, al doilea (Josserand), consideră că abuzul de drept este actul necesar scopului instituirii, spiritului și finalității îndrituirii în cauză, constituind simpla absență a unui mobil legitim și neimplicând intenția de a prejudicia.

Ori *actuala „criză a mediului" reclamă ca diligența rezonabilă* (suficientă și necesară) *în exercitarea drepturilor subiective să fie intensă și să dobândească noi valențe prin anticiparea consecințelor* (negative) *posibile* (asupra mediului) *ale fiecărei activități și substituirea limitelor* (nesigure) *dreptului de a acționa potrivit propriilor interese, cu cerințele imperative ale protecției mediului.*

În condițiile utilizării neraționale, gestionării ineficiente precum și degradării factorilor de mediu, *abuzul de drept se poate manifesta prin activități* (realizate în exercitarea drepturilor subiective asupra mediului, licite per se) *care depășesc* (prin efectele lor) *scopurile economice și sociale care au stat la baza recunoașterii lor, activități care nu sunt comise cu intenția de a prejudicia, dar care* (prin desfășurarea în condiții necorespunzătoare de prudență și diligență) *generează efecte negative asupra mediului*; cu titlu de exemplu: folosirea (în exercitarea drepturilor subiective) intensivă (nerațională) a terenurilor depășind pretabilitatea actuală și potențială a solului (conducând la degradarea

[741] Decret nr. 31/1954 publicat în B. Of. nr. 08/30.01.1954.
[742] Anghel I., Deak F., Popa M., *Răspunderea..., op. cit.*, p. 80.

acestora şi diminuarea potenţialului productiv); aplicarea unor tratamente de lungă durată cu pesticide (afectând diferite forme de viaţă dar şi ceilalţi factori de mediu), etc.

b) *Caracterul obiectiv* (ca regulă) *al răspunderii civile în sfera protecţiei mediului*, regulă consacrată prin reglementarea-cadru privind protecţia mediului (art. 95 alin. (1) teza I, „Răspunderea pentru prejudiciu are caracter obiectiv, independent de culpă ..." şi art. 95 alin. (2) „În mod excepţional, răspunderea poate fi şi subiectivă pentru prejudiciile cauzate speciilor protejate şi habitatelor naturale, conform reglementărilor specifice"), *face inaplicabile acele cauze exoneratoare de răspundere care vizează vinovăţia*, deoarece *aspectul subiectiv al faptei*, nu interesează (fiind suficientă, pentru angajarea răspunderii, existenţa obiectivă a faptei ilicite în legătură de cauzalitate cu prejudiciul generat).

Problema este *destul de delicată* datorită faptului că (aşa cum afirmam) *reglementarea-cadru privind protecţia mediului nu conţine dispoziţii în acest sens iar transpunerea conceptelor doctrinei civile* (întrucât nici în Codul civil, ca normă generală nu sunt stipulate astfel de dispoziţii) *este foarte dificilă* (chiar imposibilă) *datorită*, pe de o parte, *divergenţelor conceptuale manifestate în cadrul doctrinei civile* (dar şi între doctrina civilă şi cea penală) *şi*, pe de altă parte, *particularităţii problemelor pe care le ridică protecţia mediului* (în general).

Dispoziţii referitoare la cauzele exoneratoare de răspundere civilă (obiectivă) *sunt stipulate într-o lege sectorială* (cu caracter special), Legea privind răspunderea civilă pentru daune nucleare (Legea nr. 703/2001[743], art. 5) „(1) Dacă operatorul face dovada că dauna nucleară a rezultat, în totalitate sau în parte, dintr-o *neglijenţă gravă a persoanei care a suferit-o* ori că *acea persoană a acţionat sau a omis să acţioneze, cu intenţia de a cauza o daună*, instanţa poate să-l exonereze pe operator, în totalitate sau în parte ... (2) Operatorul este exonerat de răspundere dacă acesta face dovada că dauna nucleară este rezultatul direct al unor *acte de conflict armat, război civil, insurecţie şi ostilitate*".

Faţă de cele prezentate, şi având în vedere, pe de o parte, importanţa deosebită pe care o reclamă protecţia mediului (în general), particularităţii problemelor pe care le ridică şi, pe de altă parte, regimul juridic propriu fiecărui factor de mediu, *considerăm necesară*[744] *intervenţia legiuitorului pentru reglementarea acestei probleme.*

23.3.4. Formele răspunderii civile în domeniul protecţiei mediului

În domeniul protecţiei mediului, regimul răspunderii civile (instituit de reglementarea-cadru privind protecţia mediului) derogă de la regimul clasic (instituit de Codul civil).

Astfel, în timp ce regimul clasic consacră, ca regulă, răspunderea subiectivă (art. 1357 şi urm. C.civ.) şi, ca excepţie răspunderea obiectivă (art. 1375-1376 C.civ.), regimul răspunderii civile în domeniul protecţiei mediului consacră, ca regulă, răspunderea obiectivă [art. 95 alin. (1) teza I] şi, ca excepţie, răspunderea subiectivă [art. 95 alin. (2)].

23.3.4.1. Răspunderea subiectivă

Răspunderea subiectivă este *caracterizată de existenţa* (prezumată sau dovedită) *vinovăţiei* („culpei"); „în dreptul nostru (dreptul civil, n.ns.) ... culpa apare ca alcătuind

[743] Legea nr. 703/2001, publicată în M. Of. nr. 818 din 19 decembrie 2001.
[744] A se vedea şi Marinescu D., *Dreptul mediului...*, *op. cit.*, p. 312-313.

elementul constant şi general al răspunderii delictuale ..."[745].

Sfera de aplicabilitate a acestei forme de răspundere civilă, în domeniul protecţiei mediului, *este restrânsă* (nu vom insista asupra ei) deoarece *angajarea* ei (a răspunderii civile subiective) *este destul de dificilă.*

Astfel, *victima trebuie să probeze* (deoarece este cea care reclamă prejudiciul) *atât fapta ilicită, prejudiciul generat, legătura de cauzalitate între fapta ilicită şi prejudiciul generat* (elementele obiective ale răspunderii) *cât şi vinovăţia* (elementul subiectiv al răspunderii).

Având în vedere caracterul subiectiv al vinovăţiei, dovada sa directă este practic imposibilă.

În doctrina şi jurisprudenţa civilă s-a adoptat criteriul obiectiv de apreciere a culpei, prin raportarea comportării autorului concret la comportarea model a unei persoane abstracte, luate ca termen de comparaţie[746] („instanţa judecătorească trebuie să adopte ca tip de referinţă omul normal, avizat, prudent, etc. adică un *bonus pater familias*[747]), completat de unele elemente subiective ce privesc circumstanţele concrete în care se săvârşeşte fapta (loc, timp, împrejurări etc.) dar şi persoana autorului (pregătire, calităţi etc.).

În dreptul civil este consacrată, ca regulă, *răspunderea subiectivă*, sub următoarele forme:

- ***răspunderea pentru fapta proprie*** (art. 1357 C.civ.) „Cel care cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă ilicită, săvârşită cu vinovăţie, este obligat să îl repare" [art. 1357 alin. (1)][748] şi, de asemenea, „Autorul prejudiciului răspunde pentru cea mai uşoară culpă" [art. 1357 alin. (2)][749];
- ***răspunderea pentru fapta altei persoane*** (art. 1372-1373 C.civ.):
  - *răspunderea pentru fapta minorului sau a celui pus sub interdicţie*: „(1) Cel care în temeiul legii, al unui contract ori al unei hotărâri judecătoreşti este obligat să supravegheze un minor sau o persoană pusă sub interdicţie răspunde de prejudiciul cauzat altuia de către aceste din urme persoane. (2) Răspunderea subzistă chiar în cazul când făptuitorul, fiind lipsit de discernământ, nu răspunde pentru fapta proprie. (3) Cel obligat la supraveghere este exonerat de răspundere numai dacă dovedeşte că nu a putut împiedica fapta prejudiciabilă. În cazul părinţilor sau, după caz, al tutorilor, dovada se consideră a fi făcută numai dacă ei probează că fapta copilului constituie urmarea unei alte cauze decât modul în care şi-au îndeplinit îndatoririle decurgând din exerciţiul autorităţii părinteşti" (art. 1372 C.civ.)[750];
  - *răspunderea comitenţilor pentru fapta prepuşilor*: „(1) Comitentul este obligat să repare prejudiciul cauzat de prepuşii săi ori de câte ori fapta săvârşită de aceştia are legătură cu atribuţiile sau cu scopul funcţiilor

---

[745] Popescu T., Anca P., *Teoria generală a obligaţiilor*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1968, p. 221.

[746] A se vedea şi Eliescu M., *Răspunderea..., op. cit.*, p. 185 şi urm.; Anghel I. M., Deak F., Popa M. F., *Răspunderea civilă, op. cit.*, p. 134 şi urm.; Stătescu C., Bârsan C., *Drept civil..., op. cit.*, p. 181.

[747] Stark B., *Droit civil. Obligation. Responsabilité délictuelle, 3-éme ed.*, Litec, Paris, 1988, p.159.

[748] Potrivit art. 998 C.civ. 1864 „Orice faptă a omului care cauzează altuia prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greşeală s-a ocazionat, a-l repara".

[749] Potrivit art. 999 C.civ. 1864 „Omul este responsabil nu numai pentru prejudiciul ce a cauzat prin fapta sa, dar şi de acela ce a cauzat prin neglijenţa sau prin imprudenţa sa".

[750] Potrivit art. 1000 alin. (2) C.civ. 1864 „Tatăl şi mama ... sunt responsabili de prejudiciul cauzat de copiii lor minori ce locuiesc cu dânşii".

încredințate. (2) Este comitent cel care, în virtutea unui contract sau în temeiul legii, exercită direcția, supravegherea și controlul asupra celui care îndeplinește anumite funcții sau însărcinări în interesul său ori al altuia. (3) Comitentul nu răspunde dacă dovedește că victima cunoștea sau, după împrejurări, putea să cunoască, la data săvârșirii faptei prejudiciabile, că prepusul a acționat fără nicio legătură cu atribuțiile sau cu scopul funcțiilor încredințate" (art. 1373 C.civ.)[751];

- ***răspunderea pentru ruina edificiului*** (art. 1378 C.civ.) „Proprietarul unui edificiu sau al unei construcții de orice fel este obligat să repare prejudiciul cauzat prin ruina lor ori prin desprinderea unor părți din ele, dacă acestea au fost cauzate de lipsa întreținerii sau de un viciu de construcție"[752].

Așa cum precizam, reglementarea-cadru privind protecția mediului (OUG nr. 195/2005) a precizat [art. 95 alin. (2)], ca excepție, răspunderea subiectivă, „În mod excepțional, răspunderea poate fi și subiectivă pentru prejudiciile cauzate speciilor protejate și habitatelor naturale, conform reglementărilor specifice".

Cu alte cuvinte, în *unele reglementări sectoriale* (cu caracter special) poate fi *stipulată* (în unele situații), *ca formă a răspunderii civile, răspunderea subiectivă*; cu titlu de exemplu: Legea apelor [Legea nr. 107/1996, art. 24 alin. (1)] prevede „Persoanele fizice sau juridice, care au suferit daune materiale cauzate de o poluare accidentală produsă în amonte sau de distrugerea unei construcții de retenție a apei din amonte, au dreptul la despăgubiri de la persoana fizică sau juridică care se face vinovată, potrivit legii".

23.3.4.2. Răspunderea obiectivă

Răspunderea obiectivă nu este condiționată de existența vinovăției fiind suficient (pentru angajarea ei) *să se probeze fapta generatoare de prejudiciu și legătura de cauzalitate dintre fapta respectivă și prejudiciul generat* (neinteresând atitudinea psihică a responsabilului).

În dreptul civil (în contextul progresului tehnic din a doua jumătate a sec. XIX și prima jumătate a sec. XX și a numeroaselor accidente care l-au însoțit), s-a *constatat ineficiența reglementărilor* (așa cum erau înțelese și interpretate) *art. 998 și urm. C.civ. 1864 sub aspectul ocrotirii intereselor victimei* (în respectivele circumstanțe).

Această ineficiență a fost determinată, pe de o parte, de dificultatea (chiar imposibilitatea) probării (de către victimă) vinovăției persoanei care deținea/exploata respectivele mijloace tehnice (mașini, agregate, etc.) care generaseră prejudiciul și, pe de altă parte, de imposibilitatea cuprinderii respectivelor mijloace în sfera de aplicare a art. 1001-1002 C.civ. 1864 (care se refereau expres la animale și edificii).

În aceste condiții, *s-a impus* (sub imperiul reglementării C.civ. 1864) *reevaluarea reglementărilor existente, „redescoperindu-se" art. 1000 alin. (1) teza II*[753] (considerat,

---

[751] Potrivit art. 1000 alin. (3) C.civ. 1864 „... comitenții (sunt responsabili n.ns.) de prejudiciul cauzat de ... prepușii lor în funcțiile ce li s-au încredințat.

[752] Potrivit art. 1002 C.civ. 1864 „Proprietarul unui edificiu este responsabil pentru prejudiciul cauzat prin ruina edificiului, când ruina este urmarea lipsei de întreținere sau a unui viciu de construcție".

[753] Extinderea (ca principiu) s-a făcut doar în cazul răspunderii pentru „prejudiciul cauzat de lucrurile ce sunt sub paza noastră" [teza II-a a art. 1000 alin. (1) C.civ. 1864] nu și în cazul răspunderii pentru „prejudiciul cauzat prin fapta persoanelor pentru care suntem obligați a răspunde" [teza I a art. 1000 alin. (1) C.civ. 1864], considerându-se că în această situație (teza I), respectivele reglementări se dovediseră satisfăcătoare.

până în momentul respectiv, o simplă introducere la prevederile art. 1001-1002 C.civ. 1864) *în sensul că acesta concretiza* (la nivel de principiu) *regula răspunderii „pentru prejudiciul cauzat de lucrurile ce sunt sub paza noastră"*, interpretare care corespundea (s-a apreciat, la acea vreme) exigențelor progresului tehnic, economic și social.

De altfel, această concepție a fost expres preluată în C.civ. prin art. 1376 alin. (1), cu o excepție prevăzută de alin. (2) al aceluiași articol[754].

Interesant era faptul că, *cu toate că în doctrina și jurisprudența civilă* (încă) *se manifestau reticențe în acceptarea răspunderii obiective, independent de vinovăție* („culpă"), susținându-se o prezumție de responsabilitate grefată (sau nu) pe ideea de culpă[755] și folosindu-se „... prezumția de culpă numai pentru a se evita punerea în discuție directă și a se păstra intact principiul răspunderii bazate pe culpă"[756], totuși, *realitățile vieții sociale* (neprevăzute în momentul elaborării Codului civil anterior) *au confirmat ca bază a acestei răspunderi ideea de garanție privind riscul de activitate* „O fundamentare obiectivă a răspunderii pentru lucruri ..., fundamentare deopotrivă generală și aptă de a-și găsi aplicarea în fiecare caz concret în parte ... (care n.ns.) trebuie căutată, plecând de la interesele victimei, în ideea de garanție ... Așadar, răspunderea derogatorie de la dreptul comun a paznicului unui lucru neînsuflețit este ... o formă tehnică ce dă expresie unei obligații de garanție ... Când omul ... întrebuințează ... lucruri, prin acesta el își lărgește activitatea și, drept urmare, introduce în societate o primejdie sporită de despăgubire. Este riscul de activitate pe care paznicul ... trebuie să îl suporte ..."[757].

În prezent, răspunderea obiectivă este consacrată în C.civ. (art. 1375-1376) sub următoarele forme:

- *răspunderea pentru prejudiciile cauzate de animale*: „Proprietarul unui animal sau cel care se servește de el răspunde, independent de orice culpă, de prejudiciul cauzat de animal, chiar dacă acesta a scăpat de sub paza sa" (art. 1375 C.civ.)[758];
- *răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucruri*: „Oricine este obligat să repare, independent de orice culpă, prejudiciul cauzat de lucrul aflat sub paza sa" [art. 1376 alin. (1) C.civ.].

23.3.4.2.1. Regimul general al răspunderii civile în domeniul protecției mediului

Reglementarea-cadru privind protecția mediului (OUG nr. 195/2005), „abandonând" regimul clasic al răspunderii civile instituit de Codul civil (art. 998 și urm.), *a consacrat ferm* [art. 95 alin. (1)], *la nivel de principiu*, pentru a asigura o protecție sporită a intereselor victimelor prejudiciilor ecologice dar și în aplicarea principiului „poluatorul plătește" [consacrat prin art. 3 lit. e)], *caracterul obiectiv* („independent de culpă") *și solidar* (în cazul pluralității autorilor) *al răspunderii pentru prejudiciu.*

---

[754] Potrivit art. 1376 C.civ. „(1) Oricine este obligat să repare, independent de orice culpă, prejudiciul cauzat de lucrul aflat sub paza lui. (2) Dispozițiile alin. (1) sunt aplicabile și în cazul coliziunii unor vehicule sau în alte cazuri similare. Cu toate acestea, în astfel de cazuri, sarcina reparării tuturor prejudiciilor va reveni numai celui a cărui faptă culpabilă întrunește, față de ceilalți, condițiile forței majore".

[755] A se vedea și Stătescu C., Bârsan C., *Drept civil..., op. cit.*, p. 263-265.

[756] Anghel I. M., Deak F., Popa M. F., *Răspunderea civilă, op. cit.*, p. 62.

[757] Eliescu M., *Răspunderea..., op.cit.*, p. 374.

[758] Potrivit art. 1001 C.civ. 1864 „Proprietarul unui animal, sau acela care se servește de dânsul, în cursul serviciului, este responsabil de prejudiciul cauzat de animal, sau că animalul se află sub paza sa, sau că a scăpat".

Domeniul de aplicare este stabilit în art. 95 alin. (1) „răspunderea pentru prejudiciu".

Prin „prejudiciu" se înțelege „efectul cuantificabil în cost al daunelor asupra sănătății oamenilor, bunurilor sau mediului, provocat prin poluanți, activități dăunătoare ori dezastre"[759].

Se poate observa că textul mai sus citat face referire la *două categorii de daune: cele care vizează persoana* (sănătatea și bunurile[760] acesteia) *și cele care vizează mediul* (în general), și care (daune) sunt *provocate de*:

- *poluanți*, respectiv „orice substanță, preparat sub formă solidă, lichidă, gazoasă sau sub formă de vapori ori de energie, radiație electromagnetică, ionizantă, termică, fonică sau vibrații care, introdusă în mediu, modifică echilibrul constituenților acestuia și al organismelor vii și aduce daune bunurilor materiale"[761];
- *activități dăunătoare* (termen care nu este definit, dar prin raportare la noțiunea „deteriorarea mediului"[762]), respectiv orice activitate (în principal, de poluare a apei, atmosferei, solului, supraexploatare a resurselor, gospodărire și valorificare deficitară, amenajare necorespunzătoare a teritoriului) care cauzează alterarea caracteristicilor fizico-chimice și structurale ale componentelor naturale și antropice ale mediului, reducerea diversității sau productivității biologice a ecosistemelor naturale și antropizate, afectarea mediului natural cu efecte asupra calității vieții;
- *dezastre* (termen care nu este definit), respectiv calamitate, catastrofă; include atât pe cele de origine naturală (cutremure de pământ, alunecări de teren sau inundații, ca fenomene naturale[763]) cât și pe cele de origine antropică (accidente, incidente).

23.3.4.2.2. Regimul special al răspunderii civile pentru daune nucleare

Regimul special al răspunderii civile pentru daune nucleare este stabilit prin Legea nr. 703/2001[764].

Domeniu de aplicare al acestei reglementări: răspunderea civilă pentru repararea daunelor rezultate din activitățile de utilizare a energiei nucleare în scopuri pașnice (art. 1).

Regimul instituit prin această reglementare:

- operatorul[765] unei instalații nucleare[766] *răspunde*[767] (la nivel de principiu) *obiectiv și exclusiv pentru orice daună nucleară*[768], *dacă s-a dovedit a fi provocată de un accident nuclear*[769]:

---

[759] Art. 2 pct. 52 din OUG nr. 195/2005.

[760] Prin *bun* se înțelege o valoare economică ce este utilizată pentru satisfacerea nevoii materiale ori spirituale a omului și este susceptibilă de apropiere sub forma dreptului patrimonial - a se vedea și Beleiu G., *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil, edț. a V-a*, Casa de editură și presă „Șansa" SRL, București, 1998, p. 98.

[761] Art. 2 pct. 50 din OUG nr. 195/2005.

[762] Art. 2 pct. 22 din OUG nr. 195/2005.

[763] Art. 2 lit. b) din Legea nr. 260/2008 (R) publicată în M. Of. nr. 175 din 09 martie 2016.

[764] Legea nr. 703/2001 publicată în M. Of. nr. 818 din 19 decembrie 2001.

[765] *Operator* înseamnă titularul autorizației emise potrivit prevederilor Legii nr. 111/1996 privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare, republicată [art. 3 lit. m)].

[766] *Instalație nucleară* înseamnă: 1. orice reactor nuclear, cu excepția aceluia cu care este echipat un mijloc de transport maritim sau aerian spre a fi folosit ca o sursă de putere, dacă este pentru propulsie sau în orice alt scop; 2. orice uzină care folosește combustibil nuclear pentru producerea de materiale nucleare și orice uzină

- survenit în această instalație nucleară;
- implicând un material nuclear[770] care provine din această instalație nucleară:
  - ✓ înainte ca răspunderea pentru dauna nucleară cu privire la acest material să fi fost asumată, pe baza unui contract scris, de către un alt operator;
  - ✓ în absența unor prevederi exprese ale unui asemenea contract prevăzut la pct. 1, înainte ca un alt operator să fi preluat acest material;
  - ✓ dacă materialul nuclear a fost trimis unei persoane aflate pe teritoriul altui stat înainte să fi fost descărcat din mijlocul de transport prin intermediul căruia a ajuns pe teritoriul acelui stat;
- implicând un material nuclear trimis acestei instalații nucleare:
  - ✓ după ce răspunderea pentru daunele nucleare cauzate de acel material nuclear a fost transferată operatorului de către operatorul unei alte instalații nucleare, în temeiul unui contract scris;
  - ✓ în absența unor prevederi exprese ale unui contract scris, după ce respectivul operator a preluat acest material nuclear;
  - ✓ dacă acest material nuclear a fost trimis, cu consimțământul scris al respectivului operator, de către o persoană[771] aflată pe teritoriul altui stat, numai după ce materialul a fost încărcat pe mijlocul de transport cu care trebuie să părăsească teritoriul acelui stat;

---

de prelucrare a materialelor nucleare, inclusiv orice uzină de retratare a combustibilului nuclear iradiat; 3. orice instalație în care sunt stocate materialele nucleare, cu excepția depozitărilor în vederea transportului de materiale nucleare (de asemenea, instalațiile nucleare aparținând unui singur operator, care se află pe același amplasament, vor fi considerate o singură instalație nucleară) [art. 3 lit. g)].

[767] Art. 4 alin. (1).

[768] *Daună nucleară* înseamnă: 1. orice deces sau orice rănire; 2. orice pierdere sau orice deteriorare a bunurilor; 3. orice pierdere economică care rezultă dintr-o daună la care s-a făcut referire la pct. 1 și 2, neinclusă în aceste prevederi, dacă este suferită de o persoană îndreptățită să ceară despăgubiri în ceea ce privește o astfel de pierdere; 4. costul măsurilor de refacere a mediului deteriorat în urma producerii unui accident nuclear, dacă o astfel de deteriorare este semnificativă, dacă astfel de măsuri sunt luate sau urmează să fie luate și dacă nu sunt incluse în pct. 2; 5. orice pierdere a veniturilor care derivă dintr-un interes economic față de orice utilizare a mediului, datorată deteriorării semnificative a mediului înconjurător și dacă nu este inclusă la pct. 2; 6. costul măsurilor preventive și orice pierderi sau daune cauzate de astfel de măsuri; 7. orice altă daună economică, alta decât cea cauzată de degradarea mediului, dacă este admisă de legislația privind răspunderea civilă a instanței competente (de asemenea, pierderile sau daunele prevăzute la pct. 1-5 și 7 sunt considerate daune nucleare în măsura în care pierderea sau dauna: ia naștere ca rezultat al radiației ionizante emise de orice sursă de radiație care se află într-o instalație nucleară sau emise de combustibilul nuclear, de produșii radioactivi sau de deșeurile radioactive dintr-o instalație nucleară ori de materialul nuclear provenit din, venind de la sau trimis spre o instalație nucleară; este rezultatul proprietăților radioactive ale unui astfel de material sau al unei combinații de proprietăți radioactive cu proprietăți toxice, explozive ori cu alte proprietăți periculoase ale unui astfel de material) [art. 3 lit. d)].

[769] *Accident nuclear* înseamnă orice fapt sau orice succesiune de fapte având aceeași origine, care cauzează o daună nucleară, iar cu privire la măsurile preventive, creează o amenințare gravă și iminentă de producere a unei astfel de daune [art. 3 lit. a)].

[770] *Material nuclear* înseamnă: 1. orice combustibil nuclear, altul decât uraniul natural sau sărăcit, capabil să producă energie printr-o reacție în lanț de fisiune nucleară în afara unui reactor nuclear sau în combinație cu alte materiale; 2. orice produs sau deșeu radioactiv în acord cu limitele stabilite de Consiliul Guvernatorilor al Agenției Internaționale pentru Energia Atomică [art. 3 lit. i)].

[771] *Persoană* înseamnă orice persoană fizică, orice persoană juridică de drept public sau de drept privat, orice organizație internațională cu personalitate juridică în temeiul legii și orice stat sau orice subdiviziuni constitutive ale acestuia [art. 3 lit. n)].

- în cazul în care o daună nucleară antrenează răspunderea *mai multor operatori*, ei *răspund pentru daună solidar şi integral* (în măsura în care este imposibil să se determine cu certitudine care este partea din daune imputabilă fiecăruia) dar care (răspundere) a fiecărui operator nu poate fi superioară cuantumului care îi este aplicabil potrivit art. 8 [art. 4 alin. (4)];
- în cazul unui accident nuclear survenit *în timpul transportului* de materiale nucleare *răspunderea civilă* pentru daune nucleare *revine în întregime transportatorului* (*care va fi considerat operator* în sensul prezentei legi) la cererea sa şi cu consimţământul operatorului instalaţiei [art. 4 alin. (3)];
- *persoana fizică care a cauzat o daună nucleară printr-o acţiune sau omisiune săvârşită cu intenţia de a cauza o daună nucleară* şi pentru care operatorul nu este răspunzător potrivit art. 5 alin. (1) *răspunde pentru dauna nucleară produsă* [art. 5 alin. (5)];
- când mai multe instalaţii nucleare aparţinând aceluiaşi operator sunt implicate într-un accident nuclear [sub rezerva prevederilor art. 4 alin. (3)], acel operator este răspunzător pentru fiecare instalaţie nucleară implicată, până la concurenţa cuantumului care îi este aplicabil potrivit art. 8 [art. 4 alin. (5)];
- dacă dauna nucleară este cauzată de un accident nuclear survenit într-o instalaţie nucleară şi implică materiale nucleare stocate în vederea transportului acestora, dispoziţiile art. 4 alin. (1) lit. a) nu se aplică dacă un alt operator ori o altă persoană este singura răspunzătoare în temeiul dispoziţiilor art. 4 alin. (1) lit. b) sau c) [art. 4 alin. (2)];
- când o daună nucleară şi o daună nenucleară sunt cauzate de un accident nuclear sau, conjugat, de un accident nuclear şi de unul sau mai multe evenimente diferite, dauna ne-nucleară (în măsura în care nu poate fi separată cu certitudine de cea nucleară) este considerată (în sensul prezentei legi) ca o daună nucleară cauzată de accidentul nuclear [art. 5 alin. (3)];
- natura, forma şi mărimea despăgubirilor, precum şi repartiţia echitabilă a acestora sunt stabilite de instanţa competentă[772] (inclusiv în cazul în care accidentul nuclear a survenit în zona economică exclusivă a României) [art. 6 alin. (1)]; dacă în acţiunile intentate împotriva operatorului daunele ce urmează să fie compensate depăşesc sumele prevăzute la art. 8, în repartizarea despăgubirilor au prioritate cazurile de deces sau rănire produse prin accidentul nuclear sau ca urmare a acestuia [art. 6 alin. (2)];
- *statul răspunde pentru dauna nucleară*, dacă aceasta[773]:
  - este rezultatul direct şi nemijlocit al unui act de terorism în domeniul nuclear;
  - este rezultatul direct şi nemijlocit al unui accident nuclear, în toate situaţiile prevăzute la art. 4 în care operatorul unei instalaţii nucleare nu este în măsură să obţină acoperire de pe piaţa naţională şi/sau internaţională a asigurărilor de răspundere civilă pentru daune nucleare sau o altă garanţie financiară corespunzătoare;
- operatorul unei instalaţii nucleare aflat în situaţia prevăzută mai sus [art. 4^1 alin. (1) lit. b)] este obligat să probeze în faţa autorităţii naţionale competente imposibili-

[772] Instanţa competentă este tribunalul în a cărui rază teritorială se află sediul principal al operatorului instalaţiei nucleare [art. 3 lit. h)].
[773] Art. 4^1 alin. (1).

tatea de a obține respectiva acoperire din partea asigurătorilor specializați în acoperirea riscurilor de răspundere civilă pentru daune nucleare [art. 4^1 alin. (2)];

- despăgubirile pentru daunele nucleare prevăzute mai sus [alin. art. 4^1 alin. (1)], stabilite conform prevederilor legale, sunt suportate de către stat, din fonduri publice [art. 4^1 alin. (3)].

În ce privește *exonerarea de răspundere*:

- *instanța competentă poate să îl exonereze* pe operator (în totalitate sau în parte) de obligația reparării daunei suferite de o persoană, *dacă operatorul face dovada că dauna nucleară a rezultat* (în totalitate sau în parte) *dintr-o neglijență gravă a persoanei care a suferit-o ori că acea persoană a acționat sau a omis să acționeze, cu intenția de a cauza o daună* [art. 5 alin. (1)];
- operatorul *este exonerat de răspundere dacă* acesta *face dovada că dauna nucleară este rezultatul direct al unor acte de conflict armat, război civil, insurecție sau ostilitate* [art. 5 alin. (2)];
- operatorul *nu răspunde pentru dauna nucleară cauzată instalației nucleare propriu-zise, oricărei alte instalații nucleare* (inclusiv aflate în construcție) *situată pe amplasamentul instalației propriu-zise, și nici pentru bunurile aflate pe amplasamentul acestei instalații nucleare, care sunt ori trebuie să fie utilizate în raport cu ea* [art. 5 alin. (4)].

Sistemul de despăgubire a daunelor nucleare:

- răspunderea operatorului:
  - este limitată (ca regulă) pentru fiecare accident nuclear la cel puțin echivalentul în lei a 300 mil. DST[774] [art. 8 alin. (1)]; totuși, răspunderea operatorului poate fi limitată (cu aprobarea autorității naționale competente[775]) pentru fiecare accident nuclear la mai puțin de:
    - ✓ 300 mil. DST, dar nu mai puțin de echivalentul în lei a 150 mil. DST, cu condiția ca diferența până la minimum echivalentul în lei a 300 mil. DST să fie alocată de stat din fondurile publice în vederea acoperirii daunelor nucleare în condițiile respectivei legi [art. 8 alin. (2)];
    - ✓ 150 mil. DST, dar nu mai puțin de echivalentul în lei a 75 mil. DST (pentru o perioadă de 10 ani de la data intrării în vigoare a respectivei legi), cu condiția ca diferența până la echivalentul în lei a 150 mil. DST să fie alocată de stat din fondurile publice în vederea acoperirii daunelor nucleare în condițiile respectivei legi [art. 8 alin. (3)];
  - va fi (conform prevederilor art. 8 alin. (1) și (2), în cazul reactoarelor de cercetare și al depozitelor de deșeuri radioactive[776] și de combustibil nuclear[777] ars, de minimum echivalentul în lei a 30 mil. DST, putând fi redusă (cu aprobarea autorității naționale competente) până la echivalentul

---

[774] *DST* (drepturi speciale de tragere) înseamnă unitatea de contabilitate definită de Fondul Monetar Internațional, utilizată de acesta pentru propriile tranzacții și operațiuni [art. 3 lit. f)].

[775] Autoritatea națională competentă este Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare [art. 3 lit. b)].

[776] *Deșeu radioactiv* înseamnă acele materiale rezultate din activitățile nucleare, pentru care nu s-a prevăzut nicio întrebuințare, care conțin sau sunt contaminate cu radionuclizi în concentrații superioare limitelor de exceptare [art. 3 lit. e)].

[777] *Combustibil nuclear* înseamnă orice material sau orice ansamblu mecanic care conține materie primă sau material fisionabil special destinat producerii de energie printr-o reacție în lanț de fisiune nucleară într-un reactor nuclear [art. 3 lit. c)].

în lei a 10 mil. DST, cu condiția ca diferența până la minimum echivalentul în lei a 30 mil. DST să fie alocată de stat din fondurile publice în vederea despăgubirii daunelor nucleare în condițiile respectivei legi [art. 8 alin. (4)];
  - este limitată [în sensul art. 4 alin. (3)] la echivalentul în lei a 5 mil. DST, în cazul transportului de materiale nucleare, și 25 mil. DST, în cazul transportului de combustibil nuclear ce a fost utilizat într-un reactor nuclear[778] [art. 8 alin. (5)];
- prevederile art. 8 alin. (1)-(6) vor fi menționate explicit în autorizația operatorului emisă potrivit Legii nr. 111/1996, republicată [art. 8 alin. (7)];
- despăgubirile legate de o daună nucleară, profitul și cheltuielile de judecată (profitul și cheltuielile de judecată nefiind incluse în prevederile art. 8 alin. (1)-(5)[779] stabilite de instanța competentă se exprimă în lei, cu respectarea prevederilor art. 8 (art. 9);
- persoanele care au suferit daune nucleare își vor invoca drepturile la despăgubire printr-o singură acțiune, fără a fi necesar să întreprindă demersuri separate legate de originea fondurilor destinate despăgubirii (art. 10);

Dreptul la acțiunea în regres:
- operatorul nu are drept la acțiune în regres decât[780]:
  - dacă un asemenea drept a fost prevăzut expres într-un contract scris;
  - dacă accidentul nuclear rezultă dintr-o acțiune ori omisiune săvârșită cu intenția de a cauza o daună nucleară contra persoanei fizice care a acționat sau a omis să acționeze cu această intenție;
- dreptul la acțiune în regres se extinde asupra statului în măsura în care acesta a alocat fonduri publice, potrivit respectivei legi [art. 11 alin. (2)];

Stingerea dreptului la acțiunile în despăgubire:
- dreptul la despăgubire împotriva operatorului:
  - se prescrie dacă o acțiune nu este intentată în decurs de[781]:
    - ✓ 30 de ani de la data producerii accidentului nuclear, dacă acțiunea este legată de deces sau rănire potrivit art. 3 lit. d) pct. 1;
    - ✓ 10 ani de la data producerii accidentului nuclear, dacă acțiunea este legată de celelalte daune nucleare potrivit art. 3 lit. d) pct. 2-5 și 7;
  - se stinge dacă o acțiune nu este intentată pe parcursul unei perioade de 3 ani de la data la care victima daunei nucleare a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască dauna și identitatea operatorului responsabil de ea, fără ca termenele prevăzute la alin. (1) să fie depășite [art. 12 alin. (2)];
- orice persoană care a suferit o daună nucleară și a introdus o acțiune de despăgubire în termenele prevăzute la alin. (1) își poate modifica cererea (în sensul includerii oricărei agravări a daunei) chiar după expirarea acestor termene, atât timp cât o hotărâre definitivă și irevocabilă nu a fost pronunțată de instanța competentă [art. 12 alin. (3)].

---

[778] *Reactor nuclear* înseamnă orice structură conținând combustibil nuclear dispus astfel încât să se poată produce o reacție în lanț de fisiune nucleară, fără altă sursă de neutroni [art. 3 lit. p)].
[779] Art. 8 alin. (6).
[780] Art. 11 alin. (1).
[781] Art. 12 alin. (1).

Asigurări și garanții financiare pentru desfășurarea acestor activități:

- operatorul (inclusiv transportatorul de materiale nucleare[782]) este obligat să încheie un contract de asigurare sau o garanție financiară care să îi acopere răspunderea civilă pentru daune nucleare și să dovedească autorității naționale competente existența acesteia, în vederea eliberării autorizației potrivit Legii nr. 111/1996, republicată [art. 13 alin. (1)];
- asigurătorul sau oricare alt garant financiar este obligat să notifice autorității naționale competente (cu cel puțin două luni înainte) orice suspendare sau anulare a asigurării ori a garanției financiare prevăzute la alin. (1) [art. 13 alin. (3)].

24. RĂSPUNDEREA INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI MEDIULUI

Instituția răspunderii în dreptul internațional (deși consacrată prin unele dispoziții convenționale și prin jurisprudență), se găsește (încă) în plin proces de codificare[783]. Un rol important (în general) în acest proces l-au avut lucrările Comisiei de Drept Internațional (proiectul de articole privind răspunderea statelor pentru fapte internaționale ilicite[784], adoptat în 2001[785]).

Răspunderea internațională în domeniul protecției mediului este reprezentată de consecințele (morale, politice, juridice) *care decurg* (pentru subiectele de drept internațional, respectiv state, organizații internaționale) *fie din săvârșirea unor fapte ilicite* (nepermise de normele dreptului internațional), respectiv încălcarea[786] unei obligații internaționale statuată prin tratat[787] sau cutumă[788], *fie din prejudiciile generate de activități licite* (permise de normele dreptului internațional), respectiv daunele aduse mediului altor state de către activitățile exercitate în limitele jurisdicției sau sub controlul statului respectiv.

În dreptul mediului, *maxima dreptului internațional „sic utere tuo ut alienum non laedas" a fost consacrată la nivel de principiu* (specific) *cu vocație internațională* („Conform Cartei Națiunilor Unite și principiilor de drept internațional statele au ... datoria să se asigure că activitățile exercitate în limitele jurisdicției lor sau sub controlul lor nu cauzează daune mediului altor state sau al unor regiuni care nu depind

---

[782] Art. 13 alin. (2).

[783] A se vedea și Bolintineanu A., Năstase A., Aurescu B., *Drept internațional contemporan, edț. a 2-a*, Ed. ALL Beck, București, 2000, p. 255.

[784] A se vedea și *Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session*, Official Records of General Assembly, Fifty-sixth Session, Supplement No. 10 (A/56/10), Chp.IV.E.1, p. 43-59.

[785] A se vedea și UN, General Assembly, Resolution 56/83 (12 dec. 2001) *Responsibility of States for internationally wrongful acts*, anexa, disponibilă la http://www.lcil.cam.ac.uk/ Media/ILCSR/A_56_83(e).pdf.

[786] A se vedea Anghel I., Anghel V., *Răspunderea în dreptul internațional*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 12.

[787] *Tratatul* (*lato-sensu*) este acordul încheiat (în scris) între subiecte de drept internațional (în special între state, state și organizații internaționale sau între organizații internaționale) în scopul de a produce efecte juridice, consemnat într-un instrument unic sau în două sau mai multe instrumente conexe (oricare ar fi denumirea sa).

[788] *Cutuma* este o practică generală, (relativ) îndelungată și repetată considerată (de către subiectele de drept internațional) ca dând expresie unei reguli de conduită cu forță juridică obligatorie (reguli de drept).

de nicio jurisdicție națională" - principiul 21 al Declarației Conferinței Națiunilor Unite asupra mediului, Stockholm 1972), dar *și cu vocație regională* („... statele ... în acord cu principiile dreptului internațional, trebuie, într-un spirit de cooperare, să se asigure că activitățile desfășurate pe teritoriul său nu cauzează degradarea mediului într-un alt stat sau regiuni situate dincolo de limitele jurisdicției sale naționale" - cap. V, pct. 5.1. alin. (2)) din Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, Helsinki, 1975).

Acest principiu *a fost aplicat* (înainte de a fi consacrat la nivel internațional sau regional) *în diferendul dintre S.U.A. și Canada* (referitor la poluarea aerului), cazul „Trail Smelter"[789] (pe baza Tratatului încheiat între S.U.A. și Canada, din 1935, în domeniul fluvial[790]), *Tribunalul de arbitraj afirmând existența unei reguli de drept internațional, respectiv obligația de a se abține de la orice acte care pot cauza prejudicii pe teritoriile vecine.*

Prin urmare, *fie încălcarea unei obligații cu caracter internațional privind protecția mediului* (de origine convențională, cutumiară sau la nivel de principiu general) *fie generarea unor prejudicii* (mediului) *prin activități permise* (licite, per se), *va antrena* (în anumite condiții) *răspunderea subiectelor de drept internațional.*

24.1. Subiectele răspunderii internaționale în domeniul protecției mediului

Subiectele de drept internațional (în general) sunt *entitățile* (în principal, statele, organizațiile internaționale guvernamentale ori neguvernamentale) *care au calitatea de destinatari direcți ai normelor internaționale, având capacitatea de a exercita drepturi și de a-și asuma obligații în ordinea juridică internațională.*

24.1.1. Responsabilul

Responsabilul (la nivelul internațional), respectiv *cel chemat să răspundă pentru încălcarea unei obligații* (convenționale, cutumiare sau la nivel de principiu general) *cu caracter internațional privind protecția mediului* (faptă ilicită) *sau/și pentru consecințele prejudiciabile generate de activități permise* (fapte licite perse), este (în principiu) statul.

Statul este subiectul originar, direct și nemijlocit al dreptului internațional (care are capacitatea deplină de a-și asuma totalitatea drepturilor și obligațiilor cu caracter internațional)[791] și *răspunde atât pentru faptele* (acțiuni/inacțiuni) *celor care acționează în numele său* (organe, agenți, funcționari ai statului) *cât și pentru daunele generate mediului altor state de activități* (licite ori ilicite) *exercitate în limitele jurisdicției ori sub controlul său.*

Organizațiile internaționale sunt subiecte derivate ale dreptului internațional, instituite de state prin acorduri încheiate între ele (titulare de drepturi și obligații în

[789] A se vedea și Kuhm A. K., *The Trail Smelter Arbitration - U.S.A. and Canada*, American Journal of International Law (4), 1938.
[790] A se vedea și Gray O. S., *Cases and Materials..., op. cit.*, p. 762.
[791] A se vedea și Bolintineanu A., Năstase A., Aurescu B., *Drept internațional..., op. cit.*, p. 73.

conformitate cu normele dreptului internațional)[792] și *răspund* (de regulă) *în mod solidar* cu statele membre, cererea trebuind să fie adresată împotriva organizației[793].

24.1.2. Victima

Așa cum precizam, *mediul nu este și nu poate fi subiectul victimă* (chiar dacă faptele ilicite ori licite generatoare de prejudiciu se răsfrâng asupra lui), *ci valoarea fundamentală ocrotită pe plan internațional.*

Subiectul care reclamă și este îndreptățit la reparație este „titularul" mediului, respectiv statul (când mediul afectat se află sub jurisdicția sa) *sau comunitatea internațională* (când mediul afectat nu se află sub jurisdicție națională a unui stat) *care* (victimă) *acționează* (de regulă) *în virtutea stării de gestiune ori de apărare a unor elemente de mediu.*

24.2. Formele și condițiile răspunderii internaționale în domeniul protecției mediului

La nivel internațional, *se face distincție între răspunderea pentru fapta ilicită* (responsability for internationally wrongful acts[794]) *și responsabilitatea pentru consecințele prejudiciabile generate de activități licite* (international liability for injourious consenquences arising out of acts not prohibited by international law[795]/prevention of transboundary harm from hazardous activities[796]).

24.2.1. Regimul general al răspunderii pentru fapta internațională ilicită

La nivel de principiu, s-a stabilit, că toate faptele internaționale ilicite ale unui stat angajează răspunderea acelui stat[797].

Condițiile cerute pentru stabilirea existenței unei fapte ilicite (a unui stat) sunt specificate în art. 2, potrivit căruia „există o faptă internațională ilicită a unui stat când conduita care constă într-o acțiune ori omisiune: (a) este atribuită statului în dreptul internațional; și (b) constituie o încălcare a unei obligații internaționale a statului".

Potrivit art. 3, caracterizarea unei fapte a statului ca fiind internațional ilicită este guvernată de dreptul internațional iar o asemenea caracterizare nu este influențată de caracterizarea aceleași fapte ca fiind ilicită, de dreptul intern.

---

[792] *Ibidem*, p. 96.

[793] A se vedea și art. 22 al Convenției asupra responsabilității internaționale pentru daunele cauzate de obiectele spațiale (1972).

[794] A se vedea și *Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session*, *op. cit.*, p. 43-59.

[795] A se vedea și *Report of working group on international liability for injourious consenquences arising out of acts not prohibited by international law*, International Law Commission Report, 1996, Annex 1.

[796] A se vedea și *Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session*, *op. cit.*, p. 370-377.

[797] Art. 1 din anexa Rezoluției Adunării Generale a O.N.U. 56/83 din 12 dec. 2001, *op. cit.*, p. 2.

În ce privește fundamentul răspunderii internaționale, Comisia de drept internațional, a stabilit încă din 1973 și (ulterior) și-a menținut poziția, că acesta (fundamentul) este reprezentat de încălcarea obligației internaționale.

Mai mult s-a apreciat că existența prejudiciului nu este esențială, condițiile stipulate în art. 2 referindu-se doar la conduită (să fie atribuită statului și să se încalce obligația internațională asumată de stat).

Cu toate acestea, s-a instituit obligația (în sarcina statului responsabil) reparării integrale a prejudiciilor (care includ daune materiale sau morale) cauzate de fapta internațională ilicită (art. 31).

În acest context, teoria răspunderii obiective, fundamentată pe comiterea faptei internaționale ilicite, tinde să se impună (în mod justificat) față de teoria răspunderii subiective, fundamentată pe culpă, ce presupune o anumită atitudine psihologică care (atitudine) cu dificultate poate fi transferată subiectelor de drept internațional.

În aceste condiții, *pentru a angaja răspunderea internațională a subiectului de drept internațional*, pentru fapta internațională ilicită, *se impun a fi îndeplinite două condiții* (esențiale) *privitoare la conduita* respectivului subiect:

- să fie atribuită subiectului de drept internațional (în dreptul internațional);
- să constituie o încălcare a obligațiilor internaționale asumate de subiectul de drept internațional.

24.2.1.1. Atribuirea conduitei subiectului de drept internațional

Prima condiție (esențială) a angajării răspunderii internaționale, conduita să fie atribuită subiectului de drept internațional (în dreptul internațional), este dezvoltată în cap. II „Atribuirea conduitei unui stat".

În dreptul internațional, *ca regulă, conduita este atribuită statului doar atunci când angajează statul ca organizație*[798], *pentru faptele celor care acționează în numele său* (instituțiile statului), *nu pentru faptele persoanelor fizice și/sau juridice care au naționalitatea și/sau își desfășoară activitatea pe teritoriul statului respectiv* (cărora li se recunoaște autonomia de acțiune).

Astfel, va fi considerată faptă a statului, în dreptul internațional[799]:

- conduita instituției statului (care include orice persoană sau entitate colectivă care are acest statut potrivit dreptului intern al statului) indiferent dacă aceasta (instituția) exercită o funcție legislativă, executivă, judecătorească etc. și indiferent dacă este o instituție a puterii centrale sau locale a statului;
- conduita persoanei sau entității colective care nu este o instituție a statului (conform art. 4) dar care a fost împuternicită de dreptul acelui stat să exercite elemente ale autorității guvernamentale;
- conduita instituției plasate la dispoziția unui stat (de către un alt stat) care va fi considerată ca faptă a primului stat (în dreptul internațional) dacă instituția acționează în exercitarea elementelor autorității guvernamentale a statului la a cărui dispoziție a fost plasat;

---

[798] A se vedea și Brownlie I., *System of the Law of the Nations: State responsability (Part 1)*, Claredon Press, Oxford, 1983, p. 132-136.

[799] Art. 4-11 din anexa Rezoluției Adunării Generale a O.N.U. 56/83 din 12 dec. 2001, *op. cit.*, p. 2-4.

- conduita instituției sau persoanei ori entității (colective) împuternicite să exercite elemente ale autorității dacă aceasta/acestea acționează în această calitate, chiar dacă își depășesc autoritatea sau încalcă dispozițiile;
- conduita persoanei ori grupului de persoane dacă aceasta/acestea acționează, în îndeplinirea conduitei, în fapt, la dispozițiile sau sub conducerea ori controlul acelui stat (art. 8) sau dacă exercită, în fapt, elemente ale autorității guvernamentale în lipsa sau în lipsă de autorități oficiale și în circumstanțe ca acelea care reclamă exercitarea acestor elemente ale autorității;
- conduita mișcării insurecționale care a devenit un nou Guvern al statului;
- conduita mișcării insurecției sau altor asemenea, care a succedat înființarea unui nou stat într-o parte a teritoriului unui stat (preexistent) sau într-un teritoriu sub a sa administrație, care va fi considerată (în dreptul internațional) faptă a noului stat;
- conduita care nu este atribuită, conform articolelor precedente, unui stat, va fi considerată (cu toate acestea) faptă a acelui stat (în dreptul internațional) dacă și în măsura în care statul confirmă și adoptă conduita respectivă ca fiind a lui.

24.2.1.2. Încălcarea obligației internaționale

A doua condiție (esențială) a angajării răspunderii internaționale, conduita să constituie o încălcare a obligațiilor internaționale asumate de subiectul de drept internațional, este dezvoltată în cap. III „Încălcarea obligației internaționale".

Esența faptei internaționale ilicite o constituie non-conformarea respectivei conduite a subiectului de drept internațional cu aceea (conduita) *care se impunea a fi adoptată potrivit unei anumite obligații asumate* (de către subiectul de drept internațional).

Comisia de drept internațional a stabilit că există o încălcare a unei obligații internaționale de către un stat atunci când o faptă a acelui stat nu este conformă cu ceea ce acea obligație reclamă, indiferent de originea sau caracterul ei, subliniind (de asemenea) că o faptă a statului nu constituie o încălcare a unei obligații internaționale decât dacă, în momentul săvârșirii faptei, statul este legat de obligația în cauză[800].

24.2.1.3. Circumstanțele care înlătură caracterul imputabil al faptei ilicite

Circumstanțele care înlătură caracterul imputabil al faptei ilicite, respectiv acele *situații în care încălcarea unei obligații, atribuită respectivului subiect de drept internațional, nu angajează răspunderea*, sunt prevăzute în cap. V.

Aceste circumstanțe *au caracter general și se aplică* (dacă nu se prevede altfel, printr-o normă internațională specială) *oricărei fapte internaționale ilicite indiferent dacă prin aceasta* (fapta) *s-a încălcat* (de către subiectul de drept internațional) *o obligație izvorâtă dintr-o regulă generală de drept internațional, tratat, act unilateral sau din alte surse.*

Totuși, *circumstanțele nu anulează sau limitează obligația ci, mai degrabă, furnizează o justificare sau scuză pentru neîndeplinirea obligației asumate, cât timp circumstanța respectivă subzistă*[801].

---

[800] Art. 12-13 din anexa Rezoluției Adunării Generale a O.N.U. 56/83 din 12 dec. 2001, *op. cit.*, p. 4.

[801] A se vedea și *Commentaries to the draft articles on Responsability of States for Internationally wrongful acts adopted by the International Law Commission at its fifty-third session* (2001), p. 169; de altfel, aceasta

Mai mult, se stipulează expres că, pe de o parte, respectivele circumstanțe „... nu înlătură caracterul imputabil al unei fapte ilicite a statului, non-conformă unei obligații izvorâte dintr-o normă imperativă cu caracter general a dreptului internațional (art. 26) și, pe de altă parte, „invocarea unei circumstanțe care înlătură caracterul imputabil al faptei ilicite nu prejudiciază: a) îndeplinirea respectivei obligații, dacă și în măsura în care circumstanța care înlătură caracterul imputabil al faptei ilicite nu mai există; b) chestiunea compensațiilor pentru pagubele materiale generate de respectiva faptă (art. 27).

În acest context, *înlătură caracterul imputabil al faptei ilicite*[802]:

- *consimțământul* valabil exprimat de un stat pentru comiterea unei anumite fapte de către un alt stat, în măsura în care faptele rămân în limita consimțământului exprimat;
- *legitima apărare*, dacă fapta constituie o măsură de autoapărare luată în conformitate cu Carta Națiunilor Unite;
- *contramăsurile*, dacă și în măsura în care fapta constituie o contramăsură luată (împotriva celuilalt stat) în concordanță cu Cap. II, Partea III;
- *forța majoră*, dacă fapta s-a datorat unei forțe irezistibile sau unui eveniment neprevăzut, care scapă controlului statului, făcând imposibilă îndeplinirea obligației în respectivele împrejurări; forța majoră nu se aplică dacă, pe de o parte, situația (de forță majoră) este datorată (singură sau în combinație cu alți factori) conduitei statului care o invocă sau, pe de altă parte, statul și-a asumat riscul apariției unei asemenea situații;
- *starea de pericol*, dacă (într-o astfel de situație) nu există o altă cale acceptabilă pentru salvarea propriei vieți ori vieții persoanelor încredințate; starea de pericol nu se aplică dacă, pe de o parte, aceasta este datorată (singură sau în combinație cu alți factori), conduitei statului care o invocă sau, pe de altă parte, există posibilitatea să se producă (prin săvârșirea respectivei fapte) un pericol comparabil sau mai mare;
- *starea de necesitate*, numai dacă, pe de o parte, este singura cale pentru stat de a-și proteja un interes esențial împotriva unui pericol grav și iminent și, pe de altă parte, nu lezează semnificativ un interes esențial al statului ori statelor față de care există obligația sau al comunității internaționale; starea de necesitate nu poate fi invocată dacă, pe de o parte, obligația internațională respectivă exclude posibilitatea invocării (stării de necesitate) și, pe de altă parte, statul a contribuit la apariția acesteia.

---

este și motivul pentru care am adoptat expresia „înlătură caracterul imputabil al faptei ilicite" și nu „înlătură caracterul ilicit al faptei", considerând mai potrivită finalității urmărite de Comisia de drept internațional prin modificarea și adoptarea (în actuala) formă a respectivului Proiect.

[802] Art. 20-25 din anexa Rezoluției Adunării Generale a O.N.U. 56/83 din 12 dec. 2001, *op. cit.*, p. 4.

24.2.2. Regimul special al responsabilității internaționale pentru consecințele prejudiciabile generate mediului de activități licite

24.2.2.1. Regimul special al răspunderii civile pentru pagubele produse prin poluare cu hidrocarburi

Regimul special al răspunderii civile pentru pagubele produse prin poluare cu hidrocarburi este instituit de Convenția internațională privind răspunderea civilă pentru pagubele produse prin poluare cu hidrocarburi (CLC, 1992)[803].

Se stabilește *ca regulă generală* „... va înlocui orice convenție internațională în vigoare sau care este deschisă pentru semnare, ratificare sau aderare la data la care prezenta convenție este deschisă pentru semnare, dar numai în măsura în care aceste convenții ar fi contrarii acesteia; totuși nicio prevedere a acestui articol nu va afecta obligațiile statelor contractante față de statele necontractante, decurgând din aceste convenții internaționale" (art. 12).

Domeniul de aplicare al acestei reglementări:

- *se aplică* exclusiv (navelor[804] care aparțin unui stat contractant și care sunt folosite în scopuri comerciale, fiecare stat va fi pasibil de a fi chemat în fața instanțelor judecătorești competente, menționate la art. 9, și va renunța la toate apărările de care ar putea să se prevaleze, decurgând din calitatea sa de stat suveran[805]):
  - *pagubelor*[806] *datorate poluării*: (i) pe teritoriu, incluzând marea teritorială a statului contractant și (ii) în zona economică exclusivă a statului contractant, stabilită conform legii internaționale, sau (dacă un stat contractant nu are stabilită o asemenea zonă) într-o suprafață, dincolo și adiacent cu marea teritorială a acelui stat, determinată de acel stat conform legilor internaționale și extinzându-se nu mai mult de 200 mile marine de la linia de bază de la care se măsoară lățimea mării teritoriale [art. 2 lit. a)];
  - *măsurilor preventive*[807], oriunde acestea sunt luate, pentru prevenirea sau minimizarea unor astfel de pagube [art. 2 lit. b)];

---

[803] România a aderat, prin OG nr. 15/2000 publicată în M. Of. nr. 35/2000, la Protocolul din 1992 pentru amendarea Convenției internaționale privind răspunderea civilă pentru pagubele produse prin poluare cu hidrocarburi, 1969 (Londra 1992); textul consolidat al Convenției internaționale privind răspunderea civilă pentru pagubele produse prin poluare cu hidrocarburi (așa cum a fost modificată prin Protocolul din 1992) este prevăzut în anexa nr. 2 a OG nr. 15/2000.

[804] *Navă* înseamnă orice navă maritimă și orice ambarcațiune plutitoare de orice fel, construită sau adaptată pentru a transporta produse petroliere în vrac, ca marfă, cu condiția ca acea navă capabilă să transporte produse petroliere sau altă marfă să fie considerată navă numai atunci când transportă produse petroliere în vrac, ca marfă, și în timpul oricărui voiaj ulterior acestei încărcături, în afara cazului în care se poate dovedi că nu are la bord reziduuri din acea marfă de produse petroliere în vrac (art. 1 pct. 1).

[805] Art. 11 alin. (2).

[806] *Pagubă produsă prin poluare* înseamnă: a) pierderea sau dauna cauzată de nava care transportă produse petroliere, prin contaminare, rezultată din scurgerea sau din descărcarea produselor petroliere din navă (oriunde asemenea scurgere sau descărcare are loc), cu condiția ca compensarea pentru degradarea mediului (alta decât pierderea de profit datorată acestei degradări) să fie limitată la costurile măsurilor rezonabile de eliminare a efectelor poluării întreprinse sau care vor fi întreprinse; b) cheltuielile pentru măsurile preventive și pierderi sau daune ulterioare cauzate de măsurile preventive (art. 1 pct. 6).

[807] *Măsuri preventive* înseamnă orice măsuri rezonabile luate de orice persoană după ce un incident a avut loc, pentru a preveni sau pentru a minimiza efectele poluării (art. 1 pct. 7).

- *nu se aplică navelor de război sau altor nave* aparținând statului ori operate de acesta și folosite (pentru perioada respectivă) numai pentru serviciul necomercial [art. 11 alin. (1)].

Se consacră *caracterul solidar* al răspunderii[808], în sensul că atunci când se produce un incident în care sunt implicate două sau mai multe nave și rezultă din acesta pagube de poluare, armatorii tuturor navelor implicate (în afara cazurilor exonerate prevăzute de art. 3) vor fi împreună răspunzători pentru totalitatea acestei pagube care nu este rezonabil separabilă.

Ca regulă[809], armatorul[810] unei nave, din momentul producerii incidentului[811] sau (când incidentul constă într-o serie de evenimente) din momentul primului eveniment, va fi răspunzător pentru pagubele poluării pricinuite de navă ca rezultat al acelui incident.

Totuși, sunt prevăzute situații în care armatorul navei este *exonerat de răspundere*, și anume[812]:

- armatorul navei *nu va avea nicio răspundere* pentru efectele poluării, *dacă poate dovedi* că paguba prin poluare:
  - este rezultatul unui *act de război, ostilități, război civil, insurecție sau al unui fenomen natural excepțional, inevitabil și cu caracter irezistibil* [art. 3 alin. (2) lit. a)];
  - a fost *în totalitate cauzată de o acțiune sau de o omisiune făcută cu intenția de a produce daune de către o terță parte* [art. 3 alin. (2) lit. b)];
  - a fost *în totalitate cauzată de neglijența sau de altă acțiune producătoare de prejudiciu a oricărui guvern ori a altei autorități responsabile cu întreținerea farurilor sau a altor mijloace de navigație ajutătoare* în exercițiul acestei funcțiuni [art. 3 alin. (2) lit. c)];
- armatorul navei *poate fi exonerat* (în totalitate sau parțial) *de răspunderea* lui față de persoana[813] care a suportat efectele, dacă dovedește că pagubele poluării *au rezultat* (în întregime sau parțial) *fie din cauza unei acțiuni sau a unei omisiuni făcute cu intenția de a produce daune, fie din neglijența* acelei persoane.

Limitarea răspunderii se poate face în următoarele condiții:

- *va fi îndreptățit* la limitarea răspunderii lui (conform acestei convenții) proprietarul unei nave, în legătură cu orice incident, la o sumă totală (cu condiția că, în orice caz, această sumă totală nu va depăși 59,7 mil. de unități de cont[814]), calculată astfel[815]:

---

[808] Art. 4.

[809] Art. 3 alin. (1).

[810] *Armator* înseamnă persoana sau persoanele înregistrate ca armatori de nave sau (în absența înregistrării) persoana sau persoanele proprietare de nave; în cazul în care o navă este proprietatea statului sau este operată de o companie în care statul este înregistrat ca „operator de navă", cuvântul armator va însemna asemenea companie (art. 1 pct. 3).

[811] *Incident* înseamnă orice eveniment sau serie de evenimente având aceeași origine, care cauzează pagube datorate poluării sau creează o amenințare gravă și iminența de a cauza asemenea pagube (art. 1 pct. 8).

[812] Art. 3 alin. (2)-(3).

[813] *Persoană* înseamnă orice persoană fizică sau juridică (de drept public sau privat), inclusiv un stat sau orice subdiviziuni ale sale (art. 1 pct. 2).

[814] Unitatea de cont la care se referă art. 5 alin. (1) este dreptul special de tragere (definit astfel de Fondul Monetar Internațional); suma menționată la art. 5 alin. (1) va fi convertită în moneda națională, în baza valorii monedei naționale în raport cu dreptul special de tragere la data constituirii fondului la care se referă art. 5 alin. (3); pe de o parte, valoarea monedei naționale (în funcție de drepturile speciale de tragere ale unui stat contractant care este membru al Fondului Monetar Internațional) va fi calculată în conformitate cu

- 3 mil. unități de cont pentru o navă care nu depășește 5.000 unități de tonaj;
- pentru o navă cu un tonaj mai mare, pentru fiecare unitate de tonaj, 420 unități de cont în plus față de suma menționată mai sus [la art. 5 alin. (1) lit. a)];

- *nu va fi îndreptățit* la limitarea răspunderii civile (conform acestei convenții) proprietarul navei dacă se dovedește că paguba de poluare se datorează acțiunii sale personale sau omisiunii făcute cu intenția de a cauza această pagubă sau din nepăsare și cunoscând faptul că astfel de pagubă s-ar putea produce [art. 5 alin. (2)];
- pentru a beneficia de limitările prevăzute mai sus [la art. 5 alin. (1)] se prevede *constituirea unui fond* de către:
  - *armator*, fie prin depunerea sumei, fie prin prezentarea unei scrisori de garanție bancară sau a altei garanții (acceptată de legislația statului contractant unde fondul este constituit și considerată a fi adecvată de către instanța judecătorească competentă sau de altă autoritate competentă), *pentru o sumă totală reprezentând limita răspunderii sale*, la instanța judecătorească competentă sau la o altă autoritate competentă a oricăruia dintre statele contractante (în fața căreia este introdusă acțiunea, în conformitate cu prevederile art. 9 sau, dacă nu a fost introdusă acțiunea, la instanța judecătorească ori la altă autoritate competentă a oricăruia dintre statele contractante, în fața căreia acțiunea poate fi introdusă, conform art. 9), care va fi distribuit proporțional între creditori, în funcție de sumele creanțelor admise [art. 5 alin. (3)];
  - *proprietarul navei*, caz în care, dacă a constituit respectivul fond (conform art. 5) și este îndreptățit la limitarea răspunderii sale, după un incident (dar numai dacă reclamantul are acces la instanța judecătorească competentă care administrează fondul, iar fondul poate fi utilizat pentru a acoperi cererea acestuia)[816]:
    - ✓ nicio persoană având reclamații pentru pagube rezultând din incident nu va fi îndreptățită să își exercite orice drept împotriva oricărui alt bun al proprietarului;
    - ✓ instanța judecătorească competentă sau altă autoritate competentă din oricare dintre statele contractante va dispune eliberarea oricărei nave sau

---

metoda de evaluare aplicată de Fondul Monetar Internațional în ziua în chestiune pentru operațiunile sau tranzacțiile sale și, pe de altă parte, valoarea monedei naționale în raport cu drepturile speciale de tragere ale unui stat care nu este membru al Fondului Monetar Internațional va fi calculată în maniera determinată de acel stat [art. 5 alin. (9) lit. a)]; totuși, un stat contractant care nu este membru al Fondului Monetar Internațional (a cărui lege nu permite aplicarea prevederilor art. 5 alin. (9) lit. a) poate, în momentul ratificării, acceptării, aprobării sau al aderării la această convenție și oricând după aceasta, declara că unitatea de cont la care se referă respectivul paragraf, va fi egală cu 15 franci aur (francul aur la care se referă acest paragraf corespunde unei unități alcătuite din șaizeci și cinci și jumătate miligrame aur, cu titlul de aliaj 900 la mie iar convertirea lui în moneda națională va fi făcută în conformitate cu legea acelui stat) [art. 5 alin. (9) lit. b)]; calcularea menționată în ultima frază a art. 5 alin. (9) lit. a) și convertirea menționată în art. 5 alin. (9) lit. b) vor fi făcute astfel încât să exprime moneda națională a statului contractant, cât mai mult posibil, până la valoarea reală pentru suma menționată la art. 5 alin. (1), ca și cum ar rezulta din aplicarea primelor 3 fraze ale art. 5 alin. (9) lit. a) (statele contractante vor comunica depozitarului maniera de calculare conform art. 5 alin. (9) lit. a) sau rezultatul conversiei conform art. 5 alin. (9) lit. b), după caz, la depunerea unui instrument de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare la această convenție și oricând există o schimbare a acestora) [art. 5 alin. (9) lit. c)].

[815] Art. 5 alin. (1) lit. a)-b).

[816] Art. 6 alin. (1) și (2).

a altui bun aparținând proprietarului (care a fost sechestrat în urma unei cereri de despăgubire pentru pagubele suferite prin poluare cauzate de incidentul respectiv) și va elibera în același mod orice cauțiune sau altă formă de garanție depusă pentru evitarea unui asemenea arest;

- *asigurător sau orice altă persoană care asigură garanția financiară* (în aceleași condiții și cu aceleași efecte ca și cum fondul ar fi constituit de către proprietar) chiar dacă [conform prevederilor art. 5 alin. (2)] proprietarul navei nu este îndreptățit la limitarea responsabilității lui, dar constituirea nu poate în acest caz să prejudicieze drepturile pe care le au victimele împotriva proprietarului navei [art. 5 alin. (11)].

În ce privește *compensațiile* pentru pagubele produse prin poluare:

- împotriva armatorului nu vor fi cerute compensații pentru efectele poluării în alt mod decât în baza acestei convenții [art. 3 alin. (4) teza I];
- *cererea de compensare* a pagubelor produse prin poluare *poate fi formulată direct împotriva asigurătorului sau persoanei de la care emană garanția financiară* care acoperă răspunderea proprietarului pentru pagubele produse prin poluare[817]. În acest caz, pârâtul poate [chiar dacă proprietarul nu este îndreptățit să își limiteze responsabilitatea în conformitate cu art. 5 alin. (2)] să se prevaleze de limitele răspunderii [prevăzute la art. 5 alin. (1)]. În plus, se poate prevala de mijloacele de apărare pe care proprietarul însuși ar fi îndreptățit să le invoce (cu excepția celor bazate pe falimentul sau pe punerea în stare de lichidare a proprietarului). De asemenea, poate să se prevaleze în apărare de faptul că pagubele provocate prin poluare rezultă dintr-o greșeală intenționată a proprietarului însuși (dar nu poate să se prevaleze de niciunul dintre mijloacele de apărare pe care el ar fi îndreptățit să le invoce într-o acțiune intentată de proprietar împotriva lui); în schimb, pârâtul va avea în toate cazurile dreptul de a cere proprietarului să i se alăture la proces;
- *nu vor fi făcute cereri* de compensații (cu condiția respectării art. 3 alin. (5) „Nici o parte a acestei convenții nu va prejudicia niciun drept de recurs al armatorului împotriva unei terțe părți") *pentru daunele provocate de poluare* (conform acestei convenții sau altfel), în afara cazului în care paguba este rezultatul propriei acțiuni sau omisiunii făcute cu intenția de a cauza astfel de pagubă sau din nepăsare și cunoscând faptul că o astfel de pagubă ar putea rezulta din aceasta, *împotriva*[818]:
  - angajaților sau agenților proprietarului ori membrilor de echipaj;
  - pilotului sau oricărei persoane care, nefiind membru al echipajului, lucrează pentru navă;
  - oricărui navlositor (oricum este descris acesta, inclusiv navlositorul în contractul de tip bare-boat), manager sau operator de navă;
  - oricărei persoane care îndeplinește operațiuni de salvare cu asentimentul armatorului sau conform instrucțiunilor altei autorități publice competente;
  - oricărei persoane care ia măsuri preventive;
  - tuturor angajaților sau agenților persoanelor menționate la subparagrafele c, d și e;

[817] Art. 7 alin. (8).
[818] Art. 3 alin. (4).

- dacă înainte de distribuirea fondului, proprietarul navei sau oricare dintre angajații ori agenții lui sau altă persoană care îi prestează asigurarea ori altă garanție financiară a plătit (ca urmare a evenimentului în discuție) o indemnizație pentru paguba produsă prin poluare, această persoană va dobândi, până la concurența sumei pe care aceasta a plătit-o, prin *subrogare în drepturile de compensare* (care pot fi exercitate de către o altă persoană, decât cele menționate, pentru sumele pe care aceasta le poate plăti pentru acoperirea pagubei produse prin poluare, cu condiția ca o astfel de subrogare să fie admisă prin aplicarea legii naționale) *de care s-ar fi bucurat persoana despăgubită în condițiile convenției*[819]. Dacă proprietarul sau o altă persoană stabilește că ar putea fi obligat să plătească ulterior (total sau parțial), o astfel de sumă de compensare (pentru care o astfel de persoană ar fi urmat să beneficieze de dreptul de subrogare în baza art. 5 alin. (5)-(6), în cazul în care compensarea a fost plătită înainte de distribuirea fondului, instanța judecătorească competentă sau altă autoritate competentă a statului unde a fost constituit fondul poate să dispună rezervarea provizorie a unei sume suficiente pentru ca o astfel de persoană să poată să își impună ulterior drepturile asupra fondului [art. 5 alin. (7)]. Cheltuielile la care s-a expus și sacrificiile consimțite de bunăvoie de către proprietar (în scopul de a preveni sau de a micșora o poluare), în măsura în care sunt raționale, îi conferă drepturi asupra fondului echivalente cu ale celorlalți creditori [art. 5 alin. (8)];
- drepturile de compensare prevăzute de convenție se vor stinge (dacă nu va avea loc o acțiune în justiție) în decurs de 3 ani de la data producerii pagubei; cu toate acestea, nicio acțiune în justiție nu mai poate fi intentată după împlinirea a 6 ani de la data la care a avut loc incidentul producător de pagubă iar, acolo unde acest incident constă într-o serie de incidente, perioada de 6 ani începe să curgă de la data producerii primului incident din seria respectivă (art. 8).

Instanța competentă:

- *cererea de despăgubire* nu se poate formula decât *în fața instanței judecătorești competente a statului sau a statelor contractante*; în cazul în care un incident a cauzat o pagubă prin poluare pe teritoriu (incluzând marea teritorială) sau pe o suprafață (desemnată de art. 2) a unui stat contractant sau când s-au luat măsuri de prevenire ori pentru a minimiza paguba prin poluare pe acest teritoriu, incluzând marea teritorială, pârâtul trebuind să fie preavizat într-un termen rezonabil despre introducerea unei astfel de cereri [art. 9 alin. (1)];
- fiecare stat contractant se va preocupa ca *instanțele sale judecătorești competente să aibă competența să judece astfel de acțiuni de compensare* [art. 9 alin. (2)];
- instanțele judecătorești competente ale statului contractant (după constituirea fondului potrivit dispozițiilor art. 5) *în care a fost constituit fondul sunt singurele competente să hotărască asupra tuturor problemelor legate de repartiția și de distribuirea fondului* [art. 9 alin. (3)];
- orice hotărâre a unei instanțe judecătorești competente (în baza art. 9) care este executorie în statul de origine (unde nu mai poate fi atacată cu recurs ordinar), va fi recunoscută de orice stat contractant, cu excepția cazului în care[820]:

[819] Art. 5 alin. (5) și (6).
[820] Art. 10 alin. (1) lit. a) și b).

- hotărârea a fost obținută prin fraudă
- pârâtul nu a fost înștiințat în termen rezonabil și nu i s-a dat o șansă corectă de a-și prezenta cazul;

▪ o hotărâre judecătorească recunoscută [conform art. 10 alin. (1)] va fi executorie în fiecare stat contractant imediat ce formalitățile cerute în acel stat au fost îndeplinite (formalitățile nu vor permite, în esență, repunerea pe rol a fondului cererii [art. 10 alin. (2)].

24.2.2.2. Regimul special al răspunderii civile pentru daune nucleare

Regimul special al răspunderii civile pentru daune nucleare este instituit de Convenția privind răspunderea civilă pentru daune nucleare adoptată la Viena, în anul 1963[821].

Domeniul de aplicare al acestei reglementări: răspunderea civilă pentru daunele rezultate din activități de utilizare a energiei nucleare în scopuri pașnice[822];

Ca regulă[823], exploatantul[824] unei instalații nucleare[825] este ținut să răspundă (la nivel de principiu) obiectiv pentru orice daună nucleară[826], dacă s-a dovedit că a fost cauzată de un accident nuclear[827]:

▪ survenit în această instalație nucleară[828];

---

[821] România a aderat la Convenția privind răspunderea civilă pentru daune nucleare și la Protocolul comun referitor la aplicarea Convenției de la Viena și a Convenției de la Paris prin Legea nr. 106/1992 publicată în M. Of. nr. 258 din 15 octombrie 1992. Convenția de la Viena a fost amendată prin Protocolul de la Viena (1997) ratificat de România prin Legea nr. 203/1998 publicată în M. Of. nr. 438 din 18 noiembrie 1998.

[822] În Preambul se stipulează „Părțile contractante, recunoscând necesitatea instituirii unor standarde minime, de natură să asigure protecția financiară *împotriva daunelor rezultând din anumite utilizări ale energiei nucleare în scopuri pașnice*, convinse că o convenție privind *răspunderea civilă pentru daune nucleare* va contribui, de asemenea, la dezvoltarea de relații amicale între națiuni, indiferent de sistemele lor constituționale și sociale, au hotărât să încheie o convenție în acest scop ..."; de asemenea, în Protocolul de amendare a Convenției de la Viena (Viena 1997) se stipulează „Art. I A 1. Prezenta convenție *se aplică în toate cazurile în care se produc daune nucleare* ... Art. I B Prezenta convenție *nu se va aplica în cazul instalațiilor nucleare utilizate în scopuri nepacifiste*".

[823] Art. 4 alin. (1).

[824] *Exploatant* (în ce privește o instalație nucleară) înseamnă persoana desemnată ori recunoscută de statul pe teritoriul căruia se află instalația ca exploatant al acesteia [art. 1 alin. (1) lit. c)].

[825] *Instalație nucleară* înseamnă: 1) orice reactor nuclear, cu excepția aceluia cu care este echipat un mijloc de transport maritim sau aerian spre a fi folosit ca o sursă de putere, dacă este pentru propulsie sau în orice alt scop; 2) orice uzină care folosește combustibil nuclear pentru producerea de materiale nucleare și orice uzină de prelucrare a materialelor nucleare (inclusiv orice uzină de retratare a combustibilului nuclear iradiat); 3) orice instalație în care sunt stocate materiale nucleare, cu excepția depozitărilor în vederea transportului (statul pe teritoriul căruia se află instalația poate stabili că mai multe instalații nucleare ale unui exploatant care se află pe același amplasament vor fi considerate o singură instalație nucleară) [art. 1 alin. (1) lit. j)].

[826] *Daună nucleară* înseamnă: 1) decesul sau orice vătămare corporală a unei persoane, orice deteriorare a bunurilor, care provin sau rezultă din proprietățile radioactive ori dintr-o combinare a acestor proprietăți și a proprietăților toxice, explozive sau altor proprietăți periculoase ale unui combustibil nuclear, ale produselor sau deșeurilor radioactive care se află într-o instalație nucleară ori ale materialelor nucleare care provin dintr-o instalație nucleară, sunt produse în această instalație ori sunt trimise la aceasta; 2) orice altă pierdere sau daună astfel provocate, în cazul și în măsura în care prevede legea tribunalului competent; 3) dacă legea statului pe teritoriul căruia se află instalația prevede orice dăunare a persoanei, orice pierdere sau dăunare a bunurilor, care provin ori rezultă din orice radiație ionizantă emisă de orice altă sursă de radiații aflată într-o instalație nucleară [art. 1 alin. (1) lit. k)].

[827] *Accident nuclear* înseamnă orice fapt sau orice succesiune de fapte având aceeași origine, care cauzează o daună nucleară [art. 1 alin. (1) lit. l)].

[828] Art. 2 alin. (1) lit. a).

- implicând un material nuclear[829] care provine din această instalație sau este produs în aceasta și survenit[830]:
  - înainte ca răspunderea pentru accidentele nucleare cauzate de acest material să fi fost asumată (în temeiul unui contract scris) de către exploatantul unei alte instalații nucleare;
  - în absența unor prevederi exprese ale unui asemenea contract, înainte ca exploatantul unei alte instalații nucleare să fi preluat acest material;
  - dacă acest material este destinat unui reactor nuclear[831] utilizat de un mijloc de transport ca sursă de energie, pentru propulsie sau în orice alt scop, înainte ca persoana autorizată să exploateze acest reactor să fi preluat materialul nuclear;
  - dacă acest material a fost trimis unei persoane[832] aflate pe teritoriul unui stat necontractant, înainte să fi fost descărcat din mijlocul de transport prin intermediul căruia a ajuns pe teritoriul acestui stat necontractant;
- implicând un material nuclear trimis acestei instalații și survenit:
  - după ce răspunderea pentru accidentele nucleare cauzate de respectivul material îi va fi fost transferată (în temeiul unui contract scris) de exploatantul unei alte instalații nucleare;
  - în absența unei prevederi exprese ale unui contract scris, după ce el va prelua acest material;
  - după ce el va prelua acest material provenind de la persoana care exploatează un reactor nuclear utilizat de un mijloc de transport ca sursă de energie (fie pentru propulsie fie în orice alt scop);
  - dacă acest material a fost trimis (cu consimțământul scris al exploatantului) de către o persoană aflată pe teritoriul unui stat necontractant, numai după ce materialul va fi încărcat pe mijlocul de transport cu care trebuie să părăsească teritoriul acestui stat.

Se consacră[833], *la nivel de principiu, răspunderea solidară și cumulativă*, în cazul în care o daună nucleară antrenează răspunderea *mai multor exploatanți* (în măsura în care este imposibil să se determine cu certitudine care este partea din daună imputabilă fiecăruia; cu toate acestea, răspunderea unui exploatant nu poate fi superioară cuantumului care îi este aplicabil potrivit art. 5[834].

Când mai multe instalații nucleare aparținând unuia și aceluiași exploatant sunt implicate într-un accident nuclear [sub rezerva prevederilor art. 4 alin. (3)] acest exploatant este răspunzător pentru fiecare instalație nucleară implicată, până la concurența cuantumului care îi este aplicabil potrivit art. 5[835].

---

[829] *Material nuclear* înseamnă: 1) orice combustibil nuclear (altul decât uraniul natural sau sărăcit) capabil să producă energie printr-o reacție în lanț de fisiune nucleară în afara unui reactor nuclear, sau în combinație cu alte materiale; 2) orice produs sau deșeu radioactiv [art. 1 alin. (1) lit. h)].

[830] Art. 2 alin. (1) lit. b) pct. 1-4.

[831] *Reactor nuclear* înseamnă orice structură conținând combustibil nuclear dispus astfel încât să se poată produce o reacție în lanț de fisiune nucleară, fără altă sursă de neutroni [art. 1 alin. (1) lit. i)].

[832] *Persoană* înseamnă orice persoană fizică, orice persoană juridică de drept public sau de drept privat, orice organizație internațională cu personalitate juridică în temeiul legii statului pe teritoriul căruia se află instalația și orice stat sau orice subdiviziuni constitutive ale acestuia [art. 1 alin. (1) lit. a)].

[833] Art. 2 alin. (3) lit. a).

[834] Art. 2 alin. (3) lit. c).

[835] Art. 2 alin. (4).

În cazul în care un accident nuclear survine *în cursul transportului*[836] materialelor nucleare (într-unul şi acelaşi mijloc de transport, în cazul depozitării, în cursul transportului, într-una şi aceeaşi instalaţie nucleară) şi cauzează o daună nucleară care antrenează răspunderea mai multor exploatanţi, răspunderea totală nu poate fi superioară cuantumului cel mai ridicat aplicabil faţă de unul dintre ei potrivit art. 5; şi în acest caz, răspunderea unui exploatant nu poate fi superioară cuantumului care îi este aplicabil potrivit art. 5[837].

Exploatantul răspunzător în temeiul prezentei convenţii trebuie să dea transportatorului un *certificat emis de asigurător sau de persoana care furnizează garanţia financiară* (cerută potrivit art. 7) *ori în numele său*; acest certificat va indica numele şi adresa exploatantului, cuantumul, natura şi durata de validitate a garanţiei (persoana prin care sau în numele căruia a fost emis certificatul nu va putea contesta aceste indicaţii), va preciza (în plus) care este materialul nuclear la care se aplică garanţia şi va conţine o declaraţie a autorităţii competente a statului pe teritoriul căruia se află instalaţia care va atesta că persoana menţionată are calitatea de exploatant (în sensul convenţiei)[838].

În situaţia în care o daună nucleară şi o daună nenucleară sunt cauzate de un accident nuclear sau (conjugat) de un accident nuclear şi de unul sau mai multe evenimente diferite, această altă daună (în măsura în care nu poate fi separată cu certitudine de dauna nucleară) este considerată (în sensul convenţiei) ca o daună nucleară cauzată de accidentul nuclear; de asemenea, când o daună este cauzată (conjugat) de un accident nuclear vizat de prezenta convenţie şi de o emisie de radiaţii ionizante nevizată de aceasta, nicio dispoziţie a convenţiei nu limitează şi nici nu afectează în alt mod răspunderea faţă de persoanele care suferă o daună nucleară sau (pe cale de regres ori de contribuţie) faţă de orice persoană care ar putea fi ţinută răspunzătoare de această emisie de radiaţii ionizante[839].

Condiţii pentru *limitarea răspunderii*[840]:

- statul pe teritoriul căruia se află instalaţia poate limita răspunderea exploatantului la un cuantum care nu va fi inferior sumei de 5 milioane dolari S.U.A. pentru un accident nuclear;
- orice limite ale răspunderii (stabilite potrivit art. 5) nu includ daunele-interese ori cheltuielile acordate de instanţă cu titlu de reparare a unei daune nucleare;
- dolarul S.U.A. menţionat în prezenta convenţie este o unitate de cont care echivalează cu valoarea-aur a dolarului S.U.A. la data de 29 aprilie 1963 (respectiv 35 dolari S.U.A. pentru o uncie de aur fin) care poate fi convertită în moneda naţională prin rotunjire.

Condiţii pentru *exonerarea de răspundere*[841]:

- *instanţa competentă poate* (dacă legea prevede) *să-l exonereze* pe exploatant (în totalitate sau în parte) de obligaţia reparării daunei suferite de o persoană *dacă exploatantul face dovada că dauna nucleară a rezultat* (în totalitate sau în

[836] Statul pe teritoriul căruia se află instalaţia poate prevedea în legislaţia sa că (în condiţiile care vor putea fi specificate) un transportator de materiale nucleare respectiv o persoană care manipulează deşeuri radioactive poate (la cererea sa şi cu consimţământul exploatantului interesat) să fie desemnat sau recunoscut ca exploatant (în locul acestuia) în ce priveşte materialele nucleare respectiv deşeurile radioactive; într-un astfel de caz, acel transportator respectiv acea persoană va fi considerat (ă) ca exploatant al unei instalaţii nucleare pe teritoriul acelui stat [art. 2 alin. (2)].

[837] Art. 2 alin. (3) lit. b)-c).

[838] Art. 3.

[839] Art. 4 alin. (4).

[840] Art. 5 alin. (1)-(4).

[841] Art. 4 alin. (2)-(5).

parte) *dintr-o neglijență gravă a persoanei care a suferit-o ori că acea persoană a acționat sau a omis să acționeze, cu intenția de a cauza o daună*;

- exploatantul *nu răspunde* (în temeiul convenției) *de dauna nucleară cauzată de un accident nuclear* rezultând direct din acte de conflict armat, ostilități, război civil sau insurecție și (cu excepția cazului când legea statului pe teritoriul căruia se află instalația prevede altfel) cataclism nuclear (cu caracter excepțional);
- exploatantul *nu răspunde* (în temeiul convenției) *de dauna nucleară cauzată*: a) *instalației nucleare propriu-zise sau bunurilor aflate pe amplasamentul acestei instalații și care sunt ori trebuie să fie utilizate în raport cu ea;* b) *mijlocului de transport pe care se află materialul nuclear în cauză*, în momentul accidentului nuclear.

În ce privește *repararea daunei nucleare*, se stabilește[842]:

- *natura, forma și întinderea reparației, ca și repartiția echitabilă a indemnizațiilor* (sub rezerva prevederilor convenției) *sunt guvernate de legea instanței competente*[843];
- *dreptul la reparație se stinge* (în temeiul convenției) *dacă o acțiune nu este introdusă în 10 ani de la data accidentului nuclear*. Totodată, dacă (potrivit legii statului pe teritoriul căruia se află instalația[844]) răspunderea exploatantului este acoperită printr-o asigurare sau orice altă garanție financiară ori prin fonduri publice (pe o perioadă mai mare de 10 ani) legea instanței competente poate prevedea că dreptul la reparație recunoscut împotriva exploatantului *nu se stinge decât la expirarea perioadei în care răspunderea exploatantului este astfel acoperită* (potrivit legii statului pe teritoriul căruia se află instalația); această prelungire a termenului de decădere neaducând atingere (în niciun caz) dreptului la reparație (în temeiul convenției) al persoanelor care au intentat contra exploatantului, înainte de expirarea respectivului termen de 10 ani, o acțiune subsecventă morții sau vătămării corporale a persoanelor;
- termenul vizat mai sus [în art. 6 alin. (1)], când o daună nucleară este cauzată de un accident nuclear implicând un material nuclear care (în momentul accidentului nuclear) a fost furat, pierdut, aruncat peste bord sau abandonat, este calculat de la data acestui accident nuclear, dar nu poate fi (în niciun caz) mai mare de 20 ani, calculați de la data furtului, pierderii, aruncării peste bord ori abandonului;
- legea instanței competente poate stabili un termen de decădere sau de prescripție care nu va fi mai mic de 3 ani calculați de la data la care victima daunei nucleare a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască dauna și identitatea exploatantului căruia îi incumbă răspunderea, fără ca termenele indicate mai sus [în art. 6 alin. (1) și (2)] să poată fi depășite;
- orice persoană care afirmă că a suferit o daună nucleară și care a introdus o acțiune în reparație în termenul aplicabil în temeiul art. 6 (cu excepția cazului când legea instanței competente nu dispune altfel) își poate modifica cererea în

---

[842] Art. 8 și art. 6 alin. (1)-(5).

[843] *Legea instanței competente* înseamnă legea instanței care are competență jurisdicțională în temeiul convenției, inclusiv orice norme ale unei asemenea legi referitoare la conflictul de legi [art. 1 alin. (1) lit. e)].

[844] *Stat pe teritoriul căruia se află instalația* (în ce privește o instalație nucleară) înseamnă partea contractantă pe teritoriul căreia este situată instalația sau (dacă aceasta nu este situată pe teritoriul niciunui stat) partea contractantă care exploatează ori sub a cărei autoritate este exploatată instalația [art. 1 alin. (1) lit. d)].

sensul includerii oricărei agravări a daunei (chiar după expirarea acestui termen) cât timp o hotărâre definitivă nu a fost pronunțată;

- dacă competența jurisdicțională trebuie să fie atribuită potrivit art. 9 alin. (3) lit. b), și o cerere în acest scop a fost promovată în fața uneia dintre părțile contractante împuternicite să determine termenul aplicabil în temeiul art. 6, orice acțiune poate fi introdusă în termen de 6 luni de la atribuirea competenței (în cazul în care aceasta ar interveni cu mai puțin de 6 luni înaintea expirării termenului respectiv).

Asigurările și garanțiile financiare:

- *exploatantul este obligat să instituie o asigurare sau orice garanție financiară care să-i acopere răspunderea pentru dauna nucleară*, al căror cuantum, natură și condiții sunt determinate de statul pe teritoriul căruia se află instalația. Statul pe teritoriul căruia se află instalația asigură plata indemnizațiilor pentru dauna nucleară (recunoscute ca fiind în sarcina exploatantului), furnizând sumele necesare în măsura în care asigurarea sau garanția financiară nu ar fi suficiente, fără ca această plată să poată (totuși) depăși limita eventual stabilită în temeiul art. 5 [art. 8 alin. (1)];
- nimic în art. 8 alin. (1) nu obligă o parte contractantă, nici vreuna din subdiviziunile sale politice (cum ar fi state ori republici), să instituie o asigurare sau orice altă garanție financiară acoperind răspunderea sa ca exploatant [art. 8 alin. (2)];
- fondurile provenind dintr-o asigurare sau din orice altă garanție financiară ori furnizate de statul pe teritoriul căruia se află instalația [potrivit art. 8 alin. (1)] sunt rezervate exclusiv reparației datorate în aplicarea prezentei convenții [art. 8 alin. (3)];
- asigurătorul sau orice alt garant financiar nu poate suspenda asigurarea sau garanția financiară [prevăzută în art. 8 alin. (1)] și nici nu o poate închide fără un preaviz de cel puțin 2 luni (dat în scris autorității publice competente) nici, în măsura în care această asigurare sau altă garanție financiară privește un transport de materiale nucleare, pe durata acestui transport [art. 8 alin. (4)];
- dacă prevederile unui regim de asigurări de boală, de asigurări sociale, de securitate socială, de asigurare împotriva accidentelor de muncă sau a bolilor profesionale cuprind dispoziții privind indemnizarea daunelor nucleare, drepturile la reparație (în temeiul convenției) ale beneficiarilor acestui regim, ca și drepturile de regres contra exploatantului răspunzător, prevăzute de acest regim, sunt determinate (sub rezerva prevederilor prezentei convenții) de legea părții contractante sau de regulamentul organizației internaționale care au stabilit asemenea regimuri [art. 9 alin. (1)];
- nicio prevedere a convenției nu ar putea împiedica un exploatant care a plătit o indemnizație pentru un prejudiciu nuclear cu alte fonduri decât cele care au fost furnizate potrivit art. 7 alin. (1) să reasigure persoana care a furnizat o garanție financiară în aplicarea respectivului articol ori statul pe teritoriul căruia se află instalația (în concurența sumei pe care a vărsat-o) pentru cuantumul pe care persoana astfel indemnizată l-ar fi obținut (în temeiul convenției) [art. 9 alin. (2) lit. b)].

Dreptul de regres:

- dacă un cetățean al unei părți contractante[845] (altul decât exploatantul) a reparat un prejudiciu nuclear în temeiul unei convenții internaționale sau a legii unui stat necontractant, el dobândește prin subrogare (în concurența sumei vărsate) drepturile de care persoana astfel indemnizată ar fi beneficiat (în temeiul convenției), nicio persoană neputând dobândi un drept de acest fel în cazul și în măsura în care exploatantul are contra sa un drept de regres (în temeiul convenției) [art. 9 alin. (2) lit. a)];
- exploatantul nu are drept de regres decât: a) dacă un asemenea drept a fost prevăzut expres într-un contract scris sau b) dacă accidentul nuclear rezultă dintr-o acțiune ori omisiune săvârșite cu intenția de a cauza o daună, contra persoanei fizice care a acționat sau a omis să acționeze cu această intenție (art. 10);

Instanța competentă:

- instanțele părții contractante pe teritoriul căreia s-a produs accidentul nuclear sunt (cu excepția cazurilor în care prezentul articol prevede altfel) singurele competente pentru soluționarea acțiunilor introduse conform art. 2 [art. 11 alin. (1)];
- instanțele statului pe teritoriul căruia se află instalația aparținând exploatantului răspunzător sunt (când accidentul nuclear a survenit în afara teritoriului oricărei părți contractante sau dacă locul accidentului nu a putut fi determinat cu precizie) competente pentru soluționarea acestor acțiuni [art. 11 alin. (2)];
- când instanțele mai multor părți contractante pot fi competente potrivit art. 11 alin. (1)-(2), competența este atribuită: a) dacă accidentul nuclear a survenit în parte în afara teritoriului oricărei părți contractante și în parte pe teritoriul unei singure părți contractante, instanțelor acesteia din urmă; b) în orice alte cazuri, instanțelor părții contractante desemnate prin acordul părților contractante ale căror instanțe ar fi competente în temeiul art. 11 alin. (1)-(2) [art. 11 alin. (3)];
- orice hotărâre definitivă pronunțată de o instanță având competență jurisdicțională în temeiul art. 9 trebuie să fie recunoscută pe teritoriul oricărei alte părți contractante, mai puțin dacă: a) hotărârea nu a fost obținută prin dol; b) persoana contra căreia hotărârea a fost pronunțată nu a avut posibilitatea să-și susțină cauza în condiții echitabile; c) hotărârea nu este contrară ordinii publice a părții contractante unde trebuie să fie recunoscută sau nu este conformă cu normele fundamentale ale justiției [art.12 alin. (1)];
- orice hotărâre definitivă, care este recunoscută și a cărei executare este cerută în forma pretinsă de legea părții contractante unde executarea s-a cerut, este executorie ca și orice hotărâre a instanțelor acestei părți [art. 12 alin. (2)];
- orice cauză în privința căreia s-a pronunțat o hotărâre nu mai poate face obiectul unei noi examinări pe fond [art. 12 alin. (3)].

[845] *Cetățean al unei părți contractante* cuprinde o parte contractantă sau orice subdiviziuni constitutive ale acesteia, o persoană juridică de drept public ori privat sau orice entitate publică ori privată fără personalitate juridică, stabilită pe teritoriul unei părți contractante [art. 1 alin. (1) lit. b)].

24.2.3. Regimul comunitar privind răspunderea pentru mediul în legătură cu prevenirea şi repararea daunelor aduse mediului

Regimul comunitar privind răspunderea pentru mediu în legătură cu prevenirea şi repararea daunelor aduse mediului este stabilit prin Directiva 2004/35/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 21 Aprilie 2004[846].

Comisia Europeană a adoptat (în 2002) o *Propunere de Directivă*[847] *privind responsabilitatea ecologică*[848] *cu privire la prevenirea şi repararea daunelor ecologice.*

Această propunere a fost adoptată, *după avizul Comitetului Economic şi Social European*[849] şi după consultarea Comitetului Regiunilor, devenind Directiva 2004/35/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 21 Aprilie 2004 privind răspunderea pentru mediu în legătură cu prevenirea şi repararea daunelor aduse mediului.

Directiva *nu instituie un regim convenţional al responsabilităţii civile ci* (predominant) *un regim al responsabilităţii administrative*[850], ale cărui prevederi autorizează (dă dreptul) autorităţilor competente fie să solicite operatorilor să întreprindă măsurile preventive sau restaurative necesare fie să întreprindă chiar ele (autorităţile competente) respectivele măsuri, urmând să recupereze (de la operatorul responsabil) costurile respectivelor măsuri întreprinse.

Obiectul prezentei reglementări îl constituie stabilirea unui cadru de răspundere pentru daunele aduse mediului întemeiat pe principiul „poluatorul plăteşte", pentru a preveni şi a repara daunele aduse mediului (art. 1).

Domeniul de aplicare:

- prezenta directivă se aplică[851]:
  - daunelor aduse mediului, prin exercitarea uneia dintre activităţile profesionale enumerate în anexa III[852], şi oricărei ameninţări iminente de producere a unor asemenea daune care este determinată de una dintre aceste activităţi;

---

[846] Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage, disponibilă (varianta consolidată) la http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:02004L0035-20130718&from=RO.

[847] A se vedea Commission of the European Communities, *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage*, COM (2002) 17 final, 2002/0021 (COD), Brussels, 2002, disponibilă la http//europa.eu.int/eur.lex/en/com/pdf/2002/en_502PC0017.pdf

[848] Corespondentul (român) termenului (englez) „environmental liability", potrivit Agenţiei Europene pentru mediu (European Environment Agency), este „responsabilitate ecologică" - http//glossary.eea.eu.int/EEAGlossary/E/environmental_liability.

[849] Avizul Parlamentului European din 14 mai 2003, poziţia comună a Consiliului din 18 septembrie 2003 şi poziţia Parlamentului European din 17 decembrie 2003. Rezoluţia legislativă a Parlamentului European din 31 martie 2004 şi Decizia Consiliului din 30 martie 2004.

[850] A se vedea şi Bergkamp L., *The Proposed Environmental Liability Directive*, European Environmental Law Review, Vol. 11, No. 12, (December) 2002, p. 329.

[851] Art. 3, art. 4 alin. (5).

[852] 1. Exploatarea instalaţiilor care fac obiectul unui permis, în temeiul Directivei 96/61/CE a Consiliului din 24 septembrie 1996 privind prevenirea şi controlul integrat al poluării. Este vorba despre toate activităţile menţionate în anexa I la Directiva 96/61/CE a Consiliului, cu excepţia instalaţiilor sau părţilor de instalaţii utilizate pentru cercetare, dezvoltare şi testarea unor noi produse şi procedee. 2. Operaţiunile de gestionare a deşeurilor, inclusiv colectarea, transportul, recuperarea şi eliminarea deşeurilor şi a deşeurilor periculoase, inclusiv supravegherea acestor operaţiuni şi gestionarea ulterioară a staţiilor de eliminare, care fac obiectul unui permis sau al unei înregistrări în temeiul Directivei 75/442/CEE a Consiliului din 15 iulie 1975 privind deşeurile şi al Directivei 91/689/CEE a Consiliului din 12 decembrie 1991 privind deşeurile periculoase. Aceste activităţi

- daunelor aduse speciilor şi habitatelor naturale protejate prin exercitarea uneia dintre activităţile profesionale, altele decât cele enumerate în anexa III, şi oricărei ameninţări iminente de producere a unor asemenea daune determinate de una dintre aceste activităţi, în cazul în care operatorul a comis o eroare sau o neglijenţă;
- fără a aduce atingere legislaţiei comunitare mai stricte care reglementează desfăşurarea uneia dintre activităţile care intră sub incidenţa domeniului de aplicare a prezentei directive şi fără să aducă atingere legislaţiei comunitare care prevede reguli privind conflictele de competenţă;

---

presupun, între altele, exploatarea depozitelor de deşeuri în temeiul Directivei 1999/31/CE a Consiliului din 26 aprilie 1999 privind depozitele de deşeuri şi exploatarea instalaţiilor de incinerare în temeiul Directivei 2000/76/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 4 decembrie 2000 privind incinerarea deşeurilor. În sensul prezentei directive, statele membre pot decide că aceste activităţi nu includ împrăştierea, în scopuri agricole, a nămolului de epurare provenit din instalaţiile de tratare a apelor urbane reziduale, tratate în conformitate cu un standard aprobat. 3. Orice deversare în apele interioare de suprafaţă care face obiectul unei autorizări prealabile în conformitate cu Directiva 76/464/CEE a Consiliului din 4 mai 1976 privind poluarea cauzată de anumite substanţe periculoase evacuate în mediul acvatic al Comunităţii. 4. Orice deversare a substanţelor în apele subterane, care face obiectul unei autorizaţii prealabile în temeiul Directivei 80/68/CEE a Consiliului din 17 decembrie 1979 privind protecţia apelor subterane împotriva poluării cauzate de anumite substanţe periculoase. 5. Deversarea sau introducerea unor substanţe poluante în apele de suprafaţă sau subterane care fac obiectul unui permis, al unei autorizaţii sau al unei înregistrări în temeiul Directivei 2000/60/CE. 6. Captarea şi îndiguirea apelor supuse unei autorizaţii prealabile în temeiul Directivei 2000/60/CE. 7. Fabricarea, utilizarea, depozitarea, tratarea, condiţionarea, eliminarea în mediu şi transportul la locul de depozitare al: (a) substanţelor periculoase în temeiul articolului 2 alineatul (2) din Directiva 67/548/CEE a Consiliului din 27 iunie 1967 privind apropierea actelor cu putere de lege şi a actelor administrative ale statelor membre referitoare la clasificarea, ambalarea şi etichetarea substanţelor periculoase; (b) preparatelor periculoase în temeiul articolului 2 alineatul (2) din Directiva 1999/45/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 31 mai 1999 privind armonizarea actelor cu putere de lege şi a actelor administrative ale statelor membre cu privire la clasificarea, ambalarea şi etichetarea preparatelor periculoase; (c) produselor fitofarmaceutice prevăzute la articolul 2 punctul (1) din Directiva 91/414/CEE a Consiliului din 15 iulie 1991 privind introducerea pe piaţă a produselor fitofarmaceutice; (d) produselor biocide prevăzute la articolul 2 alineatul (1) litera (a) din Directiva 98/8/CE a Parlamentului European şi Consiliului din 16 februarie 1998 privind introducerea pe piaţă a produselor biocide. 8. Transportul rutier, feroviar, pe cale navigabilă, maritim sau aerian al mărfurilor periculoase sau al mărfurilor poluante definite în anexa A la Directiva 94/55/CE a Consiliului din 21 noiembrie 1994 de apropiere a legislaţiilor statelor membre privind transportul rutier de mărfuri periculoase (1) sau în anexa la Directiva 96/49/CE a Consiliului din 23 iulie 1996 de apropiere a legislaţiilor statelor membre privind transportul feroviar de mărfuri periculoase sau în Directiva 93/75/CEE a Consiliului din 13 septembrie 1993 privind cerinţele minime pentru navele care au ca destinaţie sau punct de plecare porturile Comunităţii şi care transportă mărfuri periculoase ori poluante. 9. Exploatarea instalaţiilor supuse unei autorizări în temeiul Directivei 84/360/CEE a Consiliului din 28 iunie 1984 privind combaterea poluării atmosferice provenite de la instalaţiile industriale (4), în ceea ce priveşte eliminarea în aer a substanţelor poluante reglementate de directiva menţionată anterior. 10. Orice utilizare limitată, inclusiv transportul, a microorganismelor modificate genetic în sensul Directivei 90/219/CEE a Consiliului din 23 aprilie 1990 privind utilizarea limitată a microorganismelor modificate genetic. 11. Orice diseminare deliberată în mediu, orice transport sau introducere pe piaţă a organismelor modificate genetic în sensul Directivei 2001/18/CEE a Parlamentului European şi a Consiliului. 12. Transportul transfrontalier al deşeurilor, în interiorul, la intrarea sau la ieşirea din Uniunea Europeană, se supune unei autorizaţii prealabile sau se interzice în sensul Regulamentului (CEE) nr. 259/93 al Consiliului din 1 februarie 1993 privind supravegherea şi controlul transporturilor de deşeuri în interiorul, la intrarea şi la ieşirea din Comunitatea Europeană. 13. Gestionarea deşeurilor extractive în conformitate cu Directiva 2006/21/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 15 martie 2006 privind gestionarea deşeurilor din industriile extractive. 14. Operarea siturilor de stocare în conformitate cu Directiva 2009/31/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind stocarea geologică a dioxidului de carbon.

- nu conferă (fără să aducă atingere legislației interne aplicabile) părților private niciun drept la despăgubiri, ca urmare a unei daune aduse mediului sau a unei amenințări iminente de producere a unei asemenea daune;
- daunelor aduse mediului sau amenințării iminente de producere a unor astfel de daune cauzate de o poluare cu caracter difuz, în cazul în care se poate stabili o legătură de cauzalitate dintre daune și activitățile diferiților operatori;

▪ *nu se va aplica*[853]:

- *daunelor aduse mediului sau vreunei amenințării iminente de producere a unei astfel de daune cauzate de*:
  - ✓ un conflict armat, ostilități, un război civil sau o insurecție
  - ✓ un fenomen natural cu caracter excepțional, inevitabil și ireziatibil;
- *daunelor aduse mediului sau vreunei amenințării iminente de producere a unei asemenea daune determinate de un incident pentru care răspunderea sau despăgubirea intră sub incidența domeniului de aplicare a uneia dintre următoarele convenții* (menționate de anexa IV) inclusiv orice modificare viitoare a acestor convenții, în vigoare în statul membru respectiv:
  - ✓ Convenția internațională din 27 noiembrie 1992 privind răspunderea civilă pentru daunele cauzate de poluarea cu hidrocarburi;
  - ✓ Convenția internațională din 27 noiembrie 1992 privind stabilirea unui fond internațional pentru acordarea de despăgubiri pentru daunelor cauzate de poluarea cu hidrocarburi;
  - ✓ Convenția internațională din 23 martie 2001 privind răspunderea civilă pentru daunele cauzate de poluarea cu hidrocarburi utilizate pentru propulsia navei;
  - ✓ Convenția internațională din 3 mai 1996 privind răspunderea și acordarea de despăgubiri pentru daunelor în legătură cu transportul substanțelor toxice și nocive pe mare;
  - ✓ Convenția din 10 octombrie 1989 privind răspunderea civilă pentru daunele cauzate în timpul transportului rutier, feroviar și pe cale de navigație interioară a mărfurilor periculoase;
- nu aduce atingere dreptului operatorului de a-și limita răspunderea în conformitate cu legislația internă de punere în aplicare a Convenției privind limitarea răspunderii pentru creanțele maritime (LLMC) din 1976, inclusiv orice modificare viitoare a acestei convenții, sau a Convenției de la Strasbourg privind limitarea răspunderii în navigația interioară (CLNI) din 1988, inclusiv orice modificare viitoare a acestei convenții.
- *riscurilor nucleare sau daunelor aduse mediului sau amenințării iminente de producere a unor astfel de daune care ar putea fi cauzate de activitățile reglementate de* Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice *sau de un incident sau activitate pentru care răspunderea sau despăgubirea intră sub incidența domeniului de aplicare a unuia dintre următoarele instrumente internaționale* (menționate de anexa V), inclusiv orice modificare viitoare a acestora:

[853] Art. 4 alin. (1)-(4), (6).

- ✓ Convenția de la Paris din 29 iulie 1960 privind răspunderea civilă în domeniul energiei nucleare și Convenția suplimentară de la Bruxelles din 31 ianuarie 1963;
- ✓ Convenția de la Viena din 21 mai 1963 privind răspunderea civilă în domeniul energiei nucleare;
- ✓ Convenția din 12 septembrie 1997 de la Viena privind despăgubirile suplimentare pentru daunele nucleare;
- ✓ Protocolul comun 21 septembrie 1998 privind punerea în aplicare a Convenției de la Viena și a Convenției de la Paris;
- ✓ Convenția de la Bruxelles din 17 decembrie 1971 privind răspunderea civilă în domeniul transportului maritim al materialului nuclear;

- *activităților desfășurate în principal în interesul apărării naționale sau securității internaționale sau activităților al căror unic scop este de a asigura protecție împotriva catastrofelor naturale.*

În ce privește *acțiunea de prevenire*[854], se precizează:

- în cazul în care nu a survenit încă o daună asupra mediului, dar există o amenințare iminentă de producere a unei asemenea daune, operatorul ia, fără întârziere, măsurile de prevenire necesare.
- statele membre prevăd, după caz și în orice situație în care o amenințare de producere a unei daune asupra mediului nu este eliminată în pofida măsurilor de prevenire luate de către operator, ca operatorul să informeze în cel mai scurt timp autoritatea competentă cu privire la toate aspectele relevante ale situației respective.
- autoritatea competentă poate (în orice moment):
  - să solicite operatorului să furnizeze informații de fiecare dată când apare o amenințare iminentă de producere a unei daune asupra mediului sau în cazul în care se suspectează o asemenea amenințare iminentă;
  - să solicite operatorului să ia măsurile preventive necesare;
  - să-i dea operatorului instrucțiunile de urmat în ceea ce privește măsurile de prevenire care trebuie adoptate;
  - să ia ea însăși măsurile de prevenire necesare.
- autoritatea competentă solicită operatorului să ia măsuri de prevenire iar în cazul în care operatorul nu se achită de obligațiile menționate mai sus [la alineatul (1) sau la alineatul (3) litera b) sau c)], nu poate fi identificat sau nu este obligat să suporte costurile în temeiul prezentei directive, autoritatea competentă poate lua ea însăși aceste măsuri.

Pentru înfăptuirea *acțiunii de reparare*[855], se precizează:

- în cazul producerii unei daune asupra mediului, operatorul informează, fără întârziere, autoritatea competentă cu privire la toate aspectele relevante ale situației și ia:
  - toate măsurile practice pentru a controla, a limita, elimina sau gestiona imediat contaminanții relevanți și/sau orice alți factori dăunători, pentru a

[854] Art. 5.
[855] Art. 6.

limita sau a preveni producerea unor noi daune aduse mediului şi a efectelor negative asupra sănătăţii umane sau deteriorarea ulterioară a serviciilor
- măsurile de reparare necesare în conformitate cu articolul 7.

- autoritatea competentă poate, în orice moment:
  - să solicite operatorului să furnizeze informaţii suplimentare privind producerea unei daune;
  - să ia toate măsurile practice, să solicite operatorului să ia măsuri practice sau să dea instrucţiuni operatorului cu privire la toate măsurile practice cu scopul de a controla, a limita, a elimina sau a gestiona imediat contaminanţii relevanţi şi/sau
  - orice alţi factori dăunători, pentru a limita sau a preveni noi daune aduse mediului şi efectele negative asupra sănătăţii umane sau deteriorarea ulterioară a serviciilor;
  - să solicite operatorului să ia măsurile de reparare necesare;
  - să furnizeze operatorului instrucţiunile care trebuie urmate în ceea ce priveşte măsurile de reparare care trebuie luate sau
  - să ia ea însăşi măsurile de reparare necesare.
- autoritatea competentă solicită operatorului să ia măsuri de reparare iar în cazul în care acesta nu se achită de obligaţiile sale prevăzute mai sus [la alineatul (1) sau (2) litera b), c) sau d)], nu poate fi identificat sau nu este obligat să suporte costurile în temeiul prezentei directive, autoritatea competentă poate lua ea însăşi, în ultimă instanţă, aceste măsuri.

Pentru *determinarea măsurilor de reparare*, se prevede[856]:
- operatorii determină (în conformitate cu anexa II) măsurile de reparare posibile şi le prezintă autorităţii competente pentru aprobare [cu excepţia cazului în care aceasta a luat măsuri în temeiul art. 6 alin. (2) lit. e) şi alin. (3)].
- autoritatea competentă decide măsurile de reparare care trebuie puse (în aplicare în conformitate cu anexa II), după caz, în colaborare cu operatorul respectiv.
- autoritatea competentă este abilitată să decidă care dintre daunele aduse mediului trebuie reparată în primul rând (în cazul în care s-au produs mai multe daune asupra mediului iar aceasta nu poate asigura luarea măsurilor de reparare necesare în mod simultan); decizia trebuie luată ţinând seama, *inter alia*, de natura, amploarea şi gravitatea respectivelor daune aduse mediului şi de posibilitatea de regenerare naturală; de asemenea, trebuie luate în considerare riscurile pentru sănătatea umană.
- autoritatea competentă invită persoanele fizice sau juridice (menţionate la art. 12 alin. (1)) şi (în orice caz) persoanele pe terenul cărora ar trebui să se aplice măsurile de reparare să îşi prezinte observaţiile de care aceasta va ţine seama.

În ce priveşte *costurile de prevenire şi reparare*, se stabileşte[857]:
- operatorul suportă costurile acţiunilor de prevenire şi de reparare întreprinse (în temeiul prezentei directive);
- autoritatea competentă recuperează [sub rezerva alineatelor (3) şi (4)], *inter alia* (prin intermediul unei garanţii reale sau altor garanţii corespunzătoare), de la operatorul care a cauzat dauna sau ameninţarea iminentă de producere a daunei,

[856] Art. 7.
[857] Art. 8.

costurile pe care le-a suportat pentru desfăşurarea acţiunilor de prevenire sau de reparare întreprinse în temeiul prezentei directive; cu toate acestea, autoritatea competentă poate decide să nu recupereze toate costurile suportate (în cazul în care cheltuielile necesare în acest scop ar fi mai mari decât suma de recuperat sau în cazul în care operatorul nu poate fi identificat).

- un operator nu este obligat să suporte costul acţiunilor de prevenire sau de reparare întreprinse (în temeiul prezentei directive), în cazul în care poate demonstra că dauna adusă mediului sau ameninţarea iminentă de producere a acesteia:
  - a fost cauzată de un terţ, în pofida aplicării măsurilor de securitate corespunzătoare sau
  - a rezultat din respectarea unui ordin sau a unei instrucţiuni provenind de la o autoritate publică, altul (alta) decât un ordin sau o instrucţiune dat(ă) ca urmare a unei emisii sau a unui incident cauzat de activităţile proprii ale operatorului; în aceste cazuri, statele membre iau măsurile necesare pentru a permite operatorului să-şi recupereze costurile.
- statele membre pot prevedea ca operatorul să fie obligat să suporte costurile acţiunilor de reparare întreprinse (în temeiul prezentei directive), în cazul în care operatorul demonstrează că nu a comis nicio eroare sau neglijenţă şi că dauna adusă mediului a fost cauzată de:
  - o emisie sau un eveniment autorizat în mod expres şi care respectă toate condiţiile prevăzute de o autorizaţie acordată sau eliberată în temeiul actelor cu putere de lege de drept intern care pun în aplicare măsurile legislative adoptate de Comunitate şi menţionate în anexa III (în vigoare la data emisiei sau a evenimentului);
  - o emisie sau o activitate sau orice modalitate de utilizare a unui produs în cadrul unei activităţi pentru care operatorul demonstrează că nu a fost considerată susceptibilă de a cauza daune asupra mediului în conformitate cu nivelul de cunoştinţe ştiinţifice şi tehnice existent la data producerii emisiei sau a desfăşurării activităţii.
- măsurile luate de autoritatea competentă [în temeiul art. 5 alin. (3) şi (4) şi art. 6 alin. (2) şi (3)] nu aduc atingere răspunderii operatorului respectiv (prevăzute de prezenta directivă), şi nu aduc atingere articolelor 87 şi 88 din tratat.

În ce priveşte *alocarea costurilor în caz de cauzalitate multiplă*, în special celor referitoare la împărţirea răspunderii între producătorul şi utilizatorul unui produs, prezenta directivă nu aduce atingere actelor cu putere de lege de drept intern (art. 9).

Autoritatea competentă este abilitată să iniţieze împotriva unui operator sau, după caz, împotriva unui terţ care a cauzat o daună sau o ameninţare iminentă de producere a unei daune proceduri de recuperare a costurilor legate de orice măsuri luate în temeiul prezentei directive, în *termen de cinci ani* de la data la care aceste măsuri au încetat sau de la data la care operatorul răspunzător sau terţul a fost identificat, fiind reţinută data cea mai recentă (art. 10).

24.3. Cazuistică

17.03.1978, petrolierul „Amoco Cadiz", încărcat cu 230.000 t. petrol din Orientul Mijlociu, se apropria de țărmul Franței îndreptându-se spre Le Havre.

Datorită vremii nefavorabile, acesta a eșuat pe țărmurile stâncoase din apropierea Bretaniei, producând o maree neagră de peste 2.000 km^2 ce a distrus (în zona afectată) cca. 30% din viața animală, 5% din cea vegetală și cca. 20.000 păsări.

Acesta a fost considerat cel mai mare accident de acest fel, produs într-o perioadă potrivnică oricărei acțiuni de salvare.

Un val de proteste s-a ridicat (la acea vreme) împotriva „pavilioanelor de complezență", „Amoco Cadiz" navigând sub pavilion liberian (cca. ⅓ din cele 3.600 nave, care transportau anual produse petroliere, aflându-se sub pavilion liberian sau panamez).

Inițial, s-a anunțat că va plăti despăgubiri (conform Convenției de la Bruxelles din 1969) „Amoco International Oil Company", dar odiseea despăgubirilor va dura ani.

Victimele poluării, prevalându-se de dispozițiile Convenției, au depus cererile sub jurisdicție franceză, depășind plafonul de 77 mil. franci (cca. 450 mil. franci pentru prejudicierea mediului, cca. 400 mil. franci pentru pierderile din turism și cca. 140 mil. franci pentru pierderile din pescuit), sume pe care compania nu era dispusă să plătească[858].

„Amoco International Oil Company" (cu sediul la Chicago) și „Amoco Transport Company" (cu sediul în Liberia) erau (amândouă) filiale ale uneia din cele 8 mari companii petroliere din lume, „Standard Oil of Indiana".

În 1984 Curtea Districtului de Nord Illinois s-a declarat competentă, procesul transformându-se într-o „luptă a hârtiilor".

Au fost găsite responsabile cele două companii „Amoco International Oil Company" (pentru organizarea și efectuarea transportului) și „Standard Oil of Indiana" (proprietara vasului), dar s-a declarat apel la un tribunal din Chicago, totul durând mai mult de zece ani.

În 1988 s-a hotărât să se plătească 85,2 mil. dolari despăgubiri pentru daunele produse de catastrofa lui „Amoco Cadiz" (costul operațiunilor de curățire, echipamentelor folosite, beneficiul nerealizat), neacordându-se despăgubiri pentru daunele „pur" ecologice pe motiv acestea erau incluse în beneficiul nerealizat (scăderea cantității de pește).

[858] A se vedea și Kiss A., Beurier J. P., *Droit international de l'environnement*, deuxième édition, Pedone, Paris, 2ooo, p. 389-392.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL IX
AUTORIZAREA, MONITORIZAREA ŞI CADRUL INSTITUŢIONAL

25. AUTORIZAREA ACTIVITĂŢILOR ECONOMICE ŞI SOCIALE CU IMPACT ASUPRA MEDIULUI

25.1. Procedura de reglementare

Procedura de reglementare este stabilită prin OUG nr. 195/2005.

Procedura de reglementare este condusă de autorităţile competente pentru protecţia mediului (cu excepţia Gărzii Naţionale de Mediu şi a structurilor subordonate acesteia), care (după caz) şi emit acte de reglementare (în condiţiile legii) [art. 8 alin. (1)]. În derularea procedurilor de reglementare pentru proiecte sau activităţi care pot avea efecte semnificative asupra teritoriului altor state, autorităţile competente pentru protecţia mediului, au obligaţia să respecte prevederile convenţiilor internaţionale la care România este parte [art. 8 alin. (2)].

În ce priveşte actele de reglementare[859], se prevede:

- pentru *avizul de mediu*[860]:
  - solicitarea şi obţinerea (avizului de mediu) sunt obligatorii pentru adoptarea planurilor şi programelor care pot avea efecte semnificative asupra mediului [art. 9 alin. (1)];
  - evaluarea de mediu are ca scop integrarea obiectivelor şi cerinţelor de protecţie a mediului în pregătirea şi adoptarea planurilor şi programelor [art. 9 alin. (2)];
  - condiţiile de emitere (a avizului de mediu) pentru planuri şi programe, inclusiv pentru cele cu efecte transfrontieră, procedura de evaluare de mediu şi structura

[859] Acte de reglementare - aviz de mediu, acord de mediu, aviz Natura 2000, autorizaţie de mediu, autorizaţie integrată de mediu, autorizaţie privind emisiile de gaze cu efect de seră, autorizaţie privind activităţi cu organisme modificate genetic (art. 2 pct. 2).

[860] Avize de mediu emise de autoritatea competentă pentru protecţia mediului: a) aviz de mediu - actul administrativ emis de autoritatea competentă pentru protecţia mediului, care confirmă integrarea aspectelor privind protecţia mediului în planul sau programul supus adoptării; b) avizul de mediu pentru produse de protecţie a plantelor, respectiv pentru autorizarea îngrăşămintelor chimice - act administrativ emis de autoritatea competentă de implementare pentru protecţia mediului, prin compartimentul cu atribuţii în domeniul respectiv, necesar în procedura de omologare a produselor de protecţie a plantelor şi, respectiv, de autorizare a îngrăşămintelor; c) aviz Natura 2000 - actul administrativ emis de autoritatea competentă pentru protecţia mediului, care conţine concluziile evaluării adecvate şi prin care se stabilesc condiţiile de realizare a planului sau proiectului din punctul de vedere al impactului asupra ariilor naturale protejate de interes comunitar, incluse sau care urmează să fie incluse în reţeaua ecologică Natura 2000 (art. 2 pct. 13).

raportului de mediu sunt stabilite prin hotărâre a Guvernului (la propunerea autorității publice centrale pentru protecția mediului) [art. 9 alin. (3)];.
- existența (avizului de mediu) condiționează aprobarea planurilor și programelor (la orice nivel ierarhic [art. 9 alin. (4)];
- își păstrează valabilitatea (avizul de mediu) pe toată perioada punerii în aplicare a planului sau programului, respectiv proiectului [art. 16 alin. (1)];

- pentru *acordul de mediu*[861]:
  - solicitarea și obținerea (acordului de mediu) sunt obligatorii pentru proiecte publice sau private sau pentru modificarea ori extinderea celor existente, care pot avea un impact semnificativ asupra mediului [art. 11 alin. (1)];
  - pentru obținerea (acordului de mediu), proiectele publice sau private care pot avea impact semnificativ asupra mediului prin natura, dimensiunea sau localizarea lor, sunt supuse (la decizia autorității competente pentru protecția mediului) evaluării impactului asupra mediului; procedura-cadru de evaluare a impactului asupra mediului (inclusiv pentru proiecte cu impact transfrontieră) și lista proiectelor publice sau private supuse procedurii se stabilesc prin hotărâre a Guvernului (la propunerea autorității publice centrale pentru protecția mediului) [art. 11 alin. (2) și (3)];
  - își păstrează valabilitatea (acordul de mediu) pe toată perioada punerii în aplicare a planului sau programului, respectiv a proiectului [art. 16 alin. (1)].
  - se suspendă (acordul de mediu) pentru nerespectarea prevederilor acestuia (de către autoritatea emitentă), după o somație prealabilă (prin care se poate acorda un termen de cel mult 60 de zile pentru îndeplinirea obligațiilor); aceasta (suspendarea) se menține până la eliminarea cauzelor, dar nu mai mult de 6 luni [art. 17 alin. (3)];
  - se anulează (de către autoritatea competentă pentru protecția mediului) dacă, după expirarea termenului de suspendare, nu s-au îndeplinit condițiile stabilite prin actul de suspendare [art. 17 alin. (4)];
- pentru *autorizația de mediu*[862]:
  - numai în baza (autorizației/autorizației integrate de mediu) se realizează desfășurarea activităților existente precum și începerea activităților noi cu posibil impact semnificativ asupra mediului [art. 12 alin. (1)];
  - procedura de emitere (a autorizației de mediu) și lista activităților supuse acestei proceduri sunt stabilite prin ordin al conducătorului autorității publice centrale pentru protecția mediului [art. 12 alin. (2)];
  - pentru obținerea (autorizației de mediu), activitățile existente, care nu sunt conforme cu normele și reglementările de mediu în vigoare, sunt supuse (la

[861] Acord de mediu - actul administrativ emis de autoritatea competentă pentru protecția mediului, prin care sunt stabilite condițiile și, după caz, măsurile pentru protecția mediului, care trebuie respectate în cazul realizării unui proiect (art. 2 pct. 3).

[862] Autorizație de mediu - actul administrativ emis de autoritatea competentă pentru protecția mediului, prin care sunt stabilite condițiile și/sau parametrii de funcționare ai unei activități existente sau ai unei activități noi cu posibil impact semnificativ asupra mediului, obligatoriu la punerea în funcțiune. Autorizație integrată de mediu - actul administrativ emis de autoritatea competentă pentru protecția mediului, cu informarea prealabilă a Agenției Naționale pentru Protecția Mediului, care acordă dreptul de a exploata în totalitate sau în parte o instalație, în anumite condiții, care să garanteze că instalația corespunde prevederilor privind prevenirea și controlul integrat al poluării; autorizația poate fi emisă pentru una sau mai multe instalații ori părți ale acesteia, situate pe același amplasament și exploatate de același operator (art. 2 pct. 9 și 10).

decizia autorității competente pentru protecția mediului) bilanțului de mediu [art. 12 alin. (3)];
- procedura de realizare (a bilanțului de mediu) se stabilește prin ordin al conducătorului autorității publice centrale pentru protecția mediului [art. 12 alin. (4)];
- este interzisă funcționarea (fără autorizație de mediu) pentru activitățile care fac obiectul procedurii de autorizare din punct de vedere al protecției mediului [art. 14 alin. (2)];
- este valabilă (autorizația de mediu) 5 ani (autorizația de mediu), respectiv 10 ani (autorizația integrată de mediu) [art. 16 alin. (2)] sau (prin excepție) pe toată perioada derulării programului (autorizațiile de mediu emise cu program pentru conformare), dar nu mai mult de 60 de zile de la data scadentă de realizare a ultimei măsuri din programul respectiv [art. 16 alin. (3)];
- se suspendă (autorizația de mediu) pentru nerespectarea prevederilor acestuia (de către autoritatea emitentă), după o somație prealabilă (prin care se poate acorda un termen de cel mult 60 de zile pentru îndeplinirea obligațiilor); aceasta (suspendarea) se menține până la eliminarea cauzelor, dar nu mai mult de 6 luni [art. 17 alin. (3)];
- se anulează (de către autoritatea competentă pentru protecția mediului) dacă, după expirarea termenului de suspendare, nu s-au îndeplinit condițiile stabilite prin actul de suspendare [art. 17 alin. (4)];

Obligații stipulate în sarcina
- *titularilor planurilor/programelor/proiectelor/activităților*[863]:
  - de a notifica autoritatea competentă pentru protecția mediului dacă intervin elemente noi, necunoscute la data emiterii actelor de reglementare, precum și asupra oricăror modificări ale condițiilor care au stat la baza emiterii actelor de reglementare, înainte de realizarea modificării;
  - de a respecta termenele stabilite de autoritatea competentă pentru protecția mediului în derularea procedurilor de emitere a actelor de reglementare;
- *autorității competente pentru protecția mediului* (împreună cu celelalte autorități ale administrației publice centrale și locale, după caz), asigură informarea, participarea publicului la deciziile privind activități specifice și accesul la justiție, în conformitate cu prevederile Convenției privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu, semnată la Aarhus la 25 iunie 1998, ratificată prin Legea nr. 86/2000 [art. 20 alin. (1)].

25.2. Evaluarea impactului anumitor proiecte publice și private asupra mediului

Evaluarea impactului anumitor proiecte publice și private asupra mediului a fost stabilită prin HG nr. 445/2009[864].

Domeniul de aplicare:

[863] Art. 15 alin. (2).
[864] HG nr. 445/2009 publicată în M. Of. nr. 481 din 13 iulie 2009.

- *se aplică* evaluării impactului asupra mediului a acelor proiecte publice şi private ce pot avea efecte semnificative asupra mediului (art. 1);
- *nu se aplică*[865]:
  - proiectelor care servesc scopurilor apărării naţionale, dacă autoritatea publică centrală pentru apărare naţională împreună cu autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului stabilesc, printr-o analiză de la caz la caz, că realizarea evaluării impactului asupra mediului ar avea un efect negativ asupra acestor scopuri;
  - proiectelor ale căror detalii sunt adoptate printr-un act normativ special, când obiectivele prezentei hotărâri, inclusiv furnizarea informaţiilor, sunt îndeplinite prin procesul legislativ respectiv.
- *poate fi exceptat de la aplicare* (în întregime sau parţial), un anumit proiect (prevăzut în anexele nr. 1 şi 2), de către autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului (în cazuri excepţionale şi cu respectarea prevederilor art. 17), care (autoritate) îndeplineşte următoarele obligaţii[866]:
  - analizează dacă o altă formă de evaluare este potrivită;
  - pune la dispoziţia publicului interesat informaţiile obţinute în cadrul formelor de evaluare prevăzute la lit. a), precum şi informaţiile privind decizia de exceptare şi motivele care au stat la baza luării acesteia;
  - informează Comisia Europeană, înainte de emiterea aprobării de dezvoltare, despre decizia de exceptare luată, precum şi despre motivele care justifică acordarea exceptării şi îi furnizează, după caz, informaţiile puse la dispoziţia publicului.

Evaluarea impactului asupra mediului:
- este parte integrantă din procedura de emitere a aprobării de dezvoltare (art. 4);
- este necesară (înaintea emiterii unei aprobări de dezvoltare) pentru proiectele care pot avea efecte semnificative asupra mediului datorită (printre altele) naturii, dimensiunii sau localizării lor [art. 5 alin. (1)];
- identifică, descrie şi evaluează (în mod corespunzător şi pentru fiecare caz) efectele directe şi indirecte ale unui proiect asupra următorilor factori[867]:
  - fiinţe umane, faună şi floră;
  - sol, apă, aer, climă şi peisaj;
  - bunuri materiale şi patrimoniu cultural;
  - interacţiunea dintre factorii sus menţionaţi mai sus;
- include cerinţele legislaţiei privind prevenirea şi controlul integrat al poluării pentru proiectele care fac obiectul respectivei legislaţii [art. 5 alin. (3)];
- se realizează în etape, după cum urmează[868]:
  - etapa de încadrare a proiectului în procedura de evaluare a impactului asupra mediului;
  - etapa de definire a domeniului evaluării şi de realizare a raportului privind impactul asupra mediului;
  - etapa de analiză a calităţii raportului privind impactul asupra mediului;

[865] Art. 8 alin. (1).
[866] Art. 8 alin. (2).
[867] Art. 5 alin. (2).
[868] Art. 6 alin. (1).

- este precedată de o evaluare inițială a proiectului realizată de către autoritățile publice pentru protecția mediului în care este identificată localizarea proiectului în raport cu ariile naturale protejate de interes comunitar [art. 6 alin. (2)];
- este condusă de către autoritățile publice centrale sau teritoriale pentru protecția mediului, cu participarea autorităților publice centrale sau locale, după caz, care au atribuții și răspunderi specifice în domeniul protecției mediului. Participarea acestor autorități se realizează în cadrul unei comisii de analiză tehnică (constituită la nivel central prin ordin al conducătorului autorității publice centrale pentru protecția mediului, la nivelul fiecărui județ și al municipiului București, prin ordin emis de prefect, potrivit prevederilor Legii nr. 340/2004 privind prefectul și instituția prefectului, republicată, iar la nivelul Administrației Rezervației Biosferei „Delta Dunării", prin ordin emis de prefectul județului Tulcea) în cadrul căreia exprimă puncte de vedere cu privire la solicitarea acordului de mediu și a aprobării de dezvoltare, precum și asupra informațiilor prezentate de titularul proiectului în cadrul evaluării impactului asupra mediului [art. 7 alin. (1)-(3)].

Procedura propriu-zisă este următoarea:

- pentru proiectele supuse evaluării impactului asupra mediului[869]:
  - titularii proiectele supuse evaluării impactului asupra mediului acestora au obligația de a furniza în cadrul raportului privind impactul asupra mediului (la solicitarea autorității publice pentru protecția mediului) informațiile prevăzute în anexa nr. 4 [cu aplicarea corespunzătoare a prevederilor art. 12 alin. (4)];
  - autoritățile publice (în special cele prevăzute la art. 7 alin. (1)) care dețin informații relevante pentru evaluarea efectelor directe și indirecte ale proiectului, au obligația să pună aceste informații la dispoziția titularului de proiect;
  - autoritățile publice pentru protecția mediului verifică dacă titularul proiectului a furnizat într-o formă adecvată informațiile prevăzute în anexa nr. 4;
  - în solicitarea informațiilor prevăzute mai sus [la alin. (1)] autoritățile publice pentru protecția mediului au în vedere:
    - ✓ informațiile care sunt relevante pentru un anumit stadiu al procedurii de emitere a aprobării de dezvoltare, pentru caracteristicile specifice ale unui proiect sau tip de proiect și pentru elementele de mediu care pot fi afectate;
    - ✓ informațiile care pot fi furnizate de către titularul de proiect, având în vedere, printre altele, nivelul actual al cunoașterii și al metodelor de evaluare;
- pentru proiectele care necesită efectuarea evaluării impactului asupra mediului[870]:
  - anterior notificării menținerii solicitării aprobării de dezvoltare, autoritatea publică pentru protecția mediului pregătește și transmite titularului de proiect un îndrumar referitor la aspectele care trebuie tratate în raportul privind impactul asupra mediului și la gradul de detaliere a acestora;
  - în vederea elaborării îndrumarului [prevăzut la alin. (1)] autoritatea publică pentru protecția mediului:
    - ✓ analizează memoriul de prezentare depus de titular;

[869] Art. 11.
[870] Art. 12.

✓ consultă titularul proiectului, publicul interesat şi celelalte autorităţi publice implicate, prevăzute la art. 7 alin. (1);
- îndrumarul se pune la dispoziţia publicului interesat, spre informare;
- transmiterea de către autoritatea publică pentru protecţia mediului a îndrumarului nu exclude posibilitatea solicitării ulterioare de informaţii suplimentare de la titularul proiectului;

- informaţiile pe care titularul de proiect are obligaţia să le furnizeze [potrivit prevederilor art. 11 alin. (1)] trebuie să includă cel puţin următoarele aspecte[871]:
  - descrierea proiectului, cuprinzând date referitoare la amplasament, soluţii tehnice propuse şi mărimea proiectului;
  - descrierea măsurilor avute în vedere pentru a evita, a reduce şi, dacă este posibil, a remedia efectele negative semnificative asupra mediului;
  - datele necesare pentru identificarea şi evaluarea principalelor efecte pe care proiectul le poate avea asupra mediului;
  - prezentarea generală a principalelor alternative studiate de titularul de proiect, cu indicarea motivelor alegerii sale, avându-se în vedere efectele asupra mediului;
  - un rezumat fără caracter tehnic al informaţiilor prevăzute la lit. a)-d);
- raportul privind impactul asupra mediului[872]:
  - elaborarea acestuia se realizează cu respectarea îndrumarului [prevăzut la art. 12 alin. (1)] de către persoane fizice sau juridice, care au acest drept (potrivit legii);
  - se înaintează autorităţii publice pentru protecţia mediului (dacă conţinutul respectă prevederile art. 11 şi 13);
  - este supus comentariilor publicului interesat, ale cărui propuneri/ recomandări sunt luate în considerare în etapa de analiză a calităţii acestuia;
  - calitatea acestuia este analizată de autoritatea publică pentru protecţia mediului (împreună cu autorităţile participante în comisia de analiză tehnică) care decide acceptarea sau refacerea lui;
- obligaţia de informare a publicului:
  - autorităţile competente pentru emiterea aprobării de dezvoltare aduc la cunoştinţa publicului, din timp şi cel mai târziu imediat ce informaţia poate fi furnizată în mod rezonabil, prin anunţ public sau prin afişare pe pagina de internet, următoarele aspecte[873]:
    ✓ orice solicitare de aprobare de dezvoltare;
    ✓ datele de contact ale autorităţilor publice competente pentru emiterea aprobării de dezvoltare, ale autorităţilor de la care pot fi obţinute informaţii relevante, ale autorităţilor unde se pot înainta propuneri/recomandări sau adresa întrebări, precum şi termenul pentru transmiterea acestora;
    ✓ tipul deciziilor posibile sau, în cazul în care există, proiectul deciziei respective;
    ✓ locul, orarul şi mijloacele prin care informaţiile relevante sunt puse la dispoziţia publicului.

[871] Art. 13 alin. (1).
[872] Art. 14.
[873] Art. 15 alin. (1).

- autoritățile publice pentru protecția mediului aduc la cunoștința publicului, din timp și cel mai târziu imediat ce informația poate fi furnizată în mod rezonabil, prin anunț public sau prin afișare pe pagina de internet, următoarele aspecte[874]:
  - ✓ orice solicitare de acord de mediu;
  - ✓ faptul că proiectul face obiectul evaluării impactului asupra mediului, indicând, după caz, și că proiectul intră sub incidența prevederilor art. 17;
  - ✓ datele de contact ale autorităților publice pentru protecția mediului, ale autorităților de la care pot fi obținute informații relevante, ale autorităților unde se pot înainta comentarii sau adresa întrebări, precum și termenul pentru transmiterea acestora;
  - ✓ tipul deciziilor posibile sau, în cazul în care există, proiectul deciziei respective;
  - ✓ faptul că au fost obținute și sunt disponibile informațiile prevăzute de art. 11 și 13;
  - ✓ locul, orarul și mijloacele prin care informațiile relevante sunt puse la dispoziția publicului;
  - ✓ modalitățile de participare a publicului, în conformitate cu prevederile art. 16 alin. (1) și (2);
- autoritățile publice pentru protecția mediului și autoritățile competente pentru emiterea aprobării de dezvoltare pun la dispoziția publicului interesat, într-un interval de timp rezonabil, următoarele[875]:
  - ✓ orice informație obținută în conformitate cu prevederile art. 11 și 13;
  - ✓ rapoartele și recomandările relevante transmise autorității publice centrale sau teritoriale pentru protecția mediului ori, după caz, autorității competente pentru emiterea aprobării de dezvoltare la momentul informării publicului interesat, potrivit prevederilor alin. (1) și (2);
  - ✓ alte informații decât cele prevăzute la alin. (1) și (2), care sunt relevante pentru luarea deciziei privind aprobarea de dezvoltare și care devin disponibile după momentul informării publicului interesat în conformitate cu prevederile alin. (1) și (2) (cu respectarea dispozițiilor Hotărârii Guvernului nr. 878/2005 privind accesul publicului la informația privind mediul).

▪ participarea publicului[876]:
- publicul interesat are dreptul să participe efectiv și din timp la procedura prevăzută de art. 4, să se documenteze și să transmită propuneri/recomandări autorităților publice competente, atunci când toate opțiunile sunt posibile și înaintea luării unei decizii privind aprobarea de dezvoltare.
- informarea și participarea publicului sunt coordonate de autoritățile competente pentru emiterea aprobării de dezvoltare și autoritățile publice pentru protecția mediului, potrivit competențelor specifice, și cuprind:
  - ✓ modalitatea de informare a publicului: prin afișe pe o anumită zonă teritorială, publicații în presa centrală și/sau locală, organizarea unor

[874] Art. 15 alin. (2).
[875] Art. 15 alin. (3).
[876] Art. 16.

expoziții cu planuri, schițe, tabele, grafice, modele referitoare la proiectul respectiv și altele;
  - ✓ modalitatea de consultare a publicului interesat, în scris sau prin dezbateri publice.
- termenele corespunzătoare, astfel încât să se asigure timp suficient pentru informarea publicului și pentru ca publicul interesat să se pregătească și să participe efectiv la procedura prevăzută la art. 4, se stabilesc prin metodologia de aplicare a evaluării impactului asupra mediului prevăzută la art. 30.

▪ rezultatele consultărilor și informațiile obținute potrivit prevederilor mai sus amintite (art. 7 și art. 11-17) se iau în considerare în emiterea acordului de mediu și a aprobării de dezvoltare, respectiv în respingerea solicitării acordului de mediu și a aprobării de dezvoltare pentru proiectele publice sau private care fac obiectul prezentei hotărâri (art. 18).

▪ acordul de mediu/decizia de respingere a solicitării acordului:
- emiterea acordul de mediu (sau decizia de respingere a solicitării acordului) se face pe baza analizării raportului privind impactul asupra mediului, a propunerilor/recomandărilor exprimate de publicul interesat și a altor informații relevante (după caz) de către autoritatea publică pentru protecția mediului (cu consultarea comisiei de analiză tehnică) [art. 19 alin. (1)];
- se anexează aprobării de dezvoltare și face parte integrantă din aceasta [art. 19 alin. (2)];
- include [în cazul proiectelor prevăzute la art. 13 alin. (2)] concluziile evaluării adecvate, realizată potrivit prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2007 [art. 20 alin. (1)];
- se ia decizia de respingere a solicitării acordului de mediu (de către autoritatea publică pentru protecția mediului), în situația în care rezultatul evaluării adecvate [realizate conform alin. (1)] relevă un impact negativ semnificativ asupra ariei naturale protejate de interes comunitar [art. 20 alin. (2)];

▪ trebuie făcută publică emiterea acordului de mediu/aprobării de dezvoltare sau (după caz) respingerea solicitării acestora (de către autoritățile competente pentru emiterea lor) și trebuie pusă la dispoziția publicului următoarele informații[877]:
- conținutul aprobării de dezvoltare și, respectiv, al acordului de mediu, care include toate condițiile necesare a fi îndeplinite de titularul proiectului sau, după caz, conținutul deciziei de respingere;
- principalele motive și considerente pe care se bazează aprobarea de dezvoltare și, respectiv, acordul de mediu sau, după caz, respingerea solicitării acestora, ca urmare a examinării îngrijorărilor și opiniilor exprimate de către publicul interesat, inclusiv informații cu privire la desfășurarea procesului de participare a publicului;
- descrierea, după caz, a principalelor măsuri pentru evitarea, reducerea și, dacă este posibil, compensarea efectelor negative majore.

[877] Art. 21 alin. (1).

26. MONITORIZAREA MEDIULUI

26.1. Sisteme de monitorizarea a mediului pe plan internațional

26.1.1. Sistemul global de monitoring al mediului (GEMS)

Sistemul global de monitoring al mediului a fost înființat, în 1975, în vederea unei monitorizări și evaluări globale a mediului, fiind coordonat de Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP) prin GEMS/PAC.

Ca urmare a reducerii semnificative a fondurilor pentru mediu, cele trei programe (GEMS/PAC, GRID/PAC și INFOTERRA/PAC) care constituiau UNEP-Eathwatch, au fost desființate[878].

GEMS/PAC avea ca obiective principale: dezvoltarea capacității de monitorizare și evaluare a mediului în țările participante, creșterea validității și comparabilității datelor și informațiilor obținute, realizarea unei evaluări globale/regionale în domeniile respective, furnizarea mijloacelor și metodologiilor pentru integrarea și folosirea datelor sectoriale de către autoritățile locale și naționale, creșterea cooperării între agențiile specializate ale Națiunilor Unite.

Cu toate că formal, acest sistem global de monitorizare nu a mai fost menținut (unul dintre componentele inițiale, GEMS/AIR, nu mai există), unele din rețele majore de monitorizare, care făceau parte din program, activează în continuare:

- *GEMS/WATER*, Sistemul Global de Monitorizare - Programul Apa (inițiat în 1976) este, în continuare, un program al UNEP, și are ca preocupări principale[879]:
  - colectarea și schimbul datelor privind monitorizarea calității resurselor de apă dulce;
  - menținerea sistemului de informații global privind calitatea resurselor de apă dulce GEMStat;
  - dezvoltarea capacității și formarea pentru autorizarea statelor în a furniza date cu autoritate și încredere;
- *GEMS/FOOD*, Sistemul Global de Monitorizare - Programul de Monitorizare și Evaluare a Contaminării Hranei (inițiat în 1976), este implementat Organizația Mondială a Sănătății (WHO)[880] și informează guvernele, Comisia Codex Alimentarius și alte instituții relevante, precum și a publicului, cu privire la nivelurile și tendințele contaminanților în hrană, contribuția lor la expunerea totală a omului și relevanța acestora în legătură cu sănătatea publică și comerțul.

[878] Environment in the UN system, Information note by the Executive Director, draft 4, 7 June 2010, disponibil la http://www.unep.org/civil-society/Portals/59/Documents/GMGSF12- IEG-EnvironmentinUNsystem.pdf.

[879] Pentru mai multe informații accesează: United Nations environment. GEMS/Water, la http://web.unep.org/gemswater/who-we-are/overview.

[880] pentru mai multe informații accesează: Global Environment Monitoring System (GEMS/food) Food Contamination Monitoring and Assessment Programme la http://www.who.int/foodsafety/areas_work/chemical-risks/gems-food/en/.

26.1.2. Centrul mondial pentru monitorizarea conservării biodiversității (UNEP World Conservation Monitoring Center)

Centrul mondial pentru monitorizarea conservării biodiversității (UNEP-WCMC) a fost fondat ca un centru al Națiunilor Unite în anul 2000; inițial, în 1979 (Cambridge), a fost înființat un birou al IUCN pentru monitorizarea speciilor amenințate și apoi, în 1998, a fost transformat (de către IUCN, WWF și UNEP) în Centru pentru monitorizarea conservării biodiversității (independent)[881].

Acest centru are ca misiune să furnizeze informații de încredere despre biodiversitate și servicii ecosistem de o manieră utilă factorilor de decizie care sunt responsabili de schimbarea politicilor de mediu și dezvoltare[882].

27. CADRUL INSTITUȚIONAL

27.1. Instituțiile mediului în România

Apariția și dezvoltarea instituțiilor cu atribuții în domeniul protecției mediului a fost condiționată de evoluția preocupărilor privind ocrotirea naturii.

Astfel cu toate că primele structuri administrative apărute priveau anumiți factori de mediu (păduri, ape, sol etc.) sau supravegherea anumitor activități (vânătoarea, pescuitul etc.) și nu vizau (direct) protecția factorilor de mediu, acestea contribuiau (indirect) la protecția acestora.

27.1.1. Instituții specializate

27.1.1.1. Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor

Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor[883], este organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului[884] și care[885]:

- își *desfășoară* activitatea în domeniile: planificare strategică, dezvoltare durabilă, economie verde, infrastructura de mediu, reziliență ecologică, managementul fondului forestier și cinegetic, gospodărirea apelor, meteorologie, hidrologie, hidrogeologie, schimbări climatice, protejarea, conservarea și ameliorarea capitalului natural, arii naturale protejate, biodiversitate, biosecuritate, protejarea cetățenilor la riscurile de mediu, gestionarea deșeurilor, gestionarea substanțelor

[881] Pentru mai multe informații accesează: UNEP-WCMC la https://www.wcmc.org.uk/history/.
[882] Pentru mai multe informații accesează: United Nation Environment Programme-World Conservation Monitoring Centre la https://www.unep-wcmc.org/about-us.
[883] HG nr. 38/2015 publicată în M. Of. nr. 58 din 23 ianuarie 2015.
[884] Pentru mai multe informații accesează: Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, la http://www.mmediu.ro/.
[885] Art. 1.

şi preparatelor periculoase, gestionarea calităţii aerului şi zgomotului ambient, controlul poluării industriale şi managementul riscului de accidente industriale, protecţia atmosferei, sistemul de management de mediu şi audit - EMAS şi eticheta UE ecologică;

- *realizează* politica la nivel naţional în domeniile protecţiei mediului înconjurător, economiei verde, biodiversităţii, ariilor naturale protejate, schimbărilor climatice, gospodăririi apelor şi silviculturii cu privire la toate sectoarele şi subsectoarele pe care le administrează, elaborează strategia şi reglementările specifice de dezvoltare şi armonizare a acestor activităţi în cadrul politicii generale a Guvernului, asigură şi coordonează aplicarea strategiei Guvernului în domeniile sale de competenţă, îndeplinind rolul de autoritate de stat, de sinteză, coordonare, reglementare, monitorizare, inspecţie şi control în aceste domenii;
- *asigură* coordonarea interministerială a procesului de elaborare, implementare, monitorizare şi revizuire a politicii naţionale privind dezvoltarea durabilă din domeniul de competenţă;
- *coordonează* activitatea de integrare a cerinţelor privind protecţia mediului în celelalte politici sectoriale, în concordanţă cu cerinţele şi standardele europene şi internaţionale;
- *asigură* îndeplinirea condiţionalităţilor ex-ante şi respectarea planurilor de măsuri asumate pentru îndeplinirea acestora, pentru sectoarele mediu, în acord cu angajamentele asumate prin Acordul de parteneriat 2014-2020 şi Programul operaţional Infrastructură mare 2014-2020;
- este *desemnat* ca autoritate pentru administrarea ariilor naturale protejate în domeniul său de competenţă, în condiţiile legii
- este *desemnat* ca autoritate competentă pentru aplicarea prevederilor Regulamentului (UE) nr. 1.293/2013 al Parlamentului European şi al Consiliului din 11 decembrie 2013 privind instituirea unui program pentru mediu şi politici climatice (LIFE) şi de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 614/2007;
- este *desemnat* ca autoritate competentă pentru aplicarea prevederilor Regulamentului (UE) nr. 511/2014 al Parlamentului European şi al Consiliului din 16 aprilie 2014 privind măsurile de conformitate destinate utilizatorilor prevăzute în Protocolul de la Nagoya privind accesul la resursele genetice şi împărţirea corectă şi echitabilă a beneficiilor care rezultă din utilizarea acestora în Uniune;
- *asigură* coordonarea interministerială a procesului de implementare a Convenţiei-cadru privind protecţia şi dezvoltarea durabilă a Carpaţilor;
- *asigură* coordonarea interministerială a implementării măsurilor pentru protecţia şi conservarea sturionilor din Bazinul Dunării elaborate în cadrul Strategiei UE pentru Regiunea Dunării, precum şi a Planului de acţiune pentru conservarea sturionilor, de pe poziţia de membru a structurii naţionale de implementare, elaborată de Ministerul Afacerilor Externe în calitate de coordonator naţional.

Ministerul Mediului şi Schimbărilor Climatice exercită următoarele *funcţii*[886]:

- de strategie şi planificare;
- de reglementare şi avizare;
- de reprezentare;

[886] Art. 4.

- de autoritate de stat;
- de gestionare a fondurilor provenind din credite externe, din tranzacționarea surplusului cantității atribuite României sub prevederile Protocolului de la Kyoto la Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice, ratificat prin Legea nr. 3/2001, denumit în continuare Protocolul de la Kyoto, a veniturilor obținute din licitațiile certificatelor de emisii de gaze cu efect de seră și a altor fonduri externe nerambursabile sau naționale, destinate finanțării programelor și proiectelor din domeniile sale de competență (în condițiile legii);
- de monitorizare, inspecție și control
- de informare și conștientizare a publicului în domeniile sale de activitate;
- de administrare.

Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice exercită (în condițiile legii) mai multe *atribuții*, respectiv:

- cu *caracter general*[887];
- în *realizarea funcțiilor* sale:
  - în exercitarea *funcției de strategie și planificare*[888];
  - în exercitarea *funcției de reglementare și avizare*[889];
  - în exercitarea *funcției de reprezentare*[890];
  - în ce privește *funcția de autoritate de stat* în domeniile sale de activitate[891];
  - în exercitarea *funcției de gestionare a fondurilor* externe nerambursabile sau naționale, precum și a fondurilor provenind din credite externe, din tranzacționarea surplusului cantității atribuite României sub prevederile Protocolului de la Kyoto, a veniturilor obținute din licitațiile certificatelor de emisii de gaze cu efect de seră, destinate finanțării programelor și proiectelor din domeniile sale de activitate[892];
  - în exercitarea *funcției de monitorizare, inspecție și control*[893];
  - în exercitarea *funcției de informare și conștientizare* a publicului în domeniile sale de activitate[894];
  - în exercitarea *funcției de administrare*[895].

27.1.1.2. Agenția Națională pentru Protecția Mediului

Agenția Națională pentru Protecția Mediului[896] este o instituție publică cu personalitate juridică, finanțată de la bugetul de stat (care s-a reorganizat ca organ de specialitate al administrației publice centrale, în subordinea autorității publice centrale pentru protecția mediului), cu competențe în implementarea la nivel național a politicilor,

[887] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 5.
[888] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 6 pct. I.
[889] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 6 pct. II.
[890] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 6 pct. III.
[891] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 6 pct. IV.
[892] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 6 pct. V.
[893] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 6 pct. VI.
[894] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 6 pct. VII.
[895] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 6 pct. VIII.
[896] Reorganizată prin HG nr. 1000/2012 publicată în . M. Of. nr. 729 din 29 octombrie 2012.

strategiilor şi a legislaţiei în domeniul protecţiei mediului[897].

Ca *autoritate de execuţie şi implementare* (în subordinea autorităţii publice centrale pentru protecţia mediului), în domeniul protecţiei mediului, Agenţia Naţională pentru Protecţia Mediului, are următoarele *funcţii*[898]:

- de suport tehnic pentru fundamentarea proiectelor de acte cu caracter normativ, a strategiilor şi politicilor sectoriale, cât şi a planurilor de acţiune în domeniul protecţiei mediului;
- de implementare a politicilor, strategiilor şi legislaţiei din domeniul protecţiei mediului, la nivel naţional;
- de coordonare, monitorizare şi control al activităţii agenţiilor pentru protecţia mediului din subordine;
- de autoritate care emite acte de reglementare (potrivit prevederilor legale);
- de instruire şi perfecţionare continuă a personalului aparţinând agenţiilor judeţene pentru protecţia mediului din subordine;
- de reprezentare în domeniul său de activitate, în relaţiile interne şi externe, conform mandatului acordat de către conducătorul autorităţii publice centrale pentru protecţia mediului.

În realizarea funcţiilor sale, Agenţia Naţională pentru Protecţia Mediului are următoarele categorii de *atribuţii principale*[899]:

- atribuţii pentru realizarea funcţiei de suport tehnic pentru fundamentarea proiectelor actelor cu caracter normativ, a strategiilor şi a politicilor sectoriale, precum şi a planurilor de acţiune în domeniul protecţiei mediului;
- atribuţii pentru realizarea funcţiei de implementare a politicilor, strategiilor şi legislaţiei din domeniul protecţiei mediului, la nivel naţional;
- atribuţii pentru realizarea funcţiei de coordonare, monitorizare şi control al activităţii agenţiilor pentru protecţia mediului din subordine;
- atribuţii pentru realizarea funcţiei de autoritate care emite acte de reglementare, potrivit prevederilor legale;
- atribuţii pentru realizarea funcţiei de instruire şi perfecţionare;
- atribuţii pentru realizarea funcţiei de reprezentare în domeniul său de activitate, în relaţiile interne şi externe, conform mandatului acordat de către conducătorul autorităţii publice centrale pentru protecţia mediului;
- îndeplineşte şi alte atribuţii stabilite prin acte normative pentru domeniul său de activitate ori de către autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului, în condiţiile legii.

27.1.1.3. Garda Naţională de Mediu

Garda Naţională de Mediu[900] este instituţie publică şi funcţionează ca organ de specialitate al administraţiei publice centrale, cu personalitate juridică, finanţată integral de la bugetul de stat, în subordinea autorităţii publice centrale pentru protecţia mediului[901].

---

[897] Pentru mai multe informaţii accesează: Agenţia Naţională pentru Protecţia Mediului, la http://www.anpm.ro/.
[898] Art. 3
[899] Aceste atribuţii sunt prezentate, în extenso, în art. 4.
[900] Reorganizată prin HG nr. 1005/2012 publicată în M. Of. nr. 729 din 29 octombrie 2012.

Aceasta este un corp specializat de inspecție și control, iar comisarii sunt funcționari publici numiți în funcții publice specifice, în condițiile legii, care pot lua măsuri de sancționare, de suspendare/încetare a activității ca urmare a poluării și deteriorării mediului sau pentru nerespectarea condițiilor impuse prin actele de reglementare emise de autoritatea competentă pentru protecția mediului și a măsurilor stabilite în notele de constatare și în rapoartele de inspecție și control [art. 1 alin. (2)].

Garda Națională de Mediu are mai multe *atribuții*

- *principale*[902];
- *specifice*:
  - în domeniul *controlului poluării*[903];
  - în domeniul *controlului gestiunii deșeurilor, substanțelor și amestecurilor periculoase*[904];
  - în domeniul *bunei practici de laborator și al metodelor de testare*[905];
  - în domeniul *controlului biodiversității și al ariilor naturale protejate*[906].

27.1.1.4. Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare

Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare (CNCAN)[907] este autoritatea națională competentă în domeniul nuclear, care exercită atribuțiile de reglementare, autorizare și control în domeniul nuclear (conform prevederilor Legii nr. 111/1996)[908].

CNCAN este instituție publică de interes național, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, finanțată integral de la bugetul de stat, prin bugetul Secretariatului General al Guvernului, aflată în coordonarea primului-ministru, printr-un consilier de stat [art. 1 alin. (2)].

CNCAN exercită următoarele *atribuții*

- de *reglementare*[909] (privind modul de desfășurare a activităților nucleare prevăzute de Legea nr. 111/1996):
  - emite reglementări pentru detalierea cerințelor generale de securitate nucleară, de protecție împotriva radiațiilor ionizante, de asigurare a calității, de control al neproliferării armelor nucleare, de protecție fizică, de transport al materialelor radioactive, de gestionare a deșeurilor radioactive și a combustibilului nuclear ars, de intervenție in caz de accident nuclear;
  - emite reglementări privind procedurile de autorizare si control;
  - emite orice alte reglementări necesare activității de autorizare și control în domeniul nuclear;
  - emite alte reglementări, cu consultarea ministerelor și a altor factori interesați, potrivit responsabilităților acestora;

---

[901] Pentru mai multe informații accesează: Garda Națională de Mediu, la http://www.gnm.ro/.
[902] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 13 alin. (1).
[903] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 13 alin. (1) pct. A.
[904] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 13 alin. (1) pct. B.
[905] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 13 alin. (1) pct. B^1.
[906] Aceste atribuții sunt prezentate, în extenso, în art. 13 alin. (1) pct. C.
[907] Înființată prin HG nr. 1627/2003 publicată în M. Of. nr. 69 din 27 ianuarie 2004.
[908] Pentru mai multe informații accesează: Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare, la http://www.cncan.ro/.
[909] Art. 2 alin. (1).

- revizuieşte reglementările (ori de câte ori este necesar) pentru corelarea cu standardele şi tratatele internaţionale din domeniu, la care România este parte;
- dispune măsurile necesare pentru aplicarea reglementărilor pentru activităţile în domeniul nuclear;

▪ *autorizare*[910] (conform prevederilor Legii nr. 111/1996, privind emiterea, completarea, modificarea sau revizuirea autorizaţiilor pentru desfăşurarea următoarelor activităţi în domeniul nuclear):
- cercetarea, proiectarea, deţinerea, amplasarea, construcţia, montajul, punerea în funcţiune, funcţionarea de probă, exploatarea, modificarea, conservarea, dezafectarea, importul şi exportul instalaţiilor nucleare;
- proiectarea, deţinerea, amplasarea, construcţia-montajul, punerea în funcţiune, funcţionarea, conservarea şi dezafectarea instalaţiilor de minerit şi preparare a minereurilor de uraniu şi toriu şi a instalaţiilor de gospodărire a deşeurilor de la mineritul şi prepararea minereurilor de uraniu şi toriu;
- producerea, amplasarea şi construcţia, furnizarea, închirierea, transferul, manipularea, deţinerea, prelucrarea, tratarea, utilizarea, depozitarea temporară sau definitivă, transportul, tranzitul, importul şi exportul instalaţiilor radiologice, materialelor nucleare şi radioactive, inclusiv al combustibilului nuclear, al deşeurilor radioactive şi al dispozitivelor generatoare de radiaţii ionizante;
- producerea, furnizarea şi utilizarea aparaturii de control dozimetric şi a sistemelor de detecţie a radiaţiilor ionizante, a materialelor şi dispozitivelor utilizate pentru protecţia împotriva radiaţiilor ionizante, precum şi a mijloacelor de containerizare sau de transport al materialelor radioactive, special amenajate în acest scop;
- producerea, furnizarea, închirierea, transferul, deţinerea, exportul, importul materialelor, dispozitivelor şi echipamentelor prevăzute în anexa nr. 1 la Legea nr. 111/1996, republicată;
- deţinerea, transferul, importul şi exportul informaţiilor nepublicate, aferente materialelor, dispozitivelor şi echipamentelor pertinente pentru proliferarea armelor nucleare şi a altor dispozitive nucleare explozive, prevăzute în anexa nr. 1 la Legea nr. 111/1996, republicată;
- realizarea produselor şi serviciilor destinate instalaţiilor nucleare;
- realizarea produselor şi serviciilor destinate surselor de radiaţii, aparaturii de control dozimetric, sistemelor de detecţie a radiaţiilor ionizante, materialelor şi dispozitivelor utilizate pentru protecţia împotriva radiaţiilor ionizante;
- sursele orfane, de la detectarea acestora până la depozitarea finală ca deşeu radioactiv;

▪ *control*[911] (privind îndeplinirea prevederilor Legii nr. 111/1996):
- exercită control preventiv, operativ curent şi ulterior la solicitanţii sau titularii de autorizaţii în vederea eliberării autorizaţiei solicitate, în perioada de valabilitate a autorizaţiei, pe baza notificării titularului autorizaţiei şi atunci când ar putea exista instalaţii, materiale sau s-ar desfăşura activităţi în domeniul nuclear;

---

[910] Art. 3 alin. (1).
[911] Art. 4.

- efectuează control în incinta în care se desfăşoară activităţi supuse regimului de autorizare, în orice alt loc care ar putea avea legătură cu aceste activităţi sau la oricare persoană fizică ori juridică ce ar putea desfăşura activităţi, deţine instalaţii nucleare sau radiologice, materiale nucleare, materiale de interes nuclear, materiale, dispozitive ori echipamente pertinente pentru proliferarea armelor nucleare;
- dispune (dacă este cazul) suspendarea activităţii desfăşurate şi indisponibilizarea (prin punerea de sigiliu) a instalaţiilor nucleare şi radiologice, a materialelor radioactive, a materialelor nucleare, a materialelor de interes nuclear sau a altor materiale, dispozitive ori echipamente pertinente pentru proliferarea armelor nucleare, neautorizate sau care prezintă pericol în exploatare ori întreţinere;
- controlează (potrivit legii) aplicarea prevederilor acordurilor internaţionale şi a reglementărilor naţionale în vigoare privind controlul garanţiilor, protecţia fizică, traficul ilicit, transportul materialelor nucleare şi radioactive, protecţia împotriva radiaţiilor, asigurarea calităţii în domeniul nuclear, securitatea nucleară a instalaţiilor nucleare şi radiologice, gospodărirea combustibilului ars şi a deşeurilor radioactive şi intervenţia în caz de accident nuclear;

▪ *altele*[912] (cu titlu de exemplu):
- iniţiază proiectele de acte normative în domeniul său de competenţă şi emite reglementările proprii şi comune cu alte autorităţi competente, potrivit legii;
- cooperează cu ministerele şi cu celelalte autorităţi publice centrale de specialitate la elaborarea proiectelor de acte normative care au legătură cu domeniul nuclear;
- avizează toate proiectele de acte normative ce au implicaţii asupra domeniului nuclear;
- coordonează proiectele de asistenţă tehnică realizate cu Agenţia Internaţională pentru Energie Atomică şi cu Agenţia pentru Energie Nucleară în domeniul său de activitate
- dispune recuperarea surselor orfane şi coordonează activităţile de recuperare;
- autorizează executarea construcţiilor cu specific nuclear şi exercită controlul de stat asupra calităţii construcţiilor din cadrul instalaţiilor nucleare, în condiţiile prevăzute la art. 35 lit. o) din Legea nr. 111/1996, republicată.

27.1.1.6. Centrul Naţional pentru Aşezări Umane (habitat)

Centrul Naţional pentru Aşezări Umane (habitat)[913] a fost conceput ca un organism interministerial, fără personalitate juridică, care funcţionează sub autoritatea primului- ministru şi care are ca *atribuţii principale elaborarea şi aplicarea strategiei naţionale a locuirii* [art. 1 alin. (1) şi (3)], ce are ca obiectiv „o locuinţă convenabilă pentru fiecare" (art. 3).

De menţionat că acest centru (prin preşedintele, vice-preşedintele sau directorul executiv) reprezintă România în relaţiile internaţionale (în domeniu) şi (prin secretariatul său) asigură legătura cu Comisia O.N.U. pentru Aşezări Umane şi Centrul NU pentru Aşezări Umane (habitat) de la Nairobi-Kenya, precum şi cu ţările membre din cadrul

[912] Art. 5 alin. (1).
[913] Înfiinţat prin HG nr. 711/2001 publicată în M. Of. nr. 442 din 07 august 2001.

comisiei, cu celelalte organizații și cu organisme internaționale (guvernamentale și neguvernamentale) de profil (art. 4).

27.1.2. Structuri de gestiune

27.1.2.1. Administrația Națională „Apele Române"

Administrația Națională „Apele Române"[914] este instituție publică de interes național, cu personalitate juridică, având ca scop cunoașterea, protecția, punerea în valoare și utilizarea durabilă a resurselor de apă, monopol natural de interes strategic, precum și administrarea infrastructurii Sistemului național de gospodărire a apelor[915] și care funcționează pe bază de gestiune și autonomie economică, în coordonarea autorității publice centrale din domeniul apelor, desfășurându-și activitatea în conformitate cu dispozițiile legale în vigoare și cu statutul de organizare și funcționare (aprobat prin hotărâre a Guvernului) [art. 1 alin. (1)-(3)].

Administrația Națională „Apele Române" are următoarele *atribuții principale*[916]:

- gospodărirea durabilă a resurselor de apă, aplicarea strategiei și a politicii naționale și urmărirea respectării reglementărilor în domeniu, precum și a programului național de implementare a prevederilor legislației armonizate cu directivele Uniunii Europene;
- administrarea și exploatarea infrastructurii Sistemului național de gospodărire a apelor;
- gestionarea și valorificarea resurselor de apă de suprafață și subterane, cu potențialele lor naturale, și a fondului național de date din domeniu;
- gospodărirea unitară și durabilă a resurselor de apă de suprafață și subterane și protecția acestora împotriva epuizării și degradării, precum și repartiția rațională și echilibrată a acestor resurse;
- administrarea, exploatarea, întreținerea, repararea și modernizarea infrastructurii naționale de gospodărire a apelor, aflată în administrarea sa;
- administrarea, exploatarea și întreținerea albiilor minore ale apelor, a cuvetelor lacurilor și bălților, în starea lor naturală sau amenajată, a falezei și plajei mării, a zonelor umede și a celor protejate, aflate în patrimoniu;
- administrarea, exploatarea și întreținerea infrastructurii Sistemului național de veghe hidrologică și hidrogeologică;
- administrarea, exploatarea și întreținerea Sistemului național de supraveghere a calității resurselor de apă;
- realizarea sistemului informatic și de telecomunicații în unitățile sistemului de gospodărire a apelor; elaborarea de produse software în domeniul gospodăririi apelor, hidrologiei și hidrogeologiei;
- alocarea dreptului de utilizare a resurselor de apă de suprafață și subterane, în toate formele sale de utilizare, cu potențialele lor naturale, cu excepția resurselor acvatice vii, pe bază de abonamente, conform prevederilor Legii apelor

[914] Înființată prin OUG nr. 107/2002 publicată în M. Of. nr. 691 din 20 septembrie 2002.
[915] Pentru mai multe informații accesează: Administrația Națională „Apele Române", la http://www.rowater.ro/.
[916] Art. 3 alin. (1).

nr. 107/1996, cu modificările şi completările ulterioare, şi a serviciilor comune pe bază de contracte economice încheiate cu utilizatorii de apă şi cu alţi beneficiari;
- apărarea împotriva inundaţiilor prin lucrările de gospodărire a apelor aflate în administrarea sa şi constituirea stocului de materiale şi mijloace specifice de apărare împotriva inundaţiilor, aferente acestora;
- întreţinerea şi exploatarea lucrărilor de gospodărire a apelor din domeniul public al statului, cu rol de apărare împotriva inundaţiilor aflate în administrare;
- avizarea lucrărilor şi activităţilor ce se execută pe ape sau au legătură cu apele, precum şi eliberarea autorizaţiilor de gospodărire a apelor;
- instruirea şi perfecţionarea personalului din domeniul gospodăririi apelor în centrele proprii de formare profesională şi/sau în colaborare cu alte instituţii specializate;
- realizarea de anuare, sinteze, studii şi cercetări de hidrologie, hidrogeologie, de gospodărire a apelor şi de mediu, instrucţiuni şi monografii, studii de impact, bilanţuri de mediu;
- realizarea de tipărituri în domeniul apelor;
- elaborarea schemelor directoare de amenajare şi management ale bazinelor hidrografice;
- efectuarea şi/sau participarea la audituri şi consultanţă pentru terţi în vederea funcţionării în siguranţă a lucrărilor şi construcţiilor hidrotehnice.

Administraţia Naţională „Apele Române" *răspunde de următoarele activităţi de interes naţional şi social*[917]:
- repararea lucrărilor de gospodărire a apelor din domeniul public al statului, care se află în administrarea Administraţiei Naţionale „Apele Române", cu rol de apărare împotriva inundaţiilor, şi activităţile operative de apărare împotriva inundaţiilor;
- refacerea şi repunerea în funcţiune a lucrărilor de gospodărire a apelor din domeniul public al statului, care se află în administrarea Administraţiei Naţionale „Apele Române", afectate de calamităţi naturale sau de alte evenimente deosebite;
- cunoaşterea resurselor de apă, precum şi activităţile de hidrologie operativă şi prognoză hidrologică;
- realizarea sarcinilor rezultate din aplicarea convenţiilor şi acordurilor internaţionale din domeniul apelor şi implementarea directivelor Uniunii Europene din domeniul apelor, în scopul îndeplinirii angajamentelor luate de statul român prin acordurile şi convenţiile internaţionale.

27.1.2.2. Regia Naţională a Pădurilor - Romsilva

Regia Naţională a Pădurilor - Romsilva[918] este regie autonomă de interes naţional, aflată sub autoritatea statului, prin autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură [art. 1 alin. (3)].

Romsilva este persoană juridică şi funcţionează pe bază de gestiune economică şi autonomie financiară, exercitând şi atribuţii de serviciu public cu specific silvic şi de

[917] Art. 3 alin. (2).
[918] Reorganizată prin HG nr. 229/2009 publicată în M. Of. nr. 162 din 16 martie 2009.

autoritate hipică națională (în conformitate cu prevederile regulamentului de organizare și funcționare)[919].

Romsilva are ca *scop principal* gestionarea durabilă și unitară a fondului forestier proprietate publică a statului [art. 4 alin. (1)].

Prin activitățile pe care le desfășoară, Romsilva *urmărește*[920]:

- aplicarea strategiei naționale în domeniul silviculturii, acționând pentru apărarea, conservarea și dezvoltarea durabilă a fondului forestier proprietate publică a statului, respectiv a celui proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale sau proprietate privată pe care îl administrează, precum și pentru gestionarea fondurilor de vânătoare și de pescuit atribuite, pentru recoltarea, prelucrarea și valorificarea, prin acte și fapte de comerț, a produselor specifice fondului forestier, exercitând și atribuții de serviciu public cu specific silvic;
- efectuarea de lucrări de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și proiectare de investiții în domeniul silviculturii și în alte domenii ale științelor naturale, precum și întocmirea de documentații topo-cadastrale;
- administrarea prin intermediul subunităților cu personalitate juridică sau preluarea în custodie, în condițiile legii, a ariilor naturale protejate în care fondul forestier proprietate publică a statului are o pondere majoritară, asigurând conservarea biodiversității acestora;
- aplicarea strategiei și implementarea programelor de ameliorare genetică a cabalinelor de rasă, creșterea, ameliorarea, calificarea și exploatarea efectivelor de cabaline din secțiile proprii, organizarea și desfășurarea de competiții hipice;
- creșterea animalelor de blană și efectuarea cercetării științifice și dezvoltării tehnologice în acest domeniu.

27.1.2.3. Administrația Fondului pentru Mediu

Administrația Fondului pentru Mediu[921] este *unitatea care răspunde de gestionarea Fondului pentru mediu*[922], instituție publică cu personalitate juridică, finanțată integral din venituri proprii, în coordonarea autorității publice centrale pentru protecția mediului [art. 3 alin. (1)][923].

Administrația Fondului are (în principal) următoarele *atribuții*[924]:

- urmărește constituirea și gestionarea Fondului pentru mediu;
- întocmește bugetul de venituri și cheltuieli;
- analizează, selectează și finanțează programe și proiecte pentru protecția mediului (aprobate în conformitate cu prevederile prezentei ordonanțe de urgență);
- urmărește și controlează implementarea proiectelor și programelor finanțate din Fondul pentru mediu;
- finanțează lucrări destinate prevenirii, înlăturării și/sau diminuării efectelor produse de fenomenele meteorologice periculoase la lucrările de gospodărire a

[919] Pentru mai multe informații accesează: Regia Națională a Pădurilor - Romsilva, la http://www.rosilva.ro/.
[920] Art. 4 alin. (3).
[921] Înființat prin OUG nr. 196/2005 publicată în M. Of. nr. 1193 din 30 decembrie 2005.
[922] Potrivit art. 1 din OUG nr. 196/2005, *fondul pentru mediu* este un instrument economico-financiar destinat susținerii și realizării proiectelor și programelor pentru protecția mediului și pentru atingerea obiectivelor Uniunii Europene în domeniul mediului și schimbărilor climatice (în conformitate cu dispozițiile legale în vigoare).
[923] Pentru mai multe informații accesează: Administrația Fondului pentru Mediu, la http://www.afm.ro/.
[924] Art. 3 alin. (3).

apelor (conform dispozițiilor art. 13);
- elaborează ghidurile de finanțare aferente categoriilor de proiecte și programelor pentru protecția mediului, finanțate din Fondul pentru mediu;
- analizează și selectează proiectele obiectivelor de investiții înaintate de ministerele beneficiare, finanțate din sumele obținute în urma scoaterii la licitație a certificatelor de emisii de gaze cu efect de seră (potrivit prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 115/2011 privind stabilirea cadrului instituțional și autorizarea Guvernului, prin Ministerul Finanțelor Publice, de a scoate la licitație certificatele de emisii de gaze cu efect de seră atribuite României la nivelul Uniunii Europene, aprobată prin Legea nr. 163/2012, cu modificările și completările ulterioare);
- desfășoară activități de control (potrivit dispozițiilor Legii nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare) la operatorii economici autorizați în vederea preluării responsabilității privind realizarea obiectivelor anuale de colectare, reutilizare, reciclare și valorificare a deșeurilor de echipamente electrice și electronice și la operatorii economici autorizați în vederea preluării responsabilității privind realizarea obiectivelor anuale de colectare, reutilizare, reciclare și valorificare a deșeurilor de baterii și acumulatori portabili, care se aplică în mod corespunzător;
- desfășoară activități de evidență a contribuabililor la bugetul Fondului pentru mediu;
- desfășoară inspecții fiscale și controale inopinate la contribuabilii/plătitorii la Fondul pentru mediu (în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 207/2015, cu modificările și completările ulterioare);
- colectează veniturile la bugetul Fondului pentru mediu;
- asigură servicii de asistență și de îndrumare a contribuabililor/plătitorilor la bugetul Fondului pentru mediu, precum și cu privire la metodologia de calcul al taxelor și contribuțiilor la Fondul pentru mediu;
- previne evaziunea fiscală în ceea ce privește taxele și contribuțiile la Fondul pentru mediu.

27.1.3. Structuri de cooperare

27.1.3.1. Comitetul Național pentru Protecția Stratului de Ozon

Comitetul Național pentru Protecția Stratului de Ozon (C.N.P.S.O.)[925] a fost conceput ca un organism interministerial, fără personalitate juridică (a cărui activitate este coordonată de Ministerul Mediului și Pădurilor), ca să promoveze măsurile și acțiunile necesare aplicării pe teritoriul României a prevederilor Convenției de la Viena și a protocoalelor ulterioare la această Convenție, ratificate de România.

C.N.P.S.O. exercită ca *atribuții*[926]:
- analizează și propune spre aprobare Guvernului oportunitatea aderării României la actele internaționale în domeniul protecției stratului de ozon (adoptate de

[925] Înființat prin HG nr. 243/1995 publicată în M. Of. nr. 87 din 09 mai 1995.
[926] Art. 5.

către reuniunile conferinței părților instituită în baza art. 6 al Convenției de la Viena și reuniunile părților la Protocolul de la Montreal instituite în baza art. 11 al acestuia);

- propune spre aprobare Guvernului încheierea de înțelegeri bilaterale și regionale în domeniul activității cu substanțe aflate sub incidența Protocolului de la Montreal, echipamente și produse finite care conțin în ele substanțele în cauză sau care sunt obținute cu ajutorul acestor substanțe;
- propune spre aprobare Guvernului, măsurile de reducere, înlocuire, interzicere a producției și consumului de substanțe aflate sub incidența Protocolului de la Montreal;
- propune (în condițiile legii) Programul național de cercetare științifică și tehnologică privind protecția stratului de ozon și programul național de înlocuire a substanțelor care epuizează stratul de ozon;
- colaborează cu MPM la elaborarea sau avizarea (după caz) a proiectelor de acte normative privind producția, importul, exportul, reciclarea, recuperarea, regenerarea, distrugerea, înlocuirea, comercializarea, utilizările stabilite ca fiind esențiale pentru substanțele aflate sub incidența Protocolului de la Montreal, echipamentele și produsele finite care conțin sau care sunt obținute cu ajutorul acestor substanțe;
- propune MPM metodologii și norme privind modul de raportare a activităților legate de protecția stratului de ozon;
- aprobă terminologia, definițiile și standardele tehnice în activitățile cu substanțele aflate sub incidența Protocolului de la Montreal;
- avizează și urmărește implementarea proiectelor tehnice în domeniu, având ca scop eliminarea producerii și utilizării substanțelor aflate sub incidența Protocolului de la Montreal;
- avizează și urmărește implementarea proiectelor tehnice în domeniu, având ca scop eliminarea producerii și utilizării substanțelor aflate sub incidența Protocolului de la Montreal;
- inițiază programe de răspândire a informațiilor, campanii de informare și educare a publicului în domeniu;
- urmărește aplicarea practică a programelor în domeniu, finanțate din surse externe sau de către mecanismul financiar pentru implementarea Protocolului de la Montreal, creat în baza art. 10 al acestuia;
- identifică activitățile și proiectele în domeniu susceptibile de a fi asistate și finanțate din surse externe;
- cooperează în realizarea atribuțiilor sale cu autoritățile administrației publice centrale și locale, cu organizațiile neguvernamentale profesionale, patronale, ecologiste, de tineret, precum și cu alte organizații și asociații (înființate potrivit reglementărilor în vigoare).

27.1.3.2. Comisia Națională pentru Schimbări Climatice

Comisia Națională pentru Schimbări Climatice[927] este un organism interministerial, cu rol consultativ, fără personalitate juridică (a cărui activitate este coordonată de autoritatea

[927] Reorganizată prin HG nr. 1026/2014 publicată în M. Of. nr. 848 din 20 noiembrie 2014.

publică centrală pentru protecția mediului) [art. 1 alin. (1)], care promovează măsurile și acțiunile necesare aplicării unitare (pe teritoriul României) a obiectivelor și prevederilor Convenției-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice, ale Protocolului de la Kyoto, precum și a prevederilor adoptate la nivelul Uniunii Europene și la nivel național (art. 2).

C.N.S.C. are ca atribuții principale[928]:

- propune modificarea și completarea Strategiei naționale a României privind schimbările climatice și a Planului de acțiune subsecvent, elaborate de autoritatea publică centrală pentru protecția mediului și schimbări climatice;
- analizează rapoartele elaborate în cadrul grupului tehnic, în vederea informării Guvernului României;
- informează autoritățile publice centrale cu privire la sectoarele cu potențial ridicat de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră și asupra sarcinilor de reducere a emisiilor ce revin acestor instituții;
- recomandă autorităților publice centrale (la propunerea grupului tehnic) efectuarea de studii de specialitate necesare implementării politicii europene în domeniul schimbărilor climatice;
- propune autorităților publice centrale inițierea de acțiuni de colaborare externă sau participarea la acțiuni inițiate de alte state în domeniul schimbărilor climatice în vederea reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră;
- contribuie la creșterea gradului de conștientizare publică a efectelor schimbărilor climatice asupra mediului, vieții cotidiene și necesității susținerii politicilor publice și măsurilor adoptate la nivel național și european pentru încetinirea acestor schimbări și diminuarea numărului de acțiuni antropice care favorizează producerea schimbărilor cu impact negativ asupra mediului și vieții, prin informări publice (ori de câte ori este cazul).

27.1.3.3. Registrul Național al Substanțelor Chimice Potențial Toxice

Registrul Național al Substanțelor Chimice Potențial Toxice (R.N.S.C.P.T.)[929], a fost conceput ca o *comisie interministerială*[930] formată din miniștri și câte patru experți desemnați din cadrul autorităților centrale de sănătate, de protecție a muncii și de protecție a mediului, precum și din cadrul institutelor de profil subordonate acestor autorități [art. 3 alin. (1)].

R.N.S.C.P.T., ca *autoritate națională desemnată* (A.N.D.), are (în domeniul substanțelor și produselor chimice potențial toxice[931]) ca *atribuții*[932]:

- elaborează strategia și programul național de acțiune, cu ajutorul corespondenților naționali (C.N.)[933] și al autorităților participante (A.P.)[934], și le prezintă

[928] Art. 7.

[929] Înființat prin HG nr. 172/1997 publicată în M Of. nr. 85 din 08 mai 1997.

[930] *Registrul Național al Substanțelor Chimice Potențial Toxice* (R.N.S.C.P.T.): comisie interministerială care are structura și atribuțiile menționate la cap. II art. 3 și care îndeplinește și funcția de autoritate națională desemnată (A.N.D.) [art. 2 alin. (2)].

[931] *Substanțe și produse chimice potențial toxice*: substanțe și produse chimice care, dacă pătrund în organism pe cale respiratorie, cutanată și digestivă, pot produce (în funcție de cantitate și de timpul de expunere) efecte nocive asupra organismului [art. 2 alin. (6)].

[932] Art. 4.

[933] *Corespondenți naționali* (C.N.): institute subordonate A.N.D., care asigură schimbul de informații privitoare la substanțele și produsele chimice interzise și strict reglementate și care participă la activitatea R.N.S.C.P.T. [art. 2 alin. (4)].

Guvernului pentru aprobare şi aplicare;

- elaborează proiecte de acte normative şi alte reglementări specifice domeniului (împreună cu A.P. şi cu C.N.);
- urmăreşte introducerea şi aplicarea procedura consimţământului prealabil dat în cunoştinţă de cauză (P.I.C.)[935] şi respectarea reglementărilor legale în vigoare;
- analizează documentele primite de la Registrul Internaţional al Substanţelor Chimice Potenţial Toxice (R.I.S.C.P.T.)[936], de la alte organisme internaţionale şi de la autorităţile naţionale desemnate din alte ţări, întocmeşte puncte de vedere şi face propuneri corespunzătoare (A.P. şi Guvernului) de armonizare a legislaţiei cu reglementările internaţionale ori de însuşire a acestora ca atare;
- analizează diverse solicitări, reclamaţii şi propuneri primite din ţară şi din străinătate, stabileşte modul de soluţionare a acestora şi face propuneri corespunzătoare factorilor interesaţi;
- menţine legătura cu organismele internaţionale de profil;
- face propuneri de includere în programul de cercetare şi inginerie tehnologică a unor teme specifice domeniului;
- participă (cu membrii săi şi cu unităţile teritoriale din subordinea autorităţilor centrale din componenţa A.N.D.) la aplicarea programului naţional de acţiune, la reuniuni internaţionale, seminarii, care privesc domeniul său de activitate;
- execută (prin aparatul propriu al autorităţilor centrale care constituie A.N.D. şi prin unităţile teritoriale din subordine) acţiuni de control, în limitele competentelor legale ce le revin;
- colaborează cu A.P., C.N., institute de proiectare şi cercetare, administraţia publică locală, parteneri ai reţelei (P.R.)[937], asociaţii neguvernamentale şi cu alţi factori interesaţi;
- reprezintă România în relaţiile cu R.I.S.C.P.T., cu alte organisme internaţionale şi cu autorităţi naţionale desemnate din alte ţări, în domeniul său de activitate.

Autorităţile participante (A.P.), respectiv ministerele, departamentele şi alte autorităţi, *răspund* de protecţia consumatorilor, comerţ şi industrie, agricultură şi alimentaţie, interne, apărare naţională, vamă, justiţie, transporturi şi administraţia publică locală, care au obligaţia de a sprijini (la nivel central şi local) activitatea R.N.S.C.P.T. şi C.N., în domeniul lor de activitate, în conformitate cu atribuţiile şi competenţele legale ce le revin (art. 5).

Corespondenţii naţionali (C.N.), respectiv institutele de profil din subordinea autorităţilor centrale care constituie A.N.D., au următoarele *atribuţii*[938]:

---

[934] *Autorităţi participante* (A.P.): autorităţi guvernamentale şi ale administraţiei publice locale, care participă la activitatea R.N.S.C.P.T. [art. 2 alin. (3)].

[935] *Consimţământul prealabil dat în cunoştinţă de cauză*: principiu potrivit căruia (în scopul protejării sănătăţii omului şi mediului) transportul internaţional al unui produs chimic interzis şi strict reglementat din ţara exportatoare nu poate fi făcut fără consimţământul autorităţii naţionale desemnate a ţării importatoare;

procedura consimţământului prealabil dat în cunoştinţă de cauză (P.I.C.): procedura internaţională care permite obţinerea şi difuzarea (în mod oficial) a deciziei ţării importatoare de a se importa sau nu, pe viitor, produse chimice interzise şi strict reglementate [art. 2 alin. (8) şi (9)].

[936] *Registrul Internaţional al Substanţelor Chimice Potenţial Toxice* (R.I.S.C.P.T.): organism al Programului Naţiunilor Unite pentru Mediu, care asigură baza de date pentru registrele naţionale ale substanţelor chimice potenţial toxice şi care coordonează activitatea acestora [art. 2 alin. (1)].

[937] *Parteneri ai reţelei* (P.R.): instituţii naţionale şi internaţionale cu rol de evaluare a riscului folosirii substanţelor chimice şi utilizatori de astfel de substanţe [art. 2 alin. (5)].

[938] Art. 6.

- păstrează baza de date privind substanțele chimice potențial toxice, puse la dispoziție de R.I.S.C.P.T., și asigură serviciul de răspuns la solicitări din această bază pentru P.R.;
- participă la activitatea R.N.S.C.P.T. și la acțiunile inițiate de acesta;
- participă la elaborarea inițiativelor legislative și a altor reglementări cuprinse în programul de activitate al R.N.S.C.P.T.;
- organizează și țin la zi baza de date privind gestiunea substanțelor și produselor chimice potențial toxice și impactul acestora asupra sănătății umane și factorilor de mediu, în domeniul lor de activitate;
- editează și difuzează diferite materiale de documentare și instruire;
- acordă asistența tehnică și efectuează expertize (costul serviciilor fiind suportate de solicitanți);
- participă la reuniuni internaționale, seminarii etc., care privesc domeniul de activitate al R.N.S.C.P.T.;
- colaborează cu alte institute subordonate A.P. și cu organisme internaționale pentru îndeplinirea atribuțiilor ce le revin.

27.1.4. Alte instituții cu atribuții și răspunderi în domeniul protecției mediului

Reglementarea-cadru privind protecția mediului (OUG nr. 195/2005) a stabilit (în cap. XIV, secțiunea a 2-a) o serie de atribuții și răspunderi ale altor autorități centrale și locale.

Autoritățile administrației publice centrale au următoarele *obligații*[939]:

- să elaboreze politica și strategiile aplicabile în domeniul propriu de activitate, în conformitate cu principiile prezentei ordonanțe de urgență;
- să asigure integrarea politicilor de mediu în politicile specifice;
- să elaboreze planuri și programe sectoriale (cu respectarea prevederilor prezentei ordonanțe de urgență);
- să asigure pregătirea și transmiterea către autoritățile competente pentru protecția mediului a informațiilor și documentațiilor necesare obținerii avizului de mediu pentru planurile și programele pentru care este necesară evaluarea de mediu;
- să asigure, în structura lor organizatorică, structuri cu atribuții în domeniul protecției mediului, încadrate cu personal de specialitate;
- să dezvolte, cu sprijinul autorității publice centrale pentru protecția mediului, programe de restructurare, în acord cu strategia pentru protecția mediului și politica de mediu și să asiste unitățile aflate în coordonarea, în subordinea sau sub autoritatea lor, la punerea în aplicare a acestor programe;
- să elaboreze normele și reglementările specifice domeniului de activitate în conformitate cu cerințele legislației de protecția mediului și să le înainteze pentru avizare autorității publice centrale pentru protecția mediului.

[939] Art. 80.

Autoritățile publice cu responsabilități în domeniile dezvoltării și prognozei au următoarele *atribuții și responsabilități*[940]:

- elaborează politicile de dezvoltare pe baza principiilor dezvoltării durabile, cu luarea în considerare a posibilelor efecte asupra mediului;
- integrează în politica proprie măsuri și acțiuni de refacere a zonelor afectate și măsuri de prevenire a dezastrelor;
- elaborează Planurile de dezvoltare regională și celelalte planuri și programe, conform legislației în vigoare;
- cooperează cu autoritățile competente pentru protecția mediului la elaborarea și aplicarea strategiilor, a planurilor și programelor din domeniile lor specifice de activitate;
- colaborează cu autoritățile competente la identificarea și implementarea proiectelor prioritare finanțate din surse externe.

Autoritatea publică centrală pentru sănătate are următoarele *atribuții și răspunderi*[941]:

- organizează și coordonează activitatea de monitorizare a stării de sănătate a populației în relație cu factorii de risc din mediu;
- asigură supravegherea și controlul calității apei potabile și de îmbăiere, precum și calitatea produselor alimentare;
- elaborează, în colaborare cu autoritatea publică centrală pentru protecția mediului, reglementări privind calitatea și igiena mediului și asigură controlul aplicării acestora;
- colaborează cu autoritatea publică centrală pentru protecția mediului în managementul calității mediului în relație cu starea de sănătate a populației;
- colaborează cu autoritatea centrală pentru protecția mediului în autorizarea activităților prevăzute la art. 24 și 39 și la emiterea acordului de import pentru aceste activități;
- exercită controlul de specialitate în domeniul activităților prevăzute de art. 24-28, și art. 39 pentru a preveni orice efect advers asupra stării de sănătate a populației, a lucrătorilor și a mediului și transmite autorităților competente rezultatele controalelor și măsurile adoptate;
- colaborează cu celelalte autorități publice centrale cu rețea sanitară proprie, pentru cunoașterea exactă a stării de sănătate a populației și pentru respectarea normelor de igienă a mediului din domeniul lor de activitate;
- colaborează, la nivel central și local, în asigurarea accesului publicului la informația de sănătate în relație cu mediul.

Ministerul Apărării Naționale are următoarele *atribuții*[942]:

- elaborează norme și instrucțiuni specifice pentru domeniile sale de activitate, în concordanță cu legislația privind protecția mediului;
- supraveghează respectarea de către personalul Ministerului Apărării Naționale a normelor de protecția mediului pentru activitățile din zonele militare;

[940] Art. 81.
[941] Art. 82.
[942] Art. 83.

- controlează acțiunile și aplică sancțiuni pentru încălcarea de către personalul Ministerului Apărării Naționale a legislației de protecția mediului în domeniul militar;
- asigură realizarea evaluării impactului asupra mediului, a raportului de amplasament și, după caz, a raportului de securitate, prin structuri specializate, atestate de către autoritatea publică centrală pentru protecția mediului, numai pentru proiectele și activitățile din zonele militare;
- asigură informarea autorităților competente pentru protecția mediului cu privire la rezultatele automonitorizării emisiilor de poluanți și a calității mediului în zona de impact, precum și cu privire la orice poluare accidentală datorată activității desfășurate.

Autoritățile publice centrale în domeniul securității naționale au următoarele *atribuții și răspunderi*[943]:
- realizează activitatea de protecție a mediului prin structuri proprii care desfășoară acțiuni de control, îndrumare și coordonare, în scopul păstrării și menținerii echilibrului ecologic în domeniile sale de activitate;
- elaborează norme și instrucțiuni specifice, în concordanță cu respectarea principiilor prezentei ordonanțe de urgență, în domeniile sale de activitate;
- supraveghează respectarea de către personalul aflat în subordine a normelor de protecție a mediului, pentru activitățile proprii;
- controlează și aplică sancțiuni pentru încălcarea de către personalul propriu a legislației de protecție a mediului în domeniul său de activitate;
- asigură evaluarea impactului asupra mediului a obiectivelor și activităților proprii prin structuri specializate, certificate de către autoritatea publică centrală pentru protecția mediului.

Autoritatea publică centrală pentru educație și cercetare asigură[944]:
- adaptarea planurilor și programelor de învățământ la toate nivelurile, în scopul însușirii noțiunilor și principiilor de protecție a mediului, pentru conștientizarea, instruirea și educația în acest domeniu;
- promovarea tematicilor de studii și programe de cercetare care răspund priorităților stabilite de autoritatea publică centrală pentru protecția mediului;
- elaborarea programelor educaționale în scopul formării unui comportament responsabil față de mediu;
- elaborarea programelor și studiilor specifice de cercetare științifică privind controlul produselor și procedeelor biotehnologice și de prevenire, reducere/eliminare a riscurilor implicate de obținerea și utilizarea organismelor modificate genetic prin tehnicile biotehnologiei moderne;
- colaborează cu autoritatea publică centrală pentru protecția mediului în autorizarea activităților prevăzute la art. 39, din domeniul său de activitate;
- exercită controlul de specialitate pentru activitățile prevăzute de art. 39, din domeniul său de activitate, pentru a preveni orice efect advers asupra stării de

[943] Art. 84.
[944] Art. 85.

sănătate a populației, a lucrătorilor și a mediului și transmite autorităților competente rezultatele controalelor și măsurile adoptate.

Autoritatea publică centrală în domeniile economiei și comerțului are următoarele *atribuții*[945]:

- elaborează politica și strategiile aplicabile în domeniul propriu de activitate în conformitate cu legislația privind protecția mediului;
- elaborează și aplică la nivel național strategia de exploatare a resurselor minerale, în concordanță cu prevederile prezentei ordonanțe de urgență;
- elaborează politica în domeniul reciclării și valorificării deșeurilor industriale;
- dezvoltă și promovează legislația privind protecția mediului din domeniile specifice de competență;
- colaborează cu alte autorități publice centrale la elaborarea mecanismelor financiare pentru stimularea utilizării tehnologiilor curate;
- colaborează la elaborarea și promovarea normelor care asigură implementarea cerințelor privind prevenirea și controlul integrat al poluării pentru anumite categorii de activități industriale;
- încurajează introducerea sistemelor de management de mediu și a etichetei ecologice;
- promovează norme și asigura implementarea acestora în domeniul substanțelor și preparatelor periculoase;
- exercită controlul de specialitate în domeniul activităților prevăzute de art. 24-28.

Autoritatea publică centrală în domeniul agriculturii, pădurilor și dezvoltării rurale are următoarele *atribuții și răspunderi*[946]:

- asigură protecția și conservarea solurilor și menținerea patrimoniului funciar;
- inițiază proiecte de acte normative privind volumul de masă lemnoasă ce se recoltează anual din fondul forestier național, pe baza avizului autorității publice centrale pentru protecția mediului, conform legislației în vigoare;
- asigură autorizarea cultivatorilor de plante superioare modificate genetic;
- aprobă locațiile și suprafețele pe care urmează să fie cultivate plante superioare modificate genetic, în vederea autorizării de către autoritatea publică centrală pentru protecția mediului;
- colaborează cu autoritatea centrală pentru protecția mediului în autorizarea și controlul activităților prevăzute la art. 39;
- asigură, prin registrul național, evidența suprafețelor cultivate și a cultivatorilor de plante superioare modificate genetic;
- aplică principiul coexistenței culturilor de plante superioare modificate genetic cu celelalte tipuri de culturi agricole;
- asigură informarea autorității publice centrale pentru protecția mediului asupra rezultatelor controlului și măsurile adoptate în domeniul organismelor modificate genetic.

---

[945] Art. 86.
[946] Art. 87.

Autoritatea publică centrală în domeniul transporturilor, construcţiilor şi turismului are următoarele *atribuţii şi răspunderi*[947]:

- dezvoltă planuri şi programe care materializează politica naţională de amenajare a teritoriului şi localităţilor, cu respectarea principiilor prezentei ordonanţe de urgenţă şi a legislaţiei specifice privind evaluarea de mediu a planurilor şi programelor;
- elaborează şi aplică programe pentru dezvoltarea infrastructurii de transport, a transporturilor multimodale şi a transportului combinat, cu respectarea prevederilor prezentei ordonanţe de urgenţă;
- asigură controlul gazelor de eşapament;
- elaborează şi dezvoltă planuri de acţiune şi programe privind îmbunătăţirea calităţii şi protecţiei mediului, inclusiv în domeniul zgomotului şi vibraţiilor pentru toate modurile de transport şi infrastructurile acestora;
- urmăreşte protejarea patrimoniului natural, inclusiv prin măsuri impuse unităţilor care desfăşoară activităţi în domeniul turismului şi încurajează aplicarea principiilor ecoturismului.

Autoritatea publică centrală în domeniul administraţiei şi internelor are următoarele *atribuţii şi răspunderi*[948]:

- elaborează strategiile în domeniile gospodăririi comunale şi al producerii şi distribuţiei energiei termice în conformitate cu legislaţia privind protecţia mediului;
- elaborează norme şi instrucţiuni specifice, în concordanţă cu respectarea principiilor prezentei ordonanţe de urgenţă, pentru domeniile sale de activitate;
- supraveghează respectarea de către personalul aflat în subordine a normelor de protecţie a mediului pentru activităţile proprii;
- aplică sancţiuni pentru încălcarea de către personalul din domeniul internelor a legislaţiei de protecţie a mediului;
- sprijină autorităţile competente pentru protecţia mediului în exercitarea controlului transporturilor de substanţe şi materiale supuse unui regim special, pe baza normelor avizate de autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului;
- participă, potrivit competenţelor, la acţiunile de prevenire, protecţie şi intervenţie în caz de accidente ecologice prin Inspectoratele pentru Situaţii de Urgenţă.

Autorităţile administraţiei publice locale au următoarele *atribuţii şi răspunderi*[949]:

- aplică prevederile din planurile de urbanism şi amenajarea teritoriului, cu respectarea principiilor prezentei ordonanţe de urgenţă;
- urmăresc respectarea legislaţiei de protecţia mediului de către operatorii economici care prestează servicii publice de gospodărie comunală;
- adoptă programe şi proiecte pentru dezvoltarea infrastructurii localităţilor, cu respectarea prevederilor prezentei ordonanţe de urgenţă;
- să aibă personal specializat pentru protecţia mediului şi să colaboreze în acest scop cu autorităţile pentru protecţia mediului;
- promovează o atitudine corespunzătoare a comunităţilor locale în legătură cu importanţa protecţiei mediului;

[947] Art. 88.
[948] Art. 89.
[949] Art. 90.

- asigură, prin serviciile publice şi operatorii economici responsabili, luarea măsurilor de salubrizare a localităţilor, de întreţinere şi gospodărire a spaţiilor verzi, a pieţelor şi a parcurilor publice;
- conservă şi protejează spaţiile verzi urbane şi/sau rurale, astfel încât să se asigure suprafaţa optimă stabilită de reglementările în vigoare. În localităţile în care nu există posibilitatea asigurării acesteia, conservarea spaţiilor verzi existente este prioritară;
- supraveghează operatorii economici din subordine pentru prevenirea eliminării accidentale de poluanţi sau depozitării necontrolate de deşeuri şi dezvoltarea sistemelor de colectare a deşeurilor refolosibile.

Autoritatea naţională în domeniul sanitar-veterinar şi al siguranţei alimentelor are următoarele *atribuţii şi răspunderi*[950]:

- elaborează, în colaborare cu autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului, reglementări în domeniul organismelor modificate genetic, pentru asigurarea unui nivel ridicat al protecţiei vieţii şi sănătăţii umane, sănătăţii şi bunăstării animalelor;
- asigură controlul activităţilor în domeniul său de activitate şi al trasabilităţii produselor;
- colaborează cu autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului în stabilirea unor proceduri armonizate, eficiente şi transparente privind evaluarea riscului şi autorizarea organismelor modificate genetic, precum şi a unor criterii pentru evaluarea potenţialelor riscuri care rezultă din utilizarea alimentelor şi hranei modificate genetic, pentru animale;
- informează autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului asupra rezultatelor controlului şi măsurile adoptate în domeniul organismelor modificate genetic.

Autoritatea Naţională pentru Protecţia Consumatorilor are următoarele *atribuţii şi răspunderi*[951]:

- elaborează, în colaborare cu autoritatea publică centrală pentru protecţia mediului, reglementări în domeniul organismelor modificate genetic, pentru asigurarea unui nivel ridicat al protecţiei vieţii şi sănătăţii umane, sănătăţii şi bunăstării animale, protecţiei mediului şi intereselor consumatorilor;
- elaborează, împreună cu autorităţile publice centrale pentru protecţia mediului, pentru agricultură, silvicultură şi cu autoritatea sanitar veterinară şi pentru siguranţa alimentelor, reglementările referitoare la produsele biocide, îngrăşăminte chimice, produsele de protecţie a plantelor, organismele modificate genetic obţinute prin tehnicile biotehnologiei moderne şi asigură controlul aplicării acestora în domeniul său de competenţă;
- controlează trasabilitatea şi etichetarea organismelor modificate genetic în toate etapele introducerii lor pe piaţă;
- asigură controlul activităţilor în domeniul său de activitate şi al trasabilităţii produselor şi comunică autorităţii centrale pentru protecţia mediului rezultatele controlului.

---

[950] Art. 91.
[951] Art. 92.

Poliția, Jandarmeria, Inspectoratele pentru Situații de Urgență și Garda financiară sunt *obligate să acorde sprijin*, la cerere, reprezentanților autorităților competente pentru protecția mediului în exercitarea atribuțiilor lor (art. 93).

27.2. Organizații internaționale cu activitate în domeniul protecției mediului

27.2.1. Organizații (inter)guvernamentale

27.2.1.1. Programul Națiunilor Unite pentru Mediu

Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP), a fost fondat în 1972, și este „vocea" pentru mediu din sistemul Națiunilor Unite.

Misiunea sa constă în a asigura conducerea și a încuraja parteneriatul în grija pentru mediu prin inspirarea, informarea și acordarea permisiunii națiunilor și oamenilor să-și îmbunătățească calitatea vieții fără a o compromite pe cea a generațiilor viitoare[952].

27.2.1.2. Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) a fost fondată la 16 noiembrie 1945, are 195 state membre, 8 state asociate, 50 birouri teritoriale și unități în diferite colțuri ale lumii.

Misiunea sa constă în a contribui la construirea păcii, eradicarea sărăciei, dezvoltarea durabilă și dialogul intercultural prin educație, știință, cultură, comunicare și informare.

De asemenea, sunt precizate și o serie de obiective fundamentale[953], printre care:

- dobândirea unei educații de calitate pentru toți și o învățări continue;
- mobilizarea cunoștințelor științifice și politicilor pentru o dezvoltarea durabilă;
- abordarea noilor provocări sociale și etice;
- promovarea diversității culturale, dialogului intercultural și unei culturi a păcii;
- construirea unor societăți ale cunoașterii prin informare și comunicare.

27.2.1.3. Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură

Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (FAO), este una dintre cele mai mari agenții specializate din sistemul Națiunilor Unite, fondată în 1945, are 194 de țări membre, 2 țări asociate și o organizație membră (Uniunea Europeană).

Elementul central al eforturilor FAO îl constituie dobândirea securității alimentare pentru toți, respectiv a se asigura că oamenii au acces regulat la o cantitate suficientă și de înaltă calitate de hrană pentru a duce o viață activă și sănătoasă.

Cele trei obiective principale ale FAO sun[954]t:

- eradicarea foametei, insecurității alimentare și a malnutriției;

[952] Pentru mai multe informații accesează: UNEP, la http://www.unep.org/.
[953] Pentru mai multe informații accesează: UNESCO, la http://www.unesco.org/ .
[954] Pentru mai multe informații accesează: FAO, la http://www.fao.org/.

- eliminarea sărăciei și impulsionarea progresului economic și social pentru toți;
- gestionarea și utilizarea durabilă a resurselor naturale, incluzând terenul, apa, clima și resursele genetice pentru beneficiul generațiilor prezente și viitoare.

27.2.1.4. Organizația Mondială a Sănătății

Organizația Mondială a Sănătății (WHO), este o agenție specializată a Națiunilor Unite pentru sănătate, fondată în 1948, are 194 de state membre.

WHO are ca obiectiv construirea unui viitor mai bun și mai sănătos pentru oamenii din toată lumea[955].

27.2.1.5. Organizația Mondială de Meteorologie

Organizația Mondială de Meteorologie (WMO), este o agenție specializată a Națiunilor Unite (din anul 1951), succesoare a Organizației Internaționale de Meteorologie (fondată în anul 1873), are 191 membri (state și teritorii).

WMO asigură (la nivel mondial) conducerea în expertiza și cooperarea internațională în livrarea și utilizarea unor servicii de înaltă calitate în domeniul vremii, climei, resurselor de apă și alte probleme legate de mediu și, prin aceasta, contribuind la siguranța și bunăstarea oamenilor și beneficiul tuturor națiunilor[956].

27.2.1.6. Grupul interguvernamental de experți privind schimbările climatice

Grupul interguvernamental de experți privind schimbările climatice (IPCC), a fost creat, de către Organizația Mondială de Meteorologie și Programul Națiunilor Unite pentru Mediu, în anul 1988 (având 194 țări membre), pentru a oferi factorilor de decizie politică evaluări periodice ale bazelor științifice ale schimbărilor climatice, impactul acestora și riscurile viitoare, dar și opțiuni de adaptare și atenuare[957].

27.2.1.7. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD), a fost creată în anul 1961 și grupează 35 țări membre.

OECD are ca misiune să promoveze politici care să îmbunătățească bunăstarea economică și socială a oamenilor din lumea întreagă[958].

27.2.1.8. Biroul European de Mediu

Biroul European de Mediu (EEB), a fost creat în anul 1974, și este cea mai o federație de peste 150 de organizații din 30 de țări.

EEB reprezintă vocea de mediu a membrilor săi și a cetățenilor europeni și se concentrează pe influențarea elaborării politicilor UE, implementarea și evaluarea politicilor sale agreate[959].

---

[955] Pentru mai multe informații accesează: World Health Organization, la http://www.who.int/.
[956] pentru mai multe informații accesează: World Meteorological Organization, la http://www.wmo.int/.
[957] Pentru mai multe informații accesează: IPCC, https://www.ipcc.ch/.
[958] Pentru mai multe informații accesează: OECD, la http://www.oecd.org/.

27.2.2. Organizații neguvernamentale

27.2.2.1. Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii

Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii (IUCN), a fost fondată în anul 1948, ca prima organizație mondială pentru protecția mediului, în prezent având peste 1300 de organizații ca membri.

IUCN este autoritatea mondială în ce privește status-ul lumii naturale și măsurile necesare pentru a o proteja; experții IUCN sunt organizați în șase comisii dedicate supraviețuirii speciilor, dreptului mediului, ariilor protejate, politica socială și economică, managementul ecosistemelor, educație și comunicare[960].

27.2.2.2. Rețeaua de acțiune pentru climă

Rețeaua de acțiune pentru climă (CAN), este o rețea globală (fondată în 1989) de peste 1100 organizații neguvernamentale (ONG) în peste 120 de țări, care promovează acțiuni la nivel guvernamental și individual pentru a limita modificările climatice induse de factorul uman la niveluri sustenabile ecologic.

Pentru atingerea acestui obiectiv, membrii CAN lucrează prin intermediul schimbului de informații și dezvoltarea coordonată a strategiilor ONG-urilor pentru problemele internaționale, regionale și naționale ale schimbărilor climatice[961].

27.2.2.3. Fondul pentru viața sălbatică

World Wild Fund (WWF) - cea mai mare organizație mondială independentă pentru conservarea naturii, fondată în 1961[962].

Misiunea WWF la nivel global este aceea de a stopa degradarea mediului și de a construi un viitor în care oamenii trăiesc în armonie cu natura, prin:

- conservarea diversității biologice la nivel mondial;
- utilizarea rațională a resurselor naturale regenerabile;
- reducerea poluării și a consumului irațional.

Pentru a îndeplini această misiune, WWF a adoptat următoarele principii:

- organizație globală, independentă, multiculturală și fără apartenență politică;
- abordarea problemelor din perspectiva celor mai bune informații științifice disponibile și evaluarea în mod critic a tuturor acțiunilor sale;
- stabilirea dialogului și evitarea confruntărilor inutile;
- găsirea unor soluții concrete pentru conservare, prin combinarea punerii în practică a proiectelor în teren cu inițiativele strategice, cu formarea capacității instituționale și cu activitatea educațională;
- implicarea comunităților locale în planificarea și realizarea programelor în teren, cu respectarea atât a nevoilor culturale, cât și a celor economice;

---

[959] Pentru mai multe informații accesează: European Environmental Bureau, la http://www.eeb.org/.
[960] Pentru mai multe informații accesează: IUCN, la http://www.iucn.org/.
[961] Pentru mai multe informații accesează: CAN International, la http://www.climatenetwork.org/.
[962] Pentru mai multe informații accesează: WWF, la http://wwf.panda.org/.

- eforturi pentru realizarea de parteneriate cu alte organizații, guverne și comunități locale, în vederea creșterii eficienței WWF;
- derularea operațiunilor într-un mod cât mai eficient din punct de vedere financiar și utilizarea fondurilor primite de la finanțatori într-o manieră transparentă și la standarde înalte de credibilitate.

27.2.2.4. Greenpeace

Greenpeace este o organizație internațională independentă, fondată în 1971 și prezentă în 55 de țări din întreaga lume (din anul 2007, Greenpeace este prezentă și în România).

Ea acționează pentru a schimba atitudini și comportamente, pentru a proteja și conserva mediul și pentru a promova pacea prin:

- catalizarea unei revoluții energetice în vederea combaterii inamicului numărul unu al planetei: schimbările climatice;
- protejarea oceanelor prin confruntarea pescuitului distructiv și abuziv și crearea unei rețele globale de rezervații marine;
- protejarea pădurilor antice ale lumii și a animalelor, plantelor și oamenilor care depind de existența acestora;
- promovarea păcii, prin abordarea cauzelor conflictelor și solicitarea eliminării armelor nucleare;
- promovarea unui viitor lipsit de substanțe toxice, bazat pe alternative sigure la substanțele chimice periculoase ce se regăsesc în produsele și industria de astăzi;
- promovarea agriculturii sustenabile prin respingerea organismelor modificate genetic, protejarea biodiversității și încurajarea dezvoltării agriculturii responsabile.

Pentru a-și păstra independența, Greenpeace nu acceptă donații de la guverne sau companii, ci se bazează doar pe contribuții de la persoane fizice și fundații[963].

[963] Pentru mai multe informații accesează: Greenpeace, la http://www.greenpeace.org/.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Anghel I., Anghel V., *Răspunderea în dreptul internațional*, Ed. Lumina Lex, București, 1998.

Anghel I., Deak F., Popa M., *Răspunderea civilă*, Ed. Științifică, București, 1970.

Banu I. (coord.), *Filozofia greacă până la Platon*, vol. I, Ed. Științifică, București, 1979.

Basarab M., *Drept penal. Partea generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983.

Bélanger M., *La reconnaissance d'un droit fundamental à un environnement de qualité*, Université de Montreal, Montreal, 1990.

Beleiu G., *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ed. a V-a, Casa de editură și presă „Șansa" SRL, București, 1998.

Bergkamp L., *The Proposed Environmental Liability Directive*, European Environmental Law Review, Vol. 11, No. 12, (December) 2002.

Bolintineanu A., Năstase A., Aurescu B., *Drept internațional contemporan*, edț. a 2-a, Ed. ALL Beck, București, 2000.

Bran F., *Ecologie generală și protecția mediului*, Ed. A.S.E., București, 2001.

Bran F., Simion T., Nistoreanu P., *Ecoturism*, Ed. Economică, București, 2000.

Brown L., *Eco-Economie. Crearea unei economii pentru planeta noastră*, (traducere) Ed. Tehnică, București, 2001.

Brown L. (coord.), *Starea Lumii 1999*, (traducere) Ed. Tehnică, București, 1999.

Brown L., Flavin Ch., French H. și ceilalți, *Starea lumii 2000*, (traducere) Ed. Tehnică, București, 2000.

Brownlie I., *System of the Law of the Nations: State responsability* (Part 1), Claredon Press, Oxford, 1983.

Bulai C., *Drept penal. Partea generală*, Casa de Editură și Presă „Șansa" SRL, București, 1992.

Bulai C., *Drept penal. Partea generală*, vol. III, TUB, București, 1982.

Carter F., Turnock D., *Environmental Problems in Eastern Europe*, Routledge, London, 1993.

Causey A., *Environmental Action Guide. Action for a Sustainable Future*, 2nd Ed., The Benjamin/Cumings Puiblishing Company, Inc., New York, 1994.

Chiras D., *Environmental Science, Action for a Sustainable Future*, 4th Ed., The Benjamin/Cummings Publishing Co., Inc., Redwood City, California, 1994.

Comby B., *Energia nucleară și mediul*, (traducere) Modelism Internațional & CNI Coresi, București, 2001.

Commoner B., *Cercul care se închide*, Ed. Politică, București, 1980.

Costin M., *Răspunderea juridică în dreptul R.S.R.*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1974.

Despax M., *Droit de l'environnement*, Litec, Paris, 1980.

Dongoroz V., Kahane S., Oancea I., Fodor I., Iliescu N., *Înlocuirea răspunderii penale pentru unele infracțiuni cu răspunderea administrativă sau disciplinară*, Ed. Academiei, București, 1957.

Duțu M., *Dreptul internațional și comunitar al mediului*, Ed. Economică, București, 1995.

Duțu M., *Dreptul la un mediu sănătos și prosper - drept fundamental al omului*, în „Dreptul" nr. 9-12/1990.

Duțu M., *Dreptul mediului. Tratat*, vol. I-II, Ed. Economică, București, 1998.

Eliescu M., *Răspunderea civilă delictuală*, Ed. Academiei, București, 1972.

Gaffin S., *High Water Blue: Impacts of Sea Level Rise on Selected Coasts and Islands*, Enviromental Defens Fund, Washington, D.C., 1997.

Galtung J., *The True Worlds*, Free Press, New York, 1980.
Ghinea L., *Apărarea naturii*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978.
Gleick P., *Water in Crisis: A Guide to the World's Fresh Water Resources*, Oxford University Press, New York, 1993.
Gore Al., *Pământul în cumpănă. Ecologia şi spiritul uman*, (traducere) Ed. Tehnică, Bucureşti, 1995.
Gradel T., Crutzen P., *Atmosphere, Climate and Change*, Scientific American Library, New York, 1995.
Gray S., *Cases and Materials on Environemental Law*, 2nd Ed., The National Bureau of National Affairs, Inc., Washington, D.C., 1973.
Grădinaru I., *Protecţia mediului*, Ed. Economică, Bucureşti, 2000.
Hegel G. W. F., *Principiile filosofiei dreptului*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1969.
Iancu G., *Drepturile fundamentale şi protecţia mediului*, R.A. Monitorul Oficial, Bucureşti, 1998.
Iorgovan A., *Tratat de drept administrativ*, vol. I-II, Ed. Nemira & Co., Bucureşti, 1996.
Kellert S. R., Wilson E. Q., *The Biophilia Hypothesis*, Island Press, Washington, D.C., 1993.
Kiss A., *Droit international de l'environnement*, A. Pedone, Paris, 1990.
Kiss A., Beurier J. P., *Droit international de l'environnement*, deuxième édition, Pedone, Paris, 2000.
Kiss A. C., Shelton D., *International Environmental Law*, Transnational Publishers, Inc., New York, 1991.
Kuhm A. K., *The Trail Smelter Arbitration - U.S.A. and Canada*, American Journal of International Law (4), 1938.
Lupan E., *Dicţionar de protecţia mediului*, Ed. Lumina Lex, 1997.
Lupan E., *Dreptul mediului. Tratat elementar*, vol. I, Ed. Lumina-Lex, Bucureşti, 1996.
Lupan E., Minea M. Ş., Marga A., *Dreptul mediului. Partea generală. Tratat elementar II*, Ed. Lumina Lex, 1997.
Marinescu D., *Dreptul mediului înconjurător*, edţ. a III-a, Casa de editură şi presă „Şansa" SRL, Bucureşti. 1996.
McGinn A. P., *Why Poison Ourselves? A Precautionary Approach to Syntetic Chemicals*, Worldwatch Paper 153, Worlwatch Institute, Washington, D.C., (November) 2000.
Mihuţ I., *Autoconducere şi creativitate*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1989.
Mitrache C., *Drept penal român. Partea generală*, Casa de editură şi presă „Şansa" SRL, Bucureşti, 1995.
Mohan G., Ielenicz M., Pătroescu M., *Rezervaţii şi monumente ale naturii*, Ed. Sport-turism, Bucureşti, 1986.
Muraru I., *Drept constituţional şi instituţii politice*, edţ. a IV-a, vol. I, Ed. Actami, Bucureşti, 1995.
Oancea I., *Drept penal. Partea generală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1971.
Okita S., *Cu faţa spre secolul 21*, AGER, Economistul-RAI, Bucureşti, 1992.
Pârvu C., *Ecologie generală*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 2001.
Părăuşanu V., Ponoran I., *Economia mediului*, Ed. Sylvi, Bucureşti, 2001.
Pearce D., Warford J., *World without End: Economics, Environment and Sustainable Development*, Oxford University Press, Inc., New York, 1993.
Penescu A. (coord.), Băbeanu N., Marin D. I., *Ecologie şi protecţia mediului*, Ed. Sylvi, Bucureşti, 2001.
Popa N., *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, Bucureşti, 1997.
Popescu D., Popescu M., *Dreptul mediului. Documente şi tratate internaţionale*, Ed. Artprint, Bucureşti, 2002.
Popescu D., *Tendinţe privind colaborarea statelor în domeniul protecţiei cursurilor de apă internaţionale împotriva poluării*, S.C.J. nr.3/1986.
Popescu T., Anca P., *Teoria generală a obligaţiilor*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1968.
Prieur M., *Droit de l'environnement*, Dalloz, Paris, 1991.
Q'Meara Sheehan M., *City Limits: Putting the Breaks on Sprawl*, Worldwatch Paper 156, Washington D.C., (June) 2001.

Roberts E. F., *The Right to a Decent Environment: A premature construct*, Environment, Policy and Low, Loussane, 1976.
Rojanschi V., Bran F., Diaconu Gh., *Protecţia şi ingineria mediului*, Ed. Economică, Bucureşti, 1997.
Rojanschi V., Bran F., *Politici şi strategii de mediu*, Ed. Economică, Bucureşti, 2002.
Romi R., *L' Europe et la protection juridique de l'environnement*, Victoires édditions, Litec, Paris, 1993.
Silver C. S., DeFries R., *One Earth, One Future. Our Changing Global Environment*, National Academy Press, Washington, D.C., 1990.
Sion I. G., *Ecologie şi drept internaţional. Cooperarea şi strategia internaţională în domeniul protecţiei mediului înconjurător*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1990.
Soran V., Borcea M., *Omul şi biosfera*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985.
Stancu R., Deaconu Gh., Răchiţeanu A., Stancu S., *Aspecte ale dezvoltării legislaţiei de ocrotirea naturii în România*, Revista Ocrotirea naturii şi mediului înconjurător, nr. 2/1977.
Stark B., *Droit civil. Obligation. Responsabilité délictuelle*, 3-éme ed., Litec, Paris, 1988.
Stătescu C., Bârsan C., *Drept civil. Teoria generală a obligaţiilor*, Ed. All, Bucureşti, 1993.
Stoica V., *Relaţia cauzală complexă ca element al răspunderii civile delictuale în procesul penal*, R.R.D. nr. 2/1984.
Şerbănescu D., *Mediu înconjurător al Terrei, încotro?*, Ed. Verus, Bucureşti, 2002.
Teuşdea V., *Protecţia mediului*, ed. a II-a, Ed. Fundaţiei „România de mâine", Bucureşti, 2000.
Topkins P., Bird C., *Secret of the Soil*, Harper & Row, New York, 1989.
Ţurlea S., *S.O.S.! natura în pericol*, Ed. Politică, Bucureşti, 1989.
Ungureanu A., *Consideraţii cu privire la răspunderea persoanelor fizice şi a prepuşilor peroanelor juridice pentru săvârşirea faptelor penale înscrise în Legea protecţiei mediului nr. 137/1995*, Revista de drept comercial nr. 4-6/1996.
Vancea Ş., *Curs de ecologie generală*, Univ. Al. I. Cuza, Iaşi, 1972.
Vişan S., Angelescu A., Alpopi C., *Mediul înconjurător. Poluare şi protecţie*, edţ. a II-a, Ed. Economică, 2000.
Zamfir C., Rebedeu I., (coord.), *Modul de viaţă şi calitatea vieţii*, Ed. Politică, Bucureşti, 1982.
Zamfir C., Rebedeu I. (coord.), *Stiluri de viaţă. Dinamica lor în societatea contemporană*, Ed. Academiei R.S.R., Bucureşti, 1989.

*** Commentaries to the draft articles on Responsability of States for Internationally wrongful acts adopted by the International Law Commission at its fifty-third session (2001).
*** Commission of the European Communities, Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage, COM (2002) 17 final, 2002/0021 (COD), Brussels, 2002.
*** Conference on Accesion to the European Union - Romania -, CONF-RO 37/01, Position Paper of Romania Chapter 22 Environmental Protection, Brussels, 30 October 2001.
*** Dictionnaire Hachette encyclopedique, Hachette Livre, Paris, 2001.
*** Dicţionar de ecologie şi mediu înconjurător, (traducere) Ed. Universal DALSI, Bucureşti, 2001.
*** Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Dicţionarul explicativ al limbii române, edţ. a II-a, Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998.
*** European Commission, Directorate General for the Study on the Valuation and Restoration of Damage to the natural Resources for the Purpose of Environmental Liability, (B4-3040/2000/265781/MAR/B3), Final Report (May) 2001.
*** Intergovernamental Panel on Climate Change, Climate Change 2001: Impacts, Adaptation and Vulnerability.

*** IUCN, Parcuri pentru viață. Acțiune pentru ariile protejate din Europa, (traducere) Ed. Caminante, Bucureşti, 1997.
*** Le Grande Enciclopedie Larousse, Libraire Larousse, Paris, 1973.
*** Le Petit Larousse Ilustré, Cedex, Paris, 1990.
*** M.A.P.M., Strategia națională pentru dezvoltare durabilă 1999.
*** M.A.P.M., Strategia protecției mediului pentru perioada 2001-2004, Bucureşti, 2002.
*** M.A.P.P.M., Strategia protecției mediului, R.A. Monitorul Oficial, Bucureşti, 1996.
*** Population Reference Bureau, 2001 World Population Data Sheet, Washington, D.C., 2001.
*** Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session, Official Records of General Assembly, Fifty-sixth Session, Supplement No. 10 (A/56/10), Chp.IV.E.1.
*** Report of working group on international liability for injourious consenquences arising out of acts not prohibited by international law, International Law Commission Report, 1996, Annex 1.
*** The IUCN Red List of Threatned Species.
*** U.S. Departament of Agriculture, Production, Supply and Distribution, Washington D.C., 2001.
*** United Nation Centre for Human Settelements (Habitat), An Urbanizing World: Global Report on Human Settlements, 1996, Oxford University Press, Oxford, 1996.
*** United Nation, World Population Prospects: The 2000 Revision, New York, (February) 2001.
*** Worldwatch Institute, Vital Signs 2001, W.W. Norton & Comp., New York, 2001.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ISBN 978-606-26-0661-9

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY